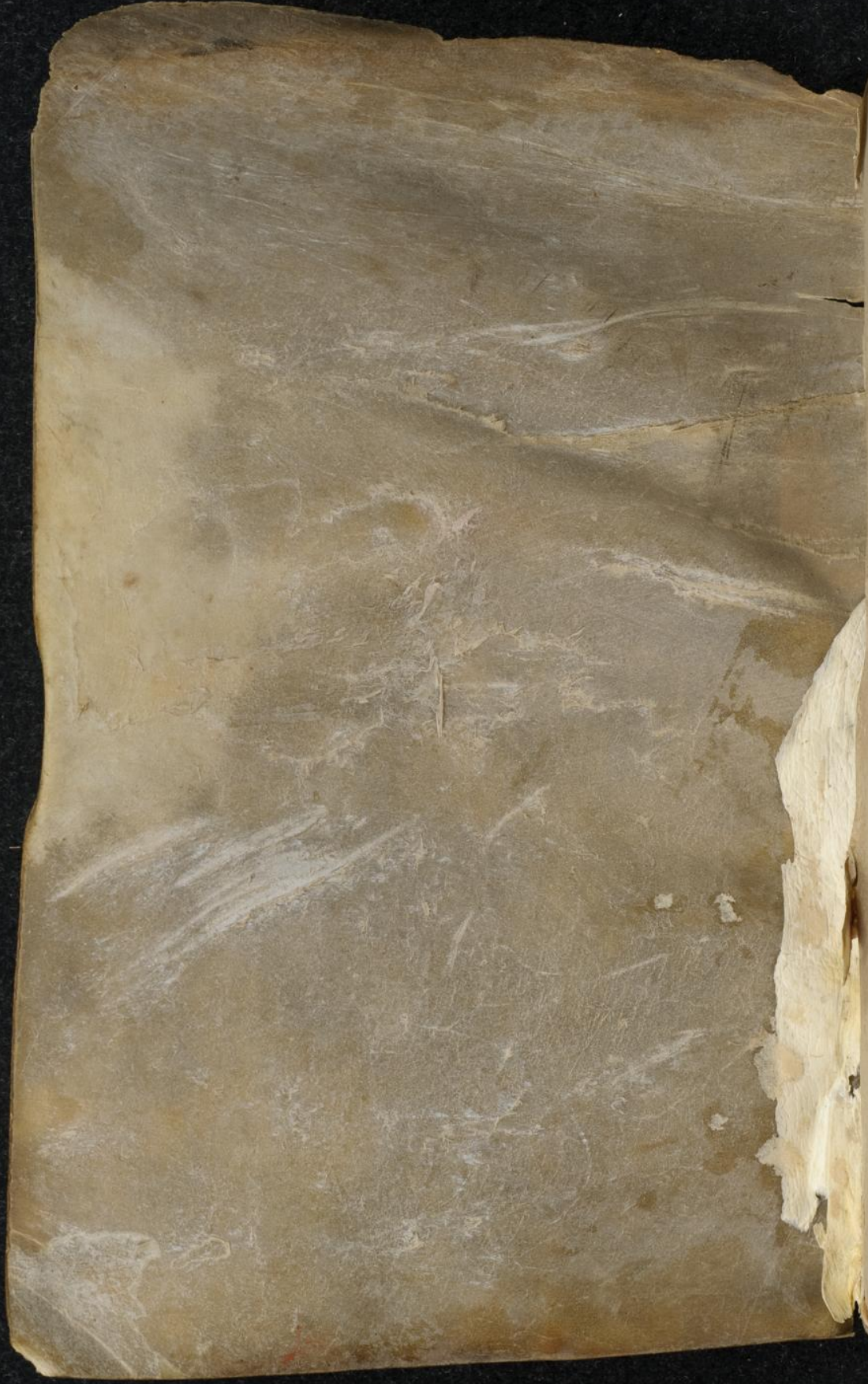

[Faint, illegible handwritten text, possibly a name or title]

Sum
In illis re
cum aliis com
re rapta. rita
d'cum redim
per gaur p
turbis om
meo d'ca

Prologus

Arca initium summi

le Raymundi de summa. Dē m sciētiā e do-
 etrinam sacra scriptura trāscēdit. vey p̄dicat. e
 ab celestē vitā imitat. I. s̄ā pp̄ dē m scribit san-
 ctus Ambrosius in moralib⁹ suis. In qua p̄
 positione tria tangunt. Primo tāgitur q̄ ip̄a
 sacra scriptura trāscēdit oēs alias sciētias in
 dignitate. Secdo tangit q̄ ip̄a sacra sc̄ptura pre-
 dicat vera. Tercio q̄ ip̄a sacra scriptura reducit e inuitat ad celestem pa-
 triam. Quum patet in verbis predictis cum dicit sacra scriptura (oēs
 sciētiar doctrinam trāscēdit) Scdm tangitur cum d̄r (verum pre-
 dicat) Tercium tangit cuz d̄r (e ad celestē patriā inuitat) Nō licet illa
 tria iam dicta d̄ se sunt notaz manifesta. tñ possunt p̄bari auctoritatib⁹ e
 rōnib⁹. Primū videlz q̄ sacra scriptura excellit e trāscēdit oēs alias sciē-
 tias. p̄bat sic. Quia illa sciētia est nobilior alijs sciētis e doctrinis q̄ est d̄
 nobilior e dilectioni s̄biecto: sed sacra sc̄ptura est hm̄oi. q̄ r̄c. Maior rōis
 patet p̄ p̄m p̄mo d̄ animā vbi d̄r q̄ p̄na sciētia est nobilior alia eo q̄ est
 de nobiliorē s̄biecto. Sed minor rōis p̄z. quia s̄biectum sacre scripture ē
 ip̄e deus. e nihil est excellentius deo. vt d̄r Aristotiles in p̄hemio metas-
 phisice. vbi d̄r. Deus est optimū eoz que in natura sunt. Secdo p̄bat
 hoc idē sic. illa sciētia trāscēdit oēs alias sc̄ias cui⁹ auctoritas trāscēdit
 d̄t humanū intellectum sed auctoritas sacre scripture est hm̄oi. ergo r̄c.
 Maior illius rationis patet. quia trāscēdit humanū intellectum fm̄
 q̄ cōmentator: scdo metaphisice loquēs d̄ rebus immaterialibus vbi d̄r.
 Cōmp̄henso veritatis est nobis impossibilis in multis rebus. Sed mi-
 nor rōis patet per auctoritatē beati Augustini sup̄ Genesim vbi d̄r. Ma-
 ior est sacre scripture auctoritas. q̄ toti⁹ humani generis intellect⁹ p̄spicu-
 itas. Tercio p̄bat hoc idē sic. Illa sciētia est dignior e excellentior
 alijs que magis desideratur e est dulcior in intellectu. sed sacra scriptu-
 ra est hm̄oi. ergo r̄c. Maior rōis est nota. eo q̄ obiectū appetitus ē bo-
 num. vt habetur p̄mo physicoz e quāto aliquid magis desiderat tanto
 magis est bonum vel apparet bonum: ido inq̄ntū aliqd̄ maxime desides-
 ratur in tantū maxime est bonū p̄ regulā topicalē scdo topicoz. Sicut se-
 hz simile ad s̄ile vel alias simp̄r ad simp̄r. sic se hz maxime ad maximū e
 minime ad minimū. Sed minor p̄z p̄ Huguitōem in libro p̄mo d̄ aīa
 vbi d̄r. de quāto aliquid sentitur dulcius de tanto auidi⁹ sumit e cū ma-
 iori desiderio. sed nihil magis mentem ab amore m̄ibi sepat. nihil eābez
 magis corroborat. nihil etiā tantū hoies ad dilectionem dei excitare ad
 opus celeste adiuvat q̄ studiū sacre scripture. q̄ excellit omnes alias
 Secda conclusio p̄fate p̄positōis videlz q̄ sacra scriptura p̄dicat verū.
 p̄bat sic. Illa sciētia p̄dicat verum in qua nihil docet nisi veritas. hz
 sacra scriptura nihil docetur nisi veritas. ergo. r̄c. Maior patet ex termi-
 nis. Sed minor p̄z p̄ Huguitōem p̄mo d̄ animā vbi dicit. quicquid doce-
 tur in sacra scriptura est nisi veritas. quicquid p̄cipit ē nisi bonitas. e q̄

sacra scriptura

*sacra scriptura
excellit oēs alias
sciētiar.*

*qualit̄ similia
nobilior alia*

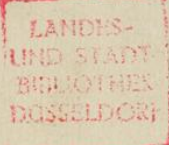
*Quāto fortius
nouit q̄ h̄ra p̄*

*secundo metaphisice
loquēs d̄*

*genere de aīa
vel aīa s̄biecta*

*obiectum appetitus
est bonum*

*sacra scriptura
p̄dicat verum.*

a i

Prologus

quod promittitur est felicitas. **¶** Secundo illa conclusio sic probatur. Illa scientia predicat verum cuius subiectum est ipsa veritas, sed subiectum sacre scripture est homini. **¶** Maior pars quod omnis scientia habet denotatorem a suo subiecto, ut pars prima posterior. Sed minor pars per Augustinum in libro pallegato dicente. Subiectum sacre scripture est deus, modo deus est ipsa veritas, videlicet sine fallacia, bonitas sine malicia, felicitas sine miseria et tristitia.

¶ Tercia conclusio que tacta est in prefata propositione, videlicet quod sacra scriptura inuitat nos ad celestem patriam, probatur sic. Illud inuitat hominem ad celestem patriam cuius intentio siue possessio reddit eum beatum, sed intentio siue possessio sacre scripture reddit hominem beatum. **¶** Consequentia tenet. Maior pars per Boetium scilicet de consolatione ubi dicit. Beatitudo est statim bonorum omnium aggregatio perfecta, sed hoc non est intelligendum perfecte nisi in celo, ibi est statim omnium bonorum. Minor pars per Salomonem in pabolis ubi dicit. Nulla alia sapia meretur dici sapientia nisi per sapientiam.

Et sanctus Paulus loquens de sapientia dicit. Beatus homo qui inuenit sapientiam et qui affuit prudentia melior est acquisitio eius negotiatione, id est lucratione auri et argenti purissimi, fructus vero eius preciosior cunctis operibus et omnia alia opera non valent huic comparari. **¶** Secundo probatur hoc idem per proverbia 8. v. sic. Illa scientia inuitat nos ad celestem patriam in qua tanquam in speculo videmus bona nostra et multa in quibus peccamus et deficimus. Id est sacra scriptura est huiusmodi. **¶** Maior pars patet, quia per bona nostra opera nos appropinquamus celesti patrie, sed per mala opera elongamur ab ipsa, quia opposita iuxta se posita magis elucescunt, ut dicitur secundo elencorum.

et primo Topicozum. Sed minor pars patet per beatum Gregorium in secundo moralium ubi dicitur sacra scriptura tanquam speculum mentis nostre opponit oculis ubi eterna scientia videatur, ibi enim fetida, id est mala nostra perspicimus et bona verberat consideramus. Quare dicit sanctus Augustinus in sermone quem fecit de laude sacre scripture cui subordinatur ius canonicum, qui primo sic incipit. Hodie decet fratres charissimi sacras paginas laudare, et subdit, rogo vos discite sacram scripturam et sepe legite eam que dulcior est melle, fortior vino, suavior oleo, sublimior auro, precipue enim deum inuocat diligentes inuitat, corda illuminat, fidem corroborat, linguam certificat, diabolum reicit, peccata spernit, animas frigiditas lumine scientie calefacit, tenebras ignorantie expellit, tristitias seculi extinguit, leticia sancti spiritus accendit, somnolentos excitat, ociosos increpat, quod obrem que hanc diligit legem eius diligenter adimplere curauerit in regno celorum maritus vocabatur. Cum ergo sit tanta dignitas sacre scripture autoritas, et auri super ea est differendum.

¶ Alterius sciendum, ex quo iste liber quem pre manibus habemus summa Raymundi intitulatur, in quo tractatur ius canonicum et ea que pertinent ad presbyterum, que omnia sacre scripture subiacent. Illa hic agitur de missa et de septem sacramentis, ut plenarie videbitur in processu. Ergo ad quedam generalia accedam sine quibus prelibat, non possum scire ea que in isto libro traduntur. Primum quod requiritur ad presbyterum est scientia, ut scilicet seipsum cognoscat et suos subditos debite valeat in bonis operibus informare et instruere. Quod duplex autem scientia est necessaria cuiuslibet

*Et inquit scilicet
dicitur quod
a iudicio suo.*

*Sacra scriptura inuitat
nos ad celestem
patriam.*

*Quia inquit scilicet
dicitur quod
a iudicio suo
sapientia*

*Deus scilicet inquit
scilicet inquit
scilicet*

*De sancto Augustino
de laude scilicet scripturae.*

*De his que sunt
libri*

*Quia scientia scilicet
prelibat
N. B.*

Prologus

mobi. debent emere p̄sentē libere eum subere cum diligētia. &c.
C Postq̄ dictū est de quibusdā generalib⁹ que debitus ordo procedēdi
in libris exigit. scz themate. causis. titulo. Nunc p̄r ppter maiorez eius
dentiam & declaratiōem infra scriptos aliqua sunt p̄notanda. Dñd exq̄
p̄sens liber est de sacramentis: ergo aliqua de sacramentis in generalib⁹
dendat p̄mittenda sunt. Et primo quib⁹ sit sacramentū. Secūdo de diuisi
one sacramenti. Tercio accedēdum est specialiter ad ip̄a sacramenta et
beyno quoqz determinare per se. Quarto dōm est de ornamētis sacra
mentum inuicē exponendis. **Q**uantū ergo ad primū respondetur q̄
sac̄m per m̄gr̄m quarto sentētiarum sic diffinitur. Sac̄m est visibilis
forma inuisibilis gratie anime collata. quia in omnibus sacramentis for
ma dumtaxat est visibilis. vt in sac̄o baptismi forma aque solūmō ē vi
sibilis. sed gratia illius sacramenti est inuisibilis. videlz absolutio peccat
t. Simili modo dicit̄ potest de sacramēto eucharistie. Nam ibi solū vis
demus formam panis. sed gratia illius sac̄i inuisibilis est. scz ip̄e dñs no
ster Iesus christus: qui sua gratia reficit animam purgat & edificat. **T**er
tium etiam sacramētum a solo deo gloriose institutum est. quia sac̄m est si
gnum rei sacre. sed signum ab homine positum ē falsibile. sed sacramen
ta debent esse firma & infallibilia. ergo sacramenta a solo dño dō sunt in
stituta: Et dicitur sac̄m quasi sacrans mentē. vel sanctificans animam
vel quasi signum sacre rei. & sic manifeste patet diffinitio sac̄i. **Q**uā
tum ad secundū scz diuisione sacramēto respondet q̄ septem sunt sac̄a
videlz: ordo. matrimoniū. baptismus. confirmatio. vnctio. eucharistia. & cō
fessio. vnde sunt tales vsus. **O**rdinat. adiungit: baptizat. criminat. & vngit
Peccatum plangit. & in altari sacra tangit. Et istis septem sac̄is affimi
lantur septem virtutes. quarum tres sunt theologice. & quattuor politi
ce siue formales. Tres virtutes theologice sunt fides. spes. & charitas. **D**ñ
sacramento baptismi coaptatur fides. quia in baptismo excitatur fides
christi. Sed sacramento confirmationis coaptatur spes. quia ibi spes ro
boratur in futuro. Sed sacramento eucharistie coaptat̄ charitas. qz eu
charistia est signum maxime charitatis & vnionis inter deum & gl̄iosuz ec
clesiam & sanctā fidem catholicā. Sed quattuor virtutes politice siue for
males sunt prudentia. tp̄antia. fortitudo. & iusticia. **I**ste q̄t tuor vtutes
coaptantur quattuor sacramentis p̄dictis. Nam sacramēto ordinis coa
ptatur prudentia. quia illi q̄ debent ordinari ad aliquos ordines tenent̄
esse prudētes. Et sac̄o matrimonij coaptatur tp̄antia. quia vt d̄t Apl̄s
cuilibet licet accipere pp̄riam vxorem ppter fornicatiōem euitandam.
Et sacramento extreme vnctionis coaptatur fortitudo. quia per sacraz
vnctiōem infirmi fortificant̄ & roborantur. Sed sacramento penitentie
coaptatur iusticia. quia iustum est vt quicunqz peccata cōmiserit q̄ ille
debite peniteat. **I**tem aduertēdum est q̄ inter septē sac̄a quinqz sunt
necessaria & generalia. duo tm̄ voluntaria & particularia. Primum sac̄m
necessarium & generale est baptismus. per quod tanquam per portā vni
tatem ecclesie intramus. & ideo baptismus dicitur sacramentū intranti
um. Secundum est confirmatio. que fit per impositionem man⁹ in qua
datur gratia ad resistēdum hosti scilz diabolo. quare illud sac̄m dicitur

Sacramentum qd fit?

Sacramentum a solo deo institutum.

Diuisio sacramentorum.

Septem sacramenta a solo deo instituta sunt.

In septem sacramenta sunt quinqz necessaria & generalia & duo voluntaria & particularia.

X^a de sacramentis.

X

X

X

Prologus

4

pugnātium. quod necessarium est magis viuis q̄ mortuis. Tunc itul
tissimez insipienter agunt homines qui vsqz ad tps mortis expectāt an
teq̄ confirmenī. Terciu sacm̄ necessarium est sacramentū cadentū in
pugna. videlz sacramentū penitentie. Nā sicut corpus in pugna vult
nerantium curatur medicina. sic anima peccatrix sacramento peniten
tie curatur. Sed quartum est sacm̄ p̄ficiētium videlz eucharistia. q̄
interpretatur quasi bona gratia. Sed quintum sacramentum necessari
um est discedentium a vita ista z morientium. scz sacra vinctio infirmozū
hec enim quinqz p̄tacta sacramenta sunt omnibus christifidelibz ad sal
lutem necessaria. ¶ Duo aut̄ sunt sacramenta p̄ter p̄dicta. videlicet.
ordo coniugium. que dicuntur sacramenta particularia z voluntaria
quia nemo absqz consensu z iudicio romane ecclesie est cogendus z com
pellendus ad ea. quia stant s̄ p̄prio arbitrio vniuscuiusqz.

¶ Ex istis ulterius est sciendum q̄ inter ista p̄dicta septem sacramēta ecc
lesiastica aliqua sunt reiterabilia z aliqua sunt non reiterabilia. Sacra
menta reiterabilia sunt. sicut penitentie. que reiterari debet dum mō re
iteratur peccatum. Etiam sacramentū eucharistie reiteratur. quia quis
libet bonus z deuotus christianus potest ad minus s̄ p̄fessuz z contritus
fuerit semel in anno sumere corpus dñi iesu christi vs̄ omī die dñico. Et
confessio reiteratur. quia homo potest continue confiteri quādo scz no
uerit se oppressum peccatis. Similiter etiam iterari potest sacm̄ matri
monij. vt latius patebit in sequentibus. Sed sacra irriterabilia s̄ bas
p̄tinuis. confirmatio. z ordo. quia nullus debet bis baptizari. ordinari.
vel confirmari. Vnd aliquo casu contingeret q̄ aliq̄ postposita christia
na religione heresim incidere. z postea heresi postposita fidem p̄stinaz
intraret. vel si moreretur z resurgeret non cēt talis rebaptizandus nec re
ordinandus. Et rō huius est. quia vt dicit magister sentētiarū libro q̄rto
distinctione. vij. q̄ per illa tria p̄dicta sacramenta imp̄m̄t̄ ipi aie cara
cter indebilis. quare non reiteratur. ¶ Quātum ad tercium articulum
respondetur q̄ ex quo sacramenta specialiter persurgunt in missa tūt ho
mo videamus de corpore dñi iesu christi. Nam vt dicit Alexander nis
hil in sacramento maius esse potest q̄ corpus z sanguis iesu christi. nec ali
qua oblatio potest esse dignior. maior. z melior. quare debem̄ eū p̄cipue
venerari. quia omnia alia sacramenta dependēt ab ip̄o. Vnde dicit Ric
chardus q̄ illud sacramētum omnibus alijs sacramentis est efficacius. z
ab isto sacramēto omnia alia sacramenta dependent. qz ordo fit in mis
sa quando aliquis ordinatur similiter quando consecratur baptism⁹ etz
fit in missa sic de alijs sacramentis. ita q̄ omnia fiunt in missa. ergo de il
lo sacramento debemus p̄ncipaliter scire q̄ hoc est p̄figuratū in veteri
lege multipliciter. Primo p̄figuratum est quādo melchizedech sacerdos
summus obtulit panem z vinum. Secundo p̄figuratum fuit hoc sacra
mentum quando filij israel macrabant agnum paschalem. Tercio p̄fisi
guratum fuit quando filij israel pluebat manna de celo. Quarto in
virga ionate. Quinto p̄ Ezechielē. Primo d̄t q̄ h̄ sacm̄ est p̄figuratū p̄
melchizedech q̄ obtulit panē z vinū. vbi exp̄m̄t̄ sensus sacram̄ti. qz d̄t in
h̄ecretis. nullum dubium est quin s̄ panis z vini verum corpus christi e

*Intra septem
sacramēta q̄dam
sunt reiterabilia
q̄dam non.*

*De magnitudine
eucharistie.*

*De figuris
eucharistie.*

Prologus

sanguis continetur vñd̄ p̄figuratum est p̄ panē z vinum ad refectionē
quia ibi sumitur corpus christi s̄b specie panis z sanguis christi s̄b sp̄e vi-
ni. z bene p̄figuratum est. qz sicut panis z vinum sunt nutrimenta cor-
poris humani. sic etiam corpus z sanguis Jhu christi sunt nutrimenta
anime. Nam panis cor hominis conformat. z vinum cor hominis letifis-
cat. Per que datur intelligi qz sicut panis z vinum sunt nutrimenta z re-
fectiones corporis humani. ita corpus christi z sanguis eius sunt nutrime-
ta z refectiones anime. Vñd̄ d̄: Proverbiolum nono. Venite comedite
panem meum. Sc̄do illud sacramentum p̄figuratum fuit in esu agni
paschalis. vt h̄r̄ Q̄cod. xij. Et rō est. qz in esu agni paschalis fuit institū-
tum qz iudei illum comedebāt accinctis renibus. calciatis pedibus. ha-
culos h̄ntes in mābus. cum lactu cis z grestibus festināt comedēdo. Sic
parifōmiter est d̄ sacramēto eucharistie quod nos suscipere debem⁹ tan-
q̄ agnum paschalem: Nā ad ipsum accedendum est accinctis renibus. h̄
est per puritatem mentis. Vñd̄ dicitur in Euangelio. Lucae duodecimo
Sint lumbi vestri precincti. id est renes. Sed per secundū videlicet Cal-
ciatis pedibus d̄ signatur duotionis affectus z d̄sidium. Vñd̄ in Q̄a-
tiē. septimo capitulo d̄. q̄ pulchra es in calciamentis tuis filia hierusalē.
Sed per tertium videlicet Baculos in mābus h̄ntes) intelligitur passi-
onis memoria domini nostri Jhu christi. Vñd̄ in Genesi d̄. In baclo
meo iordanē trāsii. Sed per quartum videlicet Lactutis agrestibus
comedendo. amaritudo correptionis d̄ signatur. Vñd̄ Psalmista. Oiba-
uit eos in bane lachrymarum. S; per quintum videlicet qz comedebant
festinātē promptitudo bone voluntatis z virtuose opationis itelligitur
Vñd̄ in puerbijs d̄. Vidi hominem velocem in opibus suis corā regib⁹
stare. Sc̄da rō est. nam eius agni paschalis fuit institutus propter res-
fectionem israheliticorum quādo fuerunt redempti a captiuitate phara-
onis z preerunt per mare rubrum: z sic ad reuerētiam h̄i⁹ trāsitus ces-
leb: auerunt pascha. quia pascha grece idem est quod trāsitus latine. ita
etiā nos per agnum ab infernali captiuitate liberati sumus. Johis p̄mo
Ecce agnus d̄i. Quia sicut agnus est mundus z purus. sic corp⁹ d̄ni no-
stri Jhu christi m̄dm̄ est z purum. q̄re merito per agnum fuit figuratus.
Tercia rō est. quia sicut agnus edebatur ab hebreis quādo trāsierūt per
mare rubrum. ita christus verum agnum instituit z comedit quādo exi-
uit d̄ hoc mundo ad p̄fem. Mercio fuit figuratum per māna quoo plu-
ebat d̄ celo de quo dicit sacra scriptura panē celi p̄stitisti eis. Vñd̄ post q̄
abierunt mare rubrum sicis pedibus z pharo cum omnib⁹ suis eq̄z cur-
rib⁹ fuit s̄mersus tūc isrl̄ pluebat māna d̄ celo. z sic mare rubz filij i r̄l̄ trā-
sierūt sicis pedib⁹ sic nos q̄ sum⁹ s̄mersi p̄ baptismum tunc suscipim⁹
corp⁹ christi. qz qui nōn est baptiz⁹ nōn sumet illud. Alia rō. qz sicut plu-
ebat māna d̄ celo. ita corpus christi porrigit nobis s̄b sp̄e panis: vñ
Ego
sum panis viuus qui d̄ celo descendī Jo. vi. Alia rō est. qz sicut māna q̄
pluebat d̄ celo h̄nt suauē saporē z dulce sic corp⁹ christi h̄z oēz vturē z d̄ni
cedinē aie. Alia rō. qz sic illis q̄ die pluebat manna de celo. ita qz quilibet
colligeret tantum quātum sibi sufficeret p̄ diem. sic in christiuitate quos-
libz die sacerdotēs sumūt corp⁹ christi ad nutrimentū aie cuiuslibz fidelis

Prologus

Alia similitudo. qz sicut pluebat eis manna d' celo cū trāserūt p' terras. et in trāsitū fuit eis viaticū. ita corp' chusti est nobis viaticū ad terrā p' missionis nostrā. ¶ Quarto. corp' chusti fuit figuratū in hys ionate mela lica. Et p' hoc designat refectio hui' sacre ei' deuota oblatio. et iō figurā sanguinis chusti est vinum ad designādū refectōem. vñ in Latic. ca. pmo. Introduxit me rex in cellā suā. Quinto pfiguratū est p' aqua nā aqua designat oblatōem. vñ Ezechiel. Dibi aqua egredietē. et. Et h' p' ter has figuras alie in scriptur' continent multē tamē he nunc breuiter luffi cūit p' gñali introductione. ¶ Quācum ad quartū d' q' sacdos volens h' sacm celebrare pmo induit humerale sup caput suum ad benotādū di uinitatē eē circūdatā humanitate. Sed albat cingul' chusti castitatem et sue m'is' ygnitatē demonstrat. Stola circa collum obedientiā chusti designat. Quasula officii diuinū cum castitate designat eē p' h' p' maniculū in manu leua humilitas chusti designat. In trou' p' p' harū exclamatio me chusti aduētum designat. kyrieleyson misericordiam dei p' figurat. Alia in excelsis cāticū angelicū in natiuitate designat. S'z Ep'la Joānis poicatioem et magoy apparitōem designat. Graduale cum alle luyā quæsiōnē discipuloy ad chm designat. Euāgeliū chusti p' dicationē demonstrat. Credo fidē christianā fidei fcat. Caput nudū sacerdot' me' ram veritatem chusti demonstrat. Sed offertorium fcat q' sicut chust' se obtulit p' nobis in ara crucis. ita nos corp' nostrum ad patendū p' chusto offeramus. et non solum corpus. sed animā dei imagine insigni tā offeramus in odorem suauitatis. quod fcat numm' quez offerim' qui imagine est insignitus. que imago nummi. imaginē nostre aie h' que dō p' omni sacrificio qd in hac vita offerre pōt maxime est acceptabilis. Si lētium post offertorium chri passionē iude traditōem designat. Eleuatio cruc' eleuatōem respentat. Silētium post eleuatōem chri mortē de positōem chri a cruce designat. Percussio pector' indulgētīā dñi nri i se su chri clamorē in cruce. clamāt. ely. ely. et. Pat' gaudiū resurrectōis p' nunciat. Om' unio p' solatōem discipuloy d' resurrectōe designat. D'ros nes yltime designat orōnes chri in fra p' nobis facce. Ite missa est. benedictōem in die iudicij p' figurat. videlz. Venite benedicti in regnū pat' r' mei. Matthi. xxv.

Queritur

Utrum septem sunt sacramenta in nūero. qz expes ditis p' ouib' generalib' nunc ad q' s'ba quæsiōnes gñales et ad dubia generalia intentio nostra est vertenda. Et quia hic determinatur de sacramentis. idē qz quæsiō p' d' ita p' uenit ter hic est mouenda. ¶ Et videt pmo q' non. quia tot sunt sacramenta quot sunt yasa gratie susceptiua. h' yas susceptiuum gratie ē tm ynum g' erit tm ynum sacm. Maior patet per m' g' m' sentētiarum. Minor patz qz sola eucharistia est yas g' e. cū ipa includit totum chm doctore et auto rem oim rex. ¶ Scdo sic. tot sunt sacra quot sunt effect' sacramenti. sed effectus sacri sunt solum duo. g' sacramenta erunt tm duo. Maior est nota in iure ybi agitur de sacramentis. Sed minor patet ex quarto sentētiarum. S'z q' solum sunt duo effect' patet. qz sacra ordinata sunt p' p' p'

*Quid designent
vestimenta sacra
et aduocata*

*Explicatio loci
moniarum
Missæ.*

*Quæsiō
An septem sint
sacramenta.*

Ras dubia

Act. 11.

Prologus

ter delectōem culpee pene. mō culpa pena tm̄ sunt duo effecti. **¶** Et
¶ Mercio arguitur. plura sunt sacramēta q̄ septē. igit. **¶** An̄. pbatur.
quia oratio elemosyna sunt sacramēta. et non sunt enumerata inf̄ pre
dicta septem. ergo sunt plura. An̄. p̄ p̄ma parte patet. quia illud quod
liberat a penis a culpis hoc est sacramētum. sed missa orō elemosyna
sunt h̄mōi. **¶** Maior patet ex quarto sententiay. etiā minor. quia ele
mosyna extinguit p̄c̄m. sicut aqua ignem. **¶** In oppositū ē Raymū
dus in l̄ra m̄gr̄ in quarto sententiay q̄ ponit eē septē sac̄ra dumtaxat.
¶ Qd̄ etiā rōne pbatur sic. tot sunt sac̄ra quot sunt p̄ctā capitalia. s̄ septē
sunt p̄ctā capitalia. ergo septem sunt sac̄ra. Maior p̄ ex quarto sententi
arum. Minor p̄ p̄ fidem ecclesie. quia d̄ q̄ contra peccati vulnus domi
nus remedia instituit. sed septem sunt peccati vulnera que patēt in hac
dictione saligia. cum vis dicitōis quelibet l̄ra designat vni d̄ septē peccatis
capitalibus. vñ d̄ mestrita. **¶** Et tibi sit vita semp̄ saligia vita. **¶** Pro cui
dentia questionis rememorandū est quid sit sac̄m. Unde sac̄m put su
pra patuit per m̄gr̄ in sententijs sic dicitur. sacramētum est sacre rei si
gnū. et sedo ibidē d̄ sic. Sac̄m est signum sacre rei s̄ e inuisibil. **¶** Sed
contra illas diffinitiones instatur sic. nam si p̄ma esset bona sequerēt q̄
imagines sanctoy depicte essent sac̄ra. quod est flm̄ fm̄ oēs doctores sa
cre scripture. sed p̄na tenet. quia sunt signa sacrarum rerum. **¶** Contra
sedam diffinitōem sic instatur. si esset bona sequerēt q̄ eucharistia si esset
sac̄m quod est flm̄. cum sit p̄mum sac̄m in ordine dignitat̄ ex quarto
sententiay. Probatur tamen sequela. quia eucharistia est visibilis res
quia obiectum visus. **¶** Pro illo est notandum q̄ triplex est sac̄m. n̄az
quoddā est significatiuū tm̄. aliud est effectiuū tm̄. sed terciū creatiuum
et effectiuū simul. Nunc ad oppositū d̄. q̄ p̄ma descriptio q̄ non ē defi
nitio sed nōis interpretatio intelligit̄ de sac̄o p̄mo modo. nam tali mo
do res sacras et cetera imagines sanctoy possunt appellari sac̄ra. s̄ tamē
non sunt sacra effectiue. Sed sac̄ra sedo modo dicta in veteri lege habeb
bant in ceremonijs. videlz ante t̄p̄s ch̄rie gratie. Sed terciō mō sac̄m
sumit̄ strictissime. et sic capitur in p̄posito. **¶** Ad rōem autē p̄tra sedam
definitōem habitam negatur p̄na. videlicet. q̄ eucharistia est visibilis res
quod ad effectum. quia alias ibi sensus non deciperetur suum obiectum
quod est flm̄. et de tali sacramento p̄prie habemus fidem. **¶** Istis nota
tis sic conclusio ista. q̄ sac̄ra in sacrosancta ecclesia non sunt plura q̄ septē
Probatur illa conclusio p̄mo sic. quia tot sunt sac̄ra quot sunt vicia eis
opposita. sed talia vicia sunt septem. ergo septē erunt sac̄ra. Maior nota
est ex p̄mo topicoy. Sed minor pbatur. quia omne sac̄m vel est ordina
tum contra peccatū culpe vel contra p̄ctm̄ pene. si contra p̄ctm̄ culpe. s̄
est triplr̄ fm̄ q̄ triplex est culpa. scz. originalis. moralis. et actual. **¶** Contra p̄
mā culpā ordinat̄ baptismus. q̄ sicut p̄ctm̄ originale est peccatū omnīū
peccatoy inceptiue. sic baptismus ipm̄ delens est initium om̄i sacramen
toy. **¶** Contra secundā culpā scz peccatū mortale ordinat̄ p̄fessio oris. S̄z
p̄tra terciā sacramento. Si autē est contra p̄ctm̄ pene hoc est quadruplr̄.
quia talia p̄ctā sunt q̄duplicita. scz in firmitas. ignora. malicia. et p̄cu
piscencia. **¶** Contra p̄mum ordinatur sac̄m cōfirmatiōis q̄ est stabilitas

*Ratio dubitandi III
q̄ plura sacramenta
septem*

*Ratio vero statuitur
de numero
sacramentorum
10*

*Sacramentum
triplex est.*

2do

Tripliciter est culpa

*Peccatum pene
et quadruplex.*

Prologus

christiane fidei: Contra ignorantiam ordinatur ordo sacramentalis in quo con-
fertur gratia et scilicet: Sed contra malitiam ordinatur eucharistia in qua est plenus
tudo gratie et malicie expulsio Sed contra concupiscentiam ordinatur matrimo-
nium. quod est sacramentum illicitas concupiscentias expellens. et licitas permittens
¶ Secundo probatur illa conclusio sic. tot sunt sacra quot sunt finaliter virtus
et: sicut per ea inducunt. sed tales virtutes sunt septem. et septem erunt sacramen-
ta. Maior est nota. quia sufficientia sacramentorum est iuxta beatum Iacobum.
Minor sic probatur. baptismus ordinatur in fide. extrema unctio in spe.
eucharistia in charitate. ordo in prudentiam. matrimonium in temperan-
tiam. confessio cum penitentia in iusticiam. et confirmatio in fortitudinem. In
ista materia potest alia oritur dubitatio. videlicet. utrum corpus christi sit nobiliss-
imum sacramentum. Et arguitur quod non. quia omnis causa nobilior est suo effectu. et ita
est quod sacramentum ordinis est causa corporis christi. et est melius et nobilius sacramentum.
Maior probatur. quia causa dat perfectiorem suo effectu. Minor probatur. quia nullus
non ordinatus potest conficere corpus christi. In oppositum arguitur. quia ut
volunt omnes doctores theologie. et habet in iure quod nihil in sacramentis ma-
ius esse potest quam corpus christi. quia ibi pertinet deus homo. ¶ Deinde tunc
arguitur. quod sacramentum baptismi sit nobilissimum. et hoc sic. illud sacramentum est nobil-
ius sine quo nullus hominum potest saluari. sed sacramentum baptismi est huiusmodi. igitur
tunc. et. Maior patet ex terminis. Sed minor probatur. quia nullus homo potest
intrare regnum celorum sine baptismo. sed tamen sine corpore christi adhuc possunt
aliqui intrare in regnum celorum. ut patet qui moriuntur infra septimum annum
vel adhuc citra. videlicet interim quod non sint preceps roris. Item videtur quod sacra-
mentum penitentie quod continetur in se cordis puritate in oris professione et ceteris
satisfactionem sit nobilius baptismo. quia illud quod delet peccatum actuale est
baptismus originale. ergo sacramentum penitentie sacramento baptismi est nobilius.
¶ Tertio arguitur quod sacramentum confirmationis sit dignissimum. quia illud est
dignissimum sacramentum quod fertur a digniori ministro. sed sacramenta confir-
mationis est huiusmodi. igitur. et. Maior probatur. quia dignitas sacri dependet a dignitas
te ministri. Minor probatur. quia sacramentum confirmationis confertur ab episcopo.
quia simplex sacerdos non potest confirmare. ¶ Pro solutio argumentorum diligenter
et notanda una distinctio bona de dignitate sacrorum. videlicet. unum sacramentum
est nobilius et dignius alio septem modis. Primo quantum ad rem ad effectum
et sic baptismus est dignius sacramentum. quia delet omnem culpam et penam quod non facit
aliud sacramentum. Secundo. sacramentum dicitur esse dignius quantum ad ministrum et quantum
ad eodem materia. et sic confirmatio est sacramentum dignissimum quia solus presul
potest conferre huiusmodi. Et eius materia est nobilissima. videlicet balsamum et olium
olivae. Tertio sacramentum dicitur dignius in quantum constituitur a gradu dignitatis ex
parte recipientis. et sic sacramentum eucharistie est dignius. unde dicitur in iure nihil in sacramen-
tis maius nisi in quo pertinet deus et homo. Quarto sacramentum dicitur dignius in quantum
per ipsum offensum diuine maiestatis magis placatur. et sic penitentia est dignius et
nobilius sacramentum. quia infinita peccata mortalia delentur per penitentiam et non per aliud sa-
cramentum. Quinto in quantum causat unionem in mente et in corde roris significatione
sui. et sic minister in omni est nobilissimum et dignissimum omnium sacrorum quia nobilissimum

*Rationes et dubitantes
quodcumque sacramentum
sit nobilissimum et
dignissimum.*

*Unum sacramentum
est dignius alio
septem modis.*

Prologus

Alia figt. vno em inter spofum & fofas vt vnone hūane nature cū xpo
Etia significat vnone chusti cū ecclesia qz sicut masculus vnū femine
sic spofus christus vnitur sue ecclesia. Etiam hēyn: onē anime brē cum
deo in etna beatitudine sed nullū aliud sacm talia sūt. g est nobilissimū
¶ Sexto vnum sacm dicitur nobilius & dignius rōe pntivel ratione
pmissionis patrie celestis. & sic extrema vnctio est nobilissimum. qz rele-
uat infirmitatē mētis: corpis. nā legitur in scriptura qd apli vngabant
infirmos sacro oleo: curabant vndiqz etiā corpali. ¶ Septimo vnum
sacm dicitur dignus alio quātum ad prudentiam ministri. et sic ordo est
nobilissimū sacm. quia solū prudētes sapientes sunt ordinādi. ¶ Per h
ad rōnes principales. ad pma trāseat maior: sed negat minor. Et ad pba
tōem dicitur. licet eucharistia pntet totum chustum essentialit. tū non cōti-
net ipm causaliter. quia adhuc in alijs sacris p infusione gratie p causa-
ri. & sic quodammodo sunt pluravala formalit grē susceptiua. ido etiam
plura erunt sacramenta. ¶ Ad scdam dicitur q effectus sacoz tripliciter capi-
unt. ¶ Ino mō generalissime. & sic sunt tm duo. scz. delere culpā et delere
penā. Sedo capiunt in esse balterno. & sic sunt septem. Tercio capiunt
in esse specialissimo. & sic sunt multiplices. & hec est distinctio sancti Tho-
me super quartū sententiarū. Et p hoc rōdet ad rōem. qz si maior intelo-
gitur de effectibus pmo mō. tūc pcedet minor. Si aut intelligit de ef-
fectibus sedo mō tunc pcedit maior: & negatur minor. Si aut tunc mō
do. sic totum est sim. ¶ Ad terciā rōem dicitur qz h missē orones & elemosy
ne deleat nra pēla rōne meriti & hūilitatis. tamen cū nō sint alicui grē
collatiue. tunc non erunt sacra. Sed diceret quis. tūc hūilitas & deuotio
essent etiā sacra. Responderetur qz non. quia non sunt visibiles forme.
& sic non conuenit eis definitio sacri. Et tm de prima questione.

Querit secundo. Vtrū ius canonicū a lege et ab euāgelic et
a sanctis patribz institutū sit hic sbiectū. ¶ Et arguit pmo qz nō. qz illd
qd subi eit in decretis h nō est sbiectū huius sciētie. s; ius canonicū ē hmoi
igit. &c. Maior pz. qz dist ncte sciētie requirūt distincta sbiecta. vt pz scio
de aia: Sed minor pz in decretalibz. ¶ Sedo illd qd non pdicatur de oi-
bus in aliquo libro ptentis. hoc non est sbiectū huius libri. Sed ius cano-
nicū non pdicat de omnibz ptentis in alio libro g non est hic sbiectū. Ma-
ior est nota de se. Minor aut pbat: quia hic tractat de vlturis furtis & rap-
pinis. de qbus ius canonicū nō pdicat. ¶ Tercio arguit. sbiectū alicuius
libri est eternū. sed ius canonicū nō est eternū. ergo non est sbiectū. Ma-
ior declarat pmo posteriorū. Sed minor pbat: qz iura canonica p papas
sunt instituta. ipi at pape nō fuerūt ab etno. igit. &c. ¶ Pro euidētia qd
nis ē notāō. qz duplex ē sbiectū qntū h suffit. scz sbiectū pdicatōis: & est
qd pdicat d oibz psiderat in aliq scia. Alid ē sbiectū attributōis. & illd ad
qd oia psiderata in illa scia hnt attributōem. ¶ Isti notatū sit h conclusio.
Ius canonicū nō ē h sbiectū pdicatōis. qz si sic sequerēt qz officii misse rap-
pina & furti nō eēt d eē libri. nis ē sim. pbatur tamē pleqntia. quia ius
canonicū non potest vere & affirmatiue de predictis pdicari vt patz d se.

*Solutio Principalis
huius Rationis
de numero sacra:
mentorum.*

*Effectus sacra-
mentorum
tripliciter capiuntur.*

Canonica...

Prologus

Secunda conclusio est. Ius canonicum est hic subiectum attributionis. Probat illud ad quod ordinatur cui omnia attribuuntur principaliter in aliquo libro tradita hoc est subiectum attributionis. sed ius canonicum est huiusmodi. & nota est de se. Minor probatur. quia in hoc libro consideratur quedam regule in iure. quia ius canonicum dicitur a canon in greco quod est regula in latino. eo quod datur hic nobis regule de vita clericorum quibus fit faciendum de rapinae furto. Per hoc ad rationes. Ad primam conceditur maior. scilicet minor est falsa. quia ius canonicum hic consideratur per modum introductionis et sub compedio in decretis. decretalibus consideratur ad equare. Ad secundam per distinctionem. Ad terciam concedatur maior. et negatur minor. Ad probationem dicitur. quod ius canonicum consideratur dupliciter. Uno modo ad se et quod ad magistrorum iusticia statuentes. Alio modo consideratur quo ad veritatem in euangelio expressam. tunc dicitur quod primo modo dependet a papa. et sic non est eternum secundo autem modo est hic subiectum: et etiam taliter est eternum. Et hoc de questione et alia que prius proposita fuerunt circa declarationem thematicam huius libri modo sufficiant.

puns liber s^o p^osaica illius
Annula de summa ray
magistri venit s^o postposita
mundi prodijt ista
i. nō ex graui seu difficili. i. facili
Non ex subtili sed vili
i. cōponim^o. s^o summulā
scribimus istam

tenore i. valet. s^o summula. clericis & ardua volumina
Eloquio placet hec socijs quia magna studendi
i. intētio. s^o paupib^o clericis s^o paupib^o clericis
Lura sibi non est modus his valet ergo loquendi
i. multa intelligētes i. nō volum^o s^o pntem
Inter doctores hunc nolumus ire libellum
iuuenib^o s^o liby pposuim^o
Paruis et rudibus quem duximus esse legendum
s^o studētes s^o libello multa documētaytilia
Inuenient in eo quicquid iuuet utilitatis
s^o septē i. in pmo tractatu hui^o summule i. post hoc
scz d^o his q^o p^otinēt ad missam
De sacramentis primo tractatur. et inde
i. d^o ei^o effectu tali sac^o tali pccō
Nec de baprisimo de cōiugio symonia
d^o ist^o somib^o h^o in seq^ontib^o tractatib^o
Furtis et spolijs yfuris atq; rapinis

Prologus

de talib⁹ vicijs s⁹ iste
Sortilegis vicijs carnis tractatus habetur

Nunc sequitur finis confessorum simul actus
s⁹ breuia .i. plōgauri .i. n̄ ignorant s⁹ pducēda
Quedam longauri non iniuste et breuiam
.i. pfecti⁹ .i. snia pateat s⁹ libro
At melius metro sensus tibi luceat isto

Ciste liber (cuius s̄biectum est ius canonicū a sanctis patrib⁹ institutū) p̄ma sui diuisione qui diuidit in duas ptes. scz in pte phemiale et pte ex ecutiua. Pars phemialis ibi (In summis festis) Prima ps adhuc diuidit in duas parts. Nam in p̄ma parte autor premitit intentū suū. In sc̄da parte ostēdit facilitatē hui⁹ libri. Et in tertia pte ostēdit ea que dicēda sunt per ordine. n. Sc̄da pars erit. ibi (Inter doctozes) Tercia. ibi (Hic de baptismo) Intendens dicere hec summula pcedit de summa plaica Raymundi: et scripta est cum verbis facillimē leuiter intelligisibilibus. et iste modus loquendi seu pcedendi in summula p̄nti placet et ualet istis socijs supple clericis et studentib⁹ qui nolunt seu ex paupertate et oppressione non possunt magna studere. Sed ibi (Inter doctozes) ostēdit autor q̄ ex quo iste liber facilis est: leui stilo compilatus. adeo v̄z legi paruis et rudibus: et non debet iste liber computari inter alios libros doctorum sacre scripture. quia inueniunt in isto libello quid utilitatē ecclesiasticus ordo continet. et inueniant etiā lectores in isto quomodo stat⁹ clericalis debeat regere diuinā et secularia officia. **Sed** ibi (Hic de baptismo) ostēdit autor psequenter q̄ in hoc libro determinabitur d̄ baptismo. p̄iugio. symonia. furtis. et sic de alijs. **Sed** ibi (Quedam longauri) intendit autor psequenter dicere q̄ in hoc libro aliqua plōngatur hic que in magna summa s̄b breuib⁹ continentur. et aliqua hic abbreviantur. vt fiat sensus lucidior et metrum lucidius et delectabilius. **Sciendū** circa litteram q̄ missa habet multa p̄rogatiua. **Primo** q̄ celebratur solum a ieiunio. **Sec̄do** q̄ solum in ecclesia celebratur et sup̄ altare. ita q̄ semp in locis p̄secratis celebrari debeat nisi quōq̄ fieret ex sp̄eali gratia et dispensatione pape p̄pter reuerentiā magnozū d̄noz et p̄ncipum. sed tamē ad min⁹ oportet q̄ talis celebratio fiat s̄b teutozem. **Tercio** oportet celebrantem eē sacerdotē. **Quarto** oportet sacerdotem eē laicis vestibus indutū. **Quinto** q̄ tantum mō celebratur in die accessio lumen. etiam si mille soles lucerent sup̄ terrā adhuc de necessitate ad missę officium peragendū lumen incēsum requiritur. **Sexto** q̄ ibi solēt sonare bonae diuina verba cum cantatur pater noster. et verba angelica cū cantat gloria in excelsis. et humana verba vt in collectis et in sequentijs. **Septimo** ibi audiuntur tria bona et nobilissima idiomata que mundus habet. scz hebraicū. vt patet. ibi. sabaoth. et ofanna. Grecū cū dr. kyrieleyson. alleluia. **Latīnū** auditur in omnib⁹ alijs dictionib⁹ et orationibus. **Octauo**. q̄ missa est completa tot miserijs qd mare guttis firmamentū

12 Prerogatiua
Missæ.

1
2
3
4
5
6
7
8

Prologus

stellis. sol at hominis. & celuz empircum angelis. & fra arcnis **Nono. q. sa**
cerdos in solemnioribus & maioribus ecclesijs in missa hz plures mini
stros. scz. dyaco. s. diaconus. & acoliti. **Decimo. qz** angelis ibidem existenti
bus hm oi non sufficerent nisi in pntia tate maiestatis eentynus vlt duo
adiutores hucientes misse. scz. scholares vel alij litterati. & rō est. qz ibi ē dō
& dñs ois rerum creator. scz. celi & terre. &c. **Undecimo. q. anime** in
purgatorio purgende ex missa remissionem & venia consequuntur. Et
sacrosancta mater ecclesia sup addit **duodecimum. scz. q. quilibet catho**
licus & bon⁹ christian⁹ ad min⁹ die dominico tenetur audire vna integrā
missam. nisi aliqua singulari necessitate prepeditus fuerit. puta infirmi
tate. vel aliquid hm oi.

Item posset aliquis dubitare. in qua lingua pma consecratio corporis
christi fuit celebrata. Rō dicitur q lingua seu ideoma est triplex. scz. hebrai
ca. greca. & latina. modo dico q pma consecratio fuit celebrata in lingua he
braica. Et rō hui⁹ est. qz christ⁹ fuit p⁹mus sacerdos & in cena dñi consecrauit
hoc fact⁹ & dedit suis discipulis. & q. p tunc erat inter iudeos. iō vtebat
hebraico ideomate. **Secdo dicitur. q. illa consecratio secundo celebrata fuit in**
lingua greca. vt p Actuum sexto capitulo. vbi dicitur. factus est murmur
grecorum aduersus hebreos & altericabatur mutuo. i. litigabāt ad inuis
cem. **Tercio dicitur. q. tertia celebratio fuit facta in lingua latina quans**
do sanctus Petrus fuit electus in apostolum. **Q. aut his tribus linguis**
solum corpus dñi Ihu christi conficitur. p. ex titulo crucis qui erat scri
ptus tribus ideomatibus. scz. hebraice. grece. & latine. videlicet. **Teius.**
nazarenus. rex iudeor.

Item notābūm est q in hoc sacramento eucharistie quod in missa
celebratur ex virtute verborum que a sacerdote proferuntur est verum
corpus christi. quia verba consecrationis faciunt mēdōm de chōe san
guine eius. sed sanguis est ibi ex quadam cōcomitātia necessaria. quia
corpus viuū & animatum non est sine sanguine. Et nullo modo cons
cedendum est. q. in hostia consecrata non sit verus sanguis christi. qz ali
as animatum corpus stare sine sanguine quod est impossibile d anima
to rōnali. **Unde dicit sacra scriptura. Anima eius in sanguine suo. Itēz ibi**
est anima christi ex quadā concomitātia. qz impossibile est corp⁹ christi pfi
ci nisi sit dispositum & organizatum. quia sine anima nullum corpus viu
uere potest. **Itēz ibi est deitas ex quadā concomitātia. qz vnitāte remos**
ta corpus & deitas s⁹ disparata entia. **Q. at ista omnia ibi s⁹ manifeste p**
bat btūs Joānes capitulo sexto sic dicens. **Ego sum panis viuus. &c. In**
quibus verbis omnia ea que dicta sunt tanguntur. Nam p⁹imum tan
gitur cum dicitur. **Ego sum panis viuus. & sic etiā corpus christi ē ibi e**
anima cum sanguine. nam anima viuificat corpus mediante sanguine
Item per hoc quod dicit (qui de celo descendit) tangit ipa deitas chris
ti circūdata humanitate.

Item eucharistia dicitur sic. **Eucharistia est sensibilis species pae**
nis & vini post consecrationem facta a sacerdote s⁹ certa et debita forma
verborum prolata. cum intētionē debita confitēdi ex institutiōe diuina
scans veraciter corp⁹ & sanguinē bñdictū s⁹ illis spēs⁹ realiter continere

9
10
11
12

In qualingua
Corpus Christi
Consecratum
fuerit & consecratum.

Prologus

In p̄bicta descriptōe q̄ttuorꝫ currūt q̄ h̄nt hoc sac̄m integrare. **Pr̄mū** est cā materialis. q̄ p̄ materiā huiꝫ sac̄ri dat̄ intelligi panis & vini: & vnus istoz non sufficit p̄ se in missē celebratōe. sed ambo simulꝫ currūt. **Lā** est ficiens est duplex. sc̄z p̄ncipaliter instrumētalis. **Pr̄ncipalis** est d̄s glorioꝫ sus. **Instrumētalis** v̄o est quilibet sacerdos rite & debite ordinatꝫ. **Lā** formalis in debita p̄latione or̄onis cōsistit. **Nā** at̄ finalis. est int̄ctio p̄crat̄. **¶** **Ultimo** est notāndum d̄ quibusdā casibus. **Pr̄mus** est. vtrum in hostia consecrata sit aliud q̄ qd̄ cernitur & aliud q̄ creditur. **Ad** hoc r̄idet. q̄ verum corpus christi non videtur. sed sola sp̄s panis videtur. **Et** r̄ō ē quia si non. tunc non deciperentur quinqꝫ sensus circa illud sacramentum. quod est falsum: & ergo d̄t bt̄us Gregorius aliud est quod cernitur & aliud est quod creditur. **Sz** dices circa casum. que est ratio q̄ non videmus verum corpus christi ibi. **Respondetur** q̄ nullum corpus videtur nisi quod habet accidentia sibi existentia & nisi sit coloratum. vt patz de pariete. sed color albus in hostia non est corpus christi. nec inest ei. sz accidētia st̄t ibi sine sb̄iecto. p̄ tāto corpus christi nō videtur neqꝫ sanguis. **Scd̄** casus. an isti homines dicentes se vidisse corpus christi in manibꝫ sacerdotis errāt vel male loquuntur. **R̄r̄** q̄ non errāt. qz nullꝫ errat cuiꝫ verba in theologia verificātur. sed ea que habentur d̄uisione corporis christi in sacra scriptura verificata. ergo s̄ vera. **Vinoꝫ** p̄z in Genesi. & Apocalipsi. vbi d̄r q̄ homines multotiens viderunt angelos non inq̄ntum spiritus. sed inq̄ntum assumpserunt corpꝫ aerē. in hoc rep̄ntauerūt deū. ergo dixerunt vidimꝫ deum & sacra scriptura in hoc non errat. **Tunc** soluēdo istum casum d̄r q̄ sicut hoies dixerunt se vidisse angelos & non errauerūt sic & nos corpus christi videmꝫ & non erramꝫ. sed t̄n viderē cap̄s ibi valde improp̄e. qz nihil p̄pe videt nisi coloratū seu color. vt p̄z sc̄do d̄ aia. mō corpꝫ christi non est coloratum.

¶ **Tercius** casus est. vtrꝫ sanguis christi. supple aliquis fluxꝫ sanguis christi remāsit in terra. **Hic** r̄ident aliqui doctores sacre scripture q̄ non. qz christus ih̄s totum sanguinē assumpsit quem pus in amara passione dimisit. sz christus in sua passione totuz sanguinē effudit. ḡ i sua resurrectōe totuz sanguinem reassumpsit.

Alij at̄ doctores dicunt. q̄ sanguis effusus d̄venerabili corpe christi fuit calidus. & p̄pter p̄ditōem caloris remāsit aliqua humiditas in terra. vt manifeste ostēditur in peplo virginis marie cū sb̄ cruce steterat sanguis filij totum amictum album eius irigauit rubricauit. **Hoc** idēz aliter p̄bat̄ur sic. omne corruptibile plus indiget de sanguine q̄ in corruptibile. sed christus ante passionem erat corruptibilis. ergo ante passionē plus indiguit d̄ sanguine. qz p̄ nutrimētū sanguinis corpꝫ augmētāt. sz in morte tale non indiget d̄ tali nutrimēto. ḡ non est necesse q̄ christus assumpsit totum sanguinē que p̄ nobis effudit.

¶ **Quartꝫ** casus. ponat q̄ aliqd̄ remāsit d̄ sanguine corporis christi post sua resurrectōem hic in terra. vt cernit manifeste in peplo br̄e marie virginis. **Tunc** dubitatur. vtrꝫ talis sanguis qui fluxerat d̄ corpe christi in ara crucis debeat haberi in tali & tanta reuerentia sicut iste sanguis qui a sacerdotē in calice consecratur. **Respondetur** q̄ nō. qz ponatur in casu. qz totꝫ

tus sanguis christi effusus de corpore eius ponatur in vna parte altaria
 et ex alia parte sanguis consecratus. tunc dicitur quod sanguis consecratus est magis
 venerandus. Rō est. quod in triduo aia christi fuit sepata a corpore san-
 guine: quia corpus christi in sepulchro fuit. anima vero apud pres in lim-
 bo. Etiam deitas fuit separata a sanguine. quia non potest dici fili dei
 effusus est terram. ideoque sanguis consecratus est magis venerandus. quod
 ibi est vera deitas. Item ibi integer est christus immortalis et impassibi-
 lis. sed ut pendit in ara crucis ibi erat passibilis et mortalis. ideo sanguis
 christi consecratus est magis venerandus. ¶ Quintus casus est. quare quo-
 tidie misse celebratur. cum tamen christus nisi semel passus esse tamen
 illud sacramentum est memoriale dominice passionis. Ibi respondetur. quod quatuor
 sunt cause illius scilicet Innocentii. Prima est: quod oportet semper parata esse
 medicina contra peccata quotidiana. unde extra de consecratione distinctio-
 ne secunda. capitulo. vtriusque figura. iteraturque quotidie oblatio. licet christus semel
 passus sit. quia quotidie peccamus. sine quibus mortalis infirmitas vis-
 uere non potest. et ideo. quia quotidie labimur in peccata. quotidie pro nobis
 christus immolatur. Secunda causa. quotienscumque corpus christi sumitur ha-
 betur memoria passionis christi. unde quotienscumque feceritis hoc in mea
 facite commemoratōem. Et habeatur memoria passionis christi quotidie
 die vniatur sacramentali et nos ei spirituali. Quarta causa. ut dicitur agno loco tri-
 plici vniatur. quod iudei ad vesperas uertentes esurierunt. secundum illud Psalmi.
 uertetur ad vesperam et fames patientur ut canes. nam ubi veritas venit
 figura. id est. vetus testamentum (quod fuit figura noui testamenti) cessauit.
 ¶ Alius casus ponat. quod hostia fuisset eleuata in triduo mortis. tunc dubi-
 tatur. vtrius fuisset adoranda. Ibi respondetur. quod triplex est adoratio. scilicet latría.
 idolatria. et dulia. Latría est honor soli deo exhibitus. id est. dulia dicitur fuit
 impium creaturę. sed idolatria dicitur fuit impium in his idolis. Dicitur
 ergo. quod illa hostia fuisset adoranda dulia adoratōem non Latría. quod deitas fu-
 it sepata a sanguine. Alii autem dicunt quod corpus vel sanguis eius bene potu-
 issent consecrari per triduum mortis adorari ordine latría. quod ex vi bonorum deo-
 ras fuit unita cum corpore sanguine. ¶ Ultimo dubitaret quis de duo-
 bus sacerdotibus. quod unus simularet se celebrare non celebraret propter
 conscientiam mortalis peccati. alter vero celebraret cum conscientia mortalis pec-
 cati propter timorem domini sui. Tunc queritur quis eorum magis pec-
 catus grauius. Respondetur. quod ille qui simularet se celebrare. quia per hoc circum-
 stantes committerent idolatriam ex eo quod adorarent creaturam. scilicet hostiam non
 consecratam. unde Innocentius cum plura obijcienda remedia que veritas
 presumet. sic ille qui se simularet celebrare non celebraret. plus peccat
 illo qui celebraret non simularet.

De Collectis simibus et

Principijs earundem.

.i. in solemnitatibus .i. in celebratōe misse

A summis festis ad missam dicitur vna

Summula

vna s^a aliq̄ collecta abbata s^a alicui⁹ sancti
Tantū collecta nisi sit coniuncta diei

Ista est pars executiva. Et dividit in quatuor partes principales. In prima determinat de diuino officio. videlicet de missa et de corpore christi. de sacra-
mēto et baptismo. In secunda parte principali determinat de matrimoniis
et de eius effectu. et de his que possunt impedire matrimonium. In ter-
cia determinatur de vita et honestate clericorum et eorum impedimentis. scilicet de
rapinis. furtis. et de alijs. In quarta determinatur de indulgentijs. ubi quibus
bet pars incipit patebit. Dicit ergo magister sic per prima parte. **I**n sacerdos
ecclesiasticus ordo hoc exigit quod in summis festiuitatibus solū vna collecta
debet dici in principio missae ante Epistolam. sic similiter tamen vna collecta
est dicenda in fine missae post communionem. quia vna alteri corespondere debet.
Et hoc ponendo exceptioem dicens. nisi in festo cadat festum alicuius san-
cti. tunc due collecte possunt legi. **I**n vna conclusione. ut in festo omnium sancto-
rum. et ijs. **N**otandum circa litteram. littera dicit. **I**n summis festis ad differ-
rentiam communium festorum. **P**ro quo sciendum. quod festa sunt triplicia. aliquid
sunt summa. sicut illa quattuor festa. natiuitas christi. pascha. penthecoste et
assumptio beate Marie virginis. de quibus habetur extra de penitentia et remis-
sione. Et dicuntur illa quattuor summa festa. quia paguntur cum ma-
gna solennitate. et illa festa sunt duplicia. quodam prope dicta ut illa imme-
diate narata. et in istis quattuor festis ob reuerentiam dei non sepelitur
corpa mortuorum propter luctum hominum. **A**lia sunt festa summa communis
dicta. sicut sunt omnia festa beate virginis. et festum omnium sanctorum et patro-
norum siue patronarum. quibus que terra pertinebat. **I**n his omnibus tamen vna
debet collecta. nisi (ut dictum est) in isto festo cadat festum alicuius sancti. quod
due in vna conclusione legi possunt. **E**xemplum. ut pertinet in festo nati-
uitatis christi. nam concurret festum Anastasij. sicut est in festo omnium sanctorum
tunc etiam festum sancti Cesarij pagitur. et ergo tunc due collecte in vna
conclusionem dicuntur. **S**ed diceres. quare sanctus Cesarius non communi-
bitur in numero omnium sanctorum. sed eius festum tunc specialiter pagitur.
Ad hoc respondetur. quod hoc est ideo. quia post institutionem festi omnium sanctorum
sanctus Cesarius fuit passus. **A**lia sunt festa mediocria et dicuntur illa.
que peraguntur in diuino officio et solennitate nouem lectionum. ut fes-
ta omnium Apostolorum. Michaelis. sancti Nicolai. katherina. festum
inuentionis sancte crucis. festum templi et in dedicatione. **A**lia sunt festa
simplicia: ut sunt omnia alia festa communia que concurrunt in ecclesia
dei. ut festum Elizabeth. Dorothee. et sic de alijs. et festa professorum doctorum
martyrum virginum. **E**t ista adhuc sunt duplicia. quodam simpliciter non cele-
bria. ut festum sancti Sordani. Egidij. Anthony. et sic de alijs. **A**lia celebra-
tur ante primum. sed post populus non prohibetur ab opere mechanico ut
est festum Martij. Augustini. Georgij. et sic de alijs. **E**t ergo dicit magister. **I**n
summis festis. ad diuinam illorum simplicium festorum mediocrium. **I**tem
notandum. dicitur in textu (ad missam) vnde missa dicitur modo a verbo
nietor eris. et illo modo pro est principium vel nomen adiectiuum. et sic dicitur
mus. iste est missus. i. legatus. et sic non capitur hic. **I**llo modo capitur et

Raymundi.

nomē substantiuū. et tūc diffinit sic. **M**issa est diuinum officium ad salutē
 fidelium et ad p̄secratōem corp̄is ch̄ri a sanctis patribus. sc̄z a sancto **P**e-
 tro et ab alijs institutū. quia ibi p̄secratur corp̄us et sanguis ch̄risti. et illō **S**er-
 potest dici a verbo mittor. teris. quia ibi filius dei mittitur in altari. **S**er-
 cundo. quia ibi p̄ces sacerdotis p̄ manus angeli mittuntur ad deū. **T**er-
 t̄ notāter in littera (collecta) **P**ro quo sciēdum. q̄ collecta vno mō ē
 adiectiuum. et venit a colligo. is. ere. et sic non sumitur hic. **A**lio modo est
 nomen substantiuum. et diffinitur sic. **C**ollecta est oratio in qua deo loq̄-
 mur. et in loquendo ynimur ad impetrādum diuinū auxilium et grām di-
 uinā. nā ille qui orat deo loquitur. et per hoc deo ynitur. **I**tem notā-
 dum. q̄ non quilibet aptus est ad celebrādum missam. sed solus sacerdos
Pro quo sciēdum. q̄ sacerdos a sanctis patribus diffinitur sic. **S**acerdos
 ē homo masculus p̄ccat̄ mente icinuus. mente et corpore mūdus null-
 la occasione p̄perditus ynivel pluribus iunctus. vel comunicatus quo
 ad vices et quo ad tempus determinatum et debite ordinatus. **H**ic t̄gun-
 tur multa que requiruntur ad sacerdotem qui diuinū officū debet ce-
 lebrare. **P**rimo requiritur. q̄ sit homo. q̄z āgelus non p̄t esse sacerdos. nec
 p̄t celebrare missam. **P**er hoc q̄ d̄r (masculus) excluditur femella. simili-
 ter z monialis. **P**er hoc q̄ d̄r (p̄secratus) remouet vna opinio hereticorū
 qui dixerunt. q̄ quilibet christianus deuot̄ posset celebrare missam. **P**er
 hoc q̄ d̄r (icinuus) t̄gitur q̄ sacerdos volens celebrare missam debz ie-
 iunare a media nocte vsqz post celebratōem. et ad hoc requirit̄ q̄ dormiat
 nam maxime requiritur in tali officio. q̄ cibus corporalis sit digestus et ta-
 lis digestio maxime fit in somno. vt ex naturalibus māifeste habet. **E**t
 ergo si sacerdos non dormiuerit a media nocte. sic q̄ mediā noctē vigila-
 ret. incaute posset celebrare sequēti die. nisi hoc eēt q̄ nō posset dormire
 p̄ totā noctē. p̄pter aliquā certā infirmitatem que impediēt somnū. tūc
 bene admittitur q̄ in sequēti die celebrat. dum mō sit facta digestio. **P**er
 hoc at̄ q̄ d̄r (mētē corpore mūdus) vult q̄ sacerdos volens celebrare. de-
 bet eē mund̄ ab omni p̄ctō. ne labijs in mūdīs t̄gat et osculetur filiū vir-
 ginis. vñ d̄t br̄s **B**ernardus. **D** clericus quō labijs oscularis filium virginis
 quibus paulo ante. osculata es labia meretricis. videas ne osculo filium
 virginis tradas. **P**er hoc q̄ dicit (nulla occasione perperditus) vult q̄ ta-
 lis sacerdos non sit irregularis neqz excommunicatus. **P**er hoc q̄ dicit
 (vni vel pluribus coniunctus) vno modo intelligitur. q̄ debet habere
 vnum vel plures adiutores. **A**lio modo intelligitur. q̄ si n̄ sint plures ad-
 iutores. tamē adhuc pro nobis debet orare in communi. **N**ā licet ibi sit
 nisi vnus minister. sufficit tamē q̄ ibi sint plures assistentes. et q̄ d̄t orate p̄
 me peccatore. **S**ed per hoc q̄ dicit (quo ad vices et quo ad tempus deter-
 minatum) vult q̄ sacerdos non debet celebrare missam nisi in ecclesijs
 et in locis consecratis. et si fiat alibi q̄ hoc fiat cum consensu et licentia epi-
 scopi. **S**ed per hoc q̄ d̄t (quo ad temp̄ determinatū) vult q̄ celebratiō
 non fiat nisi in die et ante meridiem. nisi in festo natiuitatis d̄ni. tunc vna
 missa celebratur in nocte. **E**t t̄ā dicit (debite ordinatus) quia sacerdos
 volēs celebrare debet esse sacris vestibus indutus et calciatus que requi-
 runtur ad missam. quia nullus diu calciatus p̄t celebrare missam. **A**lter

Summula

hoc sic intelligit. i. q. nō sit p saltū p mot^o ad sacros orbines. vt si post or-
dinē sBoiaconat^o vel accollitat^o cepisset ordinē p sbyterat^o.
¶ **Item** sciendū ēm aliquos. q. sex s virtutes misse. Prima est. q. si aliq. da-
ret paupibus omnia que haberet cum hoc peregrinādo pertrāsiret om-
nia spacia terre tātum ei non pdesset sicut digne audiret vnam missam
et hoc cum tota mentis sue deuotione in statu gratie absq. peccat^o mor-
talibus. ¶ **Secūda** virtus est. quia infra auditōem misse aie p sanguineoz nō
patiunt penā in purgatorio. ¶ **Tercia** virtus. q. infra auditōem misse hō
non efficiet senex nec infirmabitur. ¶ **Quarta** virtus. q. post auditōem
misse omnia que sumunt magis pueniunt nature q. antea. ¶ **Quinta** vir-
tus est. q. missa plus petit coram diuina maiestate q. omnes oratiōes q.
fiunt in toto mundo. quia est oratio dei. ergo est oratio capitalis. Capis-
talis em oīo pualet omnibus orationibus. igitur. rē. ¶ **Sexta** virtus
est. q. vna missa cū deuotione audita in vita plus valet q. pēna post vis-
tam. et hoc quo ad tria. scz. quo ad remissionem culpe. scdo quo ad dimi-
nutōem pēne. tercio quo ad augmentatōem grē. ¶ **Ultimo** notādum
de casibus. Primus est. vtrum sacerdos excomunicatus p̄t conficere cor-
pus chri. Rōndetur q. ipm sacerdotē excomunicatū p̄ficere corpus chri in intel-
ligitur dupl^r. vno modo de iure. alio modo de facto. Modo dī. q. sacerdos
excomunicatus de facto beneficit corpus chri. sed non de iure. Et rō
illius est. quia nulla pena iuris posita potest tollere illud quod datum ē
a iure diuino. q. inferi nō tollit supius. sed excomunicatio est pēna posita ipi
iuris. p̄secratio vō corpus chri solum data est a deo vel a lege diuina
ergo excomunicatus potest conficere corpus chri de facto. licet non d
iure. quia de iure exclusus est ab ecclesia. ¶ **Secūds** casus est. vtrum sacer-
dos irregularis p̄t conficere corpus chri. Respondetur consimiliter q. p̄t
conficere de facto. non aut de iure. Nam ille potest conficere corp^o chri
qui habet illud in quo consistit vera p̄fectior p̄fectio huius sacramenti.
sed quilibet sacerdos irregularis est hōi. igitur. rē. Minor. pbatur. q. or-
do fundatur sup characterem indebilē qui manet in quolibet sacerdote
non tñ potest conficere de iure: quia sacerdos irregularis p̄hibitus est ab
ecclesia. Tercius casus. vtrum angelus potest celebrare missā dato q. ha-
bet formam et materiam sacerdotis. Respondetur q. non. quia nulli an-
gelorum dictum est hoc. quotienscunq. feceritis. rē. In quib^o vobis chri-
stus Iesus debet auctoritate m̄ficiendi corpus suum. Item dī Aplūs
ad Hebrēos. Altare autem habemus de quo nō habent potestatem ede-
re. nisi qui tabernaculo huius. i. sacerdotes. Etiam angeli non hnt cara-
cterem sacerdotalem. ido conficere non possunt corpus chri. q. ad h^o
aliquis p̄ficiat corpus chri requiritur auctoritas sacerdotalis. Ex quo
sequitur. q. homo ē dignior angelo in isto hūitio. quia non legit in scriptu-
ris auctoritatis q. angeli in isto. et ido sunt ipis angel digniores. ¶ **Quar-
tus** casus. ponatur q. aliquis sacerdos sit mortuus. et post longum t̄pūs
cum diuina potentia resuscitatur a mortuis. nunquid ille p̄t p̄ficere cor-
pus chri celebrare diuinum officium misse sine nouo ordine p̄secrati-
onis. Respondetur q. in tali casu ip̄e resurgēs a mortuis habet adhuc oīa

requisita ad consecrationem. habet enim characterem indebilem quod est fundamentum totius ordinis sacerdotalis. et talis character non tollit per mortem. Et ratio est. quia talis character est impressus ipsi anime. ergo potest consecrari.

¶ Quintus casus est. utrum concubinari potest celebrare missam et consecrari corpus christi? Respondetur quod sic. imo de iure et de facto nisi manifeste eum abiecit ab ecclesia. **¶ Sextus casus.** utrum sacerdos schismaticus potest consecrari. ubi dicitur quod habet debitam materiam et formam. Respondetur magistro sententiarum quod non. et ratio eius est ista. quod quando aliquis consecrat corpus christi. tunc deus et angeli assistunt confidenti: sed deus et angeli non assistunt schismatico sacerdoti. igitur non.

¶ Etiam schismaticus sacerdos non potest absolueri. ergo nec consecrari. **In isto articulo** recedunt doctores sacre scripture a magistro sententiarum dicentes. quod sacerdos schismaticus de iure non potest consecrari corpus christi potest tamen de facto consecrari corpus christi. Et ratio theologorum est. quod habet characterem indebilem qui ab eo non potest tolli. igitur potest consecrari.

¶ Ab ratione respondetur ad primam. quod quod deus et angeli non sint presentes quo ad meritum et efficientiam. tamen sunt ubi quo ad meritum et effectum sacramenti. **Ab secunda respondetur** quod non est simile de potestate absoluendi consecrandi. **¶ Septimus casus est.** utrum sacerdos degradatus potest consecrari corpus christi. Respondetur per magistro sententiarum quod non. et cum eo concordant omnes iuriste. sed doctores sacre scripture ab eo recedunt. quia debemus magis pie quam crudeliter et impie loqui cum theologis. quod degradatus presbyter potest consecrari corpus christi. dummodo habeat debitam materiam et formam. **¶ Delicatur propter iuristas.** quod sacerdos degradatus potest ab minus consecrari corpus christi de facto si in causa non potest de iure. **¶ Octavus casus est.** utrum sacerdos portat spiritum panis vel corpus christi. **¶ Ibi respondetur.** quod sacerdos portat solum spiritum panis. sed christus ibi seipsum portat movet et levat. Et ratio est. quod indivisibile et supernaturale prope non potest portari: movetur prope spiritum panis solum.

.i. in consecratione pro defunctis s. vna legere

In defunctorum collectam dicere missa

vel de sancto

s. collecta .i. de legi a n. vltima

De sanctis poteris. tamen illa penultima fiet

tu sacerdos

s. missam

Sic conuerso dum pro viuis celebras fac

¶ In ista parte auctor determinat de collectis dicendis in missis defunctorum. Et diuidit in duo. primo facit hoc quod dictum est. secundo determinat de collectis dicendis in missis viuorum. **¶ Secunda.** ubi **(Sic conuerso)** **¶ Duo** da primam partem de sic. quicumque celebras missam pro defunctis tu poteris bicere vnam collectam de sanctis. sic tamen quod illa sit penultima. .i. vltima sine vna. et hoc sic secundum hac forma. quod sacerdos primo habeat collectam de mortuis quam totaliter debet concludere. et post hanc iterum vnam de mortuis. et vnam de sanctis. et demum vltimam pro defunctis. **¶ Sic conuerso** quando celebratur missa pro viuis: tunc potest interponi vna collecta pro mortuis

Summula

ista tamen q̄ etiam sit penultima. ¶ Notandum ex quo hic facit mentio-
nem de missa defunctorum. Quibaret q̄ quis. vtz misse d̄ sanctis cele-
brate. p̄sunt ipis mortuis int̄atum ac si misse legerentur. p̄ defunctos. Rñ
datur q̄ q̄ntū ad oblatōem sacri. tunc eque valet missa de sanctis ipis de
functis sicut missa p̄ defunctis. Sed q̄ntū ad om̄ia alia. tunc plus valet
missa defunctorū ipis defunctis q̄ missa de sanctis. In his tñ p̄sanda ē
deuotio sacerdotis celebrātis.

¶ Item queritur. vtrum missa vel bona opera p̄ defunctis valent ani-
mabus que sunt in celo. vel in terra. vel in inferno. Et videt q̄ nō valent
aliquibus illarū. q̄ non ist̄ que s̄ in celo p̄. q̄ anime in celo exsistentes n̄
indigent suffragio: ex quo s̄ in p̄fecto gaudio sine omni pena. Und̄ in
iuria facit sanctis qui orat p̄ eis. vt dicitur extra de celebratione missarū
quia anime in celo exsistentes non indigent aliquibus remedijs. q̄ sunt
sine omni peccato. z cum hoc in maxima saturitate dilectōis perfisitunt
Nec illa suffragia valent his animabus que s̄ in inferno. quia tales nō
habent aliquam spem redemptionis. eo q̄ in inferno nulla ē redemptio
Nec illa suffragia valēt animabus que s̄ in terra. siue in purgatorio. q̄
nullibi in theologia expressum est ē approbatum q̄ aliquod sit purgato-
rium. ¶ Sed in oppositū illius est ordinatio sancte m̄ris eccl̄ie. que ordi-
nauit q̄ quotidie fierent suffragia ipis defunctis in salutem. de quo ha-
betur sc̄do Machabeorū duodecimo. Sancta z salubris est cogitatio pro
defunctis orare. ¶ Pro quo notandum. q̄ multi heretici existimāt soluz
esse duas vias post hanc vitā. viz ad celum. vel ad infernum. sic q̄ quan-
docunqz aliquis moreretur. q̄ tunc immediate anima eius vel ascende-
ret in celum vel descenderet ad infernum. z terciā viā. videlz purgatorij
negabant. Dicebant em̄ q̄ talia suffragia mortuorum sacerdotes. p̄pter
lucrum inuenissent. Et si dicitur eis q̄ hoc sit approbatum per docto-
res sacros. tunc ipi dicunt q̄ tales doctores qui posuerunt fuerūt sacer-
dotes. z iō suspecti sunt in hac parte. Sed tamen oppositum est tota di-
spositio sancte matris eccl̄ie que p̄cedit terciā viam. videlz purgato-
rium. Et hoc potest persuaderi tali ratione. q̄ si non eēt purgatorij de-
esse iniustus iudex. consequens est falsum. Sed q̄ hoc sequeretur. p̄ba-
tur sic. z ponatur talis casus q̄ sint duo homines quorū vnus sit bonus
z sine omni peccato. z alius malus z occisor per totum tempus vite sue.
z q̄ idem malus homo in extremo termino sue vite confiteretur omnia
peccata sua. Et tunc vterius ponatur q̄ ambo moriantur. tunc queri-
tur an anima istius mali hominis transit ad celum vel ad infernū. Non
potest dici q̄ transit ad celum: quia tunc sequeretur q̄ ds eēt iniustus
deus. quia iste qui fuerat bonus p̄ totā vitā suā. filz z ille qui malus fuit per
totam vitam. z sic haberent simile meritum. qd̄ esset iniustum. Nec po-
test dici q̄ anima istius mali homini trāsiret ad infernum: quia p̄fessus
fuit peccata eius grauissimaz penituit z contriuit de om̄ibus sc̄ofactis
atqz delictis. sed satisfactionem pro his nondum fecit. Et q̄ reliquitur
q̄ vtiqz est dare medium per quod sit satisfactio pro peccatis mortalibus
oblitis. z pro omnibus alijs peccatis hic confessis z contritis pro quibus
tamen non est adhuc satisfactum. Et illud medium p̄m sanctam inf̄m

ecclesiam est purgatoriu in quo purgantur anime postq̄ becedūt q̄ hic
 p̄ peccatis non satis fecerunt. ¶ Istam rōem heretici sbtiliter soluunt.
 nam quādo arguitur q̄ sic sequeretur q̄ deus eēt iniustus iudex. ipi her
 retici negāt p̄m ad p̄bationem. vt si ponatur q̄ sint duo homines. et
 vt supra qui similiter transeunt ad celum. dicunt q̄ licet transeāt ambo
 ad celum p̄pterea d̄s non est iniustus iudex. quia tales non habent eq̄
 lem grām. eo q̄ non habent equalē meritum. et sic heretici dicunt vteri
 us q̄ iste sint rationes sophistice quas non curāt. et ideo p̄pter tales here
 ticos summe necessariū est oēs sacerdotes esse logicos. quia alias multū
 faciliter deciperent ab hereticis. vnde p̄sbyteri habent q̄ gratia dei nul
 li debetur nisi qui sua peccata deplanxit. addita satisfactione. et q̄ si his
 sit sola confessio et peccatorū contritio et homo tūc mouitur adhuc gratia
 dei h̄mōi non debetur nisi etiā cum hoc sit satisfactio. mō illa satisfactio
 post recessum in viam vniuerse carnis non potest fieri in celo. nec etiam
 in inferno. ergo oportet q̄ vtriq̄ sit ibi mediū p̄ quod talis satisfactio p̄t
 fieri. et illud est purgatorium. ¶ Unde fundamentum hereticorum ē. q̄
 purgatorium non est approbatum in sacra septura. sed tamen hoc ē s̄m
 vnde ad hoc q̄ purgatorium sit tenēdum multipliciter adducit̄ sc̄ptu
 ra. Primo patet autoritate veteris testamenti. vt legitur in libro secūdo
 Machabeorum duodecimoybi dicitur. Sancta salubris est cogitatio
 p̄ defunctis exorare vt a peccatis absoluantur. sed notū est q̄ tales orō
 nes non sbueniūt animabus beatis que sunt in celo. q̄ ille sunt in sem
 piterna requie. nec etiam sbueniunt animabus que sunt in inferno. nā
 tales redemptōem non sperāt aliquā. Relinquitur ergo q̄ orationes p̄
 defunctis facte p̄sint animabus in purgatorio existentibus. Et patet h̄
 idem autoritate sancti Augustini. Eusebij. et aliorū doctorū qui p̄ multa
 mirabilia miracula declarant esse purgatorium. Unde d̄ bt̄s Hiero
 nymus in libro de allegorijis. q̄ purgatorium fugat oēm penam corpalem.
 quia nulla pena est maior purgatorij pena. ergo m̄sifeste concluditur q̄
 purgatorium est ponēdum.

¶ Item dubitatur in quo loco est purgatorium. Ad hoc respōdet do
 ctōres sacre scripture distinguendo quattuor habitacula et mansiones.
 Prima mansio est inferius simpliciter. sc̄z in centro terre in q̄ p̄currunt
 omnes putredines totius mundi. que quidam m̄sio infernus nūcupa
 tur. in qua mansione detinentur anime peccatrices becedētes in pecca
 tis mortalibus. et iste eternaliter sbdamnatet perpetuis cruciatib⁹ debite
 quia ibi inhabitat horro sempiternus. Secunda m̄sio est sup̄ infernū
 in qua habitant seu detinentur paruuli non baptizati moriētes in p̄cō
 originali. et isti non puniunt aliqua pena sensibili. sed eorū pena est soluz
 illa q̄ eternaliter carent visione dei. Tercia m̄sio est purgatoriu. in qua
 mansione sunt illi qui moriuntur seu decedunt in peccatis venialib⁹ vel
 in peccatis mortalibus oblitis. vel qui p̄ omnibus peccatis commissis et
 confessis penitentiam non compleuerunt. et si cōpleuerunt. non tam sa
 tis deuote et contrite. et isti habent spes redemptionis. et isti sunt p̄ quibus
 celebrantur misse et p̄ quibus fiunt suffragia. elemosyne. et cōes semper
 in ecclesijs orationes. Quarta m̄sio est alijs beatio. d̄ sinus abrahe. et

Summula

ab istam venerunt ante legem nouam patres antiqui morietes sine peccato mortali. de q̄ d̄t dñs in Euāgelio d̄ diuiter leproso. Luce. xvj. S̄m̄ est aut̄ vt moreretur mendic⁹ ⁊ portatus ē ab angelis in sinum abazhe Sed tamen illa māfio destructa ē per ch̄m. quia ch̄s post suā refurreōtē illam māfionem destruxit ⁊ oēs animas ibi dephensas in vitam eternam pduxit. ¶ Itē ex quo hic fit mentio de suffragijs mortuorum. tunc dubitaret quis que tamē istilla suffragia que animab⁹ p̄desse p̄t. R̄ndet beatus Gregorius. q̄ s̄ quattuor: viz. p̄ces. missa. elemosyne. et ieiunia. Per ista enim quattuor minuuntur peccata in purgatorio. vñ⁹ Missa. p̄ces. dona. ieiunia quattuor ista. Absoluūt animas quas ardēs detinet ignis. ¶ Itē dubitatur. vtrum pena purgatorij sit equalis pene infernali. Respondetur q̄ sic quātum ad tormenta. sed tñ illa est dñā q̄ pena purgatorij est tp̄alis ⁊ trāsitoria. infernalis v̄o eterna. Etiam ille in purgatorio habent p̄solatōem p̄pter sp̄m redemptōis. iste aut̄ que s̄ in inferno nullam habent consolatōem. q̄ sciunt se eē et̄nalit̄ dānatus.

¶ Item q̄ritur. vtrum pena in purgatorio sit maior pena totius mūdi. R̄ndetur communiter loquendo. tunc pena purgatorij est maior ⁊ crudelior: oīni pena huius mundi. sed tamen potest esse minor: quādoq̄ iuxta quāritatem criminis. ¶ Itē vtrum ignis purgatorij sit corp̄alis ⁊ spiritalis. R̄ndetur s̄m̄ b̄tm̄ Gregorium. q̄ in purgatorio est ignis corp̄alis qui est idem ignis in specie cum igne infernali. ¶ Sed diceret q̄s. inter agens ⁊ patiens debet esse p̄portio p̄mo d̄ ḡnatio. sed inter corp̄ale ⁊ sp̄iale non est p̄portio. ḡ anima non punitur igne corp̄ali. R̄ndet naturaliter hoc bene eēt verum qd̄ concluditur p̄ argumētum. sed aie patiuntur ibi ex diuina admissione ⁊ ordinatōe non naturaliter.

¶ Itē q̄rit. vtr̄ purgatorij maneat post nouissimū diē. R̄r̄ simplr̄ q̄ non. q̄ de⁹ ⁊ natura nihil faciunt frustra. p̄mo celi sed post nouissimū diē nulla erit pena trāsitoria. sed oīs aia aut saluat̄. aut dānat̄. si saluat̄. tunc ascēdet in altitudinē summe deitatis ⁊ v̄e beatitudinis. si dānat̄. tūc de scēdit in p̄funditatē inferni: igit̄ p̄ tūc poneret frustra purgatorij.

¶ Etia q̄rit. vtr̄ celebrare missam p̄ aiarna iuuet oēs alias aias. R̄r̄ q̄ celebratio p̄ vna speciali aia ḡnāliter p̄dest oib⁹ animab⁹ ex̄t̄ib⁹ in purgatorio quo ad liberatōem. s̄ tñ illi aie sp̄aliter p̄dest quo ad honorē. Exemplum. sicut candela ponitur ante p̄ncipem ad eius honorē. tñ oīnibus assisētibus luget.

¶ Item queritur. vtrum peccator existens in mortali peccato bonam operationem p̄ defunctis faciendo possit animas abluere a pena purgatorij. R̄ndetur. aliquem facere bona opa p̄ defunctis intelligitur dupliciter. Vno mō s̄m̄ s̄t absolute. Alio mō inq̄ntum est minister ecclie p̄mo mō si pctōr̄ ex̄s in peccato mortali facit aliqua bona opa p̄ defunctis s̄m̄ s̄t p̄po nutu. ⁊ motu ⁊ non in v̄tute ecclie. tunc illa suffragia nō profiunt animabus in purgatorio existentibus vt d̄t sc̄tus Thomas de aquino Si vero illa operatio per huiusmodi hominem fieret in quantum est minister ecclie. ⁊ est in numero fidelium. tūc eius suffragia p̄ sunt anime.

¶ Item queritur. vtrum purgatorij sit pars inferni. Respondetur

q̄ purgatoriuū est duplex. sc̄z spēaler puatū. Et tunc vlteri⁹ dicat q̄ pur
 gatoriuū speciale est puinctū ipi inferno ⁊ ad illū mittunt aie que de p̄nu
 ni lege sunt puniēde. Et illud p̄z p̄ b̄m Gregoriū in libro de allegorijs
 vbi d̄t. q̄ cū codē igne purgatur. Sed purgatoriuū puatū h̄z b̄m Grego
 riū est in diuersis p̄tib⁹ mūdi. nā quedā aie purgant in glarie. q̄dā in aere
 q̄dā in siluis. q̄dā in deserto. quedā in sterquilinijs ⁊ sic de alijs p̄tib⁹ hui⁹
 mūdi. ¶ Tē q̄rit q̄re ch̄rs descendit ad inferna. R̄ndet ictus Thomas
 de aq̄no dicens. q̄ sicut ch̄rs verus homo factus venit in hunc mūdum
 vt p̄pniam copalem esset lumen mundi. sic ad infernū venit p̄ diuinita
 tis maiestātē vt esset lumen sanctorū pat̄y in limbo inferni existentū. qz
 ch̄rs defunct⁹ h̄m hūanitatē iuit ad inferna potētē ⁊ redemit omnes qui
 in hoc mundo n̄ p̄p̄a voluntate. sed hūanitas fragilitate cecidit in pec
 cata sicut erāt sc̄i p̄res ⁊ p̄phete ⁊ p̄limiles. ¶ Tē q̄ritur q̄liter ch̄rist⁹
 descendit ad inferna. an tunc defuit angelis in celo. Ad hoc r̄ndet sanct⁹
 Augustin⁹. q̄ q̄uis ch̄ristus verus deus ⁊ homo fuit in hoc mūdo tamē
 p̄sencia diuinitatis claritat⁹ ei⁹ nunq̄ defuit angelis in celoz ergo vt vult
 sc̄t⁹ Augustinus. q̄ tali etiā ch̄ristus descendit ad inferna claritate ⁊ po
 tentia quali corā angelis fulgebat in celesti hiererachia. ¶ Item q̄ritur
 vt hij q̄ non plēt satisfactōe in v̄ta p̄ntē cū hoc moriunt. an iuste pu
 niātur. R̄ndetur. q̄ illi qui nō cōplēt p̄niam in p̄ntiuita ⁊ si moriuntur
 iuste. puniētur pena purgatorij. qz dicit magister in sentētijs. Purgābus
 est igne purgatois qui in aliud seculū detulit fructū p̄fessionis. De illo
 igne purgatorij d̄t b̄m Aug⁹. q̄ ignis purgatorij si non sit et̄nus. miro
 ni mō grauis est. supat em̄ oem penā quaz homo vnq̄ passus est vel pati
 potest in hac v̄ta. Sicut em̄ depictus ignis ad ignē realē se h̄z. sic si ignis
 p̄ntis seculi infernali p̄patur. sed de carcere infernali eterne dānatiōis d̄t
 in quodā s̄mone. Carcer est homini qm̄ māibus ⁊ pedibus vincula. h̄z pe
 nali⁹ qm̄ tenebus p̄tinuis includitur. Penalisim⁹ t̄n qm̄ p̄tinue steribus
 ⁊ dētū stridoribus angustiat. Talis erit carcer infernalis de q̄ d̄t Math.
 vicefimo 2. ligatis māibus ⁊ pedib⁹ mittite eū in tenebras exteriores. ibi
 erit flet⁹ ⁊ stridor dētūm. In isto igne et̄no dimerfū s̄ tortozes. vnd̄ me
 trice d̄t. Sunt tibi tortozes sp̄tibus horridiores. Deformes nigri. h̄z n̄ ad
 verba pigri. Nunq̄ lassant. h̄z sp̄ ad hec renouāt. De tali em̄ igne nlla
 ē redēptio absolute loq̄ndo. h̄z b̄n de igne purgatois vt sup̄ d̄cū est.

Itē q̄ritur q̄re sacerdos ante collectā salutat populum dicendo. domi
 nus vobiscū. populus r̄ndet. ⁊ cum sp̄ tuo. Ad hoc est dicēdum. q̄ hec sa
 lutatio domin⁹ vobiscum sumpta est ex libro Ruth. capitulo sc̄do. vbi lee
 gitur. q̄ boos salutauit messorēs suos. Et est snia illius dominus vobis
 cum. id est in petitionibus bonum tribuat affectum vt in vobis manes
 at p̄ces vestras exaudiat. grām conferat ⁊ p̄mia tribuat vt in vobis manes
 det ⁊ cum spiritu tuo. id est dominus sit in te qui spiritum tuum inno
 uat qui sit in visceribus tuis. quia non exaudiatur p̄ces illius q̄ nō sp̄
 ritum sc̄tū rectū h̄z q̄si chorus ⁊ populus dicat. tu nobis hoc optas dicē
 do dominus vobiscum. ideo nos dicimus ⁊ cum spiritu tuo. sic domin⁹
 vt valeas nobis hoc impetrare. vel potest dici. q̄ p̄ hoc quod dicit chorus
 ⁊ cum spiritu tuo datur intelligi q̄ sacerdos deb̄ esse totus spiritalis.

Summula

vt sit sensus cū spū tuo. i. dñs q̄ est in ore tuo sit et̄ in corde tuo in mēte tua. ¶ Deinde sacerdos d̄t Orem⁹ in signū q̄ chr̄s in orto tristis et̄ mesrens pat̄r̄q̄ rogāsyt auferret a se calicē passionis amarissime quē bibit̄ tur⁹ erat dixit discipulis suis. orate ne intret̄ in tentatōem. vt h̄r̄ Matth̄. xxvj. capitulo.

¶ T̄e q̄rit. q̄re collecta sequit̄ kyrieleyson et̄ gl̄ia in excelsis cū legit̄ missa. Dñm. q̄ rō ordinis illi⁹ ē ista. qm̄ nūq̄ fieri pōt̄ recta aut̄ v̄a petitio ad dñm deū. nisi mens pc̄at̄ fuerit hūiliata et̄ p̄sus ab om̄i supbia at̄ zvana cogitatōe alienata qm̄ hūiliatū cor de⁹ nō sp̄nit. s̄ exaudit. iuxta illd. ps̄. Cor̄ p̄tritū et̄ hūiliatū de⁹ nō despicias. S̄ hm̄ōi hūiliatio f̄cat̄ cū canit̄. aut̄ legit̄ kyrieleyson. qd̄ interpret̄. dñe misere. ¶ Sc̄do d̄z fieri qd̄a eleuatio mentis petent̄ in deū. vt rota ei⁹ cogitatio in deū flectat̄ qd̄ f̄cat̄ cū legit̄ aut̄ canitur: gloria in excelsis. quod est̄ laus angelorum per quam laudem mens hominis eleuatur et̄ in deum totaliter tendit et̄ tunc sequi tur petitio que fit in collecta.

est s̄ aliq̄ s̄ in diuinis .i. p̄nōiat .i. postea
Si collecta patrem pronunciat vt tamen infra
.i. memoria .i. filij s̄ collecte .i. p̄cludas. s̄ dñm n̄m̄ ih̄m. r̄c̄.

¶ Mentio fit prolis in fine legas per eundem
.i. memoria. .i. filij s̄ n̄m̄ ih̄m. r̄c̄. i. p̄clude

¶ Mentio si nulla sit prolis per dominum dic
.i. p̄ponit̄ s̄ colla .i. filij .i. sine mētoe sc̄tā de p̄re

Si precedit in hac nomen nati sine patre
s̄ et̄ regnas. r̄c̄. .i. finit̄ s̄ colla

Qui cum patre deo viuus concluditur ista
s̄ sp̄s sc̄i de⁹. i. p̄cludas .i. si mētio fit de sp̄s sc̄tō

Eiusdem dicas si spiritus intus habetur

¶ In hac pte raymund⁹ determinat de collectis bicendis. etiā in alijs festiuitatib⁹. et̄ diuidit̄ in duas ptes. In p̄ma definit̄ d̄ fine collectay in sc̄da definit̄ de p̄ncipijs collectarum. Sc̄da: ibi. Omnibus orem⁹ q̄ntum ad p̄mā ptem ex littera eliciuntur quattuor regule. Quarum p̄ma talis est. si aliqua collecta dirigitur ad p̄m̄ et̄ in ea fit mentio de per sona filij. tunc debet p̄cludi p̄ illud relat̄m p̄ eundem dicendo p̄ eundem dñm n̄m̄ ih̄m chr̄m. r̄c̄. ¶ Sc̄da regula si in aliq̄ collecta fit mētio de solo p̄re non de filio. tunc in fine illi⁹ collecte d̄z legi p̄ dñm n̄m̄. vt p̄z in omnib⁹ collectis dñicalib⁹ et̄ ferialib⁹ sicut in parce dñe. parce pctis. r̄c̄ Mer cia regula ē. si in aliq̄ collecta mentio fit de solo filio: non de p̄re. tunc ta lis collecta debet sic concludi. qui cum p̄re deo viuus regnas. vt pat̄z. ibi Deus qui crucem sanctam ascendisti. ibi solum fit mentio de filio. quia filius ascendit crucem. ergo debet sic p̄cludi sicut dicit regula. ¶ Quarta regula. quādo cumq̄ fit mentio d̄ spiritus sancto. tūc in fine illi⁹ collecte

Raymundi

debet poni illud relatiuū eiusdē. vt pz in hac collecta. be² qui corba fideli
um: ibi nunq̄ fit mētio de spūscō. ḡ debet sic cludi. p̄ dñz n̄m ih̄m ch̄i
stum filium tuum. q̄ tecuzvinit regnat in vnitare eiusdem spiritus sc̄o
cti. r̄c.

¶ Notābū. q̄ltra illas regulas in lrā positas ponunt alie regule q̄ p̄
ma est ista. quādo in p̄ncipio collecte fit mentio de p̄fe. r̄ in fine de filio.
r̄ de spirituscō. tunc talis collecta debet concludi per eundem quo ad
filium r̄ debet addi eiusdem quo ad spirituscōm vt sic. p̄ eundem dñm
nostrum iesum christum filium tuum. sic q̄ in fine addatur eiusdē sp̄i
rituscōcti. r̄c. vt patet: ibi. omnipotens sempiternus deus.

¶ Secda regula est. q̄ncunq̄ in aliq̄ collecta fit mentio de filio r̄ de spūscō
cto. tunc talis collecta debz concludi p̄ eundem quo ad filium r̄ dz addi
eiusdem quo ad spirituscōm. vñ⁹. Per dominum dicat cum p̄r ps̄byē
orat. Cum christum memorat per eundem dicere debes. Silio si loquor
ris qui vniis dicere debes. Qui tecum si sit collecta finis in illo. Si sp̄i
tus almus eiusdem dicere debes.

¶ Alia regula. in quacunq̄ collecta ponit illa dicitio: x̄bū redēptor v̄ vni
genit⁹. tūc sp̄ illis collecta dz cludi eundē. r̄ rō illi⁹ est ista. qz illa mentōez
faciunt de filio.

¶ Itē notābū. q̄ oēs collecte simul cludunt p̄ illā clausulā. p̄ dñz n̄m
Et rō ē. qz et̄ orō nrā dz fieri in noie filij ad p̄rem vñ in Euāgelio Joānis
decimosexto d̄t dñs. Si q̄ petieris. p̄rem in noie meo dabit vobis.

¶ Itē notābū collecta p̄pe d̄r eoyocabulo. qz antiquit⁹ q̄n rhōmāi volu
erunt trāsire cū reliquijs. tunc ip̄s venientib⁹ sup̄ pplm̄ collectum talis
collecta dicebatur sicut verba orōnum dicebatur que verba postmoduz
dicta collecte a populo appellabatur vel aliter de collecta. quia ip̄e sacer
dos collegit omnes orationes christifidelium r̄ petiuit p̄ omnibus chri
stifidelibus in fide catholica existentibus sic rōne illius petitionis in cō
clusionē d̄r collecta.

¶ Itē ex quo hic fit mētio d̄ collecte dicēdis in missa. tūc necessariū ē vt
sciat numerus collectarū in diuino officio dicendaz r̄ aliquis ex ignoran
tia h̄mōi numeri in errorem incidat qui sumope in tā summo diuino qz
officiop̄rauend⁹ est.

¶ Pro quo sciēdū. q̄ numer⁹ collectarum in diuino officio misse bican
darum semper debet esse impar sic q̄ nunq̄ dicatur due collecte quat
tuor vel sex: sed vna vel tres vel quinqz vel septē vna sp̄ vnitatē ecclē s̄ tres
p̄pter reuerentiā trinitatis. Sed quinqz p̄pter quinqz vulnera iesu ch̄ri.
r̄ septem p̄pter septem petitiones quas christus docuit r̄ illum numerū
nullus excedere debet ne astātes attediatur. Sed tamen bt̄us gregori⁹
facit exceptionem dicens. si in summo festo occurrit aliquod festuz. tūc
possunt legi due collecte sub vna conclusione sicut in die stephani p̄tho
martyris vbi prima collecta legitur de sancto. secunda d̄ natiuitate xp̄i.
similiter in die innocentium leguntur quattuor collecte. prima de inno
centibus. secunda de natiuitate christi. tertia de sc̄o Joāne. quarto d̄ sc̄o
cto Stephāo.

Summula

¶ Item notādū. sacerdos dicens aliquā collectā discoopto capite bice re debet. Et similiter p̄sul siue Ep̄s in silā deponere debet & debet tenere vultū vsus orientē & stās eleuatis māibus. Dicitur p̄mo. q̄ d̄z stare discoopto capite in signum illius. q̄ mundus debet esse ab om̄i pct̄ōr debz habere vā intentōem ad ip̄m deum & speāliter p̄pter illd̄ q̄ inter deū & sacerdotē nullū debet esse mediū. sed d̄nt eē vniti in celebratōe tāti diuini officij. ido in signum hui⁹ vnionis discooptus esse d̄z. **¶** Item d̄: retinere vultū vsus orientem in signū ortus ip̄ius filij dei. q̄ p̄ in diuinis non iudicat quenq̄. sed omne iuditiū debet filio suo. ideo ad reuerentiaꝝ sui ortus & natiuitatis. tunc omnes of̄ones in diuino officio misse sunt versus orientem **¶** Item debet stare extensis māibus. quia sicut quādo moyses orabat p̄tra aduersarios suos. Exodi. vii. tunc duo tenuerunt ei brachia. & sic adhuc in rhomana ecclia cum dominus Apostolicus celebrat. tunc duo sustinent et manus in signum hui⁹ q̄ ch̄s filius dei p̄debat in cruce extēsis māibus.

¶ Item notādū. q̄ in fine cuiuslibet collecte dicit̄ p̄ om̄ia secula seculorum quod multis mōis exponit̄. vno mō consecutiuē vt p̄ om̄ia secula seculorū. i. p̄ oēs generationes nunc & in futuro. quia filius dei semper regnat cum p̄e suo in qualibet generatiōe. Alio mō sic exponitur p̄ om̄ia secula seculorum. q̄ fiat ibi anthonomasia. i. excellentia vt dicim⁹ cāstica cāsticoꝝ. secula seculorū. Tertio mō sic exponitur p̄ oia. x̄c. i. sic filius regnat ab eterno cum p̄e. sic adhuc regnat p̄ om̄ia secula seculorū. id est in eternū & vltra. Et tunc chorus r̄ndet Amen. & hoc modo exponit̄ d̄z p̄. vno mō p̄t respicit ip̄am ōoem & tūc est sensus. sicut vos optat̄ in ōone perēdo sic etiā opto q̄ fiat. Alio mō exponit̄. p̄t respicit c̄clusionē ōois. & tunc est signū p̄firmatiōis vt amen. i. v̄m est qd̄ tu dicit̄. videlicet. q̄ filius in eternū regnat cū p̄e. **¶** Sed diceres q̄re hoc additur in collectis. R̄ndetur. q̄ hoc additur. p̄pter aliquos viles hereticos q̄ dicunt q̄ lucifer qui detentus ē in p̄fundo inferni adhuc sit regnatus. & q̄ leuari debeat ab astra & regnare in secula seculorū. mō. p̄p̄ illā heresim destruedā additur illa clausula collectis in quib⁹ c̄cludit̄. q̄ ch̄s cū p̄e sit regnatus in secula seculorū. **¶** Ultimo ē notādū de casibus. Prim⁹ casus est iste. si sacerdos infra canonē. p̄p̄ aliquā magnā debilitateꝝ corpis recederet d̄ al rari vtz alter sacerdos p̄t p̄ ip̄o missam p̄ficere. R̄nd. q̄ si dubiū est an talis hostia sit p̄secrata a tali sacerdote an non. & si in cāu esset p̄secrata. tunc ip̄a debet reſuari in loco p̄secrato. sic q̄ tunc alter sacerdos p̄t incipere de nouo missam p̄ficere alterā hostiā cum p̄ma p̄pter dubium remouendum & ratio est. q̄ vnū sac̄m̄ debet confici ab vno sacerdote vt ministro. & sic tunc eodem mō dicendum est de sanguine christi. **¶** Sc̄ds casus est. iste. si sacerdos p̄ficeret corpus christi. isti & si enim inuaderet magna infirmitas. ita q̄ moreret̄ circa altare. tunc dubiū eēt vtz alter sacerdos possz accedere plendo p̄e misse. Ad hoc r̄ndent antiqui q̄ non est necesse in tali cāu missā a p̄ncipio inchoari. Si aut̄ aliquis sine necessitate absq̄ periculo mortis non p̄ficeret missam inceptam. tunc talis peccat mortalit̄er & deberet excommunicari. Alij respondent ad casum & melius. q̄ si sacerdos moreretur post p̄secratōem. tunc talis hostia debet p̄seruari. & loco

Sacerdos tunc alter sacerdos potest accedere et incipere missam de nouo.
 Ex quo sequitur. qd si sacerdos ante eleuatum hostie interficeretur. tunc talis ho-
 stia deberet resuari in loco sacerdotis non deberet alter accedere ad perfici-
 dum istam missam. ¶ Tertius casus: si animal brutum tangeret hostiam
 sacerdotis comederet ipsam: vtrum talis animal comederet verum corpus
 christi. R. s. s. Innoentium qd non. quia scito mus vel aliqd animal
 brutum comederet. tunc amplius definit esse corpus christi vbi nota.
 qd quicumq; non bene custodiret sacrum. talis debet penitere quadragin-
 ta diebus. Sed quando tale sacrum perdidit. tunc debet penitere ultra: vt
 habetur extra in decretis. ¶ Quartus casus. si sacerdos leuaret corpus
 christi et veniret columba vel alia auis et reciperet corpus christi de manibus
 sacerdotis. vtrum talis auis esset excommunicanda. et videtur qd sic.
 quia omne committens sacrilegium est excommunicandum. Sed illa
 la auis est huiusmodi. ergo. et. Ad hoc respondetur. qd illa auis non fit ex-
 communicanda. et non est ista. qd sola animalia rationabilia sunt excommuni-
 canda. sed hic auis non est huiusmodi. igitur. et. ¶ Quintus casus est iste.
 vtrum aliquis impedimenta que possunt impedire sacerdotem ne
 corpus christi digne conficeret. Respondetur qd duplex est impedimentum.
 nam primum impedimentum oritur ex pena secundum autem ex culpa: modo pe-
 na est duplex. scilicet canonica. et naturalis. nam pena canonica dicitur excom-
 municatio ecclesie. prohibet officii exercitio. sed pena naturalis illa fundatur
 super defectum naturalis istius corporis sicut est carentia brachij et cecitas visus:
 Sed culpa etiam est duplex. nam quedam est culpa mortalis quedam venia-
 lis. non solum hoc videtur ad casum predictum qd culpa mortalis impedit sa-
 cerdotem qd non potest digne celebrare. Nam si celebraret in culpa morta-
 li. tunc ipse duplicaret peccatum mortale. nam vnum peccatum mortale comit-
 teret in sumendo aliquid committeret in perficiendo. ¶ Sed culpa venialis
 non impedit sed de primo impedimento dicitur est plus in casibus quo ad pri-
 mam partem. Sed scda eius pars nota est de se. ¶ Sextus casus. vtrum vicarius
 vel mutilatus in vna manu potest celebrare. Respondetur. qd si talis mutilatio
 sit notabilis. tunc non potest celebrare. nisi papa secum dispensauerit. si autem
 illa mutilatio non est notabilis sic qd potest stare sine scandalo populi. tunc potest
 celebrare missam. Et specialiter si illa mutilatio esset in pollice. tunc ille
 non debet celebrare et illud habet plene extra de corpore vicario ca. glorificato
 vbi legitur de quodam abbate qui fuit priuatus officio suo propter defectum
 manus. ¶ Septimus casus vtrum mutilatio digitorum impedit cele-
 brationem. Respondetur. qd sicut extra de corpore vicario ca. glorificato
 ibidem dicitur. qd si aliquis caret pollice vel indice. qd non posset celebrare. qd
 non posset fieri sine scandalo populi. sed carentia aliorum digitorum siue mu-
 tilatio non obstat.

¶ Septimus casus. vtrum carens testiculis siue virilibus per abscissionem
 potest celebrare missam. Respondetur. qd aliquis caret virilibus duplici-
 ter. vno modo propter medicinam. videlicet vt posset euadere lepra vel ali-
 am infirmitatem. ita qd testiculi sunt abscisi gratia necessitatis. tunc po-
 test celebrare missam. Alio modo aliquis caret virilibus sine necessitate
 ita qd priuatus est eis propter euitare fornicationem siue accipere meretricios. tunc

¶ In ista pte mgr̄ determinat d̄ pncipijs collectay & diuidit̄ lr̄ā in duas ptes. Nā p̄mo facit qd̄ dcm̄ ē. in sc̄da pte determinat d̄ collect̄ cōib̄ dicēdis in cōib̄ festiuitatibus. Sc̄da ps̄ ibi. p̄ dñm̄ p̄ma. r̄c. Et legat̄ lr̄ā filvolens nos inh̄bere fm̄ q̄ d̄r̄ in decret̄ & in iure q̄ null̄ exorcista d̄z dicere in p̄ncipio collecte orem̄. nec in fine debet dicere dominū nostrum: sed in fine collecte debet dicere per eum qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos & seculum per ignem. Deinde magister s̄bit de collectis dicendis in cōmunibus festiuitatibus dicens. quādo p̄sbyter in cōmunibus festiuitatib̄ finit̄ p̄mā collectā ad quā sibi responsum est amē. Si tūc quat̄ tuor̄ uel duas uult legere collectas hoc d̄z fieri s̄b vna conclusione: Et h̄ nunq̄ debet fieri in summis festis. quia ibi tātum vna collecta debet dici ut supra dictum est. ¶ Circa litteram notādum. Ordines uunt duplices. nam quidam uocantur ordines minores & reliqui uocantur ordines maiores. ¶ Ordines minores sunt quattuor quorum p̄m̄us uocat̄ hostiarius & ille h̄z nomen suum ab hostio siue a ianua. Et officium illorūz q̄fest. debent hostium sancte matris ecclesie custodire ne heretici excommunicati & iudei per illam ian. am̄ intrant. Et hunc ordinem christ̄ instituit quando eiecit ementes & uendentes de templo. ¶ Secundus ordo minor uocatur lectionatus habens nomē a lectione. Et officium illorūz est q̄ debent legere lectiones & p̄phetias illum ordinem christ̄ instituit quando ip̄is sanctis p̄phetis per spiritum sanctum sapientiam inspirauit. ¶ Mercurius ordo minor dicitur exorcistatus. Exorcisto grece idem est q̄ depellere uel purare latine & illorum officium est q̄ debet depellere siue purare demones ab obsessis & illum ordinē instituit christ̄us quādo plures demones expulit ab obsessis. & sic tūc aliqui frequenter dicūt q̄ iste ordo nō distinguitur p̄tra ordinem accolitatus q̄ intantum ualeat sicut ceroferrarius d̄r̄ quasi portans ceram uel candelam. & hunc ordinē instituit christ̄us cum dixit. ego sum lux mundi. Ioannis. ix. ¶ Et dicuntur isti quattuor ordines minores. quia non legant aliquem habentem eos. quia ille qui eos habz̄ adhuc potest purare siue se in matrimonium transferre. ¶ Sed ordines maiores etiam sunt quattuor quorū p̄mus uocatur s̄bdiaconus & hunc christ̄us instituit qñ̄ precinxit se linteo. officium illorum est legere Epistolas Ioannis. xj. ¶ Secundus ordo maior d̄r̄ diaconatus & officium illorum est q̄ legere dñt̄ Euāgelia. Et hūc ordinem dominus instituit qñ̄ auctoritatem Apostolis in p̄dicando donauit. Marci. vi. ¶ Mercurius uocatur p̄sbyteratus. Et officium illorūz est. q̄ possunt consecrare corpus domini. Et hunc instituit cum panē & uinū benedixit & suis discipulis ad māducādū porrexit. Matth. xxvj. ¶ Quartus uocatur Episcopatus. & hunc christ̄us instituit qñ̄ se pro redemptione humani generis offerrebat in ara. r̄c. Marci. ij. Et officium illorūz est offerre christ̄um. Sz̄ diceret quis. utrum ne ordo episcopatus sit distinctus ab alijs ordinibus maioribus. Respondetur q̄ non. qz̄ habet consecrare corpus dñi & offerre sicut simplex sacerdos s̄z̄ bñ dignitas q̄ sibi ē sup̄addita. illa ē distincta s̄z̄ nō sp̄ialis ordo. Et dicunt̄ maiores p̄tato qz̄ n̄ p̄nt̄ retrocedere. ita q̄ aliq̄s habens unū ex ip̄is non p̄uocari. Et inter omnes illos exorcistis solum nō inh̄bet. q̄ non dñt̄ dicere orem̄ in principio col

Summula.

lectay. sic q̄ p̄ exorcistas intelligim⁹ q̄tuor ordines minores.
¶ **U**ltimo notādū de casibus. Primus est iste. vtrum sacerdos faciens
pollutōem nocturnalem die sequente possit celebrare missam. Ad h̄ r̄s̄
datur cum distinctione nam illa pollutio quandoq̄ puenit ex sup̄abun
dātia materie non potētis retineri in vasis feminalibus p̄pter debilitatē
v̄rtutis retentiuē. Et quando talis pollutio sic causatur. tunc nō p̄
hibet celebratōem missę. ¶ **A**lio modo puenit talis pollutio ex crapula
et ex sup̄flua commestionez illa causat peccatum mortalez p̄hibet cele
bratōem missę nisi solemnitates ex necessitate occurrerent. ¶ **T**ercio p̄
uenit talis pollutio ex p̄cedēti cogitatōez illa pollutio tātūm peccatū
venialis. tunc talis pollutio etiam erit veniale peccatum. et tunc illa pol
lutio non prohibet celebratōem missę. si aut̄ p̄cedens cogitatio fuit pec
catum mortale. tunc talis pollutio etiam erit peccatūz mortale. Et tūc
illa pollutio prohibet celebrationem missę. ¶ **S**ecundus casus. vtrum
quilibet sacerdos curatus peccat denegando corpus christi deuote petē
ti. Vel sic. vtrum sacerdos peccat denegando corpus christi deuote pe
nitenti. Ad hoc respondetur q̄ sic. Et ratio illius est talis. nam qui retinēz
rem alterius sine voluntate eius. ille dicitur esse fur et peccat. Sed petens
corpus christi. ille petit rem suam prop̄am. ergo talis sacerdos sic dene
gando corpus christi fur reputatur. ¶ **M**inor probatur. quia qui deuote
re petit corpus christi. ille petit salutem pp̄am. ergo si sacerdos sibi dene
gauerit. tunc grāde committit peccatum. ¶ **S**ed si deuotus penitēs sin
gulis diebus peteret corpus christi vtrum eēt sibi p̄bēdum vel non. R̄s̄
datur q̄ licite potest ei abnegare. quia dicit beatus Augustinus. q̄ singu
lis diebus sumere corpus christi non laudo nec vitupero. s̄ quilibet chri
stianus existens deuotus et sine peccatis mortalibus singulis diebus do
minicus potest sumere corpus christi. ¶ **T**ercius casus est iste. vtruz cor
pus dominicū possit denegare petenti existenti in peccato mortali. Ibi
respondetur cum distinctōe. nā si hoc peccatum mortale sit publicū. tūc
p̄t illi denegare corpus dominicum alias non. Et hoc p̄z sic. quia christ⁹
in cena dedit corpus suum iude Mathei. xxvj. quem iudaz in mediata
diabolus intrauit sic etiam esset de alio homine qui illud venerabile cor
pus sumeret in peccatis mortalibus. Si autem tale peccatū est occultum
tunc non debet illi denegare corpus christi ratio est. quia sancta mater
ecclesia non iudicat de occultis. sed tantum de māifestis. Alij sic respon
dent pariformit̄ ad cām. vel talis est in peccato mortali occulte v̄l māi
feste. si māifeste. tunc debet sibi denegare corp⁹ d̄nicum. quia alias sacerz
irreuerentiam tali sacramento. Si aut̄ fuerit occulte in tali peccato mor
tali. tunc nō debet illi denegare. ¶ **Q**uartus casus est iste. sacerdos vidēs
ysurarium in multitudine populi accedere ad altare timens scādālū in
populo abnegādo sibi corp⁹ christi recipiens duas hostias nō p̄feratū
dās inter illas vñū grossū huic ysurario. ip̄e em̄ recedēs ab altari perci
piens grossū in ore incipiens penitere et flere propter peccata sua p̄
tans corpus christi esse transmutatum in grossū propter sua peccata.
sic incipiat se conuertēre ad christum omnia sua bona distribues paup̄

bus faciendo emendā. tūc querit̃ vtrū ſacerdos ille ſit de gradū vel ab
 officio deponend⁹. & videt̃ q̃ non. qz p̃uertēdo peccatorē maximū gaudiū
 do & angelis p̃parat̃. ḡ ille ſacerdos potius eſt colendus q̃ deponend⁹ ab
 officioꝝ ex cōmunicādus. R̃ñr. q̃ talis ſacerdos eſt ſuspendend⁹ ab officio
 ſuo. qz hoſtias non p̃ſecratas tradidit cōicanti id olatriam cōmittēdo. nā
 hoies aſtantes adorauerunt iſtas hoſtias tanq̃ p̃ſecratas. ḡ talis ſac̃dos
 maxime peccauit. & ḡ ip̃e tenetur p̃ſiteri. p̃nia aut̃ cōpleta c̃ps ſuus miſe
 ricorditer p̃t ſecum & pulchre diſpensare. ¶ Quintus caſus eſt iſte. vtruz
 ſacerdos non ieiun⁹ in aliquib⁹ caſibus poſſit celebrare. R̃ñr. q̃ ſic. Et ſc̃
 tres caſus in numero. quoz p̃mus eſt iſte. Si ſacerdos lauaret os: ſiue ſa
 ciē ſuam & eoneſcienē deglutiret tres guttas vel q̃tuor. tunc poſt h̃ cele
 brare poſſit. ſed ſcienē facere non d̃z. Sc̃ds eſt. q̃n ſacerdos guſtat vinum.
 & ſi immediate ſpuere adhuc poſſit celebrare. Tercius. ſi ſacerdos caret
 hoſtijs & poſt prandū deberet ire ag infirmos ſiue ad aliquē agonizātes.
 tunc poſſet celebrare & eſt p̃ſecrare. Et rō hui⁹ eſt iſta. qz l̃z talis ſacerdos de
 bilē ad t̃m diuinū officū exēq̃ndū & indispoſit⁹. t̃n vtiq̃ meli⁹ eſt infringē
 re ſtatutum inferior⁹ q̃ ſuperioris. nā p̃ceptū ē celebrare ieiuno ſtomacho.
 & hoc inſtitutū eſt a ſec̃d ap̃lica. Sed p̃ceptum ſuperior⁹ eſt p̃bere inſirmis
 ſalutēz anthiodotū. i. remediū q̃d eſt ṽm corp⁹ ch̃ri.

¶ Sext⁹ caſus. vtrum ſacerdos incidens paraleſim in māib⁹ ṽl aliā gra
 uem infirmitatē: ſic q̃ hoſtia non poſſet eleuare an hm̃ ſi ſibi eēt peccatū
 R̃ñd̃et q̃ non. qz eleuatio hoſtie p̃ſecrate non ē d̃ eēntia illi⁹ ſacramenti.
 Sed ſi quis temerarie omitteret. ille mortaliter peccaret. qz infringeret
 formā ſc̃e matr̃ ecclie a ſede romana inſtitutā. Sed diceret. quō ḡ ſacer
 dos q̃ incidit in paraleſim in māib⁹: ita q̃ non p̃t eleuare hoſtiā p̃ſecratā
 d̃z ſe habere. an d̃z ſumere corp⁹ ch̃riſti cum t̃m man⁹ non poſſet mouere.
 R̃ñd̃etur breuiter. q̃ d̃z ſumere cum lingua. ¶ Septim⁹ caſus eſt iſte vtr̃
 ſacerdos veniens ad medietatē miſſe. ṽl ſq̃ ad canonē. & ſi tūc miniſter
 p̃teru⁹ ab eo recederet. an tunc ṽlteri⁹ poſſit miſſam celebrare. R̃ñr: q̃ ſic
 vici⁹. q̃ licite & cōuenienter poſſet celebrare. qz maior eſt ṽtilitas p̃ficiend̃i
 miſſam q̃m reſpiciendo miniſtrum q̃ recellit. Et ſi mō eſt d̃m ſi fuerit
 incendium alicui⁹ edificij ſb tali cōditione ſiſte miniſter recederet ab eo:
 ip̃e ṽlteri⁹ poteſt celebrare miſſam. ¶ Octau⁹ caſus. vtrum ſacerdos tene
 tur ſingulis dieb⁹ celebrare miſſam. R̃ñd̃etur ſb tali diſtinctōe. q̃ ſi ſacer
 dotes ſint p̃ducti. p̃p̃mio ad celebrādum miſſam. tunc d̃nt cotidie celebra
 re. nā ſacerdotes neminē debēt defraudare. Si aut̃ ſacerdos eſt curatus
 tunc d̃z q̃ ſp̃ d̃z celebrare. niſi obſtarz notabile impedimentū. nā in ſacra
 ſcriptura d̃m̃is viuens de altari. debet ſuari altari. ſz talis ſac̃dos viuut
 de altari tollēs p̃ſimonū ch̃ri & laute viuēs de altari. ḡ eſt debet ſuare al
 tariq̃ miſſam cotidie celebrare. vt p̃z extra de celebratōe. ¶ Non⁹ caſus
 eſt iſte. ſi ſacerdos intēderet p̃ſecrare ſex hoſtias. & eo neſcienē poſtea in
 ueniret ſeptē vel octo. tūc q̃rit̃. vtrū oēs illas hoſtias p̃ſecrauit vel t̃m ſex.
 R̃ñd̃etur ſm̃ aliq̃s doctores. q̃ q̃libet ſacerdotum p̃ eccl̃iaſtica doctrina
 d̃z ſuare. q̃ in p̃ſecratōe hoſtiarū nunq̃ d̃z ſe limitare ad aliquē certū nu
 merū. p̃pter tale dubiū remouēdum. ſed ſua intentio d̃z eē illa. q̃ oēs ho
 ſtias ibi poſitas vult conſecrare. Alij dicunt. q̃ tales hoſtie debent ſumi

Summula

Subito se sic bdo. si nō es corp⁹ chri. te vt panē māduco. Si vō es corp⁹ chri. mihi pficias in vitā eternā.

¶ tu sacerdos ppas ^{s^c} clari⁹ s^c calici
Quando paras calicem tunc vinū purius illi
.i. puā guttā d aq̄ .i. nō fetida

Infundas et aque modicum q̄ et illa recens sit
.i. pura .i. hostia psecrāda s^c incēlo .i. celebras

Munda sit oblata. nunq̄ sine lumine cantes
.i. oblata psecrāda sacerdotes s^c hostiā

Hostia sit modica sic p̄sbyteri faciant hanc
.i. mūda expositio hui⁹ s^c clari⁹ p̄z in punctis

Landida triticea tenuis non magna rotunda
fuga ire s^c psecrāda

Expers fermenti. non falsa. sit hostia ch̄risti

Spernitur oblata duplex vel terza leuata

Fracta vel inflata vel discolor aut maculata

¶ P̄m⁹ autor determinauit de missis et istis que p̄tinēt ad missā q̄ ad nūe rū collectay. Nōc iā determinat de istis que p̄tinēt ad p̄secratōem corpis et s̄guinis ch̄risti. Et ponit q̄ttuor regulas. q̄ p̄ma talis est. Q̄n tu paras seu disponis calicem ad p̄ficiēdū s̄guinē ch̄risti. tunc pus infundas clari⁹ vinū qd poteris repire et tūc sup addes modicū de aq̄ que recēs ē et mūda:

¶ S̄cda regula est. q̄ oblata d̄z eē munda et figurata q̄ d̄z p̄secrari. q̄ sacer dos volens celebrare missā. debet eligere oblatā purā et mūda non fractā

¶ Et t̄tis oblata debet eēt de tritico. et nō de siligine. nec d̄ alio frumēto.

¶ Tercia regula est talis. q̄ ip̄e p̄sbyter d̄z facere et pinere oblatā.

¶ Quarta regula. q̄ ip̄e sacerdos nunq̄ debet celebrare diuinū officiiū

missē sine lumine.

¶ Notādū circa lrām q̄ lrā d̄t (Q̄n pas calicē) vñ hoc nomē calix h̄z plura significata vt p̄z in equiuocis. om̄ssis quo ad p̄ns oib⁹ alijs signifi catis hoc nome calix sumit̄ hic dupl̄r. vno^o capit̄ p̄ passione ch̄risti. vno^o in passione h̄r. Matth. xxvi. P̄r si fieri p̄t trāseat a me calix. r̄c. T̄cē alibi in sacra scriptura. Potestis bibere calicē quē ego bibitur⁹ sum. ibi b̄t passio nem. Alio^o calix accipitur p̄ isto vase in quo p̄ficatur corp⁹ et sanguis ch̄risti et sic capitur hic.

¶ S̄cdo notādū. q̄ tal⁹ calix h̄z determinatōez romāe ecclie d̄z i se h̄re ma teriā q̄ ē auz et argētū. et n̄ d̄z in se h̄re materiā lignēā. i. q̄ tal⁹ n̄ d̄z eē s̄ctūs d̄ ligno. et hoc p̄p̄e porositatē ligni. q̄z als s̄guis ch̄risti per poros trāsfret. q̄z materia lignea est porosa et aerea. q̄ calix non d̄z eē lignē⁹. ne s̄guis ch̄risti s̄intrās illos poros lateat ibi et putrescat vt fuit tpe bonifacij. Nec etiā calix debet esse de vitris p̄pter eius fragilitatem vt fuit tempore Scue rini. Et iā calix non debet esse lapidē⁹ p̄pter grossiciē et ineptiū vinū illi⁹ materie. Nec et d̄z eē de plūboyl⁹ d̄ auricalco vel d̄ cupro p̄pter putrescē

Magnumundi

et deez illoꝝ metalloꝝ. qꝫ illa metalla st. fetidaꝝ mali oborꝝ. gꝛ ex eis n̄ bz fie
ri calix. ne sacerdos puocet̄ ad vomitū. sz bz eē d̄ argētoꝝ auro. vt vbanꝝ
instituit. vii. Ligna bonifati. vitꝝ seuerin. hēbat. Post hoc vbanꝝ argē
tea vasa tenebat. Sed si paupꝝ ecclie intm̄ in aliq̄ regione dilataretur
ita qꝫ nec h̄ret auxꝝ nec argētum: tunc ex dispensatōe ipiꝝ pape calix p̄t fie
ri de stāno vel auricalco. Sed in multis regionibꝝ calices st. de cupro. qd̄
licet bñ. sed tñ adhuc requirit̄ qꝫ sint deaurati.

Tercio notādū. qꝫ in p̄secratōe sanguis mixtio fit vini cuꝝ aq̄. d̄ h̄ p̄nt
assignari q̄tuoꝝ cāc. Quax̄ p̄ma ē. qꝫ ch̄s h̄ instituit in cena qñ institus
ebat corpꝝ sanguinē. gꝛ vt ipm̄ imitamur. tūc vinū cōmiscet̄ aq̄ in p̄scre
tōe sanguinis ch̄i. **Secda** cā qꝫ h̄ fit. p̄p̄t̄ yniōnē ch̄i tātatis cū ch̄o. vel
p̄p̄t̄ h̄ qꝫ p̄ istā p̄mixtōem h̄cat̄ ynio ch̄i cū ecclia: Itā tūc p̄ vinū intelli
git̄ corpꝝ ch̄i. p̄ aquā āt̄ q̄ addit̄ intelligit̄ ecclia. i. ch̄i tātatis. **Tercia** cā est
ista qꝫ h̄ fit. p̄p̄t̄ memoriā corpis ch̄i qñ d̄v̄erabili suo corpꝝ p̄ salute hūa
ni gn̄is emanauit sanguis aq̄. **Quarta** ē ista. qꝫ ibi deligit̄ ynio deitas
tis cū hūanitate q̄ st. p̄mixta in deo. Nā p̄vinū intelligit̄ deitas. p̄ aquā
āt̄ hūanitas q̄ve st. ibi qꝫ sicut vinū in sua natura ē vigorosiꝝ et fortiꝝ aq̄ ita
et deitas ē fortior hūanitate.

Quarto notādū. qꝫ plus d̄vino admiscet̄ q̄ d̄ aq̄. qd̄ fit triplici de cā.
Prima. qꝫ p̄ modicum aq̄ intelligit̄ hūanitas. sed p̄vinū intelligit̄ deitas
mō deitas ē multū maior hūanitate vigorosior et dignior: gꝛ et multū ad
dit̄ de vinoꝝ modicū de aq̄. **Secda** cā: p̄vinū intelligit̄ sāguis ch̄i et p̄ aquā
intelligit̄ p̄p̄s dei suae ecclia. mō modicū aq̄ d̄z infundit̄ multū vim p̄ eo
qꝫ vinū trāsmutat̄ aquā in se. Sic et deitas p̄uertit̄ ad se hūanitate. p̄ ecō
uerso. **Tō** multū d̄vinoꝝ modicū d̄ aq̄ infundit̄. **Tercia** cā. qꝫ si multū
infunderet̄ de aq̄z modicū de vino. tūc s̄bstātia vini mutaret̄ in subām aq̄
Et tūc non fieret sāguis ch̄i s̄m institutōem ch̄i. **Vñ** d̄t̄ Innocentiꝝ
vinū in q̄ntū vigorosiꝝ et fortiꝝ. intāto et meliꝝ ē ad p̄ficiēdū sāguinē ch̄i
et etiā eius venerabile corpꝝ. **Nec** dubitādū ē. qñ infirm̄ corpꝝ et verus
sāguis dñi n̄ri ihu ch̄i. ita qꝫ ibi panis trāsmutat̄ in corpꝝ ch̄i. et vinū i sā
guinem ch̄i. qꝫ si quis dubitaret eēt reꝝ corpis sāguinis dñi et eēt dānādꝝ
vñ d̄t̄ qd̄ā st̄tilis metrista. **Constat** in altari p̄ carnem de p̄ae creari. **U**
la caro deꝝ ē qui dubitat reꝝ est.

Quinto notādū. autor d̄t in lrā. qꝫ vinū debet eē clax et puz. **O**ubitat̄
circa hoc: vtꝝ cū agresta aliquis possēt celebrare v̄l de succo p̄sso d̄ botris
R̄ir. qꝫ non. qꝫ agresta siue succꝝ non h̄z purā subām vini. **E**t p̄secratō sā
guinis ch̄i d̄z fieri p̄vin et puz vinū q̄re seq̄t̄ qꝫ non p̄t fieri in succo nec i
agresta. **I**stē materia sanguinis d̄z eē v̄m vinū et puz et eius d̄e sp̄ei. sed agre
sta nō ē v̄a sp̄es vitis. igif. et. **D**iceret quis. q̄o ḡ agresta et vinū d̄nt̄: d̄e
ficut cōpletum et incōpletū. vel d̄nt̄ sicut magis et minꝝ. sed talia diuersi
ficat̄ sp̄em. ḡp̄ficiens cū his sp̄ibus ḡuissime peccat. **O**ubitaret quis
qd̄ d̄t̄ d̄ festo ieti sexti cū ibi celebrat̄ sāguis ch̄i cum succo p̄sso d̄ botrꝝ
R̄nder̄ sc̄tus Innocentiꝝ. qd̄ illd̄ non est satis cautū. sed tñ regionibus ca
lidis in quibus succus vini cito maturescit: ibi potest consecrari corpꝝ
ch̄i et sāguis mediāte succo depresso. qꝫ talis succus magis assimilatur
vino in istis regionibꝝ supple ptibus calidis q̄ in ptibus frigidis. **A**lter

Summula

est et de innocenti⁹. q. forte illud non admittit ppter festu scilicet Sixti. sed magis ppter transfiguratoem dñi q̄ sp̄ agit isto die. Un̄ et ch̄rs̄ de Mat. xxvj Amen amen dico vobis amodo non bibā de genim̄ in evitis ibi fuit memoravit. et sic forte ppter hoc in istis ptib⁹ siue regionib⁹ calidis admittitur. q. sanguis celebrat cū succo de p̄sso. Sed loquedo quo ad alias regiones p̄t r̄ideri h̄m̄ innocentiū. q. p̄t fieri. et hoc tpe necessitatis et als nō. Sic silr. si aliq̄s q̄reret an cū multo posset fieri p̄secratio sanguinis. eo q. adhuc non h̄z cōplexionē vini. Vbi ite aliqui dicunt. q. si ver⁹ vinū nō h̄r tunc talis p̄secratio sanguinis p̄t fieri cum multo.

¶ Sexto notādū an p̄secratio sanguinis christi possz fieri cū pura aq̄ siue cū puro vino: Vbi r̄idetur q. non. eo q. si illud qd̄ magis videt̄ in eē non inest. q̄ nec illud qd̄ min⁹. sed magis videtur in esse q. cum aceto posset fieri. et illud h̄m̄ mādāta romāa ecclie non dz fieri. Et q̄ multominus debet fieri cū sola aq̄ vel cū solo vino. Maior p̄z p̄ locū a maiori. s̄ minor p̄z. q. acetū non p̄t transmutari in sanguinē ch̄ri. nā ex aceto non fit vinū sed bene ecōuerlo. ex vino fit acetum.

¶ Septimo notādū. sacerdos p̄ficiēs corp⁹ ch̄ri volens sumere sanguinē ch̄ri in calice inueniat purā aquā. tunc dubitatur an ip̄e sacerdos debz sumere aquā aut audeat reinfundere vinū cum aq̄e intendat cōsecrare ita q. ista occasio sit ex q̄dā negligentia. et videtur q. non de nouo debeat p̄secrare nec infundere vinū cū aq̄ cū corp⁹ et sanguis ch̄ri dñt sumi a ieiunio. mō si p̄us sumpsit aquā et postea de nouo vellet p̄secrare. tūc ip̄e nō sumeret corp⁹ et sanguinē ch̄ri ieiun⁹. qd̄ tamen determinatū ē a sede apl̄ica sicut hoc p̄z in natiuitate ch̄ri qñ sacerdos p̄mam lotōem sumpsit tunc non sumit vltimā. ppter hoc q. possit iterato celebrare. Ad hoc r̄idetur quidā doctor in theologia. et d̄t q. sine om̄i dubio reiterāda est p̄secratio vini et aq̄. Et hoc p̄bat sic. q. multū plus ligat p̄ceptū superioris q̄ inferioris: sed p̄ceptū superioris vicz ch̄ri est q. sacerdos debeat p̄ficere corpus christi et sanguinē. q. non debet sanguis diuidi a corpore. sed p̄ceptū inferioris scz apl̄ici est q. ip̄e sacerdos dz sumere corp⁹ ch̄ri ieiun⁹. q̄ melius est. q. iterato p̄ficat. q̄ diuideret corp⁹ et sanguinē ch̄ri. Sed p̄nia ei⁹ h̄m̄ eundez est q. debet se abstinere a celebratōe misse p̄vinū annū. Alia de isto facto patebunt infra infra in casibus.

¶ Ultimo notādū de casib⁹ quoz p̄mus est. Tē sacerdos mittēs ynaz guttā aque in magnūyas vel in magnū doleū plenū vino. vtrū possz cōsecrare sanguinē christi. Vbi r̄idetur sc̄tus Thomas. q. semoro om̄i dubio talis sacerdos p̄t p̄secrare sanguinē christi. q. illa modica aqua p̄uertitur in s̄bam vini qñ iuste est forma v̄boz huata a recta intentione. tunc fit cōsecratio sanguinis christi. Sc̄ds casus est. sacerdos non h̄ns vinum v̄truz possit celebrare cū multo. Et videt̄ q. non. q. multū nō h̄z naturā cōplexionē vini. q. non est purz neq. clay. Oclup̄ d̄t quidā magister in expositione misse. q. si esset aliq̄ terra in q. non h̄r vetus vinū. tunc ip̄e sacerdos p̄t celebrare cū multo. et alias neq̄q̄. ¶ Mercius casus est. an sacerdos possit celebrare sine vino vel in sola aqua. ita intelligendo. q. talis p̄secratio non possit fieri sine vino. Ad hoc p̄dictis non obstāribus r̄idetur q̄dam doctor s̄bullis. q. ppter carentiā vini non est abstinēdū a missa. et hoc cū sit cū li⁹

Naymundi.

centia sed apostolice. qz in corpe christe sanguis ex quada comitantia. qz qñspecific corp dñi nostri iesu christi ex pane tritico. tñc ibi exm corpus xpi e etiã sanguis christi. ex quo ibi est corpus chfi sicut erat in utero virginis. Mariæ sicut etiã p nobis pepedit in ara crucis hz qz sibe credimus: mō tale corpus non est sine sanguine. ex eo qz est vinū. qz sacerdos pt celebra re missam sine vino. ¶ **Quart⁹ casus** est. ponat qz sint duo sacerdotes qz rum vnus cotidie celebrat cum deuotōe et alter abstineat se quādoqz ppf timorē a tali celebratione. tunc qritur quis illorum salubrius opet. Ad hoc rñdent theologit oēs doctores theologie p tres bonas pclusiones. qz rum pma talis est. qz de facto cotidie p se celebraret deuote est laudabile. rō est. quia hoc fit p remedio humani gn̄is. Scda pclusio talis. qz quādo qz abstinere ppter metum e non celebrare est laudabile. Rō est. quia fit ppter reuerentiã sãrit̄ indispositōem celebrãtis. ¶ **Tercia pclusio** ē qui cotidie ex amore dilectione et deuotione pura celebrat est melior eo qz propter metum abstinēt. Et pma pclusio sic pbatur videt qz de facto coti die p se celebrare ex deuotione ē laudabile. Nam sicut est de nutrimento corpali. sic etiam est de nutrimento spūali. Sed sic est de nutrimento corpali. qz ipius cotidie habem⁹ indigentia ad restauratōem vite nostre. qz etiã ita est de nutrimento spūali. id est de nutrimento anime et tale nutrimentum anime non est aliud hic in pposito in sancta matris ecclesia. nisi celebratio misse cotidiana. igit̄ r̄. Scda pclusio sic pbatur. scz qz aliis quādo abstinere ppter metum e non celebrare est laudabile. nam illud ē laudabile quod facit aliquē laudabilē cum reuerētia. sed aliquē abstinere ppter timorem a celebratōe misse ē h̄mōi. igit̄ r̄. ¶ **Tercia pclusio** pbatur sic. scz qz qui cotidie ex amore et deuotiōe pura celebrat ē melior eo qui ppf metum abstinēt. nam omne bonum p se ē melius pfectius e dignius qz bonum p accidens. sed cotidie celebrare ē bonum p se et aliqn do abstinere ē bonum p accidēs. qz r̄. ¶ **Quint⁹ casus** iste. vtrum in vna siue in botris p̄fici sanguis chasti si integre ponerētur vne ad calicem Ad hoc rñdetur qz non. quia sanguis uon debet eē edibilis: sed tātūz potabilis. quia christus post p̄secratōem sanguinis accipit: bibit hoc oēs e non dixit p̄medite. sed integre vne non sunt potabiles. sed edibiles. igit̄ r̄. ¶ **Sext⁹ casus**. quare hoc est. qz sanguis christi non habet sp̄m̄i sanguinis. nec corpus christi habet sp̄m̄i carnis sup hoc magister sentētiarū assignat tres rōnes. qrum pma est. qz hoc fit ido. ne fiat nausea et horroz sp̄is hominibus ad sumēdum sanguinē vel ad sumēdum carnē crudam quia homo naturaliter abhorret sanguinē bibere. et̄ medere carnē hūa nam e crudā. ¶ **Secdo ratio** ē nostra chustiana fides derideatur sarzace nis. iudeis. e hereticis qui dicerēt qz sumerēt carnē crudā crudū saguī nē. ¶ **Tercia ratio** ē ista. vt fides nostra h̄ret aliquod meritum in cōspe ctu diuine maiestatis. Und si crederemus hoc. qz nobis appareret ad sen sum ex hoc nullū meritū haberemus. hz si hoc credim⁹ qz no videt vix m vinum trāsmutari in x̄m sanguinē christi exm panē in x̄m eius carne tunc ex illo augmētat meritū nr̄m. qz de br̄is Gregori⁹ Sides nō hz me ritū vbi rō humana p̄bet exp̄imētum. ¶ **Septim⁹ casus** ē iste. si laēdos heretic⁹ leuaret vinum non p̄secratū e hostiã nō p̄secratā. ita qz p̄f̄s circū

Summula

stans eēt. tūc q̄rit̄ vty talis ppls̄ p̄mittat̄ idolatriā. Ad hoc r̄ndet sc̄us Zu
nocent̄? sup̄ decretalia. q̄ talis sacerdos male facit̄ iniq̄ opat̄. D̄z q̄ po
pul̄ circūstās diuinū officii misse sp̄ dz sic ozare. adozo te ihu x̄pe q̄ ama
ra tua passione m̄dm̄ redemisti ex hoc tūc ppls̄ non p̄mittit̄ idolatriā. et
licet ibi sit sol̄? panis. tñ non adorāt. sed adorāt illū qui redemit m̄dm̄. h̄ ē
Ihm̄ ch̄m. ¶ Ultim̄ casus est iste. si miraculo p̄tingeret. q̄ p̄municās
videret sp̄m̄ iuuenis in hostia p̄secrataz p̄ sp̄m̄ vini vey sanguine vel vi
deret hostiā p̄secratā eē mutatam in v̄m̄ carnez vt sc̄to Gregorio semel
p̄tingebat. tunc querit̄ an ille cōmunicās dz sumere vel non. Ad hoc r̄n̄
dent cōiter oēs doctores sacre scripture q̄ n̄: debet expectare donec trās
mutetur. z si nollet trāsmutare. sic videlicet q̄ illa apparicio non desine
ret. tunc corpus dñicū in loco p̄secrato firmiter dz cōsuarī ad confir
matōem ch̄stiane fidei.

¶ Morādū. q̄ aliq̄ text̄ h̄nt̄ hūc v̄sum loco duoz vltimoz. hec z triticia p̄
sbyr̄ faciāt̄ h̄c v̄bi vult q̄ null̄? dz facere oblatas nisi p̄sbyr̄ hoc ē intelli
gendū q̄ sic erat t̄p̄ib̄ m̄gr̄i in cōpilatione hui? libri p̄p̄t̄ istā cām. ne aliq̄
negligētia ex tali factōe p̄tingat. videm̄? tñ oppo^m fieri nūc z p̄mittit̄ q̄ v̄
gines religiose custodes eccl̄iaz: qui q̄n̄q̄ h̄ accolunt. q̄n̄q̄ p̄ozati. faciūt̄ ob
latas: bñ p̄nt̄ dum mō tamen fiunt munde.

¶ T̄t̄ text̄ d̄r̄ cāvida triticia. zc. vñ in talib̄ v̄sib̄ innuunt̄ q̄dā p̄bitōes
req̄site ad hostiam p̄secrādā q̄b̄? h̄o dz frui sp̄ualit̄ volēs corp̄ ch̄ri digne
māducare. ¶ Primo em̄ hostia dz eē mūdaz cāvida. h̄ ē pure alba ad de
signādū q̄ ch̄ri x̄m corp̄ in hostia p̄ficiū q̄ uatus ē de v̄gine puraz. sc̄t̄
licet mūdi cordis z bone p̄scientie p̄ p̄niam z p̄fessionē purgat̄. q̄ p̄ cādo
rem designat̄ castitas que opponit̄ lururie. ¶ Secūdo hostia dz eē d̄ puro
tritico. q̄ triticū ē dulci? alijs frumēt̄. vel q̄ triticū ē nobilissimū granor̄
rūz fructuosissimū cū hoc suaue sit. sic ch̄rs̄ et̄ oñdebat nobis dulcedinē
fruct̄ z grām. q̄ h̄o accedens ad hoc sac̄m̄ et̄ debet eē dulcis oēm rāco
rem z om̄e ob̄iā postponēdor̄ hostiā esse triticā p̄ hm̄ oī designatur man
suetudo opposita inuidie. ¶ Tercio. hostia debet esse tenuis ad designā
dū magnā ch̄ri humilitatē. nā sc̄ipm̄ exinaniuit formā hui accipiēs fact̄?
p̄ nobis obediens vsq̄ ad mortē. sic etiā homo volens digne accedere dz
eē tenuis. i. sobrius. non solū a cibis corp̄alis. sed etiā ab omnib̄ peccatis
mortalib̄. vñ in Exodo d̄r̄. non h̄z potestātē edendi agnū pascale q̄ fuit
tabernaculo. i. voluptatib̄ mundi. Et p̄ hostiā tenuē designat̄ abstinē
tia opposita gula. ¶ Quarto. hostia dz eē pua sic h̄o accedens ad corpus
ch̄ri debz eē puus. i. hūilis humiliter imitando exempla ch̄ri. vñ dñs in
euāgelio. Matth̄. xj. d̄r̄. discite a me. q̄ mitis sum z hūilis corde. Per h̄ q̄
hostia non dz eē magna humilitas designat̄ opposita sup̄bie. ¶ Quin
to hostia debet esse rotunda. vñ om̄e rotūdū facilliter est mobile z volubi
le. sic h̄o accedēs ad corpus ch̄ri dz eē facillit̄ mobilis: volubilis d̄ vno bo
no ope in aliud. Et sicut rotūditas siue circū? rotund̄? caret p̄ncipior̄ si
ne. sic etiā deitate non p̄t̄ dari p̄ncipium neq̄ finis. Etiā habet ex mathe
matica. q̄ figura rotunda ē oim̄ aliaz p̄fectissima. sic etiā deus ē p̄fectis
simū ens oim̄. z p̄ figurā rotūdā intelligit̄ velocitas hois in in fuitio dī q̄

Raymundi

erponit accedie. ¶ Sexto dicitur esse sine frumeto: hoc est sine amaritudine que sit supbia. Sed homo accedens dicitur esse sine supbia. Septimo hostia non dicitur esse falsa. sal enim dicitur quanto plus comeditur. detato plus puocat sitim et per sal avaricia intelligitur. quod de quanto magis aliquis insistit avaricie. de tato plus desiderat ei insistere. sic hostia non dicitur esse falsa. sic homo accedens ad mensam dei non dicitur esse falsus. i. auarus. sed dicitur tota mente cogitatioem erigere in deum. ¶ Tertio dicitur quod debet esse oblata et dicitur reicitur igni in consecratione. per hoc in metris libere dicitur. unde spernit oblata duplex de terra leuata. Fracta vel inflata aut discolor aut mutilata. Per hos enim versus innuitur quod sacerdos volens consecrare dicitur respicere oblata ne sit duplex. i. due oblate dicitur dicitur. nam talis oblata non dicitur consecrari. et si oblata piecra ad terram non dicitur consecrari. et si oblata fracta in circuleretia nec inflata. nec mutilosa. sic quod huius eleuatoes in superficie suis nec discolorata. Diceret quod. vix in solo pane triticoz non alio officiat corpus christi. Ad huius respondet antiqui doctores et sanctus Thomas et alij multi dicentes. quod si quis in sacramentum vteret de pane alterius grani de pectis grani tritici. talis non consecraret corpus christi. sicut nec consecraret sanguinem que tantummodo haberet aquam in calice. quod sicut desiceret debita materia fieri sanguinem christi. sic et si desiceret debita materia fieri corpus. Ratio conclusionis illorum doctorum est. quod christus per prophetam Iohannem: parauit se grano tritici unde de seipso loquens ait: granum tritici cadens in terram. nisi mortuum fuerit ipsum solum manet. quod vobis tractas beatus Augustinus. super iohannem dicitur. cum sint multa grana frugum nulli se parauit christus nisi grano tritici. unde mos ecclesie cepit ortum de hoc solo grano fieri. dicitur enim finaliter quod per solum est. quod in consecratione corpus christi falsus dicitur tatur illo pane quem multi doctores reputant perverti in corpus christi dicitur vobis consecrationis ab ipso sacerdote. quod quod illo pane vteret quem multi doctores non reputant perverti in corpus christi. ¶ Diceret quod. an ex pane frumentato possit fieri corpus christi. dicitur enim quod sic. sed sacerdos qui hoc facit quod peccat contra consuetudinem ecclesie. quod secundum sanctum Thomam. panis asinum est conueniens per tanto. quod christus panem asinum consecrauit. nam per panem asinum simplicitas sine ritas et paupertas christi dicitur. unde beatus Paulus. epulemur in asinis. etc. alia multa dubia dicitur per panem rei materia in sequentibus patebunt.

i. cum duobus panibus linteis. i. mensa dei tecta
Sit binis mappis altare tuum cooptum
 s. altare. i. femine puel. i. virginis
Nolo tegant illud mulieres siue puelle
 i. vba tu psaltes. i. nimis velociter
Canonis eloquia recites ne precipitanter
 s. tu strahatis s. vba canonis committeres
Nec fureris ea quia crimen grande creares
 s. dicitur enim sacerdoti. i. valde diu. i. in legendo. i. duras. s. vbi canonis
Vinc tibi nec nimium recitando moreris in illis
 i. murmuratoes non committas. s. ipso s. canonem
Murmura non facias in canone dum legis illum

Summula

Postq̄ autor posuit q̄sdā regulas obfūādas ab p̄ficiēdum corp⁹ chris-
ti: sanguinē. Hic modo ponit quasdā regulas obfūādas circa altare.
Et diuiditur illa ps in duas pres. in p̄ma autor facit quod dicitum est.
in sc̄da autor ponit quasdam regulas obfūādas circa canonem. sc̄da ibi
canonis eloquia. Et stat virtus littere in quinq; regulis. q̄rum p̄ma ta-
lis est. q̄ altare in quo corpus dominicum p̄ficiēdum dz ee cooptum si-
ue tectum ad minus cum duabus mappis. i. cum duob⁹ pannis linteis.
Sc̄da regula. q̄ illud altare non dñt tegere mulieres siue puelle. sz de-
bet regi ab hominibus qui s̄t d̄ sexu masculino. hoc ē solū ab ipis viris.
Tercia regula ē. q̄ vba canonis dñt ornatez debite p̄nunciari. ita q̄ nī-
hil s̄trahit. eu diminuitur cum hoc nihil apponat quia si hoc facerz sa-
cerdos. tūc p̄mitteret grāde pctm̄. **Q**uarta regula ē. q̄ vba canonis n̄
dñt nimis tarde. nec nimis velociter p̄ferri. sz dñt ee integras indiuisa. ne
sensu puertatur. **Q**uinta regula. q̄ vba canonis non dñt murmura-
ri nec alta voce p̄ferri. sz dñt dici s̄ filētio q̄ nullus audiat ea aliis a s̄c̄-
bote. **Q**uarta r̄m̄ ē p̄mo notādum a quo ritus altaris p̄ncipalit ē in-
uētus. Ad hoc r̄ndetur. q̄ p̄mus ritus altaris humanitus loquēdo fuit
inuēt⁹ ab ipo noe. quia noe edificauit altare domino. vt h̄r in Gēn. viij.
Sc̄ds ritus altaris ē inuētus ab ipo Jacobz ab ipo Abrazamz ab ipo
Moysē. vñd erexit Jacob lapidē. ec̄. et hoc totum fuit in ātīquo testamē-
to. **S**c̄do ē notādum. q̄ altare dz quasi alta res. quia in altari consecrat.
sz corpusz sanguis dñi ihu ch̄ri qd ē sacramētum altissimum. vel dz al-
tare quasi alta res quo ad ascēsum. qz ē eleuatum sup trā. **U**el dz ora idō
ab ardore vt d̄ Innocētius. qz sup altare antiquit⁹ vitul⁹z burebātur ad
reuerētā dī. **T**ercio notādum d̄ materia altar⁹ sit. R̄ndet Innocēt⁹
q̄ ipm altare dz fieri d̄ matīa lapidū. pp̄ tres cās. p̄mo pp̄ debilitatē. qz
res q̄ sit d̄ lapidibus diutius durat q̄ q̄ sit d̄ lignis. **S**c̄da r̄ō. quia alta
re p̄secratur: mō ne p̄secratio sp̄ reiteretur. tunc altare dz fieri d̄ lapidib⁹z
non d̄ lignis. qz lignum cito putrefcit. iō tūc opterz sp̄ reiterari p̄secratio
nē. **T**ercia r̄ō ē sp̄ualis. qz p̄ altare sp̄ualit̄ designatur ch̄rs qui dictus
ē lapis. iurta illd̄ ps. lapidē quē reprobauerunt iudei. ec̄. **Q**uarto no-
tādum d̄ figura altaris q̄lis sit. R̄ndetur. q̄ altare dz ee q̄drāgular⁹ figurē.
Et r̄ō illius ē duplex. p̄ma. q̄ altare non dz ee quadratum. quia illd̄
(qd ē quadratum) magis ē immobilēz inuolubile. sz in altari p̄ficatur ex
pane d̄s. Et sic in quātum d̄s ē immobilis. sz altare dz ee immobile. qz p̄-
mus motor ē immobilis z immutabilis vt pz. viij. physycor. Et ibi p̄ p̄-
mum motorē merito quo ad p̄ns possumus intelligere ipm christuz per
quē omnia facta s̄t Joannis p̄m o. z sic p̄ns altare habz quadratā figurē
ram pp̄ ei⁹ immobilitatē quā dz habere ad reuerētiam sacramēti chris-
ti. q̄ ch̄rs in quātum d̄s immutabilis ē. Et lz hostia p̄secrata ibi eleuat.
tamē p̄ hoc d̄s non mouetur. qz mouere ē de f̄mino a quo ad terminuz
ad quē alit̄e h̄ret hoc p̄pe non p̄petit dō. **S**c̄da ratio ē. q̄ altare ē qua-
dratū in signum dñice passionis. qz qñ ch̄rs fuit oblat⁹ p̄ salute humana
in cruce. tunc illa crux habuit q̄rtuor cornua. Et q̄ in signum illius alta-
re ē quadratum. **Q**uinto notādum. q̄ ipm altare sit. p̄per tria. sicut
et fuit antiquit⁹ in veterē testamēto. p̄mo sit pp̄ sacrificia offerēda. qz anō

Raymundi

triqui offerebāt sua sacrificia sup altaria z n̄ sup aliū locū. Secdo fit altare p̄p̄t nomē dei inuocādū. qz ibi ch̄s pl̄ inuocat q̄ in aliq̄ alio loco. Tercio fit altare p̄p̄t cātores. qz cātores offerūt melodīā dō omnipotenti. Sexto notādū. qn̄ altare p̄secrat̄ tūc septies cū aq̄ b̄ndicta aspgit̄. L̄ui⁹ rō s̄m̄ innocētis est. qz ch̄s gl̄iosus septies emisit suū sanguinē p̄ nobis. z p̄p̄t hoc septēvicib⁹ altare cū aq̄ b̄ndicta aspgit̄. Itā ch̄s p̄mo emisit suū sanguinē in circūcīfione. Secdo tpe passionis in eius orōne. Quib⁹ aliq̄s erat sudor eius. Tercio in ipius ardua flagellatōe. Quarto in eius coronatōe. Quinto in ipius man⁹ perforatōe. Sexto in ipius pedū ap̄eritione. Septimo in ipius lateris lāceatōe. Et in signū illi⁹ altare in ei⁹ p̄secratōe septēvicib⁹ aspergit̄ cum aqua b̄ndicta.

¶ Septimo notandū. qz si dicret̄ q̄s. que est rō qz altare dz eē tectū cuz duab⁹ mappis. Respondetur qz hoc est in signū antique legis. qz sic vna mappa tecta est s̄b alia in altari. sic antiqua lex est tecta s̄b noua. Sz alij assignant aliā rōem e dicunt qz quandoqz p̄tingit̄ ex cāu qz sacerdos imo p̄uoidus effundit de calice sanguine ch̄usti. Tō altare dz tegi duplici mappa sic qz iste gutte immediate non cadāt sup altare sed qz cadūt sup mappas ex quib⁹ p̄nt extrahi. Vnde sanct⁹ Innocentius d̄t. altare dz esse duplici mappa tectū. z h̄ semp est vey nisi in die pasceus tūc denudat̄ altaria p̄p̄t reuerētiā ch̄rie memoriā eius passionis. Nā ch̄s in cruce fuit denudat⁹. vt legit̄. ibi. Diuiserūt sibi vestimēta mea. zc. quare merito in eccl̄ijs ch̄ristifidelū altare isto die denudat̄. in signū hui⁹ qz ipe ch̄s Zesus in ara crucis fuit denudatus. ¶ Item notandū qre mulieres nō debēt regere altaria neqz puelle. R̄ndetur qz hoc ob reuerētiā illius sacramenti in tali altari p̄fiteb̄vicz qz mulieres qn̄qz patiunt̄ mēstruū z sunt valde immūde. Vel hoc fit p̄p̄t specialē effluxū embzonis ip̄ay. z qn̄ h̄nt illum effluxū tunc inhibite sunt ab ingressu eccl̄ie. z si nō d̄nt habere ingressum eccl̄ie. eo minus d̄nt vti p̄p̄atione altariū nisi in claustr̄ mos nialium vbi bene potest fieri.

¶ Notandū. Irā d̄t (canonis eloquā) vñ canon in greco ibē ē qd̄ regula in latino. inde deriuat̄ canonicus. z d̄t a canon. i. regula z icos custos q̄si custos regularis siue custos regularz. qz canonicus dz eē regularz z ob h̄ uator suay regularz eas nō excedere. vñ illa verba dicunt̄ canon qz regulariter canon dz p̄ferri sine alta voce. Cuius rō est. qz si sacerdos p̄ferri z alia voce tunc layci circūstātes ex continua auditōe p̄nt addiscere z p̄ferri illa verba in cōmestionib⁹ ipoy. sic qz tunc fieret̄ in aliq̄ incōueniētia. si cut legit̄ qz tpe bti Gregorij pape qd̄a sacerdos erat q̄ sp̄ alta voce canonē p̄ferebat ita qz circūstantes addiscebāt talia vba canonis z postea in eorū cōmestionib⁹ qn̄ comēdebant p̄ferebāt vba canonis ibi miraculo se p̄as conuertebat̄ in carnē. ita qz illi ex iracundia dei fuerūt p̄sumpti p̄ ignem iehenne. Sicut vba canonis nō d̄nt nimis tarde p̄ferri. z illi duplex est rō. Prima ē p̄figuratio antiq̄ legis in q̄ est mādatū comedere agnū pascha lem festinant. Secda rō est. nā si nimis tarde legeret̄ canon tūc diabolus milleartifex posset inducere sacerdoti malas cogitatōes. z q̄ sacerdos debet esse caut⁹ in legēdo canonē sic qz medio mō se h̄z z ordinate legat. sic qz nō nimis cito leget. nec et̄ nimis diu in eodē morat̄.

Summula

Ultimo notābū de casibus. quoz p̄mus est iste. si sacerdos; p̄secraret oblatā sc̄tām de tritico mixtā cū siligine missam totaliter perficiēdo tūc dubitā v̄t sit credēdum illā hostiā esse consecratā. R̄r hostiā de tritico consecrari; siligine intelligit̄ tripl̄. Primo mō q̄ ibi plus est ḡ siligine q̄ de tritico. tunc d̄: q̄ talis panis non p̄t consecrari. Sec̄do q̄ int̄tūz sit de siligine quārū de tritico ita q̄ sint ineq̄li mēsurā tunc d̄: q̄ iterum talis p̄is non p̄t consecrari. Tercio q̄ plus h̄z de tritico; min⁹ de siligine ita q̄ siligo non p̄t iudicari in pane tunc p̄t confici a sacerdote; p̄secrari. sed tñ eo sciente ip̄e sacerdos peccat mortalt̄; eum oportet penitere. Et tenetur p̄terite; p̄niam agere. **S**ec̄do casus est iste. ex q̄ corpus; sanguis ch̄i si apparent s̄b specieb⁹ cere; sensibilibus vt corp⁹ s̄b specie p̄is; sanguis s̄b specie vini. tunc dubitatur vtrum fractio ille sonus ibi sit in corp⁹ poze ch̄i vel in p̄e vel in accidentibus: Non in corpore ch̄i. q̄ illud est indiu. sibile. nā in q̄libet pte ho; tie consecrate est integer; totus ch̄s sicut p nobis pendit in ara crucis. imo si in partes mille diuideret tal hostia. tunc in qualibet parte ch̄istus est integer sicut in tota hostia. ergo sonus non caufatur in corp⁹ ch̄i. s̄l̄ nec fractio. Nec etiā in p̄e cuz p̄is sit trāsmutatus in verum corpus ch̄i. Neq; in acc̄tib⁹. q̄ acc̄dentia de se non faciūt sonū. Ad hoc r̄ndent doctores sacre scripture q̄ fractio seu son⁹ est in acc̄tib⁹. **T**unc ad rōem in oppositū q̄n d̄: tñ acc̄dentia p se non faciunt sonum nisi cum eoz s̄bictis. **I**bi r̄ndet q̄ hoc naturaliter est v̄t vbi acc̄ntia inhesiue sunt in s̄bictis. Sed est sc̄e in hostia consecrata. q̄ in talia hostia; p̄secrata acc̄ntia sup̄naturalit̄ st̄t sine s̄bictis. **T**ercio casus est. vtrū sacerdos posset faciariz inebriari. ex corp⁹ poze; sanguine ch̄i. Respondetur q̄ non. quia iam panis trāsmutatus est in corpus ch̄i; vinum in sanguinem. Et hoc non inebriat nec faciat cum sit sp̄iale quoddā. Sed tñ si fieret inebriatio tunc hoc esset ex acc̄tib⁹; ex solo sapore p̄is vini. Et non esset de s̄bictia p̄is vini. q̄ s̄t trāsmutata in corpus; sanguinem ch̄i.

Quare casus. vtrum sacerdos diuidēs hostiā consecratā an ibi corp⁹ ch̄i diuidit̄ accidentia; et non corpus ch̄i. q̄ est indiuisibile; incorruptibile. Et etiā non accidentia. q̄ talia st̄t sine s̄bictio sup̄naturaliter. R̄ndetur q̄ corp⁹ ch̄i diuiditur sed non diuisione reali. q̄ talis ap̄ x̄pm glorificatum ē impossibilis. Sed diuidit̄ diuisione que q̄si intellectui humano est sup̄ueniēs. Nā in qualibet parte hostie; p̄secrate ē integz corp⁹ ch̄i. Et illud p̄t etiā ex naturalibus psuaderi; q̄ videm⁹ ad sensum q̄ si frāgatur speculum in plures ptes tunc in qualibet pte speculi manet integra imago. tñ speculum diuidit̄ noni mago sic acc̄ntia non corp⁹ x̄pi diuidunt. Sic eodē mō in diuisione hostie manet integz corp⁹ ch̄i. vñd sumit vnus sumunt mille. t̄tūm isti quātuz ille nec sumpt⁹; absumitur **Q**uine casus est. vtrum corp⁹ ch̄i consumitur dum a multis accipitur. R̄ndetur q̄ ch̄istus non p̄sumit̄ sed manet integer. sed sola species p̄is consumit̄. nec ch̄istus diminuit̄ ex multitudine p̄sonaz recipiētū **P**ro declaracōe istius p̄t sic sumi exemplum. vt si incendatur vna cādela vlt̄erū multe alie cādele incendatur ab eadē cādela tūc illa cādela non diminuit̄. q̄ a fortiori. sic fit in corp⁹ ch̄i **S**ext⁹ casus. quō corpus

Raymundi

christi sumit a bonis et a malis cum tñ christus in se est bonus. Rñdetur qd corpus christi sumit a bonis ad salutē et a malis ad eternā dñatōēz dñatōē. Sed diceret quis sic oppositē cause erunt in vna et eadē re. Rñdet qd hoc non videt eē inconueniēs qd oppositē cause sint in vna et eadē re. Rñdet p3 in naturalib⁹ et pncipali p3 in flore qd pber apib⁹ succū quo ad pductiōnem mellis. et pber araneē succū quo ad generatōē veneni. et sic in vna et eadē re sūt oppositē cāc. Sicut hoc p3 in igne qd dissoluit et congregat siue aglutinat. qd ignis dissoluit plumbum et congregat siue aglutinat lutū. I3 hoc fit respectū diuersorū obiectorū. Et cū istud sit in naturalib⁹. qd multū magis potest fieri in supnaturalib⁹. vt p3 de gnatiōe. Vel dōm qd hoc nō est ex pte corp⁹ christi. sed ex pte sumentū aliter et aliter dispositorū.

¶ Septimus casus. quare sacerdos habeat speciales gestus quādo velit psecrare hostiā sic qd tunc facit plura signa vitz eleuādo eā. similiter et cetera. Ibi dicit Innocentius sup expositiōem mille qd factā consecratōē ipse sacerdos eleuat corp⁹ dñi nostri ihu christi in signū cuius qd corpus christi fuit eleuātū in ara crucis. Vnde etiā dicit Innocentius. Vncus spens fuit extēsus in colūna. vt quicunqz intueretur illum spentem liberet a mortu su spentino. i. a diabolo. sic christus fuit extēsus in ara crucis vt quicunqz intueretur eum liberetur a mortu spentino. i. diabolo. Vnde subdit Innocentius. cauetūm est ne sacerdos eleuat corpus christi altez signāter hostiā nisi prius fuerit consecrata. quia si antea eleuaret tunc populus adorare posset et ibi cōmittere idolatriā. quia ibi adhuc non est psecratuz corpus christi. ¶ Octauus casus est iste. an sacerdoti dubitātū quō possit fieri trāsmutatio panis in corpus et trāsmutatio vini in sanguinem christi. Aliqua persuasio illi potest dari quomodo panis trāsmutat in corp⁹ christi et vinum in sanguinem christi. Et hoc sic. quia quicquid potest virtus inferior hoc etiā potest virtus superior. vt dicit autor libri causarum. sed virt⁹ inferior potest qd mutat vnā speciem in aliā. qd mutat nutrimentū panis in carnem. et nutrimentū vini in sanguinē. ergo pculdubio multo magis potest virtus superior facere que est ipsius.

¶ Vltim⁹ casus. quomodo potest fieri qd non ad sensum videmus trāsmutationem vini nec realiter sentimus cum tamen visus nō decipitur circa propriū suū obiectum. Ibi respōdetur qd sensus decipit multo tripliciter circa suū obiectum. Nam videmus ipm solem maiorem esse de mane de vespere qm in meridie cū tamen sit eiusdem magnitudinis sic etiam illi hystiones et incantatores decipiunt visum quādo faciūt ex calamo spentem sicut patet de magis pharaonis qui hoc mō conuerterūt virgas in spentes. Et idem apparet in baculo qui stat in aqua. licet sit in se rectus tamen apparet esse curuus. cum ergo facit hoc creatura inferior. ergo multo magis deus hoc facere potest. Et sic est hic finaliter dōm qd non est inconueniēs qd aliud videm⁹ qd quid videm⁹ albedinē. et tñ ibi ē vep⁹ corpus dñi nostri ihu christi. qre dicit sacra scriptura. A dño factum est illud. et est mirabile in oculis nostris.

De variis periculis incidentibus
circa Officium misse.

Summula

Vinum conditum vel commixtum speciebus
.i. ad celebratōez diuini officij .s. r ego raymund⁹ .i. vinū acetosum

Ad domini mensam non accipias. nec acerum
venenosius .i. aliqd hmoi

Si crinis vermis vel tale quid in calicem sit
.i. cecidit .s. tūc tu sacerdos. s. r ego raymund⁹

Lapsum sepe laues que dico loco tantū
sacerdote .i. nō materia vmiū vel criniū

Ac te sumatur et non substantia rerum
s. ibam ego raymund⁹ s. ardentē

Hanc in piscinam volo proicies vel in ignem
narraui ex cāu .i. faceres

Si deglutires que dixi forte creares
nauseā s. aliqd aliō offendere

Inde tibi vomitum vel quod te ledere possit
.i. officij misse aliq tpe

Non celebras missam sine libro canonis vnqz
s. sacerdos s. vinū in calice psecratū. madefctā

Si super altare fundas calicem fuge riuicta
s. fuge. s. madefctās

Lintea vel mappas sacras quas sepe lauabis
s. ipius s. linteisyl mappis madefactj

In calicis vase quod ab his fluit hoc bibe totum
scz illas pticulas s. tu sacerdos .i. pfudisti

Frustra referuari debes ea que maduisti
s. frustra .i. in loco psecrato absconde

Ac ea pperua sub clauē reconde. sed illud
s. missam s. de tali crimine

Consulo ne celebres donec facias satis inde
In hac pte auto: ponit alias reglās obhuādas circa psecratōez corz
pous: sanguinis. r diuidit illa ps in duas ptes. In pma pte fac hqd bi
ctū ē. In scda pte ponit aliqs reglās d celebratōez missay: scda ibi Non
celebras) Et stat dicitur sse sit in dngz regul. Quaz pma ē tal. sacerdos vo
lens celebrare nō dz celebrare cū vino p dito. i. cū vino mixto spēb⁹. nec cū
vino acetoso. s. dz sp recipe vinū pur exis in sua natura va. Scda regu
la talis est. si crinis aliqs vel aranea vel aliquis alius vermis venenosus
inueniretur in vino consecrato tunc ipe sacerdos dz lauare calicēz hūc
vermē vel crinē pijciat in piscinā siue in aquā fluuiatē vel in ignē r capi
at solū lotionē r nō crinē vel vermē. qz ex hoc incideret in nauseā vomitū
faciendo. Et sic tunc fieret maius scandalū vel crinis dz cōburi cū lumi
ne altaris. Et extra lrām dz poni in loco psecrato r referuari. p reliquijs.

Tercia regula est talis. quod sacerdos nunquam debet celebrare missam sine libro in quo habetur verba canonis. posito et illo. quod sacerdos sciat canonem corde tenens seu exterius. Et ratio est. quod sacerdos ex cogitatione mentis rumpitur agitatur. ita quod non potest ordinate dicere illa verba propter illud scandalum euitandum: tunc sacerdos debet habere missale. Alia ratio. quod diabolus qui est milleartifex inducit diuersas cogitationes sacerdoti faciens eum errare. Si sacerdos debet habere librum. Quarta regula est talis. Si sacerdos ex negligentia effunderet sanguinem christi super linteamina altaris. tunc ipse sacerdos debet fugere et multotiens lauare partes madefactas. et illam lotem debet ebibere. Et post hoc particulas in aspe debet abscindere et in loco secreto reuiuare. Quinta regula est talis. quod sacerdos qui pagit illam negligentiam non debet celebrare: nisi prius peniteat et satisfaciatur pro tali negligentia.

Circa hanc primo est notandum. quod doctores sacre scripture tractantes illam materiam circa quartam sententiam dicunt. quod materia huiusmodi sacri que est uertebra in sanguine christi est naturale uinum uitis. et illa conclusio probatur sic. Quod cum uino christi hoc sacrum celebrando instituit. ut habetur. Matth. xxvi. et primo ad Corinthios. xij. igitur huiusmodi uinum debet obferuari in celebratioe sacramenti. Et ratio est. quod non est naturale uinum. Secundo correlarie sequitur. quod de uino uere acetoso non debet fieri celebratio huiusmodi sacramenti: quia uinum uere acetosum non est uinum. idem non est naturale uinum. Si enim cum eo non debet fieri celebratio missae. deum est notandum. quod si uinum est aliquo modo spiriticum siue pedulosum et non totaliter est acetosum: tunc tunc necessitate cum eo licitum est celebrare. Tercio correlarie sequitur. quod cum agresta non debet fieri celebratio sanguinis christi. Hoc correlarij probatur sic. quod agresta solus est in uiridi uino et de facto non est uinum. idem non debet fieri celebratio missae cum agresta. quia agresta nondum maturefcit. Et illa materia est doctorum circa quartam sententiam.

Secundo est notandum. quod huiusmodi naturalis uino debet modicum de aqua admisceri. Et ratio huiusmodi aliquos doctores est. quod dominus Iesus christus creditur hoc sacramentum ita celebrasse. Iacob Damascenus dicit. quod haec est ratio: quia consuetudo terre sanctae est non bibere uinum. nisi limphaticum propter eius fortitudinem excellere. et idem dominus in cena quando hoc sacramentum instituit: fecit huiusmodi regionis. ita quod dedit discipulis suis uinum limphaticum. et idem eandem formam (quam dominus instituit) etiam tenemur seruare.

Tercio notandum. quod si crinis uel uermis uenenosus (sicut aranea uel musca) inueniret in calice celebrato. hoc debet sciri Thomam contingit dupliciter uel ante celebratioem uel post. si ante celebratioem. tunc illud uinum effunditur et aliud uinum accipitur et de nouo celebratur. sic tamen quod sacerdos prius debet mundare suum calicem ualde diligenter bene. Si autem hoc contingit post celebratioem. tunc sacerdos debet facere huiusmodi quod autor in libro docet. scilicet. quod debet aburere illum uermem uel ad aquam fluxibilem proijcere. et sola lotem debet sumere. sed tamen si ficet quod sacerdos esset tam grosse complexionis: ita quod non timeret vomitum. tunc potest sumere hanc illorum uinum. quod dicitur miraculose quod quidam sacerdos in celebratioe deglutit araneam. et postea per multos dies in minutione sanguinis aranea exiit aut de uulnere. Sed si sacerdos non est grosse complexionis quod timet nauis

Summula

seam. tunc non bz sumere s̄bam coꝝ. sed tm̄ lotōem vt supra bc̄m̄ est.

¶ Quarto ē notādū. si sacerdos inueniret venenū in calice. tūc ibi dubi um eēt qd̄ eēt faciēdū. Ad h̄ r̄ndet s̄ctūs L̄hoās. q̄ sacerdos nullo d̄z su mere tale venenū. s̄z bz fundere in vasculū ⁊ valde caute refuare. ⁊ ad lo cum sacꝝ reponere. ⁊ dz valde bn̄ calicē mūdare: ⁊ calicē mūdato d̄ non o infundat vinū ⁊ p̄secrat ⁊ postea assumat. S̄z tm̄ aliq̄ doctores d̄cūt. q̄ ip̄e sacerdos dz sumere illud venenū. In oppo^m ē s̄ctūs L̄hoās p̄pter huma ne nature fragilitatem.

¶ Quinto ē notādū. si sacerdoti ex negligētia accideret q̄ effunderet vt nū p̄secratū p̄ duas mappas. qd̄ debeat facere. R̄nr̄. q̄ ip̄e sacerdos p̄tes mapp̄e madefactas dz sepi⁹ lauare sup̄ calicē ⁊ illā lotōēz sumere ad se. ⁊ illā negligentiā dz p̄sp̄iteri. ⁊ non celebrare. nisi p̄us satisfaciāt penitē do. que at̄ sit p̄nia patebit infra.

¶ Sexto notādū. ad qd̄ valz missa ip̄is hominib⁹ deuoter sine pctō mor tali ad missam venientib⁹. R̄nr̄. q̄ ip̄is sp̄alit̄ decē gr̄e inferunt. Quaru^m p̄ma talis ē. q̄ pctā eis ibi dimittunt. Sc̄da. q̄ ibi sp̄sctō replebāt. Ters̄ cia. q̄ ip̄oꝝ oꝝo corā dei pietate exaudit. Quarta. q̄ oꝝo ip̄ius sacerdotis p̄ eis exaudit. Quinta. q̄ ip̄i in piculo mort^{is} securiores erūt illd̄ atēden do. Sexta. q̄ purgatoriu^m illoꝝ hoim̄ minorat. Septima. q̄ angeli cum his hominibus habitare solent. Octaua. q̄ vtutes illoꝝ hoim̄ augmētāt. Nona. q̄ isti hoies in fide catholica roborant. Decima. q̄ magnū gaudi um corā deo eis impetrabunt.

¶ Septimo notādū. Irā d̄t (fundas) vñ effusio calicis fit multis modis. Uno⁹ sic. q̄ effundit in tāta q̄ntitate. q̄ stilla sup̄ tabulā altaris v̄l effun dit in modica q̄ntitate q̄ non stillat sup̄ tabulā altaris. si p̄mo mō. tūc ta bule altaris d̄nt lingi. ⁊ postmodū d̄nt radi cū cultello. Et post hoc cūe res illi⁹ abscissionis v̄l abrasionis d̄nt in loco reliquiaȳ refuari. Et sic eo b̄e mō ē faciēdum de corpe ch̄ri sup̄ terrā ceciderit. Si at̄ stillat in modi ca q̄ntitate. ita q̄ non p̄trāseat nisi p̄ynā mappā. tunc sacerdos sic negli gens debet penitere tres dies in pane ⁊ aqua. ⁊ dz se abstinere a celebrati one missaȳ donec peniteat. Si at̄ p̄trāseat duas mappas. tunc ip̄e sacer dos debet ieiunare ⁊ penitere sex dies in pane ⁊ aq̄. ⁊ iterum se abstinere a celebratiōe missaȳ donec satisfecit de crimine p̄petrato. si at̄ p̄ tres map pas. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare ⁊ penitere nouem dies in pane ⁊ aq̄ ⁊ se iterum abstinere a celebratione missaȳ. Si aut̄ sanguis ch̄ri stillaue rit per quattuor mappas v̄l per plures. ita q̄ attingit tabulam altaris. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare in pane ⁊ aqua triginta dies. ⁊ se iterū abstinere a celebratione missarum donec peniteat. Si autem sanguis ch̄risti ceciderit super terram. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare in pane ⁊ aqua quadraginta diebus. ⁊ se abstinere a diuino officio misse donec pe niteat. Si autē corpus domini nostri Īhu ch̄risti caderet sup̄ terrā. tunc iterum ip̄e sacerdos debet penitere p̄ quadraginta dies ⁊ ieiunare in pa ne ⁊ aqua ⁊ abstinere se ab officio misse donec peniteat. Et hoc ē de intē sione sancti Innoctij.

¶ Item notādum. bubitaret quis vtrum in trāsmutatiōe vini in san guinem vinum totaliter annihiletur. similiter in trāsmutatiōe panis in

carne. **A**d hoc rñdetur. q. licet vinum definit ee: nō tñ annihilat in trāsmutatione totaliter. quia in tali trāsmutatione terminat trāsmutationis est ens. quia corpus et sanguis christi. sed in naturali trāsmutatione siue annihilatione terminus trāsmutatiois est simplr non ens. **S**ed dices res. omne quod definit esse hoc annihilabitur. sed vinum definit esse. **R**ñdetur. q. aliquid definire esse intelligit duptr: vel in sevel in ordine ad aliud. modo dicitur q. in trāsmutatione vini in sanguine vinum definit esse in ordine ad aliud. quia in ordine ad corpus christi. **E**t pbatur hoc in simili. ponatur q. deus faciet hanc dispositionem cum huana natura. q. cito homo moriatur incipit creare angelū. et tunc hominis destructio est angeli creatio. et sic tunc illa destructio non est. ppe annihilatio. quia est in creatura eo q. succedit homini. et sic etiam fit in trāsmutatione vini et panis.

Ultimo notādū d casibus. Primus est iste. An angelus posset mouere corpus domini nostri Iesu christi localiter. **E**t videtur q. sic. q. q. quid potest virtus inferior. hoc multo magis p̄t virtus superior. **S**ed virtus inferior potest mouere corpus christi localiter. scilicet homo. ergo multo magis p̄t virtus superior. sed angelus. **S**ed in oppositū arguitur. quicquid non habet virtutem conficiendi corpus christi. hoc non potest mouere corpus christi. sed angelus est huiusmodi. igitur non potest mouere corpus christi. **M**aior est nota. sed minor probatur. quia angelus non potest conficere corpus christi vt supra dictum ē. q. neq. potest mouere localiter. **I**ntelligit. q. non mouet motu consecrationis. tamen p̄t mouere aliter sicut et reliqua corpora. sicut mouet celum et tenta in ipso que tamē non creauit.

Ad rōem p̄cedat maior negatur minor: scilz q. homo mouet corpus christi. sed bene mouet sp̄m panis et non corpus christi. cum ipse deus ē immobilis. vt patet octauo physicoz. **E**t ex illo tunc patet q. non vey est dices re q. ipse homo eleuat corpus domini nostri Ihu christi. sed eleuat species s̄b qua comprehenditur verum corpus christi. **S**ecundus casus est iste an anima christi posset mouere corpus christi. **A**d hoc breuiter rñdet q. non. quia anima christi est ens naturale. corpus aut christi. ibi est supnaturalale. modo ens naturale non potest mouere ens supnaturalale. **Q**uātur naturale non potest mouere supnaturalale. p̄t ex dictis Phi in varijs phie passibus. q. inter agens et patiens debet esse proportio que inter ista non repit. **T**ercius casus est iste: si vna hostia esset tecta s̄b mappa sacerdos desuper p̄secrat duas vel tres. tunc dubitatur vtr illa hostia tecta s̄b mappa etiā eet p̄secrata. **A**d hoc rñdetur q. non. q. consecratio non hz effectū. nisi ad intentōem consecrat. **S**ed ad illā hostiā ibi tactā s̄b mappa consecrās nō habuit intētōem. iō nec consecrat. **E**t iō qñ greci consecrāt. tūc accipiūt panē que cauāt seu p̄forāt in medio. et q̄qd in circulo cōtinet. h̄ reputant p̄ corpe christi. et hoc dant pp̄lo tanq̄ panes bñdictos. et si aliqd̄ extra circulū inueniret: tūc illud corā eis non est panis bñdictus. **Q**uartus casus vtr sacerdos p̄t consecrare vnā guttā vel duas in calicez alias nō. **S**i militē an posset consecrare vnā p̄te hostiez aliā nō. **I**bi est magna dubitatio siue difficultas ratione confluxibilitatis vini et ratione compactionis panis. **D**icit tamen in veritate. **S**i sacerdos intendit consecrare vnā

Folio xxv

scz vinū & aquā

Canonis ad finem sivenisti duo dicta

.i. bñdictōes s̄ dimittas

Infundas dimitte cruces panis. calicis non

s̄ ego raymund⁹ .i. p̄secratū

Nolo leues corpus domini nisi sit benedictum

.i. i altū mādat s̄ ecclie. i. suari

Aut calicem sursum. sic precipit ordo tueri

s̄ tu sacerdos talcras sacri .i. sc̄dario

Quando leuas calicem si vis celebrare secundo

s̄ d tali lotōe s̄ tuos scz sugēdo

Non sumas quicqz. digitos nec in ore lauabis

.i. nō ad sc̄dam missam scz p̄me misse

Non ad opus reliquum seruetur lotio prima

s̄ p̄ma scz xp̄iano

Porio nam talis dabitur cuicunqz fideli

.i. festa dies .i. binavice .i. celebrare

Officiata dies vult te bis dicere missam

corp⁹ mortuū s̄ sit s̄ fun⁹ s̄ missa

Sifunus presens. si nullum sufficit vna

Hic autor ponit alias regulas siue psuasiones circa sacm̄ eucharistię obhuandas. Et diuidit ista ps in duas. nā in p̄mo autor fac̄ qd̄ dcm̄ est. In sc̄da autor p̄oit aliq̄s regulas d̄ eleuatōe corpis xp̄i. Sc̄da ps ibi (Nolo leuas) Prima ps adhuc in duo. Nā p̄o p̄oit q̄sda psuasiōes circa sacm̄ eucharistię. In sc̄da pte ponit q̄nda doctrinā que suanda est in celebratōe missarum. Sc̄da. ibi (Officiata dies) Et stat⁹ l̄e in q̄e tuor regulis. Prima. ibi (Quā leuas calicē) et est talis. Quicūqz leuas calicem post corp⁹ xp̄i p̄secratū ostēdēdo ip̄i pp̄lo fm̄ qd̄ mos est. si tunc non inuenias vinum vel aquā in calice. tunc repēte & secrete debes infunde re vinum & aquā. & debes resumere vba canonis que spectāt ad p̄secratio nem vini. & hoc fiat secrete ne sc̄dala fiāt in populo. & tunc vlti⁹ debes signat caracteres facere que spectāt ad calicē: s̄ illa signa q̄ spectāt ad hostiā debes omittere. Sc̄da regula tāgitur. ibi (Nolo leuas. &c) q̄ est talis Nunq̄ debes leuare hostiā nisi p̄secratā. nec calicē nisi sit p̄secratus. Ratio hui⁹ est. qz si leuaret ante p̄secratōem tunc hoies astātes adorarent illum panem tāqz deum. & sic p̄mitterent idolatriam. & q̄ si hoies stātes p̄ntes in diuino officio misse suspitōem haberent d̄ aliquo sacerdote peccatore q̄ non p̄secraret corp⁹ xp̄i. illi deberent sic orare. adoro te Ihu xp̄e q̄ redemisti m̄dm̄ que credo latere s̄b specie panis quā video. &c. Tercia regula tāgitur. ibi (Quādo lauas calicem) que est talis. Si laueris calicē post cōmunionem evis adhuc in eadem die semel celebrare. tūc nō debes sumere lotōem vltimā. nec debes sugere digitos. sc̄d da scholari ministranti. Ratio huius est. quia sacerdos debet ieiuno stomacho celebra

Summula sacramundi

re. et si tunc sumerz illa lotionē. tunc ibi est vinū in cōsecratūe illō qđ pus sumz pferat fuit sanguis dñic corp⁹ xpī. mō si sumeret in cōsecratū nō maneret ieiunius. **Quarta** regula tangit. ibi (Officiata dies) q̄ talis ē. q̄ ipse sacerdos in die officiatā sicut est in festo bte katherine. sancti nicolai. et ihs Etia si aliqd sum⁹ ē p̄no p̄t duas missas celebrare. vnā d̄ sanctis et aliā pro defunctis. et caute se regat ita q̄ ablutōem p̄me misse non sumat.

Circa lrām ē notādū. q̄ postq̄ sacerdos eleuauit corpus xpī. tunc stat in altari cū duob⁹ digitis iunctis. scz cū pollice et indice. Et hui⁹ assignat multiplex rō. quaz p̄ma talis est. nā si aliqua p̄ticula corpis xpī adhuc ab hereret digitis q̄ tunc sacerdos cauti⁹ et securi⁹ rehuaret illā p̄ticulā cum digitis iunctis. Scda rō est ob reuerentiā Ihu xpī. eo q̄ nihil tangat ante lotōem nisi corpus xpī: ex quo est nobilissimum. Tercia rō est. q̄ p̄ indicem qui longior est pollice intelligitur deitas. et p̄ pollicem intelligit ipa hūanitas. sed illa duo ibi iungunt. adeo in signū illius sit iunctio illoꝝ duoz digitoz. Quarta rō est. q̄ p̄ indicem intelligit filii⁹ dei p̄ pollicem intelligitur p̄r. mō p̄r iungitur filio et e conuerso fili⁹ patri. q̄ fili⁹ su⁹ it obediens patri vsqz ad mortem. Phillippen. ij. Quinta rō est sp̄sialis. Nā p̄ iunctōem illoꝝ duoz digitoz intelligit q̄ aia cuiuslibet christifidelis inseparabiliter est iuncta charitati dei. et.

Secdo notādū. q̄ ipi sacerdotes habent diuersas consuetudines in eleuando calicē. nā aliqui eleuant eū cooptū. et aliqui eleuāt eū discōoptuz. Diceret ergo aliquis vnde surgit illa diuersitas? Rñdetur q̄ illi sacerdotes qui eleuāt calicem p̄mo mō faciunt hoc in signū huius. q̄ qñ chust⁹ instituit illud sacm̄ in cena. tunc iste sanguis non fuit visibilis. ita q̄ adhuc eius sanguis latuit in corpe suo. et ergo aliqui memorantes h̄ leuāt calicem cooptum. Sed post cenā vt in die pasceus tūc ille sanguis patuit ad oculū. et ergo aliqui sacerdotes memorantes hoc leuāt calicē discōoptum. in signum huius q̄ sanguis xpī in die pasceus patuit et resplenduit cunctis hoibus.

Tercio notādū. q̄ vinum fundere in calicē intelligit m̄scip̄r. Prio q̄ nihil inueniat in calice vel q̄ tm̄ inueniat aquā. vel q̄ tm̄ inueniat vinū. Si ipse sacerdos nihil inueniat in calice. tunc ipse dz infundere vinuz cū aq̄. Si tm̄ inueniat vinū. hoc ē dupl̄r. vel ante sumptōem corpis xpī vel post sumptōem: Si inueniat tm̄ vinā añ sumptōez corpis xpī. tunc ipse sacerdos dz infundere aquā et dicere vba canonis q̄ p̄tinēt ad cōsecratōem sanguinis. Si autē post sumptōem corpis xpī inueniat tm̄ vinum tūc non ē nclariū vt infundat aquā. q̄ ibi adhuc est corp⁹ et sanguis xpī. nā ipm̄ vinū maxime facit qđ p̄secratōem sanguinis: aqua autē non habet tātā essentiā. Si at inueniat solā aquā ante sumptōem corpis xpī. tūc ipse sacerdos debet infundere vinum. ne illud sacm̄ diuidatur. q̄ in solā aq̄ sacerdos non p̄t p̄secrare sanguinē xpī. Si at sumpsit illā aquā quaz inuenit eē solā. tunc non dz apponere vinū a p̄ncipio p̄secrare. q̄ hoc sacm̄ solum a ieiunio est sumendum.

Quarto notādū. q̄ ipse sacerdos nunq̄ p̄t cōplete celebrare tres missas in vno die nisi in natiuitate xpī. et hoc est pp̄ certā cām quia prima missa que cātatur illa die designat tps legis. et tps legis est illō tps. quod

fuerat anteq̄ ch̄s fuit natus siue incarnatus. q̄ tūc ip̄i hoies absolute vixerunt s̄m legem gratia nō dabat eis. cum oēs ad limbū inferni uenerunt. q̄ nullus potuit intrare regnum celoz. et iō illa missa cātatur in tenebris. sc̄z in media nocte. Secda missa q̄ cātatur in diluculo siue in ortu diei ei repletat tps gratie. q̄ diluculu est mediū noctis et diei. et sic ip̄m tps gratie est mediū saluatōis et damnatōis. q̄ possum⁹ declinare ad diem v̄l ad noctem. i. ad saluatōem et dānatōem interim q̄ sum⁹ in tpe gr̄e et in illo tpe sum⁹ iā. q̄ d̄t bt̄s Joānes in apocalipsi. Ubi angelum vnū pedes in celoz alium in tra h̄ntem. et iurauit p̄ celum et p̄ fraz et p̄ om̄ia q̄ in eis sunt. q̄ post illud tps non esset tps gratie. Apocal. x. Et iā illa missa cātatur in ortu diei. iō q̄ designat eccliaz militantē. q̄ debem⁹ hic militare vt ambulemus d̄ tenebris ad lucem. Vel sic. illa missa ideo designat eccliaz militatē. q̄ tps gratie est nobili⁹ et efficacius q̄ tps legis. q̄ tps legis nō fuit figura respectu tps gratie. Et in tali tpe gratie debem⁹ fortiter militare et pugnare extra antiquum hostē. i. diabolū. vt post tps gratie ad tps glorie puenire mereamur. et ergo sc̄da missa cātatur in ortu diei p̄ tps gratie. et talis missa debet cum maiori solennitate celebrari q̄ p̄ma. aut saltē cum tāta. Tercia missa designat tps gl̄ie eccliam triumphantem in celesti patria. Et q̄ ibi ē summa claritas. ideo illa missa d̄z cātari in meridie cum maxima solennitate.

¶ Quinto notādum. q̄ ip̄e sacerdos p̄t duas missas celebrare sex mōis in vno die. Primo in die natiuitatis ch̄i. tunc p̄t celebrare tres missas et nūq̄ in alio tpe. Secdo p̄t celebrare duas missas in dieb⁹ officiat⁹ de quib⁹ d̄t p̄ns l̄ra. saltē in fun⁹ e p̄ns non habuerit aliū sacerdotē. tunc p̄t celebrare duas missas. Tercio q̄n adueniunt hospites. et si tunc sacerdos celebravit vnā missam sine lotōe manū p̄t celebrare sc̄dam missam cā hostis spiritum. Quarto p̄t infirmos. vt si eēt aliquis infirm⁹ quē sacerdos deberet cōicare non h̄ret hostias p̄secratas. et si celebrasset vnā missam p̄t eēt in eodē die celebrare sc̄dam p̄pter infirmos vt p̄secraret hostias et eos cōicare. ne fieret negligentia in populo. Quinto p̄pter pegrinos. vt si uenirent pegrini tunc etiā potest sacerdos p̄ficere sc̄dam missam. Sexto p̄t duas missas celebrare p̄pter nuptias. q̄ si sacerdos celebrasset vnā missam et adueniret sp̄sus cū sponsa et rogarent p̄ missa. tunc licitū est ip̄i sacerdoti missam sc̄dario p̄ eis celebrare. Unde s̄t r̄aleo x̄sus. Natal. fun⁹. hospes. languens. pegrinus. Mubentes faciūt missas celebrare secūdas. Vel s̄m alios dātur istis x̄sus. Mortu⁹. infirmus. sponsus. pegrinus. et hospes. Ista sinunt binas celebrare. dies d̄ni tres. Solum p̄s bytex. sed lotio sumpta semel sit. Septimus modus sup̄addit. et est cōis in sc̄ta mat̄ ecclesia. sc̄licet q̄ om̄es illi sacerdotes possunt vno die bis celebrare missam q̄n duas ecclesias seu villas gubernant quando alios sacerdotes habere non p̄nt.

¶ Ultimo notādū est d̄ certis casib⁹. Prim⁹ casus est iste. si tpe hyemali p̄tingeret q̄ sanguis x̄pi in calice p̄gelaret. p̄t fr̄ig⁹ int̄sum. q̄ eēt faciendum. R̄idet bt̄s Innocenti⁹. q̄ quādo sic uenerit. tunc ip̄e sacerdos d̄z p̄uigere man⁹ suas calicē multū exaltare cū flatu et anhelitu suo ita q̄ ex calore naturali dissoluat glacies.

Summiula Kaymundi

Seda cā est. ponat q̄ aliq̄s sacerdos infirmus celebraret post p̄secratio-
nem intantū debilitet̄ q̄ylterius nō possit celebrare. quid ḡ faciendū eēt
R̄ndet̄ q̄ si eēt aliq̄s sacerdos circūstans ille d̄z̄ p̄siderare puncta vbi dis-
misi. z̄ ibi debet incipere z̄ adimplere missam. Si aut̄ ibi non eēt sac̄dos
tunc corpus x̄pi debet suari illis infirmis porrigi q̄n̄ est n̄clarium.

Tercius casus. ponat q̄ sacerdos inueniat hostiā cruentantē p̄pt̄ mi-
raculū aliq̄d. quid est ibi faciendū R̄ndet̄ sct̄s Hieronymus. q̄ hostiā z̄
sanguinolenta apta non est sumenda a sacerdote. sed inter reliq̄as sct̄o-
rum ē tenēda z̄ tāq̄ reliquie in sanctuario reuerenter ē habēda.

Quart̄ casus. si sacerdos volens p̄secrare corpus ch̄ri dicat hoc est cor-
pus meū dimittēs ly em̄. tūc dubitat̄ an p̄secrat corpus x̄pi. R̄ndet̄ q̄ sic. q̄
ly em̄ non est d̄ n̄citate p̄secratiois. q̄z̄ Ap̄ls p̄mo ad Corinthios. r̄j. nō po-
nit. Et r̄o est. q̄ si d̄ necessitate poneret̄ tūc an̄ appositiois illius dictio nis
sacerdotis nō d̄ p̄secrasset corpus x̄pi. sed hoc est hereticū dicere. Sz̄ di-
ceret aliq̄s. quid tunc facit ly em̄ inter illa vba p̄secratiois. R̄ndet̄ q̄ nihil ali-
ud nisi qd̄ ponit̄ ibi. p̄ter v̄boz̄ p̄cedentiū p̄nectōem. d̄do. accipite z̄ mādu-
cate ex hoc oēs. hoc em̄ est corpus meū. Et ly em̄ d̄ necessitate non poni-
tur inter v̄ba p̄secratiois t̄n̄ si aliquis omitteret̄ frivolez̄ ex intentioe pec-
caret mortalit̄. q̄z̄ faceret̄ p̄tra statuta rhomane ecclie.

Quint̄ casus ē. quare sacerdos d̄t. hoc em̄ est corp̄ meū. z̄ nō. hoc em̄
fit corp̄ meū R̄ndet̄ q̄ hoc v̄bū fit importat̄ q̄ndā successioē seu trāsmu-
tationem. sed hoc ē importat̄ p̄manentia. sed in deo nulla est trāsmutatio.
nec vlla successio. sed pura p̄manentia. Ido p̄uentiū sacerdos d̄t. h̄ em̄
est corp̄ meū. q̄z̄ d̄ diceret. hoc em̄ fit corp̄ meū.

Sext̄ casus ē. ponat q̄ sacerdos leuādo calicē cū sanguine p̄secrato in-
cidat in magnā infirmitatē. sic q̄ calix cadat z̄ tāgit coronā capitis ip̄i sa-
cerdotis. vtz̄ tunc corona sacerdotis z̄ cut̄ corone debeat abradi. Itē po-
nat̄. si euenerit casualiter. q̄ turbo vel aliq̄ vent̄ impetuofus in eleuatiōe
fugaret hostiā p̄secratā. sic q̄ p̄tes hostie caberet̄ sup̄ coronā sacerdotis vtz̄
eēt corona ip̄i abradenda au non. Ad p̄mū r̄ndet̄. si talis sanguis siue ca-
lix tetigerit crines. tunc s̄t̄ decidendū z̄ p̄cremandū. Si v̄o tetigerit coronā
tunc sumat lotiōem cū vino z̄ bibat. vel saltē lotiōē ponit̄ ad locū sanctu-
arioz̄. Alij r̄ndent̄ si fiat h̄moi negligentia ex p̄te corp̄is x̄pi vel ex p̄te san-
guinis x̄pi. tunc crines deberent abradi. sed corona sacerdotis creberie de-
bet lauari. z̄ lotio illa sumenda esset a sacerdote: si tā fort̄ nature eēt q̄ n̄
timeret nauisam. vel illa lotio firmiter custodienda est in locop̄secratiois
alijs reliquijs. Et s̄t̄r eēt faciendū: si sacerdos circa sumptōem sanguis
vel circa eleuationem calicis dormierit. ita q̄ calix cadit ei sup̄ caput. Sic
eodem mō d̄t̄ d̄ sedo.

Septim̄ casus ē. vtz̄ sacerdos facies de spelta panes possit d̄ tali p̄ae cor-
pus ch̄ri p̄ficere. z̄ spelta s̄m aliquos appellat̄ ligumen ad modum tritici
dispositum. z̄ crecit de tritico p̄pter ignobilitatem agri. Ad hoc quidā r̄n-
dent. q̄ cum ea potest celebrare. Et ratio est. quia generatur de tritico. z̄
panis tritici p̄secrat̄. ergo z̄ panis spelte: Alij dicunt oppositum. z̄ pbant̄ h̄
sic. q̄z̄ generans z̄ generatū debent esse eiusdē sp̄ei. sed spelta z̄ triticū sunt
diuersay sp̄erum. idovnum non generat̄ ex alio. Ad r̄oem p̄cedat̄ maior

Folio xxvii

Sed negat minor. qz spelta generat inbirecte. ppt grossaz natnra ipsius terre vel agri. z poms relinquit qz cu ea no pt fieri consecratio corpis christi.

Corrariu in tenet Albert magnus qd dicit qz spelta n differt a tritico specifico

Octauus casus. Si aliquo vetula fingeret se esse infirmam peteret corpus domini iudeis traderet vel venderet. tunc dubitatur quod huicretule seu mulieri esset faciendum. Rur breviter. qz talis mulier epcremada. eo qz talis mulier eius creatoris q sanguine suu p ea effudit ad crucifigendum scdario tradidit.

Nonus casus e. Si sacerdos eleuat corpus christi i eleuado iduas ptes diuidat. tunc dubium e quod ibi fit faciendum. Rur. qz pyna medietate circa agnum dei in duas ptes diuidat. z vna medietate in calice ponat.

Decimus casus e. Si sacerdos eleuando calice gladio pforat z retro cadens sanguine effuderit ad facie homicidez cu h tegeret manus eius. tunc dubitatur quod ibi fit faciendum. Rur. qz manus eius facies eius lauatur lotio a sacerdotibus sumatur vel ad locum sanctuariorum refuet.

Undecimus casus. sacerdos leuans calicem si auis stercozizat in calice facta consecratio. tunc dubitatur. vtz sacerdos dz totum sumere. Rur si ipe sacerdos non adhorret: tunc sumat in nomine domini. sicut adhorret. ponat totum ad locum sanctuariorum z vinum aquaicipiat d non consecrare.

Duodecimus casus. Ex quo in prebeteri snia z sistr presenti dictum e d missa. qz ritus que missa q fit in die parasceues. nec hz pncipium nec finem. qz nec introitus pncipiat nec benedictionem finit. Rur. qz illud fit ad innuendum. qz ille q e pncipium z finis tuc a nobis recessit. Et tunc ex eo. qz ille q e in tribulatione non in dicit benedictione. sed compassione. z ideo non dicim benedictionem. Et ista missa non hz medium. qz hostia non consecrat. ex eo. qz vba hostia tuc sunt immolata vel pt et dicit. qz talis missa non hz pncipium nec finem nec medium. qz ille tuc a nobis recessit q e pncipium a quo oia. z q e medium p que oia. z q e finis ad que omnia. sicut in Applm rhoma. xj.

Decimus tercius casus est. quare in die parasceues altaria sunt denudata. Rur. qz tunc christus suis vestibus fuerat denudatus: habebat enim tria genera vestimentorum. primum generum fuerat materiale seu vestes materiales que vt alij hoies ferebat. z illis vestibus fuit denudatus. Unde Psal. Diuiserunt sibi vestimenta mea. Secundo habuit vestimenta aie. scz corpus proprium. quod erat vestimentum deitatis. isto vestimento aia. christi fuerat spoliata z corpe suo denudata. Unde in passione Math. xxvij. dz. Et inclinato capite emisit spiritum. Mercio christus habuit vestes spirituales. i. scd os aplos. qz eu quodammodo vestiebatur z ornabant. istis vestibus christus etiam fuerat denudatus. qz ab omnibus erat derelictus. Unde sacra scriptura. Ecce venit horayt oes dispergemini ynusquisqz in locum suum z me solam derelinquetis.

o christifidelis s mente scz christum
Omnis homo purus et confessus sit vt illum
scz ad etna saluatoem
Digne suscipiat qui dignos nos iubet esse
o quicquid placet .i. sbiect mortalit pcto
Presbyter oppressus mortali crimine. missam

Summula Raymundi

.i. fecerit confessionē debitā

Non celebrat nisi sit confessus crimine primo

si habeat interdēm nunq̄ incidēdi p̄ctm̄ mortale

Aut sit contritus se nunq̄ velle redire

Postq̄ autor posuit documēta suādē iuxta p̄secratōem corp̄is christi
In hac pte oñdit a quib⁹ corp⁹ christi sit sumēdū. Et p̄mo facit hoc Secō
oñdit quib⁹ sit denegādū. ibi (Quō vomit infirm⁹) Primo d̄t sic. hō christi
stianus volēs suscipere corp⁹ christi d̄z eē mund⁹ a peccatis et debet eē p̄fessus
p̄ritus. Et reddit cām que est talis. vt iste sc̄z qui reddit nos dignos di
gne suscipiatur a quolibet Subdit et q̄ nullus p̄sbyter debet celebrare
missam nisi sit p̄fessus. et hoc est verum si p̄e ex̄sit ut in peccato mortali.
et debet habere p̄positum ammōdo se a peccat⁹ abstinere.

Sciēdum p̄mo. q̄ raro littere p̄t capi in simili. quicunq̄ enim inuitat
aliquem honestum hominem ad hospitium suum. ille disponit hospitium
suum q̄nto curialius et pur⁹ p̄t. et ergo multo magis debet hoc fieri iuxta
creatorē n̄m. sc̄z q̄ hō ipm̄ inuitat in domū suā. i. in aiam suā quā maxi
me d̄z purgare a peccat⁹ mortalibus vt ip̄e creator cele et terre digne suscipi
piat. Et rō hui⁹ ē. q̄ si illd̄ qd̄ min⁹ videt inesse inest. q̄ illd̄ qd̄ magis vide
tur inesse inest. sed magis videt inesse q̄ hō magis d̄z purgare suū hospitium
aduersus suum creatorem q̄ primū suū.

Secō notādū. autor d̄t in lra (Om̄is hō pur⁹) q̄ hō et debet eē pur⁹
et mūd⁹ in volūtate sua. sic q̄ ip̄e sit in firmo p̄posito dimittēdi ampl⁹
p̄ctā. q̄ licet hō eēt p̄fessus sua p̄ctā non p̄poneret ea dimittere. ip̄e indig
ne capet hoc vnerabile sac̄m. Et ip̄e debet eēt mund⁹ a cibo corporali.
q̄ debet eē ieiunus et sobrius vt pus vilum est. nisi hō eēt in magna infir
mitate positus. Itē autor d̄t in lra (p̄fessus sit) Rō quare hō debz p̄f
teri p̄ctā suā volens sumere corp⁹ d̄ni ē ista. q̄ s̄m Ap̄lm̄ p̄ma Lōzinth. xj
Si q̄s corp⁹ d̄ni manducat et sanguinem indigne bibit. iudiciū sibi mādu
cat et bibit. sed hō p̄fessus in p̄ctō mortali non ē dign⁹ sumere corp⁹ ehusti
et q̄ si suscipit. indigne suscipit. et p̄ p̄ns sumit etnā dānatōem. Vnde notā
dum. q̄ illud non est institutū p̄pter euerum est sacramētus sicut in bono
homine. Hoc p̄t declarari in hac similitudine. q̄ sol splendet sup̄ omnia
mūda et immūda. scilicet sup̄ aurum et lapidem p̄ciosum et etiam sup̄ lu
tū. et tñ sol non maculat p̄pter lutū magis q̄ p̄t an̄. Sic ē de recipiētib⁹
corp⁹ d̄ni indigne. De quib⁹ canit eccl̄ia. Sumunt boni sumunt mali. for
te tñ ineq̄l̄. vite vel interit⁹. Itē nota. q̄ hoies accedūt ad hoc sac̄ et trib⁹
mōis. Quidā accedūt digne. qdā indigne. qdā nec digne nec indigne. Il
li accedūt digne q̄ absq̄ om̄i p̄ctō accedūt in timore et reuerētias in amo
re. et st̄ illi q̄ satisfaciūt s̄m v̄itatē. et illis auget grā. Quidā accedūt nec in
digne. nec digne. et st̄ illi qui satisfaciunt. sed non cum tanta p̄tritione q̄n
to merito deceret. et illud nihil vel parum augetur gratia. Quidā accē
dunt indigne simpliciter. et st̄ illi qui nec satisfaciunt s̄m v̄itatē nec s̄m p̄
habilitatem. sicut dixit Ap̄ls ad Lōy. loco p̄alle. Probat autem sc̄ipm̄ hō

folio xxviii

mo. c.

Conbitat circa p̄dicta. q̄ videt̄ q̄ null⁹ digne p̄t accedere ad hoc venē
 rabile factū vt h̄ p̄ma epla Jo. p̄mo ca. Si dixerim⁹ q̄ pctm̄ non habes
 mus nos meritos seducimur. igit̄ videt̄ q̄ null⁹ ē sine peccato. q̄ null⁹ p̄t
 accedere digne. ex quo debet esse purus vt vult l̄tera. **I**n oppositum ē
 glosa sup̄ isto v̄bo accipiens J̄hus. q̄ d̄t glosa. felix est ebrietas et facietas
 q̄ q̄nto plus sumitur. tanto sobri⁹ fit. R̄ur̄ q̄ pctm̄ ē duplex: sc̄z veniale. e
 mortale. mō s̄ctus Joānes tangit hoc qd̄ d̄cm̄ ē de pctō veniali. q̄ de isto
 nullus p̄t se p̄cauere. sed a peccato mortali p̄t se quilibet abstinere si vult
Vel solui⁹ sic p̄tritio est duplex. **Q**ueda est certitudinis. et ex ista p̄tri
 tione null⁹ p̄t agnoscere vt sit dign⁹ vel indign⁹. **A**lia ē p̄tritio que fit ex
 signis. et h̄m̄ illud quilibet p̄t scire an sit dign⁹ vel indign⁹ non t̄ certitu
 dinaliter. **P**ro quo notādū. q̄ q̄ttuor s̄t signa p̄ que hō p̄t scire an sit di
 gnus ad sunēdum corp⁹ d̄ni p̄cturaliter: **P**rimū ē. si libent̄ et deuote
 sine tedio audit v̄bum dei. vt habetur in Joanne. **Q**ui ex deo ē v̄bū dei
 audit. **S**c̄dm̄ signū est. si hō inuenit se p̄mptū ad oia que req̄runt ab ser
 uitū dei: sc̄z ad orare. missas audire. ieiunare. elemosinas dare. et h̄s: igit̄
 tur d̄t b̄tus Gregori⁹. **O**hibitio opis ē signū charitatis. **T**ercium signū
 est. si hō ex toto corde et ex tota aia et ex omnib⁹ v̄rib⁹ suis dolet d̄ peccat⁹
 p̄missis **Q**uartū signū ē. si hō vult se firmit̄ abstinere ab omnib⁹ pctis crimi
 nalib⁹ ne postea cadat in aliqd̄ pctm̄ saltē mortale. **T**res nota q̄ autor iu
 bet sacerdotē cōp̄tritū p̄fessum. h̄ non sp̄ req̄rit de p̄fessione opis. q̄ si des
 ficit p̄fessor sufficit q̄ sacerdos sit in firmo p̄posito p̄tēdi et satisfaciēdi p̄
 peccatis. et omnia peccata intendit dimittere et sic poterit celebrare. **E**t ex
 illo queritur vtrum sacerdos xp̄is sine mortali pctō possit sine p̄fessione
 celebrare missam. **E**t videtur q̄ non. q̄ dicunt doctores q̄ null⁹ sac̄dos
 p̄t cōtaz sanctus volens celebrare missam q̄n oportet q̄ p̄us p̄fiteat̄ p̄p̄
 maiore cautelam et etiā obreuerētā venerabilis sacramēti et p̄p̄ eccl̄iaz
In ista pte mgr̄ d̄c̄minat d̄ p̄ncipijs collectay et diuidit l̄rā in duas p
 tes. **N**ā p̄mo facit qd̄ d̄cm̄ ē. in sc̄da pte d̄c̄minat d̄ collectay cōb̄ dicēdis
 in cōib⁹ festiuitatibus. **S**c̄da ps̄ ibi. p̄ d̄m̄ p̄ma. c̄c. **E**t legat̄ l̄rā silvolens
 nos inh̄bere h̄m̄ qd̄ d̄r in decret⁹ et in iure q̄ null⁹ exorcista d̄z dicere in p̄
 cipio collecte oem⁹: nec in fine debet dicere dominū nostrum: sed in fi
 ne collecte debet dicere per eum qui venturus est iudicare viuos et mort
 tuos et seculum per ignem. **D**einde magister s̄bdit de collectis dicendis
 in cōmunibus festiuitatibus dicens. quādo p̄sbyter in cōmunibus festi
 uitatib⁹ s̄mit p̄mā collectā ad quā sibi responsum est amē. **S**i t̄c̄ quatuor
 tuor vel duas vult legere collectas hoc d̄z fieri s̄b vna conclusione: **E**t h̄
 nunq̄ debet fieri in summis festis. quia ibi t̄tūm vna collecta debet d̄i
 citi supra dictum est. **C**irca litteram notādum. **O**rdines sunt du
 pli ces. nam quidam vocantur ord̄nes minores et reliqui vocantur ord̄nes
 maiores. **O**rdines minores sunt quattuor quorum p̄mus vocat̄ hos
 stiarior et ille h̄z nomen suum ab hostio siue a ianua. **E**t officium illorū
 q̄est. debent hostium sancte matris ecclesie custodire ne heretici exorū
 municati et iudei per illam ianuam intrant. **E**t hunc ordinem ch̄ist⁹ in
 stituit quando eiecit ementes et pendentes de templo.

Summula Hamundi

Rñr. q̄ alii sancti passi s̄t. p̄pter se. sc̄z. vt p̄ suas passiões acq̄rerēt celestes
gl̄iam. & ideo in passiōib⁹ eorū eis gaudebū ē. ex eo q̄ ad eternā beatitudinē
puenerūt. Ch̄s at̄ nō passus ē. p̄pter se. sc̄z vt gl̄iam acq̄reret. s̄ p̄
pectā nostrā delēda. & ideo tunc flere debemus. Sc̄da rō ē. q̄ tali die fleuit
terra. quādo p̄tre. n̄uit. fleuit sol quādo obscurat⁹ fuit: fleuerūt & sc̄tē mu-
lieres. Vñ d̄t b̄tūs Lucas. xxij. S̄ilie h̄rl̄m nolite flere sup̄ me. etiā fleuit
Petr⁹ ap̄lūs. vñ h̄r Mat̄h. xxvj. Fleuit amare. etiā fleuit Maria doloris
gladio p̄forata. fleuit & ch̄s. q̄ dixit. tristis ē aia mea vsq̄ ad mortē. Unde
isaie. xxxij. Angeli pac̄ amare flebūt. & si possibile fuisset & d̄s p̄ cū vidit
filiū suū vnigenitū tā irreuerētē tractari. inē tot ḡ flētes null⁹ d̄z gaude-
re. ḡ tūc s̄q̄ p̄ p̄clis debem⁹ flere.

^{s̄ hō p̄ctōr} ^{pie correct⁹} ^{s̄ sacerdote}
Eger vel sonus monitus si sepius a te

.i. p̄ctā postponere

Occultam culpam suā dimittere non vult

occulta ei⁹ p̄ctā .i. dimittit s̄ p̄ctōr

Egressus propositus nec deserit ille latentes

postulat affectuose

s̄ p̄ctōri

Et petit instanter domini des corpus eidem

.i. filiū da huic p̄ctōri s̄ iste occult⁹ p̄ctōr

Consule quod poteris iudex suus ipse sibi sit

.i. abnegatōem corpis d̄ni p̄ p̄clis ap̄t

Judicium legis da pro vicijis manifestis

Nic autor ponit alias cautelas iuxta administratōem corpis ch̄i fer-
uadas. Et diuiditur in tres p̄tulas s̄m q̄ tria ponit documēta. Sc̄da
ps̄ Qui cum videris. & Lercia. ibi. Nō pueris ānis. & d̄icēs p̄mo sic.
si aliquis peccator qui nō vult desistere a p̄ctō. quīs tamē sepe a sacer-
dote monit⁹ ē vt desistat a tali peccato. etsi tale p̄ctm̄ occultū fuerit & petierit
a te corpus ch̄i. tūc nō debes illud denegare. sed debes bicere q̄ iudicij
sc̄ipm̄ dare sibi filiū bonum. Sed si p̄ctm̄ fuerit māifestum. tūc de-
bes sibi denegare corpus ch̄i. q̄ p̄ tali peccato s̄m institutiones ecclesie
deberet grauius puniri.

Notādū autor d̄t in littera q̄ corp⁹ ch̄i nō sit denegādū isti qui consi-
terur p̄ctm̄ occultū. Cōtra hoc diceret q̄s. nulli indigno d̄ret dari corp⁹
d̄ni. sed ille ē indignus. ḡ sibi nō d̄z dare corp⁹ d̄ni. Maior habet in cano-
ne: vbi d̄t. Sacrificia hec bona s̄ illibata & sine malo. Minor p̄z. q̄ h̄z oc-
cultū p̄ctm̄. ḡ ē indignus. Rñr. q̄ corpus d̄ni nō ē sibi denegādum: quia
si nō daret sibi. tūc ppli suspitōem incideret. q̄ ppl̄s forte diceret iā appa-
ret p̄ctm̄ notorium in eo. q̄re propter tale sc̄ādulum euitādū nō ē sibi de-
negādum. Vñ sc̄ādulū sic diffinit. ē dictum vel factum non recte p̄bens
rumaz. id est causam: Respōdetur ad argumētum: aliquem eē dignum
corp̄e ch̄i intelligit̄ dupl̄. Vno s̄m veritatē. Alio s̄m estimatōem. mō
licet talia non ē dignus s̄m veritatē. tñ ē dignus s̄m estimatōem. quia

estimat a pluribus dignus. Ex illo soluit talis dubitatio. si aliquis vidisset sacerdotem solvere mortalem. et post hoc cito legere missam. an debeat illam spernere. Solutio. ista missa propter hoc non est spernenda. Rō huius est. quia talis sacerdos posset habere tantam deuotionem in agrefsu altaris pro qua deus dimitteret sibi omnia peccata de illa habere christi exemplum. christus enim bene sciuit iudas esse eum traditurum. illo tamen non obstante christus dedit sibi suum sanctissimum corpus. quia tale peccatum erat occultum. ex eo quod nullus sciuit nisi solus christus quod iudas esset eum traditurus. Item peccatoribus non existentibus in proposito peccati dimittendi potest denegari corpus christi propter duas causas. Prima est. quia propter sacramentum eucharistie delentur peccata venialia et mortalia obliuiscunt sed si aliquis peccata conscienter perpetrata. tunc in communicato nihil deletur. sed tales sumunt eucharistiam ad mortem eternam. quia datur omnibus vel in vita eternam vel in morte eternam. ut patet per hos christus. Si vis in altari de christo sanctificari. Corpus exterge mundum ad sacra parte. In domini mensa quod sumis sed ule pensa. Uiuere vel mori fert quod percipis ore. Secunda causa est. ex quo sacramentum eucharistie ceteris sacris est nobilissimum: ideo potest indigne manducantes vita eterna simpliciter. sicut facit baptisimus. ideo peccatoribus publicis est denegandum corpus christi donec peniteant. Item nota. auctor intelligit legem de raptoribus. et usurariis publicis et quodammodo de omnibus exitibus in peccatis mortalibus publicis. ratio est. quia ecclesia non iudicat de occultis. sed tamen de manifestis. et ideo si peccator esset occultus et confessus non debet sibi denegari corpus domini.

hoies cū tali pctō reice s' eos nō cōicādo
Qui cum iudeis habitant expelle foras hos

.i. p'fessis .i. sac' corp' xpi
Non inconfessis des sanctum lumere pascha

.i. ex iusta cā .i. tales hoies ignoti
Non nisi prouisa peregrinus et aduena causa

pastore .i. eucharistia
A te suscipiant corpus domini caueas ne
 s' hoies .i. nō suscipiāt a te eucharistia nisi ex iusta cā
Uicine ville veniant ad te fugientes

Item auctor ponit secundum hoc documentum. et hystoria membra. Primum membrum est tale. quicumque moriatur cum iudeis illis non debes dare corpus domini. Rō illius est. quia forte tales inducerent a iudeis. ita quod potest illud corpus domini abfuarere et iudeis potestare. et ipsi postea cum isto sacro potest nephas perpetrare sicut potest us erptum est: et tunc potest contingi renouatio passionis christi a iudeis: et potest hoc nobilissimum corpus pro iudeos irreuerentialiter tractari. quod est euitandum. Subdit secundum membrum. cauedum est ne aliqui inconfessis in contritum veniant ad te presbyterum corpus christi postulando. Subdit tertium membrum. quod peregrinis de alijs partibus venientibus et aduenis et non debet dari corpus christi. nisi hoc esset ex iusta causa. etiam si vicini aliterius ville venient ad te: non debes eis dare corpus christi nisi ex iusta causa. Notandum. diceret quis. tu dicis quod illis non debet dari corpus

Summula Raymundi

pus christi qui moratur cum iudeis. cur ergo hoc est quod iudei admittunt ab ecclesia. Respondetur quod hoc fit propter quatuor causas. Prima causa est lex. quia lex fuit in principio data iudeis. scilicet moysi. Secunda causa est propter sanctos patres. et ex eo quod christus nasci voluit ex iudeis. unde Hieremia. Salus ex iudeis est. Tercia causa est. quod iudei sperant adhuc vnum fieri in fide. et habet per beatum Iohannem in decimo capitulo. et fiat vnum pastor et vnum ovile. Quarta causa est. quod omnis christianus fidelis quando videt iudeum deus recordari de passione christi qui pro nobis ab eis pendit in ligno crucis et sua morte morte nostram destruit. Sic: vitam resurgendo reparavit. sicut habet in prefatione. Et hoc idem patet in his metris. Lex. patres. extrema fides. mortatio christi. Quattuor his causis permittuntur quod iudei. Item dicitur in littera quod christus non debet ministrari nisi commensis. Respondetur est. quod confessio est signum contritionis. unde qui se humiliat ad confessionem signum est maxime contritionis. Unde contritio sic diffinitur. Est dolor voluntarie sumptus pro peccatis cum proposito revertendi omnia peccata dimittere. et hoc definitur est in Job secundo. Antequam comedam suspiro. id est antequam accedam ad hoc verabile sacramentum suspiro. id est de peccatis meis commissis contritorem facio.

Item nota. pegrinis non debet dari corpus christi. Respondetur est. quod forte eis fuit denegatum ab eorum presbytero. igitur non debemus falcem mittere in messem alterius. ut habetur in Euangeo. nisi hoc esset in articulo necessitatis: sic quod talis pegrinus esset infirmus. et ipse intratum distaret a suis patribus quod possibi le esset ipsum mori antequam ad partes eius perveniret. tunc licite possit sibi dare corpus christi. Pro quo notandum. quod pegrinis potest dari corpus christi propter duas causas. Prima. si est aliquis pegrinus volens se dare seu transferre ultra mare verum. sus hierusalem aut alium locum illi non debet denegari corpus christi. Secunda causa est. si esset aliquis dominus volens inire bellum instum isti debet dari corpus christi.

Pro quo notandum. adveniens debet dari corpus christi in te legit dupliciter. Primo modo quod sint infirmi. sic debet eis dare corpus christi. Secundo modo quod non sint infirmi. sic debet eis denegari corpus christi.

Item nota. autor dicit in littera si vicinus alterius ville venerit ad te velit audire missam et ibidem comicare non debes eum admittere. et hoc duobus modis vel ipse faciat hoc causa devotio. vel ex contemptu proprii plebani. si primo modo tunc debet admitti tere eum in auditore misse. sed non in comicatione. nisi tunc sit ex speciali licentia sui plebani. si secundo modo. tunc non debet admitti. nec audire missam. nec etiam communicare eiusdem. sed debet remitti ad suum proprium plebanum. Item quicumque vult accedere ad hoc venerabile sacramentum ad illum requiritur triplex unio. Primo requiritur unio naturalis. et est ista qua anima intellectiva corpori humano coniungitur. Et illa unio fit homo aptus ad suscipiendum hoc venerabile sacramentum. Secundo requiritur unio charitatis per fidem. et ista unio facit hominem digne scire per fidem quod ibi sit corpus christi. Tercio requiritur unio propter contritionem ut homo cognoscat per fidem quod ibi sit corpus christi. Et ista unio facit ipsum digne sumere corpus christi sacramentaliter et spiritualiter.

Pro quo sciendum. quod sumptio corporis christi est quadruplex. quod sumunt sunt venerabile sacramentum nec spiritualiter nec corporaliter. ut si aliquis infidelis velit accedere et non credit ibi esse verum corpus christi. ille nec sumit sacramentum nec impedit sibi honorem nec timorem. nec est essus. igitur nec est sumit spiritualiter. Alii sunt qui sumunt sacramentum: et tamen non spiritualiter. quia in peccato mortali acce-

dunt. et quia illi credunt ibi esse verum corpus christi. ergo suscipiunt sacramentaliter. et quia in peccato mortali constituti non sumunt spiritualiter. Alii vero qui suscipiunt hoc spiritualiter. ut scilicet boni homines qui assistunt et audiunt missam. ibi percipiunt hoc sacramentaliter quod sacerdos recipit sacramentaliter. Alii autem scilicet qui suscipiunt sacramentaliter spiritualiter simul. ut scilicet boni homines existentes sine peccato mortali. isti capiunt corpus christi spiritualiter et sacramentaliter. et in illis augetur gratia.

Non pueris annos infra bis quinqz manentes
.i. iuuenibus infra decem annos exites

Des corpus domini quis sint corpore puri
.i. eucharistia tales pueri mundi

Quid sumant tamen ignorant ergo prohibetur
suscipiat nesciunt s^c eis

Excipe quos virget seuqz mors annis licet hi sint
s^c pueros punit horribilis sacerdoti notum est

Octo siue nouem vel septem cum tibi constat
.i. octo diebus dñicis pueroz honesta

Scire pater noster et eorum vita probata
superflua supfluitas ciboz hñioi vanitates

Dorus et crapule ludi saltus inhihentur
s^c illi xpi nutriti

Ne vomitum faciant qui sunt a corpore pasti
s^c puer vomere non pnt

Qui licet expuere christum ne queant. tamen illud
habitaculum .i. cum exclusione omnium vanitatum

Hospicium caste seruetur quo fuit intus

¶ Hic ponit tertium documentum. et est tale. quod pueris infra decem annos constitutis non debet ministrari corpus christi ne tales sumant illud nescientes quod ipsum fit. licet tales pueri sint mundi a peccatis: nisi hoc est in articulo mortis tunc pueris septem. octo. vel nouem annorum corpus domini tribuere possit. tamen sub ista conditione. si sciatur octo diebus dominicam. scilicet pater noster et sint bone vite. tunc potest illi ministrari corpus christi. illi autem iniungendo quod se abstineant a potu superfluo. et a crapula. et ne tales pueri exerceant ludos saltum alios ne faciant vomitum. et licet non possint expuere corpus christi. tamen adhuc necarium est quod hospicium corporis christi munde seruetur a vanitatibus sensuum. ¶ Sciendum quod ratio littere est ista. quia carens usu rationis non potest cognoscere carnem et nobilitatem eucharistie. sed pueri infra decem annos constituti carent usu rationis. ergo non possunt cognoscere quod sumunt. Et sic tunc ipsi hoc sacramentum merito denegatur. Sed diceret. si ista omnia essent vera. tunc etiam corpus christi esset denegandum hominibus annosis. quia nemo viuunt qui per hunc mundum rationem perfectam aliquid iudicet in corpore christi quasi panem. ex quo quilibet sentit ibi accensum panis. quia sapore habet ut panis. et colore panis. Et tamen dicit beatus Augustinus. quod fides non habet meritum ubi humana ratio

.i. forte .i. emitteres .i. pufio
Sorsitan expueres. datur ergo cautio talis
.i. vomitū facit. i. egror⁹ eucharistie
Dum vomit infirmus non debet sumere corpus
s^c tal infirm⁹ certitudinā s^c v^m corp⁹
Christi. si credit credendo firmiter edic
s^c eger emittit s^c corp⁹ post sumptōem
Si vomit hoc idem post sumptum corpus in ignem
s^c tu sacerdos. s^c h^m oi .i. aq^s
Proicias vomitum fluvii fundas vel in vndas
mollificare debes corp⁹ ch^ri s^c dētiū
Ligua mollifices et dentibus hoc vt eo⁹
.i. corp⁹ ch^ri s^c in tali vomitu
Si sacramenti species ibi cernitur vlla
s^c sac^ore. tal spēs vl ab alio iusto
Ate sumatur aut a quocunq³ fideli
.i. in sanctuario s^c spēm
Sine loco sancto conservari facias hanc
s^c infirm⁹ .i. infirmat .i. sumere corp⁹ ch^ri
Si tantum doleat q³ masticare nequit: tunc
s^c aliō .i. ptractā
Non nisi sumat aquā contractam corpore christi
sue mag⁹ sue pua s^c ch^ri
Quancūq³ tamen partem de corpore dicto
suscepit s^c corp⁹ ch^ri
Sumpserit infirmus totum sumpsisse videtur
Ista ps⁹ continuat ad pcedētē sic. Postq³ autor determinavit modū p⁹ s^c
 erādī corp⁹ ch^ri. edocuit quib⁹ sit ministrādum et quib⁹ non. Hic q³ n⁹ des
 tminat d⁹ mō sumēdi corpus christi. Et illa ps⁹ dividitur in duas ptes.
 Nā pmo oñdit modum sumēdi corp⁹ ch^ri a sanis. Scdo ab infirmis.
 Scda ibi (Cum vomit infirmus) Prima ps⁹ adhuc in duas. Primo fa
 cit hoc qd dictum ē. Scdo ostēdit quō dēat confici corpus christi p infir
 mis. Scda ps (Luce di. 11) Et stat virtus littere in q³ tuor regū. Quan
 tum p⁹ ma tangitur. ibi (Q³ n⁹ sumas corpus.) et talis. Quancūq³ aliquis
 fidelis sumit corpus christi. tunc debz leuī mollificare illō cum sua lingua
 circa dētes anteriores. et non hoc corpus terere circa dētes maxillares.
 Et rō ē. q³ dētes maxillares habēt multas rimas et p⁹ cavitates. et si ibi cō
 tereretur corpus christi. tunc qnq³ contingeret q³ partes corporis christi
 obduarēt in rimis dētiū maxillaz. et sic tādē aliq³ posset eas expuere co
 nesciēte. qd eēt g⁹ et magnū pctm. ne q³ h⁹ ptingat iō mollificatio corporis
 ch^ri dz fieri in anteriori pte cū lingua. Scda regla tāg⁹ ibi (Q³ v⁹ infir
 mus) et tal⁹ Si corp⁹ d⁹ dz dari infirmo faciēte vomitū. tūc sacerdos illi oñ⁹

Summula raymundi

dere d3 solūmō corp⁹ chri⁹ d3 dicere q⁹ credat q⁹ ibi sit vey corp⁹ chri⁹. qz dē
brūs Aug⁹. crederet māducaſti. q̄ d̄cūqz infirm⁹ firmū credat q⁹ ſb illa ſpe
cie p̄is corp⁹ d̄n̄i p̄tinet. tunc ille corp⁹ d̄n̄i māducat. Mercia regula tāgi
tur: ibi (Si vomit hoc idēz) ē talis. Si ex cāu euenerit q⁹ ſpe infirm⁹
ſumeret corp⁹ chriſti poſtea expuret. tunc ſacerdoſ d3 p̄ſiceret illum vo
mitum in ignē vel in aquā fluentē. ē hoc ē vey ſi nō appareat ibi ſpēs p̄is
n̄i ſecrati. ſi at ſpēs p̄is ſecrati appzar. tunc illā d3 ſacerdoſ ſumere v̄l
in loco ſecrato firmiter cuſtodire. Et dicunt quidā circa textū. q⁹ ſacer
doſ nequaſ d3 ſumere illā ſpēm p̄is ſecrati. ne ſibi generaret nauſea.
Quarta regula tāgitur. ibi (Si doleat tm̄) ē talis. Si infirmus eſſz
tante debilitatis q⁹ non poſſet deglutire corpus chriſti vel maſticare. tūc
ſra dē cū btō Aug⁹. q⁹ aqua porrigat illo infirmo que tangi debet cum
parua particula corpis chriſti. ē infirmus abſorbeat illā aquaz sic ſumit
corp⁹ chriſti. Et licet illa pticula eſt parua tm̄ quātūcūqz pua ſit ipa cō
phendit in ſe totum corpus domini. Sed quare debet fieri cum aqua.
R̄ndetur q⁹ ideo. qz aq̄ eſt ſtilis ē fluxibilis. ē ſic infirm⁹ meli⁹ ſumit per
aquā q̄ p̄vinum.

¶ Ad r̄adum circa lrām. ex quo hic pagit d̄ mō ſumendi corp⁹ chri⁹ poſſz
aliq̄s dubitare q̄s tamē effect⁹ ſequit⁹ ex ſumptōe corpis chriſti. R̄ndet p̄
ut aliq̄liter p̄is habitū eſt q⁹ multi effect⁹ ſequunt⁹ ex ſumptōe corpis xpi
Primus eſt delectio peccatorum venialium. ita q⁹ iſti qui ſumunt corpus
d̄n̄i abſoluntur ab omni pctō venialia. Gōs effectus eſt ſm̄ ſc̄m Tho
māz ergoſio hominis in corpus chriſti. ē ergo homo cū Aplo p̄t dicere. Ni
uo ego. nō ego in me. viuit at in me chriſ. ē aliter eſt d̄ cibo corpali. ē alit
de cibo ſpūali vel d̄ corpe d̄n̄i. nā cibus corpalis p̄uertitur in carnem ē in
ſanguinē. cib⁹ at ſpūalis ſeu corp⁹ d̄n̄i p̄uertit nos in ſe. ē ſic p̄z d̄n̄a int̄ ci
bum corpale ē ſpūale. et qz cib⁹ corpalis p̄uertit paſſiue. ſz ſpūalis cōuertit
actiue. Meret effect⁹ ē memoria d̄nice paſſionis. Quart⁹ effectus eſt ro
boratio oim virtutum. Quintus eſt remotio ſuggeſtionis diabolicę.

¶ S; dicere. nunquid pctā mortalia deleātur p̄ ſumptōem corpis d̄n̄i
ſicur venialia. Ad hoc r̄ndet ſc̄r̄s Thomas. q⁹ pctā mortalia nullo⁹ des
leātur p̄ ſumptōem corpis chriſti. qz req̄ritur q⁹ ille q̄ accipit corpus d̄n̄i
mund⁹ ſit ab omni pctō mortali. vt d̄t Aplo p̄mo ad Cor. xj. Probat at ſe
ipm̄ hō. Et rō hui⁹ ē. qz ſi illō ſac̄m deleter pctā mortalia. tūc ſeq̄retur
q⁹ Judas traditor chri⁹ eēt ſaluat⁹. n̄s eſt ſm̄. qz aīſ. Falſitas p̄ntis p̄z
p̄ oēs doctores ſacre ſcripture q̄ dicunt ipm̄ eternaliter eſſe damnatum.
Sed n̄a p̄batur. ſz q⁹ hoc ſequeretur. qz chriſtus illi p̄oret ſuum cor
pus ſicut ē alijs diſcipulis ſuis. mō ſi corp⁹ d̄n̄i deleter pctā mortalia. tunc
o. n̄a ſua pctā fuiſſent extinetā. ē p̄ n̄s fuiſſet ſaluat⁹. qd̄ ē ſm̄. Scda ra
tio ſic format ſm̄ ſc̄m Tho. ſicut ſe hz alimentū corpale ad corp⁹ mortu
um: ſic hz ſe alimentū aie ad aiam mortuā. ſed certū ē q⁹ cib⁹ corpalis non
reſicit corp⁹ mortuū. ſic nec ahimētū aie aiam mortuā. i. aiam iacentēz in
pctō mortali. qz talis aia corā dō d̄r eēt mortua. Item ex quo aie iacentē
in pctō mortali nō p̄ſit ſumptio corpis chriſti ad delectōem pctōz morta
liū. diceret ergo aliquis. nunq̄ p̄ſit ei ad alia opa. R̄ndet m̄r ſentētia
rum dicens. q⁹ bona opa p̄deſſe ex̄tib⁹ in pctō mortali intelligit d̄ p̄ſt.

Uno vt p̄sint aiab⁹ ad vitā cinā. & sic non p̄sint eis. Alio⁹ vt p̄sint ad bona p̄palia. & illo⁹ p̄sunt et̄ ad sanitatē corp̄is & ad affluentia diuitiarū. et̄ in uatad minutōem pene infernalis. et̄ in uat ad hoc vt p̄ces corp̄ citi⁹ exaudiunt. Et talia bona p̄cedunt eis id. q̄ nullum bonum iremuneratū manet. neq̄z vllum malum impunitū p̄trāsit. & idē ex̄ites in pctō mortali a bonis optibus desistere non dnt.

Notādū sup̄ textū (Cum vomit infirm⁹) q̄ duplex ē sumptio corp̄is ch̄i q̄ntū sufficit ad p̄positū. sc̄z q̄dā sacramētalis. & quedā sp̄ualis. vñ quilibet firmiter credens corp̄ d̄ni māducatur sp̄ualiter. Un̄ sc̄tus Innocent⁹. Res hoies astantes circa sacerdotē q̄n̄ iunūt corp̄ ch̄i in altari. māducāt sicut & ip̄e hoc sp̄ualiter. Et hoc est̄m maxime de his q̄ in p̄ccato mortali non ex̄sunt.

Notādū circa q̄rtā regulā q̄ aqua p̄tracta a corp̄e ch̄i nō est corpus ch̄i s̄m doctorcs. & q̄ non d̄z adorari tanq̄ sanguis. p̄p̄ idolatriā euitādā. S̄z si infirm⁹ fideliter credit se sumere corp̄ ch̄i. tunc ib̄ talis p̄ aqua sp̄ualiter sumit̄m corp̄ ch̄i v̄m sanguinem. Und̄ olim fuit mors q̄ cū aliq̄s infirm⁹ non potuit māducare corp̄ d̄ni p̄n̄mia infirmitate. tūc sacerdos iudicat illi corp̄ d̄ni instruēs eū de dignitate & efficacia hui⁹ sacramēti. & manū q̄ tetigit corp̄ ch̄i sacerdos in aqua lauit & talē aqua in firmo porrexit ad bibendū. tñ hoc non ē vitatū nec expeditēs nec necariū. q̄ infirm⁹ solū credendo sp̄ualiter māducatur corp̄ d̄ni & effectum sac̄i recipit. Und̄ br̄us Aug⁹. Quid purgas ventrem: quid purgas dentes. crede & manducasti.

Itē notādū: q̄ q̄cunq̄z euomit corp̄ ch̄i. ille peccat mortāl̄ & d̄z penitere s̄m ei⁹ statū. vt docet decretū. q̄ si eēt ep̄s. tūc ip̄e d̄z penitere p̄ novaginta dies in pane & aqua. Si at̄ ē simplex sacerdos vel monach⁹ & vomit post sumptōem corp̄is ch̄i. ille d̄z penitere p̄ sexaginta dies in pane & aqua. Si at̄ ē laicus. tunc d̄z penitere p̄ triginta dies in pane & aq̄. & s̄m aliquos doctores decretaliū d̄z penitere p̄ quadraginta dies. Si at̄ aliq̄s ex infirmitate magna euomit corpus d̄ni. tunc post qualescentiā debet penitere p̄ septē dies in pane & aqua.

Itē sciendū. ex q̄ hic d̄t d̄ sumptōe corp̄is d̄ni. q̄ q̄cunq̄z ch̄i fidelit̄ vult suscipere illd̄ sac̄m digne. ille d̄z cē pur⁹ & p̄fessus debita p̄tr̄itōe p̄uia: sic q̄ digne suscipiat illum q̄ eum facit esse dignū. vt patuit ex p̄habitis metris. sc̄z. Ois homo purus. cē. Res istoz patēt circa textū. Und̄ sciendū est & firmit̄ credendū q̄ malus homo ita bene sumit illd̄ venenerabile sacramentū sicut & bonus homo. sic tñ q̄ illd̄ sac̄m ibi non maculat. Prout hoc idē declaratū ē in hac similitudine. q̄ ip̄e sol̄ splendet sup̄ omnia in mundo ex̄it̄ia. sc̄z super aurum. argētum. & lutum. sic tñ qd̄ sol̄ non maculat. sic etiam pariformiter est d̄ quibus dictum est qui suscipiunt corp̄ ch̄i n̄ confessi nec contriti.

Ultimo notādū ē d̄ certis casib⁹. vt̄z hostia non p̄secrata possz porrigi ip̄i infirmo petēti sac̄m. R̄ndet q̄ nō. q̄ nulla fictio d̄z eēt in illo lacamēto. mō q̄n̄ talis hostia porrigeret ip̄i infirmo tūc crederet & adoraret. & p̄p̄ p̄ns talis cōmitteret idolatriā ex eo q̄ ip̄e adoraret hostiā nō p̄secratā p̄ hostia p̄secrata.

Summula Raymundi

¶ **S**cds casus. si sacerdos dicat hoc est corp⁹ christi: non hoc est corpus meum. dubitat^r vtrum psecraret corp⁹ christi. Rndet q non. qz omnia christi actio nostra est instructio. sed christ⁹ cuz his vrbis non pñderavit. q nec nos. ipe em sacerdos stat in psona christi qñ pficit. igitur sicut christ⁹ pñc dicens hoc est corp⁹ meū. sic et sacerdos in psona christi volens pñcere debet dicere. sed tñ illa est iā forma ppleta. hoc em corp⁹ meuz. quia ecclesia addit hāc dictōem (em) ppter pcedentiū vrbōz pñexionem. vt sup̄ declaratū ē. **¶** **M**erci⁹ casus est vtrū christ⁹ eis dē vrbis in die cenę pñfecit corp⁹ suū quib⁹ mō nos pñficiamus. Ad hoc s̄m aliquos rñdetur q non. qz de sine pñbis pñfecit. et post cenā tradidit formā discipulis suis. Et rō ipōz est. quia p̄ opā virtutem et potētā suā non alligat vrbis. Sed hoc videtur esse s̄m qz christ⁹ in institutione hui⁹ sacramenti in istis vrbis debet exemplū suis discipulis de mō pñtendi. cum dicit. exemplum dedi vobis vt eos ita faciat. Alij q̄ dicunt. qz christ⁹ in pñsecratōe. ptulit illa vba caute et s̄b silentio et postea alta voce expressit illa. Ad rōem q̄ p̄dictā rñdet q sic non alligat. qz potuit aliter facere. vbi gra. aia creatur. et in creando corpori organizato infunditur. et de⁹ posset aiam non infundere si ei placeret.

¶ **Q**uart⁹ casus est. sacerdos dicens hec vba. hoc em est corpus meum. tunc ibi dubitat^r vtrum hoc pñomen hoc significat ibi verum corp⁹ christi. an non. Si dicatur q non. tūc illa oīo est falsa. hoc em est corp⁹ meū. Si autē dicat q sic. tunc illa vba non faciunt efficacā quo ad pñsecratōem. qz hoc pñomen hoc sacerdoti demonstrat hoc quod sentitur. ibi. et illud nō est verum corpus. Ad hoc dōm est. qz quidā magister rñdēt in suis q̄stionibus circa quartū sententiarum q hoc pñomen hoc ibi non facit de monstratōem ad sensum. sed ad intellectū. qz intellect⁹ debet hoc apphēdere qd sensus non p̄t capere. et illa pñsecratio corporis christi sit in omib⁹ istis vrbis simul capris. et ergo illa in pñsecratione debent pferri sine pausa.

¶ **Q**uintus casus est. si sacerdos benedicendo panem pñse diceret illa verba. hoc est enim corp⁹ meum dimittendo vba pñcedentia. vtrum tunc conficiat. Ad hoc respondent aliqui q sic. quia quilibet sacerdos potest conficere s̄b illis vrbis que s̄b de essentia forme pñsecrationis. et talia s̄b illa p̄dicta. igitur. et. Sed alij dicunt qz de necessitate p̄quiruntur vba p̄cedentia vsqz ad finem. dicēdo. hoc em est corp⁹ meum. Et rō hui⁹ est. quia ad hoc qz vba pñsecratōis habeant efficacā requiritur de necessitate qz intelligātur d̄ psona christi. sed illa vba non possunt bene intelligi p̄termis s̄b vrbis p̄cedentib⁹ d̄ psona christi. Et sic p̄r dicunt q bene s̄m est qz ista s̄b vba p̄ que quilibet sacerdos potest pñficere. sed alia verba s̄b causa sine qua non. **¶** **S**ext⁹ casus. Circa omnia p̄dicta dubitatur. quia videtur q null⁹ homo digne potest accedere ad hoc venerabile sacramentum. quia Euangeliaveritas dicit p̄ma Ioannis p̄mo capitulo. Si dixerimus qz peccatum non habemus. et. et ergo videtur q null⁹ est sine peccato et per consequēs null⁹ potest etiam digne accedere. ex quo debet esse purus sine peccatis. rñdetur. put etiam supra habitum ē qz peccatus est duplex. scz venialis et mortalis. mō dictum s̄cti Io. intelligitur d̄ peccato veniali. qz d̄ illo null⁹ p̄t se p̄cauere. et illud p̄ sacramēti sumptionē penit⁹ absoletur. Sed a peccato mortali p̄t se quilibet homo abstinere et p̄cauere. Uel d̄

atur sic. q̄ p̄ritio ē duplex. q̄dā ē certitudinis. & ex illa nulla hō p̄t se cog
gnoscere an dignus sit vel indignus ad hoc sac̄m suscipiendū. Alia est
p̄ritio que fit ex signis. & h̄m illā q̄libet hō p̄t sc̄ire v̄t sit dignus vel ind
dignus ad hoc venerabile sac̄m. Quorū signorū s̄t q̄tuor. p̄mū est. liben
tere deuote audire v̄bū dei. & h̄s q̄ iupra patuerunt.

¶ Qui dñt omitti in sumendo corp⁹ christi.

furbund⁹ stult⁹ vel lutor heretic⁹

Ebrius insanus erroneus et male credens

carētib⁹ discretōe eucharistiā p̄dicti

Cum pueris domini corpus non suscipiant hi

.i. euētū labit admistras corpus ch̄ri

Si casu cadit in terram dum porigis illud

infirmis s̄ quā tetigit diligēt

Egris vel sanis. terram debes studiose

deponere s̄ illas .i. in loco sanctuariorū

Radere. rasuras vbi sunt loca sacra reponas

s̄ corp⁹ ch̄ri .i. eodē mōt̄ dcm̄ est

Si supra lignum cadit aut lapidem facies sic

.i. post tres dies egrotās se corpus ch̄ri suscipiat

Post triduum languens tute communicet eger

.i. rōis potēs hic hō ipfirmus

Dumq; sue mentis sit compos confiteatur

in die dñico corp⁹ egris p̄sctra ch̄ri

Luce diei quod das infirmis contice corpus

.i. q̄n̄ ē nccariū alijs dieb⁹ s̄ corp⁹ p̄fici

Quando necesse subest alijs feris licet illud

corp⁹ ch̄ri s̄ hōi .i. reuerentia

Hoc des leproso si deuote petit illud

egoraymund⁹ q̄ patit̄ morbū cabucū .i. apopletic⁹

Nolo q̄ accipiat epilepticus aut similis quis

eadē infirmitatē desistat

Qui pariat idem. nisi cesset lesio morbi

¶ Postq̄ autor d̄c̄minauit d̄sumptōe corp̄is ch̄ri. hic iā ponit aliq̄s re
gulas d̄ istis qui dñt omitti in sumēdo corpus ch̄ri. Et stat̄tus s̄c̄ in q̄n
q̄ regulis. Quay p̄ma talis est: q̄ in sani ebrii erronei stulti t̄nnetici her
retici sarzaci cū pueris carētib⁹ discretōe non dñt sumere corp⁹ ch̄ri.
Q̄trō est ista. q̄ oēs isti abutunt̄ rōe. sed h̄ sac̄m d̄z lūmi ab illis q̄tunt̄
bona rōne. quare sequit̄ q̄ ipsi non dñt sumere corpus ch̄ri. Seda regula
si ex cāu euenerit q̄ ip̄e sacerdos deberet infirmis vel sanis porigere cor
pus ch̄ri. & ip̄e mitteret cad̄re sup̄ terrā vel sup̄ lapidē vel lignum. tūc ip̄e
sacerdos d̄z eē idoneus. .i. ita discret⁹ q̄ radet terrā lapidē vel lignum. et
ponat in locū p̄sctatū. & ibi firmiter custodiat. Sed tunc talis sacerdos

Sumula carumundi

debet ieiunare sicut decreta per quatuor dies in panem aqua. Tercia regula talis est. quoniam aliquid incidit infirmitate. et illa infirmitas durat per tribuunt. tunc talis infirmitas die deo communicare. Rō ē. qz infirmitas in prima die puat homo mnes a mēre. i. a discretōe. ita qz nulla pnt hēre deuotōem. vñ btūs Aug⁹ ibi rapit intētio mētisybi statyis dolous. g. talis hō dz amunicare tercia die. Si at talis infirmitas cētvalbe grauis. sic qz certū piculū mortis pēmeret. tunc ipse dz comunicare pma die. Quarta regula. corp⁹ chrī qz porrigit ipis infirmis. illd dzosecrari in die dñico. Rō ē. qz ille dies est dies homini. et hoc p excellentiā. Si at eēt nēctitas tunc posset psecrari alijs diebus feri alib⁹. sed tñ ob reuerentiā corpis chrī. tunc dzosecrari dñic⁹ diebus. Quinta regula. leprosis porrigere corpus xpi est licitum. Rō est. qz corp⁹ xpi non ē cib⁹ corpis. sed aie. mō quīs leprosus sit immund⁹ corp⁹. pōt tñ eē mund⁹ quo ad aiam. sicut nullus epilecticus. i. qz patitur morbum caputicum sumat corp⁹ chrī. sicut quib⁹ durat illa infirmitas. sed cessante infirmitate pōt licite comunicare.

Circa lrām pmo ē notādū. qz duo sūt que reqruntur ad sumptōem corp⁹ xpi. pimum ē actualis deuotio. sicut ē aie mundatio. sed illi in lrā enūmerati. scz. eb. ij. infanti. eronei. stulti. et saraceni non hnt illa duo qre seqf qz non dnt sumere corp⁹ xpi. mā ebij. et non sumāt. Itāz sicut dicit Boetij in d. disciplina scholarū. Vinum modice sumptū acuit ingenū. tñ in moderate sumptū (vt idē refert) memoriā pfundit et obliuionez inducit. mōybi ē ebuetas ibi ē furor et nulla sapia. sed insipietia. qre seqtur qz ebij carent ratione. et per consequens non debent sumere corpus christi. Itē infanti non debent sumere corpus christi. ppter defectum rōnis. quia cui denter stultiz et naturalr. Itē stulti non dnt sumere corpus xpi. ppter ignorantiā. qz nesciunt qd faciunt. Itē infideles non dnt sumere corp⁹ xpi ppter scādalum euitūdum. qz tales forte sumerēt corp⁹ xpi sicut aliō nūtrimētum vt panē. et indigne et irreuerentiā tractarēt. Itē ipis pueris in discretōe non dz porrigi corp⁹ xpi. Et rō hui⁹ est ista. qz tales non hnt discretōem inter cibum corpalem et spūalem. sed volēs recipe corpus xpi dz eē discretus. sic qz gnosceret qz aliō mō sumēdus est cibus corpalis et aliō cibus spūalis.

Secūdo notādum p modum dubitatōis circa textū. nunqd aialia brutata sicut mus vel canis et ijs pnt recipe corpus xpi. Et arguitur qz non. qz si talia reciperent corp⁹ xpi. vel g recipent ad saluatōem vel dānatōem: sed nullum illoz ē dōm. g. rē. Maior: manifesta ē p sufficiētē diuisionē. Sicut minor: p qz bruta aialia non sumunt corpus xpi ad vitā eternā. qz eoz aie cum corpibus moriuntur. Nec etiā sumunt ad dānatōem et eadem rōne. Sed in oppositum arguitur sic. quicquid recipit spēs sacri hoc et recipit sacm. sed bruta animalia sūt hmoi. igitur. rē. Maior: p qz ex vna maxima in theologia. qvbi cunqz est spēs sacri ibi eē sacm. sed qz bruta aialia recipiunt spem sacri p qz si corp⁹ xpi poneretur ad locum incautū ita qz mures uenirent et illud coroderent spēm sacri. g. cōsrotum sacm. Rō hoc dubium rōndent aliqui qz talia aialia bruta hnt recipiunt sacm. non at suscipiunt rem sacri. i. grām que sequitur post ipm sacm. Sicut tūc ad rōem quādo arguitur. si recipiunt sacm. vel g ad dānatōem vel ad

saluatōem. Rñdetur q nullum illorum. qz talia aialia bruta non sscapa
cia salutis e damnatōis. sed scrus Innocētī de q aialia bruta non recipi
unt sacm. qz qñ talia rāgūt sacm. tunc ibi nō manet corp⁹ xpi. s3 ds glio
sus ex sua cūctipotētia trāsmutat corp⁹ xpi in spēm panis ex extractu aia
liū brutor. sicut p et⁹ potētia trāsmutat spēm pāis in corp⁹ xpi. e sic ibidē
non ē nisi pāis.

Tercio ē notādū p mobū dubitatōis. e ē casus singularis circa pntem
lram. qz si sacerdos non hferet hostias psecratas sicut qñqzotingit. e ponat
qz in eadē prochia sit infirm⁹ qui facit in agone mortū. ita qz nō p̄t euade
re mortē. e ponat qz talis sacerdos sit p̄nsus. tunc dubitat. vtz tal pleba
nus post p̄ndium p̄p̄ficere corp⁹ xpi. Ad hoc dubium rñdet vna decreta
lis qz non. Et rō ē. qz sacerdos d̄p̄ficere corp⁹ xpi sobri⁹ e ieiunus. S3 tñ
est alta opinio dicens. qz corp⁹ xpi d̄p̄secrari in alia prochia si ibi ē sacerdos
sobrius e ieiunus. vel si eēt ibi corp⁹ xpi d̄p̄secratum tūc deberet poni hui
ic infirmo. Aliter rñdet vna alia opinio dicens. inter duo mala min⁹ ma
lum ē eligendum. e maius malum euitādum. q̄ dicit illa opinio. qz sacer
dos in tali necessitatis articulo d̄p̄ficere corp⁹ xpi. q̄uis sit p̄āsus. qz xps
instituit hoc sacm post cenā. sed si fiat ieiuno stomacho est d̄ bñ cē. nam
sic instituerunt sancti patres mō in necessitatis articulo meli⁹ est suare
instituatōem superioris. i. dei q̄ inferioris. i. pape. tñ ille sacerdos qui h̄ ex ne
gligētia facit peccat mortali. qz facit contra statutū r̄ homane ecclesie
sed tñ ille infirmus moreretur sine corpe xpi e ne fieret scādalu3 in po
pulo tunc sacerdos p̄p̄secrare corpe xpi post p̄ādium vt p̄missum est.
ne aliqui dicāt. ille est mortuus sine p̄mumone e illud est factum ex negli
gentia sacerdotis.

Quarto est notādum p modum dubij. vtz sacerdos leprosus debeat
celebrare missam Rñr qz sic. qz si leprosus p̄t sumere corp⁹ xpi qd̄ d̄ cibis
aie vt pus d̄cñi est. tunc sacerdos leprosus p̄t etiā celebrare in qua mati
me tractatur de sumptione corpis xpi. sed tamen quidā doctores dicūt
qz non debeat celebrare in manifesto loco. sed in occulto. nisi eēt ita cor
rupt⁹ qz nō posset celebrare sine piculo. tunc ip̄e nec in occulto nec in ma
nifesto loco d̄z celebrare. sed debet d̄mittere ob reuerentiā corpis ch̄ri. s3
de iure bñ p̄t celebrare.

Ultimo nota d̄ casibus. Prim⁹ casus ē iste. ponat qz veniat hystrio vel
ioculator manifestus ad ip̄z altare volēs sumere corp⁹ xpi. tūc dubitatur.
vtz sacerdos d̄z illi dare corp⁹ xpi an n̄. Rñr breuiter qz si ip̄e p̄miserit se
velle abstinere e talib⁹ negotijs ita qz non vult denuo reiterare. tūc sacer
dos d̄z eum hūiliter informare vt p̄fiteat e doceat d̄ p̄ctis p̄missis. tūc suis
p̄ctis p̄fessis e p̄tritis illi porrigat corp⁹ xpi in nōie dei.

Secus casus ē iste. vtz iudex accidens ad altare sit cō: cad⁹. Rñr qz ius
dex ē duplex. scz. iniquus e ver⁹. mō d̄z iudicio corp⁹ xpi ē p̄bendū. s3 in
quo iudiciz om̄i sile et⁹ corp⁹ xpi non ē porrigēdū. Dñ notādū qd̄ ver⁹ ius
dex ē duplex. qz vel talis iudex ē elect⁹ ex p̄tentōe vel ex electōe. Si ex p̄te
tōe ita qd̄ cōicat iudiciū p̄ lucro alijs detrahēdo. tunc illi iudici nō ē por
rigēdū corp⁹ xpi. Si at̄ est electus ex cōi electōe: non cā lucri. tunc corp⁹
dñi porrigit sibi oibus suis familijs.

Summula Raymundi

Tercius casus. christianus vel christiana sub eis huiens ad altare accedes et petes corp⁹ xpi. tunc dubiū ē vtz eis debeat porrigi corp⁹ xpi. Rñr q^o non. put etiā supra habitū est. pp̄ scandalū euitādū. qz tales in diuina misericordia despauerūt. et sic d^o eis est timendū qvelint vendere corpus xpi. et ppter illō scādalum euitādum tunc eis non dz porrigi corpus xpi.

Quart⁹ casus. an pco seu bodell⁹ p̄t accedere ad altare et sumere corp⁹ xpi an non. Vel sic. an pco in articulo necessitatis debeat cōicari. Rñr: si exercebat officiū suū ca iusticiez non. ppter lucy. nec vt possit viuere sine laborib⁹. tunc sibi p̄ dari corp⁹ dñi. qz tunc hzytam meritoziā. Si aut⁹ exercebat officiū suū sine iusticia et amplius p̄mittit sacerdoti velle desistere p̄niam agere d^o commissis. tunc ip̄e sacerdos debet illi dare corp⁹ xpi. et alias non.

Quint⁹ casus. ponatur in cāu. q^o sacerdos post diuisionem hostie cadat in magnum dolorē dērium. ita q^o non p̄t cōmunicare. tunc dubitat qd ibi sit faciendū. Tbi rident aliq⁹ doctores sacre scripture. q^o tal⁹ sacerdos p̄ has p̄ticularas distribuere christifidelib⁹ et p̄fessib⁹. Alij aut⁹ doctores dicunt. q^o sacerdos in tali cāu has p̄ticularas tenet p̄ sanguinē suū mere. **Sext⁹ casus.** ponat q^o circa cōmunionē aliq⁹ sacerdos tū habeat memoriā dño pctō mortali: tunc dubitat. vtz talis sacerdos debeat sumere corp⁹ xpi in illo pctō mortali an non. Rñdēt s̄b distinctōe qvel tal⁹ sacerdos p̄t h̄re p̄niam alteri⁹ sacerdotis vel nō. Si p̄t h̄re aliuz sacerdotē. tunc illū ad se vocat et illi p̄fiteat illō pctm. post hoc tūc corpus xpi capiat cū timore. Si at nullū aliū sacerdotē habere poterit: tūc sit intētio illi⁹ sacerdotis q^o q̄cero alium sacerdotē h̄re poterit q^o hoc pctm velit p̄feri. et sic sumat corpus xpi in noie dei. et non dz missam dimittere ne fieret erro: in populo. **Septim⁹ casus.** ponat q^o aliquis sacerdotuz post diuicā ordem. scz. pat⁹ noster recordat se omisisse siue p̄termisisse aliq⁹ vba canonis. tūc dubitat. vtz debeat resumere vba p̄secratis. Rñdēt ali qui q^o ip̄e dz resumere. Sed tunc diceret aliq⁹. tunc ip̄e sacerdos scādali zeret in p̄p̄o: s̄ aliq⁹ dicunt q^o sufficit resumere sola vba p̄secratis et non dz resumere totum canonē. et postea debet agere p̄niam d^o p̄missis.

Octauus casus. ponat q^o calyx sit scissus vel h̄ret rimā sacerdotē nesciente. et post h̄ infundat vinuz aquā et regat calicē et benedicat calicē. et post eleuatōem calicis nihil in calice inueniat: tunc dubitat vtz vinum suū sup altare sit p̄secratum. Ad hoc respondetur ex quo sacerdos intendebat illam aquam cum vino quam credebat in calice esse p̄secrare: tūc merito est sanguis xpi. quare vt supra dictum est sacerdos lingat et sugat mappas. et facit vltorius vt prius patuit.

Nonus casus. ponat q^o cābela cadat sup corpus xpi p̄sumens et denis grans aliquā p̄tē. vtz tunc corpus xpi ibi p̄sumit vel demigrat.

Ad h̄ respondetur q^o sola accidentia ibi consumuntur vel demigrantur. et non corpus xpi. ex eo q^o accidentia stant ibi sine s̄biecto.

Ultimo nota. ex quo littera d̄t (epilenticus) dñia est inf̄ apoplexiaz et epileptiā. nam apoplexia est morbus qui fit p̄ opilatōem neruoz. ita q^o spiritus vitales prohibentur transire per membra. et per p̄lequens prohibetur motus lenius in homine patiente. vnde tales p̄ tribuum s̄t quasi mortui. tamen postea natura eorum superante resurgunt et vires suas

recipiunt sicut añ. Szepilētia fit in tpe breui, et illa induc̄ morbū caducū.
ita tñ q̄ mētēz sensum impedit. sicut p̄z in his q̄ morbū caducū ad duas
v̄l ad tres horas patiunt. Sz tñ cessante infirmitate. tunc tales p̄nt cōica
re: et hoc lrā intēdit dicere.

infirmo. excōicat⁹

accipe ch̄i

Eger bannitus cupiens sibi sumere corpus

excōicat⁹

.i. p̄ quacunq; cā excōicat⁹

Dic absoluat̄ur pro re quacunq; ligatus

.i. fuerit p̄da .i. fur̄tū huic cui ablatū ē

Extiterit. res aut oblatum restitnatur

s̄ restitui pot̄it restitui. ab excōicatōe r̄pto: seu fur

Si poterit. si non tamen absoluat̄ur. et idem

absolutōis .i. ius s̄ sac̄z instituerūe

Sub forma quam lex et euangelium statuerē

a pctis infirmū s̄ eger .i. excōicatū

P̄sbyter absoluat egrum. licet ille ligatum

s̄ eē excōicatū. tutela s̄ hoc fieri copiosa

Se dicat vel non. cautela requirit̄ abundans.

infirmi incolimes .i. d̄stāt .i. publicis

Egri vel sani nisi cessent a manifestis

.i. pctis .i. eucharistia puant̄

Criminibus. pane celesti iure carebunt

s̄ hoib⁹ s̄ p̄s instituerunt

Confessis vel contritis sancti statuerunt

ch̄isti .i. in agone mort̄ nullaten⁹

Corpus in extremis nunq; debere negari

ps̄sus et trit⁹ pctō p̄mittit

Ille satisfacere si se pro crimine spondet

cōsanguinei ei⁹ d̄ficiēte auxiliat̄ infirmo

Proximitas sua se moriente subuenit illi

s̄ infirmo porrigas req̄ras

Sacramenta dei des et nil inde reposcas

postulāti aliq̄d recipe caute

Si nil poscent̄ tibi quid datur accipe tante

in mēse ynauice s̄ laicus infirm⁹

Non nisi mense semel aliquis communicet eger

¶ Nec ē vitima ps̄ d̄ sacramēto eucharistie. in q̄ auto: ponit̄ alias regu

las d̄ mō sumēdi corp⁹ ch̄isti. Et d̄r̄r̄ se cōphēdit̄ in q̄tuor̄ regul⁹ Qua

rum p̄ma ē: q̄ ois infirm⁹ b̄n̄it⁹ .i. excōicat⁹ cupiens sumere corp⁹ ch̄i

st̄p̄sellus a sacerdote debet absolui a vinculo excōicationis. et illi porrigi

bz corp⁹ ch̄isti. Sc̄da regula est. ista. si aliquis confitetur q̄ fecit furtum

Summula Haymundi

vel spoliū. isti non dnt porrigi corp⁹ chri nisi pus restituat si pt hē. Si at non pt hē. tunc pmittit ipi sacerdoti q qn possit hē velit restituere. vñ brūs Aug⁹. in decretis suis. Pctm non dimittit nisi ablatū restituatur. Et si hz in possessione tūc dz impfr restituere z illi non dz porrigi corp⁹. nisi illū restituat vel satisfaciāt p illo.

Tercia regula ē ista. q ois eser vel infirm⁹ a vinculo excoīcatōis absoluat. Si at eger non dt ēē excoīcatū. tunc adhuc ipe sacerdos dz dicere excoīcatōis absolutōem. Quia forsau talis hō igno:āter incidēbat excoīcatōem. ita q locutus fuisse cū excoīcatō. Quarta regula est si aliquis infirm⁹ vel sanus est in pctō mortali manifeste non vult se abstinere ab illo pctō tunc illi non dz porrigi corpus chri cum bene pctm. vñ abstinere a tali pctō manifesto. nec vult mutare mentē sui p fessoris. Quinta regula. q sancti patres (vt scūs Grego. z alii) nstutuerunt q p fessis et contritis nūq dz denegari corpi. s chri qnis sint magni peccatores z maxime in agone mortis. si pmittunt satisfacere qn pualescant. Si at mortūtur. tunc dnt primi eoz ammoneri vt satisfaciāt. p aiab⁹ eoz. **S**exta regula ē talis. q qn das lacm sanū vel infirmo tunc non debes poscere ab eo pmiū siue pecuniā cape. Rō est. qz si posceres seu postulares pmiū tunc tu videres facta. z sic cōmitteres symoniā qd ē grāde pctm. vñ gratia accepistis gratis date. tamē si non poscis tibi porrigeret pecunia. tūc illā debes valde caute recipere. z debes considerare diligentē cuius facultatis fit iste homo. nā si fit paup. tunc non accipe. si at fit diues. tunc caute recipias. **S**eptima vltima regula est talis. q ipe infirmus nisi semel dz cōicare in mēse. hoc ē in qtuor septimanis. illud est intelligendū de laicis. sed d infirmis claustralib⁹ non ē intelligendū. qz isti omī die domini co pnt cōmunicari.

Circa lrām ē notādū. q forma absolutōis ipi⁹ excoīcatōis quā ipe sacerdos debet tenere ē talis. Ego absoluo te auctoritate Apstoy Petri z Pauli a vinculo excoīcatōis quā incidisti. z restituo te sacramētis scē matris ecclie in noie patris z filij spūs sancti. Sed tñ si ipe p fessus vellet dicere q n eēt in vinculo excoīcatōis qre tunc eū absolueret a vinculo excoīcatōis. ibi dz q p tātō. qz forte talis cōfiteō igno:āter ē in vinculo excoīcatōis. scz q forte locut⁹ ē cū aliquo excoīcato.

Scdo ē notādum. lrā dz q sanus vel infirm⁹ n pctō manifesto nō debet cōicari. Pro quo nota q crimē peccatoy ē duplex. vel ē manifestum vel occultū. Si ē manifestū. tunc nullo mō debet illi porrigi corp⁹ chri. Si at est occultū a quo nō vult desistere. hoc est duplr. vñ em petit corp⁹ chri in manifesto vel in occulto. Si in facie ecclie. et in manifesto petit corpus chri tūc non dz illi denegari. rō est. qz si sacerdos denegaret ei corpus chri. tūc eēt reuelator criminis z p ditor p fessionis qz tūc hoies circūstātes intelligerent eū esse grāde pctōre. t iō si petit in manifesto sacerdos dz ei porrigere sup suā psciām. Si at ipe pctōre petit corp⁹ chri in occulto. tunc dz ei denegare.

Mercio est notādū p modū dubitatōis. quare lacm eucharistie scificat in occulto. scz s b spē panis z s b spē vini. cum tñ sit ibi vinum lacm. Rōndē ad hoc s m doctores sacre scripture. q illud fit. ppter tres cās. Primam

ponit sanctus Innocentius super epistolam missae dicens. quod Iesus christus sua passione redemit humanam naturam quae ad duo. scilicet quae ad corpus et quae ad animam et per species panis intelligit corpus per spiritum autem vini intelligit animam. igitur corpus christi significat se duplici specie. Aliam autem panem ponit Alexander dicens. quod illud sacrificium significat se duplici specie in memoria passionis christi. quia in amara passione Iesu christi totus sanguis eius fuit extractus a corpore. et quod diuissimum significat corpus christi et sanguis se duplici specie. scilicet panis et vini. Quia totus sanguis fuit extractus a corpore christi et diuisus. hoc sic patet. quia sanguis subtilis incertutaneus. id est sanguis qui latuit inter cutem et carnem fuit extractus per sudorem. unde erat sudor eius. et. Sanguis magis grossus fuit extractus a corpore christi per amarum flagellatorem. sed sanguis nervorum fuit extractus per clauorum impressionem. scilicet sanguis intrinsecus. scilicet cordis fuit extractus per lanceam. et ita patet quod totus sanguis fuit extractus a corpore christi. Et quod in memoria illius diuissimum debet consecrari corpus et sanguis christi se duplici specie. Terciam autem ponit sanctus Hieronymus dicens. quod patet illud sacrificium se duplici specie significat ad denotandum quod ibi fiat plena sectio corporis et anime. quia sicut videmus in alimento corporis quod cibum sine potu non est plenarium seu totale nutrimentum corporis. igitur nec alimentum spirituale quod corrumpet alimentum corporale. quod sacrificium eucharistiae se duplici specie. scilicet panis et vini conficitur.

Quarto est notandum. si aliquis infirmus in ultima extremitate carnis suae loquens et vellet accipere corpus christi. sic tamen quod daret signa et ritus gemedorum manuum ad celum eleuando. tunc dubitat. utrum illi debet porrigi corpus christi. Ad hoc respondet quidam doctor sacrae scripture dicentes cum distinctione. nam si ille qui est infirmus potuit habere copiam sacerdotum et non positebat. tunc ipse eo magis precatur. Si autem non potuit habere hoc est dupliciter. vel ipse potest euadere mortem vel non. si potest euadere. tunc ei non debet porrigi corpus christi. Si autem non potest euadere mortem. tunc ei debet porrigi corpus christi se talis dicitur. quod promittat quod si ex misericordia dei conualesceret. quod tunc immediate velit profiteri peccata sua deplacere et suam penitentiam adimplere.

Ultimo notandum est de casibus. Primum est iste. sicut legitur in miraculo beati barbare. quod caput unius deollati loquens et clamauit dicens se non posse mori nisi si prius sum missus corpus christi. tunc ibi dubitat. an tali capiti debuit dari corpus christi. et videtur quod non. quia quocumque caput a corpore abscinditur. tunc statim desinit esse. scilicet sic fuit ibi. igitur. et. Ad hoc respondet. quod si caput fuerit unitum corpori. tunc ipse sacerdos propter miraculum potest illi porrigere corpus christi. sic ibi dicitur legitur. ut illud habet in passione beati barbare. quod postquam portauit corpus christi. tunc caput illius fuit unitum corpori et ita potuit ei corpus christi. scilicet si caput non fuisset unitum corpori. tunc non debuisset ei dari corpus christi. et sic adhuc hodie debet fieri si homini miracula euenirent. Secundus casus. ponatur aliquis presbyter perurit. et post combustionem illius inuenerit species panis. tunc dubitat an ibi sit corpus christi an non. posito etiam quod eodem die celebrauit. Ad hoc respondet quidam subtilis doctor cum intentione beati Gregorii. quod non. cum enim manduca corpus christi cum sua specie. et post combustionem speciei corporalis percipiendo desinit. tunc amplius ibi non quareda panis corporis christi. Tercius casus. ponatur quod filius in dei filius christi ante tempore conationis accedat ad altare cum aliis christi fidelibus et ponatur vltimus quod se panis appeat sibi formosus puer. et cum hoc recipiat. tunc dubitat. utrum ille filius iudei bene fecit an non. vel utrum ille recepit

Summula Stapmund

ad salutē vel ad dānatōem. & videtur q̄ recepit ad dānatōem. quia recepit corp⁹ christi in peccat⁹ originalib⁹ cum non fuit baptizatus. Ad hoc r̄ndetur q̄ ipse recepit sibi ad salutem. tunc ad rationem quando arguit. ipse recepit in peccatis originalibus. ergo ad dānatōem. **T**bi respōdet q̄ non recepit in peccatis originalibus. sed illa peccata fuerunt deleta: cum talis puer crederet somosum puerum vidit sibi specie panis latitare. Et illud legitur in miraculis. q̄ quondam erat filius vnus iudei abe huc puer qui cum alijs puer⁹ christianis tempore cōmunicatōis ad altare accessit. & ei sibi specie panis apparuit puer formosus & hūc recepit. q̄ d̄ reuelatum erat patri suo. Pater autē audiēs illud miraculū interrogauit a filio. vtz hoc fuisse factum. qui r̄ndit q̄ sic. videlz q̄ ipse dixit comedisse puerum cum christianis. pat̄ autē hoc a filio audiens grāde irascebāt. ita q̄ hunc puer⁹ ad fornacē calidam posuit. vbi ille puer illeus p̄māsit. do nec turba p̄sbyteroz veniebāt. tunc ille puer d̄ fornace descendebat. Pat̄ vero audiēs hoc misit se baptizari ad fidē catholicā. puerus erat. & sequit̄ manifeste q̄ ille puer accepit corp⁹ christi ad salutē etnā.

¶ Quare casus. an mulierib⁹ corp⁹ christi sit p̄bēdum. & p̄bat̄ q̄ n̄ q̄ gloriolay go. Maria q̄ fuit deuotata ab omni crimine. & multe alie s̄s̄q̄ tam christ⁹ in cena corp⁹ suum non p̄buit. & cū p̄ceptū supioy sit tenēdū magis q̄ inferior⁹. & christ⁹ non dedit puellis nec mulierib⁹ suum corp⁹. ergo min⁹ sacerdos qui ē minister d̄z dare corp⁹ christi mulieribus. **¶** Ad hoc r̄ndetur q̄ christ⁹ non dedit m̄ri sue nec alijs mulierib⁹ in cena corp⁹ suū. s̄z solum discipulis ad designādum q̄ ipse mulieres nō dnt celebrare corp⁹ p̄s dominicū. q̄ ipse christ⁹ sibi instituit sac̄m eucharistie dans exēplum suis discipulis q̄ hoc facerēt in suā memoratōem. & sol⁹ discipulis dedit autoritatē p̄secrādi. q̄re noluit m̄rem suā interesse ad designandū q̄ ipse mulieres non hnt autoritatē p̄secrādi. sed solum viri. Illo tñ non obstāte ipis mulierib⁹ & puellis corp⁹ christi est dādum. s̄z ab ipis non ē p̄bēdū.

¶ Quare casus. ponatur in cāu q̄ aliquis latro venerit ad eccliam tpe communicationis. & transferit ad altare. v̄l aliqua alia p̄sona suspecta. tunc dubitatur vtrum sacerdos debet sibi dare corp⁹ christi. Ad hoc r̄ndetur q̄ p̄sone suspecte s̄z duplices. nam alique incerte suspicionis. & istis non denegat corp⁹ christi ad altare venerint. S̄z alie s̄z p̄sone d̄ quibus habetur certa suspitio. & talib⁹ debet denegari corp⁹ christi. & sic ē d̄ latroc.

¶ Sext⁹ casus ponatur in cāu. q̄ sit aliquis homo mal⁹ d̄ quo nobis latro vtrum esset p̄fessus vel non & reciperet corp⁹ christi ad altare trāsiens. & postq̄ corp⁹ christi deglutiret caderet ad terram & videret. ita q̄ ibi appareret aliqua spēs sacramenti. tunc q̄ritur quid sit faciēdum. **¶** Respondetur: q̄ si ibi sentitur fore spēs sacramēti tunc ponitur ad locū sanctuarior⁹ & tra radet vtz p̄s ē d̄fminatū. & non ē curādū si cruet ass̄. quia tamen ipi rustici. phibēt q̄ null⁹ homo p̄mo die cōmunicatōis dnt cruetare siue sanguinē emittere neq̄ sp̄uere sup̄ frā. **¶** Septim⁹ casus. sacerdos bñ dicens hostiā dicens. hoc ē enī corp⁹. dimittēs meū & incipiēs errare cogitās quō ibi p̄t. ēē corp⁹ christi. tunc dubitat̄ an ipse in illo errore debeat p̄terire p̄ficere missam v̄l cessare a celebratōe missē. R̄ndet̄. q̄ ipse d̄z ad se vocare q̄ sibi hūc errore d̄clarz. si at nō h̄ret aliū p̄sbyter. tunc errore d̄z deponere

et ulterius missas perficere in nomine christi. Ulterius notandum quod ipse sacerdos quando dicit
 Hoc enim est corpus meum stat in persona christi et idem profert hec verba. hoc enim est corpus
 meum in persona christi. Et per hoc nomen hoc non demonstrat ibi corpus christi
 exis. quod adhuc non est ibi. sed quando tota benedictio adimpletur unde quis dicit illa dubita
 tione quod per hoc nomen hoc in formam verborum secretorum demonstrat sint
 vane opiniones tamen abieceris omnibus opinionibus quod a magistro solenniter concludit
 quod per illud nomen hoc demonstrat et designat ipsum corpus christi in ordine ad totam
 compositionem huiusmodi. hoc enim est corpus meum non quod plato solum illo nomine
 hoc ibi sit corpus christi. sed plura tota forma verborum a christo instituta.

¶ Octavus casus. sacerdos cogitans corpus christi in integrum sibi specie panis fore
 sicut fuit in utero beate virginis incipiat dubitare quomodo sibi tanta particula corpus
 christi quod erat magne quantitatatis posset ibi continere. tunc dubitat utrum ille de
 beat missam perficere. ad hoc respondet quod sic. sed finita missa autem ille solutionem
 dubitationis debet investigare. **¶** Nonus casus est iste. ponat quod sacerdos spe
 necessitatis non habeat hostiam nec farinam tritici ulterius ponat quod sit aliquis
 infirmus cuius morte est tunc dicitur. tunc dubitat utrum ipse sacerdos hostiam sanctam
 de ore possit dare tali infirmo ne sine coactione moriatur. Ad hoc respondet quod non
 debet fieri sed in tali casu ipse sacerdos debet infirmum instruere ut firmiter credat
 et illi proponere articulos fidei. unde Augustinus. crede et manducaasti.

De sacra Unctione.

scilicet infirmus .i. vno .i. vngi debet
Hic idem solo non bis ungetur in anno
 vel debet circa .s. ho .i. hie debet
Decemdecimque tamen annos ungetur habebit
 .s. vngendi .s. persone fruunt .s. personis
Ordine claustrales alio poruntur in egris
 .s. ho .i. vngi debet .i. nisi quando desiderio appetuerit
Nullus ungetur nisi qui postulat ante
 .i. voluntate bona .i. cum variis demonstrationibus
Ungentibus a verbis a signis iudicibus ve
 .i. demonstratis .s. ho .s. catholice .i. signa .i. eucharistia
Ostendens murus fidei vestigia corpus
 .i. crisma .i. in articulo mortis positus
Christi suscipiat aut ungetur moriturus
 .s. talis mortuus penam agit .i. a peccato mortali .i. cessans
Dummodo peniteat mortali labe recedens
 .s. mutis vel infirmis .i. prout dicitur de penitentia
Inveniantur in his manifeste signa doloris
 .s. membra .i. crisma .s. loca
Que sunt ungentia loca vel que membra lauantur
 .i. sepulchre .i. egypti .s. tu sacerdos .s. peccata sua .i. penitentem
Septies infirmum moneas sua proba fateri

Sumula rammundi

^{s^c egypt^o} ^{s^c tu sacerdos} .i. a dō inuētas .i. portare firmitates

Nunc hortari dei patienter ferre flagella

^{i. serotina} ^{s^c p^r p^rctis. p^rnia} .i. es

Vespertina tibi contritio si datur et sis

^{i. fidelit^r} ^{s^c tua} .i. dimittit

Pure confessus peccata deus miseretur

^{s^c ifirmū} in tali pte ^{s^c tu sacerdos}

Nunc non in capite si confirmatus iungas

^{s^c hoie} illa ps capit^r s^c d^r vngi illa loca faciet

In confirmato nō frons sed tempora debent

^{i. epi} .i. vngēt tales ptes faciet

Vngi pontifices crismabunt crismare frontes

^{i. post h^o} .i. oēs illas ptes

Hinc oculos aures nares loca post labioꝝ

^{i. vltimo}

Dectus vtraq; manus vngas postremo pedesq;

^{s^c tu p^rbyt^r} crismās debes illas ptes

Non iungas scapulas quia misterio caruerunt

^{i. sacerdotis} .i. man^o .i. interi^o .i. exeri^o ^{s^c tu sacerdos}

Desbyteri palmas nō intus sed foris vngas

^{i. asserūt} ^{s^c sacre scripture} ^{s^c man^o sacerdot^o} .i. licitū

Dicunt doctores q̄ eas nō vngere phas sit

^{s^c man^o} .i. crismauit .i. epi^o .i. dū ordinabat

Quas vngit p̄sul cum presbyterum faciebat

^{i. crismare} .i. ifirmū .i. epi^o crismauit

Vngere nō debes egrum quem p̄sul inunxit

^{i. eger}

^{i. crismata}

Si facit infirmus crismi tunc vincta lauentur

^{s^c illd^o} .i. pijciat^r ^{s^c in aquā fluētē}

Debra quob in de laues torum faciatur in ignem

^{s^c aliquē} .i. pena mortal^{is} ^{s^c septē}

Si trahit infirmum dolor extremus sine psalmis

^{s^c egypt^o} ^{s^c tu sacerdos} .i. subito ^{s^c infirm^o} .i. nō crismat^r

Nunc vngas citius vt nō moriatur inunctus

Capitulū scdm hui^o totū in quo auto: vult determinare d̄ sacramēto vinctōis. postq̄ in p̄cedēti d̄ct̄minauit d̄ sacro eucharistie. Et diuidit illa ps in duas ptes. nā in p̄ma pte auto: ponit aliq̄s regulas & documēta d̄ illo q̄uo sacrosos debet se habere circa loca vngenda. in sc̄da pte ponit quedā incidētia. Sc̄da ps. ibi. in tomeamētis. q̄ntū ad p̄mā pte vtus litere stat in vndecim regulis. Prima ē talis. q̄ ipe eger seu infirm^o nō d̄z bis in vno anno vngi s̄z tm̄ semel & h̄ sic ē verum si ipe manet in vna infir^o

mitate sed si ipse vult divina infirmitate ad alia. tunc ipse potest bis ungi. Et ergo sacerdos quivult aliquem infirmum ungeri tunc debet requirere ut sit unctus in illo anno tunc autor in littera addit quod aliter est de personis claustralibus et spiritualibus. quod iste persone pluries potest ungi quam persone seculares. Et ideo sacerdotes caute debent se regere circa ungentes quod tenent scire an ungenti sit spiritualis et et seculares. Et tenent interrogare an infirmus infirmabatur per totum annum an non. et hinc hoc se regat. **Secunda regula** est. quod ille qui debet ungi debet esse decem octo annorum antiquus. Et rationem assignat sanctus Thomas de quod ipse ungentus debet habere rationem et voluntatem perfectam et perfectam. Et ideo pueri non videntur rationem non debent ungi sed si aliquis puer esset quod tuordecim annorum vel circa cum bona ratione et discretione talis possit ungi per dies multos pueris vbi magis videtur ratione quam alter.

Tercia regula. quod nullus ungi nisi prius cum deuotione illam unctionem desiderauerit et postulauerit. Sed si est ita debilis quod non potest facere unctionis postulare tunc sufficit quod signum facit cum oculis vel cum manibus illud facere inde fiderando. Et vera signa sunt illa ut cum oculis lachrymas et ut manus suas ad celum eleuat. Et etiam quod supirat in suo corde.

Quarta regula est. quod ipse mutus non debet sumere corpus christi nec debet ungi nisi postulauerit cum certis signis cum hoc si est catholicus siue christianus verus. **Quinta regula** est talis. quod loca ungentur membra sepius debent lauare loca in igne purgari. Et sacerdos debet ipsum infirmum monere quod omnia peccata sua confiteatur et patienter sustineat punctioem per suis peccatis.

Sexta regula. quod si aliquis est confirmatus tunc sacerdos non debet ipsum ungeri in fronte. Et ratio est. quod episcopus cum eum confirmauit tunc unxit eum in fronte et ideo non est ungentus in fronte post. **Septima regula** est talis. quod oculi. aures. nares. manus. et pedes. nec non et pedes omnia hec sunt ungentur. Sed scapule non debent ungi. Et ratio illi per dies in littera. quod scapule carent misterio diuino.

Octava regula est. quod presbyter aliter est ungentus quam laicus. Et ratio est. quod manus presbyteri interiorius non debent ungi. quod ab episcopo uncta sunt illa loca quando gradum sacerdotij condonauit. Sed manus presbyteri debent ungi exteriorius. **Nona regula**. si aliquis presbyter inunxit aliquem infirmum tunc simplex sacerdos non debet ungeri eum et hoc est verum in vna et eadem infirmitate. **Decima regula**. Si infirmus unctus facit cresim. id est transitum de infirmitate ad sanitatem. tunc loca uncta debent lauare. Et lotio illa proiciatur in ignem vel in aquam fluentem unde dicitur expositores hic circa textum. quod cresim est mutatio alicuius morbi siue infirmitatis ad sanitatem. **Ultima regula** est talis. si aliquis infirmus esset inclinatus ad agonem mortis. tunc sacerdos hoc cognoscens debet emittere septem psalmos. Et debet agonizantem ungeri postea septem psalmos legere ne aliquis sine unctione moriatur. et sic substantia lacri carnis etiam careret effectu sacri.

Notandum in passu presbiterii textus habet tempora non est hoc opinandum esse de intentione auctoris sed pro antiquos quosdam et positiuos grammaticos. Pro quo sciendum est. quod quidam antiqui grammatici dixerunt quod hoc nomen tempus habet duo significata. nam quando scriberetur per quod tunc sciret quandam dimensionem

Summula Raymundi

pertinenter ad quando. Sed quando scaret partes hois tunc deberet scribi p̄i todo tempus. Et h̄m illā distinctōem antiquoz in lr̄a stabit tim pona. ¶ Sed tamen in veritate illa distinctio minus valet nā illud du p̄ter beatum h̄r p̄ hoc nomen t̄ps s̄b vna platone. Nā q̄ t̄ps s̄t dimensio nem rex d̄ se p̄z. sed q̄ t̄ps s̄b eadem platōe etiā s̄t p̄tes faciet p̄z p̄ sal. d̄ ceterum r̄ redēm t̄pibus meis. vbi ponit t̄pibus r̄ illud clare declarat gre cista dicens. p̄inet ad t̄ps q̄ t̄ps d̄i. n̄ho rerum signatur p̄ idem ps p̄te rita faciet hac p̄ p̄te t̄n pl̄munt dicere quidā temp̄ qd̄ tāq̄ dictū pueris le refuto. Et sic p̄z s̄m reūritatem dici d̄z t̄pa sed si in textualib̄ habet ēi. n̄pora hoc s̄m pl̄m antiquoz positiuoz qui sic s̄loquunt. p̄p̄ h̄re dis f̄. reūritā inter hec duo beata. ¶ Secdo notandum in lr̄a. q̄ eger nō debz yngi nisi semel in anno. Et hac lr̄a elicitur. q̄ sol̄ infirm̄ est in fine vite quādo non est spes vite yngēdum. Pro quo dubitatur. v̄z cuiuslibz poste lās ynctōem sacri sit yngendus. Ad hoc r̄idet sct̄s Thomas. q̄ nullus homo sit yngēdus nisi infirmus r̄ postus in articulo mortis d̄ quo non est spes euadēdi mortē. Per hoc q̄ d̄ infirmus excludit san̄. imo si isti statim p̄terēt non s̄ yngendi. Per hoc qd̄ d̄z posit̄ in articulo mortis ex cludit illos infirmos qui non timēt mortē. nā tales non s̄ yngēdi. sed p̄ hoc q̄ d̄t in textu. q̄ d̄z postulare ynctōez. excludit illos qui nō postulat cū debita rōne sacramentalē ynctōem. vt s̄ frenetici q̄t̄nue s̄ furibun di. q̄ tales s̄ sine rōne. ¶ Tercio notādum. q̄ sct̄s Jacob̄ in canonica sua d̄t. si q̄s̄r̄m infirmat yngat oleo sc̄tificato. r̄ si quis ē in pctis p̄sbyte ri orat. p̄ eoyt remittent ei pctā. Et quibz̄ v̄bis notat̄ triplex effect̄ ynctio nis. Prim̄ est. q̄ ynctio augmetat grām r̄ deuotōem. Secds effectus q̄ ynctōem alleviat morb̄ nā si infirm̄ eēt euasur̄ mortē tūc citī euaderet q̄ si n̄ eēt ynct̄. Et hoc est p̄tra illos q̄ credūt q̄ q̄ aliqs̄ yngitur q̄ ille non p̄t euadere mortē. Tercius effect̄ ē. q̄ ynctio delet venialia. v̄nd d̄t metrista. Vngoz in extremis q̄ sit mihi grā maior. Et moribus leuior ac mea culpa minor.

¶ Itē nota q̄ in ip̄a ynctōe duo s̄t. sc̄z materia r̄ forma. materia ynctio nis est oleū oliue p̄secratuz ab ep̄o. s̄z forma ynctōis ē dudlex quā instituit br̄s Bez̄. r̄ ē de pctia. Et ē ista p̄ istā sacra ynctōez delect tibi d̄s q̄c̄q̄ deliq̄ti p̄visum. auditū. gustū. tactū. r̄ sic d̄ alijs. Alia ē quā instituit br̄s Hieronym̄ r̄ ē indicatuar ē ista. Vngo oculos tuos olio sc̄tificato i no mine p̄ris r̄ filij r̄ sp̄s̄ sct̄i. am̄. S̄z aliq̄ moderni p̄sbyteri faciunt v̄nā aliā formā mixtā ex illis duabz̄. Dicentes vngo oculos olio sc̄tificato in noie p̄ris r̄ filij r̄ sp̄s̄ sct̄i. Et s̄m yngūt r̄ p̄ istā sacra ynctōem delect tibi d̄s quic qd̄ deliq̄ti p̄visum. auditū. gustū. r̄ tactū. r̄ sic d̄ alijs.

¶ Itē nota d̄t in vna regula. q̄ mēbra yngenda pius d̄nt lauari h̄ c̄m sit duplici d̄ cā. Prima cā ē p̄p̄t reuerentiā sacri i videlz̄. ne sacramētū ad locū immundū ponatur. ¶ Secda cā est in signū huī q̄ n̄r̄ a p̄ciētia d̄z ē lo ta ab om̄ibz̄ pctis. Sed d̄ v̄ter̄m in regla. q̄ infirm̄ nō d̄ yngi in fronte r̄ rō huī est. q̄ ep̄s frontē yngit in infirmatōe in d̄ ptas̄ superioris non puenit inferiori. ¶ Itē nota in vna regula d̄t q̄ sacerdos debet induc̄te infir mū v̄t p̄stetur r̄ penitentiā agat. Dubitatur q̄ v̄trum penitentiā serotia vel contritio sit vera penitentiā dicūt aliqui doctores q̄ nō. q̄ ois peni

Folio xxxviii.

tentia debet fieri ex amore et o ex timore. sed pnia vesptina vel serotina
 no fit ppe amore sz magis ppe timore. sz pnia serotina vel vesptina no e xya
 penitentia. Maior pz p mgtm sententia dicentē q directa penitentia des
 bet ee charitativa. sed Minor pbat. qz illa pnia (que fit in agone mortis)
 ista fit ex timore qz ipe infirmus penniter ppter metum mortis. quia si
 non timeret mortem e sciret se euadere nunqz peniteret qre sequitur qz
 tarda penitentia siue serotina fit ex timore p pns non est pnia. Ad h du
 bium rident doctores ynanimiter q penitentia serotina dūm odo peni
 tentia fiat ex tota cordis p tritione vera est. Et hoc patet de latrone q pen
 debat in cruce cuz chysto in latere dextro. qz ille latro penituit in agone
 mortis dicens. memento mei dñe dū veneris in regnū tuū. Sed tñ sup h
 nemo se remittere debet vt suā pniā tardari vellet vsqz ad vltimā extre
 mitatē vite sue nā dicunt doctores q non tātum p tritio siue penitentia
 saluauit istum latronē in cruce. sed sua magna fides quā habuit in xpm
 magis em credidit qz sanctie sancte martyres hoc ex tactu sille sangui
 nis chysti sup ipm stillatis qui erat infimū virtutis ad soluendū vincula
 peccatorū de hoc Apocaliph. pmo chysti lauit nos a peccatis nostris in suo
 sanguine. Nā hoc qz fideles martyres crederunt hoc viderunt ad oca
 lum. Etia eorum fides pfirmata fuit p signa e miracula. Iste aut latro vi
 dit chym pendente in cruce dānatum tāqz malefactorē nihilomin? tam
 ipm filiu dei esse credebat. Et hec maxime fuit causa saluatōis qz dñe be
 atus Augustin? penitentia sera raro est xya. Nā vt frequenter nō ex ama
 re xya cordis p tritōe. sed ex timore pcedit. Vltim? e notāduz. Irā dñe qz illa
 mēbra scz oculis man? dñt yngi. Et hui? e duplex rō. Prima. qz p ista mē
 bra pncipaliter exercet cul? diuin?. Et qz vnctio est quedā pfirmatio spiri
 tualis. svr ista mēbra pfortarent yngi dñt.

¶ Secda rō. illa mēbra yngi dñt p que delinquim? et peccauim?. sz vidēdo
 audiēdo. palpādo: sic d alijs peccauim?. sz illa mēbra tāqz pncipaliora yn
 genda sūt. **¶** Ultimo e dubitādū de casib?. Nam o dicitur yvesan? e freneti
 cus in extremi sz yngendi Rō dicitur sb distinctōe. qz vel tales sz p tunc su
 ribundi absqz tps inuallo vel aliquādoz aliquādo non. mō ad dubium
 bz. qz si tunc sz iuribundi non sz yngendi. Rō est. qz omis yngend? de
 bet habere rōem e voluntatem e desiderium vnctionis. sed tales freneti
 ci non desiderant vnctōem si autem isti frenetici e vesani aliqui sz furibun
 di tunc si petunt vnctōem quādo vsum rationis habent tunc debent yn
 gi alias non. **¶** Secundus casus. An sit verum qz ipi infirmi dicunt an
 te mortem ipis apparere ipm angelū vel diabolum e videre iudiciū diu
 num. Ad hoc respondet beatus Augustinus q sic. anima p se scire iudiciū
 pticulare vt maneat in purgatorio vel in locorbi peccauit. non tamen h
 confertur omnibus anfinabus. sed anima non p se scire iudiciū yniversal
 le. qz tale iudiciū tātum apparebit in die nouissimo quādo dicitur bonis
 venite benedictie malis. ite maledicti. Math. xxv. Vnde si bona fecerūt
 in presentis vita tunc ipis erunt angeli pntes animū custodietes pro op
 positum autem si male fecerunt in presenti vita tunc ipis erunt diaboli
 presentes animam expectantes. Alij autem sic respondent quando qrit
 Utrum ipi infirmi verum dicunt quando dicunt se vidisse angelum v?

Summula Raymundi

diabololum circa se in infirmitate. ddm q hoc est possibile qn ex biuina p
uidencia pmittit e sine cunctipotencia dei fieri no pt. q illi st sps q non
possunt videri cum nihil videtur nisi colorazyt dr Arestoriles in libro
scdo de aia. sed ipi non st colorati quare sequit q non pnt videri nisi speci
aliter pcedit ex gra dei. ¶ Tercio casus. An vey sit q plures hoies dicunt
se vidisse deum in agone mortis. Ad hoc rndet btus Hieronymus q sic. q
fili dei tanta misericordiam habet ad ipm hoiem q in fine vite cuiuslibet ho
minis se manifestat na mori p nobis voluit e illud ide confirmat in Eua
gelio vbi dr iterum venia ad vos e ideo apparet ipi homini in fine mor
tis. ¶ Quartus casus. Ponatur q aliquis homo sit semel vinct in vna
infirmitate diu maneat in eadem infirmitate licet non sb equali trasi
tu. tunc dubitatur vtrum postea articulo mortis imminente pt iterum
vngi. Respondetur. q ista medicina non solum respicit morbu sed etiaz
infirmitatis longitudinem. ergo non obstante pma vncione in articulo
mortis facta si euaserit diu in ista infirmitate perseuerauerit sb ineqli
trasiu potest iterum vngi quia medio tempore potest homo venialiter
peccare quia illud tunc iterum deletur p vncioem. ¶ Quintus casus.
Aliquis intrans bellum timens se interfici vel etiam iudicatus fideliter
petens vncioem. dubitatur an debet vngi vel non. Respondetur q non
quia solus infirmus est vngendus talis aut non hmoi. igit ec.
¶ Sextus casus est iste. vtrum gnanuse pigmeiz tales p similes istis st
vngendi Respondetur q non. q isti qui debent vngi dnt esse animalia p
secta bona rone vntentia sed sic non est de pigmeis e qnqz de gnanuis. Si
em vltus ronis bone in gnano repereris secus est. ¶ Septimus casus. Po
natur in cau q aliqs infirmus dicat ad sacerdotē ad sacerdotē dicite mihi vi
am per que valeo venire ad regnū celoz. tunc dubitat qua viaz sacerdos
debet ei manifestare. Et quo ipm instruere debet vt pueniat ad regnū
celozum. Ad hoc responder sanctus Augustinus: q ipe sacerdos debet
inquirere ab infirmo. Et si affirmatiue respondet ab ea que querit ab eo
tunc talis proculdubio secure moritur pimum quod querere debet ab ip
so infirmo an credit in articulos fidei q sttrabiti in ecclesia dei Si infirmus
dr q sic. tunc sacerdos debet respondere hoc est bonū signū quo ad salutē
aie tue. Secdo sacerdos queret an gaudet mō in fide catholica si rndz q
sic. tūc sacerdos dicat hoc est bonū signū. ec. Tercio sacerdos qrat vtz do
leat vngi chm offendidisse ei creatorē si rndet q sic. tūc sacerdos dicat. h
est bonū signū. Quarto qrat. vtz doleat de peccatis comis. si rndet q
sic. tūc sacerdos dicat h est bonū signū. Quinto qrat si euaserit mortē vtru
vellet sua pctā deplāzere e apli nō peccaret cū h sua pctā velit emēdare
si rndet q sic. tūc sacerdos dicat h est bonū signū. Sexto vltimo qrat sa
cerdos an gaudet puenire ad regnū dei nō merit suis sp merita Iesu
chri e eius amarissimam passionem e si ipe infirmus omib istis firmis
adheret. sitendoz credendo tunc ipe sacerdos dicat ad eum consolando
Si aduersarij tui ad te veniant in exitu anime tue recordare christi pas
sionem et eris securus de vita eterna. ¶ Octauus casus. Ponatur q sit
aliquis malus qui per maliciam intrat infirmitatem ita q mutus effici
atur hē legitur de illis qui solent sanctos increpare e vitupare tūc dubi

tatur utrum tales morte imminēte debeāt vngi. Ab hoc rīdet. q̄ si ip̄e sa-
cerdos per aliqua signa manifesta sicut per gemitū vel p̄ elevatōem ma-
nuum in celum vel suspiratōem cognoscit illum infirmū sacramētū yn-
ctionis desiderare tunc tenetur ip̄m vngere si istis signis remotis et non
factis transcat vinctio a talibus malivolis. ¶ Ultimū casus est iste. ex q̄
in iure phibet q̄ hō hñs puū caput vt mus non dzvngi. tunc dubitat an
etiā hō nimis magnū caput hñs non dzvngi. Rīdet q̄ int omnia aialia
q̄dā sunt monstruosa et impfecta siue talis defect⁹ venit ex supabūbia si
ue ex defectu ita q̄ hñt rōem valde impfecte hñdōi nō s̄ vngēda. Quis
omne aial q̄d dzvngi dz hñt pfectā rōem et discretōem.

.i. in hastuludis .i. occisus .i. puā

In torneamentis lesus si vixerit horam

.s. hora .s. crñs .i. pctā

In qua contritus sua crimina confiteatur

.i. eucaristia .s. in loco sacrat⁹

Corpus ei domini datur vngitur nec sepelitur

.s. vel. liq̄s nobil̄ .s. torneamēta

Ne miles pronus sit ad ista negatur et isti

.i. ecclesiastica tumulatio blasphemaf .s. lesi

Sancta sepultura corpus confunditur eius

.s. lesus .i. monf .s. iura ecclesiastica

Qui sic descendit sed cetera nulla neguntur

.s. iura .s. ad salutē .i. remouet

Que profunt anime sic ille restringitur inde

.s. sacerdos .s. hoibus

Non tu confessor sis furibus et sceleratis

.s. cā iusticie intrās hñdōi .s. ecclesiasticū .i. offendēdi

In bello iusto ius omne datur morienti

.i. discessor criminū

Confessor licite sed furibus et sceleratis

.s. fures aut alios p̄files .i. iusta

Nis quos damnat sententia iudicis equa

.i. cū talib⁹ impedimētis .i. custodia civitatis .i. ligauit

Et quos cōpedibus custodia publica iunxit

.i. homicida. scz mortē sup. rē.

Patronum mortem furum suspendia clades

.i. quacūqz .s. tu hō

Qualecūqz caue ne conspicias quia mater

tale officū diuinū

Missam cantan di tibi tollitur inde potestas

.s. signa .i. aliqd .s. fur .i. piculū .i. intrare

Non facias quicqz quo causam mortis inire

Summula Raymundi

.i. sine .i. mortis .i. desiderio .i. copatieris furti

Possit et absqz necis consensu condoleas huic

s^o nos raymundo^o vñsiois mortis deponibil^{is} .i. iste calus

Dicimus articulis qd dispensabilis hic est

¶ Hic m^o ponit incidētia q̄ incidūt ex p̄dictis ⁊ diuif illa p̄ in tot ptes quot ponit incidētia ptes patebunt. **¶** P̄mū incidens siue p̄ma regula est. si aliquis fuit lesus in torneamētis vel percussus vsqz ad articulū mortis ⁊ ille supuixerit ad modicā horā ita qd sua crimina p̄t p̄fiteri tunc ille est cōmunicādu^s ⁊ vngendus sed debet carere ecclēastica sepultura. vt p̄z de torneamētis. p̄mo ⁊ vltimo. **Rō ē.** qz tūc alij nobiliores non efficiūtur ita p̄ni ad h̄mōi torneamēta siue ludose sicut alij restringerēt a tali ludo n̄ debent sepeliri in ecclēa siue in cimiterio s̄z in cāpo p̄ aspectū alioy vt alij cessant a tali ludo. **Sz tū oia alia ecclēastica iura q̄ p̄iunt saluti alic siue non dūt denegari tali.** **¶** Scōm incidēs (qd ex illo ouit) est. si aliq̄ intrat bellū tūc omnia iura sacramentalia p̄nt illi porrigi. Et h̄ ē vey si cā iusticie v̄ cā defendēdi cōe bonū vel patriā defendendā intrauerit bellū. Si autē cā spoliatōis vel p̄p̄t aliā cām sibi sifem intrauerit bellū tūc illa iura sacra mētalia ecclēastica nō porrigent ei. **¶** Terciu incidēs siue regula qd ligatū est audire p̄fessionē ab ipis furib^{us} ⁊ latronib^{us}. Et h̄ p̄tingeret qd aliq̄s sacerdos deberet eos audire tūc disponat qd tales fures ⁊ latrones sint soluti a vinculis. qz si non eēt soluti sed ligati cū pedib^{us} tūc nō dz eos audire. Et h̄ est p̄p̄ reuerentiā sacri siue de bene eē illi sacri ⁊ c̄z p̄fessionis s̄z non de iure. qz p̄fessio libat a pctō. qd dz eē soluta a vinculis corpis quē ad modū Petr^{us} Actū. ix. **¶** Quarta regula qd q̄cunqz h̄z volūtate clericādū ille dz se cauere ne vnq̄ videat mortē maloy hoiz vt suspēdiū cōbustioez ⁊ c̄z qz tal^{is} facili^{ter} intrat irreglaritatē p̄ quā tollit officii celebrādi missam vt si ipse letaret de morte ipoy v̄ h̄c opus expectare. **¶** Quinta regula null^{us} sacerdotū loq̄t q̄cōqz de his malefactorib^{us} ita qd nihil dz facere nec dicere d̄ his malefactorib^{us} h̄ nec signis nec nutib^{us} nec v̄bis nec opene intrat irreglaritatē. **¶** Sexta regula. si aliq̄s mortu^{us} iue^{rit} fuerit i aliq̄ loco siue sit i aq̄ siue i cāpo. siue i silua ille ē sepeliend^{us} nobiscū. i. i cimiterio. Et h̄ ē vey si cā m̄ x̄t illi sic dubia tūc s̄m h̄ dz opari. Si autē sit notaz manifesta tūc itez s̄m h̄ dz opari puta si cā mortis ē homitidiū v̄ aliq̄ h̄mōi tūc n̄ ē sepeliend^{us} in cimiterio s̄z in cāpo eodē mō dz si aliquis suspēsus inueniret i cāpo quez sciret eē suspēsum ille nō eēt sepeliend^{us} in cimiterio. **¶** Circa trāz p̄ e no^{ta} tādū ex q̄ torneamētū dz eē lud^{us} siue exercitiū v̄ p̄fes hoies p̄fuerit armati siue p̄ueniūt vt velint iure bellū. tūc sciēdū qd aliq̄s p̄t intrare bellū cū torneamētis dupl^{iter}. vno^o p̄p̄t yanā gliaz s̄z p̄p̄t m̄lix siue v̄ ginū p̄p̄lacētā. Et si tal^{is} sic mort^{us} siue missicū tūc ipse n̄ dz sepeliri in cimiterio ⁊ loco sctō. alio^o aliq̄s p̄t intrare torneamētū siue bellū cā exercitiū vt postea possit eē abili^{or} in v̄o p̄lo. Et qz mēbra sua abilitāt cū abilia sūt aut ad defendendū patriā vel ad defendendū cōe bonū vel ad defendendū orphāos ⁊ viduas ⁊ p̄ tal^{is} mort^{us} i bello tūc ei dat ecclēastica sepultura. ⁊ nota q̄uis aliq̄ corp^{us} sepelit extra cimiteriū p̄p̄t h̄ n̄ credēdū qd iste hō sit dānat^{us} ex eo qd sepe h̄t extra cimiteriū. s̄z rō ē qz loc^{us} n̄ sanctificat corp^{us} s̄z corp^{us} sanctificat locuz

Quia scilicet corpus ab quocumque loco ponit illud locum sanctificat ut istud per me
ta corpora scilicet quod sanctificauerunt loca. et non est credendum quod aie illoz hōz
sepulchrorum extra cimiterium propterea puniunt gloria celesti.

Mercio notandum sicut habet extra libro quinto de torneamentis tunc torneamenta sunt prohibita in quibus ueniunt milites ad ostentationem audacie ex quibus aiabus multa picula sepius ueniunt. nam si quis ibidem interfecerit fuerit ecclesiastica carebit sepultura. sed si quis ab torneamento uenerit non omnia propter laudem sed propter aliam causam honestam. uicizt requirat debita sua a creditore si tunc interfectus fuerit potest in cimiterio sepeliri. Sicut legitur extra de torneamentis loco pallegato.

Quarto notandum si fures uel latrones in furatione vel prelatu occidant non est orandum pro eis. ut habet capitulo de furtis quinto. Item furibus in ecclesia non datur sepultura. sed tunc cum fuerint confessi propter litteras eorum crimina sunt manifesta tunc ipsi sunt potest dari corpus domini. sed sepultura non nisi eorum sanguinem satisfacere pro eis permittitur. ut per extra de raptoribus capitulo. ubi supra.

Ultimo notandum de castibus. Primum est iste: ponat quod aliquis sacerdos staret circa mortem malefactoris gaudens de morte ipsius nunquam efficit irregularis. Rursum quod non est ueniens sacerdotibus et clericis audire. uidere. aut iudicare mortem malefactorum. quod facilius potest incurere irregularitatem. unde sacerdos promouens aliquem uel uel factorem si delectatur et datur sententiam aliquam ad mortem ipsius uel coadiuuat uel si nutibus uel signis ipsum promouet ad mortem irregularis. sed si ex causa contingit quod percipit mortem ipsius. tunc debet uolere pro uel ope. Et ille articulus dispensandus est excusabilis. sic sicut si gaudeat de morte ipsius tunc non promouet ipsum ad mortem. iste articulus tunc est dispensabilis: sed hoc solum a sede applica. **Secundus casus** ponatur quod iudex cuius tatis datur licentia aliquem suspensum uel rotatum sepeliri: amici eius portat eum ad ecclesiam. tunc dubitat an presbyteri debent eum admittere ad sepulturam ecclesiasticam. Rursum si talis fur fuerit percussus. contritus. et coactus tunc potest sepeliri in cimiterio hoc cum licentia episcopi et plebanus tunc sicut per sepeliri non debet nisi amici eius permittunt satisfacere pro eo pro quo iste fur est mortuus.

Si diceretis nunquid ecclesia debet admittere. quod corpora suspensorum erigatur in ecclesia et quod oblationes et missae fiunt pro eis. Rursum quod si talis suspensus de omnibus peccatis suis pura confessione fecerat et digne penituit et hinc constitutum ecclesiasticam in fine confessionem suscepit. tunc debet diuine coram sibi sepultura ecclesiastica denegatur tanquam malefactori publico: tunc ex gratia potest sibi indulgeri sic quod ad ecclesiasticam sepulturam admittitur et ex parte etiam admittitur suffragia talium mortuorum uicibus oblationes et missae.

Tercius casus. ponatur quod aliquis sacerdos sit in castro alicuius principis qui scribit pro uindicta sanguinis. tunc dubitat an efficit irregularis. Rursum quod clericis prohibet scribere ne aliquis dicat uel scribat litteras pro uindicta sanguinis. sed laicis committit debet. et nullo modo subdiaconus. diaconus uel sacerdos tale officium exerceat ne ad occisionem aliquem inducat pro tale officium. quod efficere tur irregularis. et hoc habet in decretalibus extra de clericis.

Quartus casus. ponatur si aliquis ueniens ad ecclesiam uidentis calicem quendam minus caute dimissum et ipsum recipiat longo tempore detineat tunc dubitat utrum talis possit promoueri ad sacros ordines: Respondet. quod si ille uoluerit

Summula Raymundi

tarie fuerit p̄fessusꝛ satisfecerit ecclie cuiꝛ calix fuerat nec d̄ h̄ est notaꝛ el
manifesta suspitio. tunc talis post p̄niam factā dum mō idoneus cognos
scatur p̄t̄ p̄moueri ad sacros ordines ¶ Quintus casus ponatur q̄ si ali
quis cā necessitatis videlz cā nuditatis vel famis aliquid surretur. tūc du
bitat̄ vtrum tenetur restituere. R̄ñr q̄ non. Nam om̄s qui cibaria v̄ ves
stem vel potum recipet ex v̄a necessitate non tenetur simpl̄r loquēdo re
stituere. q̄ in necessitate om̄ia d̄nt esse cōmunia sicut sunt in p̄mitiua ec
clesia tpe Ap̄loy: vt legitur in actibus Ap̄loy. Et erāt illis om̄ia cōmu
nia. Vel alio mō r̄ndetur p̄babiliter ad dubium q̄ non. nā om̄s q̄ ciba
ria. vestem. vel potum recipet cā nuditatis vel famis ille tenet̄ d̄ his peni
tereꝛ aliq̄ hebdomadas. ⁊ hoc extrema necessitate cogente si āt redderz
econtra non tenetur penitere. lz ista non sunt d̄ iure.

¶ Sextus casus. ponat̄ q̄ aliquis p̄nceps cōmittat incendiū ecclie ⁊ pon
nat̄ q̄ egritudine puentus p̄fiteatur suo capellano q̄ ip̄m absoluit a vin
culo anathematis. tunc dubitat̄ an iste d̄z habere eccliascā sepulturam
R̄ndetur q̄ sic. quia heredes eius cōpellendi s̄z vt his quibus iste p̄nceps
p̄ incendiū vel alio mō dānum fecerit iuxta facultates suas digne satisfac
ciat. ⁊ vt sic aia illius p̄ncipis a pctis potest liberari.

¶ Ultimꝛ casus. ponat̄ q̄ aliq̄s incendiariꝛ v̄l malefactor: eccliaz a sacro
dote p̄phedan̄z ab eo inficiat̄. tūc dubitat̄ an iste clericꝛ inficiēs cū sit
irregularꝛ. R̄ñr s̄b distinctōe. nā si ille malefactor ei nocere noluerit sed so
lum spoliare voluerit eccliam tunc si interfecerit a clerico clericꝛ irregu
laris. Si āt clericꝛ voluisset interficereꝛ clericꝛ alio mō non potuissz eua
dere nisi ip̄m infecisset tunc est irregularis si talem furem interficerz. sed
valde f. ciliter possit secum dispensari. Sed alij doctores dicūt q̄ simplici
ter non efficitur irregularis cum inter dno mala nimis maluz est eligē
dum. mō minus videtur inesse piculofitas q̄ p̄byter interficeret illū al
ter euadere non potuit q̄ econuerso.

Capitulū tertium de baptismo

tu sacerdos

.i. accipias

Um carhecizas puerum tūc tres tibi sumas

patrinos s̄c patrinos s̄c tres p̄sone

Personas: et non plures quia sufficiunt he

s̄c patrinis s̄c catholicā

His inunge sidem puerum debere docere

.i. illā ofoem dñicā scz ille puer

Atqz pater noster maturos dum tenet annos

s̄c hō reptus s̄c cū fidelibꝛ

Mortuus inuentus vbicumqz sit hic sepelitur

s̄c in cimiterio. i. incognita

s̄c inuēti

Nobiscum dñbia mortis si causa sit eius

.i. nota s̄c inuēti

.i. extra cimiteriū

Si manifesta mali sit causa foris sepelitur

Circa dē terciū capitulū in q̄ autor determinat d̄ 3° sacro. qz autor su-
pius determinauit d̄ duob⁹. scz d̄ eucharistia z sacramētōe q̄st̄ sacra rei-
terabilia. h̄ iā determinat d̄ sacro irreiterabili scz d̄ baptisimo. Et diuiditur
illa ps in duo. nā p̄mo determinat d̄ sacro baptisimi. Scdo determinat
d̄ negligētis p̄tingētibus circa bap̄tismū. Scda ps. ibi (Infans in fon-
tē) Prima ps adhuc diuidit̄ in duo. nā p̄mo determinat d̄ p̄sonis rēdit̄
ad bap̄tismū. Scdo remouet q̄dā dubia Scda. ibi (Mortis ages) Quā-
tūm ad p̄mū d̄ sic. q̄ncunqz catheciso puez tunc sume solū tres p̄sonas
z hi tres p̄sone sufficiunt ad q̄s tres p̄sonas debes dicere q̄ quando ille
puer uenerit ad annos discretionis q̄ tunc eum informant pater noster
z fidem catholicā.

Circa lrāz ē notādū. q̄ catheciso ē vna dco greca. z v3 tm̄ i latio q̄ntū
puez b̄ndicere aū bap̄tismū. Et h3 fieri i facie ecclie. catheciso pla ft. vii⁹.
Et catheciso p̄firmo instruo sac. Zubeo v̄l doceo iūgo redarguo sp̄no.

Scdo notādū. q̄ bap̄tism⁹ differt a duob⁹ factis p̄dic̄t̄ irreiterabile z irre-
iterabile. qz duo p̄cedēt̄ i st̄ irreiterabilia. qz nō inducūt effectū et̄nūv̄t eius
charistia z sacramētio Et iō dicunt̄ irreiterabilia. qz plura p̄nt in eodē ho-
mine reiterari. s3 bap̄tismus: p̄firmatio. z ordo dicunt̄ irreiterabilia. iō qz
inducunt effectū eternū. **Q**nd̄ bap̄tism⁹ sic diffinit̄ Bap̄tism⁹ est cara-
cter in debilis aie imp̄ssus p̄ quē bap̄tizati d̄nt̄ a nō bap̄tizatis. vñ bap̄tis-
mus in greco idē est q̄ locutio in latino qz sicut aq̄ mūdat corp⁹ exterius
visibiliter. sic bap̄tism⁹ inuisibiliter z sup̄naturaliter mūdat aiaz interi⁹.
vñ br̄s Aug⁹. i q̄ corpus t̄agit z mētē abluit.

Tercio notādū. q̄ triplex ē bap̄tismus s̄m q̄ h̄ m̄ decretalibus. scz. ba-
ptismus fluminis. fluminis. z sanguis. bap̄tism⁹ fluminis ē p̄ncipal̄ bap̄tis-
mus q̄ fit cū aq̄ font̄ ex grā sp̄s̄sancti. S3 bap̄tism⁹ fluminis est q̄ fit igne
sp̄s̄sancti cū grā sp̄s̄sancti. Et illo bap̄tismo br̄a v̄go Maria bap̄tizata
est. s3 Albert⁹ d̄t q̄ v̄o bap̄tizate sicut R̄pli bap̄tizata ē. q̄uis ip̄a nō le-
git̄ ēē bap̄tizata in aq̄ fontis. s3 fuit bap̄tizata in grā sp̄s̄sancti. Sed bap̄-
tizatus sanguinis. ē q̄n̄ pp̄t̄ fidē ch̄rianā sanguis effundit̄. Et sic sc̄ti mar-
tyres q̄ sanguinē. p̄ x̄po fuderunt z pueri innocentes p̄ talē bap̄tismū sus-
erunt bap̄tizati.

Quarto notādū. q̄ sac̄m bap̄tismi ē institutū q̄bz p̄r s̄m q̄ q̄ttuoz
st̄. ḡna causaz: scz gen⁹ materiale finale efficiens z formale. **M**az h̄ ad cām
materiale tunc bap̄tism⁹ ē institutus in aq̄ que est cōis z ḡnalis oib⁹. **R**ō
est. qz sicut legit̄ **O**h̄s in iordane est bap̄tizatus in aq̄ que est cōis om̄i-
bus. Et iō d̄t **M**gr̄ q̄rto sniaz q̄ bap̄tismus non d̄z fieri in vino nec in
lixinio nec in aq̄ turbida nisi tempore magne necessitatis. Sed s̄m cām
formalem tunc bap̄tismus est institutus a ch̄risto quando dixit **M**arci
ultimo. **T**te bap̄tizantes in nomine patris z filij z sp̄s̄sancti. Et h̄ for-
ma debet suari a quolibet bap̄tizante. Et iō si aliquis bap̄tizaret pue-
rum sic dōd̄ **E**go bap̄tizō te in nomine patris z filij z sp̄s̄sancti ē in nomi-
ne sancti Nicolai. illa forma non valeret. Et iō talis puer bap̄tizat⁹ co-
rā dō om̄i p̄potenti non esset. iō q̄ ibi d̄mitteret formam z aliquid sup̄
adderet quia tali forme nihil est addendum. Et iō mulieres bap̄tizan-
tes pueros tpe necessitatis q̄n̄ 3 negligunt pueros aliquid addentes ad

Summula Raymundi

nam formā dicētes. ego baptizo te in noīe p̄ris ⁊ filijē sp̄s sancti ⁊ beate marie ⁊ beati nicolai. ⁊ isti sic facientes grauissime peccāt ⁊ credendum ē puerum talem si supuixerit eē rebaptizādum. Scda cā vīz efficiēs fuit ch̄rs. sed effect⁹ baptisimi est ablutio in sine ⁊ p̄mptitudo ad bonū ⁊ tarditas ad malum. Sed finis baptisimi est ablutio peccati originaliter trāsitus regni celestis si innocenter baptizatus custodiatur.

¶ Item nota circa cām efficientē q̄ christus baptismum instituit vt quidā doctores dicunt cum de latere suo sanguinem ⁊ aquā voluit emanare postea aquā sanctificauit dicens. nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ sp̄s sancto non intrabit regnum celorum. Joh. ij. **¶** Item q̄ baptizādus cum p̄mo ad eccliam venerit. tunc p̄mo interrogat̄ vt̄ abrenunciat diabolo. Et r̄sident patrini abrenuncio. Et itē querit̄. vtrū credat in patrem ⁊ filium ⁊ sp̄s sanctū. Et itē patrini r̄sident credo. ⁊ p̄ hoc baptizādus instruitur de vita ⁊ fide. Nā de vita docet abrenunciare diabolo. sed de fide docetur credere in sc̄tam trinitatem. Et etiā interrogat̄. si credit in eccliam catholicā sc̄tōz cōmunionē remissionē peccatorū. R̄sident patrini credo. Post istā interrogatōem ⁊ r̄sionem puulus p̄ sacerdotē suscitā. p̄ hoc exhortatur ad ministerium dei. vt expellantur ab eo diabolice potestates. ⁊ s̄m beatum Augustinum hec omnia sunt ex imperio saluatoris q̄ dixit discipulis suis. Ite docere omnes gentes baptizātes eas in noīe patris filijē sp̄s sancti.

¶ Item nota s̄m Albertū sicut s̄ septē dona sp̄s sancti. et septē s̄ dona sp̄s baptisimi. Prīmū est salis collatio. vñ d̄ venerabilis Beda. sal bñ dicit̄ dari in os baptizādi. vt p̄cipiat doctrinā ⁊ de fidei. Scdm donū ē aux ⁊ nariū cum sputo linitio quod fit exēplo ch̄ri qui lucū cuz sputo faciēs mutū ⁊ surdū sanauit. Joh. ix. Et oculos ceci nati linit. Tercū donū est signatio pectoris cum oleo vt custodiat cor suū inuictū. Quartū donū est signatio inter scapulas cuz oleo p̄ quā fortitudo ⁊ armatura diabolum denotat. Quintū donū ipa immersio aque. Ubi nota. q̄ trina immersio fit in fonte p̄ quod designatur tribuana sepultura christi qui tribus diebus ⁊ noctib⁹ fuit in sepulchro. Circa id additur vna cautela que est talis. Nā si puer fit ita debilis q̄ non possit ter immergi fonti tūc sola terna asperio aque sufficeret. Sextū donū est vinctio facta in vertice cum crismate. Septimū donū est vinctio facta in fronte qd̄ h̄t effectū cōtemplatōis diuine ⁊ cognitōis eterne.

¶ Item nota. q̄ puer debet solum tres patros habere. hoc est signū sc̄te trinitat̄. Vel ido. q̄ omne verum testimoniū stat in ore duoz ⁊ vtrius Si autē eēt plures p̄pter paupertatez pentum. ⁊ si nisi esset vnus tempore necessitatis nō impediret sacramentum baptisimi. ita q̄ ex hoc sacramentū baptisimi non inficiatur. **¶** Item nota duo s̄ que impediunt h̄ sacramētum. scz. exorcismus ⁊ cathecismus. Cathecismus p̄cedit non ad eius instructōem. sed quo ad fidei susceptōem ⁊ p̄cessionē ⁊ sponcionē quā facit puulus non in p̄pria p̄sona. sed p̄ vicariū scz p̄ patros. Exorcismus etiā p̄cedit baptismum. i. adiuratio contra malos sp̄s ⁊ suggestiones eorum d̄ vt depellatur potestas diaboli. ita q̄ minuitur ne possit salutē in puulis impedire. sicut antea patebat. Et de tali incidit tale dubiū. Si

Folio. xliii

aliqui moreret post exorcismūz cathecismūz non baptizat. vtz tunc ba-
ptismus aliquē haberet effectū saluādi. Ex quo baptismūz ē ianua sancte
m̄is ecclie. ḡ sine baptismō null⁹ liberat a damnatōe. Quare r̄ndēt ad
dubiū. q̄ exorcism⁹z cathecism⁹ non p̄nt aliquē liberare a pena. vt q̄dam
doctores v̄lount. sed quidā doctores dicunt. q̄ cathecism⁹ aliquo mō ab-
soluit ip̄m hoīem a pena. Et p̄ illo sciēdum q̄ pena ē multiplex. Nā que
dā ē pena dāni z sensus: z istā penā sustinēt aīc in inferno ex̄ntes. z d̄z iō
pena dāni. qz carent v̄sione dei. sed d̄z iō pena sensus: qz patiunt in aīa. z
post diē iudicij tā in aīa q̄ in corp̄e patiunt. qz tūc ibi erūt sensus vt patz
de diuīte epulone Luce. xvj. dicente. crutior in hac flāma Alique v̄o nec
h̄nt penā dāni. nec sensus. vt fuerunt sancti patres olim in limbo Alia ē
pena sensus: non dāni: talis pena est aīaz in purgatorio ex̄. stente q̄ licz
h̄nt penā sensus: patiūt in aīa. tñ non h̄nt penā dāni. quia sperant coti-
die h̄re v̄sionē dei. Quartē v̄o h̄nt penā dāni: non sensus: vt pueri q̄ mo-
riunt sine baptisinate illi em̄ penā dāni habent. qz carent v̄sione sc̄te tris-
nitatis: non h̄nt penā sensus. qz non patiunt in aīa. Et dicunt doctores
sacre sc̄pture. q̄ gaudiū corp̄is vel delectatio ē maior q̄ alicui⁹ hoīs in h̄mū
do quāta p̄t haberi ex naturali rex cognitōe. Tunc igit ad dubitatōem
R̄ndetur. q̄ si talis puer non fuerit baptizatus. tunc nō fruit diuina v̄s-
sione Et qñ tunc arguit. ḡ cathecism⁹z exorcism⁹ null⁹ sunt effectus
R̄ndetur. q̄ alleuiatur eis penā. sed tñ fruitioe diuine v̄sionis carent
¶ Ultimo nota. dubitaret quis v̄tz possit fieri dilatio post exorcismūz
z cathecismūz ad tres vel ad quattuor annos. ibi r̄ndetur q̄ securi⁹z meli-
us est. q̄ statim post exorcismūz baptizat. p̄pter tres cās. Prima ē vt mor-
bo pueniens remediū exhibeatur. qz si differret aliqz exhibitōem reme-
dij. tunc qñqz morb⁹ in puero fieret incurabilis vt videm⁹ illd̄ in exteros
rib⁹ qñ medela nimis tarda ē. tunc morb⁹ fit incurabilis vt ḡ morbo sta-
tim pueniens remediū p̄stetur. tūc puer statim d̄z baptizari ne morb⁹ in
puero fiat incurabilis. vñ Ap̄s. oēs nascimur filij ire. Eph̄. ij. Pro quo
sciēdum. q̄ duplex est gñatio. qdā est in ytero. z ē illa qñ aīa infundit cor-
pori. Alia est gñatio ex ytero est qñ puer in natiuitate gñax. mō statim
qñ aīa infundit ip̄i corp̄i. tūc ibi ē morb⁹. z ḡ qñ ex ytero gñat. tunc in medi-
ate morb⁹ d̄z curare. z p̄ns d̄z statim baptizari. Secda cā ē. ne puer mor-
te pueniat. qz nec exorcism⁹ nec cathecism⁹ curauit puez. sed solū bap-
tismus ne fiat piculū. tūc puer statim ē baptizand⁹. Tercia cā ē. ne puer a
diabolo opp̄mat. qz diabol⁹ p̄t puez opp̄mere ante baptismūz ex p̄missio-
nū p̄pter tres cās dictas.

·i. q̄ inclināt ē ad mortē

·i. ex v̄o sue m̄is

¶ Mortis agens puer officium dum nascitur ille

·s̄ hoīe

illd̄ factm

·i. aliqua

¶ Quocunqz potest baptismum sumere nec quam

·i. q̄licūqz

·s̄ infanti

¶ Personam reijcit quocunqz modo sibi iunctam

h j

Summula Baptundi

S e hēveꝝ .i. baptizādi s^a tali psona scz illa. ego baptizo te in noie. etc.
Dummodo mergendi seruetur debita forma
s^a talis infans .i. deederet .i. oleo sanctificato
Si tunc non moritur crismetur crismate sacro
.i. nō est nclē .i. ad hūc puez .i. adducere s^a testimonis
Non opus est aliquos hunc accersire patrinos

Nic m̄gr̄ remouet dubiū ē illō. si aliq̄s puer esset nat⁹ & ad mortē in
clinat⁹ quō h̄mōi puer cēt baptizā⁹. Ad hoc dubiū r̄ndet lr̄a sic. q̄nq̄ est
agēs offi. iū mortē. i. q̄ncunq̄ puer ē inclinat⁹ ad mortem in p̄ncipio sue
natiuitatē. tūc ille puer d̄z baptizari a quocūq̄. siue a muliere. siue a viro
& non d̄nt sp̄nere p̄sonas quocunq̄ mō tales p̄sone sint sibi iūcte. Et ille
baptizās debet ob̄uare debitā formā q̄ ē talis. ego baptizo te in noie pa
tris & filij sp̄s sancti. Et si ille puer nō mouit. tūc postmodū d̄z crismari
sacro crismate. i. oho sc̄rificato. Et in tali cāu nō ē nclēm patrinos voca
re ad baptismū. nec d̄z cathecizari. ¶ Circa lr̄az Dumō ē icidū. q̄ si mu
lier in tali necessitate baptizaret puez suū nō eet iō a viro suo leganda &
sic p̄st̄ intellēdū ē d̄ viro d̄ p̄ter d̄ alijs p̄anguincis. ¶ Secdo nota. q̄
circa sac̄m baptismi tria p̄currūt sic circa alia sac̄a. scz sac̄m t̄m̄ res sa
c̄r̄. sac̄m r̄ res sac̄r̄. nā sac̄m baptismi ē fons & aq̄ b̄ndicta ih̄i⁹ ont⁹. scz
res sac̄r̄ ē gr̄a sp̄ualit̄ p̄ quā hō in fide p̄firmat. & p̄ tanto aliq̄s baptizat
vt sibi gr̄a augmētat̄. & in fide p̄firmat. sed res sac̄r̄ & sac̄m s̄l̄ est caris
cter indebilis aie imp̄silus. ¶ Tercio notādū q̄ sac̄m baptismatē adhuc
aliter notificat̄ & hoc sic. sac̄m baptismatē est p̄ncipium vite sp̄ualis p̄ qd̄
fit sigillum & custodia mentis q̄ illuminatio. Nā p̄mo d̄r. est p̄ncipium vite
sp̄ualis. q̄ disponit nos ad vitā eternā Joānis. ij. nisi quis renat⁹ su
erit ex aq̄e sp̄sctō non intrabit regnū celoz. scdo d̄r. qd̄ fit sigillum &
hoc similitudinarie. q̄ sicut p̄ sigillū vna lr̄a discernitur ab alia siue coḡ
scitur sicut lr̄a Ep̄i vel conulū p̄ sigillū imp̄ssum cognoscitur differre a
lr̄a milite vel comitis vel baronis. itē nos ch̄stīā p̄ hoc sac̄m baptismi &
sigilli distinguuntur ab alijs hoibus. scz a gentilib⁹ & a iudeis. & sic d̄ alijs.
¶ Tercio d̄r. (& custodia) q̄ ibi ē caract̄ indebilis imp̄ssus aie et̄nalit̄. vñ
character sic diffinit̄. est q̄itas aie disponens potētias eius ad p̄sequendū
maiorē gr̄am. ¶ Quarto d̄r. (& mentis illuminatio) q̄ p̄ baptismū si
des introducūt̄ & mens. i. aia illuminat̄. ¶ Tē nota. q̄ ca efficiēs hui⁹ sa
c̄r̄i est duplex. scz. p̄ncipaliter instrumentalis. & efficiēs p̄ncipalis huius
sac̄r̄i est ipe ch̄rs. sed cā efficiēs instrumentalis hui⁹ sac̄r̄i est sacerdos v̄
minister. Item cā finalis p̄ncipaliter loquendo huius sac̄r̄i est deletio
oim p̄ctorū & oim penaz. Et ergo ipe baptismus est dignior omnib⁹ sa
cramētis in efficacia. Unde sciendum q̄ pena est duplex quō ad p̄sens
scz. eterna. vel tp̄alis. Nam pena temporaria est que nobis hic infligitur.
sicut est f̄cis & fames & illam penam non delet baptismus. Sed pena eter
nalis est que assumpta est a p̄mo hōie ex peccato & itaz delet baptism⁹.

folia. xliii.

Et ex hoc dicto solui vna dubitatio q̄ tal est. vtz baptism⁹ delere p̄t pec-
cata in adultorē dī q̄ sic: qz baptism⁹ est talis efficacia q̄ delet omnia peccā
actualia et originale. Istō sic sc̄ate. Ponat casus possibilis si eēt aliq̄s iu-
deus et ferret sniam iustā corā iudice in aliquē hoiem malū. Et hoc tunc
erit irregularis et in hoc non peccat. mō si tūc talis baptizaret. tunc q̄rit
vtz ibi irregularitas dispēsetur Ad hoc r̄r̄ fm aliquos q̄ non. qz baptis-
mus delet pctā. sed istud non est pctm̄. igit̄ et Sed alij dicūt. q̄ et baptis-
mus auferet irregularitatē. et argnūt sic. si auferet mai⁹ et auferet min⁹ s̄
mai⁹ pctm̄ q̄ irregularitas qm̄ p̄t pctm̄ aliq̄s dānat. non at̄ p̄t irregu-
laritatē. Itē sciēdū q̄ puer tali mō baptizat⁹ vt docet lrā obhuata debi-
ta forma x̄boy vt p̄dictū est d̄z postea in ecclia crismarunt d̄t mgr̄ in lrā e-
rō hui⁹ ē. qz alias non eēt p̄fecte baptizat⁹. qz nō h̄et dona que p̄ferūtur
in baptismo de quib⁹ pus dcm̄ ē. Itē debita forma vt supra patuit ē ego
baptizo te in noīe p̄ris et filij sp̄s̄sancti. Et licet illd̄ p̄nomen ego deter-
minate intelligit̄ in illo x̄bo p̄me p̄sone sc̄z baptizo. tamen requirit̄ vtiq̄
q̄ expresse ponat. Itē illa x̄ba iā plura d̄nt eē om̄ino s̄cia in sc̄atōe teu-
thonorē in eodem ordine. qz alias laicus non potest baptizare quod ē cō-
tra intentōem littere.

Itē sciēdū talia x̄ba d̄nt p̄ferri sine aliquoz alioz x̄boy interpositōe
quia si caderet trabsvel aliqd̄ aliud euenerit ex improuiso et tēteret ba-
ptizatē et si tunc diceret p̄sbyter sic baptizans. ego baptizo te ac qd̄ ē ibi
in noīe p̄ris et filij sp̄s̄sancti puer non eēt baptizat⁹. qz illa x̄ba (ac qd̄ ē)
ibi non s̄t de forma x̄boyum baptismi.

Itē si laic⁹ nō intelligēs latinū diceret h̄yba. ego baptizo te in noīe
p̄ris et filij sp̄s̄sancti q̄ s̄yba baptismi n̄ sciret qd̄ p̄ ista x̄ba notar̄. ipe
nō p̄t p̄ ea baptizari cū ad baptizatē req̄rit̄ intētio baptizādi. et cū h̄ regit̄
q̄ intelligat qd̄ x̄ba p̄cernētia formā baptismi sc̄at̄ siue rep̄sentāt. Itē sci-
endū. Si in cāu nēcitat̄ puer ad fontē teneret cū debita forma x̄boyum
tal̄s eēt baptizat⁹ et ex illo p̄z q̄ in cāu nēcitat̄ sola asp̄sio aque suffic̄ ad
baptismū. Itē mgr̄ d̄t. q̄ in cāu nēcitat̄ nulla p̄sona abicit̄ d̄ baptismō
diceret q̄q̄. vtz iude⁹ q̄ non ē baptizat⁹ vel pagan⁹ vel sarracen⁹ posset ali-
quē baptizare. r̄r̄ q̄ sic dūmō h̄ret intētiōez baptizādi. et sciret debita for-
ma x̄boyum illd̄ videt̄ patere ex hoc. qz br̄s Joānes chr̄m in iordane bap-
tizauit t̄n̄ ipemet non fuit baptizat⁹ et ex illo māifeste p̄z vlt̄r⁹. q̄ nullus
d̄z seipm̄ baptizare. et hui⁹ exēm̄ est. qz chr̄s a Joanne baptista voluit ba-
ptizari. nisi tūc aliq̄s specialr̄ p̄ bonā intētiōem baptizaret de quo infra di-
cet̄. ibi. iude⁹ cur r̄s p̄tr̄it̄ et. Itōtādū lrā d̄t. q̄libet hō p̄t baptizari. circa h̄
d̄bitat̄. vtz h̄ s̄t v̄m. et arguit q̄ n̄. qz h̄ ē solū p̄missuz successorib⁹ ap̄toz. i.
sp̄is sacerdotib⁹. igit̄ nō ois hō p̄t baptizari. p̄na tenet. s̄z aīns p̄bat p̄ dicti
Marci. xvj. vbi chr̄s dixit suis discipulis et eoz successorib⁹ sacerdotibus.
euentes docete oēs gētes baptizātes eas in noīe p̄ris. et Sed in oppo^m est
lrā p̄ns. q̄ a q̄cunq̄ puer p̄t baptizari. igit̄ et. ibi r̄r̄. q̄ aliquē baptizari in-
telligit̄ duplr̄. vno^o ex officio sic solū sacerdos baptizat. ali^o ex articlō ne-
cessitat̄ et sic q̄libet p̄sona p̄t baptizare sic intelligit̄ lrā. sed d̄ illo p̄mo di-
cto intelligit̄ dcm̄ Marc̄i non p̄ns lrā. Tunc ad rōem q̄n̄ d̄t. tamen hoc
solum est cōmissum successoribus ap̄stoloz. id est ip̄is sacerdotibus. ibi

Summula Baptismi

Rñr. q hoc ē intelligēdū d officio sic q solū successorib⁹ aptoz ep̄cessum ex officio baptizari nō eunt ex articulo necessitatis.

Cū tē nota dubitaret q̄s. vtz puul⁹ p̄t baptizari. r̄videt q nō. q̄v̄t h̄ p̄ b̄tm̄ Marcū loco allegato tūc talis q̄ crediderit q̄ baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit. mō puul⁹ adhuc nō credit. iō nō p̄t baptizari. Maior p̄z. q̄ d non ha buerit fidē nec crediderit nō p̄t baptizari. s̄z ille puul⁹ nō h̄z fidē. igit̄ nō p̄t baptizari. Ad hoc rñr. q̄ fides. p̄t h̄z sufficit ē duplex. nā q̄dā ē fides p̄ pria q̄dā ē fides aliena. mō q̄uis puer nō h̄z fidē. p̄pria. h̄z tñ fidē alienam. S̄z diceret q̄s s̄b q̄ fide baptizat puer cū fide. p̄p̄ā adhuc nō h̄z. Ad illud ē ddm̄ q̄ puer baptizat in fide patrinoz. **S**ed contra h̄ arguit sic. stat q̄taret q̄ patrinū s̄z male fidei. vtz q̄ forte s̄z hereticiz sic de alijs r̄ sic tunc statet q̄ puer baptizat in male fide. Ad illud rñr s̄m̄ b̄tm̄ Augu^m. q̄ triplex ē fides. sc̄z seminata germinās r̄ matura fides seminata. ē q̄n puer ē baptizat⁹. q̄ tūc statim in eo fides ch̄riana seminata ē a sp̄sctō. r̄ iō tunc in fide eccl̄ie baptizat. r̄ sic tūc nō obstat q̄ q̄nq̄ patrinū s̄z male fidei vel et̄ ip̄e sacerdos baptizās. q̄ p̄pterea puer nihilomin⁹ baptizat⁹. q̄ ei impi mit̄ sac̄m̄ baptismi in fide eccl̄ie. Sed fides germinās. ē q̄n tal puer cre scit in adoleſcētia r̄ si tūc puer floret in v̄tutib⁹ ch̄riani. tūc h̄z fidē germi nātē. S̄z fides matura. q̄n puer puenit ad ānos discretōis sc̄ies d̄scerne re bonū a maloz ecōuerſo. tūc h̄z fidē maturā r̄ p̄ hoc tūc d̄z q̄ vbi patri nū erāt hereticiz vel male fidei. tūc ille puer nō baptizat in fide mala. quia baptizat in fide Ap̄loz in fide sac̄r̄ sic fides mala ip̄oz patrinoz non succedit in puulū ex eo q̄ ibi acq̄rit r̄ sac̄r̄. **U**ltimo nota. q̄ dubitarz q̄s. vtz puero gr̄ā p̄fer̄ in baptismo. r̄ videt q̄ sic. nā illi p̄fer̄ gr̄ā q̄ dign⁹ ē vita et̄na. s̄z ip̄e puer baptizat⁹ dign⁹ ē vita et̄na. igit̄ ei p̄fer̄ gr̄ā. Maior ē nota. Minor p̄z d̄ se. sed in oppositū arguit sic. ad oēm gr̄ām sed ē iustifi catio. sed in puero n̄ ē iustificatio. igit̄ r̄. p̄nā p̄bat p̄ dcm̄ b̄ti Augustini q̄ d̄t. q̄ creauit te sine te n̄ iustificabit te sine te. sed puer n̄ h̄z p̄sensuz q̄ req̄ rit in iustificatōe. Ad illud rñr. q̄ gr̄ā p̄fer̄ triplr̄. p̄mo ex merito passionis ch̄ri q̄ h̄o ex̄ns in valle miserie p̄nt̄ vite nō potuit liberari p̄ hoic̄z nec an gelū. sed solū d̄z h̄o ip̄m̄ liberauit in amara passione q̄ passione sum⁹ r̄z dempti oēs. sc̄do gr̄ā cōfer̄ ex̄v̄tute aliene fidei. q̄ sic nos sum⁹ baptizati ab alienis sic nos s̄bleuemur ab alienis. sed v̄tute aliena sum⁹ lapsi. q̄ ex v̄tute. p̄thoplasini. i. p̄mi hois. sic et̄ ip̄e h̄o ex̄v̄tute aliena s̄bleuat. sc̄z. ex v̄tute dei. sc̄cio gr̄ā p̄fer̄ alicui rōe sac̄r̄. q̄ hoc sac̄m̄ ē deletio oim̄ p̄ccoz r̄ culpaz. q̄ culpa r̄ gr̄ā nolūt se p̄pati. q̄ cum gr̄ā induc̄. culpa remittit̄ Tunc ad rōem d̄z. h̄z ip̄e puer non h̄z iustificatōem p̄p̄am. h̄z tñ iustifica tōem alienā q̄ sufficit sibi. r̄.

De sacra Confirmatione.

.i. in susceptōe sacre p̄firmatōis .i. n̄clariū

In confirmando nō est opus esse patrinos
s̄ patrin⁹ .i. req̄rit̄ .i. sol⁹ patrin⁹ s̄ ep̄o s̄ p̄firmādū

Annus erit tantum qui presentabit eundem

s̄ p̄firmād⁹ .i. b̄ndictōem

Iste cathecismus non suscipiat prohibemus

Folio. lxx.

In ista pte autor determinat d sacra confirmatōe dī sic. qñ aliq̄s dz cōfirmari. tūc nē op̄ibi esse tres psonasyl patrinos. s; sufficit vna psona r̄ yn̄ patrini q̄ eū p̄ntat ep̄o. Et ille dz cōfirmari. iō debet ca thecizari. Sed extra lrām ille qui est patrini in confirmatōe cū illo (cui⁹ patrini⁹) nō dz cōficare nec p̄cipare in affinitate. q; in confirmatōe contrahit̄ cognatio spūalis que impedit matrimoniu. q; aliquat̄ cognatio dī. Et iō si aliq̄s ducit puellā añ ep̄m ad hoc vt suscipiat confirmatōem m̄fimoniu cum ipa contrahere non p̄r. q; est filia spūalis.]

Circa lrām notābū. q; ad ipam confirmatōem qñq; requirunt. Pr̄ requirit materia. vñ materia cōfirmatōis est crisma qd̄ conficit̄ ex duob⁹ sc; ex oleo balsamoz p oleū designat̄ noua grā q̄ in confirmatōe cōficat̄. n̄ grā q̄ dat̄ in baptisimo. q; grā baptisimi dat̄ in remissionē p̄cōz. Sed grā cōfirmatōis dat̄ in cōfirmatōnem vt hō sit firm⁹ r̄ foris ad resistēdū dia bolice pūgne. Sed p balsamū designat̄ odor bone fame r̄ bone opatiōis. Scdo in hoc sacro est forma r̄ est talis. Signo te signo sancte cruce in uo go te crismate salutem in noie p̄ris filij spūis sancti. Et illa forma a quolibet ep̄o est. vñ uanda Tercio requirit̄ loc⁹. sc; frons. que hec est. vna ps mas̄is apparēte manifestat̄ p hoc designat̄ q; illd̄ sacm̄ dat̄. p̄t pugnaz. vic; vt publice velit nomen ch̄isti confiteri corā omib⁹ hōib⁹. Quarto requirit̄ p̄sona confirmatōis vt est ep̄s. Vñ est sciendū q; duo sacra a solo ep̄o conferunt̄. sc; sacm̄ ordinis sacra conferit̄ plenitudo gratie. Et iō conferunt̄ p̄sona que habet plenitudinem p̄tatis. s. ab ep̄o. Quinto requirit̄ intentio. r̄ hec exp̄m̄it̄ p̄ba qñ d̄t ep̄s. signo te. ec̄. Unda illa quinq; adhuc duo p̄curunt. scilicet pugna r̄ noua grā. Pugna iō. q; debemus publice nomen ch̄i confiteri. Sed noua grā vt non efficiamur tam p̄mpti ad peccādū. vñ. Sons confirmat̄ p̄sul intentione verba. Crā domat̄ cōstans ad bella parat̄. Sed dices. que ē rō ordinis. q̄r post baptismū hic determinat̄ d confirmatōe R̄r. q; ideo facit̄: p̄mo q; in confirmatione dat̄ grā ad roborādū baptismū. sc; q; hō audacter r̄ sine timore confiteat̄ nomen ch̄isti corā infidelib⁹. Scdo iō facit̄. q; ista duo sacra sc; s. baptis̄ mus r̄ confirmatio immediate sequunt̄. q; null⁹ p̄cedere ad sacros ordines. nisi confirmat̄ sit r̄ baptizat̄. Neb qñ q̄erit̄. q̄r non fecit̄ specialē tractatū de confirmatōe sicut de baptisimo R̄r. p̄ iō. q; circa cōfirmatōnem n̄ habent̄ aliquos casus difficiles circa baptismū determinat̄ d cōfirmatōem.

Scdo notābū. in confirmatōe tria s; notābū. p̄ q̄r q̄s iniungat̄. scdo q̄r in signū sc̄e crucis inungat̄: tercio q̄r in facie p̄cutit̄. De p̄mo ē sciendū q; q̄ttuoꝝ vicib⁹ inungit̄. vic; ter in baptismoz semel in confirmatōe. p̄mo vngit̄ in pectore. r̄ p hoc designat̄ qd̄ dz suscipie sciam r̄ sanctitatē r̄ reicere dē malū. Scdo vngit̄ int̄ scapulas ad designādū q; oēm pigritiā reiciat̄ r̄ suscipiet̄ opatōem bonā. Et his duob⁹ modis vngit̄ oleo cōsecrato. Silr̄ r̄ tercio vngit̄ in v̄tice cū crismate. r̄ p hoc designat̄ q; sp̄ dz esse patus reddere rōem de fide. Quarto in confirmatōe vngitur directe in fronte. p hoc designat̄ augmētū gr̄e r̄ act⁹ strennuū exercendi in fine v̄t̄i aliq̄s vellet cōtradidicere fide tūc dz strenue r̄ publice cōfiteri nomē ch̄isti. Scdo q̄r̄ h̄ vic; q̄r in signū crucis r̄ firmat̄. R̄ō ē q; om̄ia sacra vident̄

Summula Bagmudi

sumere efficaciam a passione xpi quam per redemptionem humani generis in ara crucis sustinuit. quia aduersa pars super per crucem. et in signum crucis quilibet confirmatur. **Mercio** confirmatur quare quis in facie percussus. Rursum quod hoc est quod duplici ratione. prima est illud melius memorie imprimatur. secundum est episcopus recordare. Et ratio est quod confirmatio est sacramentum iterabile. et si necesse est ut memorie imprimatur ne iteraret. Secunda ratio est ut diabolica pars expellatur. Et est enim signum patientie et humilitatis per quod diabolus expellitur. sicut legitur de puodaz obsessio quod dedit alapa cuidam monacho quam monachus patienter sustulit. **Pars**bens ei aliam maxillam iuxta filium saluatoris. diabolus patientiam illius monachi non potuit tollere. id est illum obsessum reliquit enasit. et sic iste liberatus erat. **Mercio** ratio est ut homo confirmatus sit fortis in fide ubique nomen christi suscipiendo. quod confirmatio datur baptizato prostantia fidei sic per hoc fiat ita fortis in fide quod nunquam erubescat nomen dei suscipere. **Quarta** ratio est ista ad representatorem confirmationis apostolorum. quia apostolus confirmauerunt per impositionem manuum istam confirmationem sicut percussio episcopi in faciem hominis confirmati.

Mercio notandum per modum dubitationis. utrum non confirmatus posset confirmare. Et videtur quod non confirmatus posset confirmare alium. **Quod** probatur. quia non baptizatus potest baptizare. et non confirmatus potest confirmare. **quia** tenet ex similitudine. Sed ante probatur ex sententia precedenti ubi dicebatur quod a quocumque baptizatus potest sumi. Et probatur ratione tali puta quod non baptizatus potest baptizare quia iudeus potest baptizare si habet intentionem bonam. et per hoc videtur quod non confirmatus potest confirmari. **Ad** hoc rursum quod non confirmatus non potest confirmare quod per se est tunc ille qui debet esse patrum alicui confirmati. **De** hoc confirmatus. **Sed** ad rationem dicitur quod arguitur quod non baptizans potest baptizare. et non confirmatus potest confirmari. negando est **quia**. Et quoniam probatur ex similitudine dicitur quod illa similitudo non videtur. quia aliter est factio baptismi quam de factio confirmationis. quod sic per se. quia factio baptismi est factio necessitatis. quia sine eo nullus potest saluari. sed sic non est de sacramento confirmationis. quia sine confirmatione homo saluari potest.

Quarto notandum utrum simplex sacerdos posset confirmare vel an simplex sacerdos posset porrigere confirmationem et videtur quod sic. **nam** si simplex sacerdos habet porrigere maius et potest porrigere minus. **si** simplex sacerdos habet porrigere corpus christi quod est factio maius. **Sed** in oppositum est illud quod dicitur et super se quod episcopus tamen habet conferre confirmationem. **Ubi** rursum quod nullus habet conferre confirmationem nisi solus episcopus. **Sed** tunc ad rationem de quoniam factio est digna alio intelligitur quod per se dicitur ad oppositum sufficit. **primo** ratione efficacitatis. et sic baptismus est dignius factio. **Secundo** ratione dignitatis excellentie sic eucharistia est dignius factio. **Tercio** ratione beatitudinis sic in simonibus est dignius factio. **Quarto** ratione conferentis. **Et** sic factio in simonibus est nobilior. quia nobiliores conferunt. **videtur** ab episcopo. **Per** hoc dicitur ad rationem habet eucharistia est dignius factio in simonibus excellentia. **non** tamen ratione conferentis.

Quinto notandum per modum dubitandi utrum noua gratia conferatur in confirmatione. et videtur quod sic. **per** quod nota quod gratia est duplex. quodammodo est gratia gratis data. ista datur per totum de quod nihil ad oppositum. **Alia** est gratia gratum faciens et illa per quam homo deo reconciliatur. **Et** est duplex. quod est deus in gratia gratum faciens. **aliam** est deus magis gratum magis gratum faciens. **per** datur confirmari in baptismo. **si** gratia de magis gratum magis gratum faciens datur in confirmatione et sic per se maior datur in confirmatione quam in baptismo.

Folio. xlii

Ultimo notabū. dubitat vtz confirmatio sit sacrm nclariū. **S**bi rñr pbi
 ninctōem. nā aliqd eē nclariū itelligit duplf. **U**no° simplē e illo° pfirmatō
 nē nclariū sacrz. qz sine pfirmatōe hō saluari p̄t. **A**lio° ly nclariū p̄t casp
 p̄tuli. e sic confirmatio ē nclaria. i. vril. qz si hō dz resistere pugne diabolice
 seu resistere mal siue infidelib⁹ nclariū ē sibi vt hēat sacrm confirmatōis
 .i. discrete .i. femine s° aliquos

Sint p̄munire mulieres. dum pueros sic
 .i. retinēt s° baptizādi

Baptizant qz conseruent formam memoratam
 s° formā .i. interdū .i. stupefacte

Hanc p̄termittunt quandoqz minis pauefacte
 s° paeri faterent se

Hij baptizantur rursus confiteantur
 scz q̄ ē tal ego baptizo te in nōie: p. z. f. t. ff.

Baptismi formam p̄dictam non tenuisse
 .i. emēdari dz s° qz ē sacrm irriterabile

Corrigitur sic baptismus sed non iteratur

Mgr̄ reuertēdo se sup baptismū cū p̄ aliqd dixit b̄secratōe p̄dit
 q̄dā notabilia seu cōsā p̄suasōes vtilēs circa baptismū. **E**t diuidit i q̄rtu
 or̄ p̄esim qz h̄ p̄it q̄rtuor̄ p̄suasōes. sc̄da ps. ibi. **M**ull⁹ ab gortiu⁹. tertia
 ibi. **P**ro: abozitiuū. q̄rta ibi. **S**i puey mergis. **P**rima ps adhuc diuidit
 in duas ptes. in q̄ p̄it p̄mā p̄suasōe. sc̄da docet recupare q̄ndā negligē
 tiā factā circa baptismū. sc̄da ps ibi. **H**ac p̄termittūt. **E**t vult p̄tute lra
 li t̄m̄. **S**i mulier aliq̄ parit puey debi. ē q̄ ē inclinat⁹ ad mortē: iā i agone
 mortis posit⁹ tūc mulieres p̄nt illū puey baptizare. **S**ed tñ ip̄e dñt eē p̄e
 munite. i. fortes discrete sane mētis ita qz ob̄nuāt rectā formā p̄dictam
 ip̄i baptismi. **T**ūc ibi. (**H**ac p̄termittūt) **M**gr̄ s̄bdit dicens quō recupa
 ri debeat negligētia facta circa baptismū. **E**vult t̄m̄. si q̄nqz p̄ingit qz mu
 lieres sint nimis stupefacte. i. p̄terite seu pauefacte ita qz p̄t timorē for
 mā baptizādi infringūt. **E**t si sic. tūc tal mulier dz p̄fiteri le debitā formā
 emā baptizādi circa puey n̄ tenuisse. ita qz tal forma ē p̄tracta tunc talis
 baptismus fact⁹ in puero dz corrigi dz reiterari: ita qz tal puer dz deferri
 ad eccliam e cathedrae i fontē sacz mergi b̄z mo^m p̄uētū e dz crismari: e

Circa lram p̄mo ē notandū. ex lra h̄r qz baptism⁹ debet corrigi n̄ re.
 terari. **P**ro tuo sciendū qz sacra sunt duplicia. nam quedam sunt reit
 erabilia. **E**t anteqz determinatur de istis complete rememorādum ē pi
 us dictū vicz qz oē sacrm h̄z se sicut medicina. **E**t ip̄a medicina dz p̄cedere
 re morbo. vñ lepte s̄ sacra p̄pter septuplicē lesione peccati. vñ lesio pec
 cati est duplex. nā q̄dā ē lesio p̄ener q̄dā culpe. **L**esio culpe ē triplex. quia
 aut ē lesio pcti original̄ aut ē lesio pcti mortāl̄ aut ē lesio pcti venial̄. **E**t
 h̄ac triplex lesionē dat̄ triplex sacrm. nā p̄tra morbo pueri pcti original̄
 dat̄ baptism⁹. qz baptism⁹ ē p̄t deletōem pcti original̄. **C**ontra sc̄dm
 morbo p̄cti mortāl̄ dat̄ p̄na e p̄fessio que delent omne pctm̄ mortale

Summula Raymundi.

Sed cōtra terciū morbū p̄ctivenial̄ daf̄ v̄nctio extrema q̄ delect oia p̄ctā venializ. sed lesio siue p̄ctā pene ē q̄duplex. vel talis sit ex ignorantia vel ex malicia vel ex cōcupiscētia vel ex p̄nitente ad peccādū. Et cōtra hūc q̄d: r̄u p̄licē morbū daf̄ q̄duplex sac̄m. Nā cōtra p̄m morbū iḡrātīe daf̄ sac̄m ordīs. q̄ in ordine daf̄ grān r̄ōfirmatio illum natōis et discretōis. q̄z ordīa eius d̄z h̄re grām et scientiā discernēdi inter bonū et malū sic q̄ bonū doceat ut oparie exēq̄t malū doceat ignere. Contra s̄m morbū malicie daf̄ sancta eucharistia. q̄z sac̄m eucharistie est origo ois dignitatis et bonitatis: Contra terciū morbū concupiscētie daf̄ m̄rimoniū vt p̄ hoc sac̄z remō ueatur inordinata concupiscētia. Sed cōtra morbū p̄nitat̄ ad peccādū datur sac̄ra confirmatio. iōrt ipi cōfirmati nō sint ita p̄ni ad peccādū vt h̄us. q̄z in tali sac̄o datur grā confirmatōis ad bonūz cū h̄ibi daf̄ retar̄ datio ad malū. Tūc ad p̄positū ē dōm q̄ sac̄a s̄duplicia. sc̄z reiterabilia et irriterabilia. Qū tria sunt sac̄a irriterabilia. sc̄z baptisimus. cōfirmatio. et ordo. q̄z in talib̄ sac̄is imp̄m̄it̄ character indēbilis. Sed sac̄a reiterabilia s̄q̄ttuor. vt cōfessio. eucharistia. m̄rimoniū. et extrema v̄nctio. q̄z in eis non imp̄m̄itur character indēbilis.

¶ Secūdo notat̄ vt hoc p̄nomē ego nēclario apponat̄ in forma baptisimi. Et videt̄ q̄ nō. q̄z in om̄ib̄ p̄ p̄one cert̄ intelligit̄ n̄tis. vt p̄z p̄ Discipulū p̄ minoris. sed baptizo est v̄bū p̄me p̄one. q̄ in eo intelligit̄ cert̄ n̄tis et p̄ cōfēs̄ns nō erit necessariū exp̄mere illud p̄nomē in forma baptisimi. Ad hoc r̄nr p̄ distinctōem q̄ q̄bā de necessitate sunt baptizandi et q̄bā s̄p̄de necessitate baptizātis et que bā de necessitate forme baptisimi. modo ad hoc dubiū r̄nr q̄ hoc p̄nomen non est de necessitate baptizādi nec etiā sit de necessitate forme baptisimi. sed est de necessitate baptizātis et r̄ō h̄us est ista. q̄z p̄ h̄ p̄nomē ego exp̄m̄it̄ intentio baptizātis vt ip̄e baptizās iuelit̄ facere illa que facit eccl̄ia. q̄ illud p̄nomen ego non d̄z amitti.

¶ Tercio notādū. dubitaret̄ q̄s vt̄z in om̄i lingua aliq̄s p̄t baptizari. Ad h̄ dubiū r̄nr q̄ sic. q̄z q̄libet p̄t baptizare in sua lingua vulgari et vulgarit̄ et sic grec̄ in sua lingua p̄t baptizare. Et sic Bohem̄ Slav̄ Polon̄ Dac̄ et sic de alijs et hoc t̄pe necessitat̄ sed ip̄e sacerdos cuiuscunq̄z ideomat̄is fuerit s̄z d̄z baptizare p̄uey in lingua latina.

¶ Quarto notādū vt̄ hoc v̄bū baptizo p̄t omitti sic q̄ loco cuiusponat̄ h̄ x̄vum mergo. Ad h̄ r̄nr q̄ n̄. q̄z illud v̄būz mergo h̄z io se p̄l̄ q̄ly baptizo ex eo q̄ mergo et baptizo non s̄z synonyma. q̄z ois baptizat̄ ē in se et nō econuerso. ois merus est baptizat̄. q̄z mergo et baptizo non s̄z synonyma. Et eo q̄ d̄nt̄ sicut maḡ commune et min̄ commune. idō loco illi? (q̄d ē baptizo) nō poni mergo vt̄ dō. ego mergo te in nōie p̄ris et filij et sp̄s̄san eti. Sed d̄z dici. ego baptizo te. et.

¶ Quinto notādū. dubitaret̄ aliquis v̄trū loco illi? p̄nōis re posset p̄ni nomen p̄p̄iū vt̄ sic dō. ego baptizo Henricū in nōie p̄ris et filij et sp̄s̄sa eti. Ad hoc r̄nr q̄ non. et r̄ō ē ista. q̄z p̄p̄a nōia s̄z diuersis concept̄ib̄. p̄p̄ositionib̄ h̄cant̄ confusē. sed p̄nōia h̄cāt̄ certe. Et cum in baptisimo in t̄cio baptizāt̄ d̄z dirigi in certū v̄nicū suppositum indiuisibile. igit̄ p̄pter gr̄e talem certitudinē debet exp̄m̄i hoc p̄nomen te. Et loco illi? p̄nōis te non debet poni nomen p̄p̄iū.

folio. xlvi.

Sexto dubitaret q̄s. vtz sic posset poni forma baptismi. Ergo baptizo te in noib⁹ p̄risz filij: sp̄ssancti. ex q̄ tres sp̄sone diuersa hntes noia: scilz p̄r z filij z sp̄ssctus. Providet q̄ dz dici. ego baptizo te in noib⁹ p̄. z fi. z ff. Ad hoc r̄nr q̄ nō dz dici in noib⁹ in plali nūero. Sed debet dici in nomie in nūero singulari. Et rō hui⁹ est ista. q̄ vñ⁹ ē baptism⁹ vñ⁹ ē d̄s z vna est fī des z vna est ecclesia extra quā nullus saluatur: vt p̄z in delumina trinitatez fide catholica. firmiter credim⁹ z fīr̄ p̄fitemur oēs. modo illa vnitās essentie signatur p̄ istum abltm̄ singulari numeri. scz. noie. z ḡ debet dici in noier non in noibus.

Septimo notādū. dubitaret q̄svtz intētio baptizāt. sit nēcāria ad baptismū. Et videt q̄ sic. q̄ fm̄ b̄tm̄ Augusti^m. bona intētio req̄rit ad bonū opus. ḡ et̄ intētio nēcārio req̄rit ad baptismū. q̄ ibi exercet op⁹ optimū. Sed in oppositū ē bt̄s Aug⁹ in q̄dā omelia sup̄ Joannē vbi d̄r. accedat v̄borum ad elemētūz sit sac̄m. vbi vult q̄ ibi non sit nēcāria intentio. sed solum v̄borum platio. Ad hoc dubium r̄ndetur q̄ intētio req̄ritur p̄p̄ reuerētiā sac̄ri. Vnde est sciēdum. q̄ intentio ē duplex. scz. ḡnālisz l̄p̄eālis. Intentio generalis q̄n̄ ip̄e baptizans intendit facere illud qd̄ ecclesia facit. licet non credit eē verum quod ecclesia credit. Et ex hoc patet. q̄ in fidelis v̄t iudeus vel hereticus p̄t baptizare dum habeat intencōem ḡnālem. Et ista intentio generalis sp̄ exigit z requirit ad baptizātē. Alia est intentio sp̄eālis: ē ista q̄ ql̄bet credat q̄ baptismus h̄yrtutem delēdi peccata. Et ista non semp̄ requiritur. Et sic ad autoritatē b̄ti Augustini d̄r. q̄ licet non exp̄mit intencōem ḡnālem. t̄n̄ ibi eque bene vult illā. Et sic h̄ argumētum non valet. bt̄s Aug⁹. non exp̄mit intencōem ḡnālem. ḡ nō req̄ritur intentio ḡnālis ad baptismum. q̄ ibi arguitur ab autoritate ne ḡtue q̄p̄na non valet.

Octauo dubitat. z ponat talis casus q̄ sint duo pueri filij q̄ inueniuntur in certo loco. vñ⁹ illoz ē baptizāt⁹ z alter nō. sic q̄ dubiū ē q̄s illoz sit baptizāt⁹. tūc q̄rit vtz ambo d̄nt baptizari aut nō. v̄ videt q̄ non. q̄ si ambo baptizarent. tūc alter eoz bis baptizaret qd̄ nō p̄t fieri fm̄ p̄s d̄icta. q̄ null⁹ debet bis baptizari. ex eo q̄ illud sacramētūz est irriterabile. **I**n oppositū arguit sic. si null⁹ eozum baptizaretur. tunc vñ⁹ eoz māneret non baptizatusz per p̄ns aia ist⁹ eternalr̄ dānaret. p̄pter carentiam baptismi quod t̄n̄ maxime esset inconueniēs z absurdum. Ad hoc ē dōz q̄ isti pueri sic filij inuēti ambo debeāt baptizari. p̄pter iacōueniēs qd̄ ex h̄ possit seq̄. Si vñ⁹ eoz non baptizaret puta qd̄ aia ei⁹ possz eternalr̄ dānari. ḡ tutius ē ip̄m hoiem bis baptizari. q̄ eternalr̄ dānari siue fidez ch̄risti nā ignozare. ḡ ad remouēdum talem incertitudinē. tunc ambo d̄nt baptizari. Et si p̄t eē aliq̄ discretio inter pueros. tunc ip̄e baptizans null⁹ debet baptizare aliquē bis p̄pter rōem p̄s tactā. Sed aliqui sic r̄ndent. q̄ isti pueri sic inuēti ambo debeāt baptizari. Et hoc debet fieri s̄b p̄d̄itione. vt sic dōz. Si non es baptizatus. tūc ego baptizo te in noie patris z filij z sp̄ssancti. Et hoc sit. p̄pter securitatē. q̄ tuti⁹ est hoiem baptizari bis. q̄ non fieri ch̄ristianū.

Ultimo est notādū. dubitaret q̄svtrū baptismus sit melius a sacer dote bono vel malo. Ad hoc est dōm. q̄ baptizatus necq̄ meliorat per bo⁹

Summula Kapmundi

nū sacerdotē neq̄ peiorat̄ p̄ malū sacerdotē. sed tñ tutiorz securior est bñ
p̄sūm̄ a bono sacerdotē q̄ a malo. q̄ de exaudit citi⁹ p̄ces bonoz q̄ ma
loz. Et tuncylteri⁹ d̄t q̄ baptizatus nec meliozat̄. nec peiozat̄ p̄ baptizan
tem dum nō p̄ fo: mā v̄boz obf̄uat. q̄ efficacia baptismi p̄sūm̄ in factō.
z non in baptizate siue in sacerdotē.

.i. null⁹ puer s̄ sancto baptisinate

Nullus abortiuus in sacro fonte renatus

.i. in cimiterio .i. testā

Intra sancta loca sepeliri debet vt air lex

.i. puey nō mortuū ḡngit s̄ puer

Uxor abortiuum tua si parit licet ille

.i. pui t̄pis s̄ tūc illa

Temporis exigui legem seruabit eandem

s̄ legē s̄ puey genuisset

Quā seruaret si matuy peperisset

Nic auroz ponit sc̄dam cautelē circa baptismū oñdēs q̄bz fieri circa
pueros abortiuos in baptizādo. z hoc p̄ modum doctrine q̄ talis ē. si alii
q̄s puer abortiu⁹ baptizat⁹. tūc talis nō d̄z sepeliri in cimiterio. q̄ sicut
lex eius canonicū dicunt. tūc nullus debet sepeliri in cimiterio nisi fue
rit baptizat⁹. **Q**uāde s̄ d̄it m̄gr̄ ponendo aliud documentum circa ba
ptisimū oñdēs qualr̄ p̄sone imp̄gnate se debeant regere post pt̄z d̄t q̄ si
aliqua mulier generat puey abortiuū ita q̄ ante matuy t̄ps puer d̄ ma
trice exiuit. tūc ista mulier custodiat t̄ps puerperij quadraginta dieb⁹. ac
si puey matuy generasset.

Notādū p̄mo circa lrām. q̄ abortiu⁹ est puer q̄ nō d̄u p̄pleuit t̄ps natu
turale sue ḡnatōis. vt si ḡnaret uliq̄s puer z nō d̄u t̄ps naturale p̄pleuisset
ille pner diceret abortiu⁹. vñ t̄ps naturale ḡnatōis. put cōiter s̄ nouem
mēses. nō si puer ḡnat̄ in septimo vel octauo mē. e. tūc ḡnatio d̄z rep̄tia
z puer ḡnans d̄z abortiu⁹. z talis puer abortiu⁹ nō d̄z sepeliri in cimiterio
si mortu⁹ ē post q̄d abscondit̄ abyfo mat̄no. si at̄ viuit z postea baptizat⁹. ec
tūc post hoc mortū. tūc in cimiterio ē sepeliēd⁹.

Sc̄do ē notādū. q̄ q̄n abortiu⁹ ḡnat̄ hoc est duplr̄. vel em̄ ille ē aiat⁹ vel
nō. si nō est animat⁹. tūc nō d̄z sepeliri in cimiterio. **R**ō ē. q̄ null⁹ ē sepeli
end⁹ in cimiterio nisi hō. sed ille nō est homo. q̄ et̄ nō est sepeliēd⁹ in ci
misterio. **S**i at̄ talis abortiu⁹ ē aiat⁹ hoc est duplr̄. vel em̄ ille ē baptizatus
vel nō. **S**i ē baptizatus. tūc sepelitur in cimiterio. **S**i nō est baptizatus.
tūc nō sepelitur in cimiterio.

Tercio notādū. diceret q̄s si m̄lier mortū in ptu añq̄ puer erit vteruz
maternū q̄d ibi ē faciēdū an fruct⁹ cū m̄re d̄z sepeliri aut nō. **H**o hoc m̄r
q̄ talis m̄lier d̄z diuidit̄ fruct⁹ v̄iu⁹ d̄z exemi. ita q̄ saluabit̄ in vita. z post
hoc tūc fruct⁹ d̄z baptizari. m̄r at̄ debet in cimiterio sepeliri.

Quarto ē notādū. q̄n h̄ ē q̄ pueri nō baptizati n̄ d̄nt in cimiterio sepe
liri s̄ extra cimiteriū. **R**ō ē. q̄ q̄n intrāt regnū celoꝝ nō d̄nt locari inter
corpa fidelium. q̄ infidelium cū fidelib⁹ nō erit p̄mirtio. s̄z aie taliuꝝ p̄uro:ū
nō p̄ueniūt ad regnū celoꝝ. q̄ dixit ch̄s ad illicōdemū nisi quis renat⁹.

Summula Baptumundi

est necessaria. et quod non per primum non variat baptismum. sed per secundam. Ex^o de primis. ut si aliquis baptizaret sic diceret. ego baptizo te in nomine patris et tibi euenis tuffis. tale cessante ulterius diceret. et filius spiritus sancti. tunc adhuc puer esset baptizatus. Ex^o de secunda. ut si aliquis diceret. ego baptizo te in nomine patris et filii et faceret tunc impositionem et diceret ad ministrum suum. porrige mihi librum vel aquam calidam postea immergeret et diceret et spiritus sancti. tunc talis puer non esset baptizatus. Et ratio est. quod ibi forma baptismi esset fracta.

¶ Sexto videtur baptismum quantum ad transpositionem. ut si aliquis sic baptizaret in nomine patris et filii et spiritus sancti. ego baptizo te. et si aliquis hoc faceret ex simplicitate et deuotione tunc talis puer credit esse baptizatus. Si autem non faceret ex implicitate. sed propter hoc quod velit inducere errorem. tunc talis puer non est baptizatus. Sed nota verba transposita id est sancti. ibi videtur quod talis puer sit baptizatus. Ad hoc non dicitur. quod illud dicitur Aristotele. scilicet de perihermenias habita tem in logica de propositionibus. non autem in theologia. quod theologia non restringitur per illas regulas.

¶ Et nota dicitur circa formam baptismi. Si diceret aliquis sic baptizabo puerum. ego baptizo te in nomine christi. tunc dubitatur. utrum talis puer sit baptizatus. aut non. videtur quod sic. quod ita baptizauerunt discipuli in primitiua ecclesia. scilicet in nomine christi. Quorum successores sunt sacerdotes. videtur quod talis puer sit baptizatus. Ad hoc dubium non. quod talis puer non est baptizatus. Et ad rationem quod illud fuit necessarium in primitiua ecclesia. quod quicumque profitebatur hoc nomen christi. ille baptizabatur a discipulis. sic autem non est nunc. quod ita debet teneri forma ipsius ecclesie debet quod plus dicitur. Et licet sic dicitur. quod talis puer non sit baptizatus. et ratio assignatur. Quod ille sic baptizans peccat contra formam baptismi institutam a sanctis patribus.

¶ Ultimo est notandum. diceret aliquis sic baptizabo. ego baptizo te in nomine trinitatis vel in nomine trium personarum. Tunc dubitatur. utrum talis puer esset baptizatus vel non. Ratio. quod talis puer non esset baptizatus. Et ratio est ista. quod ista non est forma quam Iesus christus instituit. ut habet Mattheus. vltimo. Quia docete omnes gentes. Sed tamen sancta trinitas ita bene implicite potest inuocari.

.i. infantem   s^o sacro tribus vicibus

Si puer mergitur in fonte ter et nihil addes

.i. forme baptismi   .i. non baptizatus

Verboz forme manet illorum puer iste

aplicet s^o a ter s^o baptismi

Quauis assistat qui verboz seriem dat

¶ In ista parte magister ponit quantum documentum de ipso baptismo dicens. Si aliquis baptizaret puerum et mergeret ipsum tribus vicibus et omitteret formam verborum ille puer non esset baptizatus. et quod plus est firmum asseret quod profert formam verborum adhuc puer non esset baptizatus. Et ratio est ista. quod si alter diceret verba. tunc illa verba non proficerent. nec aliquem effectum inducerent. quod dicitur beatus Augustinus. apponendum in ad elementum. tunc erit sacramentum. et sic ille baptizans si omittet verba. tunc maneret solum aqua.

¶ Circa litteram notandum. auctor dicit in littera. si puer immergitur. verba non proficere

runtur. tūc talis pmanet nō baptizat⁹ siue illotus. ¶ Pro quo sciendum q³ tria requirunt⁹ circa baptismū. Prīmū ē debita vborū platio. Scđm est ipsius infantis immerfio vel aq³ supēffusio. Tercīū est intētio. scz⁹ ipse ba ptizās intēdit facere id qđ facit ipsa ecclia. z⁹ si vñū illoz defuerit. tunc ba ptizām viciat. i. q³ ipse puer manet in baptizatus.

¶ Notādū scđo p⁹ modū dubij. z⁹ ponat casus q³ sint duo hoies quoz vn⁹ imergat puez⁹ alter pferat vba z⁹ ponat vlteri⁹ casus possibilis q³ hoc fit tpe nccitatis. ita q³ sint duo sacerdotes quorum vn⁹ est face⁹ mutus. z⁹ ille immergat puez. z⁹ alter fit carens manib⁹ z⁹ ille formā vborum pferat tunc dubitat. vtrum talis puer fit baptizatus aut non. Et videtur q³ sic. q³ talis puer fit baptizatus. qz⁹ sine isto sacramento null⁹ p⁹ saluari: vt patet ex dicto Euangeli⁹ pus allegato. Rñdetur ad hoc dubium. q³ tal⁹ puer non est baptizatus. quia ad baptizātem tria requiruntur. Prūmo. q³ ibi sit debita vborum platio. Secundo q³ immergat. Tercio q³ intendit facere hoc quod ecclia facit. nō cum vnum illoz defuerit tunc puer nō est baptizatus. sed in p⁹ senti cāu vnum illoz deest. scz⁹ debita vborum platio. sicut in muto. ergo talis puer manet nō baptizat⁹. Alij aut⁹ doctores rñdent q³ ideo talis puer manet in baptizat⁹. qz⁹ immersio z⁹ platio vborū bñt fieri ab vno sic non fit hic. g. zc.

¶ Tercio notādū. ponat q³ duo circa fontē pferent vba. sic q³ ambo bis cūt. ego baptizo te in noie patris z⁹ filij: spū sancti: cū solum immergat tunc dubitatur. vtz talis puer est baptizatus. Et videt⁹ q³ non fit baptizatus. vel illi dicunt nos baptizam⁹ in noie pa. z⁹ fi. z⁹ fl. vel dicūt ego baptizo te in noie pa. z⁹ fi. z⁹ fl. Si pmo⁹. tūc non h⁹ debita verba baptismi quā ch⁹ s instituit. Si scđo⁹. tūc puer bis baptizaret. z⁹ qz⁹ baptismus est sac⁹ m irriterabile. g videtur q³ talis puer non fit baptizat⁹. Ad hoc dubiū rñr. q³ talis puer est baptizatus. sed tunc ad rōem d⁹. qñ d⁹ vel debet dici nos vel ego. Rñdetur. q³ non d⁹ nos. sed quilibet illorum dicat. ego baptizo te. zc. Et sic iste vicin⁹ pferens vba z⁹ cum hoc immergēs baptizat Sed tñ hic quidam rñdent s⁹ cautela sic. q³ si vnus citi⁹ diceret. ego baptizo te qz⁹ alter. tunc ab illo qui citius dixerit. talis puer esset baptizatus z⁹ nō ab alio. quia sac⁹ m baptismi est irriterabile. Sed hoc non bene valet: quia si alians diceret citius illa vba z⁹ non immergeret. tunc ipse puerum non baptizaret. sed solum immergens.

¶ Quarto. vtrum iude⁹ vel infidelis p⁹ baptizare. ¶ Et videtur q³ non nam quicumq³ est p⁹ cisus ab ecclia. ille nō p⁹ baptizare. sed iude⁹ est h⁹ mo⁹ ergo zc. Consequentia tenet de se. filij z⁹ maior. Sed minor patet p⁹ dictū p⁹ pheticū vbi d⁹. Nolite sanctū dare canibus. Sed in oppositū ē dutor p⁹ sens p⁹ illud qđ pus dixit a quocunq³ posse sumere baptismū. Ad illud dubiū rñr. q³ ipse iudeus potest baptizare. z⁹ hoc est verum si ipse intendit facere hoc qđ intendit ecclia facere. z⁹ cum hoc pferet debitam platiōem verborum z⁹ immergat puez. ita tñ q³ hoc p⁹ mittitur ab ecclia tpe necessitatis siue causa necessitatis. qz⁹ sine isto sacramento null⁹ p⁹ saluari Sed tñ ipse iudeus non p⁹ baptizare ex officio: ex autoritate. vt p⁹ bauit argumentum. Sed tunc ad rōem autous hic in littera d⁹. q³ autoutas ei⁹ intelligitur de articulo mortis. sed nō quo ad autoritatē vel quo ad officiū

Summula Raymundi.

Alij autē aliter rōdēt ad rōem. q̄ aliquē eē p̄cisum ab ecclia intelligitur dupl̄. Uno° quo ad vinculū charitat̄; sic ip̄e iude° p̄cisus ab ecclia romana est. Alio° quo ad vinculū vel ymionē baptismat̄; sic ip̄e iude° non est p̄cisus ab ecclia.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōis. vtz diabol° possēt baptizare alio quē. Et arguit q̄ sic. qz quicūqz debite p̄fert̄ yba et alia req̄sita bñ facit ille p̄t baptizare. sed diabol° p̄t oia ista facere. cū ip̄e vocat mille artifer. q̄ p̄t baptizare. Ad hoc dubiū rōdēt. qz diabol° nullū p̄t baptizare. et hoc p̄bat aliquib⁹ rōnib⁹ sic. Prima ē. quicūqz baptizat ille p̄dēt bonū et h̄z debi tā formā yboz et oia nēario requisita ad tale officium. sed diabol° nō est hmōi. q̄ r̄c. Alia rō. null° p̄t baptizare nisi hō. nā dñs dixit in Euangelio. **¶** Et docete oēs gentes. et illa yba dixit discipulis suis et successorib⁹ discipuloz. sed diabol° non est homo. neqz successor discipuloz. q̄ nō p̄t baptizare. Tercia rō seq̄tur ex p̄ma et est ista. ois baptizās debet p̄dēre bonuz sed diabol° non p̄dēt bonū cū sit sp̄s malignus. q̄ et non debet baptizare. Et licet diabol° diceret debita formā yboz. tñ in hac forma nō p̄ntendit bonum. q̄ nō baptizat. **¶** Sed diceret: quare hō baptizat et nō diabolus. R̄idetur qz ideo. qz sicut hō fuit cā mortis vel sicut hō mortificatus fuit p̄ hoīem. ita d̄viniificari et recōciliari p̄ hoīem et non p̄ diabolū seu p̄ sp̄m malignū. q̄ baptizat hō et non diabol°. Alia rō. qz sicut hō est cā gñatōis realis. sic et d̄r cā gñatōis sp̄ualis. scz. chr̄s p̄ncipaliter a quo sacra fluxerūt. cui⁹ minister ē hō sacerdos; q̄ hō baptizat et nō diabol°. Sed tūc ad rōem q̄ d̄r. q̄ p̄fert̄ yba et oia que req̄runt ad baptismū. ille baptizat. scz diabol° p̄t facere hmōi. q̄ r̄c. maior ē negāda. qz ibi maxime req̄runt intētio bona. mō notū ē qz diabol° nō intēdit illud quod ecclia intendit: et ideo non p̄t baptizare.

.i. puer s° baptismat⁹ .i. effunde. s° baptismat⁹
Infans in fontem si stercozat eice fontem
 s° infans s° fontē .i. non ē faciēda effusio
Si dimittit in hunc vzinam questio non est

¶ In ista pte determinat de negligētia recuperanda circa fontē baptismi. Et dividit illa ps in duas In p̄ma facit hoc qd̄ dcm̄ ē. In sc̄da docz sp̄aliter q̄r pueri sint baptizādi Sc̄da ps. ibi (intētio puero) Prima ps adhuc in duas. nā p̄mo facit autor qd̄ dcm̄ ē. Sc̄do ponit tres cautelas circa negligētiā baptismi ob̄suādas. ibi (Si puer egreditur) Quātum ad p̄mū autor. vult. si aliquē puer⁹ p̄tingit in fontem baptismat⁹ stercoza mittere. tunc talis aqua ē effundēda. Sed si aliqz puer in hanc aquā baptismat⁹ vzinaret. non ē nēcī ip̄am effundere.

¶ Circa hāc p̄mo notādū. qz littera d̄r notāter aqua baptismat⁹ debet effundi. et hoc est intelligēdum de cāu p̄dicto. puta dum ip̄e puer emittit stercoza in fontē ip̄ius baptismatis. Et hui⁹ rō est. qz puer baptizāndus debz baptizari in munda aqua. vt h̄r ex dicit̄ Ezechie. xxxvi. vbi d̄r. et effundēs sup̄ vos aquā mundā et mundabimini ab omnib⁹ iniquitatib⁹. sed si puer stercozat in aquā. tunc non eēt munda. et ideo talis aqua d̄z effundi

anteq̄ alij pueri in aq̄ illa baptizatur.

Sed notandū. q̄ hic aliqui doctores dicunt q̄ tota aq̄ nō ē effundēda in cāu p̄dicto. sed t̄m hoc fieri cū modica aq̄. sed hoc nō videt̄ eē de intē-
tione autoris. et iō aq̄ totaliter debet effundi: secreta de nouo alia p̄scra-
ri in fonte. Sed diceret aliqs. t̄m solū in festo pasche p̄theocostes d̄ fieri
p̄secratio baptismi. sic illd̄ p̄z ab nrām expieatis. q̄ videm? solū hoc fie-
ri annuatim in ecclia dei p̄ illa festa. R̄nr. q̄ non solum in festo pasche
p̄theocostes p̄t̄ p̄secrari baptismū. sed et̄ in quocunq̄ alio tpe. sed t̄m h̄ d̄z
fieri secreta ne oziat scādalum in p̄p̄o.

¶ Tercio notādū. in euāgelio d̄r. nisi q̄s renat̄ fuerit ex aq̄ sp̄sancto. n̄
p̄t̄ intrare regnū dei. Joh. 3. Ex isto dicto colligit̄. q̄ nemo p̄t̄ saluari abs-
q̄ isto sac̄o. sc̄z. baptismi. Ibi aliqs̄ posset dubitare vtz̄ possimus sine
baptismate saluari. Et videt̄ q̄ non vt̄ patuit ex dicto euāgelij iā p̄lega-
to. vbi d̄r. nisi q̄s renat̄ fuerit etc. ¶ Sed in oppo^m arguit̄ sic. sancti in no-
centes non fuerūt baptizati in aliquo liquore aqueo. et t̄m saluati s̄t. ḡ etc.
¶ Et ex alio grāmaticiz̄ rhetores quos p̄uertit̄ bt̄x̄go katherina non s̄t
baptizati in aliquo liquore. et t̄m salui facti s̄t. ¶ Et bt̄x̄bo Maria non ē
baptizata in aliquo liquore. et t̄m salua facta ē. iō illud dcm̄ euāgelicū p̄s
allegatū apparet s̄m.

¶ Ad hoc dubium r̄ndēdo bica. q̄ baptismū ē triplex: d̄ quo p̄s dcm̄ ē
sc̄z. fluminis. flaminis. et sanguinis. Ex hoc dicto patet q̄ sc̄i innocētes
sunt baptizati in sanguine. non loquendo sed moriendop̄fessi sunt: fide
catholica dotati: cum qua vitam eternam meruerunt. Sed virgo Ma-
ria fuit baptizata in sp̄sancto. quod patet in Euāgelio. Luce. ij. vbi dicit̄
sp̄s sc̄tus sup̄ueniet in te. Sed rhetores et doctores quos sc̄t̄ virgo kathe-
rina p̄uertit̄ sunt baptizati igne et sanguine. Et in autoritate Euāgelica
iā p̄legata ly (r) debet glosari p̄yel. vt̄ dicendo sic. nisi quis renatus fu-
erit ex aq̄ et̄ id est vel sp̄sancto. non p̄t̄ intrare regnum celorum. Vel in-
telligit̄ q̄ hoc fit solum tpe optuno. sed tpe necessitatis solum fit p̄ sp̄ri-
tum sc̄m.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōnis. vtz̄ q̄s seipm̄ possit baptizare.
Et videt̄ q̄ sic. nā d̄r de quodā iudeo. q̄ ip̄e seipm̄ baptizauit tpe nēcitat̄
et saluus fact̄ est. igit̄ videt̄ māifeste q̄ aliqs̄ p̄t̄ seipm̄ baptizare. R̄ndet̄.
q̄ nullus p̄t̄ seipm̄ baptizare. q̄ iste qui seipm̄ baptizat non p̄t̄ suare des-
bitā formā. q̄ nēcario req̄ritur diuersitas p̄sonaz̄ sic si ibi sint plures p̄so-
ne. q̄rum p̄ma intelligitur in illo p̄nomine ego. et secunda in illo p̄nomi-
ne te. Et hoc māifeste declaratur in simili. Nam sicut in generatōe rea-
li est. pariformiter etiam est in generatione spiritali. sed in generatione
reali homo non p̄t̄ seipm̄ generare. igitur in generatione spiritali nullus
homo p̄t̄ seipm̄ baptizare: Maior vero est nota per sufficientem similitu-
dinem. Sed minor p̄z de se. q̄ si sic. tunc idem esset generāz̄ generatuz̄.
cāz̄ causatum. et esset aliquid antequā fieret. et sic idem generaret seipm̄:
quod est s̄m̄z̄ contra omnes p̄hos. Sed tunc ad rōem q̄n̄ d̄r de iudeo q̄
seipm̄ baptizauit. r̄ndetur. q̄ hoc non fuit p̄ baptismum fluminis. sed p̄
p̄ baptismum flaminis. q̄ ip̄e habuit tātā contritionem. ita q̄ deus remi-
sit ei om̄ia p̄ctā sua.

Summula Raymundi.

.i. infans exit disposit⁹ ad mortem

Si puer egreditur ventrē matris moriturus
nō pōt gñari .i. totalit

Et nequeat nasci totus pars corporis illa

s^c tale mēbr⁹ pueri p⁹ suctudo

Si caput est tibi aqua baptisetur velut est mos

s^c in ptu s^c mīe

Si mater moritur puer excindatur ab illa

debil⁹ .i. puer nō debito tpe nat⁹ .i. aq̄

Infirmus vel abortiuus baptismatis vnda

.i. asp̄gat .i. nō baptizat⁹

Ter perfundatur ne immensus moriatur

.i. p̄gelata s^c aq̄ scz q̄ puer asp̄gat trib⁹ vicib⁹ cū aq̄

Si glaciata sit hec formam teneas modo dictam

Circa autōr ponit s̄m documentū in quo docet negligentā q̄n bā recu perare circa baptismū. vult t̄m: Si puer vel infans q̄ debet nasci egredi tur d̄ v̄tēre siue de vtero m̄tis morte p̄uent⁹ z non p̄t tot⁹ nasci q̄d tunc ē faciendū q̄ ille puer non ascriberetur d̄nātōi. Et hoc d̄t autor in l̄rā q̄ p̄s illi⁹ pueri que est egressa scz caput z non pes vel aliud mēbr⁹. tunc ta⁹ le caput z non aliud mēbr⁹ dz trib⁹ gutt⁹ aque asp̄gi apposita debita⁹ boz forma ad baptismū requisita. tūc erit baptizatus. D̄t̄r debet caput esp̄gir nō aliud mēbr⁹. rō est ista. qz in capite p̄ueniunt q̄nqz sensus ho⁹ minuz tota v̄tus viget in capite. z idō caput tanq̄ mēbr⁹ dign⁹ dz asp̄ gi trib⁹ gutt⁹ aquez non totaliter p̄fundi ne p̄ cautā fortitudinem aquez effusionem illius puer decederet. qz si sic. tunc ille q̄ puey baptizaret fieret homicida. ex eo qz forte talis puer vixisset que ē vt sic ex nimia interfe cit p̄fusione. Deinde autor s̄bdit aliud documentū dicens. qz si mulier impregnata morit. ita qz puer in ip̄a viuat. tunc ille puer dz exemi ab ip̄a e debet asp̄gi trib⁹ guttis aque ne moriatur sine baptismo. habita tū de⁹ bita v̄borum forma ad baptismum req̄sita. Rō hui⁹ est. qz talis puer nō est valde fortis. si q̄ tot⁹ mergeret in aquā. tunc posset causam mori⁹ inire z sic illud quod est in remedium inuētum p̄uertere in supplicium. De⁹ inde autor itēz s̄bdit aliud documentū dicens: si sacer s̄ons fuerit glaci alis p̄gelat⁹. tunc ad baptizandum puey dz teneri forma p̄dicta. scz. qz ta lis puer asp̄gat trib⁹ guttis aquez baptizans dicat. ego baptizo te in noīe p̄ris z filij sp̄s sancti. z hoc p̄pter rōem p̄us dictā. scz ne hoc q̄d ē in reme diū inuētum p̄uertere in supplicium.

Circa l̄rām notādū. nā sicut in littera habet d̄ egressu pueri ex vtero materno p̄tialiter. ita qz debeat asp̄gi z baptizari statim si debilis est. ex h̄ tunc dubitat v̄z puer in vtero materno possit baptizari. Et videt qz sic. qz aliq̄s sanctificat in vtero. q̄ etiā aliq̄s p̄t baptizari in vtero. Lenet̄nā p̄ locū a maior⁹. qz si illud q̄d minus videt inesse inest. q̄ illud q̄d magis vi det inesse inest. sed maior est grā sanctificatōnis q̄ grā baptismatis. q̄ c̄. **A**ns p̄bat. qz sc̄tus Joānes in v̄o matris fuit sanctificat⁹. Luce. ij. c̄. Res

folio .li.

ponderetur q̄ null⁹ in vtero p̄t baptizari. Un̄ est sciendū q̄ gnatio est dūplex. quedā est in vtero. ⁊ quedā ex vtero. gnatio ex vtero ē qñ aliq̄s nascit̄ in natiuitate siue qñ aliq̄s liberat̄ ex diabolica potestate. ⁊ h̄ sit in baptis̄mo qñ aliq̄s in vtero nascit̄. tūc adhuc filius ire est. ⁊ ḡ statim cuz nascit̄ ex vtero d̄z baptizari non in vtero. Rō ē ista. qz s̄m euāgelicā vitatē prius d̄zin vto nascit̄ post h̄ renascit̄ in baptis̄mo. Et p̄ hoc ad rōem d̄z. qz aliq̄s sanctificat̄ in vto hoc ē ex lege sp̄ali. s̄z qz aliq̄s baptizat̄ hoc ē ex lege cōi. Et tunc gnatio est in vtero qñ ip̄a aia infundit̄. ⁊ hoc est ex eo qz sacramētum sacrificandi non h̄nt nisi p̄tractū qui non sit ad puulū in vto exiitētem. ḡ requiritur opatio ministri vt infra patebit.

¶ Secūdo notādū. ex lr̄a h̄c h̄r d̄ pte egressa ex h̄ dubitat̄. vtz puer tūm in pte p̄t baptizari. ⁊ posito qz sic. tunc vlteri⁹ dubitat̄. vtz ille puer in parte p̄ncipali baptizat̄ post totalē gnatiōem debeat baptizari. vel vtz ille baptis̄m sibi sufficit. Ad h̄ r̄ndē. si nō tot⁹ puer ē egressus. sed solū in o pars p̄ncipalis sic caput. tūc tal⁹ puer d̄z baptizari hoc cū debita forma d̄boz baptis̄mi. ⁊ hoc in capite. ¶ S̄z dicerēs. quare solū in o caput d̄z baptizari. Ad hoc r̄ndē vt sup̄ d̄cm est. qz h̄ ē iō. qz in ista pte s̄ h̄oes sensus tū ex̄teriores q̄ interiores. Sensus em̄ exteriores s̄t q̄nqz. sc̄z. visus. audit⁹. t̄c. s̄t̄r̄ ibi s̄t̄ sensus interiores. sc̄z sensus cōis fantasia r̄ct̄s. ⁊ ip̄e infans plus tenetur baptizari in capite q̄ in alijs p̄tibus corporis. Et sic finalit̄ r̄ndē tur ad questū sc̄z qñ querebat̄ vtz puer baptizat̄ in parte postea debeat baptizari in toto. ⁊ dicatur qz sic. sc̄z qz posita in toto est baptizābus tū lb̄ tali cautela d̄bozum sc̄z si non es baptizatus ego baptizo te in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄s̄ sancti.

¶ Tercio notādū. auto: d̄t in lr̄a qz puer d̄z excidi a m̄re. ex hoc dubitat̄ vtz puer d̄z excidi a pte viuētē. vel agonizātē. vel moriētē. R̄n̄ si mat̄ viuēt puer non d̄z excidi ab ea. sed si m̄r mortua ēz p̄cipit̄ qz puer in vtero materno adhuc viuēt. tūc obstetricib⁹ dat̄ tal⁹ cautela sc̄z qz m̄re mortua immediate ap̄iat̄ ei violentē os ne puer moriat̄. qz ex q̄ puer viuēt in vtero materno indiget inspiratōe ⁊ respiratōe. iō os m̄ris d̄z ap̄iri donec puer ex vtero excidetur.

¶ Quarto notādū. nā ex lr̄a et h̄r qz si puer sit infirm⁹ vel debilis seu abortatiuus. tunc nō d̄z mergi in fontē. sed d̄z cū aq̄ fontis aspersi ne sac̄m salutis fieret sac̄m piclitatōis. qz p̄ talē immerfionē forte puer moreret̄ ne ḡ hoc contingat datur illa cautio. sc̄z qz talis puer aspergat̄ trib⁹ gutt⁹ aque sac̄r̄ fontis. Ex quo tunc sequitur correlative qz immerfio aq̄ nō ē n̄c̄saria. ex eo qz puer abortiuus ⁊ alius puer infirm⁹ p̄t aspergi cū aqua. Vnde sciendū qz talis immerfio siue aspersio habz fieri trib⁹ m̄ois. Pri⁹ mo. qz talis puer baptizat̄ in noie trinitatis ad designādum qz tres s̄t persone in vna d̄a essentia. Secūdo iō immergitur ter. quia baptis̄m d̄elz om̄ne peccatū vel committit̄ cogitatione. vel locutione. vel ope. iō in signū illius puer trib⁹ vicib⁹ in fontē immergit̄ vel trib⁹ gutt⁹ aspergit̄. Tercio iō immergitur ter p̄p̄t̄ trāsgressionē triplicis legis. sc̄z. legis nature. legis moysayce. ⁊ legis euāgelice.

¶ Item notādū. qz trio dant̄ in baptis̄mo. sc̄z. character in debilis. restitutio innocentie. ⁊ gratia. tunc ex hoc queritur an illa tria omnibus equalit̄

folio. lii.

baptizo te si tu es baptizatus. sed si non es baptizatus tunc ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et per declarationem huius littere mouet tale dubium. Ponat quod inueniunt duo pueri quorum vnus baptizatus est et alter non tunc querit quid est faciendum in tali casu. quia si ambo baptizarentur. tunc vnus illoz bis baptizaretur. si autem solus vnus. tunc forte pertingeret quod puer baptizatus rebaptizaretur et non baptizatus manet sine baptismo. Ad istud dubium respondetur quod admodum supra responsum est: scilicet quod dicitur ambo baptizari sub hac forma quam docet hic autor in littera. videlicet si es baptizatus tunc ego non baptizo te. si autem non es baptizatus tunc ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti.

Item ponat quod sint duo gemelli generati. ita combinantur sibi inuicem mutuo tunc dubitat quod sit faciendum. scilicet vtrum sint baptizandi sicut vnus puer vel sicut duo. Si videtur quod sicut baptizandi non sicut duo. quia ibi est vnus corpus. Sed baptizandi non sicut duo. quia ibi est vnus corpus. Sed vnus homo. quod tamen semel baptizetur. Sed in oppositum videtur quod isti gemelli non sicut baptizandi sicut vnus homo. sed sicut duo. quia si talis homo habet plures pedes quod duo sunt plura capita quod vnus non est baptizandus sicut vnus. sed sicut duo: sic est hic. ergo. Item. Ad istud dubium respondetur sub distinctione. quod vel in talibus gemellis discernitur duplex anima vel non. Si ibi discernitur duplex anima. tunc debent baptizari sicut duo pueri. et hoc cognoscitur si ibi sit distinctio membrorum in capitibus. pedibus. et manibus. et ex hoc scitur quod ibi sint due anime. et tunc est verba doctrina autorum in textu declarata. scilicet quod primus baptizetur absolute. secundus autem sub illa distinctione est baptizandus. quod si non es baptizatus. tunc ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Si autem ibi non est distinctio membrorum tunc bis baptizari sicut vnus homo.

Item notandum. quod sacramentum baptismi non debet reiterari propter multas causas. Prima causa est. quod non fiat error siue iniuria tali sacramento. nam in baptismo iterum impeditur character indebilis. modo si reiteraretur vel ergo tunc duo characteres impingerentur vel primus deleteretur: sed quolibet illorum est inconueniens. ergo ne talis inconuenientia sequeretur cauendum est ne hoc sacramentum reiteretur. Secunda causa est. quia illud sacramentum non debet reiterari ne detur alicui occasio peccandi. quia forte posset aliquis dicere. volumus adhuc expectare postea mittemus nos baptizare. quia sacramentum baptismi delet omne peccatum. et propter hoc sacramentum baptismi non est reiterandum. Tercia causa est ista. quia hoc sacramentum habet originem ex merito passionis domini nostri Iesu christi resurrectione eius. et quod christus semel passus est semel resurrexit. ergo tamen semel datum est illud sacramentum et non plures.

Item notandum per modum dubij. quod querere posset aliquis. vtrum character indebilis in baptismo christi fuerat christo impressus. Ad hoc respondetur quod non. quia character indebilis disponit ad gratiam recipiendam. sed dominus Iesus christus in instanti sue generationis habuit plenariam gratiam. ideo non fuit necessarium quod ipse superfluis characterem indebilem. etiam talis character est ipse: vnus renascendum. sed christus nunquam renatus fuerat. ideo character ei non fuerat impressus. prout dicitur in principio.

Summula Hammundi

Tultimo notādū: supra dictū est q̄ iude⁹ vel saracen⁹ p̄t baptizare. et tamen dubitat ibi qua fide baptizant: q̄ non in fide baptizātis: q̄ s̄ hinc fideles. nec etiāz baptizāt in fide p̄ntu m. q̄ forte et s̄ sunt infideles. ergo nescitur in qua fide hī baptizant. R̄r q̄ fides est triplex: vt dictū est sup̄ nā quodā est fides seminata. et est fides ecclie apostolorū que est dispersa p̄ totum mundū. et in hac fide baptizat hereticus et iudeus si intēdit qd̄ ecclia facere intendit. Alia est fides germinās. et est quando pueri baptizātur in fide suoy pentum. et sic iudeus vel hereticus non baptizat. Tercia fides est matura. que est bonis opibus corroborata. mō iudei vel heretici solum baptizant in fide p̄ma. s̄z in fide ecclie et hoc si intendūt facere quod ecclia intendit.

.i. festinās .i. ianua ecclie

Judeus currens cōrritus ad hostia templi

^{s^o iudeo} ^{baptismi}

Si sibi defuerit aqua p̄sbyter et moriatur

^{fiducie} ^{fides} ^{s^o iude⁹}

Firmiter in ch̄rlstum credens saluabitur ille

^{infectū. i. p̄p̄ ch̄m} ^{.i. baptism⁹ sanguis}

Occisum ch̄risti pro nomine sanguinis vnda

^{mūdat. s^o originali. q̄i baptizat⁹. eēt aq̄ font⁹. s^o infect⁹}

Abluit a scelere quasi fonte renascitur ille

Superius autor determinauit de baptismo fluminis. hic p̄r determinat de baptismo fluminis et sanguinis. Et diuiditur illa ps in duas ptes. Inā in p̄ma pte determinat d̄ baptismo fluminis et sanguinis. In secunda determinat de baptismo fluminis. ibi (Baptizare volens) etc. Quātum ad p̄imā pte vult autor q̄ si aliquis iudeus. vel pagan⁹ aut saracenus qui est p̄ritus p̄ peccatis suis currens ad hostium templi volens baptizari defuerit ibi aqua p̄sbyter et cum hoc talis firmiter credat in ch̄m et moriatur ille ante baptismum. tunc talis sine dubio saluat. De inde autor s̄dit baptismū sanguinis dicens. si aliquis iudeus vel pagan⁹ infidelis currit ad eccliam credens firmiter in deo cupiens baptizari. et si talis in via interficitur cum gladio vel alio instrumento quocunqz p̄ nomine ch̄ri. tunc talis est baptizatus in sanguine suo et p̄p̄ suā bonā voluntatē. sine dubio saluabitur.

Circa irām p̄mo notādū. q̄ iudei s̄ incōstātes et eccliam dei maxime p̄sequentes. et quāz ip̄is baptizatis ecōuerso intrāt iudaismū sp̄nēdo fidez ch̄ristianā. iō p̄ultū est q̄ iudei d̄nt p̄bati p̄ octo mēses volētes baptizari ad p̄scrutādū vtz ip̄i habeant integrā voluntatē et dām fidei charitatē ad d̄m J̄hm ch̄m et vtz ip̄i errozē iudaicā velint dimittere. et s̄ expt̄ post octauū mēsem d̄nt baptizari. sed si haberent infirmitatē magnā sic q̄ t̄io mēdū eēt d̄ eoy morte. tunc ip̄is credentib⁹ citi⁹ d̄nt baptizari absqz magna p̄batione. Et rō hui⁹ ē. q̄ maxime difficile est ip̄is iudeis pecuniaz attamen seu vlturātū dimittere. et sic necariū est vt p̄us p̄bant a n̄q̄ baptizantur p̄cipue q̄n s̄z sani.

folio. liii.

¶ Secundo ē notādū. q̄ baptism⁹ ē multiplex. scz. baptism⁹ fluminis. flaminis. nioz penitētie. mō de baptismo fluminis. flaminis. ⁊ sanguinis p̄us dcm̄ est. S; baptism⁹ p̄nie fit in articulo mortz. vt si aliqs cēt possit in articulo mortz. ⁊ nō possit h̄re cop̄ia aq̄e si habuerit. p̄ritioem. tūc talis sine dubio saluabit. ⁊ effect⁹ illi⁹ baptismi ē delere culpāz non penā. qz pena duat ad futurā. Sed tñ p̄ritio possit cē tāta. q̄ deleret oēm penāz culpā. Et h̄ est vey cū talis dolet intimo corde d̄ p̄cis. missis. Et; aliqñ talis p̄ritio deler tñ penāz non culpā. vt quidā doctores volunt.

¶ Tertio est notandū. ex quo vt hic iā dcm̄ est. baptism⁹ ē multiplex. scilz fluminis. flaminis. sanguis. ⁊ p̄nie: tūc ex hoc possit aliqs sic instare. h̄ v̄ deē cōtra Ap̄lin ad ephesios scioybi d̄t. q̄ v̄n⁹ ē baptism⁹ v̄na fides v̄n⁹ d̄s. Et si tñ v̄n⁹ est baptism⁹. sequit̄ q̄ baptism⁹ n̄ sit q̄duplex. p̄na nota est de se. fed. An̄s p̄z autoritate Ap̄st. Ad hoc r̄r̄ q̄ baptism⁹ cap̄it duos p̄r. v̄no⁹ p̄pe. alio⁹ im̄prope. p̄pe baptism⁹ req̄rit d̄. i. o. scz. ybar elementa talis baptism⁹ solum est v̄nus. ⁊ p̄sistit in aqua ⁊ sp̄s sancto. Et de tali intelligitur dictum Ap̄st. i. vbi d̄t. q̄ v̄nus ē baptism⁹. Sed baptism⁹ im̄prope. est qui delet pctm̄ originale cum alijs si sunt. licet non sit in aqua ⁊ de tali baptism⁹ loquitur p̄sens lr̄a.

¶ Tē dubitat. vtz illa tria baptismata. viz. sanguis. flaminis. ⁊ p̄nie p̄ne sufficere ad vitā et̄nā: Et videt̄ q̄ nō sicut h̄r Joānis scio. Nisi q̄s renatus fuerit ex aq̄. ⁊c. mō tales baptizati s; baptism⁹ sanguis ⁊ p̄nie nō s; renati ex aq̄e sp̄s sancto. igit̄ nō intrabūt regnū dei. Ad h̄ r̄r̄. q̄ nō soluz aliqs renascit̄ ex aq̄. s; et̄ renascit̄ alio mō. qz aliqs renascit̄ baptism⁹ sanguinis. aliquis p̄t renasci baptism⁹ p̄nie ⁊ sicut aliquis p̄t renasci baptism⁹ flaminis. sed non illo mō. vt h̄r in Euāgelio Joānis. q̄ dcm̄ b̄ti Joānis n̄ est v̄le. sed est indefinitū. ⁊ sic in aīfeste p̄z. q̄ si baptism⁹ fluminis non p̄t haberi. q̄ tunc illa tria baptismata sufficiūt ad vitā et̄nā. sed si baptism⁹ fluminis p̄t h̄r. tunc alij nō sufficiūt.

¶ Tē dubitat. vtz illa tria baptismata imp̄mūt caracterē. videt̄ q̄ sic qz baptism⁹ sanguinis imp̄mit gr̄am. igit̄ caracterē. An̄s nota ē d̄ multz sanctz qui saluati s; p̄ effusionem sanguinis. Sed p̄na p̄batur. quia si illd̄ quod minus videtur inesse inest. ergo illud quod magis videtur inesse in est. sed maior est gr̄a q̄ caracter. quia caracter imp̄mitur p̄pter gratiam. Ad hoc r̄ndet̄ q̄ solum in baptismo fluminis imp̄mitur caracter. ⁊ h̄ sit ex v̄y horum ⁊ elementorum. Sed tunc ad rōem dicitur. q̄ caract̄ in p̄te dignior est gr̄a. qz caract̄ in debilis est. S; gr̄a abesse vel abesse p̄t etiā gr̄a caracter p̄petua est. sed gr̄a absolute n̄. Tē dubitat. q̄s tñ baptism⁹ sit maior vel fluminis. vel sanguis: Ad hoc r̄ndet̄ p̄ distinctioem. q̄ baptism⁹ mus habet duplicē effectum. p̄m⁹ effect⁹ est a malo liberare. Secundus effect⁹ est ad bonū ordinare extensue quo ad istos effect⁹ baptism⁹ fluminis est maior vel melior baptism⁹ sanguinis. Ratio est ista. qz plures liberat a malo. ⁊ et; plures saluātur baptismate fluminis q̄ sanguinis. qz vbi v̄nus moritur baptizatus in sanguine. ibi mille moriunt̄ qui baptizantur in flumine. Secundo baptism⁹ fluminis est melior baptism⁹ sanguinis. quia liberat hominem ab omnibus peccatis. scz. venialib⁹. mort̄ talibus. ⁊ originalibus. Et̄ tñ p̄ baptismum fluminis dat̄ aureola. id est

Summula flagmudi

Essentiale premium & eternale si immaculatus custoditur. & cum h̄ impo-
 nitur caracter indebilis. sed p̄ baptismum sanguinis bene datur aureo
 la. sed non imprimitur caracter indebilis. & sic patet q̄ baptismus fluminis
 maior & dignior est baptismo sanguinis quia liberat plus a malo & etiam
 ad maius bonum ordinat. sed intensius baptismus sanguinis est maior q̄
 baptismus fluminis: quia baptismus sanguinis liberat a malo s̄m actum q̄
 s̄m potentia. baptismus aut̄ fluminis solum liberat a malo s̄m actum &
 non s̄m potentia. q̄ h̄o post baptismum fluminis itex potest peccare. s̄ post
 baptismum sanguinis non. S̄m quo ad sc̄dm effectum baptismus sanguinis
 est maior baptismo fluminis quo ad ordinatōem hois ad bonum int̄sue
 q̄ immediate facit aiā volare in regnū dei.

s̄ aliq̄ d̄cā

Baptizare volens mulier puerum ne caque quid

.i. cū q̄ s̄ puez etna glia

Qua baptizat habet. celesti luce carebit

s̄ puer puero

Fortius iste fides nec ei prodest mulieris

fides mulieris s̄ puer discretōis

Que sibi prodesset si peruenisset ad annos

ex̄is in v̄to m̄is renascit̄ p̄ baptismū

Non puer innatus in christo nascitur. vt si

mō mulierē .i. imp̄gnatā ex̄itē

Sam baptizares iudeam perturientem

tal̄ liq̄ tal̄ liq̄ tal̄ liq̄ s̄ ab istis

Non oleum vinum ceruisia nec liquor vllus

.i. pficit sacz ist. tribus pficit̄ baptismus

Supplet baptismum nisi sanguis spiritus vnda

In ista pte auctor regreditur super baptismum fluminis ponens q̄
 dam documenta siue notabilia dicens. si mulier vellet baptizare aliquē
 puerum qui eēt in articulo n̄citat̄is positus. videlicet mortis & nō posset
 habere aquā. si tūc iste puer morit̄ absq̄ baptismo nō saluabit̄. Et si dice
 res vtrum fides mulieris pdesset puero: Ad hoc r̄ndet magister in litte
 ra q̄ non. quia fides mulieris non iuuat eū nec coopatur ipi quo ad sal
 lutem. q̄ tamen iuuisset eum si puenisset ad ānos discretionis. & si viu⁹ p̄
 mansisset. tunc fides mulieris bene saluasset ipm. Deinde mgr̄ subdit
 alium documentum dicens. q̄ puer non nat⁹ ex vtero non p̄t renasci in
 ch̄so. i. baptizari. licet m̄ ipius baptizetur: vñd licet baptizaret iudea exi
 stens impregnata. non tamen ob hoc baptizatur puer eius. Deinde ma
 gister s̄dit p̄sequenter aliud documentum dicens. q̄ nullus liquor. vt
 dicitur. neq̄ ceruisia. neq̄ vinū. neq̄ medo supplet baptismū nisi sola aq̄
 Deinde mgr̄ s̄dit vñā additōem dicens. q̄ baptismus est triplex. scilicet
 sanguinis. spūs: & aq̄.

¶ Circa litteram nota. dubium est. que sit causa q̄ illd̄ venerabile sacra-
mentum baptismi debet fieri in munda aqua. Ad hoc respondetur q̄ cā
huius est multiplex. Prima causa est talis. quia aqua est purum elemē-
tū & simplex. & cum de glorioſius est simplex ſubſtantia. licz ſit trinus in p-
ſonis. idō ad designādum hoc tunc ois qui baptizatur in nomine ſanctē
trinitatis debet baptizari in liquore ſimplici. ſc3. aq̄: & non alio liquore. qz
alij liquores quodāmodo ſunt mixti. quod ſic declaratur quia ipa ceruiſia ē
mixta ex aqua & farina ordij ſeu aliorum frumētorum. mēdo at ex melo
le & aqua oleum at compm̄itur ex diuerſis ſeminib⁹ terre. ſc3. ex canopo.
ex papanere. ex nucibus. & ſijs. Vinum at ex botris. & ſic tunc p3 q̄ hmōi
liquores non ſunt ita ſimplices & puri ſicut aqua. quare ſequit̄ q̄ baptis-
mus debet fieri in pura aqua & non in alio liquore. Alia cā est talis. quia
aqua est magis cōmunis q̄ alius liquor. ideo ne aliquis haberet ſe excuſa-
re de baptismo. ita q̄ dicat ſic. vinum fuerat nimis p̄cioſum. & ceruiſia n̄
potui habere. ideo puer māſit im baptizatus. ne ergo illa occaſio mala et
abſor̄da allegetur. tunc baptis⁹ ſit in cōmuni liquore. ſc3. in aq̄. Alia cā
vici3 cia est iſta. quia baptis⁹ fuerat inſtitut⁹ tpe paſſionis quādo mi-
ſit emanare ſanguinem & aquā de eius venerabili corpore. vt pt3 in capis-
tulo. Cum marthe de celebratōe miſſarum. Et ideo in ſignū hui⁹ tūc ba-
ptis⁹ ab huc ſit in pura aqua. Quarta cā vltima est rōe efficacit̄. qz
aqua habet virtutem purgatiuam & virtutem caloris rephēſiuam. & vir-
tutem trāſparentem & virtutem imaginis ſuſceptiuam. & virtutem ignis ex-
tinctiuam: Nā ipa aqua primo habet virtutē purgatiuā. & hoc ſic decla-
ratur. qz omne illud quod cum aliquo liquore alio maculatur illd̄ cū aq̄
abluitur p̄ aquam mundatur. vt patet de ſingulis. Et ſic ppter virtu-
tem purgatiuam q̄ purgat immundicias tunc baptis⁹ debet fieri in
pura aqua. quia recte ſicut p̄ aquam deletur immundicia. ſic etiā per ba-
ptis⁹ deletur peccatum. quod ſonat immundiciam mortālē. Secū-
do aqua habet virtutem rephēſiuam ſeu rephēſiuam caloris. quod ſic
deklaratur. quia frigiditas eſt p̄pa qualitas aque. & ergo ſicut p̄ aqua3 res
p̄mittit calor. ſic p̄ baptis⁹ ſue p̄ aquam baptis⁹ rephēſiuam rephēſiuam
tigitur omne peccatum concupiſcentie: quod peccatum multum abū-
dat in calore. Tercio aqua habet virtutem transparentem. quod ſic de-
claratur. quia ſicut radij ſolares penetrant. ſic gratia diuina p̄ baptis⁹
penetrat corpus & animam. ¶ Sic. quia ſicut aqua eſt quoddam corpus
diaphonum & tranſparens. ſic diuina grā nos circūdat & illuſtrat. Quar-
to aqua habet virtutem imaginis ſuſceptiuam. qz aqua impunit̄ imagi-
nem vt apparet ad ſenſum & ſic illa imago que eſt deformis p̄ pctm̄ origi-
nale. nec imago reformatur vel renouatur p̄ baptis⁹ & mundat ab
omni pctō. Quinto vltimo habet virtutem ignis inextinctiuā quod ſic
deklaratur. quia ſicut aqua extinguit ignem. ſic ſimiliter baptis⁹ extin-
guit oē pctm̄.

¶ Secūdo notādū. dubitatur vt3 aliq̄s poſſet baptizari in terra. & videt̄ q̄ ſic.
qz in illo poſſet aliq̄s baptizari in quo ch̄s Jeſus redēptor & ſaluator n̄r
fuit ſepult⁹. ſed ch̄s fuit ſepult⁹ in terra. & videt̄ et3 q̄ aliq̄s b̄n̄s licite poſ-
ſet baptizari in fra.

Summula h̄apm̄undi

Ad hoc dubiū r̄r. q̄ null⁹ p̄t baptizari in tra. qd̄ sic declarat. qz̄ tra non ē materia baptismi. sed aq̄ pura: recēs: nā tra ē fer̄ oim̄ elementor̄ vt̄ dicunt naturales phi. Et̄ ex alio p̄. qz̄ ip̄a tra non h̄ vtutē purgatiuam. sed maḡ maculatiuā. igit̄ tra non p̄t eē materia baptismi. ⁊ p̄ns̄ sequit̄ q̄ aliquis non p̄t baptizari in terra. Sed ad rōem r̄detur q̄ bene q̄ ad quandā similitudinem aliquis p̄t baptizari in terra. qd̄ sic declarat. quia sicut̄ ch̄rs̄ fuit sepult⁹ trib⁹ dieb⁹ in tra. sic et̄ ip̄e puer ter̄ dz̄ immersi vel aspgi cum aqua baptismatis.

Tercio notandū qd̄ dubitat̄. vtz̄ aliquis p̄t baptizari in sanguine. Et̄ videt̄ q̄ sic. qz̄ in illo p̄t aliq̄s baptizari in quo aliquis lauat̄ a peccat̄. sed aliquis lauat̄ in sanguine a peccat̄. ḡ c̄. Ad hoc dubiū r̄r: lz̄ aliq̄s rōna biliz̄ bene p̄t baptizari in sanguine. sicut̄ fuerunt sancti Innocentes baptizati q̄ plures alij martyres. tamen illud non debet fieri. p̄pter certas cās. Primo rōe necitatis. qz̄ sanguis nō p̄t sp̄ h̄ri. Secdo qz̄ sic. tūc multi excusaret̄ se d̄ isto sacro dicētes se non h̄re sanguinē. ne ḡ hoc ⁊tingat. iō baptism⁹ p̄ponitur nobis in aqua: non in sanguine. Tercio rōe efficacie qz̄ sanguis non h̄z purgare. sed maḡ maculare. ḡ baptism⁹ p̄ponit nobis in aqua pura: recentique h̄z vtutem purgatiuā ⁊ non in sanguine qui habet vtutem maculatiuam.

Quarto notādū. dubitat̄ vtz̄ aliquis p̄t baptizare in oleo. Et̄ videt̄ q̄ sic. qz̄ p̄ oleū designat̄ grā sp̄s̄ sancti. ḡ et̄ aliquis in oleo p̄t baptizari R̄r. q̄ null⁹ debet baptizari in oleo. ⁊ rō ē ista. qz̄ oleū nō habet vtutē clarificatiuā. sed maḡ roboratiuā. vt̄ pus visum ē. ḡ sequit̄ q̄ in oleo non p̄t aliquis baptizari. cum illud in quo aliquis baptizari debet de necessitate debet habere vtutem clarificatiuam. et̄ ideo. qz̄ oleū non est materia baptismi. quia oleum non habet vtutem purgatiuam. ideo aliquis non p̄t baptizari in oleo sed in aq̄.

Ultimo notādū. vtz̄ aqua sumpta in bona quātitate ⁊ ali⁹ liquor. sicut̄ an tunc aliquis in isto cōmixto posset baptizari. Ad hoc r̄r cū distinctiōne. vel ḡ aq̄ ibi sup̄abundat in sapore vel non. si p̄mū. tunc baptism⁹ b̄n̄ valet. si scdo. tunc nō valet. Ex illo tūc vlt̄er⁹ dubitat̄. vtz̄ aliquis posset baptizari in aere. Ad qd̄ r̄r q̄ non. ⁊ rō est ista. quia aer ⁊ aqua habent cōtrarias qualitates. quod sic declaratur. quia aer est calid⁹. aqua aut̄ frigidā. iō baptism⁹ non valet in aere. Et̄ ex alio baptism⁹ non patet in aere. qz̄ aer non habet vtutem imp̄ssiuam.

Tē sp̄ealit̄ circa hāc lrām (Nā puer innat⁹) dubitat̄ an puer in v̄ro m̄ris ex̄ns posset baptizari R̄r iuxta int̄tōem lr̄e p̄ talē c̄lusionē q̄ p̄m̄ cōdem legē dicit̄ p̄m̄ legē scripturar̄ nob̄ trahit̄ nō p̄t puer in v̄tero m̄ris clausus baptizari. quod sic p̄batur. qz̄ p̄ baptism⁹ ⁊ regenerat̄ sp̄ualiter in ch̄r̄sto iste qui baptizatur. sed null⁹ puer totaliter regenerari sp̄ualiter poss̄et. nisi pus sit nat⁹ corporaliter. ergo non p̄t puer in v̄tero mat̄no clausus baptizari. Nec est intentio etiā maḡistri in quarto sentētiarum. vbi ad h̄ allegat̄ B̄sidozum dicētem. q̄ qui in mat̄ris v̄tero sunt. iō baptizari n̄ p̄nt quia ille qui natus adhuc p̄m̄ adam non est p̄m̄ ch̄ristum nō p̄t renasci. neq̄ in eū regnatio duci p̄t in q̄gnatio nō p̄cessit Ad illd̄ etiā allegat̄ b̄t̄m̄ Paulū in eplā q̄b̄ dicentē. nō p̄t q̄s̄ renasci añq̄ nat⁹ est. Nec etiam est

sententia sancti Thome pte vltima. hoc idē etiā de Bonauētura sup q̄
tum s̄niar assignas rōem p̄dicte p̄clusiōis q̄ rō q̄re q̄s n̄ purificat nec ba
ptizat in vtero e diuina institutio que sic instituit. Rō aut institutiōis diuī
ne p̄t eē cōgruitas et non necitas. q̄ si d̄s vellet posset vtiq̄ aliē fieri. Rō
tio aut p̄gruitat p̄t eē ex pte sacramētalis remedij. nā sacramētale reme
diū respicit opatoem ecclie. sed opatio talis nō extēdit se ad puulū nisi ex
traytey q̄n natus est et visibilibus p̄t subijci sacramentis.

.i. aliquē

s̄ p̄p̄iū

Si quem baptizas et casu nomen omittas

s̄ puer .i. non h̄r in baptizatus

De quocunq; sexu sit hic nunq; reprobat

.i. mulier .i. noiat sicut vir

Et si baptizas ancillam nomine serui

.i. viceversa .i. renouat

Aut e conuerso baptismus non iteratur

.i. eps .i. imponat s̄ baptizās

Confirmator eis det nomina siue sacerdos

¶ Hic auctor ponit q̄dā notabilia de baptismo fluminis dicens. Si aliq̄
puer cuiuscunq; sex fuerit siue muliebris siue virilis baptizat et ei nomē
in baptismo nō imponit sic q̄ nomen ei ex cāu omittit. tūc tal obliuio si
ue omisio baptismū nō impedit. Rō hui⁹ est. q̄ impositio nōis ē de essen
tia baptismi. sed est quoddā accidentale in baptismo. q̄ p̄tāto imponit no
men in baptismoy r̄ynus hō cognoscat ab alio. Deinde auctor s̄bit ali
ud notabile dicens q̄ si aliquādo p̄tingit q̄ ancilla baptizat nomine sui et
ecōuerso huius baptizat in noie ancille. tunc illa negligētia nō impedit
baptismū. sed eps vel suffragane⁹ aut alius simplex sacerdos p̄t talib⁹ sic
baptizatis postea nomen imponere.

¶ Circa h̄ram p̄mo notādū p̄ modū dubitaciōis. vtruz in hac dimissione
nōis baptism⁹ viciū. Pro quo sciēdū q̄ ad baptismum requirunt duo.
P̄mo requirunt eēntialia. Sc̄do accidentalia. Et ex p̄sequenti ad dubiū
r̄ndetur q̄ si ip̄e baptizans omitteret eēntialia tunc baptism⁹ non valerz.
sed si mitteret iōiū accidentalia baptismus manet bonus. Vnde sicut su
pra patuit tria requirunt essentialiter et vere ad sac̄m. P̄mū est trina
immersio vel aspersio aque. Sc̄dm est debita verborum forma seu plātō
Tercii est debita intētiō. sc̄z q̄ sacerdos hoc intēdit facere dū ecclia dei
expostulat. et signū ex his eēntialiter requisitis ad baptismū defuerit tūc
baptism⁹ viciat. Sz accidentaliter requir̄ ad baptismū in p̄posito nōim. itē
q̄ illi nomē imponat. et si nōis impositio a cāu omittit baptism⁹ viciat.

¶ Sc̄do notādū ex quo tres s̄t immerisiones baptismatis dū puer bap
tizatur. tūc dubitat vtruz puer sit baptizatus in p̄ma vel sc̄da vel t̄cia immer
sione. vel in omib⁹ trib⁹ s̄t. Ad hoc r̄ndet q̄ baptism⁹ solum fit in omib⁹
trib⁹ immerisōib⁹ s̄t. et non in aliq̄ seorsum. Et hui⁹ rō est. q̄ ip̄m corpus
p̄ se nō facit hominē. nec aia p̄ se facit hōiem. nec elemēta p̄ se p̄stunt hō
minē. sed illa tria simul p̄iuncta faciūt hōiez in eē. ḡ a s̄t p̄ma vel sc̄da vel

Summula Bagmundi

tercia immersio nõstituit baptismũ. sed baptismũ solũstituit ex omnib⁹ ascribitur immersionib⁹. Et si sacerdos negligens fuerit in aliqua trũ illarũ immersionum vel asperсионũ. tñ baptismũ valet quo ad puerũ non ãt ad sacerdotẽ. sic oportet ipm sacerdotẽ agere pñam sũm dictamẽ discreti cõseisiois p tali negligentia facta.

Tercio notãdũ. ponat casus q aliquis puer baptizat & dicat sic ego baptizo te in noie patris & filij. & tũc immediate pdat loquelãz moriã. & tunc alter accedat & dicat. & spũsancti. tunc qrit. an ille puer sit baptizat⁹ an non. Si dicat q sit baptizat⁹. vel ergo est baptizat⁹ ab aliq vel ab aliq bus. si nõ est baptizat⁹ ab aliquo. s̃ ab aliquib⁹ qz non est baptizat⁹ ab vno sed a duob⁹. & sic sequit⁹ q talis puer sit bis baptizatus. & tunc talis puer cum heretic⁹ est deputano⁹. Ad hoc rĩdetur q ille puer est baptizat⁹ & t si tunc queratur vel ab vno vel a pluribus. Rĩdetur q talis puer est baptizat⁹ a pluribus. sed ab aliquib⁹ p modũ vnius. Sed tñ alij doctores dicunt q melius est tutũ est q ille scõs sacerdos de nouo resumendo formã s̃borũ incipiat eum baptizare.

Quarto notãdũ. dubitaret aliquis de sacro eucharistie & baptismi & diceret. ex quo in sacro eucharistie est vn⁹ de⁹ & indiuisus. quare tunc hoc sacm nobis pponitur s̃ duplici specie scilz panis & vini: & etia puer ter immerus semel baptizatur. Rĩdetur q hoc sit duplici de cã. Prima est ad designandã plenariã refectõez aie. qz sicut corpus plenario ref. cifet cibo & potu. & nõ ex cibo tm vel ex potu tm. sed ex vtriusq simul. sic dñs nr Iesus chust⁹ dedit se nobis in plenariã refectõem aie. De quo Ioh. vi. caro mea & est cib⁹ & sanguis me⁹ & est pot⁹. & s̃ duplici specie pponitur. Secõda cã est. qz chust⁹ sumpsit totã naturã humanã ad se. scz corp⁹ & aiaz: s̃ nobis s̃ duplici specie pponit. qz p spẽm panis designat corp⁹. qz panis trãsmutat in corpus. sed p spẽm vini designat aia que hz sedẽ in sanguie s̃m medicos. & id vinũ ibi trãsubstituitur in sanguine chust⁹. qui est vn⁹ deus & indiuisus. idõ s̃ duplici specie pponitur. Et sic filr puer ter immerus & alius semel baptizatur hoc est manifeste ptra hereticos q dicunt q chust⁹ nõ assumpsit totã naturã humanã. qz dicunt eũ viuere p deitã tem solũ non p humanitã qd est s̃m. vt pzin ca. Qu chust⁹ de here. nã de⁹ assumpsit totã naturã hũanã. scz corpus & aiam dũmõ erat incarnat⁹ in vtero bte virginis marie & a spũsancti.

Quinto notãdũ p modũ dubij de hermafoditis. i. hõib⁹ hñtib⁹ vtrum q sexũ quo noie debeat baptizari. Rĩr. q in talib⁹ hõib⁹ dõz p̃siderari discretio sexus. & que illaz discretionum mag⁹ est p̃gnosibilis & aptior. illa s̃b discretõẽ dõz baptizari. & s̃m hoc ex noia debent imponi. Si võ ptingeret q virilia laterent in aliquo puero & baptizaretur s̃ nomine mulieris. et postea puero crescente virilia exitum peterent & apparerent tũc puer nõ est rebaptizandus. sed tpe confirmationis nomen p̃t mutari & pueniens aliud imponi. Si vero post fuerit confirmat⁹ anteq virilia incipiũt apparere: tunc implex sacerdos nomen ei impositum p̃t mutare & aliud pueniens nomen imponere.

Ultimo sciendũ. q ratio in p̃firmatõẽ p̃t nomen imponi est ista. quia in p̃firmatione nõ me impositũ potest variari. ergo a fortiori in p̃firmatõẽ

folio. lvi.

alicui potest nomen imponi. Spiritus enim confirmat aliquem qui vocat petrus prope
 eum noiare alio nomine scilicet paulus vel iohannes. Sed diceret ex quibus ita est quod in
 baptismo remittitur peccatum originale. tunc dubium est an in prima vel secunda vel ter
 tia immersione remittitur. Ibi dicunt aliqui doctores quod in tertia immersione.
 Qui causa est. quod tunc baptismus est completus. sed ante completum factum non potest
 factum aliquid operari. Alii autem doctores dicunt. quod in qualibet immersione
 remittuntur peccata originalia. Et ex illo sequitur quod puer nisi semel immer
 sus est baptizatus. Unde sanctus Thomas dicit. quod puer semel immergi in sa
 cro fonte baptismus sufficit. sed tamen semper suanda est fluctudo ratiōis ec
 clesie. Unde si in secunda immersione esset consuetudo semel immergi puer
 rum. illa consuetudo esset obvianda. si ter iterum esset suanda. sed tamen ut
 supra patuit convenientius videtur esse trina immersio seu aspersio. ad de
 signandum mysterium sancte trinitatis.

**De Cognatione et Affinitate que
 contrahitur in Baptismo.**

^{s^o spūalē} ^{s^o baptismat}
Patrem cōpatrem fratrem nisi sōns parit iste
^{s^o de baptismo} ^{s^o p^{ri}s spūalis}
De leuat inde pater carnalis filius huius
^{s^o spūal} ^{i. vxor legitima p^{ri}s spūalis}
Eit mihi tunc frater sic cōmater mea mater
^{i. mul ebr} ^{i. repūtat} ^{s^o cognatōis}
Sexus feminens tet de pingit mihi gradus

Superius autem de terminis de baptismo. Hic non vult determinare de co
 gnatione et affinitate que contrahitur in baptismo. et cum hoc ostendit effectum baptismi
 volens quod pater erit pater baptizati. et sic non mater erit mater baptizati. et filius
 eius erit frater baptizati. et filia erit soror baptizati. et sic isti erunt inter se in u
 tuo presertim matres. sorores et fratres spirituales.

Curca hanc primo est notandum. ex quo hic in hanc de cognatione. sciendum est
 quod ipsa cognatio est triplex. nam quedam est spiritualis. quedam carnalis. et quedam
 legalis. de his duabus ultimis cognationibus nihil ad propositum. sed tamen
 de prima. scilicet de designatione spirituali. que diffinitur sic. Cognatio spiritualis. est que
 dicitur attendentia spiritualis ex donatōe sacramentis spiritus sancti pueniens. Et
 illa est triplex. quod aliquis dicitur pater. aliquis pater. et aliquis frater. Nam aliquis
 eleuans de sacro fonte baptismus filium dicitur pater. quia pater carnalis produ
 cit filium iure. sic pater spiritualis producit filium gratie. Et dicitur pater a con quod est
 sicut pater. quia sicut semel sumus nati a patre carnali. sic semel renascimur a pa
 tre spirituali seu pater. sic talis vocatur pater spiritualis. et sic patres dicuntur hij
 duo patres. scilicet carnales et spirituales. Sed fratres spirituales dicuntur hi
 qui leuantur et leuati. Unde considerandum est quod patres in fonte et patres
 in infirmatione reputantur pro eadem affinitate et impediuntur in iuramento
 ut contraherentur et tractum. Et ratio est. quod illa est ymaginatio spiritualis que
 carnalis non potest dissolueri.

Summula Raymundi

¶ Secundo notandum. Item dicitur quod baptismus facit fratrem et sororem. hoc est intelligendum quod si copater habet filium tunc ille filius baptizatus dicitur frater spiritualis. Sic similiter si copater habuerit filiam tunc filia est soror spiritualis baptizata sic illa affinitas impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. Sed quereretur semper talis cognatio impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. Ad hoc respondetur per distinctionem. scilicet vel cognatio spiritualis precedit matrimonium vel non. si non precedit cognatio spiritualis tunc non impedit matrimonium contrahendum nec dirimit tractatum. Verbigra. si mater in necessitate leuaret puerum suum propter hoc matrimonium non est sepandus et ponatur quod dolose faciat. tunc ei debet iniungi pena obliqua. Si autem cognatio spiritualis precedit matrimonium tunc impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. **¶** Item dubitatur ex quibus sacris procedit talis cognatio spiritualis. Ad hoc respondetur secundum Jo. andree in quarto libro decretalium. quod solum cognatio spiritualis contrahitur per baptismum et confirmationem. Ex hoc patet quod solum per ista duo sacramenta fit talis cognatio seu affinitas que diuidit matrimonium tractatum et impedit contrahendum. sed catholicismus facit cognationem spiritualem que cognatio solum impedit matrimonium contrahendum: non autem dirimit tractatum. Sic hoc patet in filiis. nam ponatur quod quis votum fecisset castitatis. tunc illud votum impedit matrimonium contrahendum et non dirimit tractatum. sicut etiam in catholicismo. Sed secus est de voto solenni. sicut sunt sacri ordines et huiusmodi. quia hoc votum dirimit matrimonium contrahendum et impedit contrahendum. sic eodem modo facit baptismus et confirmatio.

¶ Item dubitatur utrum inter leuantes contrahitur aliquis cognatio spiritualis. Ad hoc dubium respondetur quod inter leuantes nulla contrahitur cognatio nec affinitas. sed semper possunt contrahere matrimonium nisi aliquid obstat impedimentum. Sed ex hoc ulterius dubitatur utrum propter contrahitur cognationem spiritualem cum leuato. Respondetur quod eadem esse affinitas inter uxorem et virum quia vir et uxor dicuntur unum corpus esse et unam animam habere per unionem matrimonij. ut patebit latius infra.

¶ Item dubitatur utrum in sacramento confessionis etiam contrahitur affinitas nam utique secundum iura aliquis vel aliqua dicitur filius vel filia confessoris. Respondetur quod sic sed solum inter confitentem et confessorum. Unde. Quicquid de fonte leuas uenit tibi siue tenendo. Siue confirmando: sua vel peccata fatendo. Filius ille tibi spiritualis erit. Sed tamen affinitas que contrahitur ex confessione non impedit matrimonium. nam sacerdos habet filium bene potest ducere in uxorem cuius confessionem pater sacerdos audiuit. Sed si illa uirginem baptizauit tunc iuuenis ille talem ducere non potest. imo si duxissent eorum sepandi.

¶ Item dubitatur. utrum filij duorum copatorum seu pueri per quorum neutrum deuenit ad paternitatem possunt contrahere matrimonium. Respondetur secundum decretales de cognatione spirituali. ubi sic dicitur. Filius duorum copatorum per quorum neutrum deuenit ad paternitatem licet matrimonium contrahunt nisi consuetudine repugnante. et si per alterum eorum vel utrumque deuenit ad paternitatem hoc sic declaratur capiendo exemplum tale. habeat uir unum filium quod uocet plato. et patet platonis rogat alium uirum fiat copater ipsius leuato platone de sacro fonte. quo leuato tunc talis uir leuans nullam suam filiam potest desponsare platoni. si etiam haberet decem filias. Et ratio est. quia per platonem deuentum est ad

paternitatem. Si autē plata haberet alios fratres. tunc talis leuans istis
fratribus posset aliquam filiarum suarū copulare. Rō est. qz p neutz illo
rum diuentū est ad paternitatem. **E**t tē dubitat. vtrū dece vel cētū vel
plures possint ad vñū puez fieri ppatres. eytz circūstātes puez nō leuan
tes ex nimia multitudine ppatrum et pstrahunt affinitatē. Ad hoc dubi
um respondit libro quarto decretalium capitulo Quāuis. vbi dicitur suffi
cienter compater. si tamen plures sunt omnes erunt ppatres. Et sibi
ibidem. et idem est dōfirmatione. Sz dices. que est rōquare sp̄ tres ppa
tres vt frequenter capiuntur. Respondetur qz hoc fit in signum trinitatē
vel sit ad testandum puerum esse fidelem. quia in ore duorum vel trium
consistit omne testimonium.

Ultimo notandum. sicut potest elici ex laz dictis tunc pgnatio spūalis
contrahit in pfirmatione. pstrahit in baptismo. qd sic dēclaratur. quia ille
qui dicit aliquam ad pfirmationem. tunc nec cum ipa nec cum m̄re ipse
suis potest matrimonium pstrahere. similiter puella que ducit suum ad
confirmationem. nec cum isto. nec patre ei potest matrimonium pstrahere.
Uud est sciendū. qz videntur isti casus qui impediunt matrimonium cō
trahendum. et diuiditur ptractum puenientes ex baptismo et confirmati
one. Primus casus est inter leuantem et leuatam. Scdus casus est inter pue
ros leuantē et leuati. Tertius casus est inter vxorem leuantē et leuati. Quar
tus casus est inter parentes leuati et leuantem. Quintus casus est inter vxorē
rem leuantē et parentes leuati. Sextus casus est inter baptizantem et bap
tizatum. Septimus casus est inter pueros baptizantis et baptizatus. Ex isto
sequitur. si sacerdos habet filium iste non potest pstrahere matrimonium
cum puella quam pater ei baptizauit et conuerio. si est filia ista non po
test pstrahere matrimonium cum masculo quem pater ei baptizauit. sed
si sorores et fratres spūales. Octauus casus est inter vxorem baptizantis et bap
tizatum. Ex isto pz. qz si sacerdos habet vxorem et baptizat aliquem ma
sculum. tunc iste non potest pstrahere matrimonium cum vxore sacerdotis.
Nonus casus est inter baptizantem et parentes baptizati. Decimus casus est
inter vxorem baptizantis et parentes baptizati. Et sic s̄ decem casus respectū
baptismi qui impediunt matrimonium pstrahendum et diuidunt ptractum
et eodē mō ex pte pfirmationis pueniunt decem casus qui impediunt ma
trimonium pstrahendum et diuidunt ptractum. Primus casus est inter pfirmā
tem et pfirmatum. Scdus est inter pueros pfirmantis et pfirmati. posito qz
ibi habeant vxores et pueros. Tertius casus est inter vxorem pfirmans et
confirmatum. Quartus casus est inter confirmantem et vxorem pfirmati.
Quintus casus est inter vxorem confirmantis et parentes ipsius cōfir
mati. Sextus casus est inter representantem et confirmatum. et sic sic re
presentans est pater in pfirmatione. Septimus casus est inter pueros
representantis et confirmatum. Octauus casus est inter vxorem represen
tantis et confirmatum. Nonus casus est inter vxorem representantem et pa
rentes pfirmati. Decimus et vltimus casus est inter vxorem confirmantis
et parentis confirmati. Et sic similiter s̄ decem casus respectu confirma
tionis sicut respectu baptismi qui impediunt matrimonium pstrahen
dum et diuidunt ptractum.

Summula Kapmundi

De Officio diaconoy.

.i. cū sacerdos abest   s^c aliq̄s infirmis
Nullo p̄bytero presente diaconus egris
.i. eucharistiā   .i. p̄fessionē   infirmoy
Det corpus domini cr̄m̄eu simul audit eoy
s^c i. firmos excoīcatōe   tumulat ifantes
Nos non a banno soluit sepelit puerosq̄
pueros   .i. in fonte baptisimi   .i. alia a baptisimo
Baptizat non fonte sacro nisi promptior vnda
p̄vel   baptizādis. crudelior
Nulla sit. aut vbi mors mergendis acrior instat
s^c sacro crismate in eccliam m̄lieres post p̄tū
Non crisinabit eos. inducit purificandas
s^c diacon⁹ hec vba
Non dicat hic dominus vobiscum non nisi quando
ad sanguinē chr̄m̄ficiēdū   diaconus
Lantat euangelium. calicem bene p̄parat iste
sicut tenet diacon⁹
Lano. i. cas horas vt p̄byter ip̄e tenebit
.i. multi hoies   s^c plebanū   ad sumēdū
Si populus multus ad te venit ad comedēdum
.i. corp⁹ chr̄i   s^c diacon⁹ hoib⁹   pleban⁹
Sanctum pascha potest hic hoc illis dare si tu
.i. mādas   .i. alter   .i. sacerdos p̄p̄tis
Drecipis. aut alius si desir p̄byter illis

Hic autor incidētalr̄ docet officiū diaconoy. ⁊ p̄tinuat ab p̄tē p̄ceden-
tem. q̄ pus autor. det̄minauit d̄ baptisimo. hic p̄t̄r vult det̄minare d̄ offi-
cio diaconoy. Et diuidit illa ps in tot p̄tes quot autor ponit doctrinas
p̄tes patebunt. Et p̄ p̄ma doctrina mgr̄ vult. q̄ q̄n̄ sacerdos ē absens vel
insufficiens hoibus quo ad id coma ip̄oy. tunc diacon⁹ ex iussu sacerdot̄
vel ex absentia p̄byteri p̄t̄ audire p̄fessionē. ⁊ p̄t̄ infirmis dare corp⁹ chr̄i.
Et si infirm⁹ eēt in bāno seu excoīcatōe. tūc diacon⁹ non d̄zeū absolue
a bāno vel ab excoīcatōe. nisi s̄b rali p̄ditione si p̄ualeret q̄ cōmittat euz
ad supiores. i. ad illos q̄ h̄nt autoritatē absoluedi eū ab excoīcatōe. Et rō
illius est ista. q̄ ille non p̄t̄ serā apire q̄ caret clauib⁹. sed diacon⁹ caret ill⁹
clauib⁹. q̄ ille clauēs s̄tradite solū p̄byteris vt elicit̄ ex verbis q̄ d̄ns n̄r
dixit ad b̄tm̄ Pet̄r̄. sc̄z. q̄dcunq̄ ligaueris sup̄ trā. r̄c. ⁊ hoc solū loq̄bat̄ ad
p̄byteros ⁊ nō ad diaconos. Et illo p̄z q̄ diacon⁹ nō p̄t̄ ligare. ⁊ p̄ n̄s et̄
nō a p̄t̄ soluere. q̄ illius est soluere cuius ē ligare. Si diaconus non pōt̄
aliquē excoīcare. ḡ non pōt̄ aliquem absolue ab excoīcatōe. Deind̄ ma-
gister s̄bdit sedam doctrinam dicens. q̄ ip̄e diaconus etiam p̄t̄ baptiza

re pueros tpe necessitat. s3 hoc non dz facere in sacro fonte s3 in alla aq. nisi acro: mors instaret puero. r tunc alia aqua hre non possit tunc baptizari puer in sacro fonte ne puer moriat sine baptismo. Et rō illius est ista. qz sacer fons baptismi est sanctificatus seu sacrificat⁹ a p̄bytero. Et tō tactus illius ad solos p̄byteros pertinet. Dein mgr s̄bit tertiā doctrinam dicens. qz diacon⁹ in absentia sacerdotis mulieres purificandas p̄t in eccle siā introducere. Deind s̄biungit dicens. qz diacon⁹ non h3 crismare pueros. r rō illi⁹ est ista. qz man⁹ ei⁹ non sunt crismate vnctē. qz s̄m statuta eccle null⁹ p̄sumat tāgere crisma nisi p̄ mēbra pus crismata. Et h3 p̄ qz sacrosos solū p̄ q̄tuor digitos p̄ncipales ab ep̄o p̄secratos p̄t tāgere sacri m̄ vnctōis vel crisma. s̄vō cū digito non crismata p̄sumptuose tāgeret crisma ille mortalit̄ peccaret. s̄vō ex negligentia vel ignorantia p̄tingeret tunc peccat⁹ et venia s̄r. r tū illd̄ mēbrum cum quo tangeret diligenter est abluendū. r tunc illa ablutio a sacerdote in igne ardentē vel in aquā fluentēz dz p̄ijci. Quin vltēri⁹ s̄biungit aliud documentū dicens. qz diacon⁹ non dicat (dñs vobiscum) nisi qñ legat euāgelium. Dñ est sciēdum qz diacon⁹ volens legere euāgelium d̄r dñs vobiscū. p̄ hoc exhortās pplm qz vba euāgelica aurib⁹ attente p̄cipiat r corde deu oīto attēdat. s3 alias nō d̄t diacon⁹ dñs vobiscū. qz ista s̄ vba ad sacerdotale dignitatē p̄tinētia. q̄ illi nō p̄cedunt nisi ad vba euāgelica. Dein s̄biungit dicens. qz diacon⁹ dz p̄pare calicē r legere horas canonicas vt sacerdos. Dein s̄biungit vltimū documentū dicens. si tpe pasche ē multitudo hoim cōicantiū. tunc ex iussu sacerdotis diaconus p̄t illis dare corpus dñicū.

¶ Circa lrām ē notādū. qz aliq̄ text⁹ h̄nt sic (crime nec audit eoz) r aliq̄ h̄nt sic (crime r audit eoz) sic qz illa lrā ponit affirmatiē ab aliq̄b⁹ r ab aliq̄b⁹ negatiue. Pro illo notādū qz p̄ p̄cordia dōm est s̄b forma distinctiōnis. sic qz p̄fessor ē duplex. qd̄ ē sacramētalis. r qd̄ venial. Q̄n p̄fessor sacramētalis ē qz h3 clauēs eccle. r ad tales p̄sonas duo req̄runt. p̄o autori tas discernēdi illa cōpetit solū sacerdoti. qz sol⁹ sacerdos h3 discernere le p̄a. i. p̄ctm. Scdo req̄rit p̄tās absoluedi. ita qz habeat absoluerē a culpa. r h3 itēz cōpetit sacerdoti. qz h3 dñs solū cōmisit Ap̄tōs q̄ fuerunt actu sacdo tes r eoz successorib⁹. vt s̄t sacerdotes iā actu ex̄ntes. vñ dixit. Quoz res miseritis p̄ctā. r. S3 p̄fessor venialis d̄r eē ille qz solū p̄fessionē audit venialem. r non ei p̄nia imponit. r illd̄ cōpetit ip̄is diaconis. Dñd̄ sciēdum qz p̄nia est vnum factm h̄ns in se tria: scz. p̄tritōem. p̄fessionē. r satisfactiōnem. Q̄o ad p̄positum lrē est dōm qz capiēdo p̄mo mō confessorē tunc legitur littera negatiue. Sed capiēdo p̄fessorē scdo mō. tunc littera legitur affirmatiue.

¶ Scdo ē notādū. sicut h̄r ex lrā tūc diacon⁹ nō dz dare corp⁹ ch̄ri aliquibus nisi ex iussu r licētia sacerdotis seu plebani. Rō hui⁹ ē tal. qz illi⁹ non est dispēsa corp⁹ ch̄ri seu porrigere cui⁹ nō intēst p̄secrare. s3 diaconi non intēst p̄secrare corp⁹ ch̄ri. ḡ diaconi et̄ nō intēst dispēsa corpus ch̄ri seu porrigere. Minor h̄r Math. vlti⁹ ca⁹. sic s̄l̄r nec ip̄e diaconus p̄t crismare pueros. vt h̄r in lrā. Et rō hui⁹ ē. qz nulli⁹ intēst crismate nisi qz actu crismatus ē. s3 diaconus nō ē h̄mōi. ḡ rē. Maior nota ē d̄ se. sed Minor sic declarā. qz diacon⁹ p̄mo crismat cū sit sacerdos. Pro quo nota distinctōez

Summula Raymundi

¶ Diaconum habere aliquam efficaciam intelligit dupliciter. Uno modo virtute propria alio modo virtute aliena. modo virtute aliena ut puta virtute sui superioris diaconi potest dispensare corporis et ipse necessitatis. et cum hoc potest baptizare pueros et mulieres et introducere et infirmos communicare mortuos sepelire. Sed ipse diaconus virtute propria habet in se duplicem efficaciam seu duo officia. Primum est quod ipse euangelium predicat. Secundum est quod ad missam potest ministrare. nam debet predicare verbum dei propter hoc quod istud quod ore predicat ut hoc opere adimpleatur. Secundum enim debet ministrare ad missam propter hoc quod debet esse minister altaris. Et sic ista duo competunt sibi virtute propria. Unde diaconus dicitur a dia quod est duos cantionis iure. quia ipse duo in diuino officio misse canit scilicet euangelium. et ite missa est. Vel dicitur a dia quod est duos conas. id est laboras. quia ille laborat in duobus ordinibus maioribus ministrando in ecclesia dei legendo euangelium et preparando calicem.

¶ Item nota per modum dubii. vix multitudo ordinum sit necessaria. Vel sic. vix ordo in sancta ecclesia sit necessarius. Et videtur quod non. quod sic declarat. quia ubi est unitas. ibi non debet esse disparitas. sed in ecclesia dei est unitas. id est nulla ordinis disparitas. Minor sic declaratur. quia ubi multitudo ibi confusio. sed quia disparitas facit multitudinem non unitatem. igitur. et sed minor habet ad ephefos quod dicitur ubi dicitur. Sollicite seruate unitatem fidei. Similiter in actibus apostolorum ubi dicitur. Et erit eis una anima et unum corpus. Ad hoc dubium respondetur. quod ordo in sancta ecclesia est necessarius propter confusionem tollendam. Nam ad propria tamen maioris quam dei. ubi est multitudo ibi confusio. dico hoc est verum si ibi est multitudo sine ordine. tunc ibi est confusio. Sed sibi est multitudo cum ordine. tunc non est confusio. Tunc ad maiorem quam dei. quia in ecclesia dei est unitas. Ibi respondetur quod unitas est duplex. nam quedam est unitas animarum. et quedam est unitas officiorum. Tunc dicitur. sed ibi non sit unitas officiorum ad que officia diuersi ordines requirunt. tamen adhuc est ibi debet esse unitas animarum. ut habetur in actibus apostolorum. et erit eis una anima et unum corpus.

¶ Item dubitatur. vix vnus character impertitur in omnibus ordinibus. Et videtur quod sic. quia sicut est in sacramento baptismatis. sic est in sacramento ordinis. sed in sacramento solum impertitur vnus character. sed puer ter immergitur. et ita est in sacramento ordinis tamen vnus impertitur character. Ad hoc dubium respondetur. quod cuiuslibet ordini specialis character impertitur. Et ratio est ista. quia nullus ordo est reiterandus. igitur cuiuslibet ordini impertitur est character. Sed tunc ad rationem dicitur. quod in isto casu non oportet quod ita sit de sacramento ordinis sicut est de sacramento baptismatis. quia baptismus datur propter vnum officium tamen. sed tamen vnus character impertitur ibi. sed in ordinibus multa dantur officia. sed propter diuersitatem officiorum cuiuslibet ordini datur specialis character. ut accollitur diaconis. subdiaconis. et presbyteris.

¶ Ultimo dubitatur. vtrum mulier potest recipere sacros ordines: quia mulier potest prophetizare. sicut de beata anna prophetissa legitur sibi illa. ergo potest dicitur et infertur. quod mulieres possunt sacros ordines recipere. quia tenet a maioribus. quia minus est aliquem ad ordines promoueri quam prophetizare. sed. Ad hoc respondet doctor sacre scripture. quod mulier non potest promoueri ad sacros ordines. Et si promoueret ignorans non recipet characterem. Et ratio huius est ista. quia ipsa mulier est imago viri. qui vir est imago ihesu christi. Et sic ipsa mulier mediante viro assimilatur ihesu christo et non immediate. et consequens non potest recipere

caracterem
quod ex hoc
propheta
magis
mulier

mulier
Em
in scia
In loc

Del fa

et mulier

Magis

mulier

Hee l

talis m

Seruo

et sic

Lapide

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

Folia lix.

caracterem nec pmouere ad sacros ordines. Sed tunc ab rōem dicitur
 q̄ ex hoc q̄ aliquis potest pphetizare nō requirit q̄ ipse sit sc̄tus. quia ca
 pphas pphetizauit cum dixit. Expedi vobis. &c. & tñ non fuit sanctus. Et
 ḡ magis est aliq̄e pmoueri ad sacros ordines q̄ posse pphetare. e. p̄ q̄
 mulier non p̄t ordinari.

De Mulieribus menstruosis.

mulier s̄ menstruū caueat vt non ingrediat

Femina que paritur videat ne progrediatur

i. in sc̄tām eccliam fluxus mēstrui

In loca sancta nisi dolor abcedat p̄us eius

videat s̄ mulier maculet loca sc̄tā

Nel saltem caueat sibi sic ne polluat ista

s̄ mulier sui sp̄nat i. libidinē carnalē mēstrui

Atq; viri vitat consortia dum dolor v̄get

mulier i. p̄ puerperū añ purificatōem

Nec si per partum moritur non purificata

talis mulier i. ad tēplū dei ic̄ p̄ sacerdotē

Fertur ad ecclesiam post hoc inferitur et ista

s̄ sui i. a p̄ccis talis mulier mundata

Corporis a maculis sic custodita videtur

Ista ē vltima pars hui⁹ capituli. in q̄ pte mgr̄ vult dicere d̄ mulierib⁹
 menstruosis. & continuatur ad ptem p̄cedentē sic. Postq̄ autor de femina
 uit de baptisimo eius effectib⁹. & ex quo ita est q̄ baptisim⁹ cōtingat fieri

circa pueros q̄s mulieres pariunt. ideo magister in fine illi⁹ capituli ostē
 dit qualiter mulieres mēstruose & imp̄gnate debeāt ordinare vitā suam.

Et diuidit ista ps in tres partes s̄m q̄ ponit tres cautelas siue tria doc
 cumenta de mulieribus mēstruosis: imp̄gnatis. Sc̄da ps. ibi (Nec si
 post ptum) tertia. ibi (Sepius h̄ac moneas) Duo ad p̄mā ptem vult in
 tātum. Si aliqua mulier fuerit que patiat̄ur pestē muliebriē. i. mēstruū

illa non dz intrare eccliam dei p̄pter reuercentiā sacramēti & p̄pter loci
 sanctitatem. **E**t si casu eccliam dei intraret vel alia loca sancta visitaert
 tunc caueat ne eccliam dei maculat stillando cū magna p̄uidencia ca
 ueat & diligentia ne viz illo tpe cognoscat. qz alias gnaret pueros lepro
 sos vel cum rufis crinibus. **M**unc ibi (Nec si post ptū) magister pōit

sc̄dam cautelam siue doctrinam dicens. si aliq̄ mulier morit̄ in ptu pue
 roz. tunc ipsa mortua dz ad eccliam portari & debz introduci a sacerdote
Et licet mortua est tñ purificatur. i. mundat̄ a maculis corporis. i. ab im
 mundicia mēstruositatis.

Circa lrām p̄mo est notandū. q̄ autor dz notanter in lrā (femina que
 patitur) & hoc dupl̄ exponit. p̄mo sic. Femina q̄ patit̄ supple mēstruū
 Sc̄do nō sic. femina q̄ patitur supple ex dolore ptus. & vtrūq; illorū pōt
 bene fieri. Duo sic declaratur. qz q̄uis mulier patit̄ in ptu iuxta illud
 dictū saluatoris. In dolore paries filios tuos. &c. sic etiā bene p̄t stare ista

Summula Raymundi

eum dicitur. Semina que patitur menstruū. scilicet appropinquante hora patitur. quod quis mulier patitur menstruū. et inuē sicut post partum. et in quocumque modo patitur siue ante partum. siue in partu. siue post partum. tunc non debet intrare ecclesiam de loze passionis eius virgine. Quod dicitur est. quia hominibus mulieres sunt humide. et si tunc isto tempore intraret ecclesiam dei. tunc possent ipsam pollucere per imundiciā menstruū. ideo debent cauere ne intrent ecclesiam isto tempore. vel si intrant caueant ne polluant domū dei. quod si sic pollueret ecclesiam seu alia loca sancta macularet: tunc grāde peccati committerent.

¶ Secundo est notandum. autem notat dicitur in libro quod hominibus mulieres non debent habere consortia cum viris eo tempore passionis menstruū. Cuius ratio est ista. quod menstruum est valde immundum et quasi venenum salua reuerētia. et si tunc illo tempore coiret cum ea. tunc videretur possit infici cum veneno et cum malis humoribus. quod forte morte periret: et hoc esset sibi horribile peccati. quod mulier hoc patiens si appeteret coitum talem studiose esset homicida. Item ex alio dato quod viro non obesset nec aliqua peccatio corporalis accideret. tunc ipse puer qui hoc modo generatur lepra inficitur et erit leprosus. quod ipsius viri sperma in matricē mulieris receptū inficeret veneno. et per prius generantur pueri leprosi. Et ideo ad ista precauenda mulier non debet habere consortia cum viro suo tempore fluxus menstruū.

¶ Tercio notandum quid sit menstruū. vnde menstruū sic diffinitur. est liquor in specie crudi sanguinis ab ipsis per locum deputatum pluuens ab ipsis humoribus indigestis generatus. Unde notandum quod iste liquor generatur ex eo quod quando mulieres ad refectōem nature sumunt nimium de ciborum potu non potentes bene digerere cum proprie naturaliter sunt frigide nature. sicut dicitur medicis. quod calidissima mulier est frigidior frigidissimo viro. et ergo cum illud quod sumunt ad refectōem nature non possent digerere cum proprie naturaliter sint frigide nature sicut dicunt medicis. ergo illud quod sumunt ad refectōem nature non possunt digerere nec in stomacho decoquere. tunc materia que ipsis remanet residua et indigesta diffunditur per totum corpus. et tunc in crudū sanguinē. Et cum natura non abundat in superfluis nec deficit in necessariis quantum est in se ipso. tunc cogit istam materiam exire. talis autem materia cum non potest alibi exire. exit per locum porosum et deputatum sibi. scilicet per vuluam. et illud dicitur menstruū. Sed ipsi viri cum sint valde calide nature. tunc per caliditatem hoc in digestionem digerunt in stomacho et sumunt. et bene decoquunt. sic quod talis materia in ipsis non est residua. Et ideo non conuertitur in crudū sanguinem. et prius etiam non patiunt menstruū. et dato quod aliquid fuerit residuum in viris. tamen hoc exiret per ipsos crines et barbā. Et hec est causa originalis quare mulieres carent barbā. quod mulieres illam materiam emittunt per menstruū. viri autem per barbā et crines. ideo viri non patiuntur menstruū. licet tamen aliqui viri sunt ita pessime et frigide nature quod et patiuntur menstruū sicut mulieres. non tamen per membrum virile patiuntur. sed per anum siue per culum.

¶ Item sciendum. quod omnes mulieres et virgines postquam ab etate pueniunt indifferenter patiuntur menstruū. sed tamen quedam magis. quedam vero minus. quia mulieres et virgines calide nature singulis mensibus patiuntur semel. nisi quando mulieres sunt impregnate. quia tunc ante horarum partum et inuē patiuntur. sed mulieres et virgines frigide nature in suo genere in singulis mensibus patiuntur.

folio. lx.

tur. vel quādoq; plus patiunt. quia tale menstruum segregat ex nimia hu-
 morum indigestionis superfluitate. Et sic tunc iste mulieres siue ex gies q̄ ha-
 bēt multū d̄ h̄mōi humorib⁹ ille bis vel plures patiunt in vno mēse. q̄ sic
 min⁹ h̄it de h̄mōi humorib⁹ ille in vno mēse semel patiunt. vñd̄ dicunt
 medic⁹ ipe Albert⁹ magn⁹. q̄ menstruum est ita immūdb⁹ et venenosum. q̄ si
 funderetur sup̄ arbores virentes. tunc tales uon crescerent nec fructus
 p̄ducerent. sic q̄ illud lignū infructuosum et sterile fieret. Ido d̄t Phis
 in de summo et vigil. a. q̄ si tale menstruum funderet sup̄ speculū nouū. tūc
 speculū nouū maculat ex mēstruo. et s̄t si mulier mēstruosa inspiceret
 speculū nouū. tūc facili⁹ n̄ sepat a speculo macula. et si speculū sit vet⁹. tūc
 facili⁹ sepat. s̄t p̄tingit q̄ mulieres mēstruose hōiem inspiciūt et infici-
 unt visu ad mortē sicut basilile⁹. quia tunc tales mulieres vñd̄q; imple-
 te s̄t cum malis humorib⁹. et sic tunc mēstruosi humores vñd̄q; exiūt. et
 tunc h̄mōi humores et petūt exitū p̄ oculos. Et ita tūc ipe hō p̄ visu ipe
 us mulier infici⁹ facili⁹ ad mortē. Et et aer inficitur p̄ mulierē. qui aer
 tunc defertur ad hōiem p̄pinquū. ita forte q̄ talis aer corruptus ipm̄ hō
 mūe inficit ad mortē. Et ideo tales mulieres caueāt tpe mēstrui ne ac-
 cedāt ad pueros iacentes in cunis ne inficiant eos. q̄ tales s̄t fragil⁹ na-
 ture. q̄ valde facili⁹ ad mortē inficerentur. Et ido d̄t nobilis Auicēna
 q̄ talis mulier mag⁹ inficit cū visu q̄ cum tactu. et Auicēna dat rōnem
 de sup̄. q̄ oculi s̄t magis porosi. et ideo p̄pter porositatē oculorū talis ma-
 teria citi⁹ trāsit p̄ oculos q̄ p̄ alia mēbra. ¶ Itē dubitat. vtz mulier tpe
 illi⁹ infirmitatē potest reddere debitū carnis vel exigere. et videtur q̄ nō. vt
 habet in Leuitico. vbi d̄t. Mulieres mēstruofas ne accesserit. Et d̄t glosa
 ibidē. q̄ illo tpe mulier nec debet reddere nec exigere debitū carnis.
 ¶ Sed in oppositū arguitur sic. leprosi mulieri est reddendū debitū car-
 nis. q̄ muliere mēstruose. Consequētia tenet. q̄ lepra est infirmitas gra-
 uior q̄ passio mēstruorū. Sed aīis p̄ extra de p̄iugo leprosoy libro q̄rto
 nā illa infirmitas non diminuit matrimonii. vt patebit infra Ad dubi-
 um r̄ndetur p̄ distinctōem. q̄ in illo actu s̄t duo. vñd̄ est voluntariū. scilz
 exigere debitū carnis. et aliud est necariū. scz reddere debitū carnis. Vñd̄ d̄t
 q̄ illud quod est necessariū hoc est faciendū. sed illd̄ quod est voluntariū ē
 omittendū. Et h̄m̄ est ista. q̄ mulier non ē sua s̄yiri. sic et vir non est su⁹
 sed mulieris. Alij d̄o dicunt. q̄ mulierē pati illā infirmitatē intelligit du-
 p̄t. vno mō naturaliter. videlz semel in mēse p̄pter defectū calor⁹ natu-
 ralis. et isto tpe vir non d̄z accedere mulierē. Alio mō intelligit q̄ patiat
 illā infirmitatē p̄ter naturā. sic q̄ quāq; diu laborat in illa infirmitate. et
 tūc in isto tpe vir p̄t accedere mulierē. ¶ Itē nota. q̄ si vir v̄t mulier petat
 debitū carnis tpe festiuitat⁹ v̄t in loco sacro v̄t tpe ieiunij v̄t tpe menstrui.
 tūc peccat mortalr. s̄t alijs dieb⁹ extra illd̄ tps licite p̄t petere debitū car-
 nis sine mag⁹ p̄cō. Et d̄t notant sine mag⁹ p̄cō. q̄ nunq̄ v̄t raro fit sine
 p̄cō. vñd̄. Hec sacroq; loc⁹ ieiunia mēstrua p̄t. Si petas coitū mortalr
 peccas in illis. Ex isto seq̄t q̄ cert⁹ t̄pib⁹ vir et mulier licite p̄nt reddere des-
 bitū carnis. Sed his dieb⁹ non p̄t licite exigere.
 ¶ Ultio notādū. q̄ quācunq; mulier apta est ad fluxū mēstrui tūc apta ē
 ad viri p̄sortiū. vñd̄ mulier vel puella a tredecimo anno vsq; ad quinquas

Summula Raymundi

ginta annos naturaliter patitur menstruum. et his temporibus apta est et ab viri consortio. vñ. Ad decemternis mulieres menstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Et hoc in aliquibus boni complexionatis. quia in omnibus non eodem modo oriantur menstrua. sed secundum primum posterius et secundum magis et minus. quia quanto mulier calidior est tanto minus patitur de menstruo. cum caliditas illa materiam consumit. Et quanto mulier est frigidior tanto magis est menstruosa. cum frigiditas illam materiam consumere non potest.

s^o mulierē a puero .i. impugnatā

Sepius hanc moneas ut dum se prole grauata

.i. sua peccata s^o mulier

Senferit excelsus quod pure confiteatur

.i. corpe christi .i. seipam .i. ante tempus parandi

Et viuo pane sic se premuniat ante

.i. quomodo aggrauat ad mortem vel ad vitium

Dum dolor urget eam partus sit et ipsa parata

.i. in tempore partus accedat inconueniens

In patiendo quia quod visitat est inhonestum

sacerdos mulierem hec doctrina diligenter aduertenda

Des byter hanc ideo sit cautio sufficiens hec

.i. non est necessitas consuetudo mundana

Non est lex sed mos si mortua purificatur

sacerdos ecclesie s^o mulieri s^o tunc .i. statutum ecclesie

Des byter introitum dat huic dum viuunt et est phas

Hic magister ponit aliam cautelam suam circa mulieres impugnatas dicens. quando aliquis sacerdos curam animarum gerens suam prochialem mulierem nouerit esse grauata tunc debet eam monere. i. informare ut visitet ecclesiam seu domum deit ibi omnia peccata sua confiteatur et premuniat se corpore christi. ut quando tempus parandi instat quod ipsa sit parata ad vitam vel ad mortem. quia mulieres sepius in partu moriuntur. et ideo debent se preparare cum corpore dominico quod tunc sacerdos non indiget visitare eas. cum hoc inhonestum videretur.

Circa iram notandum quod mulieres maxime ledunt in partu et cum magnis doloribus pariunt per exitum infantium. quia ibi fetus exit per locum valde durum et strictum ita quod maxime huiusmodi mulieres ledunt unde dixit dominus ad euam et ad mulieres sequentes. In dolore paries filios tuos in sudore manuum tuarum pane tuo vesceris. Et ideo omnes mulieres indifferenter patiuntur in partu. sed tamen quedam magis et quedam minus. sed quomodo hoc fit lucidius patet in secretis mulierum.

Secundo notandum quod mulieres huiusmodi debent purificari ut iram preterit. Et ratio est quia sunt valde immunde tempore partus propter exitum secundine. vñ. secundina est illa cutis vel pellicula in qua voluit fetus vel in qua iacet puer in vtero matris. et si mulieres tunc in partu liberantur a tali pellicula tunc signum est sanationis earum. Et ideo quando infantes nascuntur in secundina tunc dicuntur

rustici q̄ talis infans cū felicitate et cum om̄i prosperitate circūdat. **¶** Et vlt̄ teri⁹ q̄ talis secundina est applicata vmbilico pueri cum vna p̄ter p̄ ob̄ s̄terices secreta diuidit a puero et p̄ eas dē remittit ad locū suū et dicit vlt̄ teri⁹ q̄ tales mulieres p̄ partū h̄nt imūdiā sibi attractā et q̄ ab ecclesia et ab introitu ecclesie p̄ tps ab ecclesia deputatū seq̄strate sunt tādē hō si nito tpe deputato veniētes ad ecclesiam per b̄ndictē aq̄ asperione purificātur ab imūdiā corporis attracta p̄ ptū et secundinā p̄ s̄bdōtē introducunt ad designādū vnitatē illaz cū ecclesia. **¶** Tercio notādū q̄ mulier bz p̄muniri cum p̄fessione et cōicatōe b̄nicayt l̄rā p̄tenbit. et hoc est p̄pterea. qz ip̄a mulier tpe part⁹ est i articulo mort⁹ p̄stituta. qz nullū aial itatū patitur i p̄tu sicut mulier. Et rō est ista. qz q̄nto plus sensus delicatur: tāto plus patit. Et ergo passio chr̄i maxia fuit. Et hoc idō. qz ei⁹ p̄plexio fuit nobilissima. Et q̄ cum hō iter oia aialia sit aial nobilissima. q̄ mulier plu⁹ patit i p̄tu q̄ aliqd̄ aliud aial. q̄ ip̄a patit itatū q̄ ip̄a timet piculū mortis se mire. q̄ seq̄tur de p̄mo ad vltimū q̄ ip̄a mulier bz p̄muniri i p̄fessioe et p̄municatōe p̄ quo est sciēdum. q̄ pena siue passio est duplex. Nā q̄dā est pena p̄munis: quedā p̄ticularis p̄munis est viri mulieri simul et ista pena est necio v̄n̄i. **¶** Genesi. dñs dixit ad Euāz ad Abā. i q̄cunqz hora comeditis morte moriemini. Alia est pena siue passio particularis et t̄m mulieris v̄t h̄r illud i Genesi. nā ip̄a mulier p̄mo p̄sensit diabolo i paradiſo i mortu pomē tradidit viro. v̄nde dñs dixit: i dolore piesc̄ sic om̄es mulieres patiūtur i partu. igitur colligit̄ de p̄mo ad vltimū. q̄ mulieres d̄nt eē p̄munite cum sac̄o ecclesie. Et iā ideo mulieres d̄nt eē p̄parate cum sac̄o p̄pter remouere ihonestatē. qz maxie ihonestum est sacerdos si illis t̄pibus mulieres visitaret. et iā hoc maxime fieri debet p̄pter reuerentiā sac̄i. Quia i tpe ptus mulieres maxie sunt imunde. idō ante tēpus partus debent se p̄munire cum corpe chr̄i.

¶ Vltimo notādū. q̄ infans iacens siue iclusus i secundina sicut medici dicunt. tunc i tali caput eius est sursum h̄ns cubit⁹ suos sup̄ genua et quā libet manū ad v̄nū oculū et mēbra s̄bilit̄ et glutinata et q̄n̄ tps pariendi affuerit si debita generatio sit. tunc secundina trāsfertur. sic q̄ p̄mo nascit̄ caput. et si tūc aliter fieret. ḡnatio non fieret debita et mulieri est valde periculofum si forsā mortē posset euadere. Et idō quedā mulieres graui⁹ laborāt q̄ alie p̄pter diuersum modū secundine. i. diuersum modū Embrionis. Et idō ne forte mulier ex periculo mortē pueniret. tunc l̄rā p̄mo suadet sibi p̄muniri cū sac̄is ecclesie. Alij at̄ sic dicunt. q̄ infans iclusus i secundina iacz i matrice s̄b pectore pendens sursum cum capite ab imū hō cum pedibus non extensus. imo membra p̄stricta s̄t ob̄ hoc ne mulier ledatur nimium et tpe ptus non simul semel exit. sed quedā mēbra p̄ p̄us et quedā p̄ posteri⁹. et ideo si debito mō sit generatio. tunc talis partus trāsfertur. ita q̄ sup̄ma ps tendit ad imū. et inferior pars tēdit sursum. ita q̄ p̄mo nascitur caput. postea alia membra. Et si hoc modo infans p̄ducitur ad esse. tunc mulieres non multum patiuntur. quia iste ē debitus modus pariendi v̄t dicunt phyfici. Et si aliter sit generatio. ita q̄ p̄mo nascitur manus vel aliud membrum: ita q̄ non primo nascitur caput. tunc ibi est indebit⁹ modus pariendi. Et quando sic fit. tūc mulies

Summia Ragnmundi

res grādet maxime patiunt in ptu z qñqz dubiū est. vtz ipe cū infantib⁹
pñt euadere mortē. Partu do facto matric oue exit p vuluā in lotuz ei⁹
reuertit p astucia obstetricū. Et ideo sequit illud qd lrā pñdit. vtz q
ante ptū mulieres impregnate dñt se pmuniri cū sacris ecclie. Ut grādi
uine maiestatis eis in suis laborib⁹ z dolorib⁹. Bueniat. q valde inhōestū
eēt q sacerdos deberet eas visitare in ptu cū sacris ecclie. Quia si h̄ fieri
ret. tunc quodāmō fieret irreuerentia sacramento. quod non debet fieri
Isto tamen non obstante si ptingit casualiter. tunc ipe sacerdos licite p̄
eas visitare. ne absqz p̄fessione. p̄tridōe. z cōmunicatione decederent. Sed
tū cauti⁹ est. q sacerdotes moneāt has mulieres q se ante ptum p̄pant
cum sacra p̄munionē ppter causas assignatas: Et hoc est de intentione
littere. Et hec dicta d̄ pmo libro sufficiunt.

Liber scōs hui⁹ toti tractās de Matrimonio.

.i. in h̄ libro s̄ in iure p̄firmat⁹

De declarabo que sunt sponsalia scripto

s̄ dat⁹ .i. pecunia s̄ facta

Annulus aut arum data vel promissio simplex

s̄ factū cū p̄missione .i. m̄rimo^m

Et iuramentum cernunt sponsalia carnis

s̄ q̄ttuor enūerata s̄ m̄rimo^m

Hec p̄eunt copulam

Ciste est liber scōs hui⁹ summe in q̄ autor vult determinare de m̄ri
monioz de ei⁹ effectib⁹. Et p̄tinuat ad p̄cedentē lrām sic. Postq̄ m̄ḡ de
terminauit de quibusdā sacris. vtz de sacra eucharistia. extrema vnctōe
baptismo. z de p̄firmatōe hic in p̄nti. In scōo libro vult determinare de
m̄rimonioz de ei⁹ effectibus. Et diuidit in duas ptes. In p̄ma det̄m̄i
nat de m̄rimonio In scōda incidentaliter ponit quedā notabilia d̄ sacris
ordinibus. Scōda ibi. oēm p̄trahere. zc. Prima ps adhuc diuidit in duo.
p̄mo determinat de matrimonio. Scōdo ponit p̄suasiones circa m̄rimo
nium vtiles. Scōm ibi. si gregis alterius. Primū punctū adhuc in duo.
p̄mo facit qd̄ d̄c̄m̄ est. Scōdo ponit quedā incidentia m̄rimoniū impedi
entia. ibi. Reddere si coitu ptes patebūt in p̄cessu lrē. Quātū ad p̄mā
ptem d̄t sic. q̄ sponsalia h̄nt fieri q̄ttuor modis. p̄mo p̄ anulū dationē. Se
cūdo p̄ donat̄ d̄nōdia siue p̄ pecuniā vt p̄ auz vel argentum v̄ p̄ villas
aut h̄moi. Tercio spōsalia h̄nt fieri p̄ simplicē p̄missione. Quarto p̄ iur
ramētū vt qñ aliq̄s iurat q̄ aliquāvelit ducere in vxorē. Et ista ecōuerso
iurat q̄ velit ip̄m ducere in vixz hec spōsalia d̄nt p̄cedere m̄rimoniū.

Notandū circa lrām h̄m̄ Joh̄ez andree in summa sua spōsalia sic des
scribunt. spōsalia s̄ p̄missione futurarū nuptiarū ad ip̄a p̄ficienda. vt d̄i
cendo. ego duco te in vxorem. Et dicunt sponsalia a verbo spondeo des.
quod idem est quod p̄mitto. quia ibi vir z mulier p̄mittunt s̄b̄i iuramentū
fidem. pro quo sciendum: q̄ sponsalia h̄m̄ textum s̄iūt quattuor modis.
Primo sponsalia celebrantur per anulū datōem vt quando sponsus tra
dit sponse anulū: Scōdo sponsalia celebrātur per p̄missione pecuniā

sive vel aliaque res sicut quando dantur ville aut alie res in signu huius q
 ibi facta sunt sponsalia. **M**erito sponsalia fieri debent per pmissione sim
 plice vt si dico. ego ducā te in vxore. s; bona fide tibi pmitto. **Q**uarto
 sponsalia celebrantur per iuramentū vt dicendo. Per deū viuū: ego du
 cā te in vxore. Et isti quattuor modi ponuntur in lrā. **S**ed quibus ab
 huc addunt quintum et hoc extra lrās. scz q spōsalia qnq; sunt p obligat
 tōez: vt qn pcuratores puerorū nondū dilectoz mutuo se obligāt ab ma
 trimoniū ex pte āboz puerorū pmittētes et dicētes. **Q**uicūq; in fimonii
 frāgeret. ille dabit decē marcas puri auri ill' duob' pcuratozib' p'sentiēdi
 spōsalia s; sctā: s; tñ ē notādū. q illa spōsalia p ipos pueros pnt reuocari.
 vt p q̄to decretaliū ybi dicitur. disponatōes nul' e s; que in cunctis sūt.
 s; ibidē vult pueri nisi pro bono pacis fieret. coniungi non debēt. **Q**uia
 pueri ibi notātur qui generare et concipere non possunt. **I**te ibidē dicit
 tur q matrimonii solo consensu contrahitur. .c. **S**ed est notandū q
 p verba per que contrahitur matrimonii sunt duplicia. quedā d futu
 roz s; illa verba. accipiā. ducā. quedā d pnti. vt accipio. duco. **E**xēplum
 p̄miū vt si vir diceret. ego ducā te in vxore. **E**t econuerso illa. ego ducā te
 in vx. exēplū secundi. vt si vir diceret. **E**go ducā te in vxore. et illa eodē
 so. **E**go ducā te in vx. **E**t inter illa est differentia. quia tales qui hoc fa
 ciunt per verbū de presenti non possunt sequestrari. quia ipse non potest
 aliā ducere ipa viuente. nec ipa aliū ipouiente. **S**ed verba de futuro nō
 habent tantā efficacitā. quia possunt mutare promissa eo q ille qui fecit
 promissionē per verba futuri tēporis potest aliā. **E**t illa consimiliter aliū
 quia ista promissio vinculum vigoris non habet. **S**ed tamen si promissio
 sponsaliū fit per verba presentis tēporis. tunc hoc contingit duplici. aut
 em sequitur copula carnalis aut non. **E**t alterius. aut fit testibus pntibus
 aut non. si fit testibus pntibus siue carnalis copula sequitur aut non ipa
 est vxor ei'. et econuerso. ipse ē vir ei' tā in ecclia militate q; triūphante. **S**i
 aut pmissio p̄ba de pntis tēporis nō fit testib' pntib'. ipse p̄t ipā euadere. et
 econuerso si vult. **S**ed camen corā deo omnipotenti ipa est vxor ei'. et eco
 uerso ipse est vir eius. **E**t eccliaz militante in illo decipe p̄t. eccliaz tñ triū
 phante scz deū omnipotentē non potest decipe cū ipse noscat occulta cor
 diū p̄sentū p̄teritorū et futuroz. **E**t itē notandū q ecclia ē duplex. scz. mi
 litanse triūphans. ecclia triūphans est regnū celoꝝ talis ecclia nec deci
 pit nec decipitur: xbi grā. vt si aliquis homovitā suā in hoc mundo sper
 neret. eccliam triūphante. i. regnū dei adept' esset post hanc vitam. **E**t si
 tunc isti qui in christo habitant triūphū ab hostibus eius ceperūt. **Q**uia
 vltam mundanā in pnti seculo spernerunt. ideo eccliam triūphantez.
 id est regnum dei adepti sunt. **U**nde sciendum dictū est p̄mo q talis ec
 clesia triūphans non decipit q sic declarat. ponat in cāuz grā exempli. q
 aliquis coeat cū vidua vel cum v̄ginez alio modo ipa cognoscere nō pos
 set eo q ei coitū nō p̄sentiatz dicat ad eā p̄sentias mihi de coitu ego du
 cā te in vxore et in muliere meā. ita tñ q intentio illius non fit eā velle bu
 cere. postq; talis cognoscat eā corporaliter. tūc p̄t eā repubiaz et sic ecclia
 triūphans non decipit talem eo q non coit ad hoc q illā ducat. quia
 intentio eius fuit eā non velle ducere. et tñ ipa est eius vxor coram deo.

Summula raymundi

Secundo dicitur erat, quod ecclesia triumphans non decipit. ubi gratia ponatur quod aliquis pro
mittatur ad intentionem et tota voluntate aliqua puella sibi in vxore ducere. ita
tamen quod carnalis copula sequitur siue non postea eam repudiat et non ducat eam
in vxorem vel in mulierem suam. tunc in hoc ecclesia triumphans non decipit. sed ipse
decipit seipsum. Quod anima sua eternaliter dabitur ex eo quod vxorem suam coram al
tissimo deo. Et eam dimittere non potest. Si autem dimittat eam. tunc reus est iudicio: sic
e contrario intelligendum est de muliere. Sed ecclesia militans est christianitas vel ec
clesia inferior in hoc mundo. Quod ibi omnia sacra recipimus et in fide seruamur.
Et dicitur ecclesia militans id est quod sicut aliquis militat et cum hoc actualiter laborat in
corpore triumphum recipere. sic ista ecclesia inferior in mundo adhuc militat
et assidue laborat ut triumphum recipiat et talis ecclesia quibus decipit quam
doque decipit. primo dico quod ipsa decipit quod sic declarat. ponatur quod aliquis promit
tit aliquam puellam ducere vel aliquam mulierem presentibus testibus siue fuerit in
tentio illi siue non oportet quod ista ducat in vxorem suam. Quod ecclesia militans ipse cog
nit ad hoc. Si autem ipsam ducere noluerit. tunc omnia sacra ecclesie illi denegan
tur. et sic ecclesia militans istum decipit. quod non fuit de intentione sua illam
velle ducere et tamen coactus ab ecclesia ipsam ducit. ¶ Secundo dico. quod ecclesia mili
tans quibus etiam decipit. quod sic declarat. quod ponatur quod aliquis alicuius in uel
mulieri in vxorem presentibus promittat et tota sit intentio ducendi eam. talis autem pro
missio fiat testibus absentibus tunc ipse potest eam repudiare si uoluerit. dato etiam quod
copula carnalis ibi secuta fuit siue non. Sed tamen contra salutem ipsius est hoc. quia
ipsa vxorem suam est coram deo. Et sic ecclesia militans decipit. Et sic tunc per quod
diuersificandis sponsalia promissa per vxorem presentibus. Si autem talis promissio sit per vxorem
futuri temporis. hoc est dupliciter vel sequitur copula vel non. si copula carnalis sequi
tur. tunc oportet quod iste qui promissit istam ducere per vxorem suam ut ducat eam in vxorem
quod ipsa carnaliter coniungitur ipsa vxorem ipsius. si autem non sequitur copula carnalis. tunc potest
eam euadere coram deo coram ecclesia. quod ista non est vxorem eius.

¶ Tertio dubitatur inter quos habeantur sponsalia: ibi respondetur quod inter se
tennes. quia ibi trahitur publica honestas. nisi malicia suppleret et aetatem.
sic quod ante septennium non agerent se mutuo carnaliter. tunc inter eos dicitur
sponsalia celebrare ante septennium. unde quidam doctor dicit Septem
pueri iam sunt sponsalibus apti. Post quartum decimum masculus trahit hanc duodenarium
hoc dicitur sic intelligi. quod pueri septem annorum presentibus mittere sponsalia. sed quoniam uir est
quatuordecim annorum et mulier duodecim. tunc presentibus trahere in matrimonium.
Et sic respondetur idem doctor. qui pubertate potest attulit minorem expectat iure.
nec ei licet hinc resilire. per illius euidencia.

¶ Ultimo dubitatur. utrum sponsus sponse sit compellendus ad matrimonium post cele
brationem sponsalium. Respondetur per Joannem andree per distinctio. vel si sint ma
iores vel minores vel una persona maior et alia minor. si primo. sic quod sint ma
iores et sunt in tempore pupertatis. tunc compellendi sunt ad matrimonium si traxerunt
sponsalia in septennio. nisi esset aliud impedimentum uidelicet quod una istorum
vellet intrare religionem. si autem secuta est copula carnalis. tunc non
potest intrare. Si secundo. uidelicet quod sint minores. tunc non sunt com
pellendi. quia non sunt debite etatis. Si tercio. uidelicet quod una persona
sit maior et alia minor. tunc vel maior uult et minor non uult. et sic non sunt
compellendi. si autem minor uult et maior non. tunc sunt compellendi ad matrimonium

¶ spōsalia facta

Soluntur casibus octo

s^o qd sequit

Subscriptis videas studiose casibus istis

.i. mea vxor

.i. claustr

Inuito me sponsa velit mea religionem

.i. añ copulā legitimi thori

.s. sc̄m

An te thori sedus intrare nec hoc inhibebo

s^o mea .i. remote .i. recedo .i. inueniri

A prima longesi cedo q̄ reperiri

.i. valeo

.i. incōstans

Nō possum vel ego sum factus homo vagabundus

s^o hinc inuagado .i. uenient

Per terras licite nubit reliquo maculatus

.s. tali infirmitate .s. nō fuit copula

Silepra fuero cognatam si spūs eius

.s. carnalr

.i. ambab^o psonis .s. casteyiuēdi

Cognoui vel si sit nobis equa voluntas

.s. mōdis dictis spōsalia hō carnalr p̄guit .s. vxorē

Istis absolui vel si quis polluit istam

.i. in m̄rimoniu duxi

.i. neqat .i. rephēdēdi p̄ testes

Quam desponsaui q̄ inde queat reprobari

.i. infirmitas p̄tra lege .i. circūdat

Morbus sine dolor enormis detineat me

.i. altere puelle .s. xba de p̄nti .i. sequit

Si debero relique sponsalia q̄ comitetur

.i. carnalis copulā .i. minor ancilla

Larnis amicitiam minor veniens ad adultam

.s. octo iā dicit

.i. matrimoniu

Etatem casus isti sponsalia soluunt

Nic autor enumerat octo casus mediātibus quibus spōsalia soluuntur vel mediātibus quibus matrimonium impedit e vult tātū p̄ casu primo. si fecisti p̄missionē per verba futuri t̄pis sic q̄ copula carnal' non fuit secura si tunc ipse vel ipa voluerit intrare religionē tūc spōsalia dissoluuuntur. Quis ratio est ista: quia vnū quodqz potest in meli^o cōmutari. sed melius est intrare religionem q̄ matrimoniu: quia ip̄e homo tuti^o potest seruire deo in religione q̄ in matrimonio. Et ratio illius ē ista. quia ille qui est in matrimonio ille est impeditus in mundanis negotiis curam gerens de suo nutrimento: mulieris aliorum vnde d̄t Apo^o stolus. omnis habens vxorem que sunt huius seculi negocia custodiant

Mercus casus est iste. si fecisti p̄missionem per verba presentis temporis et copula carnalis siue sit secura siue non et si postea ab ea lōge rece

Summula Hamundi

Das sic q factus esvagabundus pyniuerfaz terrā ipā cū alio viro nubes
re pt. ¶ Pro q notandū q ptra illū casuz noua iura pclamāt q dicūt q
talis mulier nō dz aliū viū ducere eo viuēte siue ipē sit lōge ab ea siue p
pinque nisi ipā scit vaciter ipm eē mortuū. Et si insup duceret aliū inius
ste pcederet. Et illud innuit Joānes teuthonic⁹ et alij iuriste. vt pz in de
cretalib⁹. z hōc si ipā mulier desup ducit aliū virā ipō adhuc viuēte inius
ste pcedit. qz e⁹ est vxor corā deo. Et dato q ipā aliū duxisset post lōgum
tps isto redeūte oz derelinqre sedm r redire ad primū. ¶ Tertius casus ē
iste. si alter illoz est leprosus tūc pt fieri sepacio inter eos. qz leprosi debēt
esse exclusi a cōitate hoim. sed tū si illi libēter sibijnuicē copulāt admit
tat. Et istud intelligendū est tā de viro qz de muliere. qz qd cunqz illorū
suppositoz infirmat. lepra pt separi ab alio. ¶ Quartus casus est. si feci
sti alicui votū cui⁹ cognatā pus aliquat⁹ cognouisti vel m̄imoniū cū ea
ptra xisti hoc impedit m̄imoniū z dissoluit spōsalia. ¶ Quint⁹ casus ē
iste. si est equa voluntas marize femine. scz si ambo pponunt castē viuē
re. qz vt sic m̄imoniū dissoluit sed spōsalia manent. ¶ Sextus casus ē
iste. si aliquis esset fornicat⁹ cū aliq q lucide pt ptestare dūmō sit mechā
tus talis pt ducere aliū viū ecōuerso. ¶ Septimus casus est. qz si cōtra
xisti matrimonii cū aliqz postea trāsīs ad aliāz das ei spōsaliaz concun
bis cū ea. z cū pma ptra xisti pverba de pnti tunc illa scda relinquit quaz
carnā r cognouitiz primā retinere debet. ¶ Octauus casus est. si pu
ella non ē matura. scz q sit infra duodecim annos facit alicui pmissiōes
tūc ille pmissiōes seu vora nō stabūt. i. q spōsalia q ipā facit pnt dissolui
Et rō est. qz ipā ad annos discretōis nō puenit. quia in illo tpe adhuc fas
tua fuit z potuit faciliter decipi.

¶ Circa trāz pō est notandū q inter istos casus tunc p̄mus. qrt⁹. z octa
uus ipediunt matrimonii ptra hēdūz diminuūt z tractū. Sz alij qnqz ca
sus ipediunt m̄imoniū ptra hēdūz sed non diminuunt z tractū.

¶ Scdo notandū. qz pter hos predictos casus in lrā. tunc extra litterā
adhuc sunt alij casus mediantib⁹ quib⁹ spōsalia dissoluntur. Nā p̄m⁹
casus est iste qn vir z mulier fornicat spūali⁹. i. recedit a fide. Scda ē susce
ptio sacroz ordinū. vt si aliquis est diaconus vel sbdiacon⁹ illō soluit spō
salia. Terc⁹ casus est. si aliquis pmittat alicui ad certū tps qz ducat eaz
in vxorē non est monitus in illo tpe reuoluto spōsalia sunt rupta

¶ Quartus casus vltimus est iste. si interuenerit cognatio spiritualis.
sic in tali cognatione fiunt fratres forozes spūrituales. tunc iterum spō
salia s̄rupta.

¶ Tercio notandū est. lrā dt q ingressus religionis diminuit spōsalia.
Et rō huius est ista. qz tunc hō moritur in mundo secularibus negotijs
abrenunciādo. ¶ Pro quo notandū est. qz triplex est mors. qdaz ē mors
corporalis. quedā secularis. z quedā spūalis: Mors corporalis est quādo aia
sepatur a corpore. Sed spūalis est. quando aia separatur a deo per pecca
tū. Sed secularis est quando hō sepatur a mundo z abrenunciat omib⁹
secularibus negotijs z vult solū chustū sicut dixit beatus Paulus. viuo
ego sed iā non ego. viuūt aut in me chustus: Et isto modo hō moritur p
ingressuz religionis. Quia tunc abrenunciat omibus que habet. ¶ Pri⁹

Folio. lxxiii.

effi abrenunciat libere voluntati p votū obedientie. Scdo abrenunciat delectationib⁹ carnalib⁹ p votū castitatis. Tercio abrenunciat omib⁹ negotijs secularib⁹ p votū paupertatis. z illa tria sūt essentialia ordinis: scilz obedientia, castitas z voluntas paupertatis.

Quarto notandū differentia est inter sponsalia z matrimonium. Vno matrimonium dicitur quando iam est consecuta copula carnalis, sed sponsalia dicitur anteq̄ copula carnalis subsequitur. z sic sponsalia inchoant matrimonium. copulayero carnalis terminat matrimonium z consumat: modo mors copulalis diminuit sponsalia z matrimonium: q̄ facit vacare beneficia. ergo si miraculose aliquis sacerdos a mortuis resurgeret p̄bende z beneficia quas prius habuit non essent ei restituende. Sic codē modo est de matrimonio videlicet si vir alicuius mulieris suscitaret a mortuis ad istius rei redire nō debet. Quia talis mors dividit matrimonium etiā actu contractū.

Quinto notandū est. In littera dicitur si aliquis cognovit cognatā alicuius postea non potest eā ducere in uxore cui⁹ fuit cognata. Dubitatur ergo utrum in omni coitu contrahitur affinitas siue legitime siue nō. Et videtur q̄ sic. quia affinitas est personarū proximitas ex copula carnali pueniens. modo si affinitas puenit a copula carnali. z in omni coitu est copula carnalis. ergo videtur q̄ omni coitu contrahitur affinitas. Et probatur hoc idē per Ap̄l̄z qui dicit. Omnis qui adheret meretrici fit vnus cum meretrice. Et p̄ consequēs ex hoc contrahitur affinitas. Sed in oppositū arguit sic. omnis extra ordinaria pollutio non diminuit matrimonium. s̄ simplex fornicatio extra thoro legitimum est extra ordinaria pollutio. q̄ talis non diminuit matrimonium. Ad istud dubiū r̄ndetur q̄ fornicatio siue sit in legitimo thoro siue non z quocunq̄ modo sit s̄ naturalis seu naturaliter si aliq̄s cognouerit cognatā alterius non d̄ intrare matrimonium cum ista cū ex fornicatione simplici extra matrimonium contrahit affinitas sicut in matrimonio. Et defuncta muliere vir nō p̄t aliā ducere nisi in d̄ta linea cū ex omni fornicatiōe contrahit affinitas naturaliter. vt iam dictus est. Tunc ad rōem oppositū d̄. q̄ aliquā cōmixtiōez seu pollutōez esse extra ordinariā intelligit dupl̄. Vno q̄ non fit in thoro legitimo. Alio q̄ non fit s̄ consuetudinē cōmittendi. Si p̄mo tunc ipedit m̄rimonium: si scdo tunc non ipedit.

.i. sacz m̄rimonium .i. manifeste corā gētib⁹
Coniuigium sacrum coram populo celebrare
 s̄ m̄rimonium s̄ celebrādū in hibem⁹

Precipimus ne sit foris ecclesiam prohibemus

Supius autor determinauit d̄ sp̄sali⁹. h̄ iam determinat de sacro matrimonio. z diuidit in duo. nā p̄mo determinat d̄ m̄rimonio. scdo p̄t q̄ndaz cautela oñdes corā q̄b⁹ p̄sonis d̄ celebrari m̄rimonio. Scda ps ibi. (Lota pentela) Quātū ad p̄mā p̄vult tm̄. q̄ iugium siue m̄rimonium d̄ fieri corā p̄plo in facie ecclie. z nō forseccliaz vel in aliq̄ loco occulto. Rō est: q̄ si fieret in loco secreto tunc q̄nq̄z fieret illustioez z deceptōes. z ne consingat hoc tunc m̄rimonium d̄ fieri in facie ecclie in loco publico.

Summula raymundi

Circa lrām est notandū de quinqz. Primo de causis m̄imonij. Se-
cūdo qd sit matrimonij diffinitive. Tercioyñ d̄r matrimonij. Quarto
a q̄ m̄imonij sit institutū. Quinto in q̄ loco q̄ tpe est institutū. Quā-
tū ad p̄mū d̄r q̄ q̄ttuor s̄t cause m̄imonij. scz. cā efficiens. material. for-
malis. z finalis. cā efficiens est duplex. scz. mediata z immediata. Lā effi-
ciens immediata ē p̄sensus mutu⁹ viri z mulieris p̄ vba de p̄nti. i. vir cō-
sentit mulieri z mulier viro. Sed cā efficiens mediata est institutio diuī-
na. quia deus gloriosus instituit hoc sacramentū. Sz cā materialis ē vir
z mulier scz p̄iuncti. sed cā formalis est mod⁹ sbarandi. Sed cā finalis
est duplex. qz quedā fuit añ p̄ctm̄ z quedā post p̄ctm̄. cā finalis añ peccat-
tum fuit. plis generatio. sed causa finalis post peccatum fuit fornicatio
nis euitatio z hoc de p̄mo. Quātū ab scdm̄ est notādum q̄ matrimoni-
u; sic diffinitur viri z femine legitima p̄iunctio indiuiduā p̄iuetudine fer-
uās d̄r notant in singulari viri z femine zñ in pl̄i viroy z feminay iō quia
vñus sol⁹ vir debet habere vñā solā mulierēz ecōuerio. Et i ista desc̄pti-
one tangunt oēs cause. p̄mo tāgitur causa materialis cum d̄r viri z mu-
lieris. Scdo tāgitur causa efficiens cum d̄r legitima. Tercio tāgitur cau-
sa formalis cum d̄r p̄iunctio. Quarto tāgitur cā finalis cū d̄r indiuidu-
am p̄iuetudine suans. Quātū ab sc̄cum est notādū. q̄ matrimonij
vñ d̄r q̄ñ m̄ris m̄niū qd idem est qd officium vñd de sc̄to martino cas-
nitur. munia tua deuotus implebo. Sed diceret quare magis d̄r mat̄ri-
monij q̄ patrimonij. Rñdet q̄ iō. qz m̄ plus occupat ad generandū
prolem q̄ pater. quia de ea dicitur q̄ mater est in p̄tu dolorosa seu in la-
ctando seu enutriendo laboriosa in p̄ceptu onerosā. Et sic mulier plu-
ras labores habet circa p̄lem q̄ vir. ideo plus dicitur matrimonij q̄ pa-
trimonium. Quātū ad quartum scz a quo matrimonij sit institutū
est notādum vñde sicut iā dictū est q̄ cā efficiens huius sacramenti fuit
īpe deus. ideo dicit q̄ illud sac̄m̄ p̄ncipaliter z effectiue a deo sit institū-
tum sed instrumentaliter z consecutiue tunc illud sac̄m̄ ab adā z eua ē
institutum Sed diceret aliq̄s in q̄ loco in quo tpe est institutū. in ame-
nissimo loco scz in paradiso in tpe locundoz sic tunc p̄z dignitas hui⁹ sa-
cramenti qz rōne institutōis tunc hoc sac̄m̄ est dignius alijs vñde vñū
sacramentū esse dignius alio intelligitur dupliciter. vno mō rōe effica-
cie sic baptisimus est dignius alijs. Scdo rōne excellentie sic eucharistia
est dignior alijs quod intelligitur pluribus modis. Tercio modo ratiōe
conferentis sic ordo vel confirmatio est dignior alijs. Quarto rōe vñio-
nis siue institutōis siue significationis. Et sic matrimonium est digni-
us alijs. quia in matrimonio est duplex coniunctio siue vñio p̄ma ē ani-
moz quia ibi animus mulieris p̄iungit animo viri. Scda p̄iunctio ē cor-
poz in copula carnali que vñio proprie designat vñionē fidelis cuz ch̄ro
vñde Ap̄ls dicit qui adheret deo est vnus cum deo. Et quia talis vñio in
matrimonio significat vñionem dignissimam videlicet vñionem anime
cum ch̄sto. Ergo rōne istius vñionis illud sacramentum est digni⁹ alio
sacramento. Etiam sc̄at vñionem dei. qz deus voluit se vniri hūane na-
ture: q̄ sic h̄ duo corpa p̄iungunt inuicē sic deitas fuit p̄iuncta hūanitati
ēn ch̄ro. q̄ rōne illi vñionis p̄cellit alia oia sac̄ra z institutōes eccl̄asticas

Quāto ad qntū scz qūo illo sacz sit institutū ē notādū q dōs bicūe mfi monium eē institutum s̄b his. crescite et multiplicamini et replete terram sed hoc videtur minus verum. Rō est ista. qz ista vba fuerunt plata tēpo re noe post diluuium. Sed m̄imonium diu fuerat ante institutū. sed p̄t dici aliter. qz sit institutum per hec vba q̄ ptulit cum euigilasset de sa pore et vidit euāz dixit. Hoc os ex ossibus meis et caro de carne mea vt ha betur in Genesi. et tñ nullus dixit sibi qz eēt vxor sua. sed ip̄e cogit eā ex inspiratōe diuina. vnde dixit p̄pter hoc. homo dereliquit p̄rem et m̄em et adherat vxori sue.

Terē notādum sicut iā dictum est qz m̄imo^m sit institutum per hō ba que ptulit Adā dicens. Hoc os ex ossibus meis. et. Ex isto arguit sic. ab isto institutum ē m̄imo^m q̄ ptulit vba institutōis. s̄z adā ptulit verba institutōis. s̄z ab Adā m̄imonium ē institutū qd videtur eē s̄m. et sup̄ dem est qz ch̄s instituit hoc sac̄m. Vbi r̄ndetur qz in m̄imonio s̄z duo. scz sp̄uale et hūanum qz sacrum m̄imo^m rep̄tat aliquid sp̄ualite. et aliqd humanum seu humanitas. mō sicut in m̄imo^o sunt duo sicut iā dcm ē sic ip̄m m̄imo^m ē institutum per hōiem et inspiratōem diuinā. Sed tūc ad rōem d̄z. qz m̄imonium non est institutum ab homine inq̄ntum hō mo. sed m̄imonium institutū est ab hōie diuinitus illuminator inq̄ntum grā sp̄s sancti in eo operabat̄.

Ultimo notādum. qz eccl̄ia militās dz eē cā hui^o copulatōis. scz. matri monij ita s̄vntus istorum vellet decipere alium vt vir mulierē et contra. tunc eccl̄ia militās non dz h̄ admittere nisi eēt cā legitima impediēs s̄c̄e pus dcm est de casib^o. s̄z m̄imo^m dz fieri corā eccl̄iaz testib^o p̄ntib^o publi ce seu māifeste. vt elicit ex intentōe s̄c̄e.

.i. tota p̄genies .i. viri et mulieris

Tota parentela sexus vtriusqz probabit
s̄c̄ m̄imo^m aliq̄b^o impedimentis

Contractū reprobis casibus euacuetur
m̄imo^m s̄c̄ vbo .i. n̄ cū alio vbo alicui^o ep̄is

Hoc de p̄senti consensu non alio stat
.i. rōnabili cā s̄c̄ hōim .i. duciat s̄c̄ sac̄m

Absqz p̄ia causa nemo diuorziat illum
scz vix et mulier

Unio summa duo fecit vnū. neqz quisqz
.i. segregat s̄c̄ in carne s̄c̄ vnū

Diuadat hoc vnū deus esse quod impat vnū

Postqz autor determinauit de m̄imonio. h̄ iā oñdit quōz q̄lit m̄imo nium dz celebrari corā q̄bus personis. Et vult tm̄ qñ sit contractū m̄imo nij per sp̄sū et sp̄sū tunc illa dz fieri corā tota parēcla vtriusqz sex^o. ne postmodum aliq̄bus casibus posset impediri. et illa contractio cum ver^o bo de p̄ntiz non de futuro. quia alias non staret m̄imo^m nec rare tene^o et nullus hōim debet illam contractionem matrimonij sepearare nisi eēt legitima causa. tunc addit rōem. qz quod deus iunxit. hoc homo non

Summula Raymundi

sepat. sed ds non coniunxit illa duo. ergo nullus hō seperat. et si quis seperaret absqz legitima causa haberet perpetuū dolorē cū in infringeret mandatū dei.

Circa lrām est notādū. qz nullus dabet separe hos hoies absqz cā legitima et absqz aliquo casu de pdictis casibus. qz sicut deus est trinus in psonis et yn⁹ in eētia. sic etiā illi hoies sunt ynū. qz licet duo sñ in psonis. scz vire mulier. tñ sunt ynū p copulā carnalē. qz nullus hō debet separi hos ab inuicē. quos ds glōsus iunxit. Et ergo lrā dē quos ds iunxit homo non sepat.

Secūdo notādū. qz verus pcessus et recta forma in m̄rimonio sic dē fieri postqz vire mulier puenit ibi sñ ad ecclīaz cupiētes copulari. tūc vir fiet pmo a dextris et mulier a sinistris. tunc ipse sacerdos pmo qrat p̄sentia suz ytro rūqz. scz an velint se mutuo in m̄rimoniū ducere. Post hoc sagax sacerdos qrat a parētelā et a pplo circūstante an sciunt casus illud m̄rimoniū ipes dientes. his itaqz factis sacerdos dicat. ego iungo tibi katherinā hāc xpi nē. vel puellā. vel viduā: vel quō noīat sup corp⁹ et aīaz et fidē tuā vt ei p̄sentis oibus dieb⁹ vite tue sicut licitū est. et vt diliges eā in p̄speris sicut in aduersis. in infirmitate. sicut in sanitate et in hoc salutē aie tue qras et ei. p̄sentis sibi pcuras necessarias vite. et si incurat aliqd piculū corp̄is: ip̄as non deferat sicut salutē aie tue queras. Et eadē v̄ba sacerdos dicat cōpletē ap puellā vel viduā s̄z exigentiā. ego iungo tibi hunc viri Jacobū vel quō tunc noīat sup corp⁹ tuū et aīaz tuā vt ipi sis obediens oib⁹ dieb⁹ vite tue diliges et honores et nō molestas fiducia tuā ei adhibēs sicut tibi ipi et ab eo nunq̄ recedas. Et si incurat aliqd piculū corp̄is sicut aie pcuras inquātū potes. sicut qris aie tue salutē. hoc facto sacerdos iungat man⁹ āboz ad inuicē sic dices. ego iungo vos in noīe p̄sentis et filij et sp̄s sancti: et quos ds iunxit hoc hō non sepat absqz pia cā. et sic matrimoniū est p̄firmatū et iunctū.

Mercio est notādū. qz duodeciz sc̄casus ipedientes matrimoniū p̄trahendū et diuidētes contractū. vñ⁹. Error. conditio. votū. p̄gnatio. crimē: Qultus: dispitas. vis. ordo. ligamē. honestas. Si sis affinis vel coire neq̄ bis. Nec. socianda negant p̄nubia facta retractāt. **P**ro q̄ sciēdū. ex quo error ipedit m̄rimoniū q̄ ē p̄mus casus d̄ his duodeciz. Tunc est notādū qz error est quadruplex. scz. error p̄sone. error d̄ditōis. error fortitū. et error q̄ litatis. **I**ta p̄m⁹ error p̄sone est qz si crederē mē p̄trahere cū katherina. et p̄traherē cū agatha. tūc ibi est error p̄sone: qz sumeret aliā q̄. p̄posuit. et sic ibi matrimoniū p̄trahēdū et contractū diuideret. qz ibi ē error. **S**z p̄tra hoc arguit sic. vt habet in Benefi d̄ Jacob q̄ fuit plurim⁹ annis p̄ rachel et postmodū data fuit ei lyayna despecta cū fluentibus oculis. ibi fuit error p̄sone et tñ matrimoniū nō fuit ibi diminutuz. qz non fuerunt separti **S**ecūdo. p̄bat. hoc idē legit d̄ isaac qñ volebat benedicere esauu et benedixit iacob. ibi b̄ndictio fuit adimpleta in iacob et non in esauu. **E**x hoc arguit sic p̄tra eundē casum. nā sicut est d̄ b̄ndictōe. sic etiā debet esse de matrimonio. **S**ed b̄ndictio reuocari non potuit. qz nec m̄rimo^m. p̄na ē nota. s̄z maior p̄z p̄ sufficientē s̄ilitudinē. s̄z minor declarat de isaac qñ voluit b̄nd̄dicere esauu: et b̄ndixit iacob. tunc b̄ndictio non potuit reuocari a iacob:

ergo etiā debz sic esse de matrimonio. sic q non potest reuocari. Sed in oppositū arguit sic. sicut est in tractione emptionis et venditiōis sic ē in cō tractione matrimonij. sed error impedit tractū emptionis et venditiōis ideo error impedit matrimonium. Maior est nota p similitudinē. **Dis** nos pz ex eo. q si emere aurum et aliquis daret mihi cuprū. tunc tractus emendi non eēt firmus. Per hoc ad rōem pm̄vbi fuit mentio facta d Jacob et Lya. ibi dicit q error psonē diuidit matrimonij dum tō consensu vtrorūq non sequitur. Unde p̄sensu est duplex. **Ma** ym est consensu pcedens copulā carnalem. et alter est consensus qui s̄bsequitur copulā carnalē. modo licet Jacob non habuit p̄sensum pcedentē carnalem copulā. tamen habuit p̄sensum s̄bsequētem copulā carnalē ad Lyan: et p̄pter consensum istū quē habuit stetit ipm n̄rimoniū. Tunc ad rōem scdam dicit q dñna est inter benedictōem et matrimonij. quia benedictio est res diuina. ergo deus voluit sic habere q quādo isaac voluit benedicere Esau q benedixit Jacob. sed ipm n̄rimoniū cōstitit in manu hūana. igitur c̄. **Secundus** error est p̄ditionalis est talis. q si crederem me contrahere cū libera et ipa non esset libera. tunc matrimonij non tenet. **Mercus** error est fortune et est ille vt si crederē me p̄here cū diuite et p̄tra herē cū paupere iste error non impedit matrimonij. **Quartus** error est q̄ litatis. vt si crederē me contrahere cū virgine et contraherē cū muliere. h̄ etiā non sepat contractū matrimonij. **Secundus** casus est votū solū sicut est professio vt antea patuit. **Tercius** casus est conditio. qui casus concluditur in p̄mo. **Quartus** casus est cognatio sp̄ualis: **Quintus** casus est crimen. quia p̄pter homicidiū inhibetur matrimonij. Et hoc forte sic est intelligebdum q si ecclesia timeret homicidiū futurum ex tali coniunctiōe. tunc illud crimen matrimonij dissolueret. sed nec ipse nec ipa alteri nubere posset. **Sextus** casus est disparitas cultus que impedit matrimonij. vt si yr cēt christianus. mulierdo iudea. **Septimus** casus est vis. id est violentia que quādoqz etiā est grauis et impedit n̄rimoniū. Vnde quidā doctor de hoc cāu sic dicit. non leuis excusata vis sed q̄ uis aut violenta. **Octauus** casus ordo qui etiā ipedit matrimonij. **Nonus** casus est ligamen quod etiam ipedit n̄rimoniū. et hoc est vey cuz ligamen p̄cedit matrimonij. quia si s̄bsequitur ligamen non rescindit matrimonium. **Decimus** casus est honestas publica que etiam impedit matrimonium et quō illa sit. prius visum est et infra dicitur. **Undecimus** casus est alinitas. **Quoddecimus** casus est cū aliquis non pot cor̄ re. debetur carnis. **De** quibus casibus lucidius determinat postea.

Ultimo notandum est. q quidam heretici habent errorem de matrimonio dicentes ipm matrimonij non esse sacramentū. Et arguūt sic. si ne sacramentis nemo saluari potest. sed hō potest saluari sine matrimonio. igitur matrimonij non est sacramentū. **Maiore** sic declarat. qz sine baptismo nemo saluari p̄t. et sic d̄ alijs sacramēt. **Minorē** declarat sic. qz multi hoies sine n̄rimonio saluant vt notū ē. **R̄spondet** p̄pter remouere istū errorem hereticū q sacra sunt duplicia. nā qdā sunt sacra sine quibz hō saluatur. sicut est ordo. matrimonij. siue coniugiū. quia si hō nunq̄ intraret coniugiū adhuc bene saluaretur. et similiter si hō nunq̄ intraret ordines

Summula Hagmudi

adhuc alijs non obstantibus regnū dei adipiscit. Sed quedā sunt sacra si ne quibus hō non p̄t saluari et est baptisimus. Et iō manifeste p̄z q̄ argumētum eorū nihil concludit. q̄ dicunt logici q̄ ex puris p̄ticularib⁹ nihil sequitur quali mō eorum argumētum p̄cedit. Scđo arguit sic. nullū sacram est p̄ctm̄. sed m̄rimonium ē p̄ctm̄. q̄ m̄rimoniū non ē sacram. p̄na tenet in festino. Maior patz de se. Minor pbatur. quia in m̄rimo fit p̄ctm̄ originale. igitur. Ad argumētum r̄ndetur. q̄ minor est falsa. sed tunc de peccato originali q̄ hoc est p̄secutiue et non p̄tractiue. quia in m̄rimo nio consideratur tria. scz. plis generatio. fides integra. et gratia consequens. et quādo illa tria tenentur regulariter. tunc matrimonium non currit in p̄ctm̄ nisi consecutiue.

sc̄ in m̄rimo^o   sc̄ mulieri

Legittime iungi noli sibi quā violasti

i. p̄viciū   sc̄ sequentes

Turpis adulteri j vicio. si tres tibi casus

i. p̄dicūt   i. ministrasti   sc̄ aliq̄d

Obstant hi q̄ procurasti forte venenū

i. aliq̄d filie   sc̄ mulierj

Aut aliquod simile. quo vir sit mortuus eius

sc̄ mulieri cupis   i. in p̄tractu p̄yba de futuro

Cui iungi queris si contractare fidem dat

In nōie dñi nostri Jesu christi et sancte marie Amen

sc̄ mulier   i. p̄yba d̄ p̄nti   sc̄ fide

Illa tibi tecum. vel p̄sentem dat eandem

sc̄ extra lrām ponitis septē   sc̄ mulieri

Casibus in reliquis poteris sibi legitimumari

sc̄ iā septa de viro

Nec econuerso scribantur de muliere

¶ Superi⁹ autor determinat d̄ m̄rimo^o legitimumari. hic iā determinat de m̄rimonio illegitimumari. Et diuidit in duo. nā p̄mo facit h̄ qd̄ dictū est. Scđo ponit quosdā casus qui faciūt retinere mulierē q̄ comisit adulterium. Scđa ibi. Casib⁹ in reliq̄s. Et legat lrā simul sic. Si aliq̄s p̄cūbit cum muliere. cū illa nō dz p̄trahere m̄rimoniū si aliq̄s casuū occurrit de istis Quorū p̄mus est. si vir dedit p̄sensum vel consiliū vel ministravit venenū q̄ mulier deberet vir̄ interficere. et illo viro sic intersecto ip̄e non dz p̄trahere mulierē in vxorē siue m̄rimon iū cum tali muliere.

¶ Scđs casus est iste. si aliqua mulier haberet virum infirmatē. et si p̄mittit alteri p̄yba d̄ p̄nti. q̄ post mortē sui viri velit ip̄m ducere. tunc illd̄ m̄rimoniū non tenet nisi viro mortuo. Alij sic scđm casum exponūt. Tu noli iungi isti mulieri que viro te viro dat fidem contrahendi matrimonii post obitum viri sui. Rōem assignāt istā. quia illa mulier te nescien te posset vir̄ mortem inferre. ¶ Tertius casus. si mulier p̄guit carnalē

folio. lxxvii.

aliquē viri viro ei⁹ viuente et ducat spōsalia ad inuicē tunc illa nō tenent
 viro viuente nisi post mortē ibi sequit copula carnalis. **¶** Quidē magister
 sicut ibi casibus in reliquis dicens quosdē casus eē q̄ faciunt retinere mu-
 lierē adulterā volens tm̄. si vxor alicui⁹ cōmisit adulteriū ita q̄ vir ei⁹ nesci-
 at si tunc aliq̄s illoꝝ casuū q̄ sequunt̄ infuerit. tūc oz q̄ talis vxorē suā
 repudiatā reſuat. Quoz casuū p̄mus est iste. si vir fornicator ē vt mulie-
 er tunc vir non p̄ vxorē suā repudiare. Et ratio est ista: qz ibi ars deludic
 arte. vñ Latho. **¶** In quoqz fac simile. Scdōs casus est iste. si vir alicui⁹ mu-
 lieris p̄ſenſerit vel inſcrip̄t ip̄a faceret adulteriū quocunqz mō hoc fit.
 siue sit coacto mō siue p̄pter inopiā. siue p̄pter mandatū ſupioris vbelz
 regis vel p̄ncipis. tunc vir ip̄am reputare non p̄t. **¶** Tertius casus est iste.
 si ip̄a mulier latenter facit adulteriū ita q̄ maritus eius non p̄t p̄ducere
 testimoniū de hmōi facto tunc non p̄t repudiare ip̄am. **¶** Quartus casus
 ē. si ip̄a mulier absqz velle suo violentē ē opp̄ſa tūc itē vir nō dz repudia-
 re ip̄am. **¶** Quint⁹ casus est iste. si ip̄a mulier credit vix obijſſe et cōmittat
 adulteriū cū extraneo. viro autē p̄cipiente adhuc nō dz eā dimittere. **¶** Sex-
 tus casus est iste. si vir cognouit eā postq̄ ſciuit eā fornicatā aliunde ad
 huc eā non dz dimittere. **¶** Septim⁹ casus est iste. si vir longe est v̄ recess
 ſit a muliere et hoc p̄ longū ſpaciū t̄pis ita q̄ mulier nimis v̄tutur p̄t viri
 abſtinentiā ita cōmittit adulteriū. tunc ip̄e vir adhuc nō hz eā dimittere
 mō ſi ex his om̄ib⁹ casibus aliq̄s ſolū vñ impediret tūc vxorē adulterā n̄
 p̄t dimittere. **¶** Virō null⁹ casuum iā dictoz affuerit vxorē adulterā licite
 p̄t repudiare nō tū ex ſuſcipius voluntate ſed ex p̄ſenſu ſuoz ſupiorz et cor-
 rā eccleſiam militanti. **¶** **¶** Tē ſciendū q̄ doctores ſacre ſcripture ſup addūt
 octauū casum videlz iſtū. quādo vir infidelis p̄uertit ad fidē catholicam
 muliere manente infidelitatez hec mulier ſi ducat aliū poſtea et cō-
 mittit ad fidem catholicā. tunc p̄mus vir tenet eā trāſſumere
¶ **¶** Item notādū. q̄ ex lr̄a autoris trahit talis doctrina. q̄ ſi aliq̄s habia
 erit p̄cubinā et aliq̄s illoꝝ casuū in lr̄a enumeratoꝝ affuerit tūc ip̄e cū ea
 matrimoniū p̄trahere non p̄t. Si autē aliq̄s illoꝝ casuū n̄ impediret tunc
 ip̄e cū ea m̄imoniū p̄trahere p̄t. Et ſic eodē mō intelligendū ē de muli-
 ere ſicut de viro. **¶** **¶** Itē notandū ſicut habet ex lr̄a ex iure q̄ ſi aliq̄s ha-
 buerit vxorem q̄ cōmiſerat adulteriū quod cū testimoniū p̄bati p̄t tunc
 p̄t ip̄am repudiare ab iſta p̄t ſepari ſic tū q̄ hoc fiat ex p̄ſenſu ſupioruz et
 corā eccleſia militate. **¶** **¶** Ultimo notandū p̄ modū dubitatōis v̄t aliq̄s
 cognoscens aliquā mulierē carnaliter vxore ſua viuente an tunc ille p̄
 ſte vxore ſua mortua poteſt p̄trahere matrimoniū cū illa quā pus cog-
 nit. **¶** **¶** R̄ videt q̄ non. qz affinitas impedit m̄imoniū. ſed affinitas ē cog-
 gnatio p̄ueniēs ex copula carnalīz ibi fuerat copula carnalis. qz ibi vir et
 mulier vniti erāt p̄ copulā carnalē. q̄ ibi fuit copula affinitatē p̄ p̄ns nō
 p̄nt ſe ſumere in m̄imoniū qd̄ fuit p̄bandū. Ad hoc dubiū reſpondetur
 q̄ licite poſſunt trahere matrimoniū dū aliq̄s illoꝝ triū casuū p̄mox nō
 affuerit tūc impedit m̄imoniū. **¶** **¶** S̄ tūc ad rōez dz. q̄ copula carnal̄ ille
 gittime nō facit affinitatē q̄ ad bonā famā vel ſic r̄ndet fm̄ aliq̄s q̄ int̄ iſta
 non est affinitas. qz affinitas est inter diuerſas perſonas ſed hic nō ſunt
 diuerſe p̄ſone qz vir et mulier ſunt vnū p̄ copulam carnalē. vel aliter dicit

Summula ragnmudi

q̄ ibi est affinitas: illa affinitas est occulta: de occultis non iudicat ecclesia aliter d̄: talis affinitas bñ impedit m̄rimo^m p̄trahendū cū cōsanguinea adulterez tñ nō impedit m̄rimoniū p̄trahi cū ip̄a adultera p̄ se. Et hoc tunc vlyter dubitat. vtz aliquis inficiens possit trahere m̄rimo^m cū vxo re interfecti. R̄ndetur q̄ sic. q̄ talis interfecto: forte nunq̄ cogitavit de m̄rimonio p̄trahendo cū tali muliere siue femina.

Si potes abstineas prima muliere sepulta
s̄ si potes caste viuere s̄ in m̄rimonio luxuria impugri
Et si non melius est nubere q̄ nimis vzi

C In ista pte autor ponit q̄dā documēta siue q̄dā psuasiones circa ip̄m m̄rimo^m. Et d̄ sic. Si aliq̄s habuerit vxorē et ista diuina p̄missioe morit si tal̄ p̄t se abstinere a libidine et a coitu nullo ducat aliā vxorē. Si at vir nō p̄t se abstinere meli⁹ vtz ducat aliā vxorē q̄ q̄ nimis a p̄cupiscētia carnali pugnere. q̄ meli⁹ ē nubere q̄ nimis vzi. i. a luxuria impugri.

C Circa h̄am nota. autor ponit vñā psuasione q̄ vir mortua muliere p̄ ma aliā nō ducat. Rō ē ista. q̄ melior est stat⁹ castroz q̄ iugatoz nā h̄m triplicē statū dat triplex fruct⁹ vtz vzi b̄ dat ceteris fruct⁹. viduat. serage sim⁹. et iugatis tricesim⁹. Et q̄ si aliq̄s se p̄t abstinere mag⁹ p̄mū p̄cti. si at abstinere nō p̄t. p̄p̄ antiquāz malā p̄suetudinē tunc meli⁹ ē eū nubere q̄ nimis vzi in luxuria vt d̄ Apl̄s. q̄ tunc forte cōmitteret maiora p̄ctā. **C** Et d̄ Apl̄s. Si nō caste tñ caute: h̄ sic exponit d̄ m̄rimo^m in quo hō sit caut⁹ q̄ m̄rimo^m est intentū p̄p̄ fornicatioe euitābā sed tñ h̄ dictū Apl̄i aliq̄ exponit dicētes. si nō caste tñ caute. i. in loco secreto vly in angulo h̄ h̄ nō valet q̄ vbiq̄z p̄mittit extra m̄rimo^m sp̄ est p̄ctm mortale vñ **P**roph̄a. fornicatores et adulteros iudicabit dñs. **S**z aliq̄doctores pōberāt illa vba. meli⁹ ē nubere q̄ vzi inferētes ex h̄. q̄ nubere ē bonū q̄ ois p̄p̄tū p̄supponit positū dici d̄ ambob⁹ p̄p̄tis ibi r̄ndet vt dicūt logici. q̄ compatiuus capis dupl̄ p̄p̄e ip̄o p̄e. p̄p̄e capiēdo tūc p̄suppōit positū dici d̄ ābob⁹. p̄p̄tū ip̄o p̄p̄o tūc nō oze sic sumit h̄z in aliis p̄silibus orōnib⁹ vt ibi fides ch̄riana ē melior iudaica. **C** Itē notādū. q̄ bonū est p̄mā vxore mortua vzi abstinere ita q̄ aliā nō ducat. rō ē ista. nā si aliā ducit perit bigam⁹ efficit et p̄ p̄ns inabilis ad susceptōez sacroz ordinū vñ d̄ bigamus d̄ a bis. i. duoz gama mulier q̄ si duas h̄ns mulieres. **I**tē notādū q̄ in isto sacro sc̄ tria s̄ in alijs sacris. scilz sac̄m res sac̄i sac̄m et res sac̄i et res sac̄m s̄ sac̄m s̄ sac̄m tñ ē p̄gn⁹ exterior vly p̄iunctio p̄ euidētia signa sc̄ta: s̄ res sac̄i tñ ē duplex scz p̄maria et grā q̄ sac̄ hōie: decliare a malo et facere bonū **A**lia ē sc̄daria et signū vniōis ch̄ri eccle. q̄ sic se vir semel dispōsavit mulieri. sic ch̄s semel se spōsavit eccle. **C**ui⁹ caput ip̄e ē h̄ sac̄i et res sac̄i est aiaz p̄iunctioz corpis indiuisib. l̄is vniō. q̄ tūc hō intrat m̄rimoniū ad fornicatioem euitandū ad p̄lis gnatioem **C** Ultimo nota dictū ē supra q̄ error est vna p̄ditio m̄rimoniū impediēs. p̄ quo dubitat vtz nobilitas impediāt m̄rimoniū p̄trahendū et diminiuat p̄tractū. **E**tz d̄bet q̄ sic. q̄ h̄m m̄r̄m s̄māz si aliq̄s p̄trahit cū nobili et talis nō ē nobilis nō valet p̄tract⁹. q̄ sequit⁹ q̄ nobilitas impediāt m̄rimoniū h̄m oppositū tū arguit sic. accētia nō impediūt m̄rimon^m sed nobilitas est accētia. igit̄ et

Winoz nota ē d' seē sifr maior. Ad h' dubiū rñdet q' in matrimonio sunt duo scz cēntialia e accēntialia. cēntialia s'ymatiaz forma. materia e plona forma x'p'o ēvno aiay indiuifibilis e talia impediūt m'rimoniū. s' accēntia s' nobilitatez diuities talia nō impediūt matrimoniu sed tunc ad rōem possit dici q' de nobilitate dupl'r loqmur. vno' capim' nobilitatez p' sbies cto nobilitatez h' ipedit m'rimoniū. vbi grā. Si credere me cōtrahere cū p' sona nobilitatez traderz plona igit' h' ipedit m'rimoniū e h' pbat rōne p'ma. Si at loqmur d' nobilitate sbiecti h' ipedit m'rimoniū. e h' pbat rōe scia. .i. deputata tpa .i. dan' .i. in q' b' s' m'rimoniū

Tempora certa patent quibus hoc liceat celebrari

.i. repies. s' casus .i. nō debito p'cessu

Inuenies plures quibus non ordine recto

.i. m'rimoniū s' b'indim' s' casus

Casus coniugij nunc nos distinguimus hos sic

s' vir .i. mortue mulieris .i. p'ntela

Tu de defuncte mulieris sanguine nullam

.i. mulierē .i. accipias s' ducat vix de p'genie sui viri mortui

Uxorē ducas econuerſo nec et illa

¶ Hic autor oñdit in q' b' p'rib' an licitū sit celebrare m'rimoniū. Et biui dit illa ps in duas pres. p' fac qd dcm ē. 2. excusat se d' q' b' insufficientia. ibi. inuenies ples. p' de ic. q' spōsalia pnt fieri ei tpe ani. solennitas at nuptiaz e copula carnal in cert' t'pib' p'hibet. p'mū t'ps p'hibitu ē ab aduētū dñi vsqz ad octauā epyphanie. Scdm t'ps e a q' d'ragesima vsqz ad octauā p'nt fieri ab alciē t'pē dñi vsqz ad octauā trinitat'. In oib' alijs t'pib' pnt fieri solēnitates nuptiaz imo p'one que s' m'rimonalit' cōiūct' h'is t'pib' dñt eē caste. Et de vlt'ri' e tibi nō op' e volēs tñ q' ista tpa in n'lo scrip'to repñtari dñt rō ē illa. q' ista tpa infringunt qz in septuagesima e i ad uētū dñi multotiēs sūt solēnitates m'rimoniū qd tñ d' iure nō dz fieri. et cū illa tpa infringūt. igit' autor h' nōiatim explicat ista festa. Et s' b'it aliū casum dicēs. si vxor alicui' in orit' talis aliā n' dz ducere d' stirpe p'me vxoris s' alienā sic e cōuerso. si vir mort' mulier n' dz aliq' d' ducere destir pe p'mi viri. ¶ Q'ir calrām notādū. ista tria h' enūerata festa ipediūt m'rimoniū s' n' diminūit cōtractū e s' h' h'is t'pib' solennitas fieri n' dz tñ si sit matrimoniu eqz bñ dz b'uarie nō rūpi siue dimini. Scdo notādū q' ist' t'pib' n' posse m'rimoniū attentari intelligit' dupl'r. vno' qntū ad m'rimo niale cōtractū. alio' qntū ad solēnitates nuptiaz. p'mo' possit fieri singul' t'pib' s' 20. n' rō ē ista. qz solēnitates nuptiaz ipediūt hoies i deuotōe s' qz ist' t'pib' hoies mag' dñt eē deuotie ad h'icū dei p'pati q' alijs t'pibus. s' h'mo' solēnitates p'hibent e n' solū solēnitates nuptiaz s' et matrimonial'es. Mercio notādū q' cunqz tpe sit cōtract' m'rimoniū p' stabit siue sit t'pib' bus in dicit' e sac' siue n' nisi aliq' cā legitima p'cesserit. p'p' quā stare nō p'r. Dñi seq' q' tpe necitat' tūc sp' cōiugiu p'r celebrari siue t'pib' in dicit' siue n' nō ponat q' int' aliq' m'ale uul'z puellā sc'tā eēt spōsaliat' ipe n' possit se abſtinere in t'pib' illis nisi cum vxgine sua cōcūberet tales possunt celebra re m'rimoniū in cū cōsensu superioris p'pter scādaluze opprobriū euitādū.

Summula Raymundi

Quarto notandū. supius dictū est q̄ p̄ditio est sc̄ds casus impediens m̄rimoniū p̄trahendū & diminuens p̄tractū. Pro quo sciendū. q̄ cōditio est duplex. quedā licita & possibilis. alia est illicita & impossibilis. p̄ma p̄ditio impedit m̄rimoniū v̄bigrā. Si aliquis vult p̄trahere cum aliqua & dicit ego accipiā te in vxore si dederis mihi centū marcas vel sic. ego ducā te in vxore si placeat meis parentibus mō si talis non pecuniā promissam dat vel si recedit a p̄misso illud impedit matrimonii p̄trahendū. s̄ si cōsecuta est copula carnalis tunc talis cōditio nō impedit matrimonii p̄trahendū. Sic fuit in illo cāu quando dico si parentibus meis placeat. tunc ibi non est m̄rimoniū sed sp̄salia rūpūnt p̄ p̄ditōem licitā & possibile. Alia ē p̄ditio illicita & impossibilis ē duplex vel em̄ ē inf̄ vx̄ m̄rimoniū vel non. si nō tūc talis p̄ditio nō impedit m̄rimoniū v̄bigrā. q̄n̄ dico ego accipiā te in vxore si dederis mihi aureū montē ista p̄ditio ē illicita & impossibilis nō diminiuit m̄rimoniū iā p̄tractū nec impedit p̄hendū. Alia est p̄ditio illicita p̄tra v̄m m̄rimoniū. v̄bigrā. q̄n̄ dico ego accipiā te in vxorem si admittere velis multos amatores p̄p̄ pecuniā illd̄ impedit m̄rimoniū p̄trahendū non s̄secuta copula carnali s̄ si s̄secuta ē copula carnalis tūc nō impedit m̄rimoniū p̄trahendū nec diminiuit p̄tractū **U**ltimo notandū. q̄ circa m̄rimoniū non d̄z aliud fieri siue exerceri nisi q̄ licitū ēz qd̄ nō ē p̄tra statuta eccl̄ie sic q̄ amic̄ n̄ sumat ei⁹ amicā: q̄ si h̄ fieri tūc interv̄ȳz mulierē deberet celebrare diuortii qd̄ n̄ d̄m̄ ēz h̄ in q̄ntū se legitime ducūt in thoro legitimo. Et h̄ m̄gr̄ manifeste innuit in textu v̄bi vult q̄ null⁹ viror̄ d̄z ducere aliquā mulierē de stirpe siue p̄san guinitate siue mulieris mortue. sed d̄z ducere mulierē de aliena p̄genie et sic eodē mō mulier faciet si vir ei⁹ transfit in viam carnis v̄niuerse & h̄ tan

^{s̄ aliq̄s .i. in loco secreto} ^{s̄ m̄rimoniū}

Si vir in occulto solus ducat mulierem

^{s̄ v̄ba .i. votū disp̄satōis} ^{cōmittit}

Et de presenti sponsalis pactio fiat

^{.i. n̄cariū .i. p̄ aliq̄s v̄sus .i. manifestari}

Sed tibi non opus est reliquo scripto referari

^{.i. p̄iūctio} ^{s̄ amboꝝ} ^{.i. sequit̄}

Copula carnalis sed consensum comitetur

^{s̄ mulier} ^{s̄ om̄ipotēti} ^{.i. vxor}

Hec coram domino sua coniunx esse probatur

^{s̄ mulierē} ^{.i. testimōio} ^{s̄ talis vir .i. decipe}

Hanc quia teste caret si defraudare laborat

^{.i. capiēdo} ^{.i. aliā mulierē} ^{.i. in facie eccl̄ie .i. corā p̄plo}

Ducendo reliquam solemniter et manifeste

^{.i. admittit} ^{.i. christianitas} ^{s̄ vir} ^{s̄ muliere}

Sustinet ecclesia q̄ et ille recedit ab illa

^{.i. trāsibit} ^{s̄ suis} ^{s̄ redēptōis. tal̄ illusor̄} ^{.i. ab c̄nas b̄natiōis}

Ibis pro meretricis siue spe deceptor ad oculos

Postquam autor determinavit de matrimonio manifesto. h. p. n. determinat de matrimonio clandestino occulto. Et dividit in duas partes secundum quod ponit duos casus. partes patebunt in processu. Dicitur primo sic. si aliquis masculus duxerit aliquam femellam in occulto. scilicet nec coram ecclesia. nec coram populo. sed absentibus testibus et pacto spoualibus. i. votum dispensationis fiat propter punitis temporis siue copula carnalis sequatur siue non. talis error sua coram deo. Sed si forte ipse defraudare vult et dimittere ex quo caret testimonio et ducat aliam in facie ecclesie manifeste coram populo prima dimissa. Et tunc licet ecclesia militans habeat misericordiam tamen ob hoc talis illorum sophista qui primam dimisit perhenit in inferno habitabit.

¶ Notandum est pro maiori intellectu licet est sciendum. quod quibus iurisperiti ponunt tale casum circa declarationem scilicet. quod si sit aliquis vir qui contraxit matrimonium secreta cum aliqua puella propter punitis secuta copula carnalis ecclesie coram viris idoneis testibus punitibus. tunc prima est error sua coram deo glorioso. Secundo coram populo. Nunc postea ipse cogitans se male fecisse et considerans peccatum suum esse magnum vadit et confiteatur. Et ponat ulterius quod confiteatur officii alii. et talis dat ei consilium dicendo. si vis saluare animam tuam debes redire ad primam dimittere deo secundam. et tunc ulterius ponat. quod mulier secunda citat eum ad iudicium. quod secundum matrimonium est solenniter et manifeste celebratum in facie ecclesie coram testibus idoneis punitibus non. igitur tunc a tali iudice compellatur ad secundam dimittere deo primam. et hoc fit propter solennitatem celebratam. modo idem iudex dicit quod non debet manere circa primam. et hoc in professione. et tunc iudicat eum manere circa secundam in iudicio propter punitis testium. tunc dubitat quod illoque ille faceret debet redire ad primam. sed in iudicio dicit oppositum. scilicet quod transferat se ad secundam quod contraxit cum ea matrimonium manifeste. Et videtur esse contradictio. Ad hoc dubium iurisperiti sic respondunt. quod ibi non est contradictio capientes fundamentum ex logica. quod dicunt logici. quod per contradictionem debet fieri ad idem sed sic non est hic. Ratio est ista: quod idem in quantum idem non dicit illud ambo. nam in professione officialis sedet loco dei et dat consilium in foro conscientie. Sed officialis in iudicio sedet sicut minister ecclesie iudicat secundum formam manifestationis et conscientie. Et sic manifeste videtur quod ibi non est contradictio: Sed diceret quod tamen ille debet facere si officialis propter excessum excommunicaret eum. Respondet quod tunc videtur quod aliquis excedat mandatum ecclesie seu iudicis quod per transgrediacur dei preceptum. quod cum prima est factum verum matrimonium licet secretum fuit et non in facie ecclesie celebratum.

¶ Secundo notandum est. quod matrimonium est duplex. Nam aliquid est clandestinum siue secretum. et aliquod est matrimonium manifestum siue publicum. Clandestinum est quod fit secreta solum inter contrahentes. licet manifestum est quod manifeste fit in facie ecclesie pluribus viris idoneis mulieribus punitibus. Et dicitur illa duo matrimonia sic. Quia matrimonium manifestum habet tale privilegium quod si postea probaretur aliquid impedimentum vel affinitas vel aliquid simile. sic quod ibi celebratum diuortium tunc nihilominus omnes pueri existunt. et hoc propter honorem matrimonij manifesti. sed matrimonium clandestinum tale privilegium non habet. quod postea probaretur aliquid impedimentum propter quod sepentur. tunc omnes pueri nati essent illegitimi.

Summula ragnundi

s^o p^otestatōe p^otract^o

Vox nihil vna valet duo testes ad minus assint
.i. caste uiuat .i. valeat honesta r^o p^oba

Semina contineat q^o possit salua manere

s^o viri .i. cupit .i. vir^o ducere

Istius si vult post mortem nubere nubat

s^o ex^o s^o vir. m^olierē decepsisse rogās mulierē

Si contritus hic hanc dolet illulisse perens quam

.i. in facie ecc^olie .i. pactū

Deseruit. scio q^o solemniter est celebratum

.i. dimini^o s^o testib^o

Non reuocare potest nisi testibus hoc pagatur

.i. lapsus tue deceptōis

Unde ruina tue fraudis tibi sit eris et cui

.i. p^omissionē q^o ad cognitōem carnalē. s^o vxor

Dum fidem dederis tua non erit. vsq^o secunda

s^o sc^oda muliere s^o m^olier

Mortua sit nec ab hac coitum queras. quia p^oma

s^o vxor s^o mulierē .i. p^ohibēte

Est tua. q^onis ad hanc nequeas in hibe te venire

s^o sc^ota s^o vxor

Eccl^oesia: quia stat hic pro muliere secunda

.i. suadeo s^o tu securi^o recebas s^o remote

Consulo q^o potius discedas cum muliere

.i. in patria .i. cū sc^oda vxore

Prima quāq^oz domi maneas cum posteriore

s^o ex^o s^o vir

Conscius ip^oe sui facti sibi subueniat sic

.i. defraudatōez .i. deceptōem s^o cū aliq^o puella

Fraudez siue dolum licet intendit manifeste

s^o in tali defraudatōe s^o a tali

Sponsa quā ducit erit hic sua non reuocatur

.i. p^oma relinq^o s^o mulierē

Pena sue fraudis sit q^o non deserit ip^oam

Chic autor ponit aliū casum cū h^o onōēs modū prestābim^o imonium clādelinū cū hoc magis declarās casum p^otractū. Et vult p^omo q^o m^olier n̄ p^ot p^otestari p^otractū cū vno teste sed o^oz q^o ad min^o sunt duo testes idonei.

Tūc s^odit doctrinā q^o ad mulierē deceptā q^o talis est. talis deceptor: p^ohen niter in inferno habitabit. z ista p^oma vxor: casta p^omaneat z ip^o de testore viuente aliū nō ducat. q^o ip^oe est marit^o eius corā dō. sed post mortem ei^o p^ot ducere alium si vult; sed tū ille illulor q^o p^oma dimissa z defraudata du^o

fit aliam vltimo con sciens peccati sui veniens ad p̄mā dolens ip̄am illu
fisse petens instāter vt ip̄i ignoscat excessus suos. nā tūc ecclia non p̄mit
tit vt dimittat secundā vxorē. quā in facie ecclie duxit solēniē. Et iō ip̄am
non p̄t dimittere s; abducto testimonio q̄ p̄mā fuit vxor: sua secreta tūc
talis erit pena ei? q̄ illa p̄mā quā defraudauit non erit vxor sua q̄ ab coi
tū. s; sit vxor sua corā deo tū non in facie ecclie duxit eā. igit nec p̄t ip̄am
iterato ducere donec secunda (quā in facie ecclie duxit) mortua sit. Sic
etiā nec querat coitum a sc̄da. qz ip̄a non est vxor: sua sed p̄mā quīs tamē
non p̄t ip̄e matrimonialiter redire de secunda ad p̄mā. qz ecclia hoc n̄
p̄mittit: z sic ip̄e manendo cum secunda animam suam eternalit̄ dānat.
ergo d̄t autor consultiue z dat tale consiliū q̄ potius dimittēdo secūbā
creat terrā cuz p̄mā ad longinquā distātiā z leuicem nutriunt q̄ q̄
maneat domi cum posteriori. Et sic potest saluare aiaz suā z a se nō.

¶ Subdit ponendo alium casum z vult tm̄. si aliquis intēdit defrauda
re aliquā puellā. siue intendit fraudem vel dolum cum aliqua puella le
gittimādo z quīs sp̄sām postea ducit manifeste tūc hec id est p̄mā erit
vxor: sua z non reuocat a p̄mā. Et pena siue fraudis sit ista qz nō derelin
quat p̄mā. vel s̄m aliquos lra sic legitur. Si aliq̄s eēt qui libent̄ straher
ret cum aliqua liberat forte ip̄am alio mō cognoscere non p̄t nisi p̄mit
teret corā aliquib? testibus q̄ velit eam ducere z ista p̄sentiens ita qz copu
la carnalis lequitur. tunc postq̄ istā cognouit qz de intēdōe sua nō sus
cit qz ip̄am ducere vellet. z forte vellet se saluare p̄ hoc qz ad m̄fimonii re
quirit p̄sensu vtriusqz. sed volūtas ei? nō fuit eā velle ducere. iō rōe istius
vult eam repudiare. Tunc littera vult qz ip̄e non potest se p̄ hoc saluare.
imo ecclia militans cogit ip̄m qz ip̄am conseruat p̄ vxorē sua. quia probu
cere testimonium potest. z pena sua fraudis erit qz nullo modo ip̄as des
serat seu deponat. quia vxor: sua est. Et licet de intēdōe sua non fuit
ip̄am velle ducere. quia testes z ecclia militans ad talem vniōnem ip̄m
compellunt. illa est lectura secunda. sed tamen p̄mā magis videt eē d̄ in
tēdōe p̄ntis littere.

¶ Circa lram est notādū. qz si aliquis contraheret puellā cū fraude siue
cū dolo. scz qz diceret ego sumā te in vxorē meā p̄be mihi copulā carnalē
ip̄a aut credens vbi suis. z sup hoc dat ei copulā carnalē ip̄e at non intē
dens eam obfuarē postmodum in facie ecclie corā viris idoneis mit
teret sibi alterā dispensare. Tunc illa p̄mā quem ita primo defraudauit
sua vxor est corā deo z coram ecclie cū illa defraudatio sit testib? p̄ntib?.

¶ Secdo est notādū. si quis diceret in illo cāu. tamē in m̄fimonio debz
p̄curare volūtas vtrorūqz. sed ego nunq̄ habui voluntatē qz eā scilz p̄i
mā volui sumere in m̄fimonium. q̄ videtur qz possum eaz repudare. Ab
hoc r̄ndetur qz ecclia militans eum cogit qz eam sumat p̄ vxorē. Quia
ficta fraus non concurrit ad m̄fimonium nec infringit illud. quia ecclie
iudicat de manifestis. z solus deus de occultis. Et iō bñ in facie ecclie
d̄t. ego sumā te in vxorē. tunc ex istis verbis elicit qz ecclia iudicat
videlz qz illa sit vxor: ei? dūm d̄ p̄sensu z volūtas de ore vtrorūqz p̄sequit̄.
Nā ecclia militans non iudicat de illis que intus in mēte includuntur
Sed solus deus illa hz iudicare.

Summula Raymundi

¶ Tercio notandū. sicut supius dictū est. tunc votū et est vnus casus q̄ impedit matrimoniu p̄trahendū et diminuit p̄tractū ¶ Pro q̄ est sciendū q̄ votū ē duplex simplex videlicet solēne. votū solēne est qd̄ fit cū aliq̄ solēnitate. vñ d̄t Joānes andree q̄ votū solēne fit p̄ susceptōem ordinū sacroz vbi grā. Si aliq̄ p̄traheret sp̄salia cū aliq̄ si nō nouisset eā carnalē. et si votū eēt factū p̄ eo q̄ deberet fieri claustralis Et si d̄ illo postea informa ref̄ tūc ibi p̄t fieri diuortiu q̄n intrat claustrū. Sed votū simplex est qd̄ fit sine solēnitate. vt si aliq̄s in corde suo vouens obhuare castitatez tale votū non impedit matrimoniu p̄tractū. s̄ tñ votū solēne impedit m̄rimoniū p̄trahendū et diminuit contractū. Sic d̄cm̄ est q̄ votū simplex castitatis nō diminuit m̄rimoniū p̄tractū. Cōtra hoc instat sic. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹ q̄ ad vinculū min⁹. sed vinculū p̄tinentie est mai⁹ vinculo matrimonij. igit̄ magis ligat̄ ad castitatez q̄ ad m̄rimoniū. Maior est nota. sed minor p̄bat̄. q̄ p̄tinentia et castitas p̄mittunt̄ dō s̄loso. sed m̄rimoniū p̄mittit̄ hōi. igit̄ ec̄. ¶ Scdo arguit̄ sic p̄tra idē. Iste tract⁹ nō valet in q̄ implicat̄ pctm̄ mortale. sed in m̄rimonio implicat̄ pctm̄ mortale igit̄ nō vñ. Maior ē nota. q̄ facta excludūt om̄ia pctā mortalia. Sed minor p̄bat̄. q̄ q̄ncunqz iste petit thoz. tunc peccat mortalē ¶ Tercio sic arguit̄. plus ē timendū p̄ceptū dei q̄ p̄ceptū ecclie. sed p̄ceptū ecclie diminiuit matrimoniu. id̄ etiā p̄ceptū dei qd̄ ē votū simplex. p̄missum. Maior est nota d̄ se. sed minor p̄bat̄. q̄ affinitas est p̄ceptū ecclie. et hec diminuit matrimoniu. Et p̄ceptū dei qd̄ est votū simplex.

¶ Pic circa istū casum est notandū sicut d̄cm̄ ē supius tūc votū simplex impedit m̄rimoniū p̄trahendū de futuro. s̄ nō diminuit p̄tractū iā d̄ p̄nti s̄ secuta copula carnali. Rō hui⁹ ē. sic dicūt doctores. q̄ in voto simplici solū vnū p̄currit. scz. p̄missio. et post illā p̄missionē adhuc p̄t eē d̄s illi⁹ rei p̄missi. q̄ simplex p̄missio nō trāfert̄ d̄m̄ rei p̄missi. Et votū simplex solū impedit matrimoniu p̄trahendū sed non diminuit p̄tractū. S̄ in voto solēni s̄ duo. scz. p̄missio et donatio. p̄missio q̄ p̄mittit̄ donatio. q̄ donatē trāfert̄ volūtate in manū alteri⁹ et in alteri⁹ p̄tate. sic eodem mō in m̄rimonio s̄ duo. scilz. donatio. q̄ donat̄ se vroz. et rei p̄missio et ē ibi. q̄ p̄mittit̄ eā ducere. Et Et votū solēne impedit m̄rimoniū d̄hēdū et diminuit p̄tractū m̄rimoniū. q̄ h̄z in se duo. scz. p̄missionē et donatōez. S̄ votū simplex solū vnū illoz facit. nā tale votū simplex nō diminuit p̄tractum m̄rimoniū. s̄ impedit solū p̄trahendū. q̄ h̄z in se solū vnū. scz. p̄missionēz mō tūc sic d̄ isto d̄ q̄ p̄traxit m̄rimoniū. isto mō tal̄ n̄ petit thoz. q̄ q̄tiel̄ cūqz perierit mortalē peccat. s̄ si petit m̄lier tunc d̄z reddere debitū cūz cordis amaritudie. Tūc ad rōes in oppo^m r̄ndē p̄mo ad p̄mā q̄n arguit̄. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹. ec̄. p̄cedit̄ maior ad bonū intellectū. s̄ cūz d̄ in minori q̄ vinculū p̄tinentie sit mai⁹ vinculo matrimonij. R̄r̄ q̄ illud est vey q̄ ad illū cui p̄mittit̄. q̄ p̄tinentia et castitas dō p̄mittunt̄ m̄rimoniū aut̄ hōi sed quo ad matrimoniu tūc mai⁹ ē vinculū matrimonij. q̄ in m̄rimonio s̄ duo. scz. donatio. q̄ vir dat̄ fidē m̄lieri ibi est p̄missio q̄ p̄mittit̄ eā ducere. sed in simplici voto est vnū solum. scz. p̄missio. igitur ec̄. Ad rōem scdam q̄n arguit̄ iste tract⁹ nō valet in q̄ implicatur pctm̄ mortale. R̄ndē q̄ h̄ ē vey. put̄ petit̄ debitū. q̄ tūc peccat mortalē. Si aut̄

non petit sed obzve rebbat ad petitoem mulieris tuc n̄ peccat mortaf. sz
tū quotienscungz dz reddere tūc illd dz facere cū cordis amaritudine.

CAd scdam roem qñ arguit. plus est timēdū pceptū dei q̄ ecclie. Non
cedat maiorz ad pclusionē finalē dicat q̄ votū simplex nō est pceptū sic
q̄ diminuat infirmonū ptractū. sed votū solenne bene.

.i. mulierē s̄ panguinitatis

Sponsam ducendi tibi linea quinta dat ausum

.i. de ppria pgeniei s̄ dcm̄ s̄ q̄ntā lineā in 2° 3° e q̄to gradib⁹

Sanguine de propo. quod nō concedimus infra

s̄ panguinitatē exites s̄ vir s̄ vir

Inqz gradu quarto consistentes ego vel tu

.i. copulamur

Non aliquo casu mulieri iungimur vni

Superius magister determinavit de multz casib⁹ matrimonij. hic p̄r ps
sequit de linea panguinitatis. sz in quo gradu siue in q̄liuea p̄t p̄trahi
matrimonij. Et diuidit illa ps in duas ptes. Nā in p̄ma autor facit h̄
quod dictū est. In scda parte autor ponit quosdaz casus. Scda ps. ibi.

Mortua si tua sit. Quantū ad p̄mā p̄tē m̄gr̄ vult tm̄ q̄ institutū est in
iure q̄ null⁹ in m̄firmonū ducat aliquā virginē v̄ mulierē que est in scdo
vel terciō vel q̄rto gradu panguinitatē. sed bene quinta linea dat tibi au
sum. i. licentiā dispōlandi siue ducendi vxorē aliquā de sanguine p̄po vel

de p̄genie ppria. et si aliquo mō essent aliqui infra istā lineam illi non d̄nt
disponere mutuo. q̄ ego vir et tu vir exites in quarto gradu panguinis
tatis nullo mō possumus v̄nā vxorē ducere s̄m successiōē t̄pis in p̄ma
scda. tercia. vel quarta linea. Etiam si euenerit q̄ ego et tu essemus in ter
cio vel q̄rto ḡdu panguinitatis et tu morieris tunc ego vxorē tuā relicta

nō possum sumere. sz si ego essez in q̄nto ḡdu et tu i q̄rto tūc h̄ posset fieri
Circa lrām notādū. ex lrā autoris colligit q̄ aliq̄s vir in p̄mo. scdo. ter
cio. vel in quarto gradu exis p̄t ducere aliquā mulierē vel virginē que ē
in quinto gradu. Et rō est ista. qz inter ipos non est aliqua cognatio.

Secdo est notandū. q̄ hic circa lrām inuestigat qd sit panguinitas et
qd sit linea panguinitatis et qd sit gradus. Quātum ad p̄mū r̄ndetur q̄
cognatio siue panguinitas sic describit. Panguinitas ē cognatio p̄so
naz abvna stirpe descendentiū sp̄ali ppagine ptractū. Vel sic s̄m aliq̄s
panguinitas est vinculū p̄sonaz abvna stirpe descendentiū carnali ppag
ine ptractū. Et dz panguinitas a con qd est filz sanguis q̄si filz de vno
sanguine descēdēs. **P**ro quo est sciēdū. q̄ panguinitas ē duplex. Nā
quedā est panguinitas fornicatoria. et quedā legitima. nam illa dz cono
panguinitas legitima. q̄ fit cū copula carnali vxorē siue q̄ p̄trahit p copu
lā carnali vxorē. et sic due sorores legitime sunt panguinee p copulam
carnali vxorē. mō p̄ns lrā maxime intelligit d̄ panguinitate legitima.

Sz de fornicatoria panguinitate lrā m̄ime dz glosari. qz possz dari cert⁹
calus in q̄ se in m̄firmonū sumeret. Et cert⁹ casus in q̄ n̄ sumerent. Sed
quo ad scdm̄ est sciēdū q̄ linea panguinitatis sic describit. ē m̄ultiplica
tio p̄sonaz dz eadē stirpe descendentiū s̄m aliq̄e certū gradū. Sed que

Summula Raymundi

ad sciu e sciendū q grad⁹ sic describit. ē multitudo psonay in q cogit q tū
 stātia cognatōis aliq psonē dicit siue ab inuicē distat. qz aliq itz in p^o gdu
 cōsanguinitatē. aliq in scdo. aliq in scio. z sic d' alijs.

Tercio ē notādū. q linea cōsanguinitatē triplex. nā em qdā sit p ascē
 sum. qdā p descēsum. z qdā a collateralib⁹. nā linea p ascēsum. hz qttuor g^o
 dus. in p^o gdu sūp^r z m^r. in 2° sūp^r z aua. in scio sūp^r z pau^r z paua. in q^r
 to abau^r z abaua. Sz linea p descēsum erit hz qttuor g^o. ita q in p^o gra^o
 du sunt filij. in secundo gradu sunt nepotes z neptes. in tercio gradu sūt
 pronepotes. in q^rto sunt abnepotes z abneptes. Sic etiā in linea collate
 rali sunt qttuor grad⁹. in p^omo sunt frēs z sorores. in scdo sunt cōsobrini
 filij duoz frat^r. in scio sunt filij cōsobrinoz. z in q^rto sunt filij illoz. Et h
 māifeste pz q lrā intelligit d' linea collateralē. ita q m^r imoniū ē cōtra
 hēdum nisi in qnta linea vel gradu. qz p lineā p ascēsum z descēsum con
 sanguitas multiplicet in infinitū. vt dicunt doctores. z sic tunc in lineis
 ascēdētū z descēdētū prohibet cōtract⁹. qz dicit doctores si adhuc p dui
 nā potētis eēt sic aliq in mdo tūc nlla m^rficr cū eo possz ducere m^rimo^o

Quarto notādū. ponat casus q^o n^o sit in sc. ovel i q^rto gdu z alē i qⁿ
 to gradu. tūc dubitat vtz possint cōtrahere m^r imoniū. Rūn q bñ pnt con
 trahere. si n^o ē in q^rto gradu z alē i qⁿto gdu dūmō grad⁹ sit excessus al
 teri⁹ grad⁹ et dicit si aliq eēt infideles cōtrahētes m^r imoniū i gradu p^rhibito
 z si postea cōuertant ad fidē catholicā tunc illd m^r imoniū stabit. qz ba
 ptisim⁹ videt satisfacere d' tali pctō.

Quinto ē notādū. lrā dicit. si aliq duceret vxorē ille dz ducere aliquaz
 in quinto vel in sexto gradu z nō scdo vel scio. istd dcm solum est intelli
 gēdum d' psonis simplicib⁹ z de populo vulgari quoz copia est vt s^ru^rstis
 ci milites ciues siue clētes. Sed tamē reges z pncipes pnt cōtrahere ma
 trimoniū in tercio vel in quarto gradu. Lūi⁹ rō est ista. qz reges pncipes
 barones sunt pauci. vulgares vō multi. Itz reges pncipes z eoz filij ba
 rones z eoz filij pnt contrahere m^r imoniū in scio vel in quarto gradu
 z hoc ppter pacē firmiorē z securiorē. vnde quādo reges mutuo inter se
 affinitatē contrahunt. similiter z pncipes z barones tunc omis pplō eoz
 erit magis securus z pacificus.

Ultimo ē notādū. q in veteri testamto tūc iudei cōtraxerūt m^r imoniū
 in scdo. vel scia linea. qz tpe illo circa ouginē mūdi modica erat qntitas
 hoim. z gyt augmentarent hōies tūc iudei in scdo vel in scia linea cōtra
 xerūt m^r imoniū. sed mō non dz fieri. qz nunc mund⁹ satis augmentat⁹
 z iō iam in qnta linea non fit cōtract⁹.

i. defuncta

i. d' parentela ei⁹

Mortua si tua sit mulier non sanguinis eius

i. ducas

i. q cōtinet infra qntū gradū

Accipias vllam quam linea quarta figurat

s^o nō cogitisti

s^o talis m^rficr i. faciendū est j

Incorrupta licet moriatur idem teneatur

Hic m^r ponit qsbā casus circa m^r imoniū cōtrahendū. Et diuidit in
 tres ptes fm q ponit hic tres casus. scds casus ibi. Si cogitisti. Tercius

ibi. Si qua. etc. Quātū ad p̄mā p̄vult t̄m. si vxor tua sit mortua et aliā vo
luerit ducere nō ducas aliquā q̄ ē d sanguine illi. et q̄ ē in q̄rta linea sed vl
tra. Et dato q̄ ip̄a solū cēt sibi p̄missa et nō dū carnali cogniuit idē teneat
scz q̄ nō ducas aliā d sanguine ei? in q̄rta linea sed vltra.

¶ Circa lrām nota. q̄ casus lre stat in hoc si aliq̄s h̄t et vxorē quā nō p̄g
uisset carnali p̄p̄t ei? abstinetiā et si tunc mulier moreret incorrupta. tūc
ille sp̄sūsus adhuc nō d̄z aliā ducere q̄ est infra quintā lineā seu q̄ntū gra
dum illi? luce mulieris.

¶ Secūdo est notādū. nā pus dcm ē q̄ in oīni coitu p̄trahitur affinitas.
Pro q̄ est sciendū q̄ affinitas p̄trahit tripl̄ p̄ quā gn̄at publica honestas
Primo mō q̄n d̄s p̄trahit cū aliq̄ v̄gine vel muliere nō sb̄secuta copula
carnali ita q̄ p̄mū illoz suppositoꝝ morit scz vir vel mulier an copulā ad
huc p̄trahit affinitas inter sanguinos illi? mortue mulier? vel v̄ginis et
tū talis nō d̄z p̄trahere cū aliq̄ nisi in q̄nta linea. Secūdo p̄trahit affinitas
p̄ actū fornicatorii. q̄ p̄ hoc gn̄at publica honestas. q̄ oēs p̄sanguinei s̄t
isti affines q̄ sic cognouit istā et non d̄z contrahere m̄rimoniū nisi in q̄n
ta linea. Tercio p̄trahit affinitas p̄ mutū p̄sensum quez sequit copula
carnalis. igit etia gn̄at publica honestas p̄ quā p̄trahit affinitas int oēs
p̄sanguinos mulieris et viri.

¶ Tercio est notādū vt supius exp̄ssum est q̄ multa s̄t m̄rimoniū im
pediētia p̄trahendūz diminiuetia p̄tractū. et inter hec fuit enumerata
cognatio. ¶ Pro quo sciendū q̄ triplex ē cognatio. nā q̄dā ē carnalē q̄dāz
est sp̄ialis et quedā legalis. Et ista triplex cognatio h̄z ortū a triplici lege.
scz a lege naturali a lege diuina et a lege positua. nā a lege carnali cogna
tio carnalē h̄z ortū. q̄ naturalr int oēs p̄sanguinos p̄trahit seu gn̄at ami
citiā q̄ impedit m̄rimoniū. sed a lege diuina cognatio sp̄ialis q̄ sacra h̄nt
efficaciā a chyō. et iō cognatio sp̄ialis h̄z efficaciā a lege diuina. sed a lege
positua cognatio legalis h̄z ortū. q̄ instituit a volūtate h̄mana. Et d̄ ist
nihil ad p̄positū. s̄z solū de cognatōe carnali. sed q̄ s̄t cāc alie impediētes
m̄rimo^m p̄trahēdūz diminiuetes p̄tractū de ist? sufficient pus dcm est.

¶ Ultimo notādū. ex q̄ hic solū agit de cognatōe carnali tūc dubium est
vtr̄ consanguinitas impedit m̄rimoniū. et videt q̄ nō. q̄ inter adā et eua
fuit maxima affinitas. q̄ alter p̄uit de altero et tū possidebat m̄rimoniū.
q̄ dñs cū eis p̄mo m̄rimo^m instituit. igit manifeste videt q̄ affinitas siue
p̄sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. Itē ex alio sic. nlla m̄lier ē plus con
sanguinā q̄ eua fuit p̄iuncta ade. illo tū nō obstatē adā p̄traxit m̄rimoniū
cū eua. igit videt q̄ p̄sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. s̄z q̄ eua fuit pl
p̄iuncta ade declarat sic. q̄ eua fuit formata ex costa ade igit fuit ei plus
cōiuncta et matre. S̄z in oppositū hui? ē autor in lrā q̄ d̄t q̄ cōsanguinitas
ipediāt m̄rimoniū. Et hoc idē h̄t in leuitico vbi d̄r. ois hō non accedat ad
p̄ximā sanguinis sui. Un̄ est sciendū q̄ m̄rimoniū nō d̄z contrahi cū san
guineis p̄pter triplicē cām siue legē. p̄mo p̄p̄t dictame leḡ naturalis. q̄
ap̄ oēs hoies tunc eadē lex naturalr rep̄ntat q̄ fili? n̄ cōtrahat cū matre.
nec p̄r cū filia. Secūdo p̄p̄t inhibitiōem legis diuine. q̄ vt supra patuit tūc
pone p̄pter consanguinitatē. phibentur a matrimonio. Tercio p̄p̄t in
hibitiōem leḡ ecclie. q̄ hodierna die ecclia adhuc inhibet p̄here m̄rimo^m

Summula Raymundi

infra quintū gradū sanguinitatis. Olim autē ecclia in septimo gradu pmissit solū trahere matrimonium. nunc autē in quinto gradu pmittit. Et ratio pmi est. qz nunc deficit charitas inter sanguineos q̄ olim ad tm̄ nō deficiebat. Et rō sc̄di est. ppter obliuionē infuente ne fiat error tunc iā institutū ē ab ecclia in quinto gradu sanguinitatis trahere m̄rimo.
Tunc ad rōem r̄ndet qz sanguinitas inter adā et eūā non fuit ex ppa sine carnali sed ex miraculosa formatōe. et illa nō impedit m̄rimonium. Sed ad sedam ptem rōnis qm̄ dī nulla mulier est plus p̄iuncta viro suo. et tibi r̄ndet qz eūā maxime esse p̄iunctā ade intelligit dupl̄. Uno° h̄m carnalē p̄iunctōem. et sic nō fuit maxime p̄iuncta ade. Alio° p miraculosam formatōem. et sic tunc eua fuit maxime p̄iuncta ade. mō dictū ē qm̄ miraculosa formatio non impedit m̄rimoniū
 s° vir carnalr̄ .i. ex cāu

Si cognouisti casu prope mulieris

.i. sororē s° h̄mōi aliquā

Germanā. siue matrem vel consimile quam
 req̄ras muliere carnalr̄

Personā. non ius reputas ab ea cocundi
 s° vxor .i. volūtate adhibet

Si tua legitima consentit perpetuo tu
 s° te s° tuar vxor .i. petēti

Abstineas. si non consenserit hunc reperenti
 .i. actū coeūdi s° mulier

Iura thori reddas inuitus. et hec tua non sit
 .i. vxor s° a te .i. p̄petratū

Coniunx. et grauiter commissum dilue crimen
 .i. aliquā duceres .i. p̄ coitū deflorasti

Si quā contraheres quā tu coitu violasti
 s° mulieris s° viro .i. disponfabit

Illius neptis tibi nunq̄ legitimeretur
 .i. ignorāter. s° sanguinee s° viro

Inscius huic iunctus si sis a te sepetur
 .i. cognoscat. s° militās s° tale

Noscat et ecclesia factum ratione probatum

Hic autor ponit alios casus circa matrimonium. Et vult tm̄ qz in istis casibus si carnalr̄ eueniunt qz cognosceres sororē vel amicā tue mulieris si postea susceperis tunc nunq̄ debes actū coeūdi nec cū ppa muliere nec cum alia exercere. Sed si ipa p̄senserit abstineas p̄petue a coitu. Si autē non p̄senserit tūc ipa repetēte redde et coitū. qz ipa vxor tua ē quantū ad iura carnalis. sed tu nō debes petere. Deinde s̄dit M̄ḡs̄ ibi. Si quā. et dicens. si tu violasti aliquā mulierē p̄ coitum et postea cum ea traxeris matrimonium tūc neptis vel filia istius mulieris sc̄z vxoris nunq̄ p̄ te cuz trahere m̄rimonium. Si autē inscius cū ea traxeris tūc sepanda ē a te

qz n̄ p̄t legitime p̄trahere m̄rimoniu cū ea. qz ibi ē affinitas. Et h̄ bz cū p̄bata rōe fieri cū p̄sensu epi. ¶ Circa istaz nota qz p̄ declaratōz lre p̄o n̄t tal casus. Si eēt due sorozes vtrv̄n̄ coḡsceret v̄nā carnalr̄e postea sua meret aliā legitime. tūc dubitat an tūc p̄ma d̄ret p̄trahere copulā carnalē vel cū sc̄da. n̄ cū p̄ma. qz sc̄da ē sua legitima. nec cū sc̄da. qz p̄us coḡuit eius sorozē carnalr̄ q̄ ē germana ei⁹. Et iō bz se abstinere p̄petue vt d̄t lra R̄n̄r qz cū n̄lla illaz bz cōplere actū carnalē. Itō qz v̄nā sorozē p̄us p̄guit. e si tūc sc̄dam accepit tūc vt d̄t sc̄ds casus eēt sepandi. nec bz coḡscere p̄mā. qz n̄ ē ei⁹ legitima vxor. Sz abob⁹ mortuis p̄t sumere aliā cū q̄ h̄ faciat. Et sic p̄z qz i oi coitu ē affinitas. qz l̄z p̄mā p̄guit fornicatorie tñ illa fornicatio ipeō d̄it qz non p̄t sumere sc̄dam. qz ibi ē affinitas q̄ impedit p̄tractū.

¶ Tē notādū. ex lra h̄r qz si vir coḡsceret germanā vxoris sue tūc ex h̄ p̄ d̄eret ius coeūdi siue petitoem debiti carnis ab vxore p̄pa.

¶ Cōtra hoc arguit sic. illd̄ qd̄ nō sepat m̄rimoniu n̄ sepat v̄r̄z a petiōe debiti carnis. sed vir si coḡuerit cognatā vxoris sue illd̄ non sepat m̄rimoniu. igit. etc. Maior ē nota de se. qz magis ē sepere m̄rimoniu q̄ a petiōe debiti carnis separi. Minor p̄z de se. qz si vir coḡscit p̄sanguineā vxorē siue ex hoc tūc non tenet celebrari diuortiu. h̄ videt qz p̄p̄ hoc et⁹ nō amittit carnis vel thori. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctioem qz aliquē coḡscere p̄sanguineā vxoris siue intelligit dupl̄. Uno⁹ añ contractū m̄rimonij. alio⁹ post contractū m̄rimonij. Si aut contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguineā vxoris siue hoc impedit m̄rimoniu contrahendūz diminuit p̄tractū. Si post contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguineā vxoris siue tūc solū impedit ius petēdi debitū carnis. nam si hoc sepat m̄rimoniu tūc q̄libet facit. posset separi ab vxore sua q̄n̄ acceberet ei⁹ cognatā. h̄ sequit qz solū talis amittit ius petēdi debitū carnis. qz q̄tenscunqz petierit peccat mortaliter. ¶ Tē sciendū illā litterā noscāte eccl̄ia q̄ sumpta ē ex de gretalibus de diuortijs capitulo porro. vbi dicitur vir non potest dimittere vxorem sine iudicio eccl̄ie nisi notorum sit impedimentum m̄rimonij.

.i. furtive s̄ aliq̄s s̄ aliq̄

Si furtim pueros genuisti de muliere

alteri⁹ viri .i. phibe .i. m̄rimoniu

Coniugis alterius inhibe ne coniugium quis

.i. cū istis pueris legitis s̄ legitis

Inter eos celebret et quos tua perturit vxor

.i. ducerz .i. cū p̄sanguinea

Contraheret cum nepte nepos cum fratre sorozqz

¶ Supius autor expediuit se de m̄rimonio in q̄ ḡnānt pueri legitimi. hic p̄nter d̄c̄minat de eodē in q̄ ḡnānt pueri illegitimi. Et diuidit in tot p̄tes quot ponit maḡ casus de h̄mōi pueris in matrimonio illegitime generatis vult tñ quo ad p̄mā. Si aliquis vir generat pueros de aliq̄ muliere illegitima siue p̄cubina suaz cū hoc generat aliq̄s filios legitimos cū p̄p̄ia vxore sua tunc talis vir siue masculus bz inh̄bere aliquis illoz pueroz illegitimoz p̄tra hoc m̄rimoniu cū suis pueris legitis q̄s genuit

Summula Ragnmundi

ex sua ppa vxore. &c. Et rō ē. qz alias frēs & sorores. nepotes & neptes int se
 ptraherēt mrimoniū qd pus ē inhibitiū. qz tm̄ i qnta linea bz fieri ptract^o
 mrimoniū. Hōiā dū. dubitat vtz filij illegitti pnt eē heredes p̄riax pos
 sessionū cū puer legitis euidet qz sic. qz d̄t ppha. qz fili^o n̄ ptabit iniquatē
 p̄ris vel mulieris. i. mris. qz fili^o n̄ ē in culpa s̄z p̄r vel m̄r q̄ adulteriū p̄mise
 rāt id̄ videt qz filij illegitti n̄ excludunt a patris possessionib⁹ siue heredita
 tib⁹. S̄z i oppositū s̄z cōit oēs iuriste q̄ ponūt d̄naz int legitimos & illegitti
 mos. qz legitimi sumūt hereditatē. illegitti vō nō. ad h̄ r̄ndet qz isti filij ille
 gitti n̄ sumūt patnā hereditatē s̄z qn̄ d̄t fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. &c. Ad h̄
 r̄ndet. qz filij p̄ari iniquatē p̄ris intelligit̄ dupl̄r. vno^o q̄ ad penā etnā. Et
 tunc d̄t qz fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. Alio^o intelligit̄ q̄ ad penā corpalez
 Et sic puer bñ p̄r portare iniquatē p̄ris. alij s̄t sic d̄cūt. qz puer bñ ptabit
 iniquatē p̄ris q̄ ad iniquatē pene. n̄ ar̄ q̄ ad iniquatē culpe. ¶ Alio notam
 dū. dubitat vtz sac̄m mrimonij p̄fert gr̄am v̄ videt qz n̄. qz illd̄ qd̄ a volū
 tate depēdet n̄ p̄fert gr̄am. s̄z mrimo^m depēdet a volūtate. igit̄ mrimo^m
 n̄ p̄fert gr̄az. Maior p̄z. qz nos oēs volūtatē habem⁹ & si tūc gr̄a depēdet
 a volūtate. tūc oēs h̄rem⁹ gr̄am qd̄ est s̄m̄. Minor p̄bat. qz mrimonium
 ibi sit qz p̄sentuz v̄riusqz. igit̄ mrimoniū depēdet a volūtate. S̄z in oppo
 sitū arguit sic. D̄ne sac̄m noue leḡ p̄fert gr̄am s̄z mrimo^m ē sac̄m nos
 ue leḡ. igit̄ mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄na tenet de se. Maior p̄bat. qz sac̄a
 h̄nt originē a passiōe chr̄i siue efficacitā q̄ p̄fert nob̄ gr̄a. S̄z minor p̄z d̄
 se. ¶ Ad argumētū r̄ndet. qz sac̄m mrimo^m p̄fert gr̄am. qz sac̄m mrimo
 niū excusat culpā. rō ē. qz si copla carnal̄ si sit debito mō i mrimonio tūc
 sit sine p̄cto q̄ t̄n̄ eēt cū p̄cto extra mrimoniū. Itā ois fornicatio extra ma
 trimo^m ē p̄ctm̄ mortale vt d̄t ppha. p̄des oēs q̄ fornicant abs te. D̄n̄ sciens
 dū ē qz mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄t̄ triplex bonū qd̄ ē in mrimonio. scz. si
 des. p̄les & sac̄m & qz ibi ē copula triplex. scz. copula sanguis. copula vitil
 & copula inseparabil̄. & sic ex h̄ h̄r̄ triplex bonū. nā p̄mo ibi ē copula sangui
 nis. qz ibi vir cū sola muliere p̄trahit mrimo^m ex h̄ tū ḡnat̄ qz mrimoniū
 h̄z bonū fidei qz ex h̄ ḡnat̄ amor. charitas. s̄f̄re fides. sc̄do ibi ē copula vitil
 p̄t̄ qd̄ seq̄t bonū plis ad cultū dei. 3° ibi ē copula inseparabil̄. p̄t̄ sac̄z mri
 monij. qz ē sac̄z inseparabile. Tūc ad rōez qn̄ d̄t illd̄ qd̄ depēdz a volūtate nō
 p̄fert gr̄az. r̄ndet vey ē qz illd̄ qd̄ p̄ciser̄ adeq̄te depēdz a volūtate qz h̄ n̄ con
 fert gr̄az. mō mrimo^m marie depēdz ab institutōe diuina. iō n̄ solū a volūta
 tē aliquē .i. p̄duxit. i. extra thoy legitimum. s̄ aliq̄. s̄ p̄uez (te.

Si puerum genuit in adulterio mulier quem

.i. fieri .i. coheritariū s̄ cū legitis pueris

Esse coheredem pueris aliis vel ut ista

.i. necis .i. trauit .i. piculū .i. remouet. s̄ illegittimū

Adoris inuit casum nisi caute subtrahit inde

s̄ ipm̄ .i. religionē .i. aliqd̄ p̄s̄tē .i. depellēdo

Aut locet in claustro vej. quod faciat remouendo

s̄ p̄uez illegittimū s̄ legitimoz. i. d̄ passionib⁹ .i. illegittim⁹

Hunc patris aut fratrum domibus. quia spurius hic est

Lum pueris puer esse patris quia spurius hic vult

Lessat ab inceptis mater ne scandala mortis

.i. in .s. p. c. m. s. mulierē .i. de hereditate patris

Hinc crescat quod tangit eam de proferate

Det veneris pueris vt sic redimat scelus illud

Hic magr ponit aliu casum d mrimonio in q gnant pueri illegittimi. vult tm si ptingit q aliq in se recipiat pueri i secreto cu aliq viro illegittioz ille inf se legitios collocat e nufax tuc dubiu eet qd mulier factura eet circa tale puer. ibi magr vult illa doctna q si tal mliervult euadere p pta ad danat oez tuc si faciat istu spuriu i hereditatib pfnis cu alijs pueri suis legitis. qz spurioz sic sacerz rapina pueri legitis sz qd sit faciedu cu illo. rñdet lra. q magr dz cu iformare q fiat clausral. e mscr secrete h dz tñre. qz si sciret h filij legitivel pf. tuc pnt nréz offendere vel puer illegittim inficere. Circa lraz e notadu. ex lra pz multi crebat q pueri eozu sint legitii. lz tñ qñz sint illegittie spurij h mlieres secrete tenet ne scōda hnt. vñ omnes tales pueri illegittimi hnt ise tres pbitōes vel em sz su pbiz pōpōsi vel em sz luxuriosi: e hnt et smonē blesum vt pz in illis metz ex sua natura dabit illa tria. q sunt pōpōsi. mēdaces. luxuriosi. smonem blandū. blesum simul addim istis. e e notadu q tales pueri religiōi dñe traditv vult lra: ex q tuc dubitat. vtz talis spurioz tradi religiōi. Et videt q nō. qz null inabilis dz tradit religiōi sz talis spurioz e inabil. igif. ec. Ma ior e nora. qz solū abiles dñt tradi religiōi: Mior: pbat. qz oēs spurij s iunabiles ad suscipiendū sacros ordines sine dispensatōe p pñs non dz tradit religiōi. **H** d hoc rñdet q ibi pcedit maior: sed qñ dz in mion q tales s iunabiles ad suscipiendū sacros ordines. ibi dz q hoc e vtz si vellent manere in seculo q tunc s iunabiles. si at intrat religiōe siue aliq claustr tunc dispensat cu eis p pē fauorē ordinis. e sic tuc tales erūt abiles ad suscipiendū sacros ordines. g talis spurioz intrare religiōe vt vult lra.

Ultimo notadu sē dcm e in lra pcedenti q talis p vel mf dz reuelare pueri illegittis ne ptrahāt mrimo cu pueri legitimis hoc iō ne sic frater cōtrahat mrimo cu sorore. ex hoc tunc dubitat. vtz p vel mf debe at illd reuelare. Q videt q nō. qz plus est pceptū dei q pceptū ecclie. igif non dz ei reuelare. Nñs notū est de se. qz pceptū dei est mai q pceptū ecclie. sed pñs pbat. qz ex tali reuelatōe gnāt patri v latri irouerētia a filijs illis illegittimis. qd est contra pceptū dei: q dz in euāgelio. honora p fēz m fēz sed si ptrahūt mrimo cu alijs legitimis h solū e ptra pceptū ecclie. igif videt q nō debeat eis reuelari. ibi rñdet q vñū qd qz illo: e pceptū dei nā d pmo hē in becē pcepte in euāgelio vbi dz honora p fēz m fēz. de secundo hē in leuitico vbi enūerant duodecim p fone inf qñ non dz ptrahi mrimo p pē affinitatē. g talis dz eē caut vt pcaueat h ne frat sic ptrahat cu sorore. neqz nepos cu nepote.

Sic de sublato puero iubeo faciendum

Summula Raymundi

Ut si sit puer hic oppressus quem generavit

Sic abscondendo sua probra locans aliens

^{s^c pmi} ^{i. filiū}

Que mihi vel eius mea natum fonte leuavit

^{i. cuius mulieris filiū mea vxor leuauit de fonte sacro}

Hec mea cōmater fieri mea non valet vxor

^{i. clādestino} ^{s^c iā dcm}

Hoc de secreto vicio tibi consilium do

^{s^c factū} ^{i. notū}

Est via plana tibi vicium si sit manifestum

Hic mgr pōit tēciū casuz circa m̄imoniiū in q̄ gnānt pueri illegittimi
Eruūt tm̄ si p̄tingit aliqñ tal̄ casus q̄ aliq̄ ml̄ier ē h̄ns puey vni⁹ ani vel
dimidiū siue infantē ap̄d se inf̄ctū vel opp̄suz vel etiā q̄ puer naturali
morte moriat̄ tūc ml̄ier timēs se puari hereditate cā pueri l̄ timēs se ali
qd̄ piculū mort̄ iurare siue a viro inf̄cti p̄t opp̄ssione pueri tunc ml̄ier
volēs h̄ piculū euadere abscondat illū puey opp̄suz accipiat alibi alium
puey alicui⁹ paup̄cē & p̄cedat cū isto puero aliēo acti eēt puer su⁹ p̄p̄s
v̄sqz ad etatē. tūc dubiū ē qd̄ sit faciēdū cā isto puero. R̄ndet q̄ careat pa
sna hereditate. & si sumerz tūc facerz rapinā pueri legitis l̄ alijs ad thozū
legittimū p̄tinētib⁹ tūc ibi ē via plana. mgr̄ specificat dcm̄ suū dicens Si h̄
sc̄m̄ ē māifestū q̄ sic egit. tūc via ē plana: scz q̄ n̄ admittit cū ad hereditatē
tē. si at̄ h̄ sc̄m̄ maneat secretū tūc ml̄ier p̄ illū puey ob̄nuat oēs res. tūc p̄
illo tal̄ ml̄ier cruciabit̄ i inferno. qz sc̄l̄ spoliū alijs ad legittimū p̄tinētibus

Circa lrāz nota. q̄ crimē et̄ v̄n⁹ casus ipediēs m̄imoniiū (thoy.
p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt si aliq̄s cōmittit crimē māifestū sic ad
ulteriū l̄ h̄m̄ oiv̄t si sc̄l̄ vir l̄ ml̄ier tūc tale crimē ipedit m̄imoniiū p̄trahē
dū & diminuit p̄tractū. Exēpli gr̄a. vt si vir facerz adulteriū cū alia ml̄iere
& ml̄ier p̄pa sc̄it h̄ testib⁹ p̄bare tūc h̄ crimē diminuit p̄tractū. & sic tota fr̄
p̄t fieri diuortii & ecōuerso ē dōz d̄ ml̄iere i qd̄ casib⁹ adultera p̄iur̄ rebus

Sc̄do notādū. Adhuc vltra eosdē casus ali⁹ pōit (tur. vt sup̄ patuit
casus impediēs m̄imoniiū p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt poat̄ q̄ ali
q̄ vir p̄vba de p̄nti p̄trahat m̄imoniiū cum aliq̄ muliere. elapso aut̄ ali
quo tpe eandē incognitā tradat suo p̄ sanguineo l̄z inuētus q̄ cum ea so
lenniē celebrat matrimonium. mulier vero m̄imonio cōassumpto lib̄ta
te circūfusa recedit ab eo petēs viro p̄ori copulari coram iudicio ip̄m po
stulādo. tunc querit̄ v̄t y d̄z manere circa p̄mū vel circa secundū. R̄ndet q̄
viro p̄ori copulari p̄nia ē imponenda. mulier v̄o p̄t honestatē moneatur
& petat̄ ne p̄mū v̄z r̄petat̄ & ne cuz sc̄do maneat si p̄tinent̄ viuere potest.
Si v̄o continere non potest tunc debet restitui p̄ori marito. & ille adulte
rium cōmissum p̄ mulierem ob̄jcare non p̄t qz cum sua voluntate tradi
ta est alteri viro licet inuite

Ultimo notādum. ponat̄ in cāu q̄ aliquis surbus vel mutus veniat
ad eccl̄iam cum muliere petens copulari non pōt exp̄m̄re verba de
p̄senti. Tunc querit̄ v̄trum sacerdos illi debet mulierē copulare. R̄ndet

¶ sic quæda be pñti non solum s' de essentia matrimonij sed etiã quãdo
qz sufficit consensus quia talis mutus vt surdus per signa manifesta p̄
ostendere consensus matrimonij quãtm ad contractum. Et sic lz tal
mutus non exprinit verba de pñti tamen adhuc est desponsandus sal
tem cum p̄bet signa euidencia consensus matrimonij ostendentia sed
secus est de furribundis z freneticis quia isti non possunt p̄trahere m̄is
monium durante infirmitate sed cessante illa infirmitate tunc pñt licit
te p̄trahere m̄imonium vt infra dicet.

s' vxor scz puer; s' puey .i. suscepi
Non mea sit mulier eius quem fonte leuauit
.i. nutu a boy .i. masculo

Communii de concensu si vir mulierqz
.i. castitatē .i. vouēt s' vir s' mlier

Votum solenne faciunt licet iste vel ista
.i. societate. s' legitimi. i. dicēt .i. nō posse desicere.

De consorte thori fateantur nolle carere
s' firmitē s' tale .i. sua pñia

Stat votum punire reum debet sua culpa
.i. nō ex sua voluntate .i. masculo .i. aliq' vgo

Si non sp̄re sua claustrum puer atqz puella
.i. cōpellit .i. introire .i. anno

Logitur intrare cum debira venit etas
s' claustrū .i. puey z puellā s' religiosoy

Exeat exire si vult nec eos tenet ordo
.i. vxor .i. copulata ē s' vgo

Hemina si nupsit alii tua te rediturum
s' exñs .i. de societate tua. s' viro. i. associat s' mlier

Desperata domum tibi redditur hec redeundi
s' vxor s' exñs. i. puenient. s' tuā. i. associat. s' viro scdo

Illa tua licite post mortem iungitur illi
s' scdarie s' m̄imonij .i. pficit

Qui nupsit nouus hic concensus et integer implet
s' mlier. s' mlieris .i. filij .i. de baptismo

Si qua mee natum non ex me fonte leuauit
s' mulierē .i. post mea dicta ducere

Hanc post fata mea non inuitabor habere
.i. culpa s' mlier .i. nō bñ mēte intēta. i. ppetrauit

¶ Indicta caret hec quia mens non conscia fecit
.i. huius .i. ancilla s' aliqūē .i. d' baptismo s' inuicē

¶ Masculus et mulier puerum de fonte leuantes

Summula Raymundi

.i. matrimonial. .i. copule. s^c tales. .i. cupiūt. s^c illis p̄iunctis
Legitime iungi si querunt non prohibetur
.i. copula carnali .i. pacta s^c isti .i. non diuisunt
Legittima copula celebrata non sepantur
s^c ego raymund⁹. .i. phibeo. .i. filijs & filiab⁹. s^c pueros. .i. d̄ baptismo sacro
Nolo meis pueris pueros quos fonte leuauit
.i. matrimonii p̄ sed
Legittime iungi fratres tamen atqz sorores
s^c pueroz .i. meis filijs & filiab⁹ .i. p̄ueniē
Iporum copulare meis pueris bene possum
.i. de baptismo. .i. meū filiū vel filiā s^c tua legitima
Si de fonte meum puerum susceperit vxor
.i. te discedēte s^c vxor s^c mulier legitima
Te moriente tua necesse potest mea nec tu
.i. me decedēte .i. mee .i. copula .i. vxori
De moriente mee poteris iungi mulieri
.i. extra matrimonii s^c documēta. .i. posttractū
Extra contractum non stabunt ista sed infra

Nic magister ponit alios casus vtilis et bonos circa matrimonium.
Et vult tantum quo ad primam partem ponendo tria documēta ipso-
rum. Primum est illud. Si aliquis leuat puerum de fonte baptizatus
tunc matrem illius pueri leuati ipse leuans nō potest sumere ad thori
legitimum. Et ratio huius est ista. quia talis mulier est cōmater illius
et inter commatrem et compatrem est spiritualis amicitia q̄ impedit thori
rum legitimum q̄ non possunt mutuo copulari. ¶ Secundum docu-
mentum est illud. Si vir et mulier ex cōmuni consensu ambozū facerēt
votum solēne sic q̄ vellēt manere castre continentes et vnum supposituz
illorum postea non possēt carere copula carnali. tūc ille qui est fractor et
transgressor voti ille debet sumere penitentiam pro tali trāsgressione vo-
ti. ¶ Tertium documentum est illud. Si aliquis puer non voluntarie
traditur ad claustrum anteq̄ habet vsu rationis et discretions tunc ta-
lis puer licite potest exire claustrum cum peruenerit ad debitos annos
is est annos discretōis si sibi placuerit. Et hoc est verum si nondum se-
cit professionem. sed professione facta tunc talis puer est obligat⁹ ad or-
dinem illum. ¶ Tunc ibi (femina sumpsit) magister intentum suuz ex-
equitur ponendo alium casum de matrimonio dicens sic. Si vir legit-
mus alicuius mulieris visitaret loca sancta vt puta rhomam vel rerram
sanctam vel equitaret contra paganos et ille vir diu non rediret ad patri-
am. Et mulier eius q̄rens ipsum cum magna diligentia et tādem mul-
ier informaretur q̄ vir eius esset mortuus. et sic mittit sibi aliu virū dīc-

spōsare. tunc primō viro redeunte mulier tenetur secundū berelindre e
 tranfire ad primū. & si primus vir in eodem anno moreretur tunc mulier
 potest econuerso tranfire ad secundum virum. sed tunc de nouo dicitur
 consensus vtrorūq;. Quia quod prius factum est d' illo mulier fuit in
 scia. ¶ Tunc ibi (Vasculus & vir) Magister sentētiarū ponit tria nota
 bilia. Quorū primum est. quando aliquis vir cum aliqua muliere leuat
 vnum puerū de fonte sacri baptismi tunc non inhihemus eos ad diuicē
 legitimari. i. in thoro legitimo copulari. ¶ Deinde s' dicit secundum do
 cumentum dicens. pueri mei non possunt copulari cum illis pueris q's
 ego de fonte sacri baptismi leuaui. Sed hñ possunt copulari cū fratrib'
 & sororibus illius pueri leuati. ¶ Deinde magister sentētiarū s' dicit
 tertium documentum dicens. Si tua mulier legitima sumpsit puerū
 meum de fonte sacri baptismi. tunc te moriente ego non possum illā su
 mere ad thorum legitimum: & sic econuerso me moriente tūc tu nō pos
 ses sumere meam vxorem ad thorū legitimū. Et ratio hui' est ista. qz ibi ē
 annūcia spiritūalis que diminuit contractū & impedit contractū
 matrimonii.

¶ Circa istam est notandum. qz duplex est votum. scilz votū simplex & est
 quando aliquis vouit absq; magna deliberatione in occulto & nō in pu
 blico. vt si aliquis voueret qz in quartis ferijs nollet portare lineas vestimē
 tavel aliquod huiusmodi tunc illud votum non ligat quo ad homines.
 nec impedit matrimonium. Aliud est votum solemne. & illud votum fit
 cum magna deliberatione mentis. & in facie ecclesie coram sacerdote v'
 episcopo. vt quando aliquis sumit ordinem diaconatus vel s'bdiaconat'
 vel presbyteratus tunc vouit castitatem deo & episcopo. & hoc in facie ecc
 lesie. Et si tūc illud votum dicitur esse votum solemne. & impedit ma
 trimonium. quia dicit Psalmista. Vouetez redote. modo presens lit
 tera intelligitur de voto solemni. quia hic de voto solemni est magna vis &
 non de voto simplici. ¶ Pro quo est notandum qz adhuc votū simplex ē
 duplex. Nam quoddam est votum necessitatis. & quoddā est votum vo
 luntatis. Nam votum necessitatis dicitur illud sine quo null' saluabit'.
 sicut abrenunciare diabolo & seruare fidem catholicam. Et illud votum
 vouere in cathesitatione puerorum. scilz vt abrenunciant diabolo & pō
 pis eius. Et similiter vouetur huare fidem catholicā quotienscunq; ali
 quis transgreditur illud votum tunc peccat mortaliter. & p' illo imponi
 tur illi penitentia. Sed votū voluntatis est bonū aliquod ad quod aliq's
 hō non tenetur. Quia sine isto potest saluus esse & tamen si sponte & vo
 luntarie se obligat ad istud votū. tunc postea tenetur illud huare & exeq'.
 sicut & votū continentie abstinentie vel peregrinationis & similia. Et duo p'
 fertim exigunt ad hoc qz talia votorū fiat redēptio. scz causa superior' au
 toritas. Causa vt si ipse vouens est senex. debilis. vel infirmus. Et tiam re
 quiritur superioris autoritas. i. licentia. qz nemini p'pa autoritate licz redi
 mere votū suū vel cōmutare.

¶ Secūdo est notandum. qz mulier nō potest facere votum solemne absq;
 qz consensu viri sui post contractū m'rimonij vel econuerso. ita qz mulier
 si vellet absq; licētia viri ieiunare p' aliquos dies in heptomada in aqua

Summula Raymundi

et pane, vel quæellet obſuare continentiam caſtitate tunc ad illud uotum non reſtringitur uero tradicente, quia mulier in illo cau non eſt ſuiſſius, ſed eſt ſuiuiri: econuerſo. Etiam ideo, quia in hoc fieret iudicium alteri, ut habetur in decretalibus extra de uoto. Nec etiam ſuus ſimilis condictionis poteſt uouere aliquid ſine conſenſu domini ſui Similiter nec puer ante annos diſcretionis ſeu pubertatis. Similiter alienatus a mente. Sed ſi poſtea fuerit compos rationis ſuez conſentiatz adhuc uouet tunc tenetur abimplere tale uotum: et alias non. Item nec epiſcopus niſi cuſ licentia pape. Nec monachus niſi cum licentia ſui ſuperioris, ut patet in decretis, et hoc intelligitur de uoto abſtinentie.

Tercio eſt notandum quod nulla mulier ab ſecundas nuptias migrare preſumit donec de morte mariti ſui certius conſtat et manifeſte ſcit ipſum eſſe mortuum. Et illud habetur in quarto libro decretalium de ſecundis nuptiis. Sed ſi aliqua mulier crederet uirum ſuum legitimum eſſe mortuum ita quod diu ſic credidiſſet nec ille reperiret et contraheret cum alio uero ſolenniter matrimonium tunc ipſa mulier excuſatur ab adulterio et fornicatione ſi primus uir rediret propter ignorantiam.

Quarto eſt notandum quod mulier in illo cau excuſatur ab adulterio cum inquiſiuit mortem eius cum magna diligentia et ſi mulier interim cum ſecundo uiro generafſet filios tunc illi filii ſunt legitimi paterne hereditatis ſic quod poſſunt poſſidere omnes paternas poſſeſſiones, et illa mulier immoderate quando primus uir reuertitur tunc amplius non habeat copulam carnalem cum ſecundo uiro, quia ſi hec faceret mulier fornicaria et adultera eſſet. Si autem poſt hoc mortuus fuerit primus uir tunc potest a nouo redire ad ſecundum uirum a quo fuerat ſeparata. Sed tamen oportet quod hoc fiat cum conſenſu utrorumque. Sed interim quod mulier non eſt certa de morte mariti eius tunc non debet ducere alium uirum donec ei fit certum et manifeſtum ſic quod uideat aliqua euidentia ſigna ex quibus poſſit elicere mortem ſui uiri, uel quo ad hoc dicatur ſibi per homines ſide dignos, ſic quod mors ſui uiri ſufficienti teſtimonio approbat.

Quinto eſt notandum quod ex ſcraſybi dicitur: masculus et mulier habetur tale documentum quod nomen propinquitatis ſiue affinitatis oritur ex baptiſimo puulorum. Et illa affinitas eſt inter baptizantem et baptizatum que eſt paternitas ſpirituſalis ex parte baptizantis, et filiatio ex parte baptizati. Ex quo tunc ſequitur talis regula quod nullus baptizans cum baptizato potest contrahere matrimonium, etiam filius baptizantis cum filia baptizati non poſſunt contrahere matrimonium, quia ibi eſt propinquitas ſeu affinitas inter baptizantem et patrem baptizati que eſt paternitas. Ex quo tunc ſequitur alia regula quod baptizans non potest contrahere matrimonium cum matre baptizati, quia ibi eſt propinquitas ſiue affinitas ſpecialis que eſt inter baptizantem et matrem baptizati, et hec dicitur maternitas. Aliquando affinitas ſiue propinquitas ſpirituſalis fit inter filios baptizantis et baptizatum, et hec dicitur ſpirituſalis fraternitas. Et iſti iterum non poſſunt inuicem contrahere matrimonium. Et aliquando etiam affinitas ſiue propinquitas ſpecialis erit inter baptizatum, et etiam inter illos qui eum de fonte ſacri baptiſmi ſuſcipiunt. Et hec dicitur compaternitas ſiue filiatio.

Aliqñ sit inter baptizatū exorē leuātis eā de fonte sacro. et hic similit̄ de cōpatnitas siue filiatio. Aliqñ erit int̄ baptizatū et filios suscipientes cū de sacro fonte hec d̄ fratnitas. Aliqñ erit int̄ suscipiētes et p̄em suscepi. et hec p̄pinq̄uitas d̄ cōmatnitas. et inter oēs has p̄sonas p̄dictas s̄m decre talia p̄hibetur n̄r̄imonium.

¶ Ultimo notandū de casib⁹. Prim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliqua mulier intrat valuas ecclesie ad b̄dicēdis cum alijs sponſis. vel ad introducēdū ibiq̄ reclamās affirmādo se nunq̄ in viri n̄r̄imonium incidisse. tunc q̄ritur vtrū isti mulieri sit credendū et vtrū sp̄sus siue marit⁹ illi⁹ mulier⁹ sit examinābus. R̄ndetur q̄ talis sp̄sus non est examinābus. nā p̄pter astuciā h̄arū mulierū non oportet cū tñ idoneis testibus et rariū h̄z p̄bare.

¶ Scd̄s casus. ponat̄ q̄ aliqua mulier vel virgo die sc̄da sit incognita a viro veniens ad ecclesiam vt benedicetur reclamans et signa sponse deposens asserens se nunq̄ in n̄r̄imonium viri incidisse. vel p̄pter metū parentū p̄sensum addidisse. tunc q̄rit vtrū huic virgini siue mulieri sit credendū. R̄ndetur ad casum q̄ talis met⁹ seu timor ē fidelit̄ interroganduse p̄ferat̄. nā si talis timor fuerit inuētus tūc mor ab eo sepat̄ nisi sp̄te et volūtate cum eo manere voluerit.

¶ Tertius casus ē. ponat̄ q̄ aliquis p̄ter p̄sensum filiorū recipet vxores eorū ita q̄ ista discordia mitigaret. tunc q̄rit vtrū vxores tpe discordie d̄nt eis restitui. Ad casuz r̄ndet̄ q̄ sic. et si post hoc filijs nollet reddere vxores tunc interdictuz posset poni in omnib⁹ regionib⁹ et territorijs in quib⁹ iste eēt coartate.

¶ Quartus casus est. ponat̄ q̄ aliquis dat in duodecimo anno vnā puellam alicui marito. et ponat̄ q̄ illa puella ab initio inuito ei fuisset tradita. et tamē retinens eū. sed anno q̄ndecimo elapso sedecimo nihil loquat̄ ei. tunc q̄rit vtrū illa puella in sedecimo anno ipsa reclamāte posset ab eo sepat̄. Ad casum r̄ndetur q̄ si hec puella a duodecimo anno vsq̄ ad q̄ndecim annū et in sedecimo etiā reclamasset tunc posset ab eo sepat̄. sed si in āno q̄ndecimo sedecimo non reclamasset tunc non p̄t sepat̄ ab eo. qz mora tāti tps p̄bationem excludit.

¶ Quintus casus. ponat̄ q̄ aliquis studēs incipiat diligere aliq̄ et nescit inuenire modū quō possz eā amplectere et cogscere tūc postea deliberando trāseat ad aliā regionē assumēs habitū virginit̄ eligat in pedisequā alicui⁹ regine quā postea petat vt ei impetrat ordinē monialū. quo factoyoueat castitatē in man⁹ abbatissē p̄positi et votū p̄tinētē virginal̄ assumēs habitū. elapso at̄ tpe cōuersando cū abas̄ eissa eā cogscat. ipe vero timens vt grauaret̄ p̄pter confusionē habitū talē postponat̄ in habitu seculari p̄maneat. Tunc querit vtrū eundē ordinē ingrediet̄ vel aliū. R̄ndetur ad casum q̄ non eundē ordinē debeat intrare. qz vir cū viro in monasterijs habitare d̄z. s̄tr̄ et mulier cū muliere r̄go cum virgine. sed ip̄e tenet̄ intrare ordinem de quo nunq̄ exeat. sed p̄tinue belictuz debeat p̄niam adimplēdo.

¶ Dñs Psalmista. vouetez reddite. qz in isto cāu filia cognoscit matrem. qz oēs moniales sunt filie abatisse. iō necesse est vt ille grauiter peniteat. qz grauiter peccauit. **¶** Ultim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliquis scriptor in curia regis diligat filiam regis que sit duodecim annoz. puella vero iurat ei maritari et ip̄e econuerso. tempore vero elapso repperit eam tradere alicui nobili. ista vero puella recalcitrans

Summula Raymundi

et reclamans asserens se fore maritam cum notario illud cum iuramēto confirmasse. pater vero notarium extra regnū psteruens filiā alteri tradendo. illa vero puella nolens pmittere hoc ppter iuramentū e nō mittat se cognosci ab alio. et quādo signum sponse sup caput ei⁹ fuerit positū ipse sa deponit se asserens vginem. Nunc queritur quid sit faciendū in tali cāu. Ad casum breuiter rñdet q^d de iure pmo marito ē tradēda. scilz ipsi notario salua meliori corectōe.

- .i. ppter fornicatōem tuā legitimā
Propter adulterium si dimittis mulierem
.i. sine muliere
Inuprus maneat sic dico reconciliari
s^c. mulieri .i. male agis s^c pctō
Si sibi nolueris nam si peccas in eodem
.i. lege sibi .i. retinere
Conditione pari cogaris eam rehabere
.i. ordinē sac^r intrare
Claustrare poteris licet vxor adultera negat
.i. mulier coartari
Femina non debet cogi cum fure marito
.i. manere vir
Viuere. furari nisi desinat attramen ille
.i. clādestine
Si venit occulte coitum non denegat illi
.i. iura thori
Reddere si coitum vir non poterit mulieri
intorcatōib⁹
Sine veneficiis infectus pperuis sit
.i. cū alijs fraudib⁹
Sine dolis alijs coeundi pura voluntas
s^c ambob⁹ s^c exercere actū
Cum sit eis et non possunt dum tercius annus
.i. pcellerit
Prererit et maneat quod obest tunc dissociantur
.i. s^c celebratōe diuortij
Rege sub ecclesie nisi sponte velint simul esse
Si fore non poterit mulier saltem sozoz hec sit
.i. deficiat s^c ad gñatōem
Si careat membris genitalibus iste vel illa
.i. ad iudiciōs
Quiq³ sui sexus iungatur ad inspiciendum

.i. cām expmāt
Qui rem iurati dicunt examine quoz
 .i. discretio s^o hoies
Causa ster occulta discreti iudiciumqz
 .i. postmodū .i. cū alia
Postea si coeat hic cum reliqua muliere
 cōpellit s^o mulierē
Logitur ad primam cōmuni iure redire
 .i. stricta in mēbro muliebri
Si nimis est arta mulier sibi subueniatur
 s^o aliq̄ .i. occulta medicina
Angento vel secreto medicamine que si
 .i. posse vident .i. trāfactis
Nil profunt aliam licet sibi ducere. lapsis
 .i. trib^o annis
Annis inde tribus alii si facta marito
 s^o mulier apta s^o viro
Decabilis fuerit eadem reddi sibi debet

Chic ponit alios casus matrimonii impediētes. quozum primus est iste. si aliquis dimittat mulierē ppter fornicationem. si nō vult ei recōciliari tunc debet manere castus. si aut non manet cast^o sed fornicat cū alia muliere tunc cogit redire ad pmā. sic pari lege fit q̄ mulier adultera non p̄ viro inhibere claustrū intrare si vult. ¶ **S**ecūds casus ē iste: si aliqua mulier habet furē q̄ p̄tra suā voluntatē facit furtum. tunc null^o confessoz debet ei consulere q̄ maneat cum eo. nisi ip̄e velit desistere a furto. attamē si mulier nō maneat cum illo. z si vir in occulto venerit ad mulierē p̄tereret iura thori. tūc nō dz illi denegare. quia est illi legittima vxor. sed tal^o mulier non dz cū eo cubere in manifesto ppter mai^o periculum euitā dūne talis mulier videatur p̄iceps furti. ¶ **T**ercia^o casus ē iste. si aliquis vir est qui non p̄t reddere iura coniugalia. videlz coitum p̄p̄ cās accidētales. vt si esset intorricatus. ita q̄ est nimis frigid^o vel quod est infect^o alijs maleficijs. modo si tunc est am̄borum voluntas cocūdirz non possunt tunc debent ambo simul communicari ad tres annos. si tunc illud maleficium cessat tunc non debent separari. si aut illud maleficium non cessat tunc dñt ab inuicē separari. sed si volunt simul esse casti inuicem conmorari hoc possunt facere. sed si vna persona. siue mulier. siue vir nō velit sic cum alio manere. tunc debent separari. ¶ **Q**uart^o casus est iste. si vir vel mulier careat vsualibus. ita q̄ non haberz membra genitalia sic q̄ coire non possunt si esset defectus ex parte mulieris vel viri. tunc hoc debet mitti ad illos qui sunt iurati. Et isti debent valde occulte respicere ex parte cuius sit defectus talis operis coeundi. Et scdm hoc debent iudicare vtrum vir z mulier possunt reddere siue agere inuicem iura thori

Summula Raymundi

vel nonne quolibet d'zari suo sexui ad examinadū. & hoc d'z fieri occulte. & si defect' nō est ex pte mulieris tunc d'z redire ad maritū. Si at' defectus est ex pte viri vir duxit aliā tūc cogit ire ad primā & dimittere secundam. ¶ Quart' casus est iste. si mulier in vulua est nimis arcta ita q' vir non p't membris suū inducere sic q' eā carnalit' cognosceret tunc p'm medicos q' sūt scrutari seu expiri de talibus d'z eis sbuenire medicamine secrete. ita q' reddat' abilis viro. s'z tñ elapsis tribus annis si tūc nō valet scit tunc p't fieri diuortiu inter eos. Si at' illa mulier est abilis alteri viro tunc de iure d'z redire ad p'mū vir. Nā quā rōe ē abilis viro secundo eadem rōe erit abilis viro p'mo.

¶ Notandū ex littera habet' q' impotētia est viciū corpis m'fimoniuū p'trahendū phibense diminuens p'tractū. & p'tingit aliq' ex defectu q'ntitatis videlz an t'ps det'minat'z an annos maturos in vtroq'z videlz ante duodecim annos in femella. & q'tuordecim annos in viro. Aliq' aut' p'tingit impotētia talis ex naturali dispōne. q' forte natural' est nimis frigidus. & illa frigiditas impedit m'fimoniuū p'trahendū: nō solū in viro sed etiā in muliere. Aliq' venit ex castratōe. vt si vir eēt castratus & p'bat' tunc hec est impotentia generandi. & illa castratio impedit plenē. Et iō d'r p'hs in libro de aia. Naturalissimū opm est in viuētib' spontāneā g'natōem non hūitibus & non orbatis ex similibus similia generari. Ali' q'ndo impotētia cōtingit ex maleficijs. videlz ex incarnatōe mulieris. Et hoc p'tingit dupl'r. q' vel talis impotētia est t'p'alis ita q' solū ad modicū t'ps durat tūc non dimiuit m'fimoniuū p'tractū nec impedit p'trahendū. Si v' illa potētia ē continua & frequē tunc impedit m'fimoniuū cōtra hēdum & dimiuit contractū. vt p'z extra de corp' viciato.

¶ Notandū. ponat' casus q' aliquis mascul' accipiat vxorē quā h'z vel per tres mēses vel p' integz annū & censcat se eē frigide nature ita q' non pōt coire cū ea & dicat corā iudice q' non possit eā cognoscere p'p' frigiditatē tunc q'r'it v'z sit sepandus ab eavel non. si vxor' h'mōi frigiditatem affir' mat' & iuditiū certū illō cognoscat tunc p'nt' separari ab inuicē s'z tali rōe q' ipse mascul' non ducat aliā in m'fimoniuū. si at' aliā duxerit & illā m'fimonialit' cognouerit tunc red'rit & piurus. & tūc cōpleta p'nia q' illi desup' iniungit' compellit' ire ad p'mā.

¶ Notandū. ponat' q' aliq's p'trahat m'fimoniuū cū puella decē v' duodecim annoz cū ipam velit cognoscere nō possit. illa at' mulier t'pe m'edio incidat egritudinē magnā ita q' penit' amō fieret viro inutilis. tunc q'r'it v'z possint separari. R'ndent doctores si mulier p'traxit hoc a natura et non a lesione viri sic q' nō medicamine medicor' pōt sanari & viro abilitari tūc viro dat' p'tās ducēdi aliā vxorē. si at' in postez p' aliq' s'fidiū redderet' ab il' viro tūc d' iure vir tenet' redire ad p'mā. ¶ Tez ponat' in cāu q' aliq's cuius habeat v'nā filiā q'ndecim annoz tradat eā alicui viro i legit' timū m'fimoniuū: iste at' volens reddere debitum nature nō potēs p'p' inabilitatē puelle. q' d' narās pentib' puelle m'f' d'o recipiēs eā adhuc videt eā esse xginem. & sic pentes dirigentes p' medicorecipiunt concilium ab eo qualiter facient. medic' conspiciens puellam cogitat eā eē virum & nō puellā. & sic p' incisionē manifestāt'ur membra virilia. sic q' omnia ad virum

redificata ibi appareat. tunc querit qd sit faciendū. Rūdent doctores iuris q
 ille vir p̄t ducere aliā vxorē s̄t̄t̄ puella q̄ est s̄ctā vir p̄t ducere aliā sic p̄t fi
 eri q̄ vxor m̄rimonialr duxit vxorē. ¶ Ultimo notādū: Donat q̄ aliq̄
 mascul' duxisset aliquā puellā in vxorē q̄ p̄ multos annos fuit incogni
 ta ab eo. ista puella differēs lram ad Ep̄m affirmās se eē incognitā petēs
 se separi ab eo. tunc querit vtz debeat separi. Rū. si mulier eēt in cā sic q̄
 exptū est p̄ discretas mulieres tūc mulier debet induci informari vt in
 trat religionē vt in castitate do huiat. Si aut̄ vir fuerit in cā. tunc mulie
 ri datur libera voluntas p̄trahēdi cum alio. sed si vir postea redderet abi
 lis. tunc vxor. tenet redire ad eum.

¶ Ut dubitat. Donat q̄ aliq̄s comp̄hēdat vxorē suā in māifesto. p̄t
 qd eā a se remoueat istādo in alienis p̄tib' assumēs habitum religionis vt
 monialit̄ postea vir duc̄ aliā vxorē cū qua p̄trahat plures p̄ueros viuet
 te p̄. na vxorē qd p̄cipiens p̄ma vxor. eriat monasteriū repetendo vix suū
 tunc queritur vtz tenet redire ad eā. dimittere secundā. Rūdent docto
 res iuris. q̄ ille vir ē compellēdus vt relinquat sc̄dam & ducat p̄māe secū
 de mulieri datur libera voluntas p̄trahēdi vel ducēdi aliū vix vel mascul
 lum legitimum.

i. trāns .i. monasteriū .i. te nō p̄sentēte .i. tu vxor. s̄ illa vxor

Ingressus claustrum sine te tua sponsa redibit

s̄ vxor .i. desideras s̄ mulierē. i. postulāti. s̄ mulieri

Ab te si peris hanc nec poscenti sibi reddas

i. dicitū s̄ marit'. s̄ tu vir. s̄ vxor. i. quis. scz mlier

¶ Ira thozī quia nō suus es tua sit licet ista

i. te mortuo s̄ viro s̄ nos raymund'

De te defuncto reliquo nubat prohibemus

s̄ m̄rimonū .i. p̄pellor s̄ puellā. i. nō .i. p̄ucta

Ducere si cogor aliquam. nec sit mihi iuncta

i. carnalē s̄ carnal' s̄ carnalis s̄ mulierē

¶ Come pater meus aut frater bene ducit eandem

s̄ mulieri. i. integer s̄ ep̄s

Si nō consensus illi purus fuit in me

s̄ legitima scz carnalis scz vir vel mulier

Et vxorē mei fratris si tu genuisti

i. filiā .i. diure s̄ m̄rimonialr filia

¶ Prolem femineam licite mihi iungitur ista

p̄vel .i. filia mea .i. ecōuerso itelligit dyuro

Sive mea nata casus conuertitur ille

s̄ legitima. scz carnal' carnal' s̄ ē nouerca

De muliere mei patris que nō mea mater

i. genita. i. p̄ua puella p̄vel. s̄ p̄ueris .i. copula

¶ Coita filiola mihi siue meis. bene nubit

Sumula ragnmundi

.i. tatr .i. tenere des .i. punctionis
Sic de personis teneas tibi sanguine iunctis
.i. alteri^o prochie. i. mlier s^c plebanu. i. accesserit. s^c mlier^e.

Si gregis alterius ouis ad te venerit illam
s^c mrimonafr .i. tu^o prochian^o. i. p^oroze legitia.

Non tuus agnoscat aries pro coniuge donec
.i. illd. i. liquet .i. ista mlier .i. ab omi viro

Hoc constat q^d sit ouis ista solura marito
.i. d^o alia villa exns .i. trasit s^c plebanu.

Et asculus alterius ville si venerit ad te
.i. d^o ppld s^c plebao s^c legitie s^c aliquā

De grege commisso tibi non ducat de iure probatur
.i. solut^o .i. tādus .i. legalit. i. attestat

Q^d sit liber ab hac donec de iure proaatur

Hic autor ponit alios casus circa mrimoniū q^d p^omus est. si aliqs vir
sumeret puellāz ipa cureret de viro iurādo ordine. tunc vir p^ot eā postu
lare de ordine. Et hoc facto. si tūc puella postulare d^o viro copulā carna
lem. tūc p^ot ei denegare. rō ē. q^d ipa vouit castitatē vt ois monialis fac^o q^d
intra claustrū. Si āt vir postulare d^o ea iurā p^ogalia. tūc ipa mlier tene^o
reddere viro. Et pena illi^o mulier^e est. q^d si ille vir mozeret q^d ipa nūq^o nu
bit alteri viro. Deinde m^o s^c bdit h^om casum. dicens si aliqs p^o violentiam
cozū sumere vxorēz ipa p^ot necessitatem p^osentit sed non cognoscit eam
carnal^o. post p^omissionē. tunc ipē discedente ab ea seq^ote die z immedie
tunc fratr. s. h^o. vel p^ot p^ot sumere eandē mulierē. dein s^c bdit cū casum dis
cens. q^d al. q^d p^ot ducere filiā vxoris sui p^oris s^c tali p^obitōe si illa filia nō est
sua siue carnalis sui p^oris. vbigrā. si aliquis vir duceret viduā q^d vidua ha
beret filiā ab alio viro. si tunc p^ot sumit viduā. tunc fili^o illi^o p^oris p^ot sume
re filiā illi^o viduez si tunc ille non sumit filiā sui p^oris cum ipa nō est filia
ei^o h^om carnē. sed solū h^om vocē. Deinde s^c bdit q^otum casum dicens. si vxor
fratris alicuius ipō fratre mortuo sociatur alteri viro z pariat filiā cū eo.
tunc frater p^oris viri p^ot ducere filiā quā habuit cū scdo viro: sic p^osimilit
si placeret filio tunc p^ot dicere soroz ē p^oris viri. Ex hoc āt sumunt iuriske
ynā regulā. q^d p^ot p^ot ducere m^osem. z filius filiā quā nō genuit pater illi^o.
Deinde s^c bdit q^otum casum dicens. si aliq^o cēt ouis. i. parochiana veni
ret ad te z vellet ducere maritū de tuis prochianis. tunc talis plebanus
non debet ei aliquē arietē dare. i. virū d^o suis nisi pus sciat q^d illa mlier sit
solura a quolibet viro ne postea diuortiu inter eos celebraret. Deind s^c b
dit vltimū casum dicens. q^d aliquis mascul^o alteri^o ville non debz sume
re aliquā vxorē d^o grege commisso nisi p^obatur q^d talis vir cēt libere cō
ditōis. Rō est. q^d vt forte apposita ē vel h^oet alios casus impediētes ma
trimonium.

Circa lrām notādū. p^o vxorem alicuius intrare religionem p^otingit du
pliciter. vel em copula carnalis fuit pus p^otacta vel non. si p^omo. tūc nō
debet intrare religionem sine consensu viri. nec vir sine consensu mulier^e

nisi ambo intrarent ordinē. Si autē copula carnalis non p̄cessit tūc absq̄
velletiri ip̄a p̄t intrare ordinem quia tutius securi est d̄o h̄uire i castita
te q̄ mundane viuere. Et id̄ secundū h̄ic sustinet̄ e non p̄mū. Itē si vir
est vetus et antiquus et mulier iuuenis. tunc ip̄e licite p̄t intrare religionē
Et hoc est v̄m si de eo non p̄sumit̄ incōr̄nētia. Et si tunc vir v̄duerit d̄t
licentari ad religionē saltē mulieri legitima consentiente.

¶ Secdo est notādū p̄ modū dubitationis. v̄t d̄ns Ap̄st̄ic⁹ habeat disp̄s̄
sare de matrimonio contractoyt si vir sine consensu mulieris intraret re
ligionem. v̄trum tunc vir posset desponsari cum domino Apostolico sic
q̄ in religione permaneret sine consensu vxoris legitime. R̄s̄d̄etur q̄ n̄.
quia papa non dispensat in illo cāu cum tali et in q̄ pluribus casibus. v̄n
de domiuis Apostolicis p̄mo non habet dispensare contra articlos f̄s̄
dei christianez contra generale statutum ecclesie rhomane. sed ip̄e Apo
stolicus contra statutum q̄d non est om̄ino generale sicut de continētia
sacerdotum vel aliorum huiusmodi bene potest dispensare. Et tamen
aliqui dicūt. q̄ dominus Apostolicus potest dispensare p̄tra generalem
statutum ecclesie. Secdo domin⁹ Apostolicus non habet dispensare cum
his que s̄t contra statutum monachoz nisi ex magna cā. sicut s̄t Augu
stinenses minores p̄dicatores qui non d̄nt habere aliqua b̄da p̄pria. quia
illa dicunt̄ mendici. et ergo papa non dispensat cum istis et si hoc facerz cō
tra statuta iuris faceret.

¶ Tercio Ap̄st̄icus non h̄t dispensare in his que in sua natura s̄t mal̄.
v̄t illa que s̄t phibita in statutis rhomane ecclesie. sicut ē symonia et hu
iusmodi. Quarto Ap̄st̄olic⁹ non dispensat cum bigamis. sed qui ordi
nat̄ biguū ad sacros ordines cum istis domio⁹ Ap̄st̄olic⁹ p̄t dispensare.
V̄timo domin⁹ Ap̄st̄olic⁹ non p̄t dispensare contra dicta Quagelij san
cti. sed b̄n̄ p̄t dispensare contra ius naturale.

¶ Tercio est notādū de casibus. p̄mus est iste. Ponatur in cāu q̄ aliq̄s
p̄noctans in domo alicuius ciuis et filia hospitis circa eum reperatur q̄
nondum eam cognouit et cogitur p̄violētiam eam obfuar̄e ip̄e facit p̄
missum q̄ eam velit obfuar̄e sequenti die receberz ab ea. tunc queritur
v̄trum ip̄e sit coactus eam obfuar̄e vel non. Ibi responderetur. q̄ si talis
est coactus ad eam p̄violētiam et non cognouit eam carnalit̄ post p̄
missum. tunc non tenetur redire ad eam siue eam obfuar̄e. Sed illam
puellam bene potest matrimonialiter ducere pater vel frater eius v̄l ip̄e
potest licite recedere cū dispensatione epi. si aut̄ ip̄am cognouit carnalit̄
post p̄missum. tunc nulla modo posset seperari ab ea sic tenetur eā obf
uare. Item q̄ magis est. si ip̄e socius cognouisset filiam ciuis p̄violē
tiam anteq̄ pater venisset. et tunc postea p̄violētia cogretur eā ducere n̄
staret m̄rimonium.

¶ Secd̄s casus ponat̄ in cāu. q̄ p̄r et m̄r mutuo h̄rēt filios et postmoduz
eueniat q̄ v̄n⁹ illoz h̄ret cām sepationis. sic q̄ sn̄ia diuortij diuulgat̄ con
tra ambas p̄sonas. et si tunc postea secreta se m̄rimonialit̄ cognouissent
et generarent filios et filias. tunc dubitat̄ an tunc filij essent particeps pa
terne hereditatis vel v̄trum essent pueri legitimi. responderetur q̄ non. q̄
p̄mū pueri fuerunt legitimi anteq̄ sententia diuortij erat d̄. diuulgata.

Summula raymundi

Si autem ultra suam diuortis remansissent generassent illi essent illegitimi
et sic tunc ex parte non dicitur esse princeps paternae hereditatis. ¶ Tercius casus ponatur
in causa quod aliquis sit diues sicut dicitur fenum fuisse de quodam rege fracie quod cum sua
uxore gignere pueros non poterat tamen puer pulchre dispositionis a mercatori
bus fuit ductus induerunt aureos et regalibus indutus et erat sibi repositus et post
modum fecit uxorem suam iacere in puerulo dicens eam peperisse eundem puerum et si
tunc iste rex per diuinam gratiam post octauum annum siue alium nouum filium legiti-
mum obtineret. tunc quod utrumque cum secundo dicitur esse princeps hereditatis. Et ponatur quod
iste primus puer credat se esse filium legitimum siue volens habere partem hereditatis
et non separe ab hereditate. tunc queritur quod sit faciendum. Ad hunc casum
duplex respondetur. nam quidam sic dicunt quod talis puer primus non potest esse princeps patris
ne hereditatis. Et si pater hoc admitteret tunc peccarent mortaliter face-
rent rapinam de propriis bonis et hereditates proprias filiis suis legitimum aufer-
rent. Ponatur quod aliqui mulier duceret uxorem quam crederet esse liberam quam tamen prius
uxorem legitimam habet. tunc queritur utrum cum prima debeat contrahere vel cum secunda. ibi
respondetur per distinctionem vel ergo ista mulier sciuit uxorem istam habuisse aliam vel non.
si sciuit. tunc matrimonio non stabit nec est obsequium dicitur si non sciuit hoc esse
duplex vel ignorat simpliciter vel per illud tempus interim quod eum habuit. si tunc
prima mortua dicitur esse obsequium. Si autem primo scilicet quod ipse ignorauit simpliciter quando
accepit eam postea sciuit et insuper illi commansit. tunc non potest eam ducere post
mortem prime mulieris. ¶ Quartus casus est. ponatur in causa quod aliquis vir cum mu-
liere aliquo diuitum inuicem promississent et postea vir vellet separe ab ea. proponatur
coram iudice eam ancillam et petit separe ab ea. tunc dubitatur utrum illa sit sepanda
ab eo. ibi respondetur quod si talis arguit eam carnalem propter quod ipse iudex audiuit eam esse an-
cillam. tunc non tenet separe ab eo. Si autem non arguerit eam carnalem ipse debet eam ancillam
la coram iudice. tunc ipse vir tenet restituere pecuniam quam cepit pro dote. et sic
tunc separet in nomine domini. ¶ Quintus casus. ponatur quod aliquis diaconus habens uxorem
legitimam et episcopus velit separe eam ab eo propter excommunicationem et ille nihil aduersus
tat suam excommunicationem. tunc queritur utrum episcopus dicitur esse compellere ab hoc quod eam di-
mittat. respondetur quod si talis voluerit transire ad ordines sacros tunc ipse licite potest
eam dimittere tunc post eius laudabilem conversionem potest promoueri ad sacros or-
dines iuncta illi penitentia desuper. ¶ Sextus casus. ponatur quod aliquis faciat sibi de
spoliariam puellam vel viduam propter pecuniam vel diuitias ita quod si vellet eam
fraudulenter accipere habere trans in calceis siue in ocreis dicat iterum quod ego
trans in calceis super istam trans. ego ducam te in uxorem dicitur trans quam habet in calceis et am-
bos sententibus deponat terram de calceis dicens se non ambulare super istam
trans quam denotat. Tunc queritur utrum talis sit sepandus siue non ex videtur quod sic.
quod ibi in primo fuit tractatus conditionaliter. ex eo quod ipse promissit eam ducere intrinsece
quod transiret super istam trans quam in calceis vel in ocreis haberet. et quod videtur quod ibi
est solutio et sepandus. In oppositum est forma matrimonij videtur dicitur quod de prius
ritus non separe nisi mors. ibi respondetur quod talis non sit sepandus ab eo. quod ibi illa
probitio non impedit matrimonium. quod ecclesia non iudicat de occultis sed solum
de manifestis. ideo illa fallacia est non fallit. ¶ Ultimus casus. ponatur quod aliquis
ducatur in quibus stricta vuluauit eam non potest cogitare carnalem tamen ista ipse gne-
tur et ponatur ulterius in causa quod aliquis cum vna contraxisset matrimonium
nium. Sed non dum copula carnalis fuisset secuta ille non existens in bal-

neo semel virile emittere. puella aut sibi desponsata ad eundem locum venire sic sicut narat commentator albertus in secretis mulierum tunc ponat ulterius quod matris illius pertrahat semine viri et videtur puella ab eo incognita esse imo pregnantam non volens eam ducere dicens eam cum alio viro esse fornicatam tunc dicitur quid sit faciendum in tali casu. ibi respondet breuiter stante meliori correctione si puella potest habere firmum testimonium per naturales phos per alios viros idoneos circa hanc materiam quod impregnata sit a semine illius ipse tenet eam ducere. Sed si secus fuerit non teneat.

.i. duasyxores matrimonialr .i. aliqs

Si duxit binas mulieres legitimas quis

vix relinqt. s. tu iudex. i. cogere .s. duxit

Nunc vt dimittat debes arcere secundam

.s. mulierem copulata fuit .s. viri scz quod dimittat scdm

Hanc econuerso si nupserit illa duobus

.i. deme .i. impediētes p̄mū p̄tractū

Accipe legitimos casus interuenientes

.s. in exēplo .s. mulier .i. tua p̄anguinea. fortassis

At si prima tua sit neptis vel tua forte

.i. tu amica p̄vl̄ p̄ma mulier. s. p̄ baptisimū vel p̄firmatōem

Affinis vel soror hec sit tua spiritualis

Hic sup̄ addit alios casus dicens. si aliqs h̄et vxorē legitimā ille non debet ducere aliā. Si aut ducit aliā tunc ipse d̄z cogit ab h̄y rebat ad prius mā hoc est tm̄ dicere. Si aliqs vir sumeret duas vxores ad thoz legitimū tunc sacerdos d̄z vix cogere mediāte iure vt dimittat scdm mulierem et m̄eat cū p̄ma. Et h̄ quertit sic. si aliq̄ mulier h̄et duos viros siue ducet duos viros ad thoz legitimū tunc sacerdos debet eā cogere mediāte iure vt dimittat scdm vixz maneat circa p̄mū hoc est vixz si cā legitima n̄ adesset. qz si vir h̄et duas vxores et illi postmodum declararet quod prima mulier esset de affinitate viri infra q̄ntū gradū tunc ibi potest fieri legatio. Et tunc manere d̄z circa scdm mulierē.

Circa trāam notādū. qz rō l̄e fm̄ sc̄m̄ Thomā est ista qz quodāmodo est p̄tra ius naturale vnam p̄sonā habere plures viros. Et t̄ia est p̄tra ius scriptū p̄mū p̄z sic. qz finis matrimonij est p̄lis ḡnatio et ipius ad laudem dei educatio. mō quous vnus vir poterit plures secundare mulieres tamē filij plurimaz vxorz non p̄nt simul bene educare ad laudē dei p̄p̄ mulierum rixas. Sed tamen min̄ licet vnā mulierem plures viros habere quia plures viri non secundant mulierem sed bene secunditatē impediunt vt p̄z de publicanis mulieribus. Et t̄iam quod sit cōtra ius scriptum p̄z p̄ Aplm̄ dicentē alligat̄ es vxori noli querere solutōem. sed q̄ duē secūbā prima viuente petit solutōem p̄me mulieris vt constat quoniam a prima recedit et secunde mulieri adheret.

Item matrimonium significat v̄nionem christicū ecclesia s̄z signuz et signatum debent se p̄formare et inuicem correspondere sed hoc nō facit v̄nio mulieris et duoz virorum nec v̄nuz viri et duarum mulieruz quā

Summula Raymundi

re potius non dicitur in matrimonium.

Secundo est notandum: quod ille casus quem Raymundus hic ponit ista firmiter et stricte ligat quod si paganus qui haberet plures uxores converterent ad fidem tunc deberet scrutaris interrogare ab eo quam prius sumpseret sive duxisset. et illam tenet retinere alias aut dimittere.

Tercio est notandum. quod illud impedimentum auctor hic tangit in lege est inter illos qui habent plures uxores et istud impedimentum vocatur ligamentum. Et dicitur esse illud cum quis alteri coniungitur carnaliter in matrimonium et impedimentum ligationis non soluitur cum quando aliquis coniungitur altere carnaliter secunda copula carnali. sed etiam reus quando aliquis coniungitur alteri dummodo intuenit consensum de presenti per extra de sponsa.

Quarto notandum. quod causa propter quam vir poterit dimittere uxorem est nimia et inordinata fornicatio et cum ipse dimittit eam non potest aliam cognoscere sed moderamen prorsus si tunc uxor ab eo non est carnaliter cognita et aliterque admittit adultera est. quia uxor matrimonium est inter illas licet ibi carnalis copula non sit secuta.

Quinto notatur ponatur casus quod tempore naturaliter veniat unus fur ad hospitium unius qui habet pulchram uxorem et volens intrare a marito audiatur qui surgens quasi credat talez extra domum circumquaque ambulante tunc fur incipiat per hostium accedens uxorem sed illius uerbis ipsa se agitudo quofacto recipiat vestimenta aliquat recebat. Et marito reuente ad uxorem volens eam consolaret tunc ipsa respondet dicens tu apud me fuisti hic et me se agitat sic cognouisti carnaliter. Tunc dubitatur ex quo audiunt ipsa esse cognitam a fure ut ipsa sit tenenda pro adultera et ut ipsa sit sepanda ab eo Respondetur quod non ex quo ipsa credidit fure fore maritum eius et fuit decepta per uerba furis tunc non est ab eo sepanda. Si autem fure nouisset non fore maritum eius et fornicationem cum eo commisisset. tunc esset adultera et sepanda ab eo.

.i. uxor .i. uitas uxorem leprosam

Si tua sit coniunx infecta licet fugias hanc

.i. accipe .i. non potes uxorem .i. quousque

Ducere non debes aliam donec moriatur

requirit quideam mulieri .i. nutrimenta

Ipe fides quod uult des corporis huius alimenta

ualeas casteviuas. scilicet potes abstinere. scilicet mulier leprosa

Si potes abstinere si non eadem tibi carnis

.i. tribuat .i. transgressor legitimi thori .i. aliam mulierem agnoueris

Debita persoluet vel adulter eris aliunde

.i. huiusmodi in medio virili .i. dimittat uxor

Si vir castretur sua nunquam deserat illum

scilicet relinquit mulierem .i. illa sustinet defectum

Femina nec uir eam quocumque modo pariatur

Hic magister ponit alios casus de matrimonio dicens si tua mulier est infecta cum aliquo uenenosum vel cum aliqua infirmitate vel cum lepra tunc propter

Alia causaz matrimoniu3 potest dissolui separie post separatōez vñ dissola
 tōez vir non debet sumere aliā vxorē nisi ipa sit mortua & si ipa est indigē
 e egenā tunc vir tenetur ei procurare & dare nutrimentū coꝝporis. Tūc
 ibi (Si potes abstinere) vult tātū si masculus potest tūc debet continē
 ter viuere vel sicutiq; velit coire tunc noscat vxorē leprosa3 siue infectā. ne
 aliunde adulterium committat. Tunc ibi (si vir castratur) magister pōit
 documentū aliud siue aliū casuz dicens si vir puaretur mēbris sexionali
 bus siue genitalibus quocunq; modo hoc fieret tunc ipa mulier nō de
 bet eū ppter hoc deserere & econuerso si mulier occuparetur apostemati
 bus vel alijs infirmitatibus per tres vel per sex annos vel plures tūc p
 terea vir non d3 mulierē delinquere.

¶ Circa lrā3 nota: Ex quo vir vxor sunt vna caro cū hoc aio inuicē cō
 morari. Et si vir tunc non potest habere abstinentiā carnis vnde tunc de
 bet postulare debitū carnis. ex quo ipa esset infecta cū aliq; veneno vel cuz
 aliqua infirmitate vt lrā dicit sic erit dubiū an ipē d3 postulare iura cō
 iugalia ab ipa vxore infecta an ab aliena non p̄mū. qz sepatio est facta et3
 non scōm. qz si alias faceret fieret adulteri. Ibi r̄ndet d3 textū qz mu
 lier leprosa siue veneno infecta debet ei psoluere debitū thori ne fiat ad
 ulter. Et hoc est vey si ipē vir nullaten⁹ p̄t coitu carere.

¶ Secūdo est notādū. magister in lrā ponit duos casus p̄mū de lepra: s̄m
 de castratōe siue de inabilitatōe q̄o dñt intelligi dūmō accederēt post
 copulā carnalē. qz ante copulā carnalē tā lepra qz castratio ipedit matris
 moniū q̄trahendūz diminuit contractū.

¶ Tercio notādū d3 sc̄m Thomā p̄iunx̄ infecta lepra post copulā carnalē
 licet tenet viro reddere iura p̄ iugalia non aut tenet viro cohabitare. qz
 non tā cito inficit q̄s ex coitu sicut ex frequēti cohabitātōe. Si at̄ alē cō
 iugū possit abstinere meli⁹ esset quiavt sic possent generari. Puri leprosi
 vel ipē vir et quādoq; possit infici ab ipa muliere vt d̄t lrā & si potes ab
 stineas. Tē filij debent manere cū sano ne inficiantur. Et dicit littera
 (Cocere nō debes alias) & ibi innuit tantū qz lepra non est ipeditū ipe
 diens m̄rimoniu3 q̄tractū.

¶ Mercio ē notādū. qz simplicia spolia lepra supueiēte licite p̄nt d̄strū
 p̄t solui sanus ab copulā maritalē p̄sumendā cōpelli non d3 vt patet
 de p̄iugio leprosoꝝ capitulo vltimo.

¶ Quarto est notādū. qz vir san⁹ cū muliere leprosa d̄ necessarri3 p̄uide
 redyrt ē d̄ victu & vestitu & lz istū sunt sepati ab inuicē p̄ hoc ne alē ab al
 tero interficiat tñq̄ ad eoz bona q̄ possident separi non p̄nt.

¶ Quinto nota. Ex lrā habetur qz ipē vir post copulā carnalē si sit ipō
 tens qui p̄ius fuit potens. tunc mulier non debet euz relinquare p̄p̄ h
 e confimiliter econuerso. Si ipa mulier postqz est cognita a viro sit ipō
 tens & ei inepta tunc ipē vir p̄p̄ hoc non d3 eā dimittere. Rō illi⁹ ē talis. qz
 matrimoniu3 est vinculū indissolubile quod stabit p̄ totā vitā p̄iugatorū
 non interueniente adulterio.

¶ Vltimo notandū. qz consiliū est iste qui est mag⁹ apt⁹ ad coitū p̄tinent
 viuat ne fiat adulter. Omis em̄ ille adulter est qui cognoscit aliā vxorēz
 a suo legitima muliere.

Summula Raymundi

s. mulier p̄ma in articulo mortis simplici fornicatōe. i. florasti

Si sit in extremis quā similiter violasti

p̄missione .i. ducere cessante

Atq; fidem dederis hanc ducere velle. fugato

i. infirmitate .s. mulierē .i. d. tali puirio

Porbo si ducas a liam periurus es inde

p̄niam habeas .i. p̄tractū .i. dissolue. h̄ ē cū scda muliere dz manere.

Digne peniteas pactum non solue secundum

.s. carnalr .s. p̄cubina

Post iuramentum nisi cognita sit tibi prima

.s. manifeste .i. dispōsare mulierē sic dictā

Si mihi iurasti q̄ velles ducere bertam

.i. dispōsas sic dicta. i. matrimonii .s. cū scda

Et ducas agatham cōtractus tunc stabit et tu

.i. q̄ false iurasti .i. cū tormētis

Q̄ male iurasti debes exoluere penis

mulierē. s. vir .s. vxor .s. mulier inuit⁹

Quam tu duxisti tua non erit illa coactus.

.s. mulier .s. vxor .s. mulierē. i. volūtaria. i. reuenisti

Nece eadem tua sit ad eam si sponte redisti

.s. mulier. i. p̄sensuz p̄bz. s. vir. s. mulieri p̄sentē. s. alteri viro

Si tibi consentit nec tu sibi nubere nulli

mulieri lilitū est .i. donec mortu⁹ es .i. inhihet

Quic licet vsq; tuam post mortem non prohibet lex

.s. vix .s. mulierē .s. inducēdo aliā vxorē

Ducere te reliquam nec cogere te valet illud

.s. mulierē .i. pecunias

De si duxisti quia promisi tibi nummos

.s. nūmos .s. deberim tibi viro .i. ista defraudatio

Et nullos dederim non sepat iste dolus nos

¶ Hic magister sup̄addit alios casus de matrimonio dicēs: si aliq̄s haberet p̄cubinā quam sump̄sisset per verba de futuro & cū iuramēto et si tūc illa incurreret infirmitatē egrotare lōga infirmitate si sup̄uixerit & p̄stine sanitati fuerit restituta & tales conduceret aliam tūc ille d̄ facto est periurus sed tamen cum scda muliere manere debet & dz agere p̄niam de periurio & hoc est verum si primam concubinam post iuramentum carnaliter non cognouit. Quia si sic tunc tenetur redire ad p̄mam & dismittere secundam. tunc ibi (Si mihi iurasti) vult si aliq̄s iurauit sumere bertam ad thorum legitimū & sumeret eius sororem videlicet agatham tūc illud matrimonii stabit cū agatha: ip̄e tenet satisfacere iuramento cū p̄nā. & hoc est v̄p̄ eo sciētē q̄ sump̄sit agathā. Tūc ibi quā duxisti sup̄addit aliū casum dicēs. si aliq̄s duceret vxorē coacte tūc si tenet

etiam obfluare si postea non adhibeat consensum nec copula carnalis ibi adhibetur. et si ita euenierit quod mulier consentiret viro. et vir non consentiret mulieri. tunc mulier non potest ducere alium videlicet propter eius consensum. sed vir bene potest ducere aliam propter. quod si fecerit consensum. sed coactus fuerat. Tunc ibi (Si me duxeris) potest una doctrina dici. si quis sumeret propter pecuniam et diuitias. et crederet in se esse habere multos nummos vel quod mulier dicat. sumas me ego tibi dabo centum marcas vel mille: iste autem credens istis verbis sumit eam legitime in facie ecclesie post hoc autem vir postulans nummos inueniens crumenam vacuum: an tunc matrimonium possit reuocare. Reditur lra quod non. quia ille dolens non separat matrimonium.

Circa lram nota. prius dicitur ille qui frangit eius proprium iuramentum sic ille qui iurauit ducere primam si in ipso aliam a prima factam prius videlicet lra preterit: et si contra traheret scilicet per sponsalia prima adhuc incubenter et alia immediate moreretur ante quam ea nosceret carnaliter primam viuente eam sumeret. tunc satisfaceret iuramento. sed non intentio. quod iurauit eam sumere. et hoc fecit. sed intendebat secundam sumere si uicisset et hoc non satisfecit.

Secundo notandum. quod si aliquis vir trahit sponsalia de futuro cum concubina sua iam laborando in extremis addendo iuramentum. ita quod per illud iuramentum ipsa cognita reducit reliquam. tunc dicitur prius debet manere cum secunda et illud et preterit cum dicitur. Si sit in extremis.

Tercio notandum. de lra. Factum non soluo secundum. Res illi? Iste est ista. quod cum secunda muliere consumatum est matrimonium ad suam perfectionem reductum. sed cum prima quod nondum soluta est copula carnalis nondum consumatum est matrimonium. sed solum facta sunt sponsalia. sed si aliquis cognouisset carnaliter. tunc matrimonium primum esset consumatum et perfectum. sed secundum nullum est. et igitur dicitur in textu. Post iuramentum.

Quarto notandum. ibi (Si mihi iurasti) quod si aliquis trahit per verba de futuro sponsalia cum aliquo virgine vel muliere addito iuramento. et deinde permittit matrimonium cum reliqua non obstante illo iuramento. ipse debet manere cum secunda. et hoc patet hic in lra et decretalibus capitulo de sponsalibus. sed si in verba traxit per verba de futuro. tunc debet cum prima stare. propter cunctatam ne agat periculum. sed si iuste iuratur per me mulierem vel alteri ad manum siue prima sit cognita. siue non. tunc tenet eam sumere.

Quinto notandum. quod sicut iura proclamantur. tunc intras matrimonium. debet habere libere bona voluntate. Non si aliquis tuit coactus sine proprio consensu. tunc matrimonium non habet locum. unde sagaces sacerdotes hanc regulam tenent scire. sic quod quando sponsus et sponsa ueniunt ad domum dei et petunt copulari. tunc sacerdos eorum magna sollicitudine debet interrogare si spontaneus et ex consensu proprio uelint matrimonium intrare. imo et debet interrogare si uerba dilectio sit inter eos. quod si illa inueniuntur eis. tunc fiat copulatio matrimonii in nomine domini. Sed si sacerdos potest scire quod alter illos de proprio consensu matrimonium non intraret sed coactus. tunc non sic copulandi ne postea fieret irreuerentia sacro. vel aliquid inueniens sequitur. sed quod vnum alium relinqueret. Non si aliquis est coactus ad mulierem manens cum ea per diuturnum annum copula carnalis non subsequeretur in illo tempore nec adhibeat consensum voluntatis ad eam. tunc vir non tenet eam dimittere propter mutua et diuturnam cohabitacionem.

Summula Raymundi

Sexto notād. ibi (Si me duxisti) diceret q̄s tūc tñ iura bicūt q̄ fraus
et dol⁹ puniri dñt. s; hui⁹ oppo^m videt h̄ in hoc cau. Rñdet q̄ tal⁹ dol⁹ n̄ pu
nit a iure. iō q̄ ista vir et q̄dāmō dolose. p̄ter finis debiti m̄imonij intē
tōem cōtraxit m̄imonij. nā magis p̄t pecunias et diuitias quā p̄t p̄
licatōem cōtraxit. Secō iō. ius non punit illū dolū ne malef. cōdaret vi
am et occasiōem repudiādi suas vxores. q; facili⁹ alios posset allegare in
hui⁹ dolo. Et ille dol⁹ nō sufficit tollere essentialia illi⁹ m̄imonij sic facit
error: conditiōis vel p̄sone. q; ista duo impedimenta tollunt cōsensum. s;
cum isto dolo de quo loquit lra fiat bñ consensus.

Dicitio natādū. dcm̄ ē sup̄ in lra. Si iurasti. Rō hui⁹ lfe est. q; m̄imo^m
fundat̄ in cōtractu determinato. sed iuras nullā velle ducere nisi bertā fa
cit contractū indeterminate. eo q; plures vocant̄ hoc noie berta. Si ḡ iste
certez determinate cōtraxit cū agata tūc stabit ibi p̄tract⁹ indissolubiliter.
Itē rō illi⁹ lre vici; quā tu duxisti est iste. q; consensus liber est de essentia
m̄imonij: et h; se quodāmō sicut forma eēntialis ipi⁹ m̄imonij. Et h̄m
p̄m. forma est que dat esse rei. ideo q; deficiēte forma rei tunc nihil sit
ḡ deficiente cōsensu alteri⁹ p̄sone contrahētū q̄ntū ad illā p̄sonā si erit
m̄imonij. Si aut̄ altera p̄sona contrahētū cōsentit q̄ntū ad illā erit ma
trimonij vt dr̄ lra. ḡ s̄bit q; etiā talis p̄sona non p̄t nubere alteri non ob
stāte q; altera p̄sona alteri nubat.

.i. iuramēto p̄firmas s̄ m̄imo^m

Si iuras nolle mulierum ducere post hoc

s̄ mulierē

s̄ tu

Contrahis. iste manet contractus. confitearis

.i. si iuramētū cōmisisti

Quod male iurasti domino facias satis inde

s̄ tu

.i. abiuras

s̄ pctā

Si semel abstineas peccata: lapsus in ista

s̄ pctā

.i. reiterare

s̄ dcā

Non iuras eadem non p̄petrare. sed hec te

intelligere

.i. iuramētū feceris

Scire volo quotiens iuraueris hoc rotiens tu

s̄ p̄petrat⁹

.i. p̄niam .i. fuisse

Pro iuramentis penas absoluerē debes

Nic m̄gr s̄bit alios casus d̄ m̄imonio dicens. si aliq; iurauerit nol
le sumere vxorē: iuramēto factor aliq; tpe clapo sumserit vxorē. an tūc
iuramētū ipedit contractū. Rñdet lra q; non. q; p̄tract⁹ ille stabit. sed ipse
d; satisfacere dō p̄ iuramento qd fecit. Tunc. ibi (Si se) autor pōit aliū
casum p̄ modū doctric; volens si aliq; abiurauerit pctā sel̄ p̄missa nunq̄
velle facere. et si tūc ille relabit̄ in eadē pctā tūc nūq; apli⁹ d; iurare se nel
le cōmittere talia pctā. imo puniēd⁹ ē q̄riēs apli⁹ cōmiserit iuran. etū.

Circa lram̄ nota. q; m̄gr h̄ tāgit aliū ipedimētum ipediēs m̄imontū
contrahendū. diminues p̄tractū qd vocat error fortue. s; tñ illo nō si f̄
cit ipedire m̄imō^m p̄hendū ē diminuerē p̄tractū. s; bñ error conditionis

Secundo nota circa istu casum p̄mū si iuramentū & votū eēt solēnia. tūc hoc iuramentū impedit m̄fimoniu p̄trahendū d̄ quo iuramento solēnē dcm̄ ē supra. vt si aliq̄s pmoueret ad ordinē diaconat⁹ vel s̄bdiaconatus tunc facit iuramentū solenne. & si tūc ille p̄trahit m̄fimoniu. tunc tale iuramentū & votū solēne impediūt m̄fimoniu p̄trahendū & diminuūt p̄tractu & l̄rā auriotis d̄z intelligi d̄ simplici iuramento non solēni.

Tercio notādū. q̄ si aliq̄s abiurat pctā p̄us cōmissa & postea relabitur in eadē pctā tūc ipse tenet dupl̄r penitere. nā tenet penitere p̄mo de iuramento. sc̄do d̄ pctō cōmissō quotienscunq̄ illō ammō fecerit.

Quarto nota. Aliq̄ estimāt q̄ pctā semel p̄missa & cōfessa si sc̄dario ea dē pctā pagerent q̄ tūc illa pctā reuiuiscerent q̄ q̄ndā viua fuerūt. sed alij dicūt. q̄ pctā s̄l cōmissa & cōtrita dē deplāta n̄ reuiuiscūt si iterato cōmittunt. q̄ illoz d̄ns nunq̄ recordabit. nec et̄ p̄mū pctm̄ d̄z q̄s bis p̄fiteri saltē si cōfiteat̄ alicui q̄ h̄z auctoritetē ob soluedi. q̄ alias diuideret p̄fessionez & sic tunc cōcurrerent diuidentia circa sac̄m qd̄ non d̄z fieri.

Quinto notādū est s̄m sc̄m Thomā & s̄m Iosifienē. qm̄ q̄s iurat iuramentū ḡnalez non obligat se ad ip̄e alē. tunc ḡnalitas p̄fessionē & obscuritate parit. si q̄ inuigat casum inopinatū d̄ q̄ si q̄s cogitasset cū iuramentū fec̄ nullo fecisset non tenet hoc iuramentū adimplere & q̄ d̄t in l̄rā) Si iuras nolle. &c. Alia cā eiusdem littere ē. q̄ iuramentum quo quis iurat non velle ducere vxorem non ligat ambas p̄sonas. sed solum iuramentū. q̄ si durit mulierē amplius non solum sui est iuris. sed et̄ mulieris. q̄ tenetur satiffacere iuri. ex eo q̄ h̄z mulierem vicz p̄manēdo cū ip̄a redderit ei debitum carnis cū petit. s̄z exigere debitū carnis ab ip̄a sine pctō non p̄t. Sed dices. nunq̄ tale iuramentū impedit m̄fimoniu contrahendū & videtur q̄ sic. q̄ om̄ne iuramentū quod sine piculo p̄t adimpleri nō debz iritari sed magis p̄fici. sed q̄ tale iuramentum sine periculo p̄t adimpleri. imo et̄ in salute aie. eo q̄ non ipedit hoiem q̄ntū ad celestia regna. igitur istō moderādum ē iuxta p̄dicta.

s̄ v̄ro i   s̄ tu vir   .i. nō velle
Legittime coitum si iuras reddere nolle

.i. qm̄ s̄ a te
Cum petit hic dico quod iurasti nihil esse
s̄ a te p̄petrato   .i. p̄sensuz adhibuerit

Hic iuramento si non consenserit ip̄a
.i. ex postulare. s̄ v̄ro   .i. p̄iugalit̄a

Querere non tibi do consortia carnis ab illa
s̄ mulieris   s̄ v̄ro   s̄ mulierē

Huius post mortem tibi ducere non licet vllam
cōmittis   .i. i tpe in dicto   .i. diminuā

Si facis in banno contractum non reuocabo
.i. corrigere d̄s. .i. post tps in dictū

Corrige post bannū te consilio sapientum

Summula Hammundi

Hic m^r sup addit duo documēta dicens. si vir fecit votum p̄tinentie in
tyoro legitimo muliere nō p̄sentietur si m̄lier postulare vellet debitā car
nis dices sic nō posse carere. tūc h̄ fecit iuramētū p̄tite tñ d̄z solvere debi
tā mulieri. Si at m̄lier fecit p̄sensum ad votū p̄dictū seu iuramētū. tūc vir
non tenet p̄soluere debitū carnis. q̄ tunc hoc factū ē in voluntate ambo
rum. Et si ille idē vir q̄ iā fecisset votū viueret donec mulier morerē tūc
nunq̄ post mortē illi mulieris deberet cognoscere carnalr. nec debez ali
am ducere matrimonialit. **D**ein m^r s̄dit s̄m documētū dicens q̄
si aliq̄s p̄traheret m̄rimoniu q̄ eēnt infōicta eccl̄iay. tūc hoc m̄rimoniu
stabit. s̄z lūgēda s̄ p̄ctā eo q̄ ip̄e fecit p̄tra mādatū eccl̄ie t̄ id̄z viuerē s̄m
p̄siliū sapientū v̄ roze s̄uz p̄fessozis.

Circa lrām nota. q̄ qñ aliq̄ m̄lier non p̄tinent viuerē. tunc iuramē
tum est illicitū nō d̄z tunc iurare p̄tinentiā vite ne mai^r p̄cū s̄i s̄i m̄
currat. S̄i r̄ d̄m q̄ vir non d̄z p̄tinentiā vite viuerē cū scit se h̄re v̄ roze
que p̄tinent viuerē non p̄.

Secūdo notādū. s̄z non est licitū q̄ aliq̄s iurat nolle reddere debitū car
nis p̄p̄v̄ozū s̄ue. eo q̄ tenet ei reddere quoties ip̄e vir fuerit p̄cū a mu
liere. s̄z tñ cū timore dei. vñ t̄p̄ib⁹ sacris cū hoies d̄nt cōicare vel pascha ces
lebrare. tūc ad m̄r⁹ vir p̄ q̄tuoz vel sex dies a p̄p̄v̄oze d̄z abstinere. et il
lud iuramētū intelligēdū ē non ēlicitū qñ v̄ roze non p̄sentit v̄ roze. p̄t tñ
vir ex p̄sensu s̄ue v̄ roze p̄tinent viuerē.

Tercio nota. q̄ si aliq̄s iurat tenere votū p̄tinentie ita q̄ post mortē lo
gicū in v̄ roze nūq̄ alia velit ducere v̄ roze. tūc illd̄ ē h̄uādū et si tunc post
mortē mulieris tenet p̄tinent viuerē. s̄z si aliq̄s moliciōse eā abiurat et odi
ose. tūc illā penā. p̄ dolo et irā de h̄re d̄z. q̄ ip̄a viuerē non h̄z illi⁹ posse ad
debitū carnis exigendū. **Q**uarto notādū q̄ interdictū ab eccl̄ia p̄
tres dies ip̄edit m̄rimo^m p̄trahendū. sed non diminuit p̄tra ctum.

Quinto notādū. lrā d̄t. Si s̄is in bāno: ubi m̄r⁹ p̄ hoc innuit q̄ q̄dā
s̄t p̄a in quib⁹ inhibet q̄ non d̄z fieri m̄rimo^m. vt ē t̄ps aduēt⁹ d̄m. et sic d̄
aliq̄s d̄ quib⁹ patuit supra. vñ istis sacris t̄p̄ib⁹ contrahi possunt sp̄ōsalia
et etiā m̄rimonium qd̄ solum p̄sensu p̄trahitur. sed p̄tractio v̄ roze ad solē
nitates nuptiay p̄hibetur.

Sexto notādū. q̄ in p̄p̄fite p̄ bānū p̄t intelligi s̄nia ex cōicatōis. q̄ ip̄
si ex cōicato oia sacra denegā vt infra patebit. s̄z tñ ex cōicatō⁹ si p̄hit m̄r⁹
mo^m cū aliq̄ m̄liere v̄ b̄gie. ille p̄tract⁹ stabit. s̄z p̄niaz agere d̄z p̄ inobediē

Ultimo nota. Rō hui⁹ s̄c est: q̄ oē iuramētū (tia eccl̄ie.
sicut v̄ votū p̄supponit possibilitatē. s̄z q̄ s̄z Al̄p̄m vir q̄ ad reddidē d̄z debi
ti carnis n̄ ē sui iur⁹ s̄z v̄ roze et ecōuerto. s̄z q̄ s̄m iuristas. null⁹ p̄ iuramētū
suū d̄z alteri facere p̄iudiciū. igit̄ nec vir p̄ iurare castitatē sine p̄sensu mu
lier⁹. Si at mulier p̄sentiret iuramētū staret. et tunc d̄berēt mutuo viuerē
re sicut frat̄ cū sorore. vñ s̄m iura. qñ vir iurat se nolle reddere debitū car
nis seu iura p̄iugalā. tūc h̄ iuramētū p̄dit ius exigēdi debitū carnis. s̄z n̄
ius reddēdi ex q̄ h̄n h̄z in p̄tate sua. s̄z ē in p̄tate s̄ue v̄ roze etiā p̄dit ius re
ducēdi alia v̄ roze post mortē illi⁹. Rō ē: q̄ q̄ntū in eo fuit. tunc votū p̄tine
tie commisit v̄ roze. q̄ tenet h̄uare in quantum melius potest. credo ta
men meliori iudicio interueniente et de discussione fortiori. si aliquis ab

iuraret reddere debitū carnis vni certez legitime vxori q̄ p̄ istā iuratio-
nem non p̄dit ius ducendi aliā vxorem p̄ma mortua. nec et p̄dit ius exi-
gendi debitū carnis ab ista secunda muliere. cum sic simplr n̄ p̄misit ab-
stinentiā. Sed si littera intelligeret q̄ si aliquis abiuraret coire cum n̄. u-
liere simplr exlter. tūc lrā in x̄itate simplr. Tunc ibi (Corrige post ban-
num) Dñs filian dū est talib⁹. q̄ faciāt p̄niam d̄ illo qd̄ fecerunt cōtrafla-
tutum eccliez q̄ scābalizauerunt ita eccliam. Dñs p̄dicte p̄sone ita clādc̄
stine m̄fimonium contrahētes magno se supponunt piculo. nā possz al-
ter alteram dimitterez de facto cum alia cōtraheret sic in adulterio ma-
nere. qz̄ p̄mum m̄fimonium p̄bare non potest p̄ defectum testium. et
go d̄ in textu. corrige post banum.

^{s̄ vel x̄go}
Si begvina deum s̄posum p̄celegerit atqz̄
^{s̄ voti capillos} ^{s̄ x̄go}

In signum crines p̄scideret ista marito
^{.i. tale m̄fimo^m nō p̄t reuocari}

Si nubit nupta maneat. sed peniteat hec

^{.i. castravit. s̄. x̄inētie} ^{q̄trahere m̄fimo^m}

In fregit votum prohibetur nubere talis

^{s̄ talis x̄go} ^{.i. si cōtraxit nō p̄t reuocare}

Ne nubat prohibe. nuptam noli reuocare

^{s̄ viro. i. copulata. i. x̄go n̄ h̄is annos p̄bbatis}

Impubes si sit tibi desponsata puella

^{inhalat hāc desponsatōem} ^{.i. duodecim annoz}

Frizat hoc factum si vult cum sit duodena

^{copula carnalis} ^{.i. āncefferit}

Rarius amicitia si non p̄cesserit vlla

^{marito nō cōsentiente} ^{copula carnalis}

Inuito sponso si non cōmixtio carnis

^{talis puella} ^{m̄fimo^m. s̄ vir}

Intererit potest claustrari contrahet iste

^{s̄ muliere. s̄ nubere. s̄ puelle. s̄ claustr}

Cum reliqua si vult hinc non exire licebit

^{s̄ x̄go} ^{copulari}

Hoc licet ipa velit nec deinceps nubere cuiqz̄

¶ Hic auto: s̄biungit alia documenta d̄ matrimonio dicens. si aliq̄ x̄go
eligeret deum in sponsum. et in signū illius p̄scindat crines suos ita q̄ si
at feculo difformis. tūc ipa nunq̄ p̄sumeret legitimari. et si postmodū le-
gittimat vel nubit. tunc ozeā manere nuptā. sed dz̄ p̄niam agere de tali
iuramento seu voto. sed m̄fimonium reuocari non p̄t. Deinde s̄biun-
git aliud documentū dicens. Si aliqua puella teneret iuuenis desponza
retur ante annos pubertatis. tūc postq̄ ipa venerit ad annos discretōis
seu pubertatis potest reuocare illa sp̄salia. i. m̄fimonii p̄tractū. et hoc est

Summula ragnmundi

vey si copula carnalis inter eos nō ē secuta: et ipa pōt claustrari sine uelle spōsi. et si spōsus postularct eā d claustro nō dz exire ad eū cū illo cōmōzādo. nec ipa postmodū dz nubere alteri uiro.

¶ Circa lrām notādū q hoc q auro: intēdit in lrā ē intelligendū d voto simplicī. qz hoc impedit mīrimo^m p̄trahendū. sed nō dimiuit p̄tractū. v̄ licet aliq̄ ugo uel puella in signū uoti p̄tinētie deponeret crines. tū deposito criniū non solēnsat uotū. Et lz dcm̄ sit quatr uotū solēnsat. tū ad mīrimo^m dirimendū sufficit uotū solenne qd solēnsatū fuerit p̄ susceptōem sacri ordinis aut p̄ p̄fessionē factā alicui religioni p̄ sedē aplicā approbatē p̄ extra de uoto et uoti redemptōe.

¶ Scdo notādū. lz actū ipi^o p̄tractū quē impubescōmittūt p̄nt reuocare cum se uiderint deceptos tpe pubertatis etiā si pater p̄traxerit p̄ filia ipsa p̄t reuocare qñ añ tps pubertatis non h̄ysum et rōem debitā. tñ si p̄senserit postmodū animō reuocare nō p̄t. et iō ipis pueri ponunt tutores vsqz ad decimū quartū annū q̄ ipos regere dnt vt uro se uiuāt et eorū bona ne inutiliter p̄sumant.

¶ Tercio notādū. q sola copula carnalis reuocat uxores d claustro. ideo si aliq̄ puella discureret a uito ad claustrū copula carnali nō puia non dz redire. et ipe uir p̄t p̄trahere cū alia. et hoc est vey si non dederit p̄sensuz q ipa possēt intrare religionem.

¶ Quarto notādū. dicitur quis. tñ sepe supius dcm̄ ē q uotum impedit mīrimo^m p̄trahendū et dirimit p̄tractū. quō hic dz q nō dirimit p̄tractū R̄fir q supius dcm̄ intelligitur de uoto solenni. lz hic auro: loq̄tur d uoto simplicī: qz p̄ abscisionē crinis uel come manu p̄pa non solēnsat uotū. Et intelligitur hec lrā fm̄ hoc cū dt in signū crinis abscindat. Si uo tal̄ puella uel ugo faceret uotū solēne sic q solēnsat abscideretur coma. si p̄traheret mīrimo^m nullum cēt.

¶ Quinto notādū. p̄ meliori intellectu lfe q h̄z iura puella dz pubes in duodecimo anno mascul^o in decimo q̄rto anno. et isto tpe mascul^o et mulier p̄nt sibij nuicē cōmisceri. Nūc dz in textu (irritat) Et rō ē. qz ad mīrimo^m req̄rit p̄sensuz uolūtari^o q̄ uolteri^o p̄supponit deliberatōem et discretio nē. sed qz mascul^o ab q̄rtodecimo anno et mulier ab duodecimo anno carēt discretōe et matura deliberatōe. iō tunc nō h̄nt p̄sensuz uolūtariū. et ex p̄nti añ hoc tps nō p̄nt p̄trahere mīrimoniū. Dñ si hec puella d̄ q̄ in lrā uiderit se delusam cū puenerit ad duodecimū annū p̄t illū p̄tractū mīrimo n̄ irritare. vt dt lrā: et hoc est vey si istā irritatōez nō p̄cesserit copula carnalis. Et hoc dt iō. qz in multis uigor nature et malicia p̄cupiscētie sup̄plent etatē. ita q carnaliter se cōmiscēt ante tps. si q̄ in decimo aut duodecimo anno fuerit carnalis copula pacta stabit mīrimo^m.

s^o in uxore s^o ancillā

Ancillam liber si ducat et hanc putat esse

i. nobilē s^o liber

i. uxor

Ingenuā. si uult nō sua spōsa manebbit

s^o secuta carnal copula

Inter eos q̄quis fuerit commixtio carnis

.i. delusum

Quum se deceptum videt atq; scienter ad eius
s^r p̄gicēdo eā carnalr s^r vir .i. vxor

Trāteat amplexus semel iste sit hęc sua sponsa
s^r ē intelligēdū

Sic ecouerso si nupsit libera seruo

Chic auctor addit alios casus d̄ m̄rimonio dices. si eēt aliq; nobilis et li-
 ber petēs vxorē nobilēz liberat̄ daret sibi ancillā. q̄uisille liber p̄gic̄at eā
 carnalit̄ dū peceperit se delusum p̄t reuocare m̄rimoniū. sed dūz liber sc̄i-
 uerit eā ancillā esse et defug eā p̄gic̄at carnalit̄. tunc stabit m̄rimoniū nec
 p̄t reuocare. Sise est. si aliq; nobilis vel libera sumeret aliquē hūi et puta-
 ret h̄re libez.

Circa lrām notādū. q̄ tale impedimētū d̄: eē impedimētū p̄bitōis. et
 cū hoc cōmittit̄ error p̄sone. vt patuit sup̄za.

Scdo notādū. q̄ ille q̄ ē huilis p̄bitōis nō p̄t petere sepatōem a libera
 p̄pter p̄bitōem. si at nobilis vel liber peteret. tūc possct fieri sepatio. Et si
 militer si liber duxerit liberā quā putaret eē ancillā. tunc talis error non
 p̄t dirimere m̄rimo^m.

Mercio notādū. q̄ vir liber q̄ duxerit ancillā: cognouerit eā fore acil-
 lā. si non intēdit eā retinere ampli⁹ nō d̄z eā p̄gic̄ere. q̄ si eā p̄gic̄at post h̄.
 tunc eā repudiare non p̄t.

Quarto notādū. q̄ p̄t istā p̄bitōem ille q̄ trahit cū aliq; d̄ q̄ capit cauti-
 onēz fideiussores q̄ sit libera. et tñ postea p̄cipit eā eē ancillā. p̄t iste liber
 statim ab ea separi si vult.

Quinto notādū si vir liber duceret ancillā quā putaret liberāz ip̄e li-
 ber postq; sciuerit fore acillā eā p̄gic̄eret carnalr. n̄ p̄t eā repudiare.

Ultimo notādū. q̄ p̄bitio libertat̄ plus restringit hoicm q̄ aliud acci-
 dens. Et iā p̄cessus ḡnatōis p̄t vtilitatē carnis sp̄ inclināt ad pessimum
 nā si aliq; fuerit huilis om̄e ḡnatum erit huile q̄ talis p̄bitio pot⁹ impedit
 m̄rimo^m. Et iā p̄ fuiturē p̄t impedire finis m̄rimonij. scilz. p̄lificatio. q̄
 huus est s̄b potestate sui dñi. vel ancilla s̄b p̄tate sue dñe. q̄ non p̄t vir h̄re
 potestatem vxoris huilis p̄bitōis nisi p̄sentiente dño. Dñ notandū q̄ dūz
 bus mōis liber non potest repudiare ancillā si eam duxerit. Primo q̄n
 do scit eā eē ancillā. et q̄ d̄ lrā. hoc remouēdo (hāc putat eē ingenuā) Se-
 cundo si ignoraret eā eē ancillā et postea ciuerit et tñ eque hūi p̄gic̄it eā car-
 naliter verbis vel factis. tunc tenetur eā iterum huare. q̄ quod semel pla-
 cuit amplius displicere non potest. xv̄idetur placere p̄pter carnalem cog-
 pulā s̄bsecutā.

.i. marit⁹

ad habitādū

.i. vxor

Si vir eat rhomā māsurus ibi sua sponsa

s^r vir

.i. n̄ tenet̄ seq̄ si p̄grinat

Jure sequatur eum. nulq; si sit peregrinus

.i. thoro legitimo

Si sponsum thalamo susceptum deserit vxor

Summula raymundi

^{s' aliqd tal'vroz} ^{s' maritū}
Et fugit in claustrū fugitiua redibit ad ipm
_{no} _{signo} _{i. oñdi}

Si certo poterit exanime virgo probari

_{.i. pbat}

Sexus iuratus examinet hoc mulieris

_{palpatōes} _{.i. aspect⁹}

Per digiti tactus aut intuitus oculorum

¶ Hic autor ostendit alia documēta de matrimonio dicēs. Si aliqd ex-
ret patriā relinquēdo. p̄p̄riā vroz alibi cōtrahēs morā. tūc mlier tenet se
qui vix. et hoc ex v̄z si vir non sit vagabund⁹ et instabilis. vt sunt ioculator
res vel phistulatores. qz si sic eēt. tunc honesta mulier non dz eum sequi.
Deinde s̄bdit secundū documētū. si aliqd sp̄sūs haberet sp̄sām q̄ p̄ma
nocte cureret d̄ eoz intraret claustrū. tunc illa sponsa fugitiua debz redi-
re ad virum nisi p̄tactum membri seu p̄ intuitum oculorū posset certis
tubinaliter p̄bari q̄ cēt v̄go.

¶ Circa lrām notādum. q̄ ex q̄v̄r est caput mulieris. iō si vir intendit ha-
bitare alibi. siue rhome. siue athenis dūmō ip̄e velit esse stabilis. mulier
honestaz p̄ba tenetur sequi virum. si at vir esset instabilis et vagabundus.
tunc mulier non obligatur eum sequi nisi voluntarie hoc velit facere. vt
faciunt vroz ioculatorū et phistulatoz. et h̄s. Et si in cāu vroz alicuius io-
culatoris aut viri vagabūdi seu instabilis cū seq̄ recusat et non p̄t aliq̄ ius-
re ad hoc cogi.

¶ Secūdo notādum. q̄ p̄ aspectū corpis aliq̄ mulier p̄t p̄bare v̄ginem. et in
istō est pot⁹ ei credēdum q̄ viro. Et istā p̄batōem testari dñt honeste mu-
lieres que diligent hoc examinare dñt p̄ tactum vel p̄ visum vt docet lrā.
Et si reptum fuerit q̄ illa sit v̄go tunc talis si velit intrare monasteriū
p̄t manere in claustrō sponso nolente. Si v̄o fuerit inuenta q̄ sit corru-
pta. tunc cogit ad maritum suum redire.

¶ Mercio notādū. stante illo cāu q̄ sponsa diceret se eē v̄ginem et sp̄sūs
dictaret oppositū dicens se ip̄am cognouisse carnalī. tunc dubitatur quid
sit faciēdū. R̄r. q̄ iurat⁹ sex⁹ mulier dz examinare sp̄saz tūc ille mulie-
res dñt iuramēto affirmare q̄lis sp̄sa sit. et si approbat cēt v̄go p̄t manere
in claustrō. si at corrupta fuerit. tūc tenet redire ad sp̄sūm.

¶ Ultimo notādū q̄ rō p̄me partis est. qz s̄m Ap̄sm. vir ē caput mlieris
q̄ mulier tenet sequi vix sicut cetera mēbra suam caput. ergo cōpellēda
est mulier ad cōhabitādum viro suo et ad sequēdum eū si alibi vult habi-
tare et morā trahere. sed sec⁹ est si iuerit rhomā peregrinādi causa vel aliū
de ad mercādum. qz tunc non necesse est mulierē sequi vix nisi velit hoc
ex p̄p̄a voluntate facere. ergo dicit littera (nūsq̄ dum sit p̄grin⁹). Item
p̄ secūdo cāu sciendū q̄ quīs virgo desponsata eēt vel etiā in lecto cū
viro dormiuerit. si nō est cognita carnalī ab eo p̄t intrare religionē vt
pius superius dictū est. sed post copulam carnalē non potest intrare reli-
gionē. qz iurafauit magis religioni q̄ matrimonio. quia illi magis fauēt
q̄ plus congruit saluti anime. Sed religio ex quo ei annexa est p̄nētia

magis colligit salutem anime seu promouet q̄ matrimoniu. q̄ p̄tinētia
est magna virtus vt superius dictum est.

.i. de baptismo. s̄ puer .i. p̄duri
Si de fonte leuat vxor mea quem generauit

s̄ muliere nihil p̄iudicii derogat vxori

Ex alia. p̄iudicium non coniugii sit

.i. corrigat facta .i. voluntarie

Dumiat ecclesia si sint commissa scienter

s̄ aliq̄ nō facere p̄nt s̄ legitime

Nec iuramenta nec vora querunt mulieres

.i. p̄sensu maritorū s̄ faciūt votū. i. p̄sensu p̄ris

Absq̄ viris facere. sic non pueri sine patre

s̄ directe .i. contrahat

Linea descendens de te nunq̄ tibi nubit

.i. acta. i. ratificānt s̄ p̄fecte etatis extrā

Facta valent vidue. sed filia filius extra

s̄ illa vota

Annos que faciunt confirmo nec reuocabo

.i. cū meo p̄iudicio

Non cum iure meo debet transuocere sponsam

.i. in alia parochia .i. ius meū s̄ sponsa

In reliqua villa mea portio pendet ab ista

intendas

Si numerare gradus mihi vis consanguinitatis

.i. debēt poni in p̄mo gradu s̄ carnales

Huius p̄ncipium dant fratres atq̄ sorores

.i. q̄n vn̄ ab altero distat .i. in q̄nto gradu. i. p̄nt contrahere

Alter ab alterutro quinto membro bene nubit

.i. ad lineā lateralē .i. cupis

Ad transuersalem transi si nubere queris

s̄ linea. in q̄nto ḡdu s̄ q̄rtovel t̄cio

Illa loco quinto non infra dat tibi sponsam

**Hic autor ponit aliam particulā in qua dat alia documēta circa ma-
trimoniū occurrētia. et s̄ quattuor in numero. Primū ē q̄ vxor non de-
bet separari a marito suo ob eam cām q̄ leuauit pueri mariti sui ex alia
muliere generatū de fonte baptismatis. s̄ si fecerit ip̄a hoc scient ecclesia
debet eam punire. Scdm̄ documentū est q̄ votū non tenet qd̄ vouet p̄
mulieres legitimas sine p̄sensu mariti. et hoc non possunt facere pueri
sine p̄sensu parentum. Sed vidue hoc facere p̄nt. similē filius et filia si
fuerint extra thoz legitimū in annis maturis possunt facere iuramen-
tum aut votum. Tertium documentū est q̄ sponsa nō debet duci d̄yna
villa in aliam nisi portio legitima detur d̄o plebano. Quartū documē-**

Summula flagmudi

tum est q̄ qui p̄tendit numerare gradus p̄sanguinitatis bz fr̄es ⁊ soroz
responere in p̄mo gradu. ⁊ illi qui distāt ab inuicem in quinto gradu si
ue in linea ascendente siue in linea transuersali tales contrahere possūt
⁊ capere se mutuo.

Circa l̄ram notādum p̄mo. q̄ ratio p̄mi documētī est talis q̄: cogna
tio sp̄ialis adueniēs m̄rimonio p̄sumpro non fr̄agit m̄rimoniū: ergo si
v̄xor alicuius leuat p̄uex d̄ fonte sacro quē genuit ei⁹ marit⁹ d̄ alia multi
ere non dirimit m̄rimoniū q̄uis ibi generat cognatio sp̄ialis. que si sus
isset añ p̄tractū m̄rimoniū sepasset m̄rimoniū p̄trahēdum.

Scōdo notādū. q̄ v̄xor alicui⁹ leuās p̄uex mariti sui genitū d̄ alta mu
liere d̄ sacro fonte. vel hoc facit sciētē vel ignorānt. si facit sciētē ipa p̄u
niri d̄v̄t d̄t l̄rā. si ignorāter non ē puniēda.

Mercio notādum circa s̄m documētum q̄ p̄sone volētes vouere vo
tavel ea emittēre debent esse libere conditionis. etiam d̄nt h̄c etatem le
gittimā ad vouēdum p̄pter p̄mum religiosi vouere non debēt. p̄opt ses
cundū p̄ueri qui non d̄v̄venerunt ad annos discretōis non possunt voue
re. **Q**uā autē religiosi non possunt vouere sine disp̄satione est idco. quia q̄
cunqz non habent liberam seu p̄p̄riā volūtatez non p̄sūt alteri vouere vel
suā volūtate d̄mittere. sed monachus non habet liberē volūtatem. q̄
monachus non potest vouere. **C**onsequētia tenet. **S**cōdo maior p̄batur
ex dicto p̄hi. q̄ nihil dat quod non habet. **M**inor p̄batur. quia om̄is mo
nachus dedit volūtatem suam superiori. vt abbati vel priori q̄n̄ ip̄e sc̄e
p̄fessionem.

Quarto notādūz circa terciū documētum q̄ p̄sus illius documē
ti quidā textus h̄nt in capitulo de sepulturis sed nō est vis v̄tz h̄c v̄l ibi
exponunt. **S**c̄t si querat. q̄nta ē portio b̄ada v̄o plebano d̄ sponsa q̄n̄ d̄s
cit ad alium locum. **D**icit q̄ hoc d̄z teneri s̄m loci consuetudinē diu ob
suatā. dum m̄m̄ non sit contra statuta canonum. q̄ consuetudines d̄ sa
cris canonibus recedētes non d̄nt obfuarī.

Ultimo notādū circa q̄rtū documētū q̄ mod⁹ numerādi grad⁹ p̄san
guinitatē tā in linea recta q̄z transuersali patuit sup̄ circa l̄ram istā **S**p̄o
s̄ hoib⁹

Omnibus est votum solenne tenere necesse
i. vtile

s̄ voto. s̄ hoī i. recedere s̄ rotū

Nec ab eo cuiqz concedimus ire. sed illud
i. facilioz. i. variis

In leuius mutet tibi si nimis est onerosum
i. difficile

i. cū dispensatōe maioris i. variatio

In manibus stet maioris mutatio talis

Hec est v̄tima p̄s̄ istī capitulo in q̄ auto: ponit aliū cām aliq̄s respiciē
tam m̄rimoniū bicēs: q̄ q̄cunqz facit solenne votū d̄z illd̄ suare. sed si ob
debilitatē corpis tale votū cōmode nō posset adimplere. tunc posset v̄ti
medicamine cū p̄silio idonei p̄fessoris. sc̄z q̄ tale votum sibi alleuiat ex
autōitate ep̄i vel alteri⁹ sup̄ioris ⁊ in leui⁹ mutet.

Circa istam notandum. qd pns ista loquitur solum de voto solenni. de voto autem simplici nihil dicit. illo tamen non obstante valde necessarium est votum simplex teneat et impleat. dr scriptum est. vouerit reddite domino deo vfo. **M**odo dicitur diceret q aliquis. ideo autor pns est insufficientes. ex eo qd non determinat de voto simplici. Rndet qd autor non est insufficientes. qd superius dicitur e q ipsa ecclesia cogit ad votum solenne pficiendum: non ad votum simplex. vñ qd unqz trahit votum solenne huic denegat omne factum christianitatis. et ideo ipsa ecclesia cogit tale ad istud votum pficiendum.

Secundo e notandum. ex qd ista pns facit mentionem de voto tunc videtur e de ipso voto: Unvotum sic diffinit. Est alicuius boni cum deliberatione facta pmissio. **Q**ue dicitur notant alicuius boni q: si aliquis pmitteret malum non e tenendum nec esset reprobatus si ipse infringeret votum non peccaret.

Mercio e notandum. qd votum solenne fit tribus modis. Primo p ordinem sacrorum iuramentorum. vt. diaconatus. subdiaconatus. et ceteris. qd diaconatus e subdiaconatus. **S**ecundo votum solenne fit p ingressum religionis. et hoc in professione. **T**ercio fit p habitum susceptum. vt si aliquis recipit habitum religiosorum. i. monachorum. pfectorum. et si evisus specialiter habitu professionis. et specialiter sub hoc fecit votum. si tunc transgreditur. e fractor voti solemnitis.

Quarto notandum qd hoc votum fit tribus modis. primo cum deliberatione. scdo cum firmo proposito. scio cum obligatione de quibus modis etiam supra patuit.

Quinto e notandum: qd aliqui homines sibi obligati ad votum etiam patuit supra in multis casibus. **Q**uia monachi non obligant ad votum illud qd e contra regulam ordinis. scz qd faceret votum qd vellent dimittere ordinem vellent ire et alienare onus. **S**icut furiosi non obligant ad votum. **R**atio e. qd non sunt capaces suar rationum. **S**icut famulus non obligat ad votum illud qd e contra voluntatem dñi sui. vt etiam pus dicitur est.

Sexto e notandum. qd ad commutationem voti requiruntur duo. primo autoritas qd nullus potest cum seipso dispensare. 13 requiruntur e ille qd hz autoritatem vt episcopus vel papa. qd hinc postmodum dispensatio seu voti pmutatio est vigor ipsius iuris p cum ad que spectat misericors relaxatio. et qd dicitur in ista. **I**n manibus Nat maior est. **S**ecundo requiritur causa sufficientes que quis non tenet seruare votum. nam si causa sufficientes superabundauerit votum nequaquam allenuat.

Septimo notandum hinc Raymundum. votum onerosum in leuius commutandum. vt ieiunium in elemosinas. **I**tem si quis vouit peregrinationem et pre infirmitatibus non potest complere. tunc expese quas esset consumpturus et labor et filia dñi in alios pios actus conuertit.

Ultimo e notandum. vtrum votum augmentat meritum. **E**t videtur qd non nam omnis huius de voluntarie placet magis illi qd huius et de iure. sed omnis huius et ex voto huius et de iure de voto. sed huius sine voto huius libere. **I**tem videtur qd votum non augmentat gratiam. **I**n oppositum autem est magister iniaz et doctores theologie qd volunt qd votum augmentat meritum. et declarant hoc sic. qd si non tunc claustrales seu religiosi inutiliter facerent professionem qd tunc ab hoc ret tota christianitas. **R**ndet qd qd actus qd fit pro voto potest fieri dupliciter. **U**no modo in equa charitate sicut ante. **U**ltimo modo in minor charitate qd antea. si primo

Summula Raymundi

tūc huiusmodi in tali est maioris premij meriti. Si autē scdo mō tūc huiusmodi istud a votivo deo impensum est minoris precij remunerationis quia dum cor non orat in vanum lingua laborat.

hōiem s^c m^rimonii nos raymundus

Omnem contrahere prohibemus in ordine sacro

hōis aplicus cāu

Personam. nisi papa p^us dispenseret in ipō

malefic⁹ s^c cleric⁹ recedere m^cleficū clericū

Si malefactor hic et ab ordine cedere. ius hunc

coartat vxorē m^rimoniali. sine dispensatōe

Compellit. nunq³ sponsam ducat sine papa

in aliq^uvicio s^c cleric⁹ p^q crimine sniam

Crimine si rapitur quo p^omeruit capitalem

q^u interficiat s^c secularis clericū .i. p^us

Andictam. iudex non iudicet hunc. nisi p^umum

degradet clericum

Ordine de sacro deponat ep^s illum

Postq³ autor in p^ocedentib⁹ capitulis determinavit de aliquib⁹ sacris. h^u ia in p^onti capitulo determinat de alio sacro. scz ordinis. Et dividit in duo p^omo determinat d^o ordinib⁹ sacris. Scdo incidentalit^r determinat de monachis fugitiuis d^o claustr^r. Prima ps adhuc in duo. p^omo determinat d^o ordinibus sacris. scdo sp^ocialit^r regredit^r sup^o ordinē ei⁹ materiā p^otractādo. scda ibi. (Si laicus) Prima adhuc in duo. p^omo facit q^o d^o dictū ē. scdo ponit quod dā documentum de clericis maleficis. scda ibi (Crimine si rapit) Quātum ad p^ontem dicit sic. omnis p^ona ex^o in maiori ordine sacro nō p^otrahere m^rimonii. nisi hoc fiat p^o dispensatōem pape. et si eēt aliq^u sacerdos q^u postea fit malefactor irregularis ita q^u postea puaret officio et b^unc flcio. tūc ille adhuc nō p^otrahere m^rimonii. p^opter characteres indebiles ei impressos. sed si fuerit constitutus in minoribus ordinibus. tūc talis p^otrahere ad m^rimonii sine dispensatōe. vel p^oter^r p^o moueri

Circa istam nota q^u ordo est duplex. scz ordo sacer. et ordo nō sacer ille vocatur minor. videlz acolitatus. et alij inferiores de quib⁹ dictū ē s^c p^us ibi (Quoniam) et illi p^ostituti in tali ordine minori non sacro p^otrahere m^rimonium sine dispensatione pape. Rō huius est. q^u si tales abstinerent nō p^ont. tūc melius est cū legitima muliere aiaz suā saluare q^u cū multis illegitimis dānari eternalit^r. Et si vlt^rius in ordinib⁹ sacris. p^ocederent et abstinere nō possent. tūc ipi fornicatōem cōmitterēt et maxie peccarēt. q^u tūc chr^o in corde in m^odoz manib⁹ pollut^r in altarib⁹ tractarent v^o quidē merita. Nāgere cū gaude meretrice q^u sit audeb. Palms polutis regē tractare salutis. Itē. Si missaz die p^us aplexus meretrices. Bbis ad antra stizis q^u chr^o in crucifixis. Et id est in minorib⁹ ordinib⁹ ex^ontib⁹ meli⁹ ē nubere q^u nimisyri p^o luxuria. Sz ordo sacer ē vt ordo sb diaconat⁹ diaconat⁹ et p^obyterat⁹. et isti cōmutari nō p^ont. naz ex^ontes in ill⁹ ordinib⁹ nō p^otrahere nisi p^o dispensatōem pape q^u seces^r v^oti solēne per

tionē sacri ordinis. sic p̄uouent caste uiuere. deo seruire. & pplm ei⁹ in fide
christiana informare. Et iō in iusticia hoc psuadet q̄ clericū volentes p̄ces
dere in sacris ordinib⁹ bñ p̄spiciunt vtz p̄nt caste uiuere. si p̄nt caste uiue
re. tūc ad sacros ordines p̄cedant in noie dñi. sed si nō p̄nt caste uiuere tūc
meli⁹ sacros ordines dimittere & vxorē ducere q̄ postea suscepti sacris or
dinib⁹ cū vxorib⁹ alioꝝ fornicariꝝ a iam ei⁹ eternalit̄ dānare. Sꝫ clerici gre
ci non curāt castitate seu votū castitatis. qz suscipiunt sacros ordines & ce
lebrāt diuina officia hñtes vxores legitimas. & videt̄ ip̄is. q̄ coz filij filijs
p̄ncipum in nobilitate p̄pan̄t.

¶ Secūdo notādū. ex quo dcm̄ est de voto q̄ triplex est votū. sc̄z votū p̄ti
nentie. votū abstinentie. & votū pegrinarōis. & cū quodlibet illoꝝ p̄t p̄mu
tari in melius ideo dubitat̄. vtz votū p̄tinentie posset cōmutari in meli⁹
Et videt̄ q̄ non. qz nihil est meli⁹ p̄tinentie & castitate. q̄ votū cōtinentie &
castitatis non p̄t mutari in meli⁹. Rñr q̄ in om̄i voto s̄ respicienda duo
& maxime in votū pegrinations. Primo respicienda est cā quare d̄z fieri
disp̄latio. quia forte talis est senex non potens ambulare vel forte si rece
deret d̄ loco fierent lites & guere. Sc̄do respiciēda est superioris autoritas
qz iste qui h̄z autoritatē debet taxare expensas & fatigatōes viay q̄s face
re posset. & illud totum d̄z sumere & mittere ad illū locum ad quē talis se
cirvotum. Sed si ē votum abstinentie. itez p̄t mutari in melius diues si
est delicat⁹ & icinare nō p̄t. tunc d̄z dare elemosinas & alia opa pietatis fa
cere. Sed de voto cōtinentie aliqui dicunt q̄ nullō mō p̄t mutari in me
lius. qz nihil melius est continētia. sed illo nō obstāte papa in isto voto p̄t
disp̄nzare cum omnib⁹ nisi in articulis fidei. Dñi legitur q̄ erat qdā ma
gnus dñs & possessor multay terray qui habuit vnū filiū & iste erat mona
chus. tunc p̄c̄ mortuo tunc bāt guera illay terray p̄pter carentiā dñi. h̄
videns Ap̄licus dispensauit cū isto. quia tales s̄ b̄diti nolebāt aliq̄ elis
gere in dñm nisi herede terray. & sic p̄ disp̄latōem pape iste monach⁹ con
traxit m̄ imō. & p̄ q̄ habuit pueros potētes regere trā. tūc cogebat rein
trare claus̄. Et q̄ patet q̄ votum p̄tinentie infringitur p̄ disp̄latōez pa
pe. Sed tunc ad rōem d̄z q̄ aliqd̄ cōmutari in melius intelligit̄ dupl̄r.
Vno mō in melius sp̄ale. & sic sp̄ale est meli⁹ continētia. Alio⁹ intel
ligit̄ q̄ cōmutet̄ in melius cōe & generale ita q̄ posset cōmutari aliqd̄ qd̄
eēt cōmunitati meli⁹. & sic bene posset cōmutari in melius. vt p̄z in exē
plo iā dicto. Tunc. ibi (Crimen si repiāt) ponit quoddā documētū respic
iens clericos maleficos dicens. Si aliquis clericus sit maior ordinē fas
ciat furtum heresim. rapinā. incendiū. vel homicidiū. & si in tali facto p̄ iu
ditiū seculare ap̄b̄h̄sus fuerit. tunc iudex secularis non debet dijudica
re eum. sed d̄z p̄itari ep̄o qui eum ponat ad p̄petuos carceres vel eum de
ponere p̄t d̄ sacris ordinib⁹ & postea itez p̄tare iudicio seculari quod tūc
eum p̄demnare p̄t.

¶ Tercio notādū. q̄ talis cleric⁹ qui facit furtū. homicidiū. vel h̄mōi. ille
referri d̄z ad Ep̄m vel ad papā qui ip̄m degradat & postea iudicio seculari
tradat vt p̄o suis cruciatur maleficijs. qz tunc non cleric⁹ sed laicus mes
retur dici Et ideo requirit̄ vna cautela ad ista iam dicta q̄ clerici in ordi
nib⁹ p̄stituti non dānant iudicio seculari. & dato q̄ ip̄e clericus est & male

Summula flagitandi

factor: abhuc nō d̄z p̄itari iudicio seculari. s̄z c̄p̄o vel papa q̄ ip̄m degra-
tū ab ordinib⁹ sacris faciat. et postea put dcm ē iudicio seculari tradit. Et
id̄ tales d̄nt p̄b̄ari a n̄q̄ recipiant ad ordines ne sint malefactores vel hu-
iurimodi ne ztingat eas postea degradari.

¶ Quarto est notādū. q̄ clerici et ordinati h̄nt illō p̄rogatū q̄ publice n̄
p̄m̄ant nec p̄uant manifeste vita nisi p̄us s̄z degradati. et si nō degrada-
rent. tūc ad p̄petuos carceres includant si ē pena mortis. S̄z cā pene p̄
p̄mo publicari a n̄q̄ carcerib⁹ includūt sic q̄ ponent sup̄ scalāz cā crimi-
nis sup̄ capita eoz describeret. et postea carcerib⁹ includunt.

¶ Tē notādū: q̄ nō ē facile aliq̄e degradari nisi habita cā legitima
degradatōis. vt si aliq̄s fuit s̄bdiacon⁹. vel p̄sbyter⁹ fact⁹ est malefic⁹. sicut
larro vel raptor: tūc talis p̄sentet d̄no Ap̄licoyel Ep̄o. qui eū degradatuz
iuri seculari. p̄scriptū p̄banat.

¶ Tē notādū. si aliq̄s litterat⁹ h̄ret legitimā vxorē: et dimitteret ip̄am et
ad sacros ordines accederet absq̄z p̄sensu vxoris et dato q̄ tal̄ eēt sacerdos tūc
papa ip̄m degradatū rep̄ntat vxori sue. S̄z si vxor adhūc iussit p̄sensum. et
dato q̄ eēt s̄bdiacon⁹. tūc ad ip̄am redire n̄ cogit q̄ votū ē solēne p̄ susce-
ptōem sacri ordinis. dato et s̄q̄ talis nōdū p̄cessisset. s̄z solū castitatem vo-
uisset h̄ns volūtate p̄cedēdi cū p̄sensu vxoris sue. et hec vxor si eūdē admit-
tere vellet. tunc ip̄e nō admittit redire ad ip̄am. sed ōz illū p̄cedere ad sa-
cros ordines sicut vouit.

¶ Ultimo notādū: q̄ q̄cunq̄ ē in excoīcatōe sciēs se irregularitatē incur-
risset. et si recepit sup̄ h̄ p̄sumaciter sacros ordines. tūc tal̄ p̄petue ē degrada-
tō. imo dicit q̄dā doctores q̄ talis cleric⁹ p̄sumaciter p̄sumens se diuī-
nis in excoīcatōe ligat⁹ p̄petue irregularitatem incurrit. Et volūtiteri-
us doctores q̄ null⁹ cū eis p̄t disp̄sare. Si aut talis ignorat incurrit irre-
gularitatē. tunc d̄ns Ap̄licus p̄t cū eo disp̄sare.

Irātus intēdit p̄tinent p̄sensu
Si laicus doctus vult caste viuere puro
vxoris sue p̄sensu ad sacros ordines
coniugis assensu p̄cedat in ordine sacro

¶ Hic autor sp̄ealiter deīminat d̄ sacro ordine. Et diuī in sex p̄tes. s̄m̄
q̄ sex ponit documēta d̄ sacri ordinib⁹: p̄tes patebūt. Dicit ḡ p̄mo sic. Si
aliq̄s laic⁹ fuerit h̄ns vxorē q̄ vult caste viuere et religionē intrare. tal̄ p̄t ad-
mitti ad sacros ordines si sit cū p̄sensu vxoris. si vō nō sit cū p̄sensu vxoris
p̄cedere non d̄z.

¶ Notādū p̄mo. ex lrā h̄t. q̄ si vir intēderet p̄cedere ad sacros ordines. tūc
hoc d̄z fieri cū p̄sensu vxoris. et ḡ p̄mo d̄nt p̄b̄ari ambo in etate si p̄nt me-
re in p̄tinetia et caste viuere. nā si in eis est p̄sumptio q̄ vir v̄l mulier nō p̄t
manere p̄tinetia. tūc ip̄e nullo d̄z admitti ad sacros ordines sine consensu
sui vxoris. Si aut fuerat annos ita q̄ est p̄sumptio in eis d̄ continua ab-
sinentia. tunc vir separatur ab vxore et ad sacros ordines admittat. Un-
de talis separatio debet sic fieri. quia ponatur in cāu q̄ aliq̄s laic⁹ doctus
habeat legitimā vxorē. et talis vellet separari ea vt ip̄e in ordinib⁹ sacris p̄ces

dere possit. mō si tales ambo abhibēt consensuz ad hmōi sepatiōem e d
uozū: tūc ducant añ iudiciū spūale p̄te p̄lor pentelavtriusq; sex. tūc
si fuerint p̄one iuuenes t iudex pentes istay p̄uadere dñt vt ñ diuortia
tur. q; dubiū est vtz possent exvtraq; p̄manere in castitate. q; vt ait apls
quō pt iste castitate huare q; sp̄ nouerit p̄ortia m̄lex adamare. q; diceret
nō bñ. T̄do p̄suadet illis q; h̄p̄ maneāt. q; dato q; diuortiant. t q; postea
ipevel ipa nimis incēderet. ita q; abstinerē nō possit. tūc si ipa carere nō
luerit o; q; ei reddat iura carnalia. dato et; q; eēt ordinat: t hoc fit p̄pter
magnā piculū euitādū. q; si talis iura carnalia reddere noller. tūc adul
tera fieret aliūde qd eēt maximū pctm̄. Et iō si iuuenes p̄one fuerint ñ
admittat q; vir ad sacros ordines p̄cedat. Si at senes fuerint t annose p̄
sone. tunc testip̄ p̄ntib; corā iudice diuortiat t sepanf. t ipe ad ordines sa
cros p̄cedat fm̄ debitū modū. Eodē mō intelligendū est d muliere volē
te caste viuere t intrare mouasteriū. q; o; q; fiat p̄sensus vtriusq; corā iu
dice spūali testib; p̄ntibus.

¶ S̄do notādū. q; ñ fit sepatio talimō inter p̄sonas aliq; legitimas. tunc
o; q; ambo p̄stēt iuramentū q; velint caste viuere. alias separi nō p̄nt. Et
dicunt qdā doctores q; si vir separet hoc mō ab vxore sua volēs p̄cedere i
ordinib; sac; tūc dz intrare claustrū t monachari. Sz tñ alij doctores di
cunt q; non cogit intrare claustrū. sed sufficit q; caste viuat t in ordinibus
sacris p̄cedat. Si at aliq; añq; durisset vxore vouisset castitatē. tūc o; eū
intrare claustrū t ibi caste viuere p̄pter sui voti trāsgressiōem. Et ipa quis
claustrū ñ intraret. tñ o; vt caste viuat q; in eodē vinclo ē in q; t ipe.

¶ Tercio nota. q; aliquis volens p̄moueri ad sacros ordines dz diligen
ter p̄bari ne aliqua habeat impedimenta que ipius p̄cessum possent im
pedire. sc; vtrum ne fiat bigamus vel ex cōdicatus. c. l. s. Si vō impedimē
tum habuerit tunc non admittat. si vō nullum habet impedimētū. tūc
admitti dz ad sacros ordines in noie dñi. Et hec admissio dz fieri pure pro
pter deum. ne symonia admittat

¶ Quarto notādū dz in lra q; laicus caste viuens cū vxor; p̄sensu p̄t p̄ce
dere ad sacros ordines. ¶ Q̄tra hoc arguit sic. sicut se h; ordo ad matri
mōm. sic se h; m̄rimōm ad ordinē. sz sacer ordo impedit m̄rimōm p̄trahen
dū. q; m̄rimōniū impedit sacros ordines. Maior p̄t; ex similitudine. sed
Minor p̄t; ex his dictis. Sz in oppositū est autor in lra. Ad hoc dubiū
r̄ndet distinguēdo eccliam. nā quedā est ecclia orientalis. q; occidētal
Ecclia orientalis dz eē ecclia grecor. sz ecclia occidētalī est ecclia oim la
tinor. Et iste due ecclie p̄ueniunt in hoc q; tā in oriētalī q; in occidētalī
ecclia clerici p̄stituti in minorib; ordinib; p̄nt p̄trahere m̄rimōniū. S̄do
conueniunt q; sacerdos vtriusq; non possunt contrahere matrimoniū.
Sed dñt in hoc. q; greci in ecclia orientali qui nunc s; sacerdotes vtunt
tur matrimonio prius contracto ante sacerdotiū sed postea non possunt
contrahere. sed hoc non ē in ecclia occidētalī t ap̄ nos latinos qui iam
sunt sacerdotes nec vtuntur matrimonio post contracto seu prius p̄tra
cto ante sacerdotiū nec possunt contrahere. Tunc dicitur ad dubiū
q; si intelligit q; laicus potest p̄cedere ad ordines sacros cum p̄sensu vxor
is sue. tunc ipse recipit potestatem ordinis. id est caracterem indēbilem.

Summula Raymundi

et executōem etiā potestatis. scz potestātē legēdi missam. Si at intelligit sine consensu uxoris sue. tunc recipit executōem potestatis. Et hoc sequit q si vir pcedit ad sacros ordines. tunc mulier dzyouere castitatē. et post mortē ipsi mariti cū nullo viro p̄trahere m̄rimo^m. Sed ad rōem r̄ndē q illa similitudo non ē bona nec formalis n̄a que data ē inter m̄rimoniū et sacz ordinē. qz null^{us} in sacz ordinib^{us} p̄stituit p̄t contrahere m̄rimo^m. s; ali quis constituit in m̄rimonio p̄t pmoueri ad sacros ordines. qz in matrimonio ē m̄rimo^m in ordine autē est maius vinculum. nā p̄t est se obligare dño deo q̄ homini. sed in sacz ordinib^{us} obligat se homodño deo. in m̄rimonio at obligat se homini.

¶ Ultimo notādū. q ecclia pmittit fieri trāsitiū ab imperfecto ad p̄fectū s̄m illd̄ q̄ bāt de virtute in virtutem. sed qz ordo ē status altiorz p̄fectiorz matrimoniō. q̄ h̄ns uxorem potest accipere sacros ordines si non fuerit irregularis et plensum uxoris habuerit. sed econuerso nō potest sacerdos d̄cere uxore. qz tunc fieret descensus a p̄fectiori ad imperfectū quod non admittit ecclia. Requirit at̄ plensum uxoris. qz vir non est sui iuris s̄m h̄plūm et s̄m s̄ctm̄ Thomā qui recipit sacros ordines nesciente vel contradicente uxore peccat mortalit̄r d̄z redire ad uxorem p̄cipue si hoc fecerit post carnalē copulāz non d̄z deserere coronā.

.i. q̄ n̄ accipit ordinē vnū post aliū. deponet. s̄ ordinē

Ordinē qui saltum fecit p̄uētur ab illo

s̄ filiū. i. p̄duxit. illegitimū cōiugū

Si te progenuit thorus illicitus caueas ne

.i. sine disp̄satiōe

Indispensato tibi donetur sacer ordo

¶ Hic autor ponit secundū documentū p̄ modū notabilis d̄ sacris ordinib^{us} dicens. Si aliq̄s vult p̄cedere in sacz ordinib^{us} et fecerit saltū. scz qz fieret s̄bdiacon^{us} anq̄z eēt accollit^{us}. vel fieret p̄sbyr^{us} anq̄z eēt diacon^{us}. talis de iure puatur ordinib^{us} sacris quousqz p̄nia p̄ suis egerit excessibus. et p̄nia factā p̄t resumere sacros ordines et p̄t tunc licite p̄cedere s̄m formam ecclie. Deinde s̄bdiacon^{us} aliud documentū dicens. si aliquis eēt genitus in thoro legitimo. vel qz sit spuri^{us}. tūc ille non p̄t accipere sacros ordines donec a papa disp̄satiōem accepit. et habita disp̄satiōe in ordinib^{us} sacris p̄cedat s̄m formā ecclie.

¶ Circa lrām notādū. qz quicumqz vult pmoueri in sacros ordines facit saltū. iste ē d̄ facto irregularis. Exempligra. vt si aliq̄s pmoueret ad ordinē s̄bdiaconat^{us} et non eēt accollit^{us}. vel si pmoueret ad p̄sbyterz nō eēt diacon^{us}. tunc vt d̄cm̄ est ille d̄z facere saltū et incurrit irregularitatē. q̄re vlt^{er} in sacris ordinib^{us} p̄cedere non p̄t sine disp̄satiōe pape. qz nullus irregularis sine disp̄satiōe p̄t p̄cedere ad ordines. sed ille ē irregularis. q̄ c̄.

¶ Pro quo sciēdum. qz vel talis facit saltum ex malicia. vel ex ignorantia. si p̄mo mō. tunc talis debet simplr̄ deponi seu degradari. nec amplius ad sacros ordines est admittēdus. Si at̄ facit ex ignorantia. tunc talis nō debet ministrare in suo ordine. scz qz legeret euāgelium vel eplam. nisi h̄ sit cum disp̄satiōe Pape vel Ep̄i.

Secundo notandum circa hunc documentum. scilicet quod si aliquis illegittimus vult accedere in sacris ordinibus. tunc dicunt quidam doctores quod episcopus vel archiepiscopus potest secum dispensare quantum ad salutem anime. non tamen potest accedere ad aliquos plures vel prebendas vel curas animarum. ita imo quod intrando claustrum talis possit accedere in ordinibus sacris. sic quod solum habet curam anime sue et non aliorum. Si vero talis illegittimus vult recipere sacros ordines ad plures vel ad alia beneficia curam animarum habentia. tunc nemo potest dispensare cum illo nisi solus deus applicus.

Tercio notandum. quod ille homo dicitur legitimus qui generatur ex matrimonio vero et legitimo. vel qui generatur ab his qui matrimonium contraxerunt in facie ecclesie. Et si postea divorcium celebratum est inter eos propter aliquod impedimentum. nihilominus tamen omnes illi pueri sic generati dicuntur legitimi. Et hoc est secundum scripturas habentes matrimonium credunt se contraxisse. vel ad minus una persona credit se contraxisse. Si vero ambe persone crederent se male contraxisse. tunc pueri sic generati dicuntur illegitimi.

Quarto notandum. quod quidam pueri dicuntur legitimi. ut scilicet qui de thoro legitimo generantur. quidam naturales. ut scilicet generati ex solido et soluta. et quidam nec scilicet legitimi nec naturales. ut scilicet spurij. Unde notandum. quod isti pueri dicuntur spurij qui generantur in adulterio. vel aliquis vxoratus habeat plures cum muliere non propria vel concubina. quidam autem scilicet legitimi. ut scilicet illi qui procedunt ex legitimo thoro. et isti duntaxat sine aliquo dispensatione possunt accipere ordines et non alij.

Quinto notandum. quod aliquis legitimus dupliciter. Uno modo per dispensationem. et sic pueri qui nec scilicet naturales nec legitimi. legitimantur ad omnes actus seculares et spirituales. Alio modo aliquis legitimus per matrimonium contractum. ut solutus generaretur cum soluta. si postea contrahat matrimonium. tunc illi pueri huiusmodi illegitimi legitimantur per subsequens matrimonium. Sed hoc non est de spurij. quia tales generantur per adulterium. Et igitur bene dicitur quod nullus illegittimus debet accedere ad sacros ordines. nisi ex speciali dispensatione.

Ultimo notandum. quod filij illegitimi prohibentur ab ordinibus sacris tripliciter de causa. Prima causa est dignitas sacri ordinis que vilibus personis non debet porrigi. quia scriptum est. Nolite sanctum dare canibus. Secunda causa est detestatio patris criminis. Tercia causa est. quia presumitur quod filius sit imitator patris criminis. quia malicia parentum inducit presumptionem contra filium. et habetur distinctio quadragesima prima Sciens. Item si spurus in hereditate religionem tollitur ab eo irregularitas. ut patet decimanona distinctio. questione vltima. Non licet.

i. excoicatioe

pber

In banno tibi sacer ordo datur scio quod non
i. in d. libaueris nisi presentando pape te
Hinc absolueris nisi presentando pape te

Hic autem ponit quartum documentum de sacris ordinibus dicens. Si aliquis esset in banno vel in sententia excommunicationis. et tum scilicet scilicet enter vel ignoziter sumeret sacros ordines quocumque modo est in excommuni-

Summula Raymundi

ratione. tunc nullo mō p̄t absolui nisi specialiter sit absolut⁹ a dño papa. vel ab habēte ei⁹ autōtatē.

Circa lrām notādū q̄ autor vult in lrā. q̄ si aliquis habuerit beneficiū un⁹ cū hoc recepit sacros ordines in excoīcatōe tūc talis puabit illo bñs ficio donec papa cū illo dispensauerit. & si dñs papa secū dispēlare noluerit. tunc talis puabit bñficioz sacris ordinib⁹. & si sic moriat in excoīcatōe extra cimiteriū sepeliend⁹ est. Si autē dñs papa secū dispēlare voluerit tunc non puabit illo bñficio. Et t̄do clerici volentes in sacris ordinib⁹ p̄cedere dñi seipos pbare v⁹ talem casum incurere p̄nt vel nō. q̄ in excoīcatōe nullus p̄cedere potest nec d³ admitti ad sacros ordines ne tale p̄iculum incurrat.

Secūdo notādum. illd dicitur iura decretalia. q̄ quicūq̄ pmoueret ab sacros ordines ep̄ns in excoīcatōe efficii irregularis. Pro quo ē sciēdum. q̄ snia excoīcatōis est duplex. q̄ quedā est maior. quedā minor. Maior ē que excludit hoīem a cōmuniōne christifidelīū. & ē duplex. quedā est lata ab hoīe. quedā a canone. Sententia lata ab hoīe. est que inferitur a iudice v⁹ iua voce vel iā scripto. & ab ista nullus habet soluere nisi qui fert sniam. Alia est sententia lata a canone. & h̄mōi sententie s̄t multe. v⁹ g⁹ rā. si aliquis pcutiat clericum violenter statim est in maiori snia lata a canone. c̄lis. Alia est snia minor que excludit hoīem a p̄ceptione sacramētoz. sicut est om̄e pctm̄ mortale. Ad ad p̄positum littere est dōm. q̄ p̄ns littera intelligitur d̄ snia maiori. Et ergo talis accedens ad sacros ordines debet absolui ab ep̄o absolutione generali. Sed si intelligitur de minori sententia. hoc est dupl⁹. q̄ vel scitur vel ignorat. si scit d³ absolui. sed si ignoratur. tunc non indiget absolutione.

Ultimo notādū. q̄ si aliq̄s ep̄ns in excoīcatōe scientē r̄tumacit̄ p̄sumat sumere sacros ordines. talis p̄petue suspendend⁹ est ab ordinib⁹. nec papa d³ cū ip̄o dispēlare. p̄p̄ suā enozmitatē. q̄ sciuit se irregularitatē incurere p̄pter sacri ordinis susceptōez. S³ si aliq̄s excoīcat⁹ recipit sacros ordines i⁹. is se eē excoīcatū. & iste suscept⁹ ordinib⁹ sac⁹ recordat se eē excoīcatū. tunc ip̄e d³ accedere dñm. Ap̄licū qui mot⁹ misericōdia cā dei dispēlare secū habeat. Dñē consuetudo optima aliquoz ep̄oz q̄ quicūq̄ voluerit sacros ordines recipe d³ q̄ talis sit pus⁹ p̄fessus ex̄tr̄. & q̄ p̄pat cū cōmuniōne corpis chr̄i. ne ip̄e pct̄is enozmib⁹ sit aggrauat⁹. & ne cū hoc incurrat irregularitatem.

.i. sine

.i. volūtate

Abiq̄z tui domini consensu non tibi detur

o⁹ clericalis

.i. suus

Ordo sacer. si sit seruilis conditionis

o⁹ ordinē. i. in debite

.i. institutōe

Hunc si furtiue susceperis et sine forma

o⁹ formā. h. uat

o⁹ talis

Quam tenet ecclesia. nisi dispenset super hoc qui

.i. h³ p̄tātē

o⁹ d̄ tali receptōe

Dispensare potest. iuste damnaberis inde

Hic autor ponit quintum documentū d' ordinib' sacris dicit. Si fues
erit aliq's cleric' s'vulis p'ditionis volens pcedere ad ordines sacros talis n̄
d' pcedere nisi cum p'sensu dñi sui. imo nec et intrare d' religionem nisi
habeat p'sensum dñi sui. q' ad suscepcōem sacroz ordinū requirit pura lio
bertas. sed talis non est liber. q' non d' pcedere. Subdit ponēdo aliud do
cumētū. scz serrū dicens. Si aliquis suscepit sacros ordines furtive et sine
ne forma ecclesie talis d' dānarit suspendi ab ordinib' sacris nisi spēalit ab
hñte potestate dispensandi secā dispēsatum fuerit.

Primo notādum. ex lrā h' q' iste qui est s'vulis p'ditionis non d' pmo
ueri ad sacros ordines. Contra hoc arguit sic. d's gl'iosus non ē acceptoz
p'sonaz q' quilibet p't acceptare sacros ordines siue sit s'vulis p'ditionis siue
non. An̄s p' in act' p' Ap'oz Sed p'na p'bat. q' si s'vulis d' abijct' liber
p'moueri. tunc videtur q' liber sit d' gratis s'vulis nō. qd' est p'ra autor
ritatem p'us allegatam. R' videtur s'm intentionem autoris. q' null' d' debz
p'moueri ad sacros ordines qui est s'vulis conditionis sine p'sensu dñi sui
Dnd' p' sacroz ordinum suscepcōem datur gratia sanctitatis. q' a digni
tatis. et gratia honestatis. Et ad istā dignitatem sex requirūt. P'imo
pncipaliter requiritur honestas originis. scilz. q' sit d' honesta penēta ex p'
teritriusq' sexus. et p' hoc excludunt spurij. Secdo requiritur honestas ho
minis. scz. q' non sit diffamatus et publice p'susus. q' illi non admittūt ad
sacros ordines nisi cum dispēatione pape. Tercio requiritur honestas cor
pons. p' hoc excluduntur corpora vitia habentia sicut s'visti homines qui
s'vpati membris pncipalibus et officialibus. videlicz. mambus et digitis.
Quarco requiritur honestas actionis. et ppter hoc excluduntur homici
des et confimiles. qui ppter illam actionem non p'mouent ad sacros ordi
nes. Quinto requiritur honestas conditionis. et ppter hoc excluduntur
illi qui s'vulis conditionis. Sexto requiritur honestas conuersationis
ppter hoc excluduntur ioculatores et huiusmodi hoies. quia tales s'v in
stabilis animi nec s'v honeste p'uersationis. Tunc ad rōem bdm est q' de
um non esse acceptozem p'sonaz intelligitur dupl'r. Uno modo ad eccle
siam triūphantem. et sic intelligenda est autoritas vbi supra. quia nullus
excluditur a regno dei. Alio mō intelligitur quo ad ecclesiam militantez.
et sic non intelligitur prefata autoritas. q' plures sic abijciuntur a sacroz
ordinibus. vt p'us patuit.

Secdo notādum. q' littera potest intelligi p' distinctōem. q' vel talis p'
mouetur ad ordines suo domino sciente vel ignorante. si ignorante dño
tunc talis restituatur domino suo. Si aut non ignorante domino et si
p'radicit. tunc talis debet domino restitui s'v hac conditōe s'm aliq's q'
non fuit sibi in corporalibus sed in diuinis officijs. Et tiam si tal' intra
uerit religionem nesciente vel contradicente dño suo. et si in tribus annis
non exigit eum. tunc talis fit liber in claustro. Si aut dñs sciuit et nō cō
tradixit. tunc debet dimitti. quia liber fact' est. Si vō sciit d' domino suo
aliquis p'moueretur. vel ergo scitur ab ordināte et p'sentate vel non: si
scitur ab vtroqz. tunc ambo debent puniri. si vnus tm scit. tunc ille debz
puniri in duplo. si q' ab omnib' ignoratur. tunc dicunt aliqui q' s'v libat'
p'uitate p' susceptōem sacroz ordinū.

Summula ragnundi

Tercio notādū. q̄ illi dicunt ordines recipe furtiue q̄ nō recipiūt eos eo mō sicut institutū ē ab ecclia. sicut si q̄s accederet ad ordines sine exa- mine. vel si quis eodē die recipet duos ordines.

Ultimo notādū. q̄ iste dicit furtiue recipe ordines q̄ ē in snia anathema- tis. q̄ agit p̄tra mādatum ecclie. Et hoc ē dupl̄r. q̄ vel talis manet in se- culo vel nō. si nō manet in seculo ita q̄ intrat religionē. tūc dispēsat cum eo Ep̄s. p̄pter fauorē ordinis. Si at̄ manet in seculo. tunc ep̄s non p̄t cu-3 eo dispēzare. sed solū dñs Ap̄licus. Et etiā ille dicit non suare formā ecclie qui nō intrat p̄ hostiū. s̄ aliunde sicut fur & latro. Et ille tunc dicit furari sacros ordines qui eos suscipit absq̄ determinata forma ecclie. Und̄ sciē- dum q̄ p̄a & determinata forma in ordinibus sacris est ista. p̄mō q̄s exa- minat. sc̄do intitulā. terciō p̄clamat. & deinde ab Ep̄o ordinā. & q̄ nō est examinatus vel intitulatus vel p̄clamat⁹ si recipit ordines furat̄ ip̄os

Tem si aliquis p̄cedit ad sacros ordines s̄bitulo alicui⁹ b̄nficij. nō ha- bet b̄nficiū. alle furatur ordines.

Monachus ex claustrō fugiens si p̄sbyter hic est

^{s̄ aliq̄s} ^{s̄ suo} ^{recedēs}
^{s̄ ad claustr̄} ^{tale officij diuinū}
Et redeat prohibetur ei celebratio missę
q̄ usq̄. p̄niam agat .i. dispēsat

Donec peniteat et factum papa resoluat.

^{s̄ tal̄ monach⁹}. sic q̄ nō d̄z ministrare in ordib⁹ susceptis

Aut impetuum suspenditur ordo sacro

.i. d̄ his monachis .i. apostate

Nec his de claustris sunt scripta suos fugientes

^{s̄ monachos} .i. autoritas

Qui damnare solent hos saluat gratia pape

Prius autor determinauit d̄ ordinib⁹ sacris. hic determinat de monachis a claustrō fugitiuis. Et diuidit in duo. P̄mo determinat d̄ monachis fu- gitiuis ordinatis in p̄sbyteros. Sc̄do d̄ n̄ ordinatis in p̄sbyteros. Sc̄dm̄ ibi (Si fugit de claustrō) Dicit q̄ p̄mo q̄ monachus p̄sbyter qui fugit d̄ claustrō iterum reuertitur ad claustrum talis non d̄z celebrare missas donec peniteat & papa cū eo dispēsat d̄ tali negligentia. Si at̄ talis ē dia- conus d̄z suspendi ab ordinib⁹ & non d̄z ministrare in suo ordine nisi p̄us peniteat s̄m̄ decretum sup̄ioris sui.

Prius notādū. q̄ lrā intelligit d̄ his mōachis quos excōicauit abbas illi⁹ claustrivbi tales monachi fugiētes existebant. q̄ forte s̄btraxit calicē vel aliqd̄ h̄m̄oi fecit. & talis currens d̄ claustrōz itez rediens non p̄t cele- brare missam nisi p̄us secū fuerit dispēsatū. & talē autoritatē aliq̄n abbas p̄t h̄re a d̄no ap̄lico. si at̄ non habuerit istā autoritatē. tūc oꝝ eū ire ad d̄nz papā q̄ sol⁹ cū eo dispēsat. Dicit tñ al⁹ qui. q̄ in isto cāu abbas illi⁹ claustrū possit cū eo dispēzare. Itē lrā debet intelligi d̄ istis monachis fugitiuis q̄ s̄ excōicati a suis sup̄ioribus. si aut̄ h̄m̄oi monachi non s̄ excōicati tunc eorum sup̄ior p̄t cum eis dispēzare.

Secundo notandum. lra loquitur hic de apostasia. vñ appostata sic diffinitur. e' teo merari? recessus a statu fidei obedientie vel religionis. Vñ triplex e' apostata. scz. a fide. ab obedientia. et a religione. A fide dicitur aliquis apostatate quando dimittit catholicam fidem et adheret fidei hereticorum vel aliorum infidelium. Ab obedientia dicitur aliquis apostatate quando facit quicquid contra dei vel canonis precepta. Et ista apostasia? miserunt Aba et Eua quando fuerunt contra dei preceptum. Tercia apostasia est a religione. et e' quando aliquis religionem exiit post professionem factam. Et de tali apostasia loquitur hic textus. Vñ primi apostate dicitur factio heretica. et non solum illi sed omnes eis adherentes. sed secundi apostate non potest habere testimonium in multis. tertij quibus receperunt sacros ordines. tamen non potest ministrare in suis ordinibus nisi facta dispensatione.

talis monachus post hoc

Si fugit ex claustrum laicus conuersus et inde

.i. contraxerit matrimonium s' viro

Duxerit uxorem cum crimine constat ab isto

.i. ite' intrat s' suu

Hic eat et reperat correctus apostata claustrum

manifesta matrimonium

Si sua nota fuit professio coniugium sit

s' bona .i. donat

Et seruis christi sua dent et comoda prestent

s' professione .i. filis

Si nullam fecit tamen illos equa voluntas

.i. diuidit .i. continent scz ambobus

Separat ut caste viuant iniungitur istis

Secundo notandum. determinat de monachis fugitiuis laicis et ueris bicis. si aliquis monachus uersus fugit ex claustrum et duxerit uxorem. et uxor intelligeret eum esse monachum fugitiuum. tunc ipsa debet ipsum relinquere inducere quod redcat ad claustrum. et ipse conuerso intrans claustrum debet corrigi a superioribus monasterij et debet manere in isto. Si autem sciat quod ipse exiit claustrum ante professionem. ut in anno probationis. tunc talis uersus potest manere in matrimonio cum uxore sua. nec tenetur redire ad monasterium.

Primo notandum. quod conuersus exiens claustrum post professionem antequam probatus. talis debet cogi redire ad claustrum suum et debet dignam penam pro tali excessu agere. Si autem ante professionem exiit ducat uxorem pro cuius illa manere. quod non debet ligatus est ad claustrum. tamen si uxor sua admittere uoluerit ambo caste viuere possunt. si non possunt reddat mutuo debita.

Secundo notandum. etiam in presenti lra sicut in precedentiibus habitum est de matrimonio. tunc est sciendum quod triplex est bonum matrimonium. scz. fides. sacramentum. et plures. Primum bonum est fides quod ibi est indiuisibilis in nectio animarum et corporum. Secundum bonum est sacramentum. quia ibi nullum diuortium debet celebrari. Tertium est bonum plures. scz. ad cultum dei. Et propter hoc fit triplex nectio in matrimonio. Primum ibi fit nectio singularis. quod solus uir coniungitur mulieri. et propter istam singularitatem nectio omnium bonum fidei. quod inter duas personas est una

Summula Raymundi

dilectio. sed si tertia supuenerit statim remittit dilectio. Secdo ē ibi p̄s-
 crio indiuisibilis. et ex hoc est ibi m̄imonij qd̄ est fact̄ m̄. Tercio ibi ē cō-
 iunctio vtilis. et ex hoc orit̄ bonū. plis qd̄ ḡnat̄ p̄ncipaliter ad cultū d̄i. Et
 ḡ triplex iunctio cōr̄ndet triplici bono m̄imonij. Un̄ iunctio singularis
 cōr̄ndet bono fidei. sed iunctio indiuisibilis bono m̄imonij iunctio
 v̄o vtilis bono plis.

¶ Secdo notādū q̄ in m̄imonio est triplex actus iugal̄is. Quibā ē lis-
 citus. quidā fragilis. et quidā p̄hibet̄. Act̄ licet̄ ē triplex. quidā simpliciter
 fit p̄pter plis ḡnatōem. et ille ē act̄ x̄tus et meritorius. Secdo sit in reddendo
 debitū thori. et iste etiā est licet̄. q̄ vir tenet̄ reddere mulieri debitū car-
 nis. Tercio ē p̄pter fornicatōem euitādā. Et hoc est dupl̄. vel in iuge. v̄l
 in se. si in iuge. tunc non peccat. si aut̄ in se peccat. Secdo act̄ iugal̄ ē fra-
 gilis. et iste fit p̄pter dilectōem. et hoc dupl̄. vel p̄pter dilectōem vxoriz.
 vel fornicatōis. si vxoriā peccat venialiter. Verbigrā aliquis dicit sic. ego
 cognosco vxorē meā p̄pter ip̄ius delectōem. et si non eēt vxor mea ip̄am
 non cognoscerem. et in hoc peccat venialiter. Si aut̄ diligit eā fornicarie.
 tunc in hoc peccat mortal̄. Verbigrā. dicit aliquis. si talis non eēt vxor
 mea adhuc vellem eā cognoscere si possem. et sic ibi est dilectio fornicaria
 Mercius actus iugal̄is est p̄hibitus. et iste fit pluribus mōis. Primo fit
 in tpe quo p̄hibitum est ab ecclia. scz in aduētū domini. in q̄dragesima.
 et tpe infirmitatis mulieris. et sic p̄r̄ in quattuor t̄pib̄ anni. et in alijs m̄-
 tis. in q̄bus non licet exercere iura carnalia. Itē non dnt̄ fieri in locis cō-
 secratis. et n̄ dnt̄ fieri p̄ modū incitatōis. q̄ quotienscunq̄ hō incitat se
 ip̄m ad hoc peccat mortal̄.

¶ Ultimo notādū. q̄ aliquis h̄ns vxorē coḡscat carnal̄ sororē vxoris sue
 tunc dubitat. vtz deinceps possit coḡscere vxorē suā. R̄ n̄r s̄m plures do-
 ctōres q̄ nō. sed ip̄e dz p̄petue abstinere. q̄ iā vxor sua s̄a sua p̄ sanguinea
 seu affinis efficit̄ ex coitu p̄petrato cū sorore vxoris. Et q̄ritur vlt̄erius.
 vtz talis dz dimittere vxorē suā vel non. R̄ n̄r s̄b distinctōe. q̄ vel talis co-
 gnouit sororē vxoris scient̄ vel ignorāter. si ignorāter. nō pt̄ dimittere. q̄
 talis error non opat̄ diuortii. si aut̄ scient̄ fecerit. tū vxor̄ pt̄ ab eo separi
 si aut̄ non sepant̄. tunc ip̄e vir debitū thori nō dz petere.
 .i. ihibem̄ sacerdotū

Columnus in domibus p̄sonas p̄byteroz

s̄ mulieres s̄ sacerdot̄
Suspectas esse. mater soroz atqz sorozes
 s̄ domib̄ .i. p̄ sanguinee

Filia vel fratris in eis sint vel prope nepres
 s̄ sacerdotes .i. infirmis .i. paup̄ib̄

Ni pro posse suo miseris socijs vel egenis
 s̄ sacerdotes .i. p̄hibitoz

Hospicij nec sint hi lusores vetitoz
 .i. sicut .i. taxilloz

Luboz. velut est alee globi decioz

Certe est terci⁹ tractat⁹ hui⁹ libri. in quo autor be⁹minat d⁹vitar hone⁹state clericoy. Et diuidit in duas ptes. In p⁹ma autor facit qd dcm est. In scda determinat deysura e⁹ specieb⁹. Scda. ibi (vsure spe) Prima adhuc in duas. Na pmo facit qd dcm est. Scdo be⁹minat de symonia. ibi (Svendis) Prima adhuc in duas. pmo facit qd dcm est. Scdo be⁹minat d⁹ bellis pncipū. Scda. ibi (Si pnceps) Prima adhuc i duas. naz pmo facit qd dcm ē. Scdo be⁹minat d⁹ reb⁹ inuentis q⁹ s⁹ p⁹bite docens qd sit agendū circa istas. scda. ibi (Si bona) Prima adhuc in duas. na pmo facit qd dcm est. Scdo be⁹minat de furib⁹. raptorib⁹. e⁹ malefactoribus. Scda. ibi (Fraude) ptes patebunt in pccssu. ¶ Quātū ad p⁹mā ptem autor vult q⁹ in domib⁹ sacerdotū non dnt habitare p⁹sone suspecte vt s⁹ iuuenes mulieres. Et rō est. qz hōies haberēt statim suspitōem d⁹ sacerdotē sup talib⁹ p⁹sonis iuuenib⁹. tñ m⁹ e⁹ sorores filij vel filie soroy pnt bñ cōmorari ipis. Deinde autor s⁹bit ponēdo duo documēta de vita e⁹ honestate clericoy dicens q⁹ clerici siue sacerdotes dnt egenis. peregrinise alijs paupibus benefacere. p⁹ ch⁹ri noie ipis elemosynas dando. ipos hospitandos. p⁹isqz v⁹bis auxiliys alijs bonis opibus s⁹buendo. Subdit v⁹terius aliud documētū q⁹ clerici e⁹ sacerdotes non dnt ad⁹herere ludis. p⁹hibitis. nec dnt eē manifesti lusores in alca. in globis. e⁹ in decijs. i. taxillis qz tales ludi p⁹hibiti s⁹.

Morandū pmo. q⁹ autor p⁹hibet hic in lrā mulieres suspectas siue in honestas fuisse siue morari in domib⁹ sacerdotū. Pro quo sciēdū. q⁹ mulieres s⁹ duplices. lrā quedā s⁹ p⁹iuucte. quedā extranee. p⁹iuucte s⁹ p⁹san guinee. e⁹ illas sacerdos p⁹ h⁹re in domo sua. Sed extranee s⁹ alie mulieres ipis sacerdotibus non attinētes. mō p⁹ns lrā intelligit d⁹ mulierib⁹ extraneis. p⁹pt suspitōem tollendā. Quōiuucte mulieres s⁹ duplices. nā quedā s⁹ p⁹iuucte mediate. e⁹ quedā immediate. immediate s⁹ p⁹ sanguinee. sed mediate s⁹ familiares ipay p⁹ sanguineay. mō in lieres immediate. vt cō sanguinee pnt habitare cū sacerdotib⁹. sed mulieres p⁹iuucte mediate. vt s⁹ familiares ipay p⁹ sanguineay non pnt habitare cū sacerdotib⁹. De q⁹ b⁹tris Aug⁹. Quēcunqz sororib⁹ meis iuncte s⁹ sorores mee nō s⁹. Et illa familiaris s⁹ duplices. aut s⁹ satis amose. aut iuuenis. si p⁹mū. tūc bñ pnt sustineri in domib⁹ sacerdotū. si secūdū. tūc nō dnt sustineri. qz d⁹ Bernar dus q⁹ calam⁹ apposit⁹ igni facilliter incendit. eodez mō est de sacerdote. nā si sacerdos eet apud pulchrā mulierē. tunc cito calor luxurie in eo incenderet ab ea. ne gōtingat p⁹hibet eas eē in domib⁹ sacerdotū. Vñ legit in dialogo beati Gregorij pape q⁹ fuit quidā sacerdos q⁹ m⁹ em suā p⁹ seini tā bupit manu coopta. tūc m⁹ a filio que fuit. qre hoc faceret. rñdit sacerdos. mator mi tact⁹ e⁹ species mulieris decepit multos. ne q⁹ ex tactu mihi mala crescat. cogitatio duco te manu coopta. Mō orquo talis timor sit mala in p⁹pa matre. multū plus est timēdū in alijs. ¶ Tez p⁹sones p⁹ sanguinee sunt duplices. qdā s⁹ in linea descendētū. qdā in linea ascēdētū. vt m⁹. aua. paua. eē. sed in linea descendētū s⁹ filie nepces. e⁹ sic d⁹ alijs mō h⁹ mōi mulieres non p⁹hibent v⁹sqz ad qntū gradū. qz d⁹ talib⁹ nō ē mala suspicio. Sed alia est linea trāsuerfalis vel collateralis. vbi mulieres p⁹hibēt v⁹sqz ab terciū vel quartū gradū.

Summula Raymundi

¶ Scdo notādū circa pmū documentū auctor in textu inuit q̄ sacerdo-
tes debent succurrere paupib⁹ et iura assignāt rōem huius qz sacerdotes
viuunt d̄ patrimonio ch̄ri. et iō qn̄ sacerdos ordines accipiūt tūc manus
ei⁹ inungunt oleo. qz p̄ oleū denotat qd̄ dñt esse misericordes et plus obli-
gant ad misericordiam q̄ alij hoies. Un̄ legit̄ in canonica Toānis caplo. ij.
q̄ om̄e pctm̄ est ex̄cupiscētia carnis aut ex̄cupiscētia oculoꝝ. aut ex̄
supbiavite. Concupiscētia carnis est luxuria. cupiscētia oculoꝝ ē aua-
ricia. supbiavite ē ipa supbia. Et in ist̄ hō peccat tripl̄r. scilz. in deū. in pri-
mū. et in semetipm̄. in deū peccat p̄ supbiā. in primū p̄ auariciā. in semet-
ipm̄ p̄ luxuriā. Et de istis pctis p̄ hō facilliter satisfacere p̄ tria bōa opa.
scz. p̄ oēs. ieiunia. et elemosynas. qz hō peccās p̄ supbiā p̄ satisfacere per
hūiles ofones et deuotas. Scdo hō peccat p̄ auariciā in primū et huic
pctō p̄ satisfacere p̄ largitōem elemosynarū s̄bueniēdo paupib⁹. Tercio
hō peccat p̄ luxuriā in semetipm̄ et huic pctō p̄ satisfacere p̄ ieiunia. Qd̄
ad p̄positū. merito sacerdotes hortātur ad bona opa. scz. ad misericordiam ad
dādum elemosynas rēijs. quia om̄ia que possident sunt elemosynae s̄stis-
tute in redemptōem animarū: in adeptōem celestis curie. qz cum eis pu-
re dant. p̄pter deū quo ad vitā eorū. iō illa quib⁹ ad nēcitatē nō indigent
dñt dare. p̄pter deū. scz. paupib⁹ secularib⁹ vel alijs sacerdotib⁹ egenis tri-
te sustentatōem non hntibus.

¶ Ultimo notādū circa secundū documentū. qd̄ sacerdotes non dñt lus-
dere. Pro quo sciendū. qd̄ in aliqb⁹ casibus p̄nt ipi sacerdotes licite ludere
scz. pure cā recreatōis. qz forte sacerdos fatigat⁹ ex studio vel ofonib⁹ ad
recreatōem adipiscendā licite p̄t se in honestis ludis paz̄ exercere. Pro q̄
sciendū. qd̄ ad ludū licitū requirunt plura. Primo requirūt honestas plo-
narū. et sic ipi sacerdotes cū inhonestis hoibus non dñt ludere vt cū cōmu-
ni pp̄p̄o vel vulgo. nec et dñt ludere cum mulierib⁹. qz hoc p̄ncipalr̄ ip̄s
est inhibitū. vt patebit de circūstantiis ludi. de quibus dicit̄ infra. Scdo
requirūt honestas instrumentorū. et iō sacerdos cum globis et cum taxillis
ludere non dz. vt manifeste d̄t textus. Tercio requirūt honestas t̄pis. qz lu-
dus non dz fieri in dieb⁹ celebrib⁹ et in noctib⁹. et oēs isti erāt q̄ in nocte na-
tiuitatis ch̄ri ludūt taxillis. Quarto requirūt honestas materie. scz. qz lu-
dāt. p̄yna affatura vel cātro ceruise seu vini. vel p̄ parua et modica pecu-
nia. et si vltra aliquis trāsgrederetur. tunc ludus fieret illicit⁹. Quinto re-
quirūt honestas moy. scilz. qd̄ bene sint morigerati in ludo. ita qd̄ iste lu-
dus fiat in gaudio. sine bello. sine rixa. sine inuidia. sine detractione. sine
fraude. et sine om̄i dolo. Un̄ notādum s̄m̄ theologos. lud⁹ sacerdotū iō
est phibit⁹. et non solū sacerdotib⁹. imo om̄ib⁹ ch̄ris fidelib⁹. qz ibi p̄curant
plura vicia. p̄mo ibi p̄curit auaricia in hoc qd̄ hz desiderii lucrādi. Secū-
do p̄curit volūtas spoliādi. et sic aduenit rapina. Tercio cōcurrit yfura. qz
p̄ponit cū parua pecunia magnā. Item ibi p̄curit mendacia et iuramē-
ta que nociua s̄t. et phibita. qz d̄t sc̄ptura. mēdax oz necat aiā. et sc̄ptur
est. neqz iuraueris p̄ celū. neqz p̄ terrā. Et t̄ia ibi dāt sc̄dalu circūstātib⁹.
et hoc fit p̄tra phibitōem ecclie. Et t̄iam ibi fit t̄pis om̄issio. qz isto tpe p̄nt
exercere bona opa. iō p̄pter ista que sequuntur ex ludo ip̄s sacerdotib⁹
et clericis ludus est phibit⁹.

sacre scripture s^r p^rbyteri
In libris studeant sermonibus et recitando
 .i. miracula et gesta sc^ro^rum pat^rum q^o ē iustū
Sanctorum vitas et agendo quod sit honestum
 inhereat eis cōmissay
Inuigilent curis animarum nocte dieq^{ue}
 .i. si seq^r utilitas .i. vitā hūanā p^r fidelib^{us} ch^ristianis
Si sit opus corpus animam dent pro grege ch^risti
 nihil pficiat s^r p^rbyteros sacerdotes
Nil faciant quod non decet hos sint h^{ic} moderati
 vestimentis habitu vtant
Vestibus et cultu sic viuant exteriori
 .i. q^{ui} .i. informatores s^{ub}ditoy
Ut sint doctores et sint exempla suorum
 s^r informare p^r p^rdicatores honesta
Et quod lingua nequit saltem doceat bona vita

Hic autor ostendit in quib^{us} clerici et sacerdotes se exercere d^{eb}nt. Et d^{icit} sac^rdo^{tes} et clerici d^{eb}nt studere in libris in quib^{us} videat vitas et passioes san^{cto}rum. et illas recitare d^{eb}nt laici vt sumat in hoc exempla corrigendi se et n^{on} h^{ab}it d^{eb}nt agere nisi q^{uod} sit honestum. Et d^{eb}nt omnib^{us} t^{em}p^{or}ib^{us} vigilare in curis animar^{um} vt ipi aias sui gregis do^{min}o commendat. et s^{ub}ditos eoy in bona vita conseruant. et d^{eb}nt omnia sua agibilia curiali m^odo et p^rcessu ordinare. et ill^{ud} q^{uod} nolunt sibi fieri. etia^m alijs n^{on} faciāt. Et d^{eb}nt ponere corp^{us} et aiam suā p^r conseruatione animar^{um} fidelis si necesse fuerit. et si aliq^{uod} utilitas ex eo p^{oss}it fieri. et d^{eb}nt eē moderati in vestib^{us} et cibarijs seu victu et amictu vt et alijs ch^rustifidelibus succurrere possent. Et sic ipi viuere d^{eb}nt p^ruersatōe cultu exteriori: vt sint bonū exemplū suoy s^{ub}ditoy. et dato q^{uod} ipi s^{ub}ditū n^{on} p^{oss}it instrui sermonib^{us}. t^{am}ē instruent ipos bonis exēptis.

Primo notādū. nā lrā d^{icit} q^{uod} sacerdotes d^{eb}nt studere in libris et debet studere vitam sanctorum et hanc recitare p^r p^rfecto. Rō est. q^{uod} ipi n^{on} ali^{ud} ne^{cess}ociari h^{ab}nt nisi q^{uod} vigilēt in curis aiar^{um}. q^{uod} ipi se sp^{irit}u d^{eb}nt occupare cū aliq^{uod} bono factoy non ociosus inueniant. q^{uod} d^{icit} Ap^{ostolus}. Nolite locū dare diabolo. q^{uod} quē diabolus ociosum inuenit istum puerius occupatōib^{us} occupat et ipm seducit. et sic tūc talis p^{er}petue^r fundit. ex eo q^{uod} ociosus dat locū diabolo. vt p^{er} d^{icit} Salomone. q^{uod} interim q^{uod} fuit in p^rstructione tēplū do placuit. s^{ed} postq^{uam} definebat ociosus fuerat tūc idolatriā exercebat. Et sic diabolus ipos ociosos seducit cū p^ruersis opationib^{us}. ne q^{uod} hoc p^{ro}tingat. tunc ipi clerici n^{on} debent ociosi. s^{ed} debet studere in libris miracula et passiones sc^ro^rum recitando populo.

Secundo notādū. q^{uod} ipi p^rbyteri diligēt d^{eb}nt custodire aias suoy p^rochla^mia. ne seducant p^r malas suggestiones diaboli. q^{uod} d^{icit} Ap^{ostolus}. Sobrii estote et vigilate iⁿ d^{omi}no. oues cōmissē s^{ci} sacerdotib^{us} vt ipas n^{on} lesas s^{ed} p^rfectas et incolimes firmiter in fide stātes d^o cōmēdāt

Tercio notādū. d^{icit} autor in lrā q^{uod} si fuerit opus tunc ipi p^rbyteri p^rles

Summula sapientie

bani dñt ponere corp⁹ & aiā. i. vitā animalē p saluatione christi fidelis
& p p̄p̄lo eis cōmissio. Pro quo ē sciēdū q̄ sacerdotes non ip̄ dñt hoc fac
rensi videāt vtilitatē aliquā ex eo puenire. Sed si nulla vtilitas p̄t inde
sequi tunc non dñt facere. vñ sacerdos statim p̄no v̄bo nō d̄z mozi p̄ po
pulo. s̄z solū si p̄siderat q̄ sit ardua cā. s̄z q̄ oues vellēt deficere i fid̄ catho
lica p̄p̄t p̄ uasidēs. p̄secutōes. vel passiones aliq̄s. tūc sacerdotes dñt ip̄as
p̄fiteri v̄t fiat fortis in fide. vñ *H p̄s. H rēs citote fortes & sobrii in fide.*
Et sic c̄p̄i sacerdotes dñt facere ius prochialibus. nā dñt doctriā au
toritates ip̄s recitare: & si ip̄i credere noluerint tunc morti se tradunt et
suos s̄ditos in fide conuānt. s̄z si non videant vtilitatē ex morte suave
nire. tunc faciāt sicut fecit ch̄ūs. q̄ cum iudi volebāt *Ihm* lapidare. tūc
abcondit se: & exiit d̄ templo. q̄ nondū ven̄t t̄ p̄s passionis ei⁹. Sic simi
ludō faciāt sacerdotes si non viderint vtilitatē ex morte sua puenire.
Quarto notādum. iurisse ex p̄tī l̄ā trahūt cām quare p̄tract⁹ matri
mo. i. talis sit. phibit⁹ sacerdotib⁹. nā ad ip̄m sacerdotē plura requirūt. P̄i
mo em̄ requirūt ad v̄m sacerdotē. q̄ ip̄e d̄z studere in sacra sc̄ptura. & per
hoc euitabit multas vanas cogitatōes que occurrēt sibi ocioso. q̄ nostra
memoria habet se sicut molendinū. in quo si ponit bonū si morētū bonū
molit. sed si p̄x imponit picē rep̄nat. Sic si lūdō ē d̄ ip̄s sacerdotib⁹. s̄z
si non studeat in sacra sc̄ptura vbi miraculat passiones sanctorū habent.
tunc ip̄i occupāt se malis opationibus. *Actū* n̄a memoria h̄z ic vt rex.
q̄ qñ aliquis rex occupat in bello. tūc oēs s̄diti sui occupant ibidē. s̄z qñ
ip̄e est liber & solut⁹ tunc quilibet trāsit vbi vult. Sic si lūdō est d̄ n̄a me
moria: & aiā. q̄ quādo ip̄a occupat in sacra scriptura tunc oēs sensus oc
cupātur in sacra sc̄ptura. sed qñ non. tūc qlibet sensus occupat delectatōe
p̄p̄a & obicō. & sic homo cadit in multiplices cogitatōes. s̄z tūc sacerdos
trahit ex occupatōe tali p̄ studiū sacre scripture. Per domesticū p̄cu
ratōem. videlz v̄tous & puerorū in m̄rimonio nimis occupant sacerdo
tes. s̄z tract⁹ m̄rimoniū ē ip̄s phibitus: q̄ sicut de Lōmēdator. q̄ n̄lla v̄
tus tū valet ad sciam sicut ip̄a castitas. s̄z oppositū castitatis qd̄ in m̄ri
monio p̄sistit impedit sciam in hoīe. ne s̄z tollat tale bonū. tunc p̄tractus
m̄rimoniū ip̄s sacerdotibus est phibitus. Secdō ad sacerdotē requirit cō
uersatōis maturit. s. que iterum tollitur p̄ m̄rimonium p̄pter instabili
tatem ip̄az malit̄. q̄ vt sic mulier traheret v̄z d̄ conuersione matu
raz bona. & v̄d̄ Qū sancto sancte eris. &c. Ne s̄z tollatur hoc bonū tūc te
rum p̄tract⁹ m̄rimoniū sacerdotibus est phibitus. Tercio requirit ad sa
cerdotē b̄n̄ficij officij: animaz sibi cōmissaz fidelitas. vt h̄r. *Ioannis*
vltimo. vbi dixit dñs. petre amas me. &c. Et utud bonum itez possit im
pediri p̄ m̄rimoniū. Quarto requirit q̄ si necesse fuerit aiā suā d̄z ponere
p̄ oib⁹. & hoc itez tollerēt p̄ m̄rimoniū. q̄ in m̄rimonio ē pluralitas si
loz & siliaz. quib⁹ tunc sacerdos deberet p̄esse eis necētia corp̄is. p̄curan
do. & sic non posset attētare sacerdotalē dignitatē & diuinū officij. vñ *De*
trista. Plurib⁹ intent⁹ minor est ad singula sensus. Quinto ad v̄m sacer
dotē requirit. q̄ si necesse fuerit tunc ip̄e d̄z s̄buenire paup̄ib⁹ in v̄bis. in c̄p̄
plis. in elem̄s. in rebus exterioribus: & in alijs bonis. Et dicunt qui
dam doctores q̄ melius est ip̄i sacerdoti q̄ s̄bueniat cum doctrina q̄ cū

elemosyna. et assignat rōem talē: qz aia p̄stātor ē corpe. s; bona doctrina
nutrit aiam. elemosyna at corp̄. q̄ sequit̄ p̄positum q̄ bona doctrina sit
melior elemosyna. Et qz greci nolebāt statuto Ap̄lico obedire. sed viua
voce r̄nantimter appellauerūt. igit̄ ois doctrina et sapia ab eis ē ablata.
S; quondā ois sapiat doctrina uigebat ap̄ eos. nūc at ois doctrinē sapi
entia lata ē ad nos et ad eccliam nr̄am.

..tales aues venaticas clericis p̄hibem⁹
Nifos accipitres falconas his in̄hibemus

garulātes poratores .i. canes venaticos

Non sint clamosi bibuli. catulos uec habentes

s̄ p̄byteri facere

Venaticos. possunt opus exercere necesse

reficere

s̄ tales p̄byteri

Ut religare libros vel scribere pro p̄cio. si

paupes diuitiaz p̄byteris

Sint inopes rerum. vel eis substantia desit

talia instrumēta

.i. volatilia

Retia tenticula que sunt ad aues capiendas

.i. talia aialia .i. puas

clericis

Aut lepores vel besteolas permitimus istis

publica

s̄ clerici

Uel que clamosa non sit venatio. possunt

.i. p̄edere

s̄ eis

Piscari licite. piscatio publica desit

s̄ sit tal̄ piscatio honesta s̄ clerici

Sed priuata. pia dum conueniunt sit eorum

opatio .i. q̄ si honesta

opent

Actio. que liceant inter se gaudia tractent

s̄ p̄byteri .i. omittāt canonicas

aliqd̄

Si non permittant horas aut officij quid

Hic ponit aliā doctrinā rectificantiē vitā et honestatem clericor̄ dicēs.
nos in̄hibem⁹ q̄ oēs sacerdotes ita existentes in sacro ordine sint reuoluti
et semoti ab illis que ponunt̄ in lr̄a. scz q̄ non habeant nifos accipitres et
sic d̄ alijs. Et tā q̄ tales non sint clamorosi nec bibuli nec h̄ntes canes ve
naticos. et Possunt tamen exercere aliqd̄ opus si n̄tē fuerit. scz religare
libros. vel scribere. p̄ p̄mo si paupes et egeni existūt vel alia opa p̄similia
istis facere possint. Subdit remouēdo dubiū. qz diceret quis. tunc mun
danit̄ seculares sacerdotes nihil debent opari p̄ d̄ductōe t̄pis. hoc dubi
um remouēdo d̄t. q̄ clerici possent exercere ista que patēt in lr̄a. scz q̄ p̄t
extendere retia sua. uidelz ad piscādū p̄ sua necessitate. etiā possunt cape
re aues vt alaudas. et sic de alijs. Et h̄t̄ possunt capere feras vt lepores.
vel aspiolos. et h̄s. S; tñ h̄ cū securitate et cautione fiat. dū scilz venatio n̄
sit clamorosa publica et manifesta. sed secreta et s̄missa. Et clerici possunt

Summula Raymundi

gaudia exercere inter se. scz. disputare in sacra scriptura. s; tñ clerici nō dñt
omittere horas canonicas d die. nec d btā y gine.

¶ Primo ē notādū circa lrām. auzor hic phibet clamorosam venatiōez
sacerdotib⁹. Pro quo nota q venatio ē duplex. qdā clamorosa ē qdā non
clamorosa. pma est phibita sacerdotibus. scda ē eis pcessa. si talis venatio
fit cā necessitatis vel recreatiōis vel utilitatis. Qñd sacerdotes s; duplices
quidam s; Epī. z illis potissime phibita ē. nam si facit Ep⁹ venatiōez cla
morosam d; suspēdi ab officio p spacium trium mēsiū. sed si sacerdos
simplex facit venatiōem clamorosam. tunc suspēditur ab officio p spaciu
duoz mēsiū.

¶ Secō ē notādum. hic d; d negotijs secularib⁹ q sacdotes exercere pñt.
Pro quo sciedū. negotia secularia s; multiplicia. qdā s; ex sua natura in
honestā. vt ystura. symonia. z illa phibita s; tā secularib⁹ q cleric⁹. qdā s;
negotia secularia que ex sui natura s; honesta. z illa pueniunt tā clericis
q laicis: videl; vēdere frumenta que ipis creuerunt z similia. S; ista ne
gotia secularia honesta ex aliquib⁹ circūstātis fiunt inhonestā. Et istarū
circūstātiaz s; quattuor. scz. locus. tps. cā. z psona. Prmo siūt inhones
ta ex loco. videl; si vedit in loco sacro. quia hoc ē phibitum in Euāgelio
qñ dñs repulit emētes z vendētes d tēplo dicēs. domus mea dom⁹ orōis
vocabitur. Secō ex tpe. videl; si fiunt tpe phibito vt dieb⁹ festiuis Tercio
fiunt illicita ex psona. quia vēdere z emere indifferēter cleric⁹ nō est licitū
ne mercatores videant. Quarto fiunt illicita ex cā vt si mala intētiōe fa
ciunt. scz ppter defraudare. primū. Item notādum. d; in lrā. q sacerdos
tes non dñt ptermittere horas canonicas. Dubitat g. vtz sacdos omitt
tens horas peccet mortāl. Et videt q non. q; sacerdos non peccat mor
tāl omittēdo missam. g nec omittēdo horas canonicas. An̄s pz. d se. q;
si sacerdos abstinet a missa iō semp non peccat. q; d; btūs Aug⁹. nō lau
do nec vitupo sacerdotē cotidie missam celebrare. S; pñā pbat. q; plus vi
detur eē omisso missa q; horaz canonicaz. S; in oppositū ē lrā que d;
q quilibet sacerdos ē obligat⁹ ad horas canonicas in rei vitate. Et s; iu
sticiā non solum sacerdos. s; et cum hoc qlibet bñficiat⁹. vt pz extra de ce
lebratiōe m. itaz. ca. pmo. Ad illd dubiū rñdetur. q; pcepta s; duplicia. q;
dam affirmatiua. quedā negatiua. affirmatiua semp obligant z nō put
semp. sicut ē huare horas canonicas. q; ad hoc sacerdos sp tenet. nisi pue
tus magna infirmitate. ppt quā horas canonicas implere nō p̄t. S; pce
pta negatiua ista obligāt sp put sp. vt non furaris. nō mecharis. z ad illa
pcepta hō sp obligat. z non ē aliquis casus in quo hō posset licite trāgre
di illa pcepta. Tunc d; ad rōem negādo pñam qñ arguitur. sacerdos licit
te p̄t omittere missam. g licite p̄t omittere horas canonicas. Et tūc d; vlt
terius. q; missa non cadit s; pcepto di s; ex voluntaria. s; dicere horas ca
nonicas cadit s; pcepto dei.

¶ psbyteros vetamus
¶ Nos ancillarum prohibemus melle choreis
caueāt .i. tumult⁹ rusticoz
¶ Et fugiant strepitus laicozū siue tabernas

i. egenis

donat

Ut plus pauperibus christi tribuant. moderanter

de proprijs bonis

scz cibis pot?

Expensas proprias. sumendo supflua

Circum istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas clericos non decet ducere coreas publicas vel aliquas ancillas p circulus etiam clerici debent fugere strepitus laicorum et tabernare moderate de bent viuere dare paupibus de proprijs bonis. et non dnt viuere in crapula. in supfluitate. et in voluptatibus.

Circa istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas huius ro est. qd clerici debent ee speculu vitatis et virtutis. et i omib? opib? bonis debent esse exemplar alijs hoibus. si qd ipi cursant tuc publice sup eos comune vulgus pclamat. et sic tunc grande pctem committit. qd corea nunq? vel raro absq? pcteo fieri pt. qd sacerdos dnt vitare coreas mulieru omnia similia. ne bent alijs malum exemplum

Secundo notadu. qd corea sic diffinit. est circulus cathenatus cuius centz est diabolus. Pro quo sciendu. qd diabolus circa corea non hzynu gladiu sed multos. Primo habet gladium euaginatuz exutu. et cum illo gladio diabolus informat mulieres vt exuat deponat palles. et hoc faciunt io vt circūquaq? vident scz an? retro a dextris a sinistris. Secdo hz gladiu acutu. et cu illo informat mulieres vt exornate ppant se anteq? veniant ad coreas vt pnt ibi viris et circūstant ib? coplacere. **T**ercio diabol? hz gladiu inordinatuz cum tali regit oes circūstātes qui inordinate corisant. quia semp ducunt coreas vsus sinistram in signum malicie. et de tali loquitur Proverbioz qrtorbi de vias que a dextris sunt nouit dñs. que aut a sinistra puerse sunt. Item diabol? hz gladiu sciendentē circūquaq? ex omni pte. qd ille gladi? sciudit oes sensus. psciudit em audituz in hoc qd turpia audit. visum vt lasciuam videt. olfactum qd faciunt respiratiā vestimentoz. gustuz sapore. qd oes illas delectatōes obrumināt et masticāt et tactuz psciudit. qd mollicie lasciuie ptingit. et sic ille gladius sciudit circūquaq?. Et ideo de eis dicit in appocalipsi. ve ve reuobis sic habitatibus in fra: et p pmove dabitur eis etna damnatio. qd designat alienatōem regni celestis Pro sedo ve dabit eis insatiabilis infernus. Pro scio ve dabit eis intolerabilis pena. Videat ergo corisans ne cadat in illos gladios. et p pns in eternas damnatōes.

Mercio notandum. ista dicit qd clerici non dnt ire in tabernis et in alijs loc? suspectis. Rō est quia in multiloquio non deest pctm. vt pz p btm Bernardu. si ergo clerici eent in tabernis et in strepitu laicor tuc eent in multiloquio et in vanitatib? qd sine pctō fieri non pt. et.

Ultimo notadu. qd clerici debent vitare cibaria supflua. et hoc io ne intrent peccata. scz in vomitu vel in luxuria. vni metrista. **L**uxuriat raro nū bñ pasta caro. Etia debet vitare supflua ppter diuersos morbos euitādos vñ Alucenna. Plures moriunt gula qd gladio. Contra qs clamat btus Bernardus dicens. clerici nostri tps magis dediti sunt gula qd glafe. et qvrigini gloriose et magis intuentur martham qd marcum. et magis

Summula Raymundi

dent in Salomone q̄ in Salomone. De quib⁹ btū s Gregorius p̄terit⁹ dē.
Mirum ē d̄ clericis q̄nū s̄z aliud eē volunt. naz milites s̄z doctozib⁹
equiparari volunt. neutq̄ tñ actu hñt. nec em̄ pugnāt vt mistic milites.
nec euāgelizāt. z sic neutrum illorum ordine hñt. Itē vnū eē volūt et
aliud facere nolunt. qz volunt vocari clerici. s̄z euāgelizare nolūt. Item
volunt eē milites z pugre nolunt. z sic neutq̄ debite s̄z. nec aliq̄s est ibi
ordo s̄z sempiternus horoz inhabitat.

s^o p̄byteroz

Horoz si vita mala sitq̄ sup̄sticiosa

s^o talis vita .i. publica

Et nō sit testa caueāt ne sit manifesta

.i. p̄suadēdo .i. vitādo

Nō exhortādo. sed qd̄ magis est fugiēdo

s^o nos iā dictū s^o ipoz clericoz

Scribimus hūc casum postremū ne vicioz

.i. p̄pls s^o clericz .i. mali

Debs cadit exemplo. licet occulte scelerari

s^o clerici .i. publicz s^o clerici

Qui sunt in viciis manifestis hī minus arcent

s̄ditos suos s^o tu sacerdos

Subiectos populos. ideo si nō potes esse

.i. p̄tinēs .i. occult⁹ .i. emēda s^o s̄ditos

Castus. sis cautus. tūc tute corriges ipos

.i. iformator

Discipulū regens doctor cōfunditur omnis

s^o aliq̄ .i. delictū maculat

De vitio. vitium doctozē si tener ipm

¶ Hic autor ponit aliā regulā p̄ modū notabilis d̄ vita z honestate cleri
coz dicēs. q̄uis clerici sunt defectuosi in vita z mali. p̄caueāt tñ sum mo
pe ne eoz malicia ap̄d vulgū eluceat ne reddāt suis s̄dit⁹ malū exēplū
qz viciolum eēt eis corrigere aliosz iposmet eē malos z viciosos. qz tunc
hoies dicerēt vos corrigis. nos d̄ ist⁹ que redundāt in corp̄ v̄ra. qz si mala
eēt forte vos ea sugeretis. nā s̄m Lathonem Turpe est doctoz q̄ culpa
redarguit ipm.

¶ Notābū p̄mo ex lrā h̄r q̄ si sacerdos non p̄t eē p̄tinēz castē viuere si
talis luxuriat hoc d̄z fieri caute ne scādalizat pplūm sibi cōmissūz malū
exēplū p̄beat alijs. Nū oēs doctozes sacre s̄pture p̄cordāt in h̄ q̄ mani
festū p̄c̄m plus punit q̄ occultū. **¶** Dubitatur ḡ circa lrām v̄rū sacro
dos cognoscēs aliquā mulierē caute excusat a fornicatōe. Et videt q̄ sic
qz d̄ lrā. si non p̄t eē castus sit cautus. z ido talis cautio videt eum excu
sare. Itē p̄bat rōne sic. iste videt excusari a coitu qui fecit s̄m inclinatio
nē naturalē. sed aliq̄s sacerdos cognoscens aliquē caute facit s̄z inclinatio
tionē naturalē. ḡc. Maior est nota. qz opus nature est op⁹ necessitatis.

Minor pz. qz. multi bicūt se cē natos s̄b tali p̄stellatione q̄ n̄ p̄nt resistere. luxurie. alij dicunt se eē natos s̄b tali p̄stellatione q̄ vinculū castitat̄ infringere nequeunt s̄z s̄p casti manēt. ḡ videt̄ q̄ in hoc excusant̄. In oppositū arguūt theologi. nā vorū p̄nētie cuilibet ordini ē annexum. ḡ nullus p̄t aliquā coḡscere sine pctō. qz. in hoc q̄ aliq̄s trāsgredīr̄ votū p̄nētie peccat mortalit̄. S̄c̄do sic arguit q̄dā doctor theologie. sacer ordo p̄hibet p̄tractū m̄rimoniū. ḡ potī cognitōem carnalē. Tenet p̄nā. qz. si hoc q̄ magis licitū est n̄ lz. ḡ nec id qd̄ min⁹. sed magis lz aliquā coḡscere matri monialit̄ q̄ extra m̄rimonium. ḡ si p̄mum non licitum ē. nec secunduz Mercio sic arguunt. hoc qd̄ non p̄cedit alijs hoib⁹ sine pctō mortali. hoc et̄ sacerdotib⁹ n̄ p̄cedit sine pctō mortali. sed cognoscere mulierem extra m̄rimoniū nulli p̄cedit absqz pctō mortali. ḡ minime p̄cedit sacerdoti. **M**inor pz. p̄p̄ham dicentē. Fornicatores et adulteros iudicabit d̄ns. et his trib⁹ rōnib⁹ quilibet cleric⁹ d̄z obuiare istis q̄ bicūt q̄ fornicatio ocula non sit pctm̄ mortale. Ad aliud dubiū r̄dēt q̄ sacerdos q̄ntūcūqz sit secret⁹ n̄ excusat̄ a fornicatōne p̄ p̄ns nec a pctō mortali. vt patuit ex d̄ctis. Sed tunc ad rōem qm̄ dicebat si non p̄t eē castus. c̄. d̄. q̄ illa l̄ra auctoris intelligit̄ solūmodo p̄suasuet non consultiue vel admissiue. q̄si d̄iceret. tuti⁹ ē secreta q̄ manifeste facere. Sed ad sc̄dam qm̄ d̄r̄ aliquē nasci s̄b tali p̄stellatione vel tali intelligit̄ dupl̄. Uno mō gr̄a corpis vel p̄ mōdū inclinatiois corpis sic nat⁹ s̄b tali vel tali p̄stellatiōe magis inclināt ad h̄ q̄ ad illud. Alio mō intelligitur quo ad aiām sic non ē verum. qz. planes te non necessitat̄ sed inclināt. ḡ p̄stellatio non excludit pctm̄.

^{s̄ ex̄te} ^{i bonis t̄palib⁹ et b̄nificijs}

Patri p̄s bytero p̄uez succedere nolo

^{i. filij non p̄nt}

Des byteri nati nequeūt succedere patri

^{i. p̄nis hereditatib⁹} ^{i. iuratis b̄nificijs. s̄ missam}

In patrimonio vel cura vel celebrādo

^{s̄ filijs} ^{i. placz}

Dis dispensare si vult poterit b̄n papa

^{s̄ hō} ^{i. excoicatioes} ^{i. clerici h̄ntes ptatē}

Nullus habet bannos nisi p̄sone speciales

^{i. h̄ntes eoz̄ autoritatē}

Nt sunt pastores vel eoz̄ legittimari

^{s̄ ep̄i} ^{i. excoicare. i. valēt. s̄ admittit}

Quiqz suis locis banire solēt aliis nō

^{i. sp̄ialis} ^{s̄ sacerdotib⁹} ^{data autoritas}

Unica insit eis sup̄ his collata potestas

^{i. locū dat} ^{i. capellanus}

Postoz̄i cedat de iure vicarius omnis

^{p̄pus pastor} ^{s̄ pastores} ^{s̄ missam} ^{s̄ ecclia}

Legitimus. nullus sine quo celebrabit in illa

Summula Raymundi

Hic est vltima pars istius capituli in qua autor p modū notabilis ifere quoddā documētum d filijs pſbyteroy dicens. q filij pſbyteroy nō pnt succedere patri in patrimonio. i. in patris hereditatibus. nec in bñficio. **Q**uinde ponit aliud documētum q nullus hz alios bñnre nisi eēt pſona ſpūalia. vt ep̄a. ppoſitus. z officialis. z hi in pprijs locis hnt bannire. ſc3 in dyoceſi prop̄a. z non hnt alios in bannum facere extra dyoceſim pro priā niſi ex ſpēali pceſſione eis collata.

Primo notādum. lrā dēt q filij ſacerdotum nō dnt succedere p̄i in bñficijs. hoc eſt diſtinguendum. qz filij ſacerdotū vel volunt manere in ſeculo vel non. ſi non ſed intrāt religionē tūc pmouētur ad ſacros ordines ſine diſpenſatione. qz tunc ordo diſpēſat cum eis. Pro quo tñ ſciēdū q ſi filij ſacerdotū in religione impediunt aliqbus caſib⁹. ſc3 q non pnt pmo ueri ad dignitates. qz non pnt fieri abbates. porcs. gardiani. cetera. Si vero tales manent in ſeculo. tunc ē diſtinguēdum. qz vel volunt pſequi bñficia p̄iſ d iure cōmuni. z ſic non pnt. vbi grā. ſi p̄ aliam habuiſſet curatum bñficiū tunc d iure cōmuni fili⁹ non poſſet ſequi ad illud bñficiū. Aut intelligitur q poſſet ſequi cum diſpēſatione. z hoc ē tripl̄. Nā qñ qz cum talib⁹ ſit magna diſpēſatio. ſc3 q pnt ſequi alia bñficia q̄ paterna. Alio mō ſit cum eis maior diſpēſatio ſc3 q pnt conſequi bñficiū paternum mediatez nō immediate. ſc3 ip̄ eſſet t̄cius vel quart⁹ poſt patrem. Tercio qñ hiſ ſit diſpēſatio maxima. ſc3 qñ a papa tāta diſpēſatione docent q immediate patna pnt conſequi.

Secō notādum p modū dubij. qz aliquis dubitare poſſet q̄s hz diſpēſare cū filijs ſacerdotū. Rñdetur ſi tales pmouent ad ordines minores z ad bñficia non curata. tunc ep̄s p̄t cum eis diſpēſare. Si autē pmouent ad ordines maiores ſive ad ſacros ordines. tunc ſolus dñs apoſtolic⁹ pot cum eis diſpenſare.

Ultimo notādum. q bona clericoy dnt diuidi in q̄tuor ptes. p̄mā ptem dnt h̄uare p ſe. p familia ſua. Scđam ptem debent dare ad reſtauratiōem eccleſiarum. ſc3 compando libros z calices z alia neceſſaria eccleſie. Tercia ptem debet dare paupibus aduenientib⁹ pure ppter deum z nō ppter laudem vel aliquā alia cām mundialē. z ergo non dnt bona eorū hiſtrionibus. meretricib⁹ dare. Quartā vo ptem clerici dnt ſuis pentib⁹ non ppter affinitatem ſed pure ppter deum dare de ſuis bonis. Et hoc bene deſignatum eſt p Joachim. pph̄am qui om̄ia ſua bona in q̄tuor ptes diuiſit. primā miſit in templo. ſcđam dederat aduenientibus. tertia ptem dedit paupib⁹ amicis ſuis. q̄rtā reſuauit. p ſe. p familia ſua. Sed heu clerici nihil curāt de talibus. neqz enim curāt de eum neqz ſacrā ſcripturā. neqz exempla ſctōrum z ſanctarum. neqz diaboluz. neqz hominē. ſed potius conſumunt bona eccleſie in tabernis. z cum meretricibus peſſimisz hiſtrionibus. z in q̄ntum quis magis eſt hiſtrior garuloſus intantum eum mag⁹ diligunt. ipi em̄ bona eorum ſic inutiliter exponunt. ſive rez itez ve ipis. qui ita bona chriſti inutiliter exponūt. ex eo q iſtd qd iſt offerit pure ppter deū illd p̄ſumūt cū meretricibus z cū alijs nequicioſis hōibus. z illud qd donat non eſt ipoz p̄p̄uū. ſed eſt hereditas z poſſeſſio chriſti. qz illa bona chriſto offerent. ſed quia clerici gerunt vices chriſti in

hoc mundo. igitur ista bona tollunt. & ve ve ve & infinitive ipis cum non curant scilicet euangeliaz & sacra iura ecclesiarum. sed viuunt bestialiter secundum placitum eorum absque iuribus. quia paupio & christifidelibus denegant fructus panis. cum tamen ipis aliquando posset porrigi fructus aurivel argenti. quia tunc deus gloriosus & omnipotens precepit benefacere in pluribus locis sacri euangelij dicens. quod vni ex minimis meis feceritis mihi facitis. Item de sacra scriptura. sicut aqua extinguit ignem sic elemosyna extinguit peccatum. & alibi dicit. Date & dabitur vobis. comedite pinguias mittite partem eis quoniam non propperit sibi. Item alibi. paupes enim semper habebitis vobiscum. me autem semper non habebitis. quibus sacerdotibus ita non facientibus dicit propheta. non sic impius. non sic. & Item ex alio. non solum scilicet dare canibus. Item induratum est cor pharaonis. & ve istis clericis sic facientibus qui eternaliter damnabunt.

.i. cum astucia huius aliquos

Raude vel arte mala mundi si quos spoliasti

predicator fenorari

Si raptor fueris aut usurarius aut fur

iam dicitis auxiliu

Mis aut consilium dederis vel opem scio quoniam non

.i. transiit ad limina sanctorum

Te via sanctorum nec crux nec passio christi

scilicet in possessione .i. furta vel spolia

Absoluant quin sint hec omnia reddita. reddi

ablata potest reddi .i. postula

Si poterint. si non quos lesisti pete quod te

.i. supportatum habeat spoliu .i. oratio intentio

Sustineant. tua sit reddendo parata voluntas

.i. peregrinaberis

Ieiunes oves facies iter atque labores

vales hominibus ablata

Quantumcumque potes pro lesis ut sua reddas

scilicet lesis reddere

Si sibi sit nequeas aliter. via verior hec est

Istud est capitulum secundum istius tractatus. in quo determinat de raptoribus. furibus & aliis malefactoribus. Et pro hoc capitulum diuidi in tot partes que ponit doctrinas. partes patebunt. Primo dicitur sic. si spoliasti aliquem fraude vel mala arte in hoc mundo. videlicet si fueris raptor. usurarius. vel fur. vel dederis consilium vel auxiliu istis tunc nullum te absolueri potest nisi furta & rapina reddant si reddere poteris. quia nec vita sanctorum nec via nec limina sanctorum. nec crux christi nec passio christi te absoluit. Si autem reddere non poteris tunc pete illos que lesisti quod te sustineant & quod tibi dimittant propter deum. & habeas voluntate reddendi & sic quantumcumque potes satisfacias propter ipse lesis. videlicet. ieiunando. orando. viuendo & laborando. quia non est alia via tutior quam saluari potes.

Primo notandum. hic habetur in scriptura de quatuor speciebus quibus aliena

Summula Raymundi

tollantur. scz furtū. vsuraz spolum et rapina. d. tribus vltimis dicit infra
 qz d. furto vidēda ē hic. Sciēdum qz pmo. furtum sic diffinit. Est sbractio
 rei aliene corpalis mobilis grā lucri faciēdi inuito dño suo fraudu
 lenē. Dicit pmo (sbractio) vñ ipa sbractio facit furēz non volūtas. R. d.
 qz hō hñs volunt. itē furādi si non furatur non dicitur fur. Dicit scdo. (rei aliē
 ene) qz si recipet suum pprū alicui ppter hoc ipē nō dicitur fur nisi tūc
 in cāu istā rē obligasset alteri: quia si tunc recipet fur diceret. Vltim⁹ dē
 (corpalis) ad dñtiam rei incorpalis que nec videri nec palpari p̄t vt aia
 spūs q̄ non p̄t furari. Dicitur (mobilis) ppter rem immobilem q̄ etiāz
 furari non p̄t. vt est māho p̄atim. et sic de alijs. qz solum quod moueri p̄t
 furatur. Dicit vltimus (grā lucri faciēdi) qz si aliquis reciperet aliquaz
 rē non cā lucri non dicitur furtum cōmississe. vt si aliquis recipet aliquāz
 nem religiofam non cā lucri sed cā libidinis ille mag⁹ dicitur cōmississe rapinā
 q̄ furtum. Dicitur vltimus (inuito dño suo) qz si aliquis recipet aliquaz
 rē. cū p̄sensu dñi illius rei non dicitur fur. Vltimo dicitur (fraudent) eo qz
 om̄e furtū sit fraudulēt. Et dicitur a noie furn⁹. i. obscurus. qz fur furat tpc
 obscuro. Tē nota. duplex ē furtum. quoddā manifestū. et quoddā secretū.
 Furtū manifestū ē qñ aliquis cū re sbracta apprehēditur. Sicut furtūz se
 cretum ē qñ aliquis cum re sbracta non apprehēditur. Et dicitur qz fur
 to intelligitur sra. quia talis fur tenet ad restitutōem. vñ hoc ē qz furtū
 gnale nomen est ad omnia furta. sed alia s̄ noia sp̄alia. sicut sacrilegiū
 et alia q̄plura que infra patebunt.

Vltimo notāndum. Irā dicitur qz uō ē alia via satisfaciēdi d. furto nisi qz ab
 latum restituatur. quia dicitur bñs Aug⁹. peccatum non dimittitur nisi ab
 latū restituat. Et dicit dñs in Euāgelio. ligatis manibus et pedibus p̄citate
 eum in tñbras exteriores donec reddat nouissimum q̄bitē. Itē alibi in
 Euāgelio dicitur. reddite que s̄ cesaris cesari. et deo q̄ s̄ dei. immo nec placet
 dō sacrificiū ablatio sine restitutōe et reconciliatōis fratris: vñ sup̄ Mat
 theum legitur. pius reconciliare fratri tuo et tunc venias offeras mun⁹ tu
 um. Pro quo sciēdū qz tales qui sic obligātur ad restitutōem vel p̄nt ha
 bere vel non. Si p̄nt h̄re hoc est dupl̄. vel enim remittitur a leſis vel nō
 Si remittitur a leſis h̄bus bona receperunt tunc nō obligātur. si nō re
 mittitur eis tunc obligātur ad restitutōem in q̄ntum habēt. Si autē non
 h̄nt. tunc leſus d̄z expectare pinguiorē fortunā donec illa possunt solui.
 Si tunc leſi mortui s̄ tunc tenentur restituere heredibus hoꝝ. Et si he
 redes non fuerint tunc dñt facere s̄m consiliū confessoris vel epi quo
 rum infest talia disp̄sare. Si autē illi de nihilo habent satis facere tūc be
 bent pijs op̄ibus. scz. ieiunijs. orōnibus. s̄uitijs et alijs laborib⁹ satisfaccere
 leſo s̄m qz autor docet in Irā.

.i. furta   ecclias   egenis

Si male quesita das claustris paupibus ve

q̄b⁹ abstulisti   defraudas

Et nil dat leſis. sic dando decipieris

.i. null⁹ loc⁹   s̄re   .i. reddēdi potētia

Non. Cuius est venire si sit tibi reddere posse

^{sre} ^{.i. postpone} ^{furta} ^{rebbe}
Spem venie pone male. vel quesita repone
^{ultima pnia s^c in agone} ^{existis}

Vespertina tibi contritio si datur et sis
^{tua} ^{onddo tibi misericordiam}

Dure confessus peccata deus miseretur
^{aliq mo} ^{spolia} ^{s^c rapina}

Si potes et reddas que sunt ablata per illam
^{s^c sufficiunt} ^{s^c quo ad salutem}

Nil lachryme gemitus confessio sed dare prodest
^{ful'aris} ^{s^c equum} ^{.i. voluntarie monachis}

Si mihi tollis equum quem das de mente pozi
^{nihilomin⁹ es fur} ^{ad salutem} ^{s^c tali monacho}

Raptor et es quia nil prodest q^o restituisti
^{vulnero} ^{.i. mecor} ^{.i. labor inutil'}

Si tibi frango caput et inungo pedes arolitrus
^{s^c tu fur} ^{s^c tibi pi} ^{p futur⁹}

Si pius esse cupis medicus loca lesa refana
^{lesi} ^{mortui} ^{etiam defuncti fuerint}

Nisi defuncti sint heredes veleorum
^{egenis} ^{vales furta} ^{licite}

Ecclési, s vel paupibus potes hec dare tute
^{s^c bona accepta} ^{pfessor⁹}

Nec que rapta putes de consilio senioꝝ
^{.i. reddas turpe acq⁹ita} ^{sacra scriptura}

Restituas habita male. lex quia sic iubet esse
^{s^c p⁹ fieri} ^{q^o dcm e⁹} ^{pdnāt furem}

Nonaliter. sed qui dicunt aliud perimur te

Hic autor ostendit quibus bona ablata s^c restituenda. Et d⁹ si male acq⁹ita des ecclesiis vel paupibus et non restituas eis qbus s^c ablata tunc decipieris. et si habes tatum in posse q^o potes reddere tunc tibi dat locum indulgentie debes poscere spem venie. et male acq⁹isita penite⁹ reddere. s^c si isti qbus bona illa ablata sunt. s^c mortui tunc licite potes illa b⁹ dare paupibus vel ecclesiis s^c filium tui p⁹essoris: et si quis dixerit oppositum puniendum est tamq^o trasgressor p⁹ceptor. et talis decipit te in eternaz damnationem.

Quimo notandum. q^o dicitur in littera q^o ille qui male acquisit b⁹ tene⁹ ea reddere les⁹ non alteri. R⁹ e⁹ si alteri redderet bona ablata tunc adhuc non esset satisfactum lesi. qm⁹ adhuc caret bonis eoz iniuste. S^c diceret aliquis. si fur vel latro debet restituere lesi bona ablata tunc posset eum interficere p⁹ furtu commissum. G⁹ videt q^o n⁹ sit faciendu. cui⁹ oppo⁹ni t⁹ d⁹ lesi. R⁹ d⁹ etur q^o ille fur vel raptor debet caute agere p⁹stando illa

Summula Raymundi

bona suo confessor: et ille ea restituet. et sic iuxta furem non erit piculum.
Secundo notandum. licet secundum leges teneat reddere quadruplum et fur occultus
 duplum. tamen secundum canones sufficit ipsum reddere ablatum et non plus. ut per extra de
 raptoribus. **M**ercio notandum quod omnia que hic dicunt de restitutione
 spoliatorum intelligi debet de hincibus unde restitunt: sed si raptor non ha-
 bet tunc potest accedere istos quos lesit per spoliu vel eorum heredes petere et il-
 li indulgeat. **T**ertio notandum. quod si isti spoliati eorum heredes mortui sunt
 tunc raptor vel fur de illa bona dare pauperibus vel ad constructionem ecclesiarum
 vel viarum. **E**t ratio est. quia cum spoliati mortui sint cum hoc eorum heredes. tunc il-
 la bona vacat christo cuius heredes sunt pauperes. ideo merito illa bona dunt hinc.
Sed si spoliatus dimitteret herede post se. tunc illi talia bona dunt dari.
 causa est. quod illa bona post mortem lesi sunt propria ipsius heredis. ex quo ipse succes-
 dit lesio in bonis. **D**ubitat. utrum fur teneatur restituere puentus cum te
 furata. **D**ebet gratia ponat quod equus sit res furata et quare triginta mar-
 cas quando furat: et postea tempore restitutionis valeat quinquaginta marcas nunquam te-
 net eum sic restituere. **R**espondeatur quod sic. quia non solum furtum est restituendum
 sed et omnes puentus a furto sunt restituendi: si furtum se melioravit equus
 bene eodem modo restitui debet.

Ultimo notandum. ponat quod aliquis negligentia sit facta circa furtum. nunquam fur
 ad restitutionem vel ad recuperationem neglecti teneat. **R**espondeatur quod sic. in
 anima neglecta circa furtum tenet recuperare et restituere.

.i. trades .i. aliquis .i. pectus .i. pitec

Non prodas quemcumque tibi cum sua furta fatetur
 aliquis corrigat furem

Nec das consilium quod conscius arguat ipsum
 secundum ad mortem furem iudicial

Condemnaret eum sententia si capitalis
 .i. de officio presbyteri deponend

Officio proprio reprobus tunc efficietis
 secundum alicuius furti per sacerdotem .i. si fuerit excoicatus

Consciens absolui debet si forte ligatus
 .i. psci est .i. recepit a tali furto

Est. quia conscius rendat si quid tulit inde
 recepit instruet ablatum restituere

Si nihil. inducas furem furtum dare. nam si
 secundum a te tu sacerdos

Fur nil dat monitus taceas nil amplius ad das
 per manifestatorem inferre bona

Prodita plura reorum generare pericula possent

Nic autem ponit aliud documentum de furibus dicens. quod nullus presby-
 ter cui aliquis est confessus se esse furem deprecere illum. nec de alicui da-
 re consilium ut manifestaret fur. **L**ynus ratio est. quia si fur postea poena
 ret ad mortem presbyteri esset irregularis. **S**ubdit si aliquis sit psci furti alicuius. sic

q̄ sit ligatus snia ex dicitōis ilie d̄z absolui dum mō ipse restituat si aliq̄ bona sustulit. Et ille etiā debet furem inducere q̄ ipse bona ablata restituit. Et si fur non velit p̄p̄t monitōem istā ablata reddere: tunc ipse d̄z a monitōe desistere ne generet̄ piculū furi et illa monitōe.

¶ Notādum null' p̄sbyter d̄z peccare furē qui ei p̄fessus ē d̄ furto. quia alio ipse eēt puā' officio r̄ b̄nficio r̄ fieret irregularis. si fur suspēderet: Rō est. q̄: vt sic ipse eēt homicida. vt p̄zm iure d̄ homicida ca' suscepim'. nam ad hoc q̄ aliquis sit homicida sufficit q̄ ipse dat' filiū vel iuuat ad hoc q̄ aliquis interficiat. q̄ consiliū facit hōiem reum in facto.

¶ Sc̄do notādum. d̄z in lrā q̄ p̄sbyter non debet māifestare furē. Contra hoc h̄r q̄dragesima distinctōe vbi comprehendunt clerici qui volunt benē uolūder: r̄ celat' peccāt' nolunt complere qd̄ sc̄ptum est. peccātē corā hōi bus argue vt ceteri exēplum habeāt inde. r̄ ibi allegat' d̄cm ap̄lī q̄ d̄r. tradite h̄mōi hōiem sathane ad nutrimentū hōis. **¶** B̄bidē d̄r et q̄ ipi nolunt adimplere d̄cm Euāgelij vbi d̄r: Si videris peccātē p̄mo secrete argue eū. sc̄do argue eū corā aliquib' testib'. tercio manifeste corā om̄i p̄p̄o. Et non velit desistere debet remoueri ab ecclia. q̄ vna om̄is morbida inficit totum gregē q̄ ex his om̄ib' h̄r q̄ p̄sbyter tenetur māifeste arguere quē libet peccātē. Et hoc non p̄t fieri nisi p̄bet r̄ māifestat peccm̄ eius qd̄ si eri est p̄tra predicta. Ad istud dubiū r̄noctur q̄ peccātā sunt duplicia. q̄ d̄z em̄ sunt occulta. r̄ talia nullo mō d̄z p̄sbyter reuelare si ei occurrūt in cōfessione. Alia s̄ p̄tā māifesta. r̄ de his intelligunt̄ ea que sunt dicta in q̄dragesima distinctōe. q̄ qui peccat māifeste corā om̄ib' corrigi d̄z. q̄ nō occulte peccat d̄z corrigi occulte.

¶ Tercio notādum. lrā dicit q̄ sacerdos non debet p̄dere p̄fessionem seu p̄fiteat. q̄ p̄ hoc p̄fitemens possit incurere penā capitis. r̄ sic talis efficeret irregularis. sic em̄ d̄r b̄tus Augustin' p̄ p̄fessionem hoc scio min' q̄ nescio r̄ ergo neq̄ signis: neq̄ nutib' debet māifestare. Si aut̄ non est in p̄fessione. tunc sec' est. q̄ tunc scit vt homo. sed ea que p̄cipit in p̄fessione scit. vt d̄s. r̄ q̄ minime reuelare d̄z.

¶ Ultimo notādum. confessio māifestatur dupl'r. vno° directe. alio° indē recte. Indirecte manifestat' dupl'r. vno mō quādo laudat aliquē in p̄p̄a p̄sona. alio° quādo laudat ip̄m in p̄sona aliena. In p̄p̄a p̄sona sic manifestat'. vt si aliquis vir haberet suspitōem de muliere. r̄ tunc p̄fessor laudaret eā corā marito. r̄ si mulier postea adulteraret. r̄ si sacerdos tunc taceret non laudās eā. tā talis videtur māifestasse p̄fessionē. Sc̄do māifestat' in p̄sona aliena. vbi grā. si duo p̄fiterent̄ vni sacerdoti. r̄ iste sacerdos vnū laudat de reliquo tacet. tunc tā videtur esse p̄ditōr p̄fessionis. q̄ tūc statim suspitio h̄r de isto alia quare eū etiam non laudat. S̄z directe aliq̄s videt māifestare p̄fessionem quādo aliquis specificat p̄sonā vel culpā. vel vtrumq̄ simul. vnde q̄nq̄ specificat seu manifestat p̄sonē tm̄. vt si dices ret hodie p̄fessus est mihi iste hō. r̄ est turpis p̄ctōr magnus. Sc̄do māifestat culpā tm̄. vt si p̄fessor diceret. hodie p̄fessus est mihi homicida. r̄ p̄sonatur q̄ tm̄ vnus sit ei p̄fessus isto die. Tercio manifestat cu lpm̄ r̄ p̄sonam simul. vt si aliquis diceret. ille est turpis hō. fecit enim tale nephās vel peccm̄.

Summula Raymundi

aliquē excōicatiois

Sicōtra furem bāni sentētia datur

spolita? .i. absoluet

Si furto lesus instet fur hic religetur

sacerdoti p̄staret .i. possit s̄ furē

Si tibi cōsteterit q̄ fur dare n̄l queat. illum

occulte .i. a tali absolutōe

Secrete soluas ne scādala pueniāt hinc

.i. stricti? ei p̄p̄ta spoliata. s̄ q̄

Artius iniugas cum possit reddere reddat

ihibem? s̄ illos restitutare valēt

Nolimus absolui qui furtum reddere p̄nt

.i. her? samula p̄mia. laboris suus

Si dñs seruo sua non dat. et iste laboris

strahit suū s̄ talis suus

Furetur p̄cium fur est. nec furta tenetur

.i. restituere furti .i. delcat

Reddere. sed crimē cōfessio diluat ipm

Chic auctor ponit aliud documentū volēs. si aliqs sit excōicat? p̄p̄ fur tum et petit se absolui ab excōicatione. d̄z eum absoluerē si p̄stet ei q̄ fur non p̄t reddere bona q̄ straxit. et hoc d̄z fieri secrete ne exinde scādala p̄ ueniat. Et d̄z si bi iūgerēt quicunq; poterit ista bona h̄re et colligere vt penitus restituat. et si fur reddere sufficeret bona. tunc nullo mō deberz eū absoluerē nisi pus redderet. Tūc s̄ d̄z: si suus aliquis furat dño ei? p̄mi um qd̄ p̄ h̄uitio meruit. dñs ei dare noluit iste suus d̄z fur. non tū tenet restituere ablata. sed p̄ solā cōfessionē tollitur crimen.

Notādū p̄mo. ex trā h̄r. si aliquis non p̄t ablata restituere ip̄e d̄z absel ui a snia excōicatiois nec ei generent scādala. et maxime si h̄z volūtate sim p̄r restituēdi. q̄ bona voluntas h̄r. p̄ effectu. q̄re ei p̄mia denegāda nō est ex quo gloriosus d̄s non vult mortē peccatoris. et hoc p̄z extra d̄ raptōib? Sed tū si fur vel raptor possit ablata restituere tunc ip̄e nullo mō p̄t ab solui nisi restituat. Quia peccm non dimittitur nisi ablatum restituat. et hoc p̄cipue verum est de istis qui p̄nt restituere.

Secōdo notādū. suus q̄ furat dño suo p̄mium de h̄uitū. mittit furtum et hoc ē v̄z in quolibet cāu p̄simili. Et sic aliquis p̄t cōmittere furtū in re p̄p̄a. et hoc non ē iconueniēs:

Tercio notādū p̄ modū dubij: aliqs sumēs mun̄itōem cū snia sup̄ alu que furē gn̄aliter. sic q̄ nescit quis sit ille fur. sic q̄ i gn̄ali dicat. q̄cūq; res cepit hanc rē ē in maiori snia excōicatiois: et talis postea veniēs ad p̄fessio nēz dñi h̄z p̄n̄ satisfaciāt s̄ n̄ vult satisfaccere. si ḡ talis ingerit se diuino officio. dubitat v̄z confessor: suus debeat celebrare corā eo vel non. Et vide tur q̄ non. q̄ si celebraret. p̄ eoz sciret eū cē in snia excōicatiois statim essz irregularis: suspensus ab officio. Si v̄o corā eo non celebraret tūc statiz

haberet suspicio cur corā eo non celebraretz illo mō statim generaretur scādalum tali. Rñdetur qz confessio: in hoc cāu inq̄ntum p̄t dz vitare ne celebret corā eo inq̄ntum est sine scādalo. z q̄ si celebrat corā eo scādalu; euitare non p̄t ppter hoc non suspēditur ab officio. quia scit tale crimen sicut d̄sz non sicut homo. qz scit p confessionē. z qz d̄s noluit pbere secreta qz suū traditorē alijs discipulis noluit manifestare q̄ sacerdos illa que scit p p̄fessionem inq̄ntum d̄s minime manifestare d̄z. Sed secus est si aliq̄ essent ei reuelata extra p̄fessionem.

Quarto notādū. aliq̄s fur veniens ad p̄fessionē volēs satisfacere leso q̄ ē in ptibus alienis nunq̄d tenet eū querere. Rñdet p̄ distinctōem. qz vel iste qui obligat scit lesum eē in certo loco vel non. si non. tunc non obligatur ad querēdū eū. sed facere dz consiliū discreti confessoris vel dioce- sani. Si v̄o scit lesum eē incerto loco. tunc itez est distinguēdū: vel enim p̄sumpt̄ extēdūt se ad pecuniā furatā v̄ei nō. si extēdūt se ad tātā pecuniā. tunc p̄sumpt̄ nō s̄st estimādi. z dz residuū leso p̄ntari. si aut̄ p̄sumpt̄ non extēdūt se ad pecuniā furatā tūc nō tenet eum querere.

Ultimo notādū. in gr̄ d̄t in lrā qz si uis q̄ s̄trahit d̄no suo p̄miū deseruitū non tenet ei restituere. Pro quo sciēdū qz aliquē eē furē intelligitur duplr. vno d̄e. z sic iste dz fur q̄ recipit aliena sicut pus visum ē. Alio si militubinarie. z sic si uis dz fur q̄ recipit d̄no suo tātū q̄ntū ē d̄ p̄mio deseruitoz non pl̄. qz dz fur p̄t hoc. qz si cōphēderet z d̄ns v̄ellz malignari tunc posset iudicari ad mortē. sed tñ non obligat restituere. Et h̄ inq̄ntū furtum non excedit p̄miū deseruitū. sed sola p̄fessio dz illd̄ crimē tollere. s̄tracta .i. ille tenet restituere sicut fur

Furta sciēter emens cum fure luat scelus idem

.i. rapinis inuenire

De spoliis sentimus idem. si non reperire

valeres egenis s̄ ablatum

Personas lesas poteris tunc pauperibus des

.i. gr̄a .i. offensoz amicoz

Nomine lesoz valet hoc animabus eorum

p̄ furtro s̄ illud p̄mium

Si fur vel raptor quod eis dederas dare nolunt

s̄ tātū dicere fures vel raptorez spolio furibz

Hoc est si non dant quod pro furto dederas his

.i. p̄ncipalē pecuniā .i. postules

Non capitale tuum repetas illud: quia iusto

s̄ illd̄ .i. p̄uersa tribuisti

Judicio perdis. quod iniqua lege dedisti

cōparasti aliqd̄ .i. gr̄a restitudois

Si tamen emisti furtum spe restituendi

s̄ tui iumētū s̄tractā

Ut si vicini vaccam vel rem spoliaram

Summa Raymundi

p tali pecunia   vacca   solidos
Pro solidis tribus emisti bene que valet octo
miscdie

Hoc pietatis opus est si capias solidos tres

s^o tūc vicino rē furatā   .i. va pscia

Et reddas furta. iūbet hoc intentio sancta

Hic autor ponit aliud documentū. et est tale. Si aliq̄s emit scient bona aliq̄ q̄ scit furata eē talis erit re^o in facto. et d̄z puniri tanq̄ fur. Et eodē mō intelligendū est de spolijs. et iste q̄ sic emit bona furata. si nō p̄t repire lesū. tunc illa bona d̄z dare paupibus. q̄ hoc valebit animab⁹ lesor. et si p̄tingeret q̄ lesus repeteret sua bona furata ab illo q̄ emit. et iur nollet ei reddere p̄mīū p̄ quo emit. tūc emptor de iure p̄bit pecuniam p̄ quo emit. Sed emisti bona furata illa intentōeyt restituas lesor. p̄ minor pecunia p̄valent tunc exerceas opus pietatis. et debes ei reddere rē furatā dū restituit tibi p̄mīū p̄ quo emisti. Ponit exemplū in lra. vt si emisses vaccā p̄ trib⁹ solidis que valet octo. tunc non debes plus repete nisi tres solidos et debes lesor restituere vaccā suā.

Primo notandū. lra d̄r. si aliq̄s emit furtū ille erit consci⁹ cū fure. h̄ est vey si ip̄e scit illā rē esse furatā: si aut̄ ignorat tunc est excusatus p̄ ignorantia. q̄ ignorantia excusat p̄ctm̄. Pro quo sciendū. q̄ duplex ē ignorantia. aliqua est ignorantia iuris. aliqua est ignorantia facti. Ignorantia iuris ē q̄ q̄s aliquid ignorat fieri de iure non debere. vt si q̄s ignoraret q̄ non deberet emere spoliū vel furtū. talis ignorantia minime excusat. Si ignorantia facti est q̄ q̄s ignorat aliqd̄ sic vel sic factū eē. vt si q̄s emeret aliquā rē et crederet ip̄am bona fide acq̄sitā eē. mō si talis res eēt s̄tracto illo ignorate talis ignorantia excusaret eū. sed tū quilibet tenet facere diligentiam in querendo an illa res sit bene vel male acq̄sita. et si aliquā malam suspitōez inuenire poterit emere nob̄ d̄z.

Secundo notandū. ex lra h̄r q̄ ip̄e q̄ emit furtum scienter obligat̄ ad restitutionem sicut p̄ncipalis fur. hoc tamē intelligēdum est s̄b distinctione. q̄ ip̄e qui emit furtum vel facit scienter vel ignorater. si scienter tunc obligatur ad restitutionem. Si ignorat̄ hoc est dupl̄r. q̄ vel emit s̄b bona fide vel mala. nū illd̄ d̄z emi bona fide q̄n̄ aliquis scit et credit bene eē acq̄situm hoc qd̄ vult emere. Sed illd̄ d̄z emi mala fide q̄n̄ aliq̄s scit aliquam rem eē s̄tractā et tamen non vult scire. mō ille q̄ emit rē bona fide multos attrahit valores. p̄mo emi valet ad hoc. q̄ si talis res s̄tracta ip̄e non obligatur simpliciter ad restituendum. Si aut̄ fuerit restituenda. tūc sua pecunia debet ei restitui ab eo qui vult hoc ablatum rehabere. Secdo p̄dest. q̄ talis p̄t illam rem alienare. quod tamen minime facere posset si mala fide acq̄sivisset. Tercio valet. quia si talis res perit ip̄e nō obligatur ad restitutionem. Quarto valet. quia ip̄e p̄t agere in hoc contravenditōez. si aut̄ mala fide emisset: tunc simpl̄r tenet ad restitutionem.

Mercio notandū ē. aliq̄s emit furtū scienter dupl̄r. vno^o ad restitutionē. et sic lesus d̄z dare ei pecuniā capitalē recipere ecōtra rem s̄tractā. Secdo aliq̄s emit furtū nō ad restitutionem. et talis amittit suā capitalē pecuniā

Quod si pbita .i. fracturā nauū .i. iacturā mariū
 .i. inuenit .i. in quocunq; loco s^o oblata

Tollit vel reperit vbicunq; sit et nisi reddat
 .i. scius .i. etne morū .i. pcepta .i. leges

Est reus eterne pene pcepta statuta
 .i. mos s^o alicui⁹ s^o hoīem

Nec consuetudo terre nec pncipes illum
 s^o ab officio .i. sacerdos

Exculat deponatur si clericus hic est

Hic autor ponit aliud documētū de pena illoꝝ q̄ spoliāt illos q̄ passi
 sunt naufragiū dicens. quicunq; spoliāt istos q̄ patiunt naufragiū rui
 nam vel iacturā si non reddunt ablata rei s̄ eterne pene et istos non ex
 culat aliq̄d pceptū vel statutum pncipis. nec etiā p̄suetudo tre. Et si ta
 lis est cleric⁹ tunc deponatur ab officio.

Notādum p̄mo. isti patiunt naufragium quoy naues in mari piclio
 tant vel ppter tactum lapidū vel ppter nimia tēpestatē. Et dicit a noie na
 uis et frāgo frangis q̄si fractura nauis mō quicunq; spoliat eos ē re⁹ eter
 ne pene. Pro quo sciendum. q̄ quicunq; spoliāt negociatores vel nauigan
 tes s̄ exercōicādi. Et qui spoliāt naufragium patietes d̄ facto s̄ exercōicati
 vt p̄ extra de raptorib⁹ et graui⁹ puniunt. q̄ spoliāt patietes naufragiū
 q̄ maiores reputātur spoliatores q̄ alij. q̄ p̄m Postiensē in loco p̄allega
 to. tunc naufragium sepe fitz iō maior pena ibi adhibet.

Secō ē notādum. dicitur est int̄ naufragium ruinā. iacturā. biluuiū. nō
 naufragiū ē fractio nauū. scz q̄ nauis in mari piclitā. S̄z ruina ē illd̄
 piculuz qd̄ fit ex dissolutōe assexyl ex tactu lapidū. S̄z iactura ē illd̄ pi
 culuz q̄ nauis eijciunt aliq̄s res d̄ nauib⁹ ne s̄ cum eis piclitā. S̄z die
 luuiū ē inundatio aq̄y vltis. Et q̄ si aliq̄s deponeret res puas p̄pt aliū
 qd̄ illoꝝ eueniētū. Et alē eas inueniret tunc ille tenet restituere vt d̄ lra.

Ultimo notādum. dubitat vtz q̄libet debeat ablata restituere. Et vi
 det q̄ nō. q̄ si restitueret et ille vellet malignare tunc ip̄e obligasset pena
 morū. q̄ incurreret sniam capitalē q̄ ne aliq̄s obligaret pena capit⁹ p̄
 ter hoc tuti⁹ videt nō restituere. s̄ ip̄e restituēs induceret sibi malam sa
 mā. q̄ si restitueret tunc aliq̄ dicerent. ecce illi credim⁹ et ip̄e nob̄ recepit
 bonaz furat⁹ et sic fieret egra suspicio d̄ illo. r̄ndet vt sup̄ dcm̄ ē. q̄ iō talis
 fur dz illa ablata recipet dz illa p̄ntare sacerdoti siue suo p̄fessoriz sic tūc
 ip̄e recipēs reddat illa isti cui⁹ talia ablata fuerunt. et sic tunc ille restitū
 ens ablata nō incurrit penā capitis nec famā malā incidit.

Gens inimica deo iure spoliatur et hostis
 .i. manifest⁹ s^o hoies .i. cesarium

Publicus aut quos ius imperiale
 .i. omē illd̄ qd̄ s^o publico .i. si bellū h̄z iustā cām

Quod ab hoste rapis si iusta sit actio belli

Summula Raymundi

•i recipias .i. decem .i. in hibeo s' bonis eos
Accipias licite nolo q' spoliemur amici

Uel que nil nocuit vt subdita gens miserorum
reperias s' res inuētas s' possessoi

Si res inuenias illas ad restituendum

.i. cui debes instituere .i. trāsit. s' integer

Collige si nescis cui reddas dum p'it annus
s' p'cesserūt s' p'fessor

Sine dies plures de consilio sapientum

s' illas res paupib' s' res s' lefor

Distribuas vt et hec prosint animabus eor

s' lefor s' inuēte .i. retinens s' reb' inuēris

Quorum res fuerant tibi conseruas nihil ex his

.i. si non es indigens s' tu inuētor .i. pua

Si non indigeas si pauper tunc moderata

s' inuētor s' inuēris

Summa tibi detur ex his opus est pietatis

s' inuēte .i. puiboz hoim .i. fm p'siliū p'fessor

Res iudeorum si sint sic distribuuntur

¶ Hic autor ponit aliā doctrinā de istis qui sunt iuste spoliandi dicēs q' gens deo inimica de iure potest spoliare similiter publicus hostis. Et isti qui sunt s'biecti non s' s' imperio cesaris dñt spoliare etia quicquid aliq's aufert ab hoste suo publico dummodo iusta sit causa belli. hoc ipe licite potest retinere sed nullus debz amico suo spoliare. nec illos q' ei unā q' nocuerūt. Subdit aliud documētū dicēs. si aliq's inueniat aliq's res ille p' eas rebuare ad restitutōem si nō inuenerit dñm illaz rex ista anūm tūc ipe p' licite illas res dare paupibus. Et si ipe non est indigens. tunc nihil dz de rebz istis retinere. sed si est paup tunc est opus misericordie vt sibi de istis bonis moderata summa tribuat. Et si talis res ē iudeorū tunc dz dare paupibus totaliter.

¶ Notādū pmo. tris sunt gña hoim quibus licite potest spoliari. pmo omnes qui s' contra deum. id est p'ra fidem catholicā vt sarraceni. heretici. Et cā est. q' ex quo isti inimicantur deo. ideo non dñt possidere illud qd dei est. sed q' omnia bona dei s' q' zc. Et quātū tales minus infideles hñt de tāto minus pñt christianitatē impugnarē. Scdm gen' q' possunt licite spoliare sunt hostes publicit' hoc est v'z dummodobelluz sit iustūz iste spolians habeat iustā cām. p se. sed secus esset si spolians haberet eām iniustā. ¶ Tertium genus hominum qui possunt spoliare sunt isti qui sunt contra impatorem et hoc est verum quādo est aliquis v'z impator q' defendit eccliam rhomanā. sed sec' est si aliquis ismatic' violēter possideret impium sic q' non eēt elect'.

¶ Sed q' notādū. trā d' q' res inuēte sūt restituēde hoc intelligendū ē s'

distinctōe. vel scit cui ille res sit vel ignorat. Si scit. tūc bz fieri restitutō
isti. si at ignorat tūc ē distinguendū. qz vel inueniēs ē oppsūs paupitate
nō. si nō dz totalit dare paupibz. si ē oppsūs paupitate tūc ps dz dari inuē
ton. qz utd inuētū dz dare paupibz. cū iste inuētō sit paup igit ps dz ei da
Cercio ē notādū. h dat vna cautela qz inuētū dz pclamari in Cre
ecclia vtz aliquis ibi cēt qz pbidisset si tūc iste nō regit cui fuit illd inuē
tū: tunc inuētō dz facere sūm filiū sui pfefforis.

¶ Ultimo notādū. quid sit faciendū de thezauro inuento sbera. Rōde
tur p distinctōem vel iste thezaurus repitur in loco ppo vel alieno. si i lo
copprio. tunc non tenetur ad restitutōem. quia omnia sunt sua qz sit in
pprio loco. Sin loco alieno hoc est dupliciter. vel inuenit thezaurus
diose vel casualiter. si casualiter tunc partem tenetur restituere et partem
reseruare. Si autem studiose. tunc obligatur ad totam restitutionem.
Item scdm sanctum Thomam rez inuenta que nunqz fuit in possessio
ne alicuius sicut lapilli preciosi et gemme in litore maris ille res dantur
inuenientis non oportet qz ille res restituatur sic eodem modo ē de the
zauro p longinqua tpa sbera occultata.

.i. inuētur s^c tu exis .i. tpe mortz s^c alios

Accusas frustra dānatus sub cruce fures

.i. iudex adhibere s^c dānato s^c qz gaudiū ē miseris

Nec credi debet tibi nec tua verba valebunt

.i. iusticia. i. dānauit .i. executor iudicij. i. pctō. s^c iuste occidit

Quem ius dānauit tortor sine crimine punit

.i. sberactas .i. custodiēdas s^c res

Sires furaras seruandas dem tibi quas tu

.i. nofcis. i. furtiue .i. sberactas. i. securi s^c furtas

Elie scias furrim sublata cautius illas

s^c eas .i. vinculū excoicatiois

Reddas aut teneas si banni pena sequatur

s^c pena bāni s^c custodiēdi. s^c furē

Non nocet illa tibi si reddere me monuisti

.i. ablatū .i. vero possessori .i. reddat equalēs sibi aut suis herēbibus

Furatum vero domino vel quod valet eque

s^c turcruator s^c furti eo qz resuastires ablatas

Absolui debes quia conscius inde fuisti

.i. a tali furto. i. dāna .i. occurat .i. maiora

Inde pericula tibi ne proueniat grauiora

s^c rebz .i. annihil. ris s^c custodiēs

Nec cum furatis pereas potius sine qz tu

.i. manifestate .i. delictū

Ede prode te luas viciū quod tu meruisti

s^c alijs s^c hoies s^c hoibz

Sires iurentur plures et transeat ex his

Summula Raymundi

1° hō .i. ad restitutōem **2°** qd̄ receperunt

Unus ad emendam totum dare iure tenetur

.i. efficiēs .i. delictoy

Nic nō qui causa fuit induciua malozum

3° talis

.i. q̄ nō fu. t. cā efficiēs

Reddat quod poterit saltem quod tanget eundem.

.i. secū exītes

.i. ablata

Ut valet inducat, cum confures reddere furta.

.i. inducat **2°** ablatum **3°** ablatum

Confures moneat quod habent ad restituendū

¶ **Hic** autor ponit alia documenta iuxta furtum et rapinā dicēs. postq̄ data est snia mortis sup furē vel sup alium maleficū tūc n̄ ē postea sp̄li⁹ sibi credēdum nec et⁹ accusatōes si q̄s fecerit s̄ aduertēder executor iudicij nō peccat in hoc q̄ punit iuste dānatos. Aliō document s̄biungit et est istud. Si des alicui res spoliatas vel furas vt ip̄e custodiat eas. tūc si iste sciat eas esse s̄tractas tunc restituere debet caute et si iste monuit furē vt reddat illas res leso. tunc eius non nocebit excomunicatio q̄ sed⁹ tur tamen ille non debet restituere illas res vero dño rerum sed magis furi ne pericula inde oriātur videlz ne ille cum fure interficiat. Subbit si plures furātur aliquā rem tunc vnus ex istis volens agere p̄nam debz totum ablatum restituere si ip̄e induxerit alios ad furādum si at nō reddat inquātum potest vel ad minus illā ptem que tāgit ip̄m. Et ip̄e debz suos alios socios inducere inquātum potest et ip̄i etiam ptes eozum eozdem mō restituāt.

¶ **Primo** notādum. q̄ fur dānatus et quicunqz dānatus ad mortē a q̄li ber actu legitimo est exclusus quare nō mittit ad accusatōez sicut in foro sp̄iali excomunicat⁹ non p̄t esse actor vel accusator. Consueuerunt tamen iudices seculares fures accusatos examinare et non ad accusatōem et ad testimonium furis simpliciter dānare. qz accidit quodam tpe q̄ fur deberet suspēdi et vidit quendā gaudere et ridere de suo suspēdio quem ridentem fur considerauit et dixit esse socium suum q̄ app̄hēsus p̄mo suo sp̄ndebat quo facto fur fatebat se odio accusasse illū scz p̄p̄t risu et gau dium qd̄ habuit de morte istius. ne q̄ illud ampli⁹ p̄tingat statutum est vt tales dānati ad mortē non expandiātur.

¶ **Secdo** notādum. Ille qui habet bona s̄tracta tenetur ea restituere non proprio domino istarum rerum sed magis furi. **¶** **Causa** ē. quia possent cogi vt proderet furem qui postea forte interficeretur quod omnino malum esset cum homicidiū incurreret posset etiā contingere q̄ ip̄e fur p̄pter inuidiam diceret istum fuisse socium suum. **¶** Et sic iste cum fure posset interficere patet in exemplo predicto. et sic de alijs multis pericul que possent inde puenire.

¶ **Tercio** notādum. Itā dicit q̄ cum alijs plures res s̄traxit si vult agere penitētiā tenet totum restituere. **¶** S; tñ hoc intelligēdū ē s̄b distinctōe. qz vel iste recipiens p̄sentit in toto vel nō. **¶** Si nō p̄sentit in toto. tūc

flia. cu.

non obligat ab restitutum totius. qz nō fuit cā toti dāni. si at consentit in toto sic q̄ induxit alios ad furtū tunc obligat ad cām. qz consentiens e faciens pari pena puniunt. Et etiā si fuit cā totius dāni p̄ inductōem alioꝝ ad furtū. tunc etiā totū tenet restituere. ¶ Pro q̄ dubitatur Si vn̄ ex his satisfaceret leso an tunc etiā obligarentur ab restitutum Rñ detur q̄ non. qz ex quo satisfactū est leso d̄ ablatiōe s̄bractis. s̄ tales non tenentur ad restitutum.

¶ Quarto notandū Istud dictū d̄ rebus inuētiōis vel s̄bractis. verū est si talis res sit alicuius hōis fidelis. nā si res s̄bracta eēt alicui s̄bractes n̄ vel heretici tunc meli⁹ e q̄ d̄ s̄bractis paup̄ib⁹ q̄ restituere s̄bractes heretico. Rō illi⁹ patitur in snia p̄cedēti.

¶ Quinto notandū p̄ modū dubitatiois vtz s̄bractio cuiusmōi rei sit furtū. Et videt q̄ nō. qz si aliq̄s in extrema n̄citate recipet panem ad cōmedēdum ne moreret tunc illd̄ ablatū non d̄ furtū. qz oia p̄ba in n̄citate s̄nt s̄nt cōia. Et si tūc haberet n̄citate sic p̄ba alteri⁹ essent sibi cōia. Et si videt q̄ illd̄ non sit furtū Rñ detur q̄ s̄bractio alicui⁹ rei sit dupliciter vno⁹ cogente necessitate. alio mō non. sed ex n̄ciosa voluntate. si p̄mō mō aliq̄s sumeret panes q̄ eēt adeo paup̄ q̄ nihil h̄ret p̄ quo sibi emeret nec ei cā dei eo petente amministraret. tunc talis nō diceret fur nec tenet ad restitutum. e p̄ p̄ns non etiā faceret furtū cū tpe necessitatis oia p̄ba alteri⁹ h̄cōia. vt d̄ Hieronym⁹. Si non paup̄i m̄ tpe n̄citate occidit si me. e si eēt aliq̄s q̄ recipet panē in tali n̄citate. e si tūc comprehendere e iudex iudicare e illi hōiem ad mortē. ipe iudex eēt h̄a hominida.

¶ Sexto notandū. si vn̄ plurib⁹ plus res abstulisset ipe vellet satisfaccere. tunc dubitat an ipe d̄yni totū dare an cuiuslibz p̄tem suam. Rñ detur q̄ aliter est d̄ foro ecclie aliter d̄ foro p̄scie. qz in foro ecclie tūc iste q̄ plus petit plus obligat ad restitutum. Sed in foro conscie tunc iste plus tenetur restituere qui plus depaup̄tatus est p̄ eum. nā in confessione ei cōsulēdum est plus leso egenti s̄bueniat q̄ alijs habentibus. Sed in foro conscientie tunc ille q̄ p̄sciaz vellet defendere q̄ sibi eēt plura ablata s̄m hoc ei restituat v̄l q̄ restituat totū vni q̄ vlti⁹ restituat.

¶ Ultimo notandū Dubitat circa illd̄ capitulū. vtz vsura. furtū vel rapina sit licita. Et arguit q̄ sic p̄mō d̄ vsura. qz in euāgelio d̄ dñs d̄ isto seruo q̄ dixit. Dñe q̄nqz talēta tradidisti mihi ecce alia q̄nqz sup̄placrat vsuz. cui dixit dñs. Quid huc bonez fidelis. In hoc em̄ dñs videt approbare vsurā. Sed in oppositū illi⁹ habet in psalmo vbi d̄. Btūs est q̄ non de dit pecuniā ad vsurā. Sed de furto d̄ rapina habetur in Exodo vbi dñs p̄cepit filijs isrl̄ vt spoliarent egipciacos: s̄ videtur q̄ furtum seu res spoliata sit licita. Sed in oppositū dicunt ces iuriste extra de rapto: lib⁹ libro q̄nto. Rñ det q̄ dupl̄ p̄t capi vsura. Vno⁹ p̄p̄eiz in bonis tpe. lib⁹. e sic capitur gñalr. Alio⁹ p̄t capi in intēcionalib⁹. sic in habitib⁹ sciētiis v̄tus oñs p̄mō tūc vsura siue rapina illicita e. vt ps. inuit in loco pallegato. S̄ scdo mō licita e. qz q̄cunqz v̄tutes p̄t aliq̄s acq̄rere sp̄ e licitū. S̄ tūc ad rōem d̄ q̄ illd̄ d̄ em̄ euāgelij non e v̄z d̄ bonis tpe lib⁹. sed bñ d̄ intētu omb⁹ e bonis tpe lib⁹. e sic p̄ q̄nqz talēta possūm⁹ intelligere q̄nqz sensus p̄ q̄ ille huus multas scias v̄tutes acq̄stuit.

Summula Raymundi

^{s° alicuius} ^{i. litigiū} ^{s° alterius}
Princeps ineat bellum cum pncipe. tu qui
^{s° ad bellū} ^{s° belli pncipis iniusta}

Cogere ire vide ne causa sit eius iniusta

^{i. aliquē pncipē} ^{ppr iustā cām}
Quem sequeris iustum si sit circumspice bellum
^{s° iste sex pditōes in lra enumeratē}

Res et persona modus ac intentio causa
^{i. autotas supioris} ^{litigiū}

Autor. re iustum faciunt cognoscere bellum
^{i. pagāis} ^{i. licitū ē bellare}

Cum saracenis ac hereticis licet et pro
^{s° chri. ianitate} ^{i. p. lucratoe rei pdite}

Ecclesie patria vel re propra repetenda
^{s° is dictas puenient} ^{ab innocētib⁹}

Has spoliās licite sed ab innocuis nihil aufer

Illud est caplm aliū in q postq̄ autor. det̄minauit d furto et rapina
hic p̄r det̄minat d bello iusto et iniusto. Et p̄t diuidi in tot ptes q̄t p̄t
documēta. pmo d̄t si aliq̄s pnceps alicui⁹ terre vadit ad bellū cū alio pnc
cipe alteri⁹ terre tūc si cū eo cogere⁹ ire aliq̄s. talis bene d̄z respicere q̄ in
sta sit cā belli. et d̄z p̄siderare rē. p̄q̄ sit bellū psonas. modū cū int̄tōe bel
lantū. nā licitū est bellare cū saracenis vel hereticis. et q̄ bñ lz aliq̄e pu
ḡre. peccia vel patria vel. p re amissa repetēda. lz n̄ lz spoliare innocētēs.
Notandū pmo. aliq̄s volēs ire ad bellū d̄z diligent aduertere vtrū iu
sta sit cā belli. Rō est. q̄ si cā belli iusta est tūc p̄t licite iurare dñm suum
imo q̄libet strenu⁹ miles q̄libet bon⁹ decurio. et p̄r oēs pbi sb̄diti p̄inci
pis in tali iusto bello qd̄ sit p̄ eccia vel p̄ patria cū dño suo dñt mori. Si
aut̄ cā belli cēt iniusta tūc null⁹ tenet̄ cū iurare. q̄ si facit̄ ḡuit peccat. q̄
poti⁹ d̄z eū impedirez p̄r eū informare vt ab iniusto bello desistat vt det̄
uorat sanguinē et sudorē miseroy absq̄ licita cā.

Secdo notandū q̄ qd̄a pditōes s̄ aduertēde ab ip̄o qui offert bellum
Primo d̄z respicere. vtz bellū sit iustūz cā belli. q̄ si cā belli cēt iniusta n̄
cet licitū bellare. Secdo d̄z respicere psonā bellat̄. scz vtz sit talis cui bella
re licitū ē. q̄ bellare nō ē om̄ib⁹ licitū sed solū regib⁹ pncipib⁹. et dñis tra
rū. Tercio d̄z aduertere q̄les sint aduersarij. q̄ nō ē p̄tra quēq̄ licitū bel
lare. vñ p̄tra rhomani imperij impatorē non ē bellādū dñm d̄ iuste defen
dat ecciam. simplr nec contra monasteria nec p̄tra viduas vel vginēs.
Quarto talis d̄z aduertere modū belli. scz q̄ nō sit nequiciosus vel vtilis.
Quinto d̄z aduertere intentōem bellat̄. scz q̄ ip̄e iustū finem intendat.
Sexto d̄z aduertere rē. p qua sit bellum.

Mercio nota p̄tra saracenos et hereticos licitū ē bellare. Rō ē. q̄ tales
saracē. hereticis alij infideles tales immittāt dōz fidei catholice iō dñt
debilitari in q̄ntū p̄r vt eo min⁹ possent nocere chriamist et vt ip̄i ab er
rore eoy possint reuocari q̄ in hoc pncipes barones et milites tenet̄ iura

re eccliam & ea defendere. & oēs tales sibi statuto rhomane ecclie tenent mo-
ri p fide catholice & tenent oēs aduersarios catholice fidei pfternere & de-
bilitare vt fides vigeat & floreat nō dicit sarrachenorū & hereticorū. s; vt ob-
nubelet fides eorū q̄ prop̄ ip̄cū suis s̄bortis si fideles miserint v; q̄ in su-
nem coronā gl̄iam possidebunt.

Quarto notandū vt he p̄ditōes meli⁹ intelligant. Tūc ē sciēdū qd ab
iustū bellū p̄mo requirit res. p̄ q̄ puḡ. sc; qd bellū fiat p̄ defensiōe rhomane
ecclie patrie vel rei publice. vñ qñ aliq̄ illarū rex ē cā belli tūc bellū ē iustū.
Sedō requirit vt p̄dictū ē p̄sona. q; p̄sona tal̄ d; ē secular̄ nō religiosa.
q; religiosi non tenent bellare. s; sol̄ secularib⁹ cōmissum. Tercio requi-
rit mod⁹ & mēsurā. q; ip̄e bellās d; finē q̄reret nō vlteri⁹ p̄cedere qd ē con-
tra illos q̄ s; ita crudeles & seueri qd nullo mō cessant a bello nisi p̄us to-
tū destruit. Quarto requirit intētiō sc; vt bellū nō fiat p̄p̄ avariciā vñ
uidiā s; qd fiat bona intentōe. Quinto requirit cā. q; forte iste sibi res ab-
stulit. vt q̄ cōuerso illas lucra p̄t licite bellare. Sexto requirit autoritas
sc; qd tale bellū fiat ab autoritate superioris. mō qñ illa sex p̄currit ad bel-
lū tūc d; iustū. Si at̄ aliq̄ illoꝝ defuerit d; iniustū.

Quinto notandū vt etia cleric⁹ uenit bellare. Rūdet qd n̄ vt habet
xxij. q̄stione extra d̄ bello dupli de cā. Primo ne p̄ tumult⁹ belloꝝ im-
pediunt in cōplacōe diuinorū. sc; in laudē dei in orōnib⁹. Sedō idō qd
cleric⁹ nō cōpetit occidere s; magis cōpetit vt sint pati p̄p̄u sanguinē
effundere p̄ ch̄o. p̄ p̄mo suo. & nō d; deferre arma nisi ex iusta cā vt
si trāseat p̄ loca piculosa tūc p̄nt deferre arma ad t̄orē hostiū s; nō d̄nt p̄
cutere. vt h̄. xxij. q̄stione p̄ma nisi vis vi repellere eos dec; 3. Itē si qñq; p̄
sibi infuerit bello iustoyel aliq̄ cleric⁹ & non infecit vel mutilauit ali-
quē nec cā mortis p̄stitit tūc ille sacerdos non ē degradād⁹ vel ab officio
suspendend⁹. s; si ille cleric⁹ p̄t p̄moueri ad sacros ordines salte; si idone⁹
fuerit. Si at̄ istud bellū est iniustū & ibi hoies s̄nt occisi s; ip̄e nō egit. sed
tū ei imputabit tunc nō p̄t p̄moueri ad sacros ordines. vt h̄ scio q̄stione
p̄ma cap̄ vltimo. Itē s̄m vilhelmū. si in bello dāt aliq̄ cleric⁹ d̄ rapti-
nar̄ his quib⁹ licuit hoc p̄t tenere si bellū ē iustum. Si at̄ p̄ se recipet ali-
quid tunc hoc totū tenet restituere.

Ultimo dubitat. vt; s̄bortis p̄nt mouere bellū. Rūdet si miles h; ali-
qd contra comitē tunc p̄mo requireda ē autoritas regis vel superioris. Et
si tunc illa cā discuti non p̄t bellū cōmitti.

.i. innocētes

Obellatores cur innocuos spoliatis

s⁹ eos spoliādo magis

Acceditis miseros et eis plus hoste nocetis

.i. friuole p̄regit

Errores vestros temere defenditis et sic

.i. loq̄mini s⁹ illō nutriamur

Dicitis accipere nos quo pascamur oportet

s⁹ ip̄is nutrimētū s⁹ v̄m nutrimētū

Si vobis et equis alimentum queritis vltra

8 iiij

Summula ragnmudi

Tollere quicquid hñt homines quis p̄stitit auium
s^c in eoz domib⁹ i. licetiã
i. cū n̄ris monitõib⁹ spoliū raptorib⁹

Rostris consiliis ipm vobis inhihetur
i. permittim⁹ vob⁹ spoliū s^c bellatores nclariacã

Saltem consulimus dum vos trahit ardua causa
i. in rapiẽdo incõtenti

Accipiendo graues ne scitis immoderati
i. chetib⁹ r stipẽdarijs phibet⁹

Neu seruis vestris spoliū cur non inhihetis
s^c mag⁹ admittit⁹ h̄uoz exoluetis

Sed consentitis horum scelus ergo lueris
i. oẽ illõ s^c p̄tra deũ

Totum restituas quod in illicito rapuisti
i. in ambiguitate belli

Bello vel dubio cum vestro discernere possis
s^c illi⁹ belli s^c illã dubiã s^c etiã

Qui sit causa mali causam discernere mors est
i. iextremo iudicio iudicãte

Nec indefensa christo veniente manebit
i. cū p̄sumptib⁹ s^c in bello s^c p̄sumptib⁹

Expensis propriis viuatis non alienis
s^c dñoz i. v̄e

Cum dominis vestris de quorum munere vestro
possessiões p̄cedũt s^c bellatores i. possidẽtes

Dredia dependunt sed qui coguntur habentes
s^c p̄ spoliū parcere dñt

Nil nisi quod rapiunt parcant tamen in rapiendo
s^c innocuis hõib⁹

In quantum possunt ipis. iposqz relinquo
trãctis i. vos egeni

Cur ritis ad bellum miseri quos nulla potestas
i. postulat augit s^c vos ipos

Euocat aut cogit non excusare potestis
cõmittit⁹ s^c facto i. dura p̄nia

Quod facitis pro quo grauis indulgentia vobis
muler i. p̄donis

Remina raptoris pueri serui famuleqz
s^c rapta i. abiqz voluntate

Dicon restituant si consensu sine raptis

si aliq̄ mō sicut

Si possunt veluti p̄sone non sibi iuncte

si tales p̄sone si famulātes

Ut sunt ancille serui nutrix alieni

si donum alienis si hoc

Si spiritale datum sit eis volo restituant hoc

si ex illis reb⁹

Sunt vsi ddleant magis a raptoze recedant

Hec est p̄sytina istius capituli in q̄ auctor increpat istos q̄ spoliāt innocentes hōies et miseros dices p̄mo sic. O vos bellatores q̄re spoliāt hōies innocētes et miseros. et magis infertis dāna his q̄ hostib⁹. q̄si diceret. valde male facitis in hoc. Et q̄ male defenditis et temerarie vestz erroze cū dicitis. oz nos p̄cipere victū nobis et equis nostris. si q̄ solum q̄ritis alimētum q̄s tunc p̄stitit vob̄ ausum tollere ab hōib⁹ quicq̄ h̄nt vltra alimētū. quasi diceret null⁹ q̄ districte p̄hibem⁹ ne talia facietis. sed t̄n vos habetis cām arduā tunc debetis moderare spoliū et non eē nimis gues. Nunc s̄bit dicens. quare vos non inhihetis vestris suis ne spolia faciāt. qz si vos p̄sentitis eis tunc eritis rei in isto facto et tenemini illi restitūere qd̄ illicite rapuisti. et etiā in bello vbi non scitis vos habere iustāz cām qz malā cām defendere est mors aie. Tunc s̄bit quicūqz vult ire ad bellum ille bz ire s̄b p̄p̄ijs expēsis et non s̄b expensis alteri⁹. sed t̄n si aliq̄s cogere p̄ dñm suū a quo ip̄e habeat bona sua vt cum eo vadat ad bellum q̄ nō h̄yt ei de p̄p̄ijs expensis in itinere possit p̄uidere. talis potest rapere moderate vt vitā conseruet et non crudeliter. Subdit. Aliqui s̄ q̄ currit ad bellum non vocati nec coacti ad aliquē modum. isti si spoliāt aliquē non possunt se excusare. sed oportet eos agere p̄niam d̄ isto facto. Ite s̄bit aliū documētum q̄ vxor raptoris. filij. sui. et ancille nō tenent reddere rapinā si ipsi sunt. et hoc si p̄sensum non habuerunt. sed t̄n alie p̄sone extraneæ et alieni famuli si alicui de his spoliis q̄qz datum fuerit iste tenet hoc totaliter restituere.

Notaduz p̄mo. isti qui h̄nt bona aliq̄ s̄b aliquo p̄ncipe tenent ip̄m seq̄ ad bellum q̄n vocant s̄b expēsis p̄p̄ijs. qz p̄p̄ h̄ p̄cella s̄ p̄eis castra et velle et sic de alijs ab ip̄o p̄ncipe vel alia bona. Et si ip̄i aliq̄d rapiat a paupib⁹. tenent restituere et latit facere lēsis. Sed t̄n si aliquis eēt paup̄ iste possit rapere. non t̄n plus q̄ ei eēt necessariū ad victum et equis suis.

Secdo notadum. si aliq̄s non eēt p̄ncipi obligat⁹. qz forte nulla hōa ab eo possideret iste si iniret bellū cum tali dñoḡ recipet aliq̄ bona quecumqz modica vel magna tenet reddere lēsis. et q̄ p̄suadet cui libet qz si nō p̄ncipaliter cogit inire bellum qz manet in p̄tibus suis et non annihilatur paupes. qz p̄pter hoc eternā dānatōem possit incurzere si non redderet integre illa que abstulisset.

Tercio notandū circa quintū documētū. vt vxor raptoris filij et ancille tenent reddere rapinā qua vsi sunt. Rūdet qz non. et hoc est vey d̄ seruis qui sunt hūilis p̄ditōis sicut est emptitus. et etiā illud est verum si isti sui non p̄buerunt p̄silium vel p̄sensum vt spoliū fieret. qz vt sic. tunc

Summula Raymundi

ipſi tenerent reddere oia bona ſpoliata ita bñ ſicut raptor. qz ipſi puniendi ſunt eadē pena. qua raptor punit. qz re² & pſentis eadē pena puniunt.

¶ Quarto notādū. qz ſi uſus q̄ fuit raptorū p̄ uictu vel pecunia ſtat in cā p̄cipit dñm eē furē vel raptorē dz ab eo recederet ſuū uictu reſignare. **Rō ē** qz ſi maneret cū eo poſtq̄ p̄cipet eū eſſe furē tunc ipſe uideret ei p̄ſentire in furto vel rapina ſic obligaret ad reſtituendū ſicut raptor.

¶ Quinto notādū. Sicut etiā ſupius patuit. tūc vroz raptoris vel furis poſtq̄ eū p̄cipit eē raptorē vel furē ipa p̄t ab eo recedere q̄ntū ad habitatiōem. nō tñ p̄t ſibi denegare copulā carnalē ſi ipſe ſecrete eā exigeret. nāz in manifeſto exigere copulā a muliere eſſet piculoſum furis mulieri. nā fur poſſet captiuari ſua capitali iudicari. & ſi ſe tunc cōmiciuſſet mulieri. tunc mulier diceret rea in furto. & ſic etiā poſſet iudicari ad mortē. ne q̄ hoc periculū eueniat tunc fur ſe gregatus dz eſſe a muliere cum ea in manifeſto non conuerſari nec copulam carnalē exigere debet. lz be ne poſſet facere occulte.

¶ Sexto notādū. qz p̄ſone ſunt p̄iuncte raptorib⁹ dupl^r. qdā ſepabiliſ. quodā inſepabiliſ. Inſepabiliſ. vt vroz filij añ annos pubertatis. qz tunc dñt obedire parentibus ſepabiliſ vt ancille. famuli qui ſt. libere: Et qñ p̄cipiunt dñm eſſe furē tunc immediate ab eo debent recedere: ne videant ei p̄ſentire.

¶ Septimo notādū. de vroz raptoris quib⁹ debeat vti bonis vel ipſi hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita vel nulla. ſi nulla tūc mulier nō tenet vti rapinis. Si aut̄ hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita hoc eſt dupl^r. vñ lz la ſt. ſepata vel mixta cū rapina. ſi ſunt ſepata tūc mulier decyrti iñz bonis. Si aut̄ mixta ſunt. tūc ipa itez non tenet vti eis led̄ implicare debz p̄ſiliū auxiliū amicorū. & dz viuere de p̄p̄ijs ſuis laborib⁹ & dotib⁹.

¶ Octavo notādū. ponat in cāu qz nihil hñt ampl⁹ niſi qd̄ p̄ rapinā acq̄ſitū eſt. & mulier nō p̄t laborare nec hñt aliq̄ bona p̄ ſe. nec dotata de quib⁹ tūc mulier viuere dz: Rñdet. qz iſta dz facere ſm p̄ſiliū ſui p̄feſſor. vel dz qz in nēcitate p̄ viuere d̄ illis reb⁹ p̄ rapinā acq̄ſit. qz nō p̄t viuere in labore p̄po nec ipi hñt aliq̄ bona ſepata. q̄ q̄tielcunqz vti bonis p̄ rapinā acq̄ſit. cū dolore cordis dz vti iſtis cū vā p̄rtitiōe ſic cogitādo. qz ſi aliſ vitā poſſet conſuare nullatenus vellet iſz vti.

¶ Nono notādū. quicq̄ raptor in bello illicito recipit ē ñ iuſticiā: lz qz iuſtū eſt vnicuiqz reddere qd̄ ſuū ē. q̄ quicq̄ recipit in bello illicito eſt reſtituendū. & nō ſolū dñs belli tenet reſtituere. lz et̄ oēs ſbditi q̄ ſequuntur dñm. Et lz ex timore ſequunt̄ tñ plus tenent̄ deū timere q̄ hoīem. Et h̄ eſt vtz qñ ſciūt eē illicitū. ſi aut̄ dubitat̄ an bellū ſit iuſtū an iniuſtū ſbditi nō tenent̄ reſtituere. ſed ſtipēdarij nō excuſant̄ ſicut ſbditi. qz ñ tenentur obedire ſicut ſbditi. Etiā in dubio nō dñt ſe cōmittere diſcrimini vt iuuēt̄ aliq̄ in p̄iudiciū alteri⁹. q̄ de lrā defendere cām dubioſā ē mors aīe. qz tales q̄nter peccāt. Itē vult lrā. qz trāſeunt̄ ad bellū hñtes poſſeſſiones ſuas a p̄ncipe ſaltē ſufficiētes tenent̄. p̄p̄ijs ſuis expēſis bellare qz nō tenent̄ dari cenſus de bonis ſuis ſicut ruſtici.

¶ Ultimo nota. diceret̄ mgr̄ videt̄ ſibi p̄i tradicere. qz dixit ſup̄ qz ſc̄m̄ nā raptoris non deberet cōmorari raptorū vel ſuri. hic aut̄ qz dz vti rapina

Tibi sicut aliquid quod plus loquatur de occulto furto. sed hoc loquitur de manifesto spolio. scilicet melius in predicta dicitur quod hoc loquitur tempore necessitatis. scilicet quando pro familia et pueri alias non possunt nutrirsi plus loquatur de tempore possibilitatis quando mulier potest recedere a raptoze et aliquid potest se nutrire tunc quis non debet ei commorari.

.i. re sacra symoniac⁹

Vendis vel emis sacrum symoni incipis esse

.i. sensum s⁹ symoniā fieri

Consilium si tu das vel permittis idem

.i. supior .i. symoniā .i. ipebire

Si prelatus es et poteris scelus hoc reuocare

.i. symoniaci platu. i. iudicat

Non facies pena symonis te puniat equa

s⁹ tu⁹ .i. german⁹ dona

Si pater aut frater vel amicus munera dant te

.i. te nesciete cognoscis

Non procurante dum cognoueris data pro te

.i. de cetero .i. beneficio

Amplius ecclesie tali desiste preesse

Capitulū quartū in quo vult determinare de symonia. Et p⁹tinuat ab pcedētia sic. Postq̄ autor determinat de furto rapina et bello. h⁹ determinat de symonia. Et p⁹ in tot ptes diuidi q̄t sc̄ casus positi de symonia ptes ista dicent. de p⁹mo sic. Si tu emis vel vendis re sacra eris symoniacus. et si tu es platus et admittis q̄ tui s⁹dit hoc faciūt et potes reuocare non facis etiā eris symoniacus vel puniendus tanq̄ symoniac⁹. etiā si frat tu⁹ vel pater vel aliquis alter dat pecuniā vel munus et per illud munus tibi procurat aliquā eccliam te ignorate tunc postq̄ tu pceperis tunc immediate debes illam eccliam relinquere et amplius ei nō pesse et omnia pcepta debes reddere. quod si non feceris symoniacus eris. et p tali factō cum tali ecclie frivole vis pesse eternalit dānaberis. Et hoc est de intentione omnium iuristarū.

Primo nota Symonia sic describitur. Est studiosa cupiditas vel voluntas emendi vel vendēdi aliquid spūale vel quod annexū ē spūali. Dicitur primo studiosa cupiditas. q̄ si alicui pferi bñficiū nō studiosa cupiditate ipse nō est symoniac⁹. vbi gr̄a. Si pentes alicui⁹ deberūt pecuniā p bñficio ipse ignorate ipse non censet symoniac⁹ sed talis statim postq̄ scit et pcepit d⁹ resignare eccliam et de pceptis satisfaccere. Dicitur scdo voluntas. q̄ sola voluntas facit symoniacū. vbi gr̄a. Tu habes voluntatē emēdi bñficiū et sc̄ nō emis tūc etiā symoniac⁹ es corā deo. q̄ sicut hō p solū voluntatē reddīt vsurarius. sic p solā voluntatē hō etiā reddīt symoniac⁹. Dicitur t⁹ emēdi vel vendēdi. p hoc excludit oēm tractū aliunde nō satisfactū sc̄ aliquid pacto interueniēte. Dicitur q⁹to spūale. nā si vendit domū vel agger ab alio quo talis ab eo non censet symoniac⁹. Dicitur p⁹imo. vel annexū spūali sic est ius patronatus. q̄ hoc non est spūale sed annexū spūali. Rō. ius p⁹onaz nō solū dat clericis sc̄ et laicis: q̄ est quōdā annexū spūali.

Summula raymundi

¶ Secundo notandum trā dicit. Quas p̄siliū es symoniacus. Rō ē ista. ex reus et plētiēs pari pena puniēdi sūt. q̄ dāns symoniacō p̄siliū censet eē idē cum eo. vt Raymundus manifeste tās in textu.

¶ Tercio notandum. Symonia fit p̄m iura decretalia qm̄ munus dat. p̄ re spūali. Pro quo notandum. munus est triplex. Nam quoddam ē munus a manu quoddam a lingua. et quoddam ab obsequio. vñ munus a manu fit p̄ pecuniarum largitionē. Sed munus a lingue fit p̄ p̄titoēs et p̄ p̄camina vt si aliq̄s rex vt p̄ncēs p̄s petit aliquem vt ferat tale bñficiū. tunc ibi fit munus a lingua. Sic tunc quidā doctores iuridicunt q̄ isti dñr symoniaci. Rō est. qz iste p̄ces sūt sicut vnum mādātum. Sed si aliquis simplex hōvel miles petat p̄nci p̄vel regēvel aliq̄nē alium dñz magnum vt tali daret bñficiū tunc nō dicitur symoniacus sed simplr dat talis illud bñficiū. p̄p̄ p̄ces vel p̄camina. Sed munus ab obsequio fit vt si aliquis alteri suiret et p̄ illo fuitio daret ei fuitium spūale. p̄pter hoc non eēt symoniacus. ex q̄ tunc elicit q̄ primō mō munus facit symoniacū scz munus a manu.

¶ Quarto notandum. q̄ munera p̄nt dare licite q̄nqz mōis. p̄mō gratia. Pro quo est sciendum ad hoc q̄ munera gratia dant cōsiderat q̄ttuor mōis. Primo p̄siderat q̄litas dāris et q̄litas accipientis. et hoc p̄ secdo. verbi grā. vt si paup̄ dat diuidi aliq̄d munus tunc habet suspicio de eo. quia diues dicitur dare pauperi. Tercio p̄siderat q̄ntitas numeris dativū sit magnum vel paruum munus. Quarto p̄siderat q̄litas t̄pis. vtz tunc dat q̄ntē do bñficiū vacat vt an dat anq̄ bñficiū vacat. et quous mō p̄tingat tūc semp̄ est suspicio.

¶ Secundo mō munus a manu licite dari p̄t alicui p̄ officio p̄plendo ad qd̄ talis nō est obligatus. vbi grā: si aliq̄s trāsītēs ad curiā rhomanā dat vni q̄ttuor grossos vel solidos vt cōplet bñficiū suum curiā m̄trando et tentādo bñficiū ad quod iste obligatus et sic tunc vicari⁹ su⁹ non iudicat p̄pter hoc symoniacus. Tercio mō munera p̄nt dari licite p̄ opib⁹ licitis et debitis. vbi grā. eps vel archidiacon⁹ p̄secrās eccliam ille p̄t recipere munus moderatum p̄pter hoc tñ non censet symoniacus. Quarto munera p̄nt dari ad redimēdum exactiones. vbi grā. vt si aliquis est tenens res ecclie p̄ longum t̄ps. mō aliquis sacerdos nō p̄t ab ip̄o alienare tales res ecclie. nec p̄ iudicium nec aliq̄d aliud nisi p̄pter munera vel pecunias. mō si sacerdos dat munera tali. p̄ ista re spūali p̄pter hoc non censet symoniacus. Quinto munera datur licite p̄ elemosinarum largitionē. hoc est p̄vita eterna p̄sequenda. Et ista dicitur aliq̄d spūale. qz nihil ē spūalis vita eterna. Et p̄pter hoc talis non redditur symoniacus. Et sic patet q̄nter munera p̄nt dari quinqz mōis.

¶ Quinto notandum dcm̄ est pus q̄ munus ab obsequio fit absqz symonia. Pro quo tñ est sciendum. q̄ obsequium ē duplex. nā quoddam ē corpale et quoddam spūale. Corpale est duplex. nā quoddam est obsequium corpale honestum. quoddam inhonestum. Honestum ē vt si aliquis fuit ep̄o p̄ hōno ep̄i totius dioecesis post hoc transeat ad curiam rhomanā seu obtineat bñficiū p̄ talē ep̄m. p̄pter hoc talis nō censet symoniacus. Sed obsequium inhonestum ē qd̄ est p̄tra deum. et p̄pter tale obsequium aliquis redditur symoniacus. Sed in obsequijs spūalibus null⁹ dicitur fuisse p̄ beneficijs nisi alicui beneficiō esset annexū officium. sic q̄ illō officij tenet

pagere a bñficio. vt aliquē legere d̄ brāvgine vel d̄ aliquo sc̄to p̄pter hoc talis non redditur symoniacus.

¶ Ultimo notādū q̄ bñficiū ē duplex. nā quoddā est curatum. et quoddā non curatum. mō quicunq; petit p̄ bñficio curato p̄ se vel p̄ alio ille reb̄ditur symoniacus. Si aut̄ illud bñficiū non ē curatum tunc licite p̄cepetere p̄ se vel p̄ alio sic q̄ non incurrit symoniā.

Contra patronum tibi si dedit ecclesiam quis

Non maneat in ea tua nolo sit hec violenter

Est symonia grauis summā si fratribus vllam

Das spe p̄bende vel si promittis eandem

Totum restitue symonis quod ip̄e es adeptus

¶ Pic autor ponit aliū casum d̄ symoniā dicēs. si aliq; p̄moueret ab aliā ecclesiam vel al. qd̄ bñficiū inuito patrono. i. v̄o collatore illi ecc̄. vel bñficiū ille non d̄z manere in illa ecc̄. violēt. Subdit quis ē symonia si q̄s aliquib; hoib; dat summā pecunie vel aliqd̄ mun; s̄. Ipe acq̄redi p̄bendā. v̄nūquib; q; tenet restituere que symoniace adept; est.

¶ Pro quo notādū. circa lram q̄ nullus debet retinere aliquā ecc̄. iaz vel aliquod bñficiū p̄tra voluntatē patroni. i. veri collatoris. Qui cā ē q; alias cōmitteret rapinā. qd̄ sic p̄z. q; ipe inuito d̄no tractat rē alienam. et idō talis grauit̄ ē puniēdus.

¶ Secdo notādū. q̄ qui dat aliqd̄ mun; aliquib; sup̄iorib; vt ip̄i recipiāt eum in confr̄mē sibi assignat certā p̄bendā talis ē symoniac; et si p̄bēda sibi ē assignata d̄z eā resignare de p̄ceptis satisf̄. alias et̄nā dam; natōem incurret.

¶ Tercio notādū. ex quo hic d̄z de patrono. Patron; sic diffiniē. ē pt̄as p̄ntandi clericum ad aliqd̄ bñficiū. q; d̄t regula iuris patroni interest p̄sentare. epi. at̄ recipere.

¶ Quarto notādū. q̄ ex trib; aliq; p̄t fieri patron;. Primo q; p̄t p̄ferre certū bñficiū. Secdo q; fundauit ecc̄. iam. Tercio q; ipe p̄misit cōferre ecc̄. iam. Pro quo nota q̄ ad patronū duo requirunt. sc̄z aliqd̄ honoris et aliqd̄ oneris. Primo requirit aliqd̄ honoris. q; sibi debet vtilitas. nam si fuerit depaupatus tūc iste bñficiat; ab eo tenet eū recipere sibi p̄uidere d̄ necessarijs. Secdo debet sibi aliqd̄ oneris. q; talis patron; d̄z p̄esse ip̄i bñficior; istō defendere ab inimicis.

¶ Quinto notādū p̄ modum dubij. v̄truz ius patronat; possit alienari. R̄ndet q; ius patronatus alienat; plurib; modis. Primo p̄ hereditariāz successiōē. vt si p̄r moriat; et habuit aliqd̄ ius patronat; istō p̄ hereditariāz successiōē trāferet ad filiū. Secdo alienat; p̄ venditiōem tali mō. q; si tota ciuitas vel villa vendit; tunc ius patronat; trāfertur cum ciuitate vel villa v̄dita. q; specialiter et p̄ se v̄di non debet. eo q; ē annexū sp̄iali.

Summula Raymundi

Tercio mō trāssert p cōmutatōem. qz aliq̄s p̄t hoc ius patronat⁹ dare p̄ alio. et hoc licētia sui ep̄i seu supioris. Quarto trāssert ex datōe. vt si laicus laico daret ius patronat⁹: sed sec⁹ eēt si daret religioso.

Sexto notādū: dubitat aliq̄s vtz p̄t possit p̄ntare filiu ad aliq̄d bñficiū. Rñdetur q̄ sic. qz non inuenit contrariū in iure canonico. Dicūt tū quidā doctores iuris q̄ rutiuse cauti⁹ est dimittere. nā p̄ hec bñficia p̄nt p̄uari iurib⁹ hereditarijs.

Septimo notādū. vtz aliq̄s possit seipm p̄ntare ad aliq̄d bñficiū. Rñs datur q̄ non. qz dicunt cōiter oēs iuriste q̄ p̄ntansz p̄ntatus dñt eē p̄sonē diuersē: sed hic non s̄t p̄sone diuersē. §. 2°.

Octauo notādū. L̄ra d̄t null⁹ sine uolūtate patroni dz accipe bñficiū. Cōtra hoc arguit q̄ sic. impetrātes p̄travolūtate patronoz accipiūt bñficia. §. viderē q̄ l̄ra sit falsa. Rñdet q̄ h̄ opat̄ autoutas supioris. nā p̄ntē autoutate maioris cessat autoutas minoris. et qz dñs papa d̄ suo iure oia bñficia p̄ferre h̄z tā laicoz q̄ clericoz. §. 2°. Sed diceres cū dñs papa h̄z beat̄ autoutate p̄ferēdi bñficia q̄re non tūc p̄fert officia laicoz. vt reguz p̄ncipū. 2°. Rñdet q̄ dñs ap̄lic⁹ nō non vult p̄ferre bñficia laicoz vt ipi laici sint m̄z attēti ad defendendū eccliam. i. ad ampliādas res ecclie q̄dyt sic magis faciūt q̄ si ius patronat⁹ nō haberent.

Ultimo notādū. Ponat q̄ duo sint collatores vn⁹ ecclie. et q̄libet illoz p̄ntaret vnū tūc dubiū ē q̄s illoz dz recipi. Rñdet s̄b distinctōe. vel ipi p̄sentātes s̄t clerici vel laici. si sint laici tūc ep̄s dz respicere merita p̄sonaz et que illaz h̄z maius ius et mel⁹ meritū illā dz recipere p̄ntatā. Si aut̄ p̄sone rep̄ntate sunt equalis meriti tunc ep̄s p̄t recipere nam que sibi placet. Si aut̄ patroni sunt clerici tunc ille qui pus erat p̄ntatus crit recipēd⁹.

Unde sciendū q̄n laicus habet bñficia p̄ferre tunc ille h̄z eligere vnā p̄sonā infra q̄tuor menses eā p̄ntare ep̄o: et si talis reijceret tunc statim patronus dz alium p̄ntare quod usqz inueniat vnū valentē. qz null⁹ dz p̄sentari ad aliquod beneficium nisi sit idoneus et p̄cipue hoc canendum ē in bñficijs pastoratus.

i. bñficiū

i. bñficio taje p̄ctm

Debendam si das pro p̄benda. symoniā
facis

i. p̄sul

Comititis causam nisi mutet ep̄s illā

i. tēplū

i. ep̄s

i. puā pecuniā

Dum sacrat eccliam p̄sul sum mā moderatā

s^o sum mā

i. dare

i. p̄tradico

Si petit hanc licite poteris conferre nec obsto

i. sumptib⁹

i. fatigatōi

Exp̄sis quia sic respondes atqz labori

s^o ab aliq̄ aduersario

i. bñficio

s^o eccliam pecuniis

Si male vexaris sup ecclia redimas hanc

i. tuas vexatōes

No redimenda tua peccata potes dare quid vis

s^o secularis. i. claustrales .i. religiosus
 Clericus aut fratres laicus monachus moniales

.i. absqz redēptōe

Dānatur sine spe si sponsa pecunia claustro

.i. collata debet introitū. s^o nec papa nec eps

Nel data cōcessit ingressum. nullus in istis

s^o talis sic recept^o

Dispensare potest claustro maneat q^o in isto

Hic autor ponit aliū casum de symonia dices: Si q^o dat vnā p^o bēndā p^o alia symonia cōmittit. Causa hui^o est ista. q^o hoc solū spectat ad ep^o m. scz trāspōnere clericū de vno loco ad aliū. Subdit si aliq^o eps p^o secret ali quā eccliam z petit moderatā summā pecunie istā licite cōferre p^o q^o ista pecunia nō dat p^o secretōe ecclie. sz p^o labore z expēsis. Itē q^o libz p^o rebime re suū ius si aliq^o in eō velit eū impedire. Et s^o dicit clericū vel frēs laicū vel moniales q^o p^o pecunia aliquē vel aliquā in claustrū recipiūt nō p^ont istō receptū retinere p^ollā dispensatōem. q^o symonia est.

Primo notādū. d^oz in l^oā q^o moniales sine monachi non d^ont aliq^o recipe a fratrib^o suscipiēdis. dubitat q^o si aliq^o pecunia dat religioni sine pactōe v^o licite sine symonia p^ont recipe: R^ondet q^o si nulla pactio intuen^o rit tūc licite p^ont recipe pecuniā si eis aliqua p^obetur. Vnd^o consuetudo est in aliquibus claustris q^o aliquis intrās religionē facit vnā g^onalē p^opnatōe nōe fratrib^o p^ontib^o. z hoc est laudabiliter sine symonia. si aut^o pactio aliq^o in teruenerit symonia cōmittitur. Sed diceret si aliq^o d^o claustrū eēt ita z e^ofectuosum q^o vix valeat satisfacere fratrib^o p^ontibus. nunq^o tales licite p^ont aliq^o exigere ab aliquo intrare volente. R^ondetur q^oncunq^o aliquod claustrū oppressiū est penuria q^o vix valet fratrib^o p^ontibus satisfacere tūc dicunt quidā q^o isti p^ont dicere nos recipimus te in frēm si possim^o habere nēcāria. z ergo tūc isti licite p^ont recipe z repetere patrimoniū illi^o sine symonia. Sed tūc contra hoc est opinio alior^o doctoz qui dicunt q^o paup^otas in hoc non p^ont eos excusare. q^o paup^otas ē annexa regule p^otra quam d^ons ap^olicus dispensare non p^ont.

Secundo notādū q^o hic dubitat. v^oz possibile est aliquē hōiem dispensare cum symoniaco. R^ondetur q^o aliquem hōiem dispensare de symonia vel de alio peccato intelligit dupl^o. vel in p^opartute. vel in virtute christi in p^opa virtute nullus homo dispensare potest sed bene in v^otute christi. quia dixit dominus petroz successoribus. quodcuq^o ligaueris in terra ligatū erit in celis. zc.

Tercio notādū. q^o si eps petit in moderatā summā pecunie. talis p^ont ei denegari. q^o talis pecuniaria p^ont eē s^om loci possibilitatē. Et eps nō d^oz exigere aliquā pecuniā q^o celebrat ordines. nec e^oz in p^ofirmatōe. q^o si facerz cōmitteret symoniā. z postea teneret restituere. Sz diceret tūc p^o sacra eius charistia dat pecunia. s^o multo magis in celebratōe ordinū. z in p^offessione. H^onc p^oer cōi ritu ecclie. q^o infirmātes q^o p^ocurāt cōmunionē coepis ch^ostia ponūt nūmū supra mēsam quē capit sacerdos. R^ondet q^o p^o sacra eucharistia non ponit nūmus sed solū p^o satisfactōe laboris.

Summula Raymundi

Quarto notāduz lrā dēt qd aliq̄s non p̄t manere in clauſtro q̄ intrauit p̄ donatōem pecuniā. Et rōē. qz om̄e illd̄ qd aliq̄s acq̄rit ſymoniace h̄ tenet reſtituere. ex q̄ ille recept⁹ ſymoniace nō p̄t manere in clauſtro.

Quinto notāduz. qd aliq̄s p̄t intrare religionē dupl̄r. ſc̄z ex pacto r̄ ſine pacto. ſi ex pacto itrauerit ſc̄z dare aliquā pecuniā. p̄mittit ſymoniā. ſi āē in rauerit ſine pacto tūc n̄ erit ſymonia. dato et⁹ qd darz bonā ſummā.

Sexto notāduz. qd ſymonia cōmittit̄ dupl̄r. P̄uo ex pte recipientis ſi aliq̄s n̄ uult recipe. aliq̄ē ab religionē niſi p̄mittit ſibi pecuniā. Sc̄do cōmittit̄ ex pte recepti. vt ſi qd̄ audeat. p̄mittere pecuniā vt recipiat i p̄f̄ez. Et cōmittit. k̄ ex p̄vtriuſqz. ſc̄z qn̄ faciūt pactū ex vtraqz pte. r̄.

.i. bñficiū

.i. reddit⁹

Ecclēſiam paſtor tibi ſi locat vt minuat res

pcernētes

ſc̄ ecclēſiam

Te contingentes. quia non daret hanc tibi ſi non

h̄ turpe pctm̄

.i. ex illo

Conditio turpis hic intercederet vnde

.i. collatore

tal̄ pctōr

Cum paſtore tuo ſymoniacus eſſe probaris

ſc̄ tpalē

ſc̄ etne

tā cleric⁹ q̄ collator

Poſt mortem mortis in ſede ſedebitis ambo

ſc̄ ille

.i. crimie

Qui tibi ſuccedit in tali labe ſcienter

.i. etne dānatōis

ſc̄ hō

In regno ſathane totum regnabit et iſte

.i. bñficiū

.i. iuſte reſignare

Non poteſt eccleſiam tali dimittere forma

.i. p̄ferē

Qui mihi detur ea faceret ita condicione

ſc̄ cleric⁹

exponit

Nullus inutiliter reſpondat crucifixi

ſc̄ reb⁹. i. male fruā

ſc̄ reb⁹ ch̄ri

Niſi nec aburatur ſed cum ratione fruatur

.i. egenis

ſc̄ illas reſ

Et det paup̄ibus et ſanctos vertat in vſus

ſc̄ turpis

ſc̄ cleric⁹

Miſtrio vel meretrix vel turpis nil ferat a te

amittis. ſc̄ p̄ſonis ſuſpectis

Perdis eis quod das. ch̄riſtum faciens inimicum

ſc̄ de tuis donis

ſc̄ p̄ſonis ſuſpectis

Danem ne pereant das et nihil amplius addas

ſc̄ tuis

.i. n̄c̄e h̄z

Cognatis miſeris natura qd̄ indiget hoc da

Hec vltima pars istius capituli. in qua mgr ponit aliud documētum de symonia dicens. si aliquis plebanus vel collator cōmitteret vni ecclesiaz vel bñficiū vt minueret res illius ecclesie. vel hoc fieret cū cā inuide vel cā alterius tunc pastor cū bñficiato eēt symoniacus. et etnā mortē p̄ illo incidet. Subdit aliud documētum dicens. q̄ nullus p̄t alteri resignare bñficiū. vt ipse sibi leuat et usurpat fructus illius beneficii resignati. Rō est. qz incurreret symonia. Subdit aliud documētum dicens. q̄ quilibet bñficiat⁹ cū bona rōne d̄z p̄sumere fructus illius p̄bende: et non d̄z abuti. sed si quicqz supfluitat⁹ habuerit hoc d̄z quertere ad vsū pietatis dādo paupib⁹ et miseris plonis. vt supra patuit de veritate honestate clericorū. Subdit aliud documētum dicens. q̄ ipsi bñficiati non dñt dare patrimoniu chri hystriōib⁹ seu sp̄etis mulierib⁹ vel inhonestis hoibus. Rō est. qz omnia illa p̄bunt. ex eo q̄ tales nō s̄t heredes chri. iō patrimoniu chri non dñt s̄bleuare. Deinde mgr s̄bdit vnam cautelam suandam. quia aliquis ex p̄cedentib⁹ dabitur. vtz nihil esset eis dandum. Vbi r̄idet mgr q̄ quando talis cognoscit illos infirmantes tunc deberet eis exhibere. p̄pter necessitatem corporis panez ne fame moriant. et non ampl⁹ eis dare d̄z ne ad lasciuia corporis iterū p̄uocarent. sed pot⁹ d̄z suis miseris cognat⁹ exhibere pietatē q̄ hystriōibus vel scurionib⁹ aut meretricibus.

Primo notādū. Irā d̄r si aliquis patron⁹ p̄ferret alicui clerico ecclesiam sibi tali p̄ditōe vt posset res ecclesie minuire isti ambo eēt symoniaci. Rō est ista. qz iste cleric⁹ emit istā ecclesiam p̄t diminutōem redditū: q̄s redit⁹ patron⁹ aufert. et omnis talis emptio ē symonia. Et iō si collator alicuius ecclesie velit sibi usurpare aliq̄s res ecclesie cleric⁹ non d̄z ei consentire. qz de iure tenetur cleric⁹ ecclesiaz res ecclesiarum p̄tegere et defensare vsqz ad mortē. Unde iura dicunt. q̄ quicumqz transfert aliquas res ecclesie in manus alterius. talis de facto est excommunicatus.

Secundo est notādū. null⁹ patron⁹ d̄z conferre ecclesiam p̄ditionalitē sic dicendo. illā ecclesiaz dabo tibi si velis mihi dimittere decimas ecclesie: qz si cleric⁹ sibi tali conditōe recipet ecclesiam tunc ambo incurrerent symoniam et exponerent se eterni dānationi. Itē symonia non solū cōmittit⁹ circa collatōes ecclesiaz. sed et cōmittit⁹ circa sacros ordines. Verbi gr̄a. si aliq̄s voluerit p̄cedere ad sacros ordines. et non habet bñficiū. sed petit ab aliq̄ dño. p̄uisionem sup quo possit p̄cedere. p̄mittere dño q̄ post susceptio nē sacrorū ordinū vellet illi illā hereditare. tunc sic p̄cedēs reddit⁹ symoniacus. et si talis est eps super cui⁹ p̄uisione hic p̄cedit⁹ ordinat eū. tūc ordinans et ordinat⁹ reddunt⁹ symoniaci. et tunc eps d̄z suspendi ab officio per tps aliq̄d. Sed ordinat⁹ d̄z sū. p̄dēt ab officio donec cū illo fuerit dispensat⁹ p̄ dñm aplicum. qz solū dñs aplic⁹ h̄z cum eo dispensare.

Tercio notādū. quicumqz resignat aliquod bñficiū ea rōne vt de suo consanguineo vel amico: talis est symoniacus. Rō est ista: qz talis hereditat ecclesiam siue bona christi. quod non deberet fieri in sp̄ualib⁹. quia beneficia debent libere resignari. et debēt vacare post mortem. ergo talis faciens est symoniacus.

Quarto est notādū. q̄ symonia est graue peccatū: et ē maximū in omnia peccatā. qz tā in peteri q̄ in nouo testamēto inuenit q̄ multe plage sunt

Summula Raymundi

istis elate q̄ comiserūt symoniā. Sed dubitat̄. q̄s habeat dispērare cū sy-
moniacis. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctōem. qz aliq̄s vel scienter intrat symo-
niā vel ignorāter. si ignorāter tunc eps̄ p̄ eo dispērare si statim resigna-
uerit b̄ficiū. Si at̄ scienter tunc p̄pter enormitatē pecc̄i null' h̄z cū eo dis-
spensare nisi dñs aplicus.

¶ Quinto notādū. null' cleric' debet dare meretricib' v' histrionib' vel
alijs psonis suspectis de bonis christi. Quā hui' est. qz cleric' possidet p̄ri-
moniu christi. ideo q̄cqd̄ vltra nēcessitatē obtinet hoc non ē ei' p̄p̄riū sed
p̄p̄riū est paupm qui s̄p̄m christi. Si h̄ cleric' daret hoc p̄rimoniu christi p̄-
sonis suspectis tunc puaret paupes talib' bonis. sed tū hoc nō d̄z fieri. s̄z
si videret eos velle p̄ire. p̄pter famā tunc p̄t eis dare panē. vt eos consuāt
in vita. qz tpe nēcessitatis elemosyna nulli est denegāda. Un̄ circa elemosy-
nā tria s̄z considerāda. Primum est q̄ elemosyna d̄z dari de p̄p̄rijs nō
de alienis. qz ille qui dat elemosynā de alienis nō de p̄p̄rijs suis assimis-
lat illi qui si iūvnicū in p̄ntia p̄ris mactat. Sicut em̄ iste non p̄stet s̄tuz
s̄uitium p̄ri. sic iste q̄ non dat elemosynā de suis p̄p̄rijs non p̄stet s̄tuz-
ium acceptabile dō. Secūdo d̄z consideraret det recto ordine. vñd̄ rect' or-
dō est incipere a seip̄s a suis p̄ sanguineis. deinde alijs paupib'. Tercio d̄z
h̄re bonā intentōem. nā ille qui vult dare elemosynā debet eā dare bona
intentōe. s̄z pure. p̄pter deum n̄ non. p̄pter vñā laudē. ideo ad p̄posituz de
histrionibus dōm est. qm̄ clericus dat eis aliquid hoc non dat eis p̄p̄t de
um. s̄z p̄p̄t laudē vane gl̄icv̄t laudēt eū hoies corā p̄plo. id ē t̄ctus Aug'.
histrionib' dare est demonib' immolari.

¶ Ultimo notādū. quicūqz vult petere p̄bēdā suo p̄ sanguineo v' sibi n̄
d̄z p̄mittere patrono aliq̄d neqz s̄uitiū neqz dona. qz alias cōmitteret sy-
monia: eo q̄ p̄mitteret seculare. p̄ sp̄iali. sed simplr̄ petat. p̄p̄t deū.
i. multe impones sp̄ez

Sure species varie sunt nomina quarum
s̄ doctoz h̄z intuemur sp̄ez

Nullus amat. facies tamen inspiciamus earum
i. denarios p̄rio p̄cedis s̄ nūmis

Si nūmos fratri prestas pro pluribus. aut si

Res promptas vendis signando tempora longa
vēditori i. tribuet i. es

Ut tibi plus detur tūc vsurarius extas
s̄ denarioz s̄ certū i. p̄cedis

Pro septē marcis ad tēpus equū mihi si das
s̄ equ' marcas illa vēditio

Qui vix quinqz valet hoc vsure species est
ille res locate i. pignozii posite

Ager sine domus tibi si sint innuadiate
aliq̄d accept' i. ager vel dom'

Pro marcis istis p̄ceptis pignora dicta

de iure libera eē ppo .i. alias
 Jure vacare suo dño debent. alioquin
 magis .i. et; cōmittit vsurā
Si plus inde capis simili macula macularis
 tale nephas cōmitto vnā pcedo
Vsuram facio si marcā psto p annū
 galinis medio illoꝝ ligumintū
Pro pullis vel pro maloꝝ pise vel auene
 .i. añ tps merēdi

An te die mellis nūmos poteris dare tali
 s̄ B tali frumentoz
Cōditiōe mihi qꝫ certo tpe maloꝝ
 maloꝝ pecuniay

Tot reddā tibi quot poterit tua summa valere

¶ Istud est capitulū qñtū istius tractatꝫ. in quo autor: dēminat d̄ vsu-
 rat de eꝫ speciebꝫ. Et ptinuat ad pcedētia sic. postqꝫ autor: i caplo pcedē-
 ti dēminat d̄ symonia. h̄ qñr. p̄lequit dēminat d̄ vsura. Et postqꝫ hec
 ps diuidi in tot ptes qꝫ ponit spēs vsure. ptes patebūt. Et vult qꝫ multe
 s̄ spēs vsure. ita qꝫ nullꝫ pt scire cōplete nōia illay specieꝫ. et iō tacitꝫ noibꝫ
 p̄ma spēs hꝫ fieri qñ aliqꝫ alteri pcedit pecuniā vt et plꝫ reddat vltra sum-
 mā capitalē erit vsurarius. Deinde s̄ b̄dit sc̄dam spēm dices. si aliqꝫ vsu-
 deret rē. p̄mptā tpe necessitatis alicui. et si p̄figeret sibi longū tps seu t̄mi-
 num vt eo p̄ciosius v̄deret cēt vsurarius. de quo s̄ b̄dit qꝫ exemplū dices.
 vt si vnus venderet equū qꝫ vir valeret qñqꝫ marcas daret eū. p̄ septē cēt
 vsurariꝫ. Subdit sc̄iā spēm dicens. si aliqꝫ h̄t et agꝫ vel domū p̄ pignore
 aliquo. tūc ille dꝫ dare fructū dño suo. et si ob̄suat facit vsurā. et si dñs plus
 sumeret vltra obligata. tunc itē fieret vsurarius. Deinde s̄ b̄dit q̄rtā spe-
 ciem dicens. si aliqꝫ pcedit alteri vnā marcā et sumit p̄ ea certā mesuram
 p̄saz vel auene. et cogitaret sic in mēte. tu merito accipias hoc munuscu-
 lū. qꝫ pcessisti marcā pecuniay illi p̄ vnū annū tūc talis est vsurariꝫ. Sub-
 dit notabile. qꝫ licitū ē cōcedere alteri nūmos añ messem vt messe finita
 portat alteri tot maloꝝ sicut tunc tps post messem.

¶ Primo notādū circa istam. qꝫ vsura ē duplex: q̄dā est spūalis q̄dā ē cor-
 poral: vsura spūalis hꝫ fieri in rebꝫ spūalibꝫ et ptinet ad doctores et p̄dicato-
 res. et illa ē laudabilꝫ. vñ canit d̄ sc̄is p̄fessoribꝫ. pecuniā dñi dedit vt digne
 buat vsura. vñ d̄ i cuāge. huc nequā cur n̄ debisti pecuniā meā: et ego
 veniēs cū vsura eregissē illā. Sꝫ vsura corporal hꝫ fieri in rebꝫ secularibꝫ.
 vt patebit in seq̄ntibꝫ. **¶** Sc̄do notādū. qꝫ vsura sic diffinit s̄m iura. Vsura
 ē q̄dā detestabile qd̄ sorti accidit pactōꝝ intētōe pcedēte. et illā diffi-
 nitōem declarāt iuriste sic. nā p̄mo d̄: (ē q̄dā detestabile (s̄ vicū. et h̄ pōit
 loco ḡnis. qꝫ ois vsura ē detestabilꝫ. hꝫ n̄ ecōtra Sc̄do d̄: (qd̄ sorti accidit) qꝫ
 q̄cqd̄ recipit vltra sortē ē vsura. Deū d̄: (pactōe pcedēte) vbi ḡra si dicerēs
 ego pcedā tibi duas marcas eo qꝫ annuatim des mihi sex grossos de ill.
 tunc illi grossi faciunt vsuram. Dicit et; (intētōe pcedēte) vt si pcedere

Summula Raymundi

uni tres marcas illa intentione q̄ daret mihi interim expensas vel aliq̄d
h̄mōi. tunc illa intētio facit vsurariū. Et talis vsura ē duplex. scz. publica.
et palleata. publica ē q̄n̄ exp̄ss̄ vltra sortē aliquid p̄mittit. vt d̄t̄ textus. sed
palleata fit in occultis tractib⁹. sicut in sc̄da sp̄e q̄n̄ v̄do tibi rē cari⁹ pro
pter expectare. Itē aliq̄ vsura exterior. vt q̄ fit pacto aliq̄ p̄cedēte. A liq̄
aut̄ vsura interior. vt q̄ fit ex sola intētiōe.

Tercio ē notādū. si aliq̄s daret aliquid debitori. vtz ibi cōmittit vsura.
Ibi r̄ndet̄ p̄ distinctiōem. q̄ aliq̄d dare debitori p̄t̄ intelligi dupl̄r. vno⁹
ex pacto. a. iō mō ex sola voluntate. Si hoc fit p̄mo mō tunc ibi cōmittit̄
vsura. Si āt̄ sc̄do mō tunc non cōmittit̄ vsura.

Quarto notādū. si aliq̄s hz agz vel domū. p̄ pignore aliquo. ille nō fac̄
vsurari⁹ aliquid doctores volunt. tunc ex illo dubitat̄. quare pecunia acc̄
cōmodata alicui facit vsurā cū pecunia accōmodata quis plus p̄t̄ lucra
ri q̄ p̄ pign⁹. R̄ndet̄ q̄ rō hui⁹ p̄t̄ eē talis. qz hoc ē licitum. sed illd̄ nō. Qd̄
sic declarat̄. qz quādo aliquis rē locatā accōmodat p̄ pecunia tunc ibi ta
lis non trāsfert̄ dominū rei in aliū. sed adhuc iste ē d̄ns illi⁹ rei locate sed
īpe solū trāsfert̄ vsurū rei. qz talis p̄ducēs rem locatā non p̄t̄ destruere v̄t̄
annihilare. sic āt̄ non ē de pecunia. qz aliquis trāsfert̄ pecuniā in vsurū rei.
ita qz p̄ talē pecuniā talis p̄t̄ facere quodcunqz voluerit. et sic non ē d̄re lo
cata. q̄ hic cōmittit̄ vsurā et ibi non. et q̄ aliquis licite p̄t̄ accōmodare agruz
vel domū vel aliq̄d h̄mōi. p̄ pecunia.

Ultimo est notādū. ibi: (Ante diē messis) q̄ licituz est dare aliq̄d circa
festū pasche vt reddā ē frumēta in autūno p̄ eadē re s̄b eo valore. put̄ tūc
s̄. Si āt̄ fit pactū p̄ certa pecunia. et frumēta magis solūt̄ circa autūnū
et sic hoc vacit̄. tūc cōmittit̄ vsura. **Uñ** notādū: summā pecunie possū
dare alicui p̄ frumētis in futuro dādū dupl̄r. p̄mo vt reddat̄ mihi frumētis
ta s̄b tali foro q̄ tpe solutiōis in futuro. et sic non cōmittit̄ vsura. s̄z est sim
plex exemptio. Alio⁹ vt reddet̄ mihi certas mēsuras. et hoc adhuc dupl̄cī.
v̄t̄ certe est unū q̄ ista frumēta tpe solutiōis erat cariora q̄ nūc s̄z vel bus
bitat̄. si p̄mo tūc cōmittit̄ vsura. si sc̄do tunc nō cōmittit̄ vsura.

veniens p̄pat̄ frumēta p̄sbyr̄

Est licitum q̄ emat fruges vel vīna sacerdos

q̄n̄ sacerdoti fruges p̄sbytero aliq̄d

Quia sibi non crescunt. cum idē sibi si superest quid

venūdat .i. cari⁹ vt nō s̄cē

Non vendat grauius. ne mercator videatur

s̄c̄ iā dictū venit .i. monachis et monialib⁹

Istud precise licet omni religioso

s̄c̄ nūmos .i. modio

Quattuor aut quinqz pro malo qui dat auene

.i. añ tps .i. viciaf

Nūmos ante diē messis maculatur eodem

.i. vsura recipe māsese

Crimine. de rebus sic omnibus accipe plane

si tallares .i. in nutrimentū aiale s' illd qd v'edi

Sive sit annona vinum vel lana vel omne

.i. an ipa emptōis s' r'pib' .i. lucrari

Ante diem emptum quibus illud crescere possim

s' carnalis .i. filij .i. acq'sita

Si patris vsura pueri contracta scienter

allobia s' tales pueri restituāt vsurā

Media possideant nisi restituant in eandem

.i. cadūt .i. vsurā .i. in q' fouea .i. ruinā fecit

Labuntur foueam pater est qua lapsus eorum

s' eoz s' sic acq'sita s' eandē foueā

Et successores quibus hec sunt nota sequuntur

Remina defuncto si vult fore salus mariti

Vsuras reddat spoliatum furta rapinas

.i. turba .i. talia vicia

Hic furiosa cohors vsura furta rapine

.i. p'denāt s' vsurarioz .i. vix pnt h're medicinā nisi restituāt

Interimunt animas vix contra sunt medicine

Hic autō sup addit alia documēta ad spēs ipins vsure. Et opat h' in lra q'tuo: nā primo defminat d' sacerdotibus quō ipi pnt emere frumē ta blada. Secdo oñdit quōv' p't pecuniā dare an mellesem. Tercio determinat d' pueris q' possident p'cia p'ris cum vsura acq'sita. Quarto infert medicamē ipis vsurarijs. Quātum ad pmū d't. q' licitū ē q' sacdos emat frumēta & vina si sib' ipi nō crescūt. Et si emeret vltra ei' n'ccitatē tūc alia p'tyēdere s; nō graui' q' ipē emit ne videt eē mercator: & h' est licitū est omī religioso tā monachis q' monialib'. q'ntū ad scdm d't sic .si aliqs an' t'pūs melleis daret nūmos suos p' malbo aueneyt' p' lana v' p' vino postq' esset mch' ille incurreret vsurā. deī s' bbit scīū documētū. ibi. si p'is vsura & vult q' si pueri possidēt scient' p'cia & bōa p'ris cū vsura acq'sita v' et' eoz success' sozes & heredes tūc tenent restituere. alias cadēt in eadē foueā cū p're. Et si hoc scienter faciunt. Tunc q'ntū ad q'rtum d't lra vix contra medicine id est q' vix pnt h're medicinā nisi restituāt.

¶ Primo notādū q' fruct' d'nt cōputari s'm sortēz tñ fallit in vno cāu vt si laic' iniuste possideret bona eccl'iaz v' illa q' ipē obligat clerico q' p'sset illi eccl'ie. tñc ille cleric' non tenet fruct' cōputare in sortē. qz hoc ē iniu'stū. p'pterea ne ista bona veniāt ad vsūm eccl'ie tunc ipē cleric' cito d; reit' terare ad manus illi' laicivt p; extra de vsuris.

¶ Secdo ē notādū q' vsurarij tenent vsurā restituere & si nō velint restituere tūc d'nt cogi ad restitutōem vt dicunt iuriste extra de vsuris.

¶ Tercio notādū q' manifest' vsurarijs q'dā officia ecclesiastica inhibēt p'mo inhibēt eis accessus altar; offerēdo nā si q's accipet offertoriū eozū

Summula Raymundi

ille tenet restituere vt pz extra d vsuris. Secdo eis inhihet eccliaſtica ſe-
pultura. Tercio inhihent e denegatur eis omnia eccliaſtica ſacta e pncipal-
liter euchariftia inhihetur niſi velint peniterez illud reddere: pro tali ſa-
cto ſatiſfacere.

Quarto e notadu q pueri qui poſſident pbia acquiſita p vsura a pre-
dnt ea reddere. imo non tm ipi ſed oes ſucceſſores e heredes eoz tenentur
vsuras reddere non tm vsuras imo etiã rapinãz furtũ hui⁹ vsurarij. Et
ſi nõ fecerint erunt vsurarij e hoc ſi ſciunt ſe poſſidere vsurã. furtũ. vl rapi-
nãz pz extra de vsuris. **Pro** quo ſciẽdũ hñ ſapientẽ tũc q tãgit pccens
comquabit ab ea. q ſibitã gẽtes vl poſſidẽtes vsura pris dãmẽt niſi reſti-
tuãt e maculant eadẽ pice ſe vsura. imo dñs multoties punit filios tpali-
ppter pctã pentũ. Et ſi fuerint imitatores paterni ſcleris eternaſ dam-
natur. vt in Exodo. ego ſum dñs tuus fortis viſitãs pctã pentũ in filijs ſus-
is in ſcã vel qritã gñarõem in his qui oderunt me.

Quinto eſt notadum. q vsurarij raptores in ſra bene ppant adinuſ-
cem. qz omnis vsurarius e raptor e non econuerſo. nã vsurari⁹ recipit alie-
nar ambo obligatur ad reſtituõem.

Sexto notadũ. qz ois auar⁹ elongabit a do tñ picipue vsurari⁹ qd theo-
lozi ſic declarãt. qz ipe vsurari⁹ e peior diabol⁹ qz diabol⁹ nõ dimittit pec-
catorũ minimũ pctũ impunitũ niſi talis facit p pñiam ſe vsurari⁹ nõ di-
mittit vnũ groſſum niſi debito ſatiſfaciat. **Septimo** vsurari⁹ peior e toto in-
ferno. qz infern⁹ in paſſiõẽ dñi reſtituit illa q nõ fuerit ſua. Sz ipe vsura-
ri⁹ in paſſiõẽ dñi nõ potuit moueri ad dimittẽdũ vnũ obulũ debitorũ vbi
tñ tot⁹ infern⁹ monebat e reſtituit immediate illa q nõ fuerit ſua iõ peior e eo

Octavo vsurari⁹ e peior omniſure. qz ſur ſurat p in media ſz vsurari⁹ ſurat ſi-
ne medio. qz diu noctuqz depaupat e exhereditat hoies. Et iõ Abacuc p
ppha d eo dẽ ſic. ſi fures introiſſent ad ter latrões p noctẽ vt iqz ñ ſuſtinu-
iſſes ſz clamores ſuſcitãſſes ſz ptra vsurariũ clamare nõ potez in h eſt pe-
ior omne ſure. **Nono** vsurari⁹ e peior iuda traditorẽ chri⁹ qz iudas pecuniam
reddidit. vt hñ p bñm Matth. dicentẽ. pnia duct⁹ retulit triginta argẽtes
os dicens peccauĩ tradẽs ſanguinẽ iuſtũ q minime facit vsurari⁹ q nõ re-
ſtitueret debitorũ dimidiũ groſſuz. **Decimo** vsurari⁹ e peior: oi creatura qd pz
er eo. qz vsurari⁹ vedit qd oib⁹ e cõez h ipe approbat ſibi qz xps eſt cõe oib⁹
qd ipe vedit. Et iõ dẽ trã vir e medicia e h e vir niſi ipe illd pus reſtituat e ſi
ipe pt reddere nullo mõ dz abſolui niſi reddat qz pctũ non dimittit niſi
ſi ablatũ reſtituat d qẽt iniquitate dẽ Job. q celi iniquitatẽ eoz reuelat
bunte tra ſurget aduerſum eos. Itẽ omnia elemẽta abhorẽt vsurarios
accipe excepto igne vt hñ p hñm Mattheũ. ite vos maledicti in ignẽ efnũ

Pro q nota. q vsurarij raptores. e fures raro ſaluant vnũ ppha. ve q cõ-
gregat non ſua. Itẽ in actib⁹ Apõlz pecunia tua tecũ ſit in pditõez nã
tles rariffime reſtituũt qũs bñ poſſz reſtituere q oib⁹ iſt⁹ dz mittite i tñ-
bz extortores eos donec reddãt nouiſſimos qdãtes. q dẽ i textũ interi-
mũt. **Ultio** nota: dubitat circa ſra qz vsurariõ ſure ſi reſtituẽde qd
debit alijs etã vsurari⁹ nõ abſoluit niſi reddat vsuras. Rñdet qz vsurario ñ
ſi reſtituẽde ſure qd debit alijs niſi pus reſtituat oes vsuras qd ipe rece-
pit. **Itẽ** dubitat an lz recipere elemofnã ab vsurarijs. Rñdet qz ſi ipe

rat q̄ vsurari nō fit impotēs ab restituēdū vsurā tūc licite p̄t ab eo capi elemosyna. Si at̄ p̄sumit q̄ reddit impotēs tūc nō ē licitū ab eo capere elemosynā. imo si q̄s recipet tenet reddere ista q̄b̄ orta ē vsura.

.i. genitor .i. detminat illaz rerum

Si pater assignet agroꝝ sine domoꝝum

.i. vadimonia .i. p̄scrutādo

Dignora nubilibus pueris de parciendo

.i. vltra pecuniā capitalē .i. non d̄ vsura

Quod super est sorti signate non reprobat

s̄ alicui .i. incōuenient. s̄ aliq̄s. s̄ bona

Obligat ecclesie licite bona que de

s̄ ecclia .i. possidz. s̄ miles famulā s̄ ecclie

Hac tenet ipe nihil seruire tenetur eidem

.i. iudicio cor̄pali s̄ bona .i. soluta

Corporis obsequio quando sunt p̄us ista redempta

s̄ tibi h̄nti .i. vadiū cautela

Si placet accipias pignus sub condicione

Tollo quod decet hec tua quandoq; resumpseris hera

Si tibi p̄stitero summā spernens nihil ex hanc

Merceptiuum non vsurarius hic sum

Hic autor ponit alia documēta volēs. Si aliq̄s assignat pueris nubilibus bona tūc illi q̄ accipiūt eos in m̄rimoniū p̄nt licite accipere totum assignatū vltra aliq̄d vltra sorte sit cū istis bonis deind̄ s̄bit s̄m documentum dicēs. q̄cūq; miles possidet aliq̄ bona sibi p̄cessa ab ecclia obligat̄ isti ecclie infra istā obligatōez nō tenet seruire huic ecclie. Deind̄ s̄bit sc̄m documētū dicēs. si aliq̄s accipet pignus ab aliq̄ s̄ hac p̄ditōe q̄ q̄ncūq; a fructibus vel a laboribus illi pignoris int̄tū s̄bleuaret q̄ntū ei concessit tūc d̄ ei restituere pignus sine reuocatōe summe p̄cessor hoc nō ē vsura. vbi gr̄a. si ego p̄cederē vni marcā p̄ q̄ ipe poneret mihi equū si tūc illū equū tam diu obhuare donec fructū vni marce acq̄siui tūc post hoc restituo ei equū z non renoco pecuniā sibi p̄cessam z sic tunc tibi non ē vsura.

Quoniam circa iram nota vsurarij s̄duplices nā quidā publicē q̄dā p̄uati. si s̄ publici tunc puniuntur in sancta ecclesia multiplici tomētō. Primo p̄ iniam excoicationis. Secdo per p̄uationem communionis. Tercio per abnegationem ecclesiastice sepulture z sic de alijs. Si autem sunt vsurarij p̄uati isti sunt multiplices. nam quidam sunt ex facto. vt qui concedunt pecuniā iudeis z nomcn vsurarij non habent licet sint p̄cipies lucroꝝum. Alij sunt ex intentione vt si quis concedit alteri pecuniā cū deivel gratis. Et t̄x tali sperat aliquid s̄fidium sibi tunc illa int̄tio p̄tit cum vsurarium. Et sic patet quomodo sola spes facit vsurarium.

Summula rammundi

si concedunt pecuniā ad t̄minū gr̄is illo at̄ t̄mino elapso nolūt vterius
orē dilatōem nisi habuerint aliqd̄ ex ea. Alij s̄q̄ v̄dūt cari⁹ ad t̄po expe
ctādo q̄ p̄ p̄mpta pecuniā. vbi gr̄ a vt si dare equū p̄ octo marc̄ p̄ annū
exoluedū quē t̄n p̄ p̄mpta pecuniā dare. p̄ q̄tuor marc̄ vsurari⁹ sum.

¶ Sc̄do notādū p̄ modū dubitatōis. vtz vsura sic possibilis videt̄ q̄ sic
autoritate sc̄ti Hieronymi q̄ d̄t ab ist̄ vsurā exige quib⁹ nocere desideras
Ex ista em̄ autoritate h̄t q̄ ab isto accipiēda est vsura cui q̄s nocere desi
deratz sic iudei a nobis exigūt vsurā. qz nobis nocere desiderāt qd̄ sic des
clarat. quicūqz alicui nocere p̄t ille exigit vsurā. sed iude⁹ christiano noce
re desiderat. igit̄ iude⁹ a christiano exigit vsurā. Maior est nota autoritas
sc̄ti Hieronymi sed minor. p̄bat. qz iudei s̄q̄ ita idurati q̄ si christians nos
cumēta inferre p̄nt ip̄i non dimitterent. Sed in oppositū est l̄ra in mul
tis locis r̄idetur q̄ vsura non est possibilis. Sed ad autoritatē sc̄ti Hiero
nyimi d̄t q̄ d̄z sic intelligi quib⁹ nocere desideras sed nulli desideras no
cere igit̄ a nullo debes vsurā exigere. Alij at̄ sic r̄ident q̄ nullus debz re
cipere vsuram nec iudeus a iudeo. nec a christiano. nec a pagano sic econ
uerso non debet fieri q̄ quicūqz accipit vsurā ad restitutōem obligat̄.
tunc ad autoritatē d̄t si bene inspiciat tunc autoritas est bona. qz d̄t ab ist̄
vsurā exigere quib⁹ nocere desideras. sed qz nulli debes desiderare nocere
q̄ a nullo debes vsurā exigere.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōis. vtz lectores et gr̄i in schol̄ d̄nt
accipere cōmodū d̄ lectionib⁹ et exercitijs. videt̄ q̄ non. qz nul⁹ d̄z v̄dere
rem sp̄ualē s̄z sciētia est res sp̄ualis q̄ sciam non d̄z v̄dere. Maior p̄z p̄ dis
finitōem symonie. s̄z Minor. p̄bat. qz scia non est res corp̄alis qz nec vide
ri nec palpari p̄t. q̄ est res sp̄ualis. Sed in oppositū ē cōis schola. Pro illo
sciendū. sp̄ualia s̄z duplicia qd̄a s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ctm̄ sicut s̄z septē s̄z
cramentaz quicūqz talia v̄dunt cōmittūt symoniā vt baptisim⁹ ē qd̄
d̄a sp̄uale qz in eo p̄fert sp̄s̄ctus et quicūqz v̄dit baptisimū p̄ p̄cio talis
symoniā cōmittit nec p̄suetudo aliq̄ eū excusat nā tal̄ n̄ meret̄ dici p̄ue
tudo s̄z magz corruptela. Alia s̄z sp̄ualia q̄ s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ corp̄is et
aie sicut scia q̄ ē in aiaz si ista v̄dunt symoniā n̄ p̄mittūt. Pro q̄ sciendū re
ctoresholiarū s̄z duplices qd̄a s̄z p̄bēdati. qd̄a nō. q̄ non s̄z p̄bentati illi
p̄nt exigere sufficiēs p̄mū. p̄ eoz laborib⁹. Si aut̄ s̄z p̄bentati hoc ē dupl̄
vel sufficienter s̄z p̄bēdati vel non. Si minus sufficienter tunc illi p̄nt
aliquo sumere. p̄ laboribus. Si at̄ s̄z sufficienter p̄bēdati tunc a suis nō
d̄nt recipere quicqz. Sed h̄nt p̄nt recipere ab alijs sc̄z a diuitib⁹ et illō d̄nt dare
ministris in eccl̄ia in q̄ ip̄e p̄bēdat⁹ est.

o° pecuniaz .i. p̄cedo .i. b̄tali

Si mercatori summam tibi presto sub illa

pditōe

Forma q̄ soluas expensas atqz labores

.i. b̄tali sorte .i. p̄tē capio s° in tali pditōe

Sorte pari quicqz dederit fors p̄ticipo tunc

.i. mittit .i. ponere .i. p̄uerse fortune

Non est vsura mihi vertere sortis iniqz

In te damna velim capitale nomen repetendo
.i. pbitio .i. lucy s^o int nos

Perdere lucrari sub eadem lege iacebunt
.i. puenient pcedas

Omne pecus licite mihi das ac conditione
.i. vtilitates s^o pctōis .i. picipat

Quod fructus eius cōmunis diuidat vsus
mala fortuna s^o tale pecus

Si mala fors venerit et perdam pdimus ambo
.i. fruct^o .i. q^o pōderatio

Usus si redimam que pensio dicitur esse
s^o pecuniay .i. annuatim

Et certam summam tibi soluam quolibet anno
.i. pfirmo h s^o ipoy

Approbo cum summa pecorum numerum moderetur
s^o ptractui psumpt^o

Huic includantur expense siue labores
s^o mihi pcessum tibi s^o pecuniay

Si moritur pecus hoc ex quo teneor dare summam
.i. vsus recipiā cutēz lanā

Ne fractus capiam tibi nil nisi vellera reddam
taleyiciū s^o pecus

Usuram facit hoc si vis reddi tibi viuum
.i. spoliat^o .i. occasio

Si predatus ego fuero q^o culpa refundi
s^o ipm s^o dño s^o fm exigentiā iuris

In me non possit a te sum iure solutus

Hic autor: ponit alia documēta dyfura: Et p^o t^o a diuibi in duas ptes
 fm q^o ponit duos casus. r dt. Si aliq^o dat mercatori aliquā pecuniay et
 saluo laborez saluis expensis eq^ol^or pecuniā recipit cū mercatore hoc non
 est yfura nisi iste dans pecuniam velit dānum sortis vertere in mercato^o
 rē sed dānum r lucrū dñt ytriusq^o esse cōia ytyfura nō cōmittas Subdit
 licitum ē cuilibet pecus r quodcūq^o pducere s^o hac pbitōe scz q^o isti duo
 dans r recipiens hmōi pecoris fructū equa^or tollant. r si in hoc cāu p spo
 lium auferat pec^o illud tunc quelibet ps illius fructus auferatur. Etiam
 si ptingit q^o aliq^o emat fructū alicui^o pecoris s^o aliq^o certa pecunia per an
 nū hoc p^o fieri sine yfura dum mō pecunia moderet^o fm pecor^o expensas
 r labores. r si moriat^o pecus illō in hoc cāu anteq^o recipiēs habeat fructuz
 tunc ipe non tenet dño suo reddere aliud q^o vellera r si dñs reciperet viuū
 pecus ipe erit yfurarius: etiam si per pdam seu spoliū auferat^o pecus et
 recipiēs nō sit in culpa tūc ipe tenet aliqd restituere dño s^o libere ē solut^o

Summula Raymundi

Primo notādū q̄ licitū ē pecuniā ab aliquo recipe vt ip̄e cū illa pecunia iuste negociat sup dānū & lucy vtriusq; ptis cā exponēt pecuniā q̄ la borātis tūc ille laborās lz nihil de pecunia posuit tñ licite iuste p̄ accipe aliq̄ vbi grā. vt si ego diues p̄stare alicui paup̄i sex marcas vt ip̄e exerce ret mercemonia pyias infecrās. tūc ille mercās licite p̄t sumere p̄te eius quā acq̄sui cū pecunia sibi p̄cessa.

Secūdo notādū. pecunia p̄t alicui dupl̄ p̄stari. Primo rōe mutui. & sic nihil d̄z sumere vltra summā capitalē. & si aliq̄ recipit vsura ē. vt si abso lute alicui p̄cedā sex marcas si tūc quicq̄ vltra summā recipio vsura est **Secūdo** p̄stat alicui rōe societatis. & illd nō reddit hoiem vsurariū. vt si dare vni mercatori decē marcas vt det mihi dimidietatē lucri s̄b eq̄lib⁹ expen sise s̄b equali dānō vsura non ē. & hoc intēdit l̄fa.

Ultimo est notādū. q̄ in traditōe ouiu vel alioy aialiū triplex est con tract⁹. p̄mus est locatōis tñ. sc̄ds societas tñ. tercius conditionis. mō de p̄tractu locatōis tñ ponitur tale exemplū. vt si ego habeo centū oues & locauro eas apud te s̄b tuis expensis & q̄ tu debes mihi p̄tare medius fructus illarum ouiu tñ in lana q̄ in lacticinijō tunc quicquid ab isto re cepero nō sum vsurarius. Ali⁹ est contract⁹ rōne societatis tantum. vt si ego haberem viginti oues & tu totidem & ego piungā meas tuis s̄b equa libus expēsis laborib⁹ & fructib⁹. & quocunq; fructu ab his vtar non est vsura. & si moreret vna meay ouium q̄ tunc loco illi⁹ mortue vellē sume re viūā socio meo nihil p̄ eo sumente tunc facio vsurā. Terci⁹ ē p̄tractus rōne p̄ditōis vt si p̄stare tibi aliquos nūmos p̄ istis ouib⁹ ad p̄ceptiōem lucri dāni amboꝝ etiā tenendo s̄b expensis laborib⁹ tuis si tūc tu vtes res illos nūmos in alioy vsus pinguiorē & dares mihi intātum quātum portio mea exigeret ac si haberes oues est vsura.

Unde est notandū. q̄ aliqui adiungunt aliū casum & ē ille. vt si aliq̄s apponat centū oues & alter sciam vel dimidiā prem s̄b suis expensis Et s̄b tali conditione q̄ ille cum centum ouibus dabit duos coros annua tim frumentozum pro conseruatione earum & alter restituat duas ymas butiri & participant in diuisione lanarum & fructuum talis contract⁹ nō reddit vsuram.

.i. aliquā summā pecuniay

Si nūmos aliquos mihi quis dat oues

.i. fructū

intm

Usum diuidimus vel do sibi quod valet eque

.i. huic p̄tractui. plures .i. neq̄ciosas fallacias

Nunc factio multi diuersa sophismata miscent

.i. dāt taliū aialiū

.i. pecuniā

Et certam soluunt ouium sub nomine pensam

s^o oues

vsuz

.i. spēs

Cum nullas habeat turpissima fenozis est fex

.i. p̄ magna pecunia

Pro multis marcis que res credunt et eadem

^s denarijs ^s ysurarij pueri
Pro paucis redimunt promptis sathane pueri sunt

^{i.} ysurarijs ^s vt dcm ē singulis
Istis pocius sic emercando sophistis

^s in extremo iudicio. ^s ds gliosus
Denno concludit doctissimus ille magister

¶ Hec ẽultima ps isti capituli in q̄ autor ponit vltimũ bocumẽtũ hui⁹ tractat⁹ dicens. si aliqs alteri pecuniã daret vt emeret oues. empt⁹ ouib⁹ daret ei mediũ fructũ illaz ouiu hoc nõ reputat⁹ ysura. sed tñ circa h̄ cõtingũt multa mala sophistica scz si aliqs daret alteri pecuniã ab emẽduz oues in certo nũero. ille nõ emeret oues. r tñ daret ei certã pẽsam. p̄ lana e lacticinys ac si h̄ret oues tunc in tali facto cõmittit⁹ ysura.

¶ Circa lrãm notãdũ. si aliquis mutuat alicui aliquã rẽ. p̄ magna pecunia. postea redimeret. p̄ pua pecunia tunc ille magnã cõmittit⁹ ysuraz e fili⁹ est sathanez poitõis.

¶ Secũdo notãdũ. Si aliqs innenerit res iudei vel ysurarij an restitueret illas leso. i. iste q̄ dederat ysurã. tunc dubitat⁹ vt ysurari⁹ satisfecit illi a q̄ recepit ysurã. Rñdetur q̄ ille inuenies h̄mõi res dz enunciare ysurario q̄ huic leso restitueret. r si tunc ysurarius adhibet voluntatẽ tũc ysurarius satisfecit leso quo ad illã rem.

¶ Tercio notãdũ. Si aliqs pcederet alteri pecuniã vt tpe necitat⁹. ei pcederet ecõuerso. tũc dubitat⁹ vt h̄ sit ysura. Ibi rñdet si tali pposito pcedat q̄ ei et pcedat tpe necitat⁹. viura ẽ. qz de Euãgelii mutuu dãtes r nihil inde spantes. r id si ex mea pcessiõẽ ipero recõcessionẽ facio ysurã.

¶ Quarto nota. Si aliquis concederet alicui annonã veterem. p noua vtrũ etiã cõmittit⁹ ysuram. Rñdetur lb̄ distinctõẽ. qz si concederet illi veterẽ annonaz vt releuat inopiã ipius tunc non est ysura. si aut⁹ pcedit illi vt eo plus consequat⁹ illi. tũc cõmittit⁹ viura.

¶ Ultimo notãdũ. Si aliqs veteres denarios mutuarct. p nouis vtz in hoc cõmittat ysurã. Rñr lb̄ distinctõẽ. si tales nomi denarij pualeat veterib⁹ tũc cõmittit⁹ ysura. qz talis dat rẽ peiorẽ p meliori. q̄ cõmittit⁹ ysuram. Si at⁹ denarij s̄ciũs dẽ valoris tũc non cõmittit⁹ ysura.

^s penitẽti ^s penitẽti .i. septẽ annos
Pro mortali septem tibi iungo karenas

^s penitẽtẽ adiplere ^s sc̄i
Te decet has luere veluti patres statuere

^s aliqs ^s aliqd occupat
Ordo vel officium te si tenet vt utilitas v̄

^{i.} publica
Cõmunis. debes expensas siue labores

^s karenaz p̄siderare ^s debes
Warum summare summam diuertere sanctos

Summula Raymundi

i. doctrina   s^c confessoris
Iudicio vel consilio maioris in vsus

Tractatus quartus istius libri in quo auctor determinat d^o p^onia. Et habet quatuor capitula quoniam in processu patebunt. In primo auctor determinat d^o penitentia quod capitulum diuidit in tot partes quot ponit documenta d^o p^onia. et primo dicit sic Si ego confessor iniungo tibi pro peccato mortali septem Karenas illas teneris adimplere secundum quod sancti patres instituerunt. et si fuerit impeditur aliquibus negociis vel officiis tunc tu debes expensas et labores habere ad sanctos vsus secundum consilium tui confessoris vel superioris scilicet feria secunda abstinere a carnalibus Feria quarta a lacticiis. et Feria sexta ieiunare solum in pane et aqua sic de alijs.

Notandum primo. P^onia est premissa et dicitur sacra scriptura. quod cum dominus noster Iesus christus uenturus esset in hunc mundum in salutem humani generis permisit Ioanem baptista quod predicauit dicens. P^onia agite appropinquant enim saluator uester. Item in Euangelio dicit. Dico uobis gaudium est angelis super unum peccatorem penitentem agentem. unde etiam hortamur ad penitentiam in canticis canticorum ysaie dicit. Reuertere reuertere suauitatis reuertere reuertere. ubi per theologos. Primum reuertere exponitur sicut tu suauitatis reuertere a praua cogitatione ad ipsam cordis contritionem. Secundum reuertere exponitur sic. o suauitatis. id est a peccatrix et captiuata reuertere a praua locutione per orationem eiusdem confessionem. Tertium reuertere. id est ab hostili prauitate per condignam satisfactionem. Quartum reuertere. id est a praua opinione et consuetudine per bonorum operum continuationem. Etiam hortamur ad penitentiam per sanctum Augustinum dicentem. P^onia languores sanant leprosos mundat mortuos. suscitatur sanitatem. auget gratiam confutat uicia. extirpat uirtutes. exornat mentes. miseras roborat.

Secundo notandum. Ex quo hic agit d^o p^onia tunc uidentur esse vni d^o p^onia. Vni p^onia sunt aliquos dicit abbas punitio. nisi. nire. quod deus punit facta illicita que homines pro peccatis commiserunt. Vel dicitur a nomine pena pene. unde sciendum quod duplex est pena. quedam est eterna. quedam temporalis. Pena eterna debet damnatis. et implebitur die nouissima cum dicitur. Ite maledicti in ignem eternum. Sed pena temporalis est duplex. quedam enim est legalis. et talis inferretur a lege si cur suspensio. decollatio. alia est pena canonica et est multiplex. quodam enim spiritualis est sicut est excommunicatio et a diuinis suspensio. alia est corporalis et est duplex. quodam enim est personalis. et est illa que infligitur alicui persone. ut si monachus vel monialis incarceraretur pro delictis suis. Alia est pecuniaria et est ista. quando aliquis punitur cum pecunia. in proposito autem soluz dicitur cendum est de pena et p^onia spirituali.

Mercio notandum circa legem per modum dubitationis an p^onia sit sacramentum noue legis. Et uidentur primo quod non. quod omnia sacramenta noue legis conferuntur a ministro. p^onia uero a deo. quod deus dimittit peccata hominibus. et cetera. Sed contrarium huius per per doctores eo quod p^onia enumerat per eos inter sacramenta noue legis.

Pro illo dubio sciendum. quod duplex est p^onia secundum magister sententiarum. quod dicitur exterior que est de iure naturali. quod est exterior que fit per liberum arbitrium hominis: p^onia proprie non est sacramentum. sed secunda et certum reputatur quod p^onia est sacramentum noue legis. Etiam si non esset in ea instituta tamen in ea legi

ge est fuata sicut circūcisio dicitur sacra veteris legis non quia fuit instituta in veteri lege sed quia fuit fuata in ea. Sed ad obiectum dicitur quod sacerdos huiusmodi ueritatem pnam imponere potest nam ipsi successores apostolorum existunt.

Quarto notandum est quod sit pnia et an per doctores sit bene diffinita. Ad hoc respondet secundum sententiam Thomam quod pnia est perita mala deplagere et deplacata iterum non committere. Tunc beatus Gregorius dicit penitere est acta mala desistere et desistenda iterum non committere. Item secundum magister sententiarum sic dicitur pnia est gratia uirtus que commissa mala cum emendationis proposito deplagimur et deplagēda iterum committere nolumus. Ex quibus videtur quod dicitur ratione pnie scilicet huiusmodi duo actus. scilicet per se per terita desistere desistenda amplius non committere contra hoc instat sic quia contingit ueritatem pnam esse sine plactu et fletu. igitur illa diffinitiones non valent.

Pro quo sciendum est duplex est fletus. scilicet interior et exterior. fletus exterior est quem homo facit lachrymando. Sed fletus interior est qui procedit ex illo quod aliquis cum cordis amaritudine dolet de peccatis commissis modo dicitur quod uia penitentia non potest fieri sine fletu interiori. quia nullum peccatum dimittitur nisi cordis amaritudine contriterit.

Quinto notandum est. diceret aliquis tunc pnia procedit. Respondetur quod pnia procedit ex dictamine iusticie. dicitur enim iusticia quod quilibet homo habeat id quod suum est alteri dimittat sicut quod suum est quod quilibet lesio satisfaciatur per sua lesione. unde dicit Aristoteles prima sui rethorica quod per clarissimum virtus est iusticia. nam ipsa tribuit uincitque quod suum est. Unde quilibet homo deo primo et sibi tenetur tria. scilicet creatori honorem. redemptori aiam. iudici timorem. primo est tenetur tria. scilicet superiori obedientiam. equali concordiam. inferiori beniuolentiam. Et sibi tenetur tria. scilicet cordi mundiciam. ori custodiam. et carni disciplinam et quicumque contra illa faciat ille debet penitere.

Sexto notandum est. quod tres sunt partes pnie correspondentes triplici peccato. Unde omne peccatum aut fit per delectationem cogitationis. aut per turpe eloquium. aut per superbiam. Primo homo peccat per delectationem cogitationis quando ipse ingerit sibi delectationes malas. homo secundo peccat turpiter loquendo. ut quando profert uerba turpia et inordinata. tertio peccat per superbiam illi triplici peccato correspondet tres partes pnie. nam peccato cogitationis correspondet contritio cordis. quia quando homo habet turpes delectationes in cogitationibus. tunc debet habere contritionem per illo peccato commissio. Secundo peccato scilicet turpi eloquio correspondet oris confessio. quia sicut locutus est turpia ore sic conformiter debet illa confiteri per os. Tertio peccato scilicet superbie. id est male operationi correspondet satisfactio de peccatis commissis per malam operationem.

Septimo notandum est duplex est peccatum scilicet originale et actuale. Originale est illud peccatum quod trahitur a parentibus primis scilicet ex aduersitate euar tale peccatum debet per baptismum. Sed peccatum actuale est illud quod quis committit per factum siue actum illud citius est duplex. quod ad ueniale et hoc multiplex debet. primo per aque benedictione aspersione. secundo per dominicam orationem. tertio per episcopalem benedictionem. quarto per circuitum cimiterij. sed aliud est mortale. tale debet per penitentiam et uiam contritionem et adhuc est alia dominica inter peccatum. quia quod ad est peccatum mortale et quod ad capitale. nam peccatum mortale est dictum vel factum vel concupitum contra preceptum dei. unde quando dicitur vel facit vel desiderat contra precepta dei peccat mortaliter. Sed peccatum capitale est septuplex vel per in hac dictione saligia et dicitur sicut superius et inferius mortale et capitale. quia omne peccatum capitale est mortale. sed non e converso

Summula Raymundi

¶ Octavo est notandum, qd duplex est penitentia, quedam est penitentia canonica quedam voluntaria arbitraria. Penitentia canonica est que instituitur a canone dicunt canones qd homo pro vno peccato mortali debet penitere p septem annos illo modo qd in ieijs ferijs non comedit carnes et ferijs quartis abstineat se a lacticijs et sextis ferijs ieiunet in pane et aqua et qd tali penitentia loquitur raymundus cum dicit. Si pro mortali. etc. Sed quia humana natura ex nimia fragilitate est ita infirma et debilis qd non sufficit hoc adimplere, ergo penitentia est non voluntaria et arbitraria quia fiat in voluntate confessoris vñ sepissime contingit qd vnus homo decies vel centies vnum peccatum mortale vna die committit. Unde habet ergo recipere tot annos penitendi. Et ergo cum hoc non potest fieri tunc penitentia est remissa ad voluntatem discreti confessoris scz qd ille sit iudex loco christi et iniungat penitentiam secundum proprietatem persone, et cum hoc diligentiter inspicat eiusdem circumstantias nam si homo peccauit per superbiam tunc debet sibi iniungere satisfactionem per humiles orationes. Si vero peccauit per gulam vel luxuriam iniungat sibi vt satisfaciatur per abstinentiam ieiunium sic de alijs.

¶ Ultimo notandum qd huiusmodi ieiunium quod quis deberet facere pro peccato mortali per septem annos illo modo qd in ieijs, sextis, et quartis ferijs viuere abstineret prout dicitur de carnis et interpretatur quasi a carne aliena quod dicitur esse aliena ab usu carnis, et alij dicunt qd carnis interpretatur quasi carnis carnis.

scilicet pegrinatōis

Qui loca vicina querunt vel que stationes

Non absoluentur penis spiritualibus istis

i. si quod superest

i. pena purgatorij

Sed quod ibi sit eis hoc purgatorius ignis

i. de cetero

i. ab iniudicia

Aufert sic deinceps vicioꝝ labe quiescunt

scilicet homo

scilicet homo i. p sua possibilitate. i. agat penitentiam

Debilis aut pauper proprio pro posse laborant

scilicet illo

i. misericordia dei

Et sibi quod superest supplebit gratia christi

i. peniteret

i. robustus

Si probra sic lucent diues vel corpore fortis

i. ex illo

i. occasio peccandi

Inde daretur ei peccandi larga voluntas

scilicet homini

i. iniuncto

i. definit

i. onere. i. penitentiam

Nullus ab imposito cessabit pondere pene

scilicet ipse

i. pficiat scilicet onus

Quin quantum poterit securius expleat illud

scilicet dei

i. cessit scilicet pape

Idoc quod in ecclesia dedit indulgentia sacra

.i. q̄s audeat pbare   s̄ fidelium .i. occurrat
Quis reprobet quin in his animabus subueniatur
 s̄ hōi. s̄ indulgētias .i. temeritas peccādi s̄ indulgētias
Nulli propter eas audacia detur vt harūm
 .i. pp̄t spem .i. edificat: s̄ p̄c̄i .i. s̄cti p̄res .i. instituerunt
Sepe ponat pondus seniores quod statuerunt
 s̄ indulgētie .i. tormēta .i. in illo .i. q̄ pp̄t defectū n̄ p̄t p̄ficere p̄niam suā.
Ne redimunt penas in eo qui nil valet vltra

Nic autor ponit alia documēta d̄ penitentia dicens si alicui iniuncta ē
 penitentia scz peregrinatio in lōginquas ptes r̄vabit ad ptes pp̄nc̄is ta
 lis non erat solutus sed postea punit in purgatorio. Subdit d̄ p̄nia pau
 perz debiliū dicēs q̄ hō debilis vel paup̄ debet laborare in quantum po
 test ad agendum penitentiam r̄ si non potest penitentiam iniunctā ad
 implere tunc illud quod superest illi gratia christi adimplebit. Sed illō
 non debet extendi ad homines fortes in corpore vel etiam ad diuites. qz
 ex illo magis daretur occasio peccandi. Item s̄bbit q̄ nullus d̄z cessare
 a p̄nia ei iniuncta nisi expleat eam quātum deuotius valeat etiam nul
 lus d̄z reprobare sanctas institutiones r̄ indulgētias r̄ humane ecclie.
 qz cum istis indulgētis s̄buenitur animabus r̄ etiā pp̄ter indulgētiā
 concessam ecclis null⁹ d̄z capere audaciā peccādi scz q̄ ip̄e peccat spe ves
 nie q̄v̄tqz nulla p̄ctā manent impunita r̄ quilibet homo debz facere e
 agere ac si indulgētie non essent concessę. Et etiā null⁹ hō d̄z penā peccā
 ti solum dicere sed d̄z eā securius penitere r̄ pati nā si hō edificat funda
 mētum d̄s misericors erit. Et si homo fuerit iustum ecclie tunc diuina grā
 vel indulgētia ei fulgebit. Etiam indulgētia liberat penas purgatorij
 sic q̄ homo non punitur.

Primo notādum. Per statōes in p̄posito intelligit̄ sp̄ūalis grā q̄ cons
 fertur homini a deo. Vnde consuetudo r̄ humana fuit q̄ omni die d̄ni
 co statior sp̄ūalis gratia fuit in vna ecclia r̄ ibi omnis clericus conuenit
 laudem dei decātauit. Et tales statōes per misericōdiam domini translatę
 s̄ ad alias ecclias aliarum ciuitatum r̄ regionum. Et ergo si alicui in s̄
 gitur q̄ deberet satisfacere p̄ stationes aut p̄ alias pegrinatōes vadendo
 ad partes longinquas r̄ si talis transferret se ad partes propinquas p̄ hoc
 non satisfaceret. Et si talis in hoc casu moreretur ante satisfactōem puni
 retur in purgatorio.

Secundo est notādum q̄ indulgētie solum valent p̄fessis cōrritis non
 eriscentibus in peccatis mortalibus nā sicut mēbrum mortuū non pōt
 viuificare sic etiā indulgētie non p̄sunt anime mortue. i. erisēt in pec
 cato mortali. Et ergo homini non p̄sunt indulgētie incrim̄ q̄ ē in pec
 cato mortali. Alij doctores dicunt q̄ indulgētie valēt ad hoc vt homo
 satisfaciat de peccatis oblitis. Quia homo quandoqz est oblitus multo
 rum peccatorum de quibus libenter satisfaceret s̄ ignorat ea. Et iō san
 cta ecclesia instituit indulgētias q̄ homo de peccatis oblitis satisfaciat.
 Alij doctores dicūt q̄ indulgētie valent ad p̄nias negligēt̄ cōpletā r̄
 ergo homini ista negligētia tolleret indulgētie sunt institute ab ecclesia.

Summula Raymundi

Alij doctores dicunt q̄ indulgentie valent ad p̄niam et ad penā a canone inflicta d̄ q̄ dictū est in Inia p̄cedenti.

Tercio notādū. autor d̄t in lra d̄ p̄nā debiliū et pauper̄ q̄ ip̄i d̄nt p̄scire re p̄ peccatis eoz inq̄ntū valent. Sed talis p̄nā debiliū est multū infirmar̄ insegura. Et nullo mō est firma. nā d̄t speculator̄ d̄ infirmis. Qui non p̄t explere p̄niam non dico q̄ talis d̄natur nec dico q̄ liberat. q̄i d̄ceret. Si d̄s vult p̄t ei exhibere misericordiam et gr̄am suāz iō si quis velit esse securus ille peniteat ad t̄tū q̄ntū peccauit.

Quarto notādū. lra d̄t q̄ null⁹ d̄z peccare p̄pter sp̄m venie sic q̄ velit peccare et p̄niam agere. Rōem assignat doctores: q̄ q̄n aliquis peccat p̄pter sp̄m venie tunc illud qd̄ ē concessum ad salutē cedit in p̄ditōem. Et illud qd̄ institutū est p̄t bonū v̄t̄tur ad malū.

Quinto notādū q̄ hō d̄z confiteri p̄ confessionē oris et conitōem cordis et satisfactōem opis v̄nd̄ triplicia s̄t opera. quēdā s̄t opa satisfactoria t̄tū. Et s̄t illa que fiunt in purgatorio et talia delent p̄ctā cōmissa. Alia s̄t opa satisfactoria et meritoria sicut s̄t illa opa que exercem⁹ in hac vita. Alia s̄t opa que nec s̄t satisfactoria nec meritoria vt s̄t opa d̄natorū. Quia d̄natio nō satisfaciē p̄ delictū nec etiā meretur aliquod. Quia in p̄nti vita est tempus gratie. tempus misericōdie. tempus merendi. et tempus satisfaciendi. Et ergo qui non in hac vita penitet in purgatorio non penitebit. et si ē d̄natus nunq̄ penitebit.

Sexto notādū. v̄t̄ p̄nā serotina etiā p̄fit et fit meritoria. Et arguit q̄ non. nā om̄is p̄nā meritoria d̄z eē voluntaria. Sed p̄nā serotina non est voluntaria: igit. et. Maior. p̄bat. q̄ null⁹ coacte d̄z penitere. s̄z Minor. p̄bat. q̄ in p̄nā serotina siue sera p̄ctā dimittit hōiem et hō nō ea s̄t seq̄ q̄ p̄nā serotina n̄ ē meritoria: In oppositū arguit q̄ fit meritoria autoritate Ezechiel dicēt. i p̄sona xpi i q̄cūq; hora p̄ctōr̄ igemuerit p̄ p̄ctis suis oim̄ p̄ctōr̄ suoz ap̄tū n̄ recordabit d̄s. Pro q̄ notādū q̄ p̄nā serotina multū ē difficil̄ siue insegura p̄t duo p̄mo ex p̄te hōis q̄ tunc hō punit multū tribular̄ oib⁹ et dolorib⁹ p̄pter qd̄ suffocat ois p̄trio q̄ d̄z fieri p̄ peccatis: nā videmus exemplū q̄ si hō paritur i vno membro vt in oculis in d̄tibus. tunc p̄ nimio dolore non p̄t quicq̄ agere qd̄ ergo erit q̄ndo doler̄ in omnib⁹ simul. Secdo p̄nā serotina est difficilis ex parte finis. q̄ hō p̄pter illum finem debet penitere vt velit satisfacere. p̄ illo q̄ suum creatore v̄nq̄ offendit. q̄ in hac satisfactōe nec p̄t acquirere gr̄am nec amorē dei. Sed hoc nō p̄t facere in p̄nā sera. q̄ ista p̄nā est magis ex timore q̄ amore. Et illi q̄ sero penitēt assimilātur nauigātib⁹ q̄ timent se s̄bmergi cum rebuz̄ bonis ne ergo simul s̄bmergātur p̄ficiunt aliquas res d̄ na i vt ip̄a nauis leuius trāseat hoc non faciunt ex amore sed ex nimio timore. sic etiā in p̄posito est cum hominibus qui sero penitent. nā si non esset pena eterna quam omnes timentus nunq̄ forsan peniteremus. Et ergo dicit beatus Augustinus penitentia sera raro est vera. S̄z diceret aliq̄s q̄ nō est d̄ latrone qui p̄debat in cruce et penitebat cū p̄nā sera et saluatus est. Dicitur ibi q̄ hoc fuit ex speciali gratia et puilegio. s̄z q̄ fuit saluus factus. q̄ ip̄e p̄ns fuit qui ip̄m saluare et curare potuit.

Ad rōem in oppositū dicēdū est q̄ peccata possunt dimittere hōiem

q̄ ad actū exteriorē sic q̄ non p̄t eā apli⁹ exercere sed ip̄e b̄mittit actas q̄ ad displicentiā interiorē sic q̄ pctā displicēt ei in corde sic q̄ talia ampli⁹ facere abhorrit. Et sic finalr d̄: quis aliq̄ p̄nia serotina est v̄a tñ hoc ē r̄a r̄o. q̄ quādo sit tunc sit ex speciali instinctu sp̄ūs sancti.

¶ Ultimo notandū. Diceret quis quid mouet nos ad p̄niam. Respon- detur fm̄ b̄tm̄ Bernardū q̄ s̄ multa. p̄mo b̄nficia a d̄o recepta sc̄z q̄ h̄o creatus est intelligēs sciens a nociuis p̄seruatus bonus mundi ditatus scia informat⁹ r̄ multis alijs bonis b̄nficiat⁹. Sc̄do b̄nficia recipiēda sc̄lz v̄a s̄ r̄ etna gl̄ia. Tercio supplicioy fuga sc̄z pene infernal. Quarto fla- gella dei sc̄z infirmatōes r̄ varij languores q̄ multos ad p̄niam ducunt.

Ituus infirmus habitum mutauerit atqz
 .i. in religionē s̄ in clauſtro

In claustrum veniens moriatur ibi sepelietur
 s̄ parochian⁹ s̄ plebano

Nam tuus ip̄e fuit ideo tibi portio datur

Hereticus latro fur vsurarius et qui
 s̄ p̄strāgularōem .i. inficiūt .i. gladio .i. inficiūt
Se laqueis perimunt de ense necant manifestum
 .i. pctm̄ s̄ dictoy .i. in cimiterio

Si scelus horum sit nobiscum non tumuletur
 .i. tales. i. p̄niam agāt s̄ p̄ pctō p̄perato. s̄ malfactoroy

Nij si peniteant satis et faciant et eorum

Heredes tunc a nobis non eiciantur
 .i. sua parentela .i. futiuel latroni

Nel si proximitas sua subueniat morienti
 .i. q̄n̄ valebis s̄ iustū h̄oim. i. violētias: s̄ in cimiterio

Ei ce dum poteris illum quem vis sepeliuit

¶ Capitulū secundū in q̄ d̄rminat d̄ sepulturis ecclesiasticis r̄ p̄tinuat ad p̄cedēs sic. Postq̄ autor d̄rminat d̄ p̄nia h̄ p̄nr d̄rminat d̄ ecclesiā ca sepulturaz diuidit in tot ptes q̄t ponit documēta ptes patebūt in pro- cessū p̄mo d̄r sic Si aliq̄s infirm⁹ prochian⁹ mutauit habitū intrādo reli- gionē v̄tputa clauſtuz mori in clauſtroz idē sepeliū tūc pleban⁹ d̄ iure p̄t postulare suā portōem canonicā ab eo. Subdit aliud documētū dicens. q̄ fures. latrones. vsurarij. hereaici r̄ isti q̄ suspēdunt laq̄oz q̄ inficiūt se ip̄os gladio vel ailo instrumēto tales neq̄q̄ d̄nt sepeliri in cimiterio dū tñ lcel⁹ eoy fit manifestū. Sz si tales agerēt p̄niam añ mortē v̄l heredes eoy post mortē satisfacerēt p̄ eis agēdo p̄niam tūc b̄n̄ p̄nt sepeliri in cimiterio Sub- dit si aliq̄s fur v̄l vsurari⁹ v̄l latro v̄l heretic⁹ violent sepeliū in cimiterio ta- lis ec̄coroz d̄z effodit eijci d̄ cimiterio. ¶ P̄rio notādū autor d̄r si par- rochian⁹ infirm⁹ mouē i clauſtroz sepeliū ibidē tūc pleban⁹ p̄t postulare ab eo suā portōem canonicā sz ē intelligēdū s̄ b̄ distinctōe. q̄ v̄l t̄rat clau-

Summula ragnundi

¶ Si san⁹ infirm⁹. Si san⁹ intrat r⁹ p⁹tinuauerit ibi p⁹ aliqd⁹ rōs tūc pleban⁹ nō p⁹t postulare suā portōez ab eo. si āt infirm⁹ intrauerit h⁹ ē dupl⁹ vel in eadē infirmitate mortu⁹ ē vel nō. si p⁹mū tūc pleban⁹ p⁹t postulare suā portōez ab eo. Si āt nō ē mortu⁹ in eadē infirmitate h⁹ p⁹ualuit r⁹ itē ibi in infirmitate tūc sacerdos nō p⁹t postulare suā portōez canonicā ab eo.

¶ Secdo notādū de q⁹ntitate illi⁹ portōis diuersi diuersimode dicūt nā qdē dicūt q⁹ sit scia ps offertoriū. qdē āt dicūt q⁹ sit q⁹ta ps offertoriū qdē āt dicūt q⁹ sit medietas. Alii tñ d⁹ fm doctores q⁹ sit de relinq⁹ndū ad cōsuetudinē t⁹re nā si p⁹suetū ē q⁹ scia vel q⁹ta ps. rē. d⁹ dare tunc in illa p⁹te pleban⁹ d⁹ stare p⁹tēt. **¶** Tercio notādū q⁹ sepultura sic d⁹. Est absōtio s⁹ franea fidel⁹ hōis mortui i loco definiato vel debito q⁹ negat f. de carētib⁹. r⁹ d⁹ notāter fidel⁹ hōis ad excludēdū fideles hoies q⁹ nō s⁹ sepeliēdi cū hōi bus fidelib⁹ r⁹ illa descriptio solū dat d⁹ sepultura eccl⁹asticar⁹ licita.

¶ Quarto notādū auto: d⁹t q⁹ fures latrōes r⁹ furarij nō s⁹ sepeliēdi i cimiterio hoc est vey si moriunt impenitētes sic q⁹ nō dolēt d⁹ pctis cōmissis r⁹ t⁹es s⁹ exclusi ab eccl⁹ia militāti. s⁹ si moriūt p⁹nitētes sic q⁹ dolēt d⁹ pctis cōmissis. r⁹ heredes eoy p⁹mittūt satisfaccere p⁹ eis tūc bñ p⁹nt sepe liri in cimiterio heredes d⁹nt cogiz compelli ad satisfaciendū.

¶ Quinto notādū. vtz fur vel latro nō potēs loq⁹ i extrā nccitate debeat sepeliri in cimiterio vel nō. Rūdet s⁹ distincōe q⁹ vel tal potuit h⁹re factore interim q⁹ loq⁹ poterat vel nō. si potuit factore h⁹re interim q⁹ habuit loq⁹larē noluit p⁹tere tūc nō d⁹ sepeliri in cimiterio. Si āt nō habuit factore tēz libent⁹ fuisse p⁹ffusus tūc deberet sepeliri in cimiterio. r⁹ hoc si in eo apparuerunt aliq⁹ bona sig⁹ p⁹tritiōis sic q⁹ man⁹ vel oculos eleuat in celum tūc sufficit in vno teste ad credēdū q⁹ eccl⁹ia p⁹rior ē ad saluādū q⁹ ad dā nādū. si āt nulla sig⁹ apparebūt in eo tūc neq⁹q⁹ d⁹ sepeliri in cimiterio.

¶ S⁹re notādū hoies inficiētes seipos vt s⁹ illi q⁹ se suspēdūt r⁹ s⁹ mergūt vel alit⁹ se inficiūt t⁹es nō d⁹nt sepeliri in cimiterio h⁹ si t⁹es s⁹ cōpotens suay rōnū v⁹ tētes rōe q⁹ t⁹es sine fine desperauerūt in dei grā. g⁹ eis sacra eccl⁹astica sepultura nō ē eis admittēda. Si āt t⁹es nō eēt cū rōne vt s⁹ stulti. freneticiz sic d⁹ alijs tūc bñ p⁹nt sepeliri in cimiterio. q⁹ t⁹es nō desperauerunt in dei grā eo q⁹ non vtebātur rōne r⁹ sic nō peccauerūt in spm⁹ sc⁹m. sed oēs interficiētes seipos v⁹ tētes rōne peccāt in spm⁹ sc⁹m. r⁹ t⁹le p⁹tm nec remittit⁹ hic nec in futuro

¶ Ultimo nota. Si q⁹s d⁹ p⁹ictis ē sepult⁹ in cimiterio talis d⁹ extumulare eijci d⁹ cimiterio r⁹ h⁹ ē vey si cor⁹ p⁹ vel ossa ei⁹ p⁹nt discerni ab alijs cor⁹ porib⁹ r⁹ ossib⁹. si āt non p⁹nt discerni ab alijs: tunc non d⁹ extumulari.

.i. p⁹ pecunia s⁹ alijs s⁹ aliq⁹ .i. bellū
Pro moritur pugil iniens cum fure duellum
.i. morit⁹ .i. in t⁹ bello s⁹ talis .i. extra cimiteriū

Si cadit in pugna pugil extra nos tu muletur
.i. pegrin⁹ .i. obiit .i. tumulat

Ad uena quacunq⁹ villa moritur sepelitur
s⁹ plebāo .i. habitaueris .i. cupis .i. in alio loco

Si mecum moreris et vis alibi sepelire

¶ s^o portio. i. ab me spectat s^o plebāo

Qui me contingit dabitur mihi portio de te

.i. me^o p^opinqu^o. s^o meā .i. absq^z p^osensu meo

Si vicinus ouem sine me tumulare meam vult

.i. d illo s^o oue .i. recepit

Inde satisfaciatur quod ab hac habet hoc mihi reddat

s^o prochia^o s^o ex^ons .i. ducat

Si meus infirmus in ouile tuum veheatur

.i. obiit .i. in tua prochia .i. habitatio. i. in tua prochia

Si moriatur ibi nisi sit domus eius ibidem

.i. spectat ad me. i. absq^z p^osensu meo .i. sepelire

Est meus et sine me non debes eum tumulare

.i. retribuit .i. plures habitates

Si diuersa loca tibi dent domicilia plura

s^o loco .i. tumuleris

In quocunq^z mori te contingit sepeliris

s^o sacerdos .i. illi loco s^o mortuo

Non alius sed ibi celebrans ius obrinet in te

illa tria s^o prochianū

Predia delictum persona meum faciunt te

.i. sacerdos .i. nō accedat s^o hōiem

P^obyter in noctis tenebris non visitet egrum

s^o infirm^o .i. iacuit s^o infirmi

Qui sex siue dies plures decubuit hii quos

.i. extrema .i. demat

Impugnat subitus mortis dolor excipiatur

¶ Hic auto: ponit alia documēta d^o ecclesiastica sepultura ponēs primo si aliq^z pugil intrauerit bellū & furaret p^o sua mercede si tal^o inficeret in bello talis non eēt sepeliend^o in cimiterio. Rō ē ista. q^z talis supponit se picuo mort^o ecū h^o mortu^o ē in bello illicito: g^o nō d^z sepeliri in cimiterio. Subdit aliō documētū d^o sepulturae d^o in quocunq^z villa morit^o aduena si ue pegrin^o in eadē villa ē sepeliēd^o. Subdit si aliq^z in prochia p^opa morit^o evelit alibi sepeliri tūc pleban^o in cui^o prochia morit^o d^z cape sua portioez canonicā: Subdit si aliquis prochianus ducit in aliā prochiā tūc omnia que pleban^o sustulit dūt reddi vo plebāo Subdit si aliq^z portatur d^o vna villa ad aliāz si ibi moritur non hñs ibi domiciliū vel hitatōem talis non d^z ibi sepeliri sed mag^z in p^opa villa vbi p^otinet ad prochianūz de q^o prochia p^opus ē ductus siue portatus. Item si aliquis h^oret plura domicilia in di uersis locis tūc in quocunq^z loco morit^o ibi ē sepeliēd^o & null^o ali^o nisi ple ban^o illi^o eccie i q^o morit^o p^ot aliq^z ab illo sumere scz p^odem canonicā. Sub dit q^o tria faciūt aliq^z prochianū eē scz p^odia. i. possidētēs delictū & p^osona Subdit vteriq^z q^o null^o p^obyter tpe noct^o d^z visitare aliq^z infirmū q^o des cubuit p^o sex dies vel plures nisi talis p^ostitur^o fuerit in extremis.

Summula Hammundi

Primo notādū q̄ ille q̄ morit̄ in duello ita q̄ sit duellū cū fur̄ tal̄ nō d̄z sepeliri i cimiterio: cā ē q̄ duellū ē illicitū s̄c̄e alie pugnatoēs vulgares

Secūdo notādū q̄ pegrin̄ siue aduena p̄t sepeliri vbi morit̄ lz sit extra eī parochia rō hui⁹ ē q̄ ipe ē nimis distās a patria sic q̄ n̄ p̄t comodofe illō penire siue portare iō sc̄ta ecclia admittit q̄ pegrin̄ sepelit̄ vbi morit̄

Tercio notādū sicut sacra iura canonica dicūt tūc q̄libz hō p̄t eligere ecclesiasticā sepulturā in q̄cūqz locovoluerit s̄z tū h̄ytiqz d̄z fieri cū p̄sensu su plebani vel saltē sine dāno plebani cui⁹ parochia ē d̄ q̄ ille sepelit̄.

Quarto notādū tria sunt q̄ faciūt aliquē eē parochianū siue de foro alicui⁹ q̄ p̄t domiciliū aliq̄s sortit̄ for̄ alibi etiā p̄pter delictū q̄ vir aliq̄s deliq̄t ibi penitere d̄z s̄c̄t p̄t p̄sonā aliq̄s sortit̄ for̄ alicui⁹ r̄ eadē cā facit aliq̄s hoiez eē parochianū alicui⁹ ecclie s̄m q̄ l̄ra itēdit̄ v̄t fili⁹ i l̄ra an nos distinctōis seq̄t̄ p̄sonā p̄ris q̄ tūc n̄ p̄t eligere sepulturā alibi et̄ muslier sequit̄ v̄z in sepultura ecclesiastica.

Quinto notādū. Circa l̄ram istā vbi maḡ vult q̄ q̄n̄cūqz aliq̄s infirm⁹ decubuit vltra sex dies v̄l p̄les tūc tpe nocti sacerdos cū corpe xpi nō d̄z visitare infirmū. Rō ē ista q̄ maxie piculosum ē tpe noctis deferre corpus dñi cū nisi sit magna nccitas p̄ q̄ sciēdū q̄ sacerdotē visitare infirmū p̄ noctē decubētē p̄ sex v̄l octo dies intelligit̄ dupl̄. vno q̄ tal̄ sit posit⁹ in articulo mort̄. Alio q̄ n̄ sit posit⁹ i articulo mort̄. si p̄mū tūc sacerdos tenet̄ eū visitare ne aliq̄ piculū incurrat si at̄ n̄ ē posit⁹ in articulo mort̄ tūc ipe n̄ tenet̄ eū visitare ne aliq̄ piculū incurrat q̄re in aliq̄ bus regionib⁹ mort̄ ē q̄ q̄n̄ sic euenit q̄ oz sacerdotē visitare infirmū tpe nocti tūc hoc fit cū magna solēnitate cant⁹ r̄ viri discreti capiūt sacerdotē r̄ dūcūt eū ne aliq̄ piculū incurrat sc̄z cadēdo vel q̄cūqz alio actū si in aliq̄ regione nō ē illa p̄suetudo tūc q̄libz hō cū aduenerit cāpanē r̄ p̄sbyter̄ visitatē infirmū d̄z suū hostiū apire r̄ corp⁹ dñi cū lumine seq̄t̄ itex illa pericula remoueant̄ r̄ tūc d̄ illo merent̄ sp̄ales indulgētias.

Qui sunt in banno presentī lege fruantur

Judicium timeant sententia iudicis ip̄os.

Siligat hanc timeant hic sit iniqua vel equa

Aut se defendat vel solui seq̄ laborant

In causam trahere licet istos iudice coram

Et tamen hi nullum possunt nisi p̄mo soluti.

Capitulū aliud in quo determinat de sentētia excoicationis r̄ diuinitur in duas p̄tes. nā p̄mo determinat de excoicatione. sc̄do de absoluteione ibi p̄sul. Prima pars adhuc in duonā p̄mo facit qd̄ dictuz est. sc̄do ponit quedā ob̄uāda circa excoicatos. sc̄da ibi stant foris eccliam. p̄mo d̄t sic. Excoicati debēt frui hac lege q̄ si s̄c̄t excoicati tunc debent timere excoicationē r̄ debēt obedire suis supiorib⁹ siue tas excoicatio sit iusta vel nō. Ratio est q̄ excoicat⁹ est m̄ eby putridū in eccā

ione ex tota ecclesia crescat excoicatio e timeda. qz si iuste e illi illata tuc
 bz defendere i iudicio opponedo sua inocetia r pcurado sua absolutoez.
 Et excoicati no pnt aliqne trahere in cam nisi fuerint pus absolutoz. Sz
 ipi ab alijs hoibz pnt trahi ad cas iudiciarias. ¶ Pro illo notadu e qz sens
 tentia excoicatis sic describit. Est christianoz r diuinoz offitioz r a xpi
 fidelium comonione segregatio. Et dr notater (christifidelium) ad exclude
 du iudeos q no excoicant nisi sinistre. qz ia sunt positi extra eccliam. Si
 militer nec bruta aialia pnt excoicari: quia si coluba aude sumeret corp
 dnicu in eluatoe a manibz sacerdotis tunc coluba non est excoicanda.

¶ Item nota qz due sunt spes sententie excoicatis vt et supra tactu e.
 scz snia maior snia minor. Snia maior est duplex. quedā est lata a cano
 ne. quedā est lata ab hoie. Ista snia q est lata a canone e stmultiplex cu
 ius hic aliq casus notatur. ¶ Primus casus q coincidit in heresim d fa
 cro sunt excoicadi. nec in loqia aliqs pt cu eis couersari qz statim sunt in
 snia maiori canonis. ¶ Secds casus q fauet hereticis statim e in snia ex
 comunicatis maiori lata a canone. ¶ Tercius casus quicunqz impos
 neret manus in clericu violent qui clericus est ordinatus r cuius ordo de est
 approbatus ab ecclesia ille est in snia maiori excoicatis lata a canone.

¶ Quartus est: hoies q pnt defendere r non defendut ne manus violent
 imponant in clericu ordinatu si sunt superiores non inhbentes inferiori
 bz snia. isti etiā incidut in sniam maiore lata a canone. ¶ Quintus casus
 est q dicitur eccliam romanā no esse caput eccleie militatis. i. oim christi
 anoz. isti etiā incidunt in sniam maiore lata a canone. Et pnt esse plēs ca
 sus maioris sententie qui patebunt postea. Alia est snia maior lata ab ho
 mine. scz a iudice illa est duplex. nā quedā dr p contumacia scz qn aliqs
 citatur spemit comparē iuri tuc sup ipm datur snia maior ab hoie lata p
 contumacia. sed alia est que fit pro aliqua re. Verbigratia. Si aliqs tene
 tur alicui ecclesie decimas qui prolixo tpe certo tpe non dederat moni
 tione sup illum datur snia maior lata ab homine p re r p talibus senten
 tijs latis ab homine nullus habet absoluere nisi qui fert sniam. r d sentē
 tia maiori intelligitur littera. Sed sententia minor est quādo aliqs exco
 municato participat. r comunitur oēs homines qui comittunt peccatū
 mortare st in minori snia excoicationis.

¶ Ultimo notandū q excoicatio adhuc est duplex scz maior r minor. ma
 ior est quādo inhbēt coicatio hoim r sacrametoz. sed minor excomuni
 catio est qn aliqs sepatur solū a comunicatōe sacrametoz. Et iuriste di
 cunt q si aliqs eet pstitutus in maiori snia excoicatis celebraret vt in
 gereret se diuinis de facto est irregularis. sed aliquis exns in maiori snia
 excoicatis non esset irregularis.

sc excoicati   sc dei   sc isti

Stent foris ecclesiam hominum consortia vident

.i. null' ho   sc excoicat'   in picipado

Nemo loquatur eis nullus comunis eis sit

sc excoicatis   .i. signa

• Doru sine cibo nec eis dabit oscula pacis

Summula Raymundi

- Excoicatus** .i. sine p[re]sensu iudicis
Non absolventur sine iudice si manifesta
Excoicatorum p[er]tin[entia] s[ecundum] excoicatus
Horum sit culpa. mortis timor acrius instans
Excoicatos absoluit .i. satisfactio
Hos licite soluit si cautio debita detur
Excoicatus filij s[ecundum] tales
Istis annexi pueri serui mulieres
Excoicatus s[ecundum] q[ui]s
Comoueant timide quoniam dependit eorum
Excoicatorum nutrimentum s[ecundum] excoicatos
Licet ab his sed qui poterit dimittere tales
.i. a vinculo excoicatus excoicatorum
Soluitur a banno tines horum peregrinus
s[ecundum] aliq[ui]s
Pertransit licite princeps vel rex populorum
.i. in excoicatus suos p[ro]p[ri]os s[ecundum] excoicatus
In banno si sit sua gens comunicet illis
s[ecundum] reges p[ri]ncipes s[ecundum] tali s[er]uicio
Istos corrigere licet vt faciant satis atq[ue]
.i. laborat s[ecundum] ab excoicatus s[ecundum] excoicatio
Et studeant q[uod] saluantur quocunq[ue] modo sic
s[ecundum] sua s[ecundum] iuu[er]e s[ecundum] aliq[ui]s
Percutiens matrem vel patrem filius eius
.i. eterna maledictio s[ecundum] filiu[m]
Perpetuo doleat anathemate donec in ip[s]um
.i. equus .i. dicitis p[er]tis
Digna refundatur vindicta malis frater istis
.i. excoicatus
Percutiens matrem vel patrem sit maledictus
.i. d[omi]n[u]s excoicatus .i. soli p[ro]p[ri]as pape
Ex facto soluat hunc vnica gratia pape
.i. secreta excoicatio
Actio secreta velud in furtu moderetur
.i. ex tali excoicatus
Consiliis vel ope confessoris q[uod] ab inde
.i. p[er]icula .i. occulta liberatio
Scandala ne veniant et cauta solutio fiet
.i. sacerdot[em] s[ecundum] ego raymund[us] .i. p[ro]cipiet
Dielib[us] terum solui nego si comunicet istis

i. idigne s. p̄sbyr s. fit .i. absolutus
 In iuste si non celebret nisi primo solutus

¶ Hic ponit aliq̄ obſuāda circa excomunicatos dicens. Excomunicati dñt stare foris eccleſiā nō ingrediēdo eādē: r dñt vitare p̄ſortia hominū r nullus dz cum talib⁹ loqui nec dz eis congaubere in ciboꝝ potu. nec ali⁹ quis dz eis exhibere oſculum pacis niſi p̄us abſoluātur r ſi illi ſin excoīcatōe m̄iſteſta tūc non p̄nt abſolui niſi a iudice excoīcate. r hoc eſt vtz ſi non fuerint in extremis dūmō detur cautio ſatiſſaciēdi. Subdit q̄ p̄ſo ne p̄iuncte ipiſ excoīcatis ſicut ſp̄yrozēs filijz ſui p̄nt cohabitare. qz eorū nutrimēta p̄cedunt ab excoīcatis. Sed quicunqz cohabitaret cū iſt excoīcatis p̄t eos dimittere. p̄pter hoc vt non noceat illi ſua excoīcationis. Subdit aliud documentū dicens pegrini r viatores licite p̄tranſire p̄nt trā alicui⁹ regis vel p̄ncipis q̄ eſt in bāno. hunc ſb̄diti ſui dñt reducere vt ſatiſſaciat vt p̄curat abſolutōem Subdit dicens. filius p̄cutiens p̄fem vel m̄fem dz p̄petue dolere d̄ hoc ſctōe eſt excoīcatus donec ſatiſſaciat. r null⁹ p̄t eum abſolvere niſi dñs ap̄licus. Subdit. ſi aliquis eēt excoīcatus. p̄pter aliq̄d ſctm̄ ſecretum puta furtū tunc iſti excoīcato tāta iniuſſat p̄nia. r dz moderari p̄ auxiliū ſapientis p̄ſeſſoris ne plura ſcādala inſe oīātur. Subdit dicens. ſi p̄sbyter excoīcat⁹ ſiue iuſte ſiue iniuſte fuerit talis non dz celebrare miſſam niſi p̄us ſit ſolut⁹ a tali excoīcatione.

¶ Notādū p̄mo. qz p̄yrozēs filijz ſui p̄nt ipiſ excoīcatis cōmanere. rō ē. qz meli⁹ eſt vt cōmaneat eis q̄ q̄ fame p̄irent. qz p̄pter mai⁹ incōueniēs minus incōueniens eſt eligēdū.

¶ Secdo notādum q̄ null⁹ dz h̄re actum cū excoīcato: nec in loq̄la. nec in mēſa nec in plateis. nec in oraculo. nec in ciuitate. nec in cāpo. vt patz extra de queſtione ſc̄ia d̄ excomunicatōe.

¶ Mercio notādum. qz pegrini p̄nt trā excoīcatā p̄trāſire. r etz ſb̄diti p̄nt p̄ncipem excoīcatū ſequi. Rō eſt iſta. qz ſi pegrin⁹ terminū intentū voluerit p̄ſeq̄ oꝝ qz compat ſibi neceſſaria ab excoīcatis: Et ſb̄diti. p̄p̄ h̄ ſequūtur dñm. qz bona r dona a dño receperūt vt ipi ſuiāt. q̄ optimū eſt vt ipi adherent. ſed cū tali p̄ditōe qz ipi ſp̄ dñt inducere p̄ncipem ſeu dñm vt ſatiſſaciat abſoluat ab excoīcatione.

¶ Quarto notādum. trā d̄t (nec oſcula pacis) Vñ in aliquib⁹ regionib⁹ p̄ſuetudo eſt qz amici in plateis obuiātes mutuo in ſe p̄ſtent oſcula pacis. r illo mōyſi fuerūt ap̄l. r in ſignū illi⁹ dātur nunc oſcula pacis in celebratōe miſſay. r ſic nec oſcula p̄mo mō dñt bari ipiſ excoīcatis.

¶ Quinto notādum. Dubitat⁹ vtz magis ſit occidere p̄fem vel m̄fem qz p̄rozē legitīmā. Et videt⁹ qz magis eſt occidere p̄rozē qz p̄fem vel m̄fem. qd̄ ſic p̄bat. Ille magis peccat q̄ peccat p̄tra iura. ſed occidēs p̄rozē peccat p̄tra iura: q̄ magis eſt occidere p̄rozē qz occidere p̄fem vel m̄fem. Quare eſt nota. ſed minor p̄batur. qz p̄mo mō aliquis peccat p̄tra legem nature eo qz lex nature vult: Qz tibi non vis fieri non facias ali⁹. Sed null⁹ vult occidi ab ali⁹. q̄ null⁹ occidat alter. Secdo peccat contra legē ſacr̄iqz q̄cunqz interficit p̄rozē legitīmā diminuit m̄fimonii. q̄ duplex p̄ctm̄ cōmittit. ſz inſufficiens p̄fem vel m̄fem ſolū peccat p̄tra legē nature.

Summula Raymundi

Sequitur quod interficiens uxorem magis peccat quam ille qui patrem vel matrem interficit. Sed in oppositum arguitur sic. vir in aliquo casu habetare uxorem. sed in illo casu habetare patrem vel matrem. et minus est peccatum habetare uxorem quam habetare patrem vel matrem tamen vir est caput uxoris. Sed minor probatur. quia non est licitum offendere patrem vel matrem. et minus est peccatum occidere uxorem quam patrem vel patrem est. Ad hoc respondetur quod utrumque est malum. tamen unum inter illa duo mala est detestabilius alio. quia detestabile est occidere uxorem. sed tamen detestabilius occidere patrem vel matrem. Unde dicitur Philosophus. vii. Ethicorum quod tria bona sunt nobis collata a parentibus. scilicet causa essendi. quod quod habet esse principalem a deo habet. patrem a parentibus. Secundo habent bonum nutrimenti. quia parentes nutriunt filios. Tertio habent bonum informationis. quia pueri non solum nutriuntur corporaliter a parentibus. sed etiam spiritualiter nutriuntur. et hoc est cum bonis informationibus et virtutum instructionibus. Sicut habet. viii. Ethicorum quod diis magis parentibus equalens non redditur. Et propter illa predicta bona homo plus peccat in offensione patris vel matris quam in offensione uxoris. Et sic tunc dicitur quod hoc est verum de peccatis. quia ibi equalia peccata sunt deo quam magis est occidere patrem vel matrem quam interficere uxorem.

Presul agripinus non soluat ovem tirenensem

Abanno nisi sit concessum de super illi

Nec scelus indulget hec indulgentia nil est

Quic vim confert indulgendi valet illa

Quique suis confert valet indulgentia talis

Nullus in alterius villa presul celebrabit

Presulis officium nisi sit concessa potestas

Qui citat absentes in banno vinculat ipsos

Erat si non scit hoc ostensum prius illis

Non licet uxores vel fratres siue sorores

Aut proprias pueros enormi verberare cuius

Oedere cum pia sit correctio non inhibetur

Nulla puerperio decubens percutiatur

Femina percussor huius banno religatur

In hac pte autor determinat d̄ absolutōe. e p̄tinuat sic. Nā autor pus
determinat d̄ ipa excoīcatōe. hic p̄nter determinat d̄ ipa absolutōe. Et pos
sit ista ps diuidi i tot pres quot ponit documēta. vt patebit in p̄cessu. Et
trahunt ex littera plura documēta quoz p̄mum ē q̄ eps vnus dioecesis
non p̄t aliq̄ē absoluere alterius dioecesis nisi sibi eēt sp̄ēalit̄ commissus
e concessum: e si aliter fieret absolutio non valeret. Subdit fm documē
tum dicens q̄ nullus p̄sul dz exercere officium alterius p̄sulis in p̄sulatu
alterius nisi concessa sibi potestate. Subdit t̄cium documētum dicens
q̄ nullus citatus absens p̄t ligari vinculo excoīcatōis nisi ei p̄p̄ius
sit nota citatio. e faciēs oppositū maxime errat. Subdit q̄rtū documētū
dicens q̄ nulli licitū ē p̄cutere vxorē. frat̄rē. sororē. vel p̄pos p̄ucros p̄cussū
one enozmi. q̄ ipa correctio dz eē pia e charitatiua. e talis non ē p̄hibita.
Subdit vltimū documētum q̄ p̄cutiēs mulierē decubētē in puerpio ē
excoīcatus. e null⁹ vir dz cognoscere mulierē carnalit̄ tacētē in puerpio.

Qubatur aut̄ vtr̄ excoīcatus p̄t intrare ecclesiam e audire ser
monē seu v̄bum christi. R̄ndetur fm plures doctores q̄ t̄ais licite p̄t in
trare eccliam ad audiēdum s̄monē v̄bum christi. q̄ talis in p̄dicatōne
e s̄mone possit forte aliquid audire p̄ quod ip̄e cōuerteretur a malicia
sua. q̄ illi licitum ē intrare eccliam s̄b tali officio. s̄zin alijs officijs nullus
excoīcatus p̄t intrare.

Primo notādū. ex quo pus dictum ē q̄ ois p̄cutiēs clericum ē excoī
catus: non p̄t absolui nisi a papa. hoc ē veruz nisi talis p̄cussio clerici eēt
p̄pt̄ aliquā piā cām. vt cā discipline. in isto cau mḡ p̄t corrigere discipu
los. pat̄ filios. maritus vxorem. Pro quo nota q̄ iocus cum clerico nō dz
eē talis q̄ sit nociuus. q̄ nullus p̄t ledere alium e se excusare dicēdo se io
cose fecisse.

Scdo notādum p̄ modum dubij: vtrum comedēs p̄t p̄cipare licite
cum excoīcato. R̄ndetur p̄ distinctōem. vel q̄ ip̄e comedēs scit ip̄m eē ex
coīcatum publice. vel scit eum eē excoīcatum occulte. si publice tūc n̄ dz
secum comedere et si alibi eēt vbi q̄ excoīcatus comederet debz
surgeret non secum comedere. alias peccaret mortalit̄. Si aut̄ scit eum
excoīcatum occulte tunc in occulto p̄t eum vitare si hoc possz fieri sine
scābalo. si at̄ timet scābalū puenire non dz eū vitare. s̄z quotiēscunq̄ eū si
ne scābalo ip̄m vitare p̄t hoc dz omittere.

q̄cūqz .i. bona .i. frivole
Qui rapit ecclie res furtim vel violenter
s̄ ecclie reddit⁹

Et decimas eius vel censum vel quod ab illa
p̄cedat s̄ aliq̄ s̄ eccliam

Dependeat. vel qui vicio violauerit ip̄am
s̄ mō excoīcatus

Qualicunqz sit hoc ip̄o facto maledictus
s̄ tu .i. dedicatas

Es vir sacrilegus si res sacras violasti

Summula Raymundi

lesisti scz monachū vel monialē
Si percussisti personam religiosam.

.i. aliquē .i. d̄ statu clericorū
Vel quem de clero nisi sit p̄cussio sancta
iformato: s̄ licite p̄fitētē
Doctor discipulum confessor probra fatentem
.i. violētā

Percutit et huius laicus vim vi remouendo
.i. n̄ credit eē s̄ p̄cussisse clericū s̄ a sacrilego

Non es sacrilegus ignorans exhibiturqz
s̄ carnali .i. filia s̄ tua

Si cum matre tua nata muliere sororis
.i. viciose. s̄ cleric⁹ s̄ clericū. i. p̄cussione

Turpiter hic quid agat hunc verbere corripere tute
s̄ cleric⁹ .i. opa militaria exercēs

Hic si sit miles aliquem si transit ad aciem
.i. indecētē .i. p̄cussor talis pctōr

Illicitum cleri lesoz non sacrilegus sit

Eccliam turbans ignorans mercibus instans

Etas arma iocus tortoz p̄latus et actus
s̄ ab excōicatioe p̄cussor

Abfolui debet a papa lesoz eoz
iā enūeratis s̄ eēt. i. articulo mortis posit⁹

Lasibus in reliquis si precise moriturus
s̄ excōicatiois s̄ iter

Soluitur a vinculo sibi dum sanus fuerit qz
trāsit. s̄ papa s̄ excōicatiois

Ad papam vadat qui talia vincula soluit

Cistud ē aliū caplm̄ in q̄ autor determinat d̄ sacrilegio. et p̄t diuidi in
tot partes quot ponit documenta. Et p̄mo d̄t sic quicumqz rapit bōa ecclie
furtiue vel violentē vel aliq̄ aliū qd̄ depēdet ab ecclia. qui aut̄ vio
lat eccliam talis d̄ facto est excōicatus et vocatur sacrilegus qz violat res
sacras. Subdit aliū documētū dicens. si quis pcutit clericum vel religio
sum nisi p̄cussio sit p̄pter rationabilem cām vt si doctor pcutit disciplinā
cā doctrine. ē sacrilegus. et p̄fessor pcutiēs confitētē non ē sacrilegus. etiā
si abbas pcutiat monachū suū confratrē. p̄ suis maleficijs et excelsib⁹ non
est sacrilegus. Etiā si laicus defenderet se pcutiendo clericum q̄ eū inua
deret non fieret excōicatus siue sacrilegus. qz vim vi repellere l̄z. Otiā si
qz pcutit clericum p̄petrantē aliq̄ actū illicitū cum m̄re. sorore. vel cū
filia. non erit sacrilegus. Otiā si aliqz pcutit clericū exercētē opa milita

ria non erit sacrilegus. Subdit etiā dices q̄ in oibus alijs casib⁹ extra illos iā dictos ledēs clericū erit sacrileg⁹. & non p̄t absolui a simplici sacerdotē. nisi in articulo mortis. s; tñ d; ei iniūgere p̄nam si ualeat q̄ ep̄m vel papā adeat p̄ absolutōe.

¶ Primo notādum. q̄ ex quo pus dictū ē d̄ lesis ed̄ pena lesor. vñd̄ qui cuiq; lebit clericū v̄ religiosum ille incidit sniam maiorē latā a canonē. Et s̄ra d̄t q̄ non solū qui lebit sacerdotē vel diaconū: s; in cōi d̄t clericus q; s; illo noīe comprehendunt oēs clerici. &c.

¶ Secdo notādū q̄ multis casibus aliquis non incidit excoīcatōez ledendo clericū. Primo qñ aliq; d̄berat aliquē clericū bōa intēdōez ei⁹ ino terest d̄berare. sicut mgr̄ d̄berat discipulū suū qui ē clericus p̄ excessibus suis quos cōmisit. p̄ hoc mgr̄ non incurrit excoīcatōem. saltē si sibi ē mō bus debitus. & si mgr̄ excederet modū. s; q̄ ip̄e pi. ceret discipulū d̄ mo angulo in aliū cū criminibus sic q̄ enormit̄ lederet. t̄ sic talis mgr̄ incidere; sentētiā excoīcatōis.

¶ Mercio notādum. q̄ qñ quis leuiter lebit alium nō intēdēs eū ledere tunc in hoc non incidit excoīcatōem. vt si eēt duo socij & vnus lebit aliū non p̄tendēs malū. talis non incidit excoīcatōem.

¶ Quarto notādum. qñ quis ignorat aliquē eē clericū. Pro quo sciēdū q̄ ignorātia ē duplex. q̄dā visibilis. q̄dā inuisibilis. Inuisibilis ē qñ lesor nullo mō p̄t discernere v̄t; ille qui offendit sit clericus aut non in vestibus: sic ignorantia excusat. S̄do visibilis. s; qñ aliq; p̄t discernere illū quem passit in habitu clericali vel tonsurā vel sua corona q̄ sit clericus tūc ignorātia non excusat eum.

¶ Quinto notādū. q̄ si aliquis inuenerit aliquē clericū q̄ turpi⁹ agerz eum siliā vel m̄r̄ vel sorore seu yroze suae & si tunc iniuriatus leserit eum non incurrit sniam magnā excoīcatōis.

¶ Sexto notādū. q̄ si aliquis reponit se p̄tra clericū p̄ defensiōe bonorum suoz aut pp̄ij corpis ille etiā nō incurrit sniam maiorē. q; v̄m vi repellere licet. Verbi gratia. si aliquis clericus conaret̄ interficere laicum & ille laicus repercuteret clericū tunc ille nō incurrit sniam excoīcatōis. s; hoc facit defensionis causa.

¶ Septimo notādum. q̄ si clericus ē enormis vite & sepe monitus ē ab ep̄o non cessat sed adhuc manet in sua enormi vita & neq̄cia tūc si aliq; lederet eū non eēt excoīcat⁹.

¶ Vltimo notādum si aliquis leberet clericū ex loco nō incurreret sententiā maiorē. s; in alijs casib⁹ ledēs clericū incidit sniam maiorē.

luxuria s̄ ledēdo

Si coitu gladii aut igne dei violasti

furtiue .i. bona .i. ab eccl̄a

Ecclesiam furtim si res tamen inde tulisti

.i. dep̄dat⁹ s̄ eccl̄iam .i. institutio

Si spoliatus es hanc te dicit sacrilegū lex

sequis retinēt .i. eccl̄ie

Istud iudiciū conseruant a tria templi

Summula Raymundi

s^o dei .i. lesus

Si quis in ecclesia percussus vulnere siue

.i. ponat ibi in dicto

Adorte sit. officiu diuinu cesset ibidem

h^usq^{ue} .i. eps recociliat

Donec psul eam renouet noto violenter

.i. tumultuatio

Sancta sepultura sit mortis vulnere lesa

no admittat s^o ab antistite

Interdicatur donec pus hec renouetur

.i. vales s^o inia excocatois

Si pores et non deseodem fune ligatus

s^o inuat p illo pcto

Nil lachryme gemitus confessio. sed dare prodest

re sacra s^o loco aufers talis pcto

Sacrum de se sacro si defers sacrilegus es

re no sacra s^o loco .i. sacrilegus

Non sacrum si de sacro fers diceris idem

s^o aufers s^o loco s^o crimine

Et sacrum de non sacro macularis eodem

¶ Hic autor ponit aliud documētum volēs si aliquis violat ecclia p cor-
itum vel p gabiū: vel p ignē vel p furtū aliqua bona ab ea s^otrahēdo vel
p spoliū violēter rapiēdo talis ē sacrilegus et astrictus vinculo anathēa-
tis. nec lachryme nec gemitus nec quicūq^{ue} taliū p^o illi pdesse nisi restitū-
at pus que abstulerat. id excōicandus est vt p excōicatoez compellat ad
restitutōem. **¶** Subdit vltorius dicens si aliquis in aliqua ecclesia in fi-
cia vel ledatur ibi dz suspēdi diuinum officium sic q^{ue} in ea non dz fieri
celebratio missarum et alioz diuinoy officioy nisi p dñm epm recocillet.
et si cimiteriū ē violatum p infectōem alicuius. tunc ibi dz suspēdi sepl-
tura ecclesiastica donec et p epm reconcilietur. **¶** Subdit vltori^o ponē-
do regulas gñales d^o sacrilegio dicēs. omnis sumēs re sacra de loco sacro
erit sacrilegus. etiā sumēs re sacra d^o loco non sacro erit sacrilegus. simili-
ter qñ sumit re non sacra d^o loco sacro etiā ē sacrilegus.

¶ Primo notādū q^{ue} sacrilegiū sic diffinit. Est sacre re violatio vel eius dē
re vsurpatio. vt qñ aliq^{ue} violat vel vsurpat re sacra talis ē sacrilegus
vel destructio. Et cōmittit tripliciter. Prio rōne p^one. vt si aliquis misit
manus violētas in clericū talis dz sacrilegus. Secdo mō sacrilegiā cōmit-
titur rōne loci. vt quādo aliquis violat locum dei seu locū sacru talis me-
retur dici sacrilegus. Tercio cōmittitur rōe rei ablata ab ecclesia. et fit tri-
pliciter. P^omo quando sacrum tollitur d^o sacro. vbi gratia si aliquis re-
ciperet c^olic^o m ab ecclesia ille cōmitteret sacrilegiū. Secdo cōmittitur
sacrilegiū quando sacrum tollitur de non sacro. vt si aliquis reciperet

calicē de homo sacerdotis ille itē cōmitteret sacrilegiū. Tercio cōmī-
tūtur qñ non sacry tollit d̄ sacro. vbi gr̄a. vt si aliq̄s recipet pecuniā de ecc̄-
sua ibi cōmitteret sacrilegiū. nā eccl̄ia ē sacra. pecuniā v̄o non sacra.

Purpura cortine vel vestes ecclesiay

Non exercere debent vestis laicoy

Ad templum curzens latro publicus aut homicida

Aut spolians illud manet indefensus ab illa

Adiuutor vel consultor vel ope malefactoris

Distribuens talem penam paciuntur et ipi

Hic ponit aliud documētum dicens. q̄ purpura cortine v̄ vestes eccle-
siay non dūt accomodari nuptias laicoy. Rō huius ē. q̄ hmō vestes s̄z
complate ad laudē deit̄ sanctorum eius. H̄z quia aliud d̄z attribui deo
alio hōibus. igit̄ laicis non dūt cōcedi ornāmēta ecclesiay. Subdit v̄terio
dicens. Si aliquis latro vel homicida vel spoliator curzeret ad eccl̄iam il-
le manet ibi indefensus. Et iā adulteros defendētes eorundē. s̄z alij ma-
lesici vtuntur libertate eccl̄ie.

Notādum p̄mo. q̄ latro publicus spoliator curzēs ab eccl̄iam nō de-
fenditur ab eccl̄ia. **P**ro quo notādum q̄ ois malefactor curzēs ad ecc̄-
ciam nō d̄z trahi ab eccl̄ia. s̄z tamē ab illa regula excipit public⁹ latro e-
nocturn⁹ spoliator: q̄ p̄nt trahi ab eccl̄ia. Et rō ē. q̄ ipi auxiliū legis inuo-
cant sinistre vel inane. q̄ legē derelinquūt. s̄z tamē hō liber si ad ecclesiā
fugit ip̄e d̄z ibi defendit non d̄z trahi ad mortē vt ab mēbroz mutatio-
nē. s̄z tñ ip̄e d̄z legis satisfacere.

Secō notādum ē circa p̄dicta: dubitat̄ si religiosus offendit clericū
v̄z tenet̄ ad tantā p̄niam sicut secularis. R̄ndet̄ p̄ distinctionē. v̄ ille of-
fensus ē religiosus v̄ non. si ē religiosus lesio non ē enormis tūc p̄t ab-
solui a suo superiorē vtputa ab abbate v̄ p̄ore v̄ gardiano. Si aut̄ lesio est
enormis tunc indiget absolutōe sedis ap̄lice.

Tercio notādum ē modum dubitatiois. an mulier pcutiēs clericum
committerit sacrilegium v̄ nō. R̄ndetur p̄ distinctionē. v̄ clericus ē tem-
ptas mulierē v̄ nō solo v̄borē facto v̄bo simul. Si solo v̄bo e mulier p-
cutit clericum sentētie vinculū incurrit. Si aut̄ v̄bo e facto s̄z tūc eū p-
cutit vinculum sine nō incurrit. At tamē dicūt doctores sacre theologie
q̄ non ē incōueniēs q̄ talis mulier perit absolutioē.

Ultimo ē notandum. Dubitatur v̄trum aliquis qui pcuterz rusticū
credes ip̄m eē clericum cōmittat sacrilegiū. R̄ndetur q̄ nō. q̄ quis cre-
dit eum eē: non ē clericus tūc illa intētio nō facit eum cōmittere sacrile-
gium. licz ip̄e pcutit eum.

Tercio notandum. Ita dicitur quod mulieres maritate non possunt facere testamētum de rebus cōmūnibus absque consensu viri. Pro illo est sciendū quod res sunt in triplici differētia. quod quodam scilicet mulieribus appropriat ut scilicet vestimenta et populi capitula. Alię sunt res viro appropriatę et alię scilicet res vtriusque appropriatę. Et de primis mulier potest legare viro contradicere. et hoc debet fieri cum moderatōe ne vir grauetur in onere mīrimoniali.

Quarto notandū. Si aliquis decumbens prompte pberet loquens. et si testamētum libeter assignaret. propter carētiā loquēle non potest dicere seu exprimere. sed ille decubens sciens scribere scriberet intētum testamētum. Tunc ibi dubitatur vtrum hoc testamētum tenet vel non. Tbi respondēt doctores iuris quod sic. scilicet tale testamētum est legatum seu tenet ad tātum acti vocetenus expressisset. quia per sola signa homo potest legare testamētum suum.

Quinto est notandum. Si aliquis sacerdos decederet tunc ibi dubitatur quid de rebus suis esset agendum. Rōndetur sub triplici distinctōe. vel si ille sacerdos habet bona ecclesiastica tātum vel bona matrimonia tātum. vel illa bona sunt simul mixta. Si primo modo tunc sacerdos de istis rebus non potest facere testamētum. quia bona ecclesiastica succedunt solum ecclesie et successoribus eius. Si secundo modo tunc sacerdos de eis licite potest facere testamētum: et etiam de istis que proprijs laboribus adquisiuit. Si autem illa bona sunt mixta tunc debet diuidi ita quod prima pars illius devenire ad vtilitatem episcopi. secunda pars ad vtilitatem ecclesie. tertia pars ad vtilitatem pauperum: quarta pars ad vtilitatem suorum amicorum. et non debent illa bona dari ad manus amicis. quia aliam iniuste procederent circa ista bona ea retinendo. sic quod non verterentur partim vsum ecclesie partim in subsidium pauperum. modo si hoc fuerit tunc graue peccatum committeret et omnes prelati potentes huic crimini resistere non resistunt scilicet rei in tali crimine. et bona sacerdotum vtriusque sunt illa iniusticia in quatuor partes debet diuidi vt poictum est.

Ultimo notandum est. Dubitatur vtrum vsurarius manifestus potest facere testamētum. Tbi respondēt doctores quod non nisi ipse vsurarius satisfaciatur prius de vsuris. vel quod ad minus cautione sufficiētē pstat de satisfactioe
 s' vir .i. duas uxores tali noie (vsuris)

Qui duxit binas mulieres bigamus hic est
 talis hō sic dicitur .i. ad ordinē sacerdotiū

Bigamus admitti non debet in ordine sacro

s' puellā s' mīrimonialit' s' icorrupta

Corrupta si duxisti pro virgine non te

.i. iste .i. remouet

Erro: hic excusar quin pellet ab ordine sacro

.i. an mīrimonii cognisti s' mīrimonialit'

Quam de: orasti si duxisti minus obstat

.i. legitime duxisti p̄ba de futuro

Si desponsasti binas et noueris vnam

Summula Raymundi

^s ad sacros ordines

In tali casu procedere non inhiberis

.i. puella .i. castitatis

Virgo tibi nupta si virginitaris honore

.i. puata .i. ante q̄ .s^c carnalr

Despoliata prius fuerit q̄ noueris ipam

s^c idē nescis .i. hac deceptōe

Istud et ignoras ista non fraude teneris

s^c carnalr illo noīe diceris

Si cognoscis eam quin bigamus inuoceris

.i. castitatē s^c aliquā incorruptē

Si votum casti facias ac inde puellam

s^c infimoniafr .i. infringēdo

Duxeris intactam quia votum transgrediendo

.i. trāsgressus .i. psbyteratus

Denaricatus es inde tibi sacer ordo negatur

s^c mulicris post obitū talis hō

Huius post mortem tu bigamus esse probaris

.i. vxor in aliq̄ fornicatōe manifesta

Si tua sit coniunx in adulterio tibi nota

s^c te s^c mulieri post adulteriū .i. eris

Comiscendo sibi sua post probra bigamus extras

s^c mulieris .i. adhereat

Si dictū crimen huius sic pendeat et lis

.i. iura carnalia s^c mulieri .i. exigēti

Debita carnis ei reddas de iure petenti

notū sit s^c adulteriū s^c viro talis hō s^c ipō

Si sonat hoc idem de te sis bigamus ex te

Istud est aliud capitulum huius tractatus in quo magister profectur determinare de bigamo dicens. q̄ ille dicitur bigamus q̄ accipit duas vxores successiue. ⁊ nullus talis debet admitti ad sacros ordines. **De** inde s̄bit alia documenta dicens. Si aliquis accipit corruptam virginē ⁊ credit esse virginem ea mortua non potest attingere sacros ordines nec ille error eum excusat. Sed si ipemet deflorasset eam ⁊ postea sumeret eam legitime tunc hoc minus obstarat. **¶** Subbit sc̄dm̄ documentum dicens. Si aliquis desponsasset se ad duas mulieres ⁊ solum vnam cognouisset ille non inhibetur procedere ad sacros ordines. **¶** Tercuzdo documentum est. Si aliqua puella est tibi nupta que post ē spoliata honore virginitaris. ⁊ si cognosceres eam inuoceris bigamus. **¶** Quartuz documentum est. Si tu fecisti votum continentie ⁊ postea natura in stigansante accipias vnam intactam puellam tunc tu eris priuaricatus q̄ sacru ordinem non potes attingere ⁊ post mortē illi? eris bigam? reputat?

Ultimū documentū est. si mulier tua ē publica adultera te sciēte. et si cōmiseris ei crīs bigamus. et hoc idē d̄ te viro ē intelligēdū si trāsgre-
dieris hōy legitīmū. et h̄ ipa ē publica adultera tñ ea postulante debita
carnis a te d̄ iure debes ei reddere. q̄ postulas in r̄pōib⁹ et alijs circūstan-
t̄ijs phibitis peccat et non reddēs.

Primo notādum. qd̄ sit bigam⁹. vñ bigam⁹ sic diffinit. Est p̄sona irze-
gularis q̄ contrahit cum vna. et deīn cū reliq̄. S̄z bigamia sic definit. ē iro-
regularitas. p̄cedēs ex fēdere p̄gali vel ex aliquo illo annexo. vel ē vici-
um p̄ueniēs ex diuisione carnis. eo q̄ vniō viri et mulieris t̄ vniōnē ch̄risti
cū ecclesia. que vniō omnino ē simplex. et sic bigamus d̄r a bis qd̄ ē due et
gama mulier quasi duas h̄ns mulieres. vel aliquis occupatus cū duab⁹
mulieribus. **S**cdo notandum. illd̄viciū sit multiplici. Primo quā-
do aliquis p̄trahit matrimonium cum viōua tunc talis d̄r bigam⁹. Se-
cundo fit qñ aliquis recipit duas mulieres in diuersis p̄tib⁹ et tēpōib⁹.
sic q̄ qñ vna moritur q̄ tunc alia ducat. Tercio illd̄viciū fit qñ aliquis
duē duas mulieres simulz semelz mittit sibi eas copulare. Quarto fit
qñ aliq̄s h̄z vna vxorē d̄ iure et alia sine iure. Verbi gr̄a. vt ille q̄ h̄z vna vxorē
legitimā et alia cui cōmiserit carnalit. ille d̄r bigam⁹. Quinto qñ aliq̄s
cōmiserit suę vxori quā scit eē adulterā. sic q̄ post adulteriū reddat illi iu-
ra p̄gala ille erit bigam⁹. Sexto qñ aliq̄s credit se p̄trahere cū vxore et
p̄trahit cū muliere. iste error nō excusat eū qñ vtiq̄z erit bigam⁹. Et istis
sex modis sit bigamus qui diligēter sunt considerādi. nāz sunt necessarij.
nullus talium in ordinibus sacris p̄cedere p̄t. **U**ltimo nota. dubi-
tatur si aliq̄s cognosceret vxorē añ m̄rimoniū cū q̄ postea p̄traheret m̄ri-
moniū. vtrum ex hoc fiat bigamus. et videt q̄ sic. qz talis nō duxit vxorē
s̄z corruptā. q̄ talis erit bigamus. Ad hoc r̄ndetur q̄ talis non ē bigam⁹.
quia talis non diuisit carnem si saltē scit eam cognitam solum ab eo.
et non ab aliquo alio viro. si h̄o cognita est ab aliquo alio viro tunc cense-
tur bigamus.

post h̄	dicere	fortilegia
U nc ego deberē recitare sup̄sticiones		
sup̄stidēs	inspiētēs	p̄dēnant
Q uas faciunt homines stulti quibus inficiuntur		
	corrigi	hoim
S implicitas poterit compesci stulta viroꝝ		
doctoꝝ	.i. cōpellat	s̄ incāratōe
S i quis fortilegas compescat ab hac mulieres		
neq̄cias mulier		
S cras et trufas harum qui scribere vellet		
s̄ ille	trufas	
N on complectet eas vitulorum pellibus octo		
h̄az muliez	inūerabiles	stulticijs mulieres
S tulticie mille vel plures sunt quibus ille		

Summula harrmundi

potiunt p mortali peço estimant
Utuntur mortis pro labe rament reputant
i. ratus mgr comprehendere
Clericus aut scriba non est qui poscit habere
incatationū mulierē
Harum noticiā tantū manet hec apud istam
stulticijs enūcratis

Non est consilium de talibus enumerandis
p qz tal stulticia celi maris
Nanqz caret numero veluti stelle vel arene
mulieres cōpellant i. ab illis incatationibz
Ne compescantur desistere talibus. et nil
iubet doctores sacri vinculū excoicatiois

Quod docet ecclesia faciunt sententia banni
incatatrices corrupte puniant
Has contra detur deprehense corripiantur
i. arti mulier neqcie

Strictius vt harum stulticie reprimantur

Et stud est ylemū caplm huius tractatus. in quo mgr psequit deter-
minare de sortilegijs dicēs. ego deberē post illa iā dicea enumerare incā-
tatoēs quas aliqui stulti hōies faciunt quibus ipi in sciūt. et ipa simpli-
stulta simplicitas viroy p cōpesci. sz qstunc cōpescet incatatrices vt desi-
stant ab hac stulta simplicitate. qsi diceret nullus. Esti qz vellet scribere
trufas hay mulier. ille nō posset illas scribere in octo pellibz vitulozū. qz
stulticie tales sunt yltra numez. Et nō ē aliqz c'eric' vel scriba tam do-
ctus qui p cognoscere modos incatationū: et iō non ē aliqd p siliū qz tales
mobi enūcrant. et iuxta illas incatatrices huant. qz sunt innūcrabiles
sicut stelle celiz arene maris. et tales incatatrices cōpescēde et cōpellende
sunt a talibus desistere. et nisi desistat debēt acriter anathematizari et cor-
rigi vt cay malicia depmatur.

Notandū p illo quid sit sortilegiū. vñ sortilegiū sic biffiniū. Est que-
dā suspiciōsitas vel ars diuinādi vel futura inuestigādi. vñ diuinare idē
est qd futura inuestigare. et sic diuinatio ē ignotiseu futuri inuestigatio.
Et merito talis sbitilitas non dicit scia. qz ē d numero maloz. sz ois scia ē de
numero bonoz honorabiliū. vt p3 in phemio libri d aia.

Secdo notādū. autor vult qz tot spēs sortilegij qz st stelle celi et arene
maris. et illas nō declarat ne audietes openē istas. iō tacite nob d eis dēt
minar. Et tñ sciēdū qz quoddā sortilegiū fit in fra. quoddam in aqua. qd
dā in aere. quoddā in igne. qdā in mortuis. qdā in garritu auū. et ijs
spēbus. Sortilegiū quod fit in terra dicit geomantia. et dicit a ge grece qd est
terza latine. et mātōs diuinatio quasi diuinatio facta in fra Sed qd fit in
aqua dicit hydromātia. ab hydros grece quod ē aqua latine. et mātōs diui-
natio. qsi diuinatio facta in aqua. Sz qd fit in aere dicit aremātia. et dicit a

acrez m̄atos diuinatio. Sz qđ sit in igne d̄r pirom̄atia. a pir qđ ē ignis et m̄atos diuinatio. Sed qđ sit in morte d̄r nigrom̄atia. et d̄r a nigros grece quod est mors latine et m̄atos diuinatio. Et talis diuinatio fit qñ mortui cogunt et iurant resurget ad interrogata respondere. Sz qđ sit in aspectu auiū d̄r auspiciū. et d̄r ab auis et spicio. qđ in simplici non est in visu. et valet tantū sicut video qñ futura videns et cognoscēs in aspectu auiū. Sed qđ sit in garitu auiū d̄r auguriū. et d̄r ab auis et gario qđ h̄t auē clā mare quasi futura cognoscēs ex garitu auiū. Et sunt multe alie spēs q̄ scribi non p̄tēz inhibire sunt. et ergo oēs qui istis insistūt peccāt mortali. vñ d̄r sc̄tus Augu⁹. qui oibus istis insistent sciant se fidē dei diminuisse et irā dei grauius incurasse.

Tercio notandū. dubitat vtz clericus p̄t facere experimentū. R̄ndet̄ s̄b d̄bit̄ m̄ctōe. qz si illō seu tale experimentū sit p̄ aliquā certā sciam. vtputa p̄ astronomiā non p̄ inuocatōem demonū aut scias p̄hibitas tūc licitū ē fieri. Sed si sit p̄ inuocatōem diaboloꝝ vel p̄ iurātōem tūc ē illicitū fieri. qz iste qui facit tale experimentū obligat se etne pene.

Quarto notandū. dubitat d̄ laicis qui faciūt in medio choriꝝ mittūt cātare missam p̄ defunctis. et hoc p̄ tantoty petāt mortē suoz amicosꝝ vel inimicorum. vtz ibi sit sortilegium. R̄ndetur qz talis laicus d̄z ab ecclesia grauius puniri. p̄ tali facto quia ē sortilegiū. Sed si talis hoc faciens ē sacerdos tūc ipse d̄z in carcerari et ab officio suo suspendi.

Quinto notandū. dubitat vtz isti cōmittūt sortilegiū qui dicunt qñ eis obuiat lepus vel monachus in via tunc habent diffortuniū. vel qñ de mane sicut in cathedra sc̄ti petri p̄mo apparet passer. tūc dicūt se h̄re fortunā. sc̄d si apparet eis cornix. tunc dicunt se h̄re diffortuniū. Ibi r̄ndet̄ qz ibi in veritate est magna species sortilegij. et hoc credentes mortaliter peccant. et sunt ex cōmunicandis debent satisfacere d̄ illo. et nisi satisfaciāt obligāt se eterni damnatōi.

Ultio dubitat d̄ mulierib⁹ q̄ dicūt angelū p̄trāsire cāpos et dianā deā paganoz filias et d̄ innūer. bili multitudine muliez sup̄ q̄sdā bestias et q̄tare. et h̄s trifus vtz h̄ sit spēs sortilegij. D̄m qz est ḡuis spēs sortilegij. qz angel⁹ sathane triūphat in eis. et trāsfigurat se in angelū luc̄. et sic mulieres decipiunt p̄ angelū sathane et nō ē mix. qz mulieres s̄z debiles et instabiles in aīo. et compant aque. qz sicut aq̄ faciliū transite labiē. sic et mulieres faciliū ruunt seu labunt in sortilegiū et in lectas hereticas.

i. pud⁹ i. p̄cā p̄ p̄fessionē

Ixit circūspectus dum crimina p̄sbyter audit

p̄sitētes p̄sona s̄ sit p̄sona

Circa p̄sonas. que pauper. debilis. et que

sciēs i. ignara diues

Sana vel infirma locuples vel in ordine sacro

i. robusta debilis

i. aliena

Fortis vel fragilis in corpore. que peregrina

s̄ et d̄z videre

i. portādo

Que sit deuota. que sit minus apta ferendo

Summula Raymundi

Pñiam .i. pccis s̄ illō mēsurē pccis
Denam pro viciis totum moderetur in ipis
p̄fessor s̄bueniēs pccis medicinas
Presbyter occurrens viciis medicamina contra
s̄ p̄itētes ade penas purgatorij
Imponens et eos ad purgatoria mittens
s̄ p̄sbyr̄ .i. meli⁹ .i. ab celis p̄sitēre
Si nequit vtilius et ad vltiora reducat
.i. p̄cā s̄ corrigeat ppli publica
Crimina non zelet plebis manifesta sacerdos
.i. pñiam agat iustā emēdet p̄cā
Donec peniteat. et vt est dignum luet ipa
.i. misericōdie p̄cōrib⁹
Presbyter ostendat vultu miserantis. et istis
Leuia p̄ponat si dispensat: aliisq;
Dulcia proponat quibus est leue fortia ferre
Sobrius et castus humilis pius atq; pudicus
Simplex et prudens vt serpens atq; columba
Pacificus mitis discretus p̄sbyter omnis
Hic mortem subeat citius q̄ crimina probat
Mozibus et vita plebem p̄luceat iste

Hic est tractatus quintus vltimus p̄ntis libri. in quo p̄seq̄ de imis
re d̄ cōfessione. et p̄mo d̄ circūspectōe et p̄uidencia sacerdotis seu cōfessoris.
Quo aut̄ p̄ntis tractatus diuidit̄ patebit in p̄cessu s̄e. Primo d̄ sic q̄ cō
fesso: audies p̄fessionē d̄z eē circūspectus circa p̄sonā p̄sitēre. vtz tal̄ p̄s
na sit paup̄ vel diues: debilis vel fortis. digna vel indigna. nobilis vel igno
bilis. stulta vel sapiēs. Et vtrum sit apta ad agendum p̄niam difficilem
vel non. Et h̄m has circūstātias d̄z p̄niam moderare. et d̄z p̄sonis penitē
tibus dare remedia p̄tra p̄cā. et d̄z eas inducere ad agendum penitētiā
Et si vltorius nequeat agere p̄niam tunc d̄z eas remittere ad purgatori
um. Subdit alia documēta de prudētia et sapientia confessoris dicens.
q̄ p̄sbyter non debet reuelare crimina aliquoy. sicut vsurarioy p̄ponū et
alioy p̄similiū. sed debet eas inducere vt agant p̄niam. et d̄z eis oñdere sa
ciem misericōdie. Et si quis desperaret illi debet leuia p̄ponere. sed firmis et
stabilibus debet p̄ponere ardua et graua. Subdit q̄ qlibet p̄sbyr̄ vel cō
fesso: d̄z eē sobrius. humilis. cast⁹. pudicus. prudēs. mitis. pacific⁹. et discre
tus. Et p̄us p̄sbyter d̄z penam mort⁹ s̄bire añq̄ crimina alicuius secreta

reuelaret: et dicit excellere alios in vita sua et ceteris bonis opibus.

Choradum primo quod in confessione due consecrant. Primo ipius penitentis debita dispositio. Secundo ipius audientis confessione debita circumspectio sic primo spectat ad penitentem. secundum vero ad confessorem. quantum ad penitentem primo requirit contritio. et hoc fieri quoniam homo deplagatur sua peccato dolore. quod sine contritione nulla est confessio remissio. sed dicitur ea deplagare plus innumerabiliter potest singillatim in speciali nocte dieque lachrymasse gemitus. per ipis effundendo. **U**nde per singulas noctes lectum meum lachrymis. et. Secundo requiritur humilitas. eo quod ipse confitetur sacerdoti qui ledet in loco christi. Tertio requiritur veritas confitentis ut ipse intendat dicere veritatem et dimittere falsitatem. Quarto requiritur integritas ut non diuitat confessionem. sed quod diuersis sacerdotibus confiteretur. Quinto requiritur ad penitentem quod eius confessio sit lucida sic quod sit manifesta et non obscura. Quatum ad secundum quod considerat in confessione est ipius audientis confessionem debita circumspectio. sic quod confessor sit prudens in audiendo. sagax in ponderando. distinctus in iudicando. sapiens in imponendo penitentiam. Unde est vltimus sciendum quod multe circumspectio sunt seruanda in confessione circa confessorem penitentem. Primo sacerdos dicitur inspicere quantitatem distinctam numerando peccata. Secundo dicitur respicere quantitatem continuam que respicit diurnitatem temporis. scilicet talis in vno anno non sit confessus vel in dimidio. vel in vno mense vel in vna septimana et secundum illam quantitatem aliam et aliam dicitur iniungere penitentiam.

Tertio notandum illud quod dictum est sic per persuaderi. quod sicut est de medico corporali. sic etiam est de medico spirituali. sed medicus corporalis dicitur inspicere circumspectantias morbi. id est etiam medicus spiritualis debet inspicere circumspectantias peccati. Maior pars sufficientem similitudinem. Minor probatur sic. quod medicus corporalis considerat si sunt multi morbi vel unus tantum. et secundum hoc porrigit medicum nam. Sic ergo etiam debet facere medicus spiritualis. scilicet ipse confessor iniungendo penitentiam secundum circumspectantias peccati. Secundo sacerdos dicitur videre qualitatem quare et quomodo peccator peccauit. quia sepe ex illo modo aggrauatur peccatum. Tertio dicitur inspicere etatem peccantis. scilicet utrum sit perfecte etatis vel imperfecte. et secundum hoc habet iniungere penitentiam conformem. Quarto dicitur considerare scilicet penitentis. scilicet utrum sit scientificus vel ignarus. quia scientifico maior est iniungenda penitentia quam ignaro. quod forte ignorat ignarus quod tale peccatum tantum aggrauatur. Quinto confessor dicitur respicere sexum utrum sit vir vel mulier. quod ipsi viro maior est iniungenda penitentia quam mulieri. Sexto dicitur respicere conditionem persone. scilicet an sit debilis vel sana. an pauper vel diues. et an sit in infimo medio vel summo gradu vel statu. quod secundum hoc aliter dicitur illi penitentia iniungi. quod superbo dicitur iniungi humilis oratio. auaro dicitur iniungi elemosinarum largitio. luxurioso carnis maceratio. iracundo charitatis dilectio. et ceteris. Septimo confessor debet respicere tempus scilicet in quo tempore sit perpetratum peccatum. scilicet utrum peccauerit in tempore sacro vel in tempore non sacro. Octauo dicitur respicere locum. scilicet an peccator peccasset in loco sacro vel in loco non sacro. quia si peccatum perpetrasset in tempore sacro vel in loco sacro tunc maior penitentia esset peccatori iniungenda quam si perpetrasset peccatum in tempore non sacro vel in loco non sacro.

Ultimo notandum quod confessor debet celare peccata manifesta. scilicet si non

Summula Raymundi

velit aliq̄s p̄niam agere posset cū māifestare corā om̄i pp̄lo et ip̄m reph̄e
de re vt p̄ hoc inducat ad agendū p̄niam. Et si eēt aliq̄s magn⁹ p̄ctōz qui
desp̄aret iste deberet induci p̄ p̄fessōrē ad p̄niam agendā allegādo miam
dei. sic dicendo. d̄s gl̄iosus ē multū m̄bicosus et non vult mortē peccatoris.
sed vt agat p̄niam p̄uertat r̄uiuat.

māifesta. i. occulta   s̄ aliq̄
Ublica priuata solemn̄is erit vicioz

Pena modis eadem vult distingui tribus istis
s̄ p̄nia

Est hec solemn̄is quam quadragesima seruat
q̄n̄ .i. ep̄s   inducit in tali claustro

Nel dum te p̄sul in claustro mittit vt illic
.i. p̄ctā   .i. m̄udat

Impulsus sua probra lauat. sed clericus illam
degradat⁹

Non facit nisi p̄natus ab ordine sacro
s̄ p̄nia   .i. p̄po prochiano

Publica quam quis oīi propria dicitat manifeste
.i. faciat   p̄niam publicā

Ut peregrinetur vel agat penam manifestam
s̄ p̄nia   delicta   cōfiteris

Est q̄s p̄nata tua peccata q̄n̄ fateris
s̄ ē ille hō   oīi die   s̄ p̄niam p̄natā

Secrete. felix qui quoridie facit illam
.i. p̄fessio oīs   .i. p̄ctm̄

Oscod̄ opus labem vitiozū destruit omnem
s̄ p̄nōiat⁹   absit   s̄ penitēti. p̄dest

Si tribus his vnum desit modicum valet illa
s̄ in mōasterio   s̄ sacerdos

Inclusus monachus alienus religiosus
imponat. s̄ p̄fessionē audiēdo

Non intromittant se de curis animarum
.i. vocati   .i. pp̄lo

Si non electi fuerint de plebe vel eius
.i. ep̄o   .i. in istis officijs

Presule si sit vt abbas his consentiat hoz
p̄uenient. s̄ hō   s̄ sacerdote

Auditur licite v̄sus et peregrinus ab omni
s̄ pp̄us sacerdos   .i. p̄ctā   s̄ sacerdos

Dum tuus assentit tua crimina quilibet audit

C In ista pte aucto: distinguit pñiam dicens q̄ triplex est pñia. scz solemnis. publica. & puata. Solēnis pñia est quā q̄s facit corā pp̄lo in q̄dragesima. vel quā aliq̄s p̄ ep̄m inducit ad claustrū vt ibi agat pñiam: tale pñiam non p̄t aliquis cleric⁹ pagere nisi prius sit puatus sacro ordie. Pñia publica est quā quis pp̄rio suo ore iniungit sibi. scz facere pegrinationem māise stam. Sed puata est quā quis confitetur secreta pctā sua. Et s̄bdit felix ē ille hō qui talē pñiam quotidie agit: Subdit os. i. confessio oris: cor. i. contritio cordis. opus. i. satil factio. hec tria debent omnia pctāz maculas vicio rum. & si aliqd̄ illoꝝ triū defuerit pñia erit modica. i. frustra. Subdit per modū doctrine aliqd̄ notabile dicens. q̄ null⁹ monachus seu heremita d̄ se intrmittere d̄ cur̄sanum nisi ip̄is sp̄alit̄ a dño aplico fuerit p̄celluz vel ab ep̄o. attamen si abbas coꝝ monachoz ip̄is p̄sentiat tunc p̄nt audire confessionē. & hoc est vey cū sit ex cōsensu plebani. Subdit viteri⁹ q̄ libet pegrinus p̄t confiteri cui libet sacerdoti. Subdit q̄ licētiāe pastore tuo quilibet sacerdos p̄t audire p̄ sessionem tuam.

C Notādum p̄mo: Irā d̄t d̄ pñia solēni. & illa fit. p̄ pctis enormib⁹. vt ē patricidiū. matricidiū. fratricidiū. &c. Et modus huius penitentie h̄t in canone. & est talis. volentes penitere solenniter veniant in capite ieiunij vbi est sedes ep̄i. & repentant se ante fores ecclie duris indutis vestibus. nudis pedibus & caputibus. & hoc est vey si est vir. si autē est mulier tunc ei indulgetur tonsura capitis & detectio. & debet stare facie declinata ad fraz. & sic habitu & vultu s̄t. prestantes se cē reos. & ep̄s eos ad eccliaz introducat: legat cū ministro septē psalmos pñiales. p̄stratos in frāz lachrymos se post hoc surgens ponat aquā benedictā in manū confitentis & cineres caputibus imponit. Deinde ep̄s lachrymabili voce sic dicat. sicut adā per pctm̄ eiectus fuit d̄ paradiso. sic tu eiiciendus es ab ecclia. & tunc precipit ep̄iscopus vt extra eccliam remoueat. & in trāitu ep̄s cū suo clero cauet hoc responsum. in sudore vultus tui. &c. vt habetur in genesi: tūc ille penitens manet eiectus extra eccliam vsqz ad diem cene. i. quintā feriam ante pascha. tunc iterum eo redeunte ad eccliam a pp̄o suo salēdote potest introduci. & ip̄e potest interesse diuino officio vsqz ad octauā pasche. sed non communicet nec osculum pacis cum christianis sumat. Post hoc itez debet manere extra eccliaz vsqz ad diem cinez & facit hoc tam diu omni anno donec ep̄iscopus cum eo misericorditer dispensat & diebus dominic⁹ se publice ante valuas ecclie flagellat & in ciuitate ante crucem hoc idem faciat. & talis dicitur solenniter penites vt innuit licētera. cum d̄: Hec est solēnis.

C Secūdo notādum. q̄ quilibet agens pñiam solēnem erit irregular⁹. & h̄ est vey si talis pñia fit illi iniūcta a iudice. sed secus eēt si aliq̄s ageret talem pñiam ex pp̄o nutu. sic fecit sc̄tus Joānes baptista & maria magdalena p̄pter merā cordis deuotiōem.

C Tercio notādū. Irā d̄t felix est ille hō qui puatā pñiam facit quotidie. q̄ quotienscunqz hō vulnerat toties indiget remedia medicine. scz homo quotidie vulnerat ex illo q̄ quotidie peccat. q̄ pctā s̄t vultu aie: & sic hō quotidie indiget remedia q̄d remedium est pñia puata. q̄ p̄ pñiam curatur aia que p̄ pctm̄ vulnerat.

Summula Sagmundi

Quarto notandū q̄ monachi & alieni sacerdotes non dñt audire cōfessionē. q̄ audire p̄fessionē ptinet ad ppriū sacerdotē. s̄ monachus non est pprius sacerdos. q̄ nō h̄z curas aī. **P**ro quo sciendū q̄ pprius sacerdos d̄r. multip̄r. **P**rimo d̄r. pprius sacerdos q̄ h̄z iurisdictionem ordinariā sicut ep̄i vel pprii plebani sunt. **D**ñ quicunqz confitet ep̄o suo a pctis absoluit. **S**ecundo pprius sacerdos ē q̄ h̄z iurisdictionem principalissimā. & sic papa d̄r. pprius sacerdos. **T**ercio pprius sacerdos d̄r. qui h̄z iurisdictionem delegatā. sicut sunt illi qui sunt puilegiati ab ep̄o vel papa. vt d̄r de fratribz misnoribus & p̄dicatoribus. sed tñ adhuc isti fratres qñ volunt h̄re p̄fessores mittunt eos ad ep̄m vt det eis auctoritatem absoluendi. **U**ltimo pprius sacerdos d̄r. qui h̄z bñficiū aliqd̄ curatū. mō qlibet parochian⁹ ad minus semel in anno pprio sacerdoti tenetur confiteri. q̄ illi⁹ ē portare curas animarū. **D**ñ nulli sacerdotū est licitū de foro alterius aliquē recipere ad p̄niam nisi sit cum p̄sensu pprii plebani.

Ultimo notādum. q̄ quilibet p̄pter ignoratiā sui pprii plebani p̄t alitū magis intelligentē visitare. vt in p̄fessione meli⁹ expēdiat. s̄ tñ h̄y t̄qz d̄z fieri cū licentia plebani pprii. **E**x quo tunc elicit q̄ nulli sacerdotū est licitū d̄ foro alteri⁹ aliquē ad p̄niam recipere nisi cū licentia sui plebani.

s̄ h̄o

s̄ curato

Presbyter infirmus absente suo petit omnem
s̄ h̄e s̄ sua pctā

Quem poterit sibi p̄sbyterum cui confiteatur
.i. p̄t h̄e s̄ simplex

Non habet laicus confessor vel mulier sit
s̄ aliquē s̄ crimina confitēdū

No baptisandū vel probra cordis fatendum
.i. in extrema nccitate

Mortis in articulo sufficit it omnis homo
s̄ h̄o p̄ pctō

Quiuis consiliū dare pro faeto valet illud
.i. auctoritate supioris .i. infirmū

Nomine prelati fit vt ille ratum tumat q̄
s̄ ppri⁹ alias

Hecit confessor alioquin non valet illud

Si confessorem te fecit episcopus esse
.i. pctis iniūge

Pro vicis penas inflige. sed excipiuntur
.i. excoīcatōe ab cozvicis

Qui sunt in banno quos non soluas aliquando

Nec de solemnī pactu quid pertinet ad te

Folio cxxxi.

in articulo mortis iponas infirmum

Qui sic in extremis tunc iniungas. et eundem

i. ab papā dō i. fanū hē qñ pualuerit

Ire papam dñs dum saluum fecerit ipm

i. grāde pētm i. absoluat

Factum solēne sibi solus papa resoluat

Hic auctor ostendit quibus sit confitendum suo uero presbytero absente. quod per us dictum est quod nulli sit confitendum nisi pro sacerdote. Et hoc ibidem magister declarat magis dicens. si tuus presbyter est absens tunc tu infirmus existens potes confiteri cuilibet sacerdoti. et dicit si infirmus non potest habere clericum tunc confiteatur laico. si non potest habere laicum tunc potest confiteri mulieri causa necessitatis. quod in articulo mortis quilibet potest baptizare et etiam confessionem audire. hoc tamen fieri debet in nomine plati. id est superioris. alias confessio non ualet. Subdit dicens. si episcopus datur tibi auctoritate. tunc tu potes cuilibet iniungere penitentiam pro peccatis. scilicet alijs qui sunt excoicati in aliquibus causis non potes dare absolutioem nec etiam de bes te solemnino facto intrmittere. nisi hoc fieret in articulo mortis. quod in illo casu potes te intrmittere solēni facto iniungendo penitentiam pro aliquo peccato enormi. sed tamen hoc debet fieri sub conditione. ut si conualeat quod papa ad eum potest absoluteone seu episcopi.

Notandum. si a dicitur quod laici possunt audire confessionem. Contra nulli est confitendum nisi illi qui habet auctoritatem. sed laicus non habet auctoritatem. igitur. et maior nota est de se. quod auctoritas requiritur in confessione. Sed minor pars in hoc dicto. quod remiseritis peccata. et hoc dictum solum intelligit de Apstolis et lucisessoribus eorum. sed de presbyteris. In oppositum est scriptura. et etiam habet Iocobi capitulo secundo ubi dicitur. confitemini alterutque peccata vestra. super hoc dicitur glossa. quod habet dictum non intelligit solum de sacerdotibus. sed etiam de laicis. Propter quod dicitur bini notandum quod clavis est multiplex. Prima est clavis auctoritatis. et illam habet solus deus. quia solius dei est dimittere peccata. et illa est clavis propter obsequia stacula regni celestis. Secunda est clavis excellentie. et illa clavis debet Iesu christo qui nos liberauit a morte eterna. et illa est clavis propter obstaculum reatus eterne pene. Tercia est clavis ministralis. et illa debetur sacerdotibus platis ecclesiarum qui habent soluere et ligare. et illa est clavis propter obstaculum pene temporalis. Quarta clavis est ex virtute dei. et illa habet quilibet bonus christianus. et si homo moriatur in confessioem homo potest confiteri cuilibet christiano. Et hoc sequitur correlarie quod hereticus et paganus non est confitendum. sed quando non potest haberi christiani homines tunc sufficit sola contritio cordis cum proposito confitendi. Secundo notandum. diceret aliquis. quare laico est confitendum. Respondetur quod articulo necessitatis incumbente non gratia est confitendum laico. sed multo de causis. Primo ut confitens informetur. quod si in tempore necessitatis non est sacerdos presens. si tunc confiteretur laico. tunc ipse ab eo aequaliter posset infirmari ad contritioem cordis. quod contritio omnia sua peccata deleret. Secundo propter omnem. quod talis confessor tenet rogare orare deum pro eo. Tercio propter satisfactioem. quod orationem habet et ad aliter crudelitate erga laicum. quod erubescit et maxima pro penitentia. quare pro tempore necessitatis non gratia est confitendum laico. Tercio notandum. dubitaret aliquis an per scriptum nuncium vel procuratorem: et alij

Summula Raymundi

quis possit cōfiteri. Et videt q̄ sic. q̄ p̄fessio ē suo pp̄rio sacerdoti p̄c̄ti res
uelatio. s̄z h̄ p̄t fieri p̄ nūciū v̄l p̄ l̄ras. gr̄c̄. Sc̄do sic. p̄bat̄ idē. cōfessio d̄z si
eri pp̄rio sacerdoti v̄t p̄us dictū ē s̄z sacerdotē ex̄ite longe ab infirmo p̄nt
illi p̄c̄la scribi. p̄pter nimiam dist̄ctiā loci. igit̄ sequit̄ q̄ p̄t p̄ sc̄ptū confite
ri. In oppositū ē sc̄tus Auḡ. d̄icēs. q̄ p̄ seipm̄ peccauerit p̄ seipm̄ penite
at. Itē. p̄po ore sit p̄fessio fidei ab Rom̄os. vii. vbi sic d̄z. p̄po ore sit cō
fessio p̄c̄ti. R̄idetur inq̄ntū cōfessio ē actus sac̄ral̄ diuine institutionis
tunc non d̄z fieri p̄ sc̄ptū nec p̄ nūciū. s̄z t̄pe n̄c̄itatis ille act̄ ē meritori
us. P̄ hoc ad argum̄tū p̄mū r̄ndet̄. s̄z cōfessio est p̄c̄ti reuelatio. t̄n̄ v̄l
tra hoc requirit̄ debit̄ mod̄ p̄ circūstantias causat̄. Ad secundū argu
m̄tū d̄z. q̄ p̄t nimiam dist̄ctiā seu absentiam pp̄rii sacerdotis q̄libz h̄o p̄t
p̄fiteri cuilibet sacerdoti quē h̄re p̄t in articulo mortis.

Quarto ē notādum. si sacerdos sciret p̄c̄la cōfitem̄. t̄nc dubitat̄ v̄trū
ille p̄fitem̄ d̄z illa p̄c̄la adhuc manifestare illi. q̄ p̄suetudo ē tā m̄ltor̄ ho
minū q̄ solēt dicere. q̄ ego soleo facere oīa s̄z vob̄ nota. R̄ndet̄ q̄ d̄z mani
festare. q̄z sacerdos sciunt illa p̄c̄la. t̄n̄ hoc nō fuit p̄ modū iudicis t̄n̄ sci
uit ea p̄ p̄fessionē. iō tal̄ h̄o d̄ nouo sua p̄c̄la tāq̄ v̄o iudici d̄z manifestare.

Quinto notādū. sacerdos h̄ns executōem absolutōis ab ep̄o n̄ d̄z sol
uere ex sn̄ia excōicatiois. q̄ null̄ d̄z soluere ex sn̄ia excōicatiois nisi q̄ fert
sn̄iaz excōicatiois. s̄z t̄n̄ si eēt in sn̄ia canōis. t̄nc ep̄s h̄z cū absoluere. V̄n̄ ex
illo sequit̄ q̄ simplex sacerdos h̄ns autoritatē ab ep̄o n̄ p̄t soluere aliquē
ab interdico v̄l ab ire zularitate v̄l a sn̄ia excōicatiois nisi peteret q̄ absol
uat eū a sn̄ia excōicatiois. s̄z ille casus n̄ nōialit̄ exp̄mit̄. t̄n̄ trāsit cū auto
ritate. Et q̄ d̄icūt oēs iuriste q̄ null̄ d̄z absolui nisi sit in articulo mortis. po
teat q̄ t̄nc q̄libet simplex sacerdos p̄t eū absoluere s̄z tali p̄bitōe q̄ si qua
beat q̄ t̄nc vadat ad ep̄m̄ vel ad d̄n̄m̄ aplicū q̄ absoluat.

.i. p̄c̄la .i. p̄tinet̄ .i. ep̄i autoritatē

¶ Quinta sunt quedam que spectant p̄sulis ad v̄m̄
b̄ni aplici sacerdoti absoluēdi

Nel pape quorum tibi non datur vlla potestas

.q̄ coit cū sanguinea v̄ginē interfectoz

Incestū faciens. deflorans. aut homicida.

destructor sacraz rex

Sacrilegus. patris p̄ussor. vel zodomita

.i. ep̄m̄ adibis si fuisti incēdiari sacri loci

¶ Pontificem queras. papam si miseris ignem.

.i. lesisti clericū .i. symoniacus

Si p̄ussisti clez: symon ve fuisti

.i. l̄ras aplicas ab papā

Nel si falsasti bullam pape simulibis

h̄o fetum oppmit

¶ Qui parvū suffocat. aut que neglexerit eius

h̄. pp̄riū fructū

s̄ talis infans mō moriat̄.

¶ Infantem mater quocumqz mō moriatur.

alicui⁹ cū violētia s⁹ p⁹plem
 Si pater aut mater violenter leditur. aut si
 s⁹ hō pctm̄ extra spēm traditōem
 Qui brutale nephās facit. aut infert pōitōem
 .i. hez .i. occidit

Si propriū dñm perimit. vel in ecclia sic qui
 .i. q̄ facit sacrilegiū in ecclia

Sacra ledit grauirer. vel qui mechatur. et ille

ppriam sanguineā carnalr cognoscit
 Qui matrem cognatam polluit atq; sorozem
 .i. epi prātem pctā talia egerūt

Presulis arbitrium licet occulte subeant hi
 s⁹ aliqūē ppriū psbyterz inuenire

Si confessorē prer te possit habere

.i. pctā psbytero sanguinea vel focaria

Non sua probra tibi tua confiteatur amica
 qđ dictū est ministrādis

De sacramentis idem intellige dandis

¶ Hic autor ponit alios casus spectātes ad papā v^l ep̄m bicēs. q̄ qđā st⁹
 crimina q̄b⁹ se null⁹ cleric⁹ simplex hz intrōmittere. s; spectant ad papam
 vel ep̄m. Quoz p̄mū ē. faciēs incestū. s; deflorāz hūmē aliquā nō p̄t ab
 solui a simplici sacerdote. Itē nec homicida nec sacrileg⁹ nec p̄cussor pa
 tris v^l m̄ris. nec zodomita. nec p̄cutiēs clez. nec falsari⁹ q̄ falsificat bullas
 pape. nec mulier q̄ suscitocat. ppriū puez. nec iste q̄ coguit carnalr suā. s; san
 guineā. oēs tales iā enumerati nō p̄nt absolui a simplici sacerdote. s; dñt
 mitti ad papā v^l ep̄m. Et sciēdū q̄ illa metra (Nō sua probra. &c.) hz aliq̄s
 stāt in fine. sic q̄ autor innuit talē doctrinā p̄ ea q̄ null⁹ dz audire p̄fessō
 onē sue ancille v^l amice vel amasie dñm ille p̄nt h̄re aliū p̄fessōrē Et co
 dē mō intelligēdū ē d̄ oibus alijs sac̄ris conferēdis. Alij textus illa me
 tra h̄nt circa p̄ncipiū sic q̄ autor hus p̄mittit notabile p̄ modū doctrine.
 z deinde casus enumerat: Et rō illi⁹ notabilis est ista. qz amasia vel amia
 ca si confiteret amico tūc nō haberēt erubescētiā vel h̄cundiciā. z qz erua
 bescētia seu decūdia ē maxima ps p̄nie. id̄ alteri pot⁹ dñt confiteri.

¶ Notādum. magister enumerat plura peccata quoz solutio non per
 tinet ad simplicē sacerdotē. vñ d̄vno pctō magis ē penitēdum q̄ de alio.
 qz d̄ quāto peccatum ē enozimius d̄ rāto homo plus ligat ad confessionē
 vr̄ ad satisfactōem illius peccati.

¶ Tē notādum. triplex ē pctm̄. scz pctm̄ culpe. pctm̄ pene. z pctm̄ dam
 ni. z huic triplici pctō opponitur triplex bonum. scz. bonum honestū. bo
 nū delectabile. z bonū vtile. quia pctō culpe opponitur bonum honestū.
 z peccato pene opponitur bonum delectabile. z pctō damni opponitur
 bonum vtile. z de tali triplici bono habet p̄mo ethicoz

¶ Tercio notādum. q̄ malum d̄ vtile dupl̄r. p̄mo p̄p̄t ei⁹ consideratiō.

Summula Raymundi

nem. qz dū malū confideratur. tūc bonū in eo citi⁹ eligi⁹ qz duo opposita iuxta se posita magis elucescunt. Secūdo malū est vtile ad ordinatiōem. qz bñ ordinat. qz ordinat qz punit iniusticiā diaboli in inferno.

Quarto notādū. in lra dī qz null⁹ dī audire cōfessionē sue ancille vel sue amasie si ipa possz hēre alibi p̄fessore. tñ illo n̄ obstāte si h̄ fieri qz absolueret eā absolutio s̄arzi. ad illd̄ dictū solū cōsultū. qz qz h̄ non fiat ē vtile pp̄t h̄. qz ipa p̄fiteret sine recūdiāte erubescētia. qd̄ non dī fieri.

Ultimo notādū. multi s̄casus in quib⁹ homo non tenetur p̄po sacerdoti cōfiteri. Primo tpe necessitat. vt in articulo mortis. qz vt sic hō po test cōfiteri vt supra dictum est. Secūdo tpe peregrinationis. qz pegrin⁹ ad quēcumqz locum venerit p̄t petere absolutōem si cōfiteatur. Mercio quādo hōies sunt obcessi in aliqua ciuitate. vel quādo quis intrat iustū bellū. vel quāvadit p̄ mercemonijs. quia isti non p̄nt hēre pp̄rium sacerdotem. igit̄ p̄nt alij cōfiteri. Quarto: si sacerdos non sit ver⁹ pastor: s̄ for⁹ te symoniace est adeptus. Quinto. si sacerdos ē suspēsus ab officio. Sexto. si sacerdos ēt excoīcat⁹. Septimo quā sacerdos cōmittit luxuriā cū aliq̄ m̄liere. tūc illā p̄sonā n̄ dī absolueren⁹ tal⁹ dī illi p̄fiteri. R̄ dī: qz si tal⁹ p̄fiteret illi nullā h̄ret erubescētia q̄ ē maria ps̄ p̄nic: q̄ tal⁹ dī p̄fiteri alio ri: Octauo. si aliq̄ p̄sona p̄sumpserit d̄ sacerdotē qz forte eā affectarz in h̄ cāu etiā non tenet p̄po sacerdoti p̄fiteri. s̄ dī petere licētā qz ap̄d aliū sacerdotē p̄fiteat pp̄t hoc ne illd̄ qd̄ dā in medicinā det̄ in periculū.

i. crimina p̄fiteris tua

Dum tua peccata dicis confessio qz sit
plena nos raymundus

Integra consulimus festina frequens et amara
i. partita confitearis

Integra qz non sit diuisa simul scitearis
i. oīe pctm̄ i. omittas s̄ ē factū s̄ hōies

Omne scelus. nil abscondas. quo tpe. per quos
i. fecisti pctm̄ fecisti in q̄ loco cū q̄ p̄sona fecisti

Egeris hoc quotiens vbi cum quo quō quare
s̄ cōfessio i. pctm̄ p̄petratū

Si sit amara scelus factum qz non iteretur
s̄ p̄fessio veloz i. decesseris

Sit et festina quia nescis quādo morieris
augmētā i. cū p̄nia pigre p̄niam

Creuit et peccatū cum pena. tardius illam
crudelior i. ad

Si facis. et gravior venerit conuersio christū
s̄ d̄ vita gr̄e p̄ueniat i. hora mort̄ p̄cia maculata

Proiciens si te rapit hora nouissima tunc mens
tormentoz loc⁹ pena i. pp̄t quā cām

Detrahit ad loca qui tuus est dolor. vnde morandum

Nil tibi quin fueris festinus ad hanc faciendam
 p̄fessio .i. sedula s̄ pctm̄ p̄fessione
Ista frequens tibi sit. quia dum cadis hanc iterando
 p̄ p̄niam .i. a sacra cōmunionē
Surgis atq; nouus humo sis a corpore ch̄risti
 .i. in dictamine

Te scelus enorme compellit iudicioq;
 p̄fessoris .i. cogoris .i. in egressu eccl̄ie
Desbyteri stabis arceris limine templi
 tā diu recōciliatōis cōplere .i. pctā m̄bata
Donec eat tempus quo fuit digne probra lapsa
 s̄ r̄ confesso: sit

Accusans munda directa sit et manifesta
 s̄ confessio distribuēs

Et sit discreta discernens pura morosa
 s̄ ex q̄ hō cecidit p̄ supbiā .i. i fide

Sit simplex humilis confessio plena fidelis

Cum ista pte ponit quosdā casus ob̄nuandos in p̄fessione dicens. nos
 p̄sumimus q̄ quādo aliq̄s p̄fiteat̄ sua peccata clerico. q̄ talis p̄fessio d̄z eē
 integra festina. si frequēs et amara. sit integra ita q̄ nihil p̄mittat̄ et̄ sit ab
 scōndita. sc̄ypt nō reuelat̄ p̄ p̄fessōrē etiā exp̄mat̄ quo tpe fuit sacruz tale
 pctm̄. Etiā p̄ quos q̄tensz in quo loco. r̄ cū quo. quare r̄ quō. Et ip̄a et̄
 sit amara. sic q̄ pctm̄ p̄fessum non reiteret̄. Et sic etiā festina. q̄ nulli no
 ta est hora mortis. Et etiā in mora crescit pctm̄. r̄ eodē mō crescit pena
 r̄ sic aggrauat̄. q̄ oportz eū aliquoties corpus ch̄ri omittere. r̄ si illo mō
 mori hō trahit ad locū p̄petui doloris. r̄ etiā p̄fessio sit frequēs illo mō q̄
 statim quādo hō cadit p̄ pctm̄ q̄ surgat per p̄niam. r̄ non manet in pctō
 enormi. r̄ h̄ om̄ino repellit hōiem a cōmunionē ch̄ri. Etiā p̄fessio d̄z esse
 integra festina accusans nuda directa r̄ manifesta. S̄it d̄z eē secreta dis
 cernens pura r̄ morosa.

Notandū primo. l̄ra d̄t d̄ conditionib; requisit̄ ad p̄fessionē. Prima ē
 q̄ p̄fessio d̄z eē integra sic q̄ p̄ni fatetur om̄ia sua pctā. q̄ talis cōfessio nō
 est integra quādo aliquis diuidit eā cōfitebō vni sacerdoti vñā p̄tēz alte
 ri aliā p̄tē. p̄pter erubescēntiam. Secōdo requirit̄ ad p̄fessionē q̄ sit festina.
 id est velox. r̄ hoc plurib; de causis. Primo ne hō morte p̄ueniat. quia ni
 hil certius morte. r̄ nihil incertū hora mortis. Un̄ in euāgelio d̄r. vigilas
 tez orate quia nescitis diem neq; horā. Item ex alio. q̄ nescitis q̄ hora
 dñs vester vēturus sit. Ex̄eplū legit̄ d̄ quodā sancto q̄ illi reuelatū fuit
 q̄ anima alicui eēt dānata. ille dixit ad aiam. Ach q̄re neglexisti tps̄ mi
 scōdie. ita ridit Ach null; fuit q̄ p̄posuit corrigere vitā sicut iā hōies faciūt
 fideles. Secōdo confessio debet esse festina ideo. quia ex dilatōe peccati et
 culpe crescit dilatatio pene. Ex̄eplū hō ex̄ercens synū actū supbie stas

Summa Raymundi

tim assumit irāz inuidiā. cēhs. Tercio p̄fessio d̄z esse festina. iōt̄ homo n̄
nimū tardaret̄ in pctō p̄seueraret. tunc tarde vel forte nunq̄ ad miam
dei conuerteret̄. q̄ consueta derelinquere est difficile. Quarto d̄z eē ses
stina ideo. q̄ tpe sanitatis r facultatis hō tenet̄ confiteri. vñ sc̄tus Aug⁹.
Illic em̄ reperitur intentio mentis vbi stat̄is dolor. mō in extremis pe
nitētia ē difficilis. vt supra v̄sum ē. q̄ tūc non solū vñ memb̄ patitur
q̄ om̄ia membra simul. r hō p̄uent̄ tali dolore non multū recordatur
d̄ p̄nia. vñ d̄ bt̄s Aug⁹. p̄nia sera raro est̄. r si est̄ vā nō est̄ sera. Quin
to debet esse festina. i. d̄z fieri in tpe iuuet̄uris. Vñ quintuplex est̄ etas
hōis: sc̄z. puericia. adoleſcentia. iuuent̄. r senect̄. mō ad p̄positū
hō debet penitere in q̄ttuor etatib⁹ p̄mis sed qui penitet in q̄nta etate est
filius illi qui h̄z q̄ttuor bonas naues r̄vā malā. r h̄z bona mercimonia r
mittit illa deferre p̄ mare. mō si ille accipit malā nauim r imponit merc̄
monia suaz mittit stare illas q̄ttuor naues bonas ocioſas ille om̄ino d̄
fatuus. q̄ tunc mercimon: a cuz mala nauī s̄bmergunt̄. Sic s̄t̄r ille d̄
fatuus q̄ p̄trāsit illas q̄ttuor etates sine p̄nia. r p̄mo in q̄nta etate incipit
penitere. Item notādum q̄ t̄cio ad p̄fessionem requirit̄ q̄ sit amara sic
q̄ hō p̄terita deplāgat cū cordis amaritudine. vlt̄er⁹ cum p̄posito nū
q̄ n̄tēdit ea cōmittere. q̄ si h̄z p̄positū resūmēdi pctm̄ tunc nō ēv̄r⁹ pe
nitens. sed d̄z berisō: p̄nie. r h̄z p̄fessio d̄z eē amara sic q̄ non reueret̄ ipm̄
pctm̄ p̄fessum. Quarto requirit̄ ad p̄fessionē q̄ d̄z eē frequas. quia quoti
ens labit̄ p̄ pctā totiens resugere d̄z p̄ p̄niam. r p̄ncipalr̄ de pctō mortali.
Item q̄nto req̄ritur ad p̄fessionē q̄ d̄z eē accusans. q̄ in p̄fessōe hō d̄z
se accusare non excusare. sicut faciūt aliqui q̄ in cōfessione culpāt alios
hōies: dicunt se hoc pctm̄ fecisse p̄ suggestionē diabolicā r p̄ inductōem
alteri⁹. r hec non est̄ vā cōfessio. q̄ qui d̄z se accusare se excusat. vñ sapiēs
p̄mo facit p̄fessionē generale in signū illius q̄ p̄mo seipm̄ accusat. T̄ter
terro ad p̄fessionē requirit̄ q̄ d̄z eē nuda. i. manifestare hō totalr̄ cor suū
effundat sicut aquā. vñ Psalmista. effunde cor tuū sicut aquā. Et dicit
notāt̄r (sicut aquā) r non sicut lac vel vinum vel oleū. rō est̄ q̄ lac vinum
r oleū relinquunt post se colorē. odorē. r saporē. sed hoc non facit aq̄. Sic
etiā p̄fitens d̄z effundere cor suū sicut aquā r non sicut lac qd̄ relinquit
post se colorē. nec sicut oleum quod relinquit post se odorē. nec sicut vi
num quod relinquit post se saporē. Vñ sciendū: color tūc manet in cō
fessione q̄n pctō: d̄z pctāz occasiones pcti omittit. i. cās q̄re talia peccata
p̄petrata s̄t̄ vel q̄ intentione. Odor aut̄ tunc manet in p̄fessione quādo
quis cōfitetur pctā suaz omittit scādala acta circa talia pctā. q̄ peccans
multip̄r cōmittit scādala. p̄mo ad sui p̄sonā. quia tunc p̄mior reddi
ad peccandum. Secdo cōmittit scandalum quo ad p̄sonaz cum eo com
mittentem peccatum. Tercio committit scandalum quo ad homines q̄
vident̄ vel audiunt. quia tunc tales etiam mouentur ad peccādūz. mō
do quando aliquis omittit illa scādala r sola peccata confitei. tunc ibi
manet odor in cōfessione. Sapor etiam manet in confessione. vñ tūc sa
por dicitur manere in p̄fessione quando quis cōfitetur peccata r diutur
nitatem peccati emittit. Itē septimo requirit̄ q̄ p̄fessio debet eē directā

Non sciendum quod duplex est confessio. quebā ē directa et quebā indirecta et non hāc. Directa confessio est quādo quis confitetur p seipm. Indirecta aut est quādo quis confitetur p alium. Octavo ultimo requiritur. q cōfessio sit secreta. Sed circa illud dubitatur. nam diceret quis tamen etiā dictum est q debet esse manifesta: quō ergo simul possunt stare duo op postea. scz secretum et manifestum. Respondetur q sic debet intelligi. cōfessio debet esse manifesta quo ad eradicatōem intētionis. et non debz eē sophistica. quia nudis et eradicatis vbiis confitens debet sua peccata expōmere. et confessio dzeē secreta et non clamorosa quo ad plātoem vboꝝ. qz null' dꝝ clamare qñvult p̄fiteri.

^{s̄ p̄ntes} ^{iteꝝ} ^{pectā} ^{p̄fiteri}
Ni casus tibi dant tua rursus probra fateri
^{inceptus} ^{p̄fessor} ^{pprii} ^{sacerdotis}

Si tuus indoctus est p̄sbyter. eius adibis

^{.i. licētia} ^{sacerdotē} ^{exp̄tor} ^{pprio} ^{sacerdote}
Consensu reliquum qui sit sapientior illo

^{s̄ p̄p̄i} ^{sacerdos} ^{scz} ^{ep̄m} ^{vel} ^{aliū} ^{plātū}

Si non consentit maiorem querere super se

^{p̄ p̄ctis} ^{p̄fessis} ^{refutat} ^{iteꝝ} ^{p̄fiteat}

Quiqz fati facere spernit rursus fateatur

^{pectm̄} ^{s̄ q̄ nō} ^{spectat} ^{ad} ^{simplicē} ^{sacerdotē}

Si scelus enoz me fuerit tunc altior illud

^{p̄niam} ^{iponat} ^{.i.} ^{p̄ h̄m̄ōi} ^{ḡndi} ^{pectō}

Audiat. et penam dicat pro crimine dignam

^{.i. cū} ^{volūate} ^{pectm̄} ^{reiterādi}

Inqz voluntate peccandi qui remanebit

^{s̄ p̄us} ^{rursus}

Confessus quod erat iterato confiteatur

^{enoz} ^{meviciū} ^{grauā} ^{p̄niam} ^{exigit}

Prauum peccatum pravam penamqz requirit

^{.i. in} ^{agone} ^{s̄ h̄ōibꝝ} ^{iponere} ^{p̄niam}

Aporis in articulo positus infigere penam

^{s̄ tu} ^{p̄fessor} ^{pectis} ^{dēntas} ^{s̄ illis} ^{faciēdbꝝ}

Noli pro viciis. tamen ostendas quid sit agendum

^{.i. sam} ^{efficiant} ^{egrꝝ} ^{si} ^{moriunt} ^{eorꝝ}

Sit. si conualeant his subueniant et amici

^{deuora} ^{hūiles} ^{ekyna} ^{corp̄m} ^{castigatio}

Adilla. pces. dona. ieiunia quattuor ista

^{redimūt} ^{.i. purgatorū}

Absoluunt animas quas purgans detinet ignis

Chic magister ponit quosbā casus in quibus hō p̄ctā p̄us p̄fessa tenet

sedario p̄fiteri dicēs. q̄ p̄ oꝝ hōieꝝ iterato p̄fiteri qñ p̄p̄i p̄sbyr est ignarꝝ

Summula Raymundi

et indoctus. tunc dicitur transire ad alium magis scientem. sic quod hoc fiat cum licentia proprii plebani. et si ipse non dederit tibi licentiam. tunc potes capere licentiam a superioribus sicut qui spernit penitentiam iniunctam sibi pro peccatis suis talis dicitur illa peccata rursum committere. et etiam ille qui fuit in voluntate suapropter vellet iterare ille illa peccata iterato dicitur peccati. Subdit quod in articulo mortis alicuius infirmi nullus presbyter dicitur illi penitentiam imponere. sed potest illi dicere quod agere debeat si commo- ualuerit. et poterit illi dicere quod si veniat de illo morbo quod veniat ad ipsum. Subdit quod illa quattuor. missa. peces. elemosyna. et ieiunia absoluunt aias de

Primo notandum. quod in quatuor casibus aliis potest iterare peccatum (purgatorio. onem. primo si proprius sacerdos est ignarus. Secundo si proprius sacerdos non habuerit auctoritatem. Tercio si iterum proponit peccare. Quarto si diuidit peccatum neminem. Quinto si penitentiam sibi iniunctam non seruauit.

Secundo notandum quod triplex est peccatum. scilicet in deum. in proximum. et in semetipsum. ista tria peccata habent tria opera satisfactionis. sicut sunt orationes: elemosynae et ieiunia. quod qui peccat in deum potest satisfacere per orationes. quod per orationes aliquis reconciliatur deo. Sed qui peccat in proximum potest satisfacere per elemosynas danda eas pauperibus et proximo suo. Sed qui peccat in semetipsum potest satisfacere per ieiunia et macerationem corporis. sic eodem modo in penitentia tria occurrunt. Primo culpa deletur. secundo gratia diuina infunditur: tertio peccata remittuntur. et sic in tribus correspondent tria opera satisfactionis. scilicet elemosyna. oratio. et ieiunium. nam delectio omni culpe corrumpit orationem. oratio fit ad delectationem culpam. sed in fusiōe gratie corrumpit elemosyna: sed remissione peccati corrumpit ieiunium et corporis maceratio.

Tercio notandum. licet dicitur quod illa quattuor. missa. peces. et elemosyna. valent ad satisfactionem. Pro quo notandum quod satisfactio est triplex. quodammodo est propria et voluntaria quodammodo voluntaria tamen. et quedam propria et non voluntaria. Satisfactio propria et voluntaria simul est ista quam facimus in penitentia pro peccatis nostris. nam dicitur propria quia pro nobismet ipsis fit. Et dicitur voluntaria quia homo voluntarie facit eam. Secunda est voluntaria et non propria. et est illa quam nos facimus pro redemptione animae in purgatorio ex necessitate: quia aie ex necessitate in purgatorio iurant suffragiis amicorum christifidelium. et sic est voluntaria et non propria. quia homo voluntarie facit. sed non pro semetipso. et sic non est propria. Tercia est propria et non voluntaria. et est illa quam anime faciunt in purgatorio ex necessitate. et dicitur propria quia pro peccatis propriis sustinent. sed non est voluntaria. quia cum velle eorum esset tunc libentius ipsam non vellent habere. **T**ercia nota. licet dicitur quod bona seu elemosynae orationes et ieiunia valent pro redemptione animae in purgatorio ex necessitate. Pro quo notandum. quod omnia peccata mundi reducuntur ad tria. scilicet ad superbiam. auariciam et luxuriam. unde Iohannes in canonica sic inquit. omne enim peccatum aut est concupiscentia oculorum aut superbia vite. Concupiscentia carnis est luxuria. et ad illam reducitur gula. sed concupiscentia oculorum est auaricia ad quam reducitur accidia. Tercium peccatum est superbia vite. ad quam reducitur iracundia et inuidia. sed dicitur in tribus modis possumus satisfacere per tria opera satisfactionis. scilicet per ieiunium. orationes. elemosynam. quod per orationem satisfacimus peccato superbiae. sed per elemosynam satisfacimus peccato auaricie. sed danda ipsis pauperibus. sed per ieiunium satisfacimus peccato luxurie et ex necessitate gulae. modo ad propositum si aie seruolente his tribus peccatis tunc bonum est ut seruiamus eis his tribus. scilicet oratione. elemosyna: et ieiunio ut citius liberentur a purgatorio. quia in quantum plus impedimur eis suffragia tanto

citius liberatur de penis purgatorij. Dñi misericordiam quã facim⁹ magis in
digentibus plus ē ponderanda q̄ illa q̄ facimus istis qui tm̄ non indi
gent. Dñi Psal. bt̄tis vir qui intelligit sup egenū paup̄em. Dñi sciēdum
q̄ ille d̄r paup̄ qui seipm̄ iuuare non p̄ficūt sunt aīe in purgatorio. Ille
enī nullo mō p̄nt seip̄as iuuare d̄ pena eay nisi ueniente uoluntate di. S
eis magis faciendū ē iuuamē d̄ amicis suis d̄ bonis que miserunt h̄.

i. secreta manifestat p̄cā

Presbyter occulta non prodar crimina plebis

s̄ p̄cā manifestauerit. p̄uaf̄ diuino officio

Que si prodiderit spoliatur ordine sacro

p̄nia. i. delicti

In populo pena peccati sic moderetur

nimis pay

pctō quāt s̄ p̄ctm̄

Ne nimis aut nimīū pro crimine sortiant istum

sar̄ ē

i. itez dicas

Sufficite vnqz replices confessa nisi sis

s̄ p̄ctm̄

i. resumptio p̄cti

Lapsus in hoc iterum tunc hac replicatio penam

s̄ p̄cti

sc̄z i. p̄fitēdo

Addit et culpam. dū mutas p̄sbyterum tunc

repies

gr̄am p̄cōz

s̄ eadē p̄cā

Inuenies ueniam scelerū rotū replicando

Hic auto: ponit alia documēta dicens. nullus sacerdos p̄t publicare
secreta p̄cā hoīm. et quicunqz hoc fecerit ē puand⁹ officio et dignitate sa
cerdotali. Subdit etiā q̄ p̄nia q̄ ē hoīb⁹ inuigēda p̄ p̄ctis dz esse modera
ta sic q̄ penitens non nimīū aggrauet nec er̄ nimīū alleuiat. Subdit d̄
cens sufficite q̄ semel p̄fiter̄ sua p̄cā et non replicet ea i aliq̄ confessione n̄
si perpetrasset iterato. sed quando aliquis replicet eadē p̄cā que p̄us cō
fessus est tunc erit e. maior ueniat hoc ē uerum si cōfitem⁹ hoc fecerit ex
nimia cura timens aliqua p̄cā negligere.

¶ Primo notandū. littera innuit q̄ confessio non ē reuelāda. Rō hui⁹
multiplex. Primo rōne honestatis. Sc̄do rōne n̄citat̄. Tercio rōe utri
litis. Primo rōne honestatis. que puenit ex pte p̄fessoris. qz hoc ē ho
nestū in hoīe q̄ ip̄e celat que debēt secete seruari. qz non honest⁹ d̄ q̄ re
uelat non reuelanda. Sc̄do. p̄fessio non est reuelanda cā n̄citat̄. qz illa
est necessitas obligat oīs. nam quilibet sacerdos tenet et obligat celare cō
fessio n̄ sibi factā. Tercio p̄fessio non est reuelāda cā uilitat̄. nā uilitas
est talis q̄ eo magis est dilectio et p̄mptiores sunt ad p̄fitēdū. qz q̄s hoīm
uellet p̄fiteri si confessio eius manifestaret. q̄si diceret nullus ē q̄ sacerdos
non p̄ reuelare p̄fessionē. qz dat hoīb⁹ p̄mptitudo p̄fitēdi.

¶ Sc̄do notandū. dubitat si aliqs p̄fiteret aliqd̄ secretū qd̄ nō ēēt p̄ctm̄.
vtz sacerdos possit hoc reuelare. R̄ndet q̄ nō p̄p̄t duplicē cām. Primo
p̄p̄t remouere cām diffidētie. qz si sacerdos reuelaret tūc crederet diffidē
tia. Sc̄da cā ē p̄nitās reuelādi. qz ex reuelatōe redderet suspiciōsus.

Summa Raymundi

Tercio notandū si aliquis sacerdos citaret ad iudicē pro testimonio, tunc dubitat vtrū ibi posset detegere confessionē, vt si aliq̄ p̄miserat allicui q̄velit eū dicere in maritū & postea hoc negat, & q̄ ista p̄fiteat hoc sacerdos votū postmodū dū citat ad iudicē & etiā sacerdos cui p̄fessa ē p̄ testimonio tunc ex illo iā querit vtrū sacerdos debet ibi detegere confessionē v̄l nō. Q̄ videt q̄ sic, q̄ si non detegeret in testimonio tūc fierz piur⁹, q̄ alie dicerz q̄ sciret, q̄ videt q̄ incurreret piurū qd̄ est magnū peccatū. R̄ndet per di-
 stinctōem, vel ergo iste sacerdos tm̄ scit p̄ confessionē, vel non, si p̄mo mō, tunc nullo mō debet reuelare. Et rō est, q̄ sigillū confessionis nullo d̄z in-
 fringi qd̄ tm̄ fieret si reuelaret. Si aut̄ non tm̄ scit p̄ confessionē, h̄ ē duplici vel ergo scit ante confessionē, vel post confessionē, si scit an̄ & postea in confes-
 sione, tūc illa obstruit ei os sic q̄ postea hoc nō potest manifestare. Si aut̄ scit post confessionē tūc ipe tpe nēcitat̄ p̄ detegere. Alij aut̄ dicūt simplr̄ oppo-
 sitū licet sacerdos scit ante confessionē vel post tm̄ nunq̄ debet reuelare. Et tūc qm̄ arguit q̄ ipe fiat piurus, ibi dicūt q̄ non, q̄ ipe scit hoc sicut d̄z & non sicut hō: modo deus noluit prodere pct̄ā hoim̄, sic nec ipe sacerdos p̄dere d̄z. Qm̄ tunc d̄z q̄ falsum iurat, R̄ndet q̄ ipse iurat se hoc nescire inq̄ntum homo, & sic ipe nescit, p̄ quo iurat, idō piurus non redditur s̄z scit hoc tanq̄ vicarius dei, & ḡ reuelare non tenet.

Quarto notandū, si aliq̄s p̄fessor p̄ciperet pct̄ā nocens toti cōmuni-
 tati, sc̄z q̄ aliq̄s p̄fiteret q̄vellet s̄buertere cast̄z claustr̄ vel eccl̄iaz v̄l vel-
 let tradere ciuitatē vel vellet incurrere heresim, tūc videt q̄ ille talē casuz
 possit reuelare, q̄ cōe bonū est plus tenendū q̄ bonū paucoꝝ. R̄ndetur
 q̄ lucite hoc peccatū nō est manifestandū, sed posset dicere sup̄iorib⁹ q̄
 vigilarent sup̄ gregē vel ciuitatē, &c. ne damnū incurreret, tm̄ d̄z obticere
 p̄sonā nec illo mō p̄ferre v̄b̄at sic deueniant ad noticiā p̄fone, q̄ als tal
 p̄sona periculū mor̄z incurreret, & sic p̄fessor fieret irregularis.

Ultimo notandū p̄ modū dubij si aliq̄s p̄fitens eēt heretic⁹ vtrū sa-
 cerdos deberet reuelare ipm̄: R̄ndetur sub distinctōe, q̄ v̄l iste acceptat⁹
 est heresim vel est inclinatus ad heresim, si solū inclinat⁹ ē ad heresim tūc
 sacerdos d̄z tacere eū auertere s̄m posse. S̄z si acceptat⁹ ē sic q̄ eū auer-
 tere non p̄t, tunc ipe p̄t dicere diocesano q̄ vigilat sup̄ gregē suū, & tūc ipe
 diocesan⁹ vigilare d̄z inq̄rere hereticos ne s̄buertūt ppl̄m.

genitrix s̄ mulieri
Si puerum mater oppressum repperit illi
 reddat deo s̄ talis mulier

Consule q̄ faciat domino satis, dubium si
 .i. euētū securi⁹ peniteat, s̄ euētū

Q̄salum p̄tendat est tutius vt luat istum
 imponedo s̄ mulieri

Iniungedo tamen sibi penam, parce si audea
 s̄ mulier cōm̄sit .i. secretū

Talis adulterium si fecit non manifestum
 .i. sp̄reta, s̄ suo .i. nō faciat publicā p̄niam

De suspecta viro sic non luat hoc manifeste

scz sui mariti ^{sc adulteriū}
 Quis post mortem luat illud sufficienter
 mulieres ^{.i. adimplere tps pnie}

Patrone iuuenes possunt explere carenas
 in mansionib⁹ ^{sc mulieres}

In domibus propriis licet he non egredientur
 talē pniā vel sitem agāt

Ieiunant orant iaceant in stramina nudis
 .i. trāscant ^{.i. silicijs indute}

Precedant pedibus et vadant siliciate
 pter illos labores

Preterea plures sunt emendando labores
 sc laborib⁹ ^{sc mulierib⁹} ^{sc mod⁹ penitēdi}

Istis vtantur est his via talis honesta

¶ Hic ponit alios casus de pnia dicens. si aliq̄ mulier iuenerit pueri oppo-
 pressum iuxta se. isti mulieri iniungēda est penitētia vt satisfaciat p oppo-
 pressione pueri. sicut etiam fit dubiū vtrum ille puer est oppressus vel sit
 mortuus morte naturali. semp̄ tamen tutius ē q̄ agat penitētia. Sub
 bir consequenter. si aliqua mulier comisit adulteriū secreta: tūc illi mulie-
 ri iniungēda est penitētia occulta. sed post mortē mariti sui d̄z portat
 re dignum onus penitētie. Item subdit q̄ iuuenes matrone pnt care-
 nas adimplere in domibus proprijs. z licet he non egrediant̄ de domo des-
 bent tamē ieiunare in panet aqua z in straminibus iacere. z nudis pedi-
 bus ambulare z multos alios labores facere.

¶ Primo notandū. q̄ licet mulier dubiū habeat d̄ oppressione pueri tñ
 nihilominus illi iniungēda est penitētia ppter cautēdem. qz i duob⁹ du-
 bijs semp̄ tutior via est eligenda. z etiam penitētia illi iniuncta iuuat cō-
 ōntum ad t̄palia bona si p ipam ille puer non ē oppressus.

¶ Secūdo notandū. q̄ mulieri p adulterio non ē iniungēda publice pe-
 nitētia. z hoc est vey si adulteriū non sit manifestū. sed tñ post mortem
 mariti sui legitimi p̄t illi iniungi penitētia publica. Et rō ē. qz ex publica
 pnia marit⁹ ei⁹ posset eā cognoscere eē adulterā qd̄ eēt malū.

¶ Tertio notandū. q̄ iuuenes mulieres possunt adimplere carenas in
 proprijs mansionibus. scz ieiunando. orando. in straminib⁹ dormiēdo. ma-
 dis pedib⁹ ambulādo. silicia induendo. z similia faciendo. sed non debēt
 transire ad partes faciendo peregrinatōes. qz si peregrinatōes in longin-
 quas partes facerent. tunc plura possunt eis puenire. sic q̄ pnt defrauda-
 ri p viros ad actum luxurie exercendum z sic d̄ alijs malis. ideo non debz
 eis iniungere peregrinatōes facere.

infirm⁹ ^{mulier}
 Eger parruriens et pregnans femina nullum
 sc pnie ^{dei}

Portat omnia quia lex et gratia subleuat illud

Folio. ccccix.

^{s^c mulierib⁹} ^{s^c mulieres} aliq⁹ g⁹uamie

Non est posita lex sine ergo sine lege

^{s^c vel i ieiunio} ^{.i. iacēs i puerpio}

In feriis sextis edat oua puer pa queuis

^{.i. oprunū sic} ^{.i. ifirmis .i. egenis}

Quando necesse subest vt in egris paupibus ve

^{s^c hoiem multi} ^{s^c homo}

Nū si plures occidant quilibet horum

^{.i. vnanimē} ^{.i. ifector}

Hoc luat insolidū quia quilibet est homicida

^{.i. patiē} ^{s^c idē ad occidēdū}

Quod luit occisor luat hoc qui consiliū m dat

^{s^c aliq⁹} ^{s^c hoibus}

Virgo si rapitur a pluribus et violenter

^{s^c ex ist⁹ carnalr} ^{.i. emēdat}

Vnus cognoscat causa quiuis conluat illud

^{s^c fistibus}

Sic est de reliquis in casibus omnibus istis

Hic ponit alia documēta dicēs. q⁹ infirmus hō r mlier pturiens sue impregnata nullū onus ieiunij habet. q⁹ tales in his casib⁹ absoluit a lege. Subdit q⁹ talis mulier p⁹ in sextis feriis oua r lacticia comedere e in cā nccitat⁹ paupes r infirm⁹ hoc etiā possunt comedere. Subdit si plures hoies inficiūt vnū tūc quilibet ho⁹ tenet agere pniam r luere huc r deplāgere illud pctm. q⁹ qlibet illo⁹ ē homicida. r sicut occisor punit sic e ille qui p⁹buit consiliū ad hoc vel auxiliū. Subdit si aliq⁹ vgo fuerit rapta a plurib⁹ r ab vno solo carnaliter cognita. tunc quilibet illo⁹ tenet agere pniam r deplāgere illd pctm. Et sic intelligit in fistib⁹ casibus.

Primo notādū. sicut l⁹fa innuit tūc plura sunt genera hoim que non obligant ad ieiunū. Dñ sciendū. q⁹ ieiunū tripl⁹ soluit. Primo q⁹ ad nutrimentū. Secdo quo ad eēntiā. Tercio q⁹ ad nutrimentū r eēntiā. Quartum ad nutrimentū tunc isti soluiunt qui pueniunt tps debitū pmedēdi vel qui nimis delicate preparāt cibaria vel qui magnū sollicitudinē vēteris hnt. Sed illi soluiunt ieiunū qntū ad essentiā q⁹ postq⁹ comedere incēperūt surgūt d mensa ad aliqd tps r postea redeunt r itez comedere re incipiūt sicut. r hoc facere pnt hui⁹ r ancille q⁹ non sunt sui iur⁹. Sed q⁹ ad vtrūq⁹ soluit qñ q⁹ sine nccitate cōmedit. rē.

Secdo notandū p modū dubij. vtrum illi soluit ieiunū q⁹ comedunt ficay vel herbas. Rōdet q⁹ aliquis comedit pfectū dupl⁹. Primo causa rehuatōis nature. Secdo causa voracitatis. pmo modo admitit. quia sic ieiunū non soluit dūmodo saltē moderatim sumitur. sz secdo mō soluit ieiunium. q⁹ comedunt ea cōmuniter hoies vt magis valent bibere vel vt potus reddat eis magis sapidus.

Tercio notādū p modū dubij. vtrum isti potatores q⁹ bibūt mane aū

p̄bābū, etiā solūit ieiunū. R̄ndet q̄ si talis potator a iuuetute sic p̄suet
 uit facere: nō cōmodose dimittere possit. sic q̄ si dimitteret timeret ca
 dere in infirmitate. tūc tali bñ admittit vñ⁹ haust⁹. & dicit doctores iur⁹
 q̄ solū debet eē vñ⁹ haust⁹ aq̄. S̄z tñ sec⁹ ē d̄ ist⁹ q̄ nō p̄suetur sic facere.
 n̄ iuuetute sua: nā tales nō solūit ieiunū q̄tēscūq̄ bibunt añ p̄ndium.
Quarto notābū. s̄z a d̄t si plures occidant vñū: tūc q̄liq̄et illoz tenet sa
 tisfacere. Pro q̄ sc̄idū q̄ homicidiū ē duplex. sc̄z. corp̄ale & sp̄uale. Corp̄ale
 ē homicidiū ē duplex. q̄ddā a lingua: q̄ddū a facto. Homicidiū a lingua
 fit triplr. sc̄z. p̄cepto. p̄silio. & defensiōe. Precepto sic p̄lat⁹ fuit homicida
 x̄pi. q̄ p̄cepit crucifigere. Locilio sic iudei fuerit homicide. q̄ manifestu
 p̄siliū dedit ad crucifigēdū x̄pm. Tercio p̄tingit ex defensiōe. vt si aliq̄s
 vellet interficere illū cū q̄ trāsiret posses h̄ auerteret nō faceret tunc eris
 homicida: q̄ nō impedisti qd̄ bñ impedire potuisti. Sed ex facto aliq̄s
 d̄t homicida q̄tuor mōis. Primo p̄p̄ iusticiaz. sicut iudex d̄t homicida
 q̄n̄ p̄p̄ delictū iudicat aliq̄e ad mortē. & h̄ homicidiū fit sine p̄ccō. sed tū
 nihilomin⁹ incurrit irregularitāte. Secdo it̄ cā n̄citat⁹. & illa ē duplex. q̄
 d̄t ē cuitabil⁹ & illa nō excusat aliq̄e ab homicidio. Alia ē cā n̄citat⁹ in
 cuitabil⁹ talis adhuc ē duplex. q̄ddā em̄ ē p̄p̄ p̄p̄iā p̄sonā defendēdāz.
 quedā em̄ est p̄pter res p̄ales defendēdas. si p̄mo mō sic excusat ab ho
 micidio. vt si aliq̄s trāsiret campos cui occurreret inimicus v̄l latro q̄ eū
 niteret interficere: ip̄c non posset euadere si tūc talis inimicū v̄l latronē
 interficeret non incurret homicidiū. q̄v̄m v̄i repellere h̄. S̄z aut̄ fit p̄
 p̄ter res p̄ales defendēdas tunc ip̄a nō excusat ab homicidio. vt si aliq̄s
 p̄transiret viam cyderet raptor: ē volens sibi auferre res p̄ales tunc iste si
 occideret raptorē nō excusat ab homicidio. Et rō est: q̄ p̄xim⁹ tuus plus
 diligendus est q̄ res p̄alis. attamē s̄m iuristas hoc fallit in vno cāu vt si
 aliq̄s intraret herēniūz remore eēt ab hominū p̄munionēz haberz for
 lum vñū panē. mō si aliq̄s vellet ab illo cape panē illū. tūc tal⁹ posset eū
 defendere tanq̄ p̄p̄iā p̄sonam. & si aliū interficeret excusaret ab homici
 dio. q̄ si panis reciperet ab eo sine defensiōe possz forte moufame qd̄ eēt
 magnū periculū. Tercii homicidiū ex facto ē casuale & ē duplex. quodo
 dam adheret reilicite. & sic adheret rei licite. quodā adheret rei illicite. &
 tale non excusat. Quartū homicidiū est a facto volūtario. & illd̄ nullo
 modo excusat. vt cū homo volūtariē deliberatōe p̄habita occiderz ali
 quem hominē: & hoc est graue peccatū. & aliq̄s faciens tale homicidiūz
 nisi magnā ageret p̄niam v̄sione dei eternaliter carebit. & hoc est rex de
 fideli homine. sed secus est si aliq̄s interficeret infidelē saracenū. turc
 cū. seu hereticū. S̄z homicidiū sp̄uale ē q̄duplex. quedā sit a corde. & est
 quādo aliq̄s odit p̄ximū suūz. Vñ d̄t scriptura. Qui odit p̄ximū su
 um homicida est. Secundū sit ex volūtate. vt quādo aliq̄s suffocat bo
 nam intentionem. & de quāto inuentio est melior de tāto d̄t p̄l⁹ homici
 da. Tercii sit quādo aliq̄s diffamat p̄ximū suūz v̄bis. Vñ d̄t dicit quī
 dam doctor. O q̄ horribile homicidiū quo proximus p̄ maledica pro
 ximi honore puatur. Quartū spirituale homicidiū fit ex facto quādo ali

Summula raymundi

quis in extrema necessitate nō pascit esurientē. Vñ brūs Hieronymus
si nō pavisti tpe nēditatis tūc occidisti illū q̄ morit fame.

pñijs

Bleuari

Nolumus a penis iniunctis exonerari

s̄ sc̄tā cruce.

.i. viā habeāt

cōpleāt

Signatus. donec iter rapiāt et reclināt illud

Pro se mittēdo reliquos. et eis sua dādo

Debilis atq; senex claudus cecus mulierq;

A cruce se redimant. ait hoc discretio prudens

Qui sancti iacobi vel petri limen adire

Noverit aut simile q̄ crux hec omnia tollit

Lopore si proprio votū sancte crucis implet

Solvitur omnibus his intrādo religionē

Nō compeccātes probas tua dum proba dicis

Morum cōfesso: cognoscat cōditōem

Et nō psonas. parat hoc penas graviores

Alt cum cōingibus affinibus ecclesiarum

Personis sanctis viduis et sanguine iunctis

Sed mater et pater frater soror excipiātur

¶ Hic autor determinat de penis cruce signatorū s̄m aliq̄s dicēs aliq̄e signatū cruce nō dz pnia illi iniuncta exonerari donec iter pegrinationis ad sc̄tā terrā rapuerit vel p se mittat aliq̄e dādo illi exp̄lase p̄mium labors qd̄ ip̄e exponeret si met iret. Subdit hō senex debilis. claud. cecus. z mulier debet se redimere a pegrinatōe mittēdo aliq̄e ad sc̄tā locū ip̄oz. Subdit si aliq̄s vult ire ad limina sc̄tōz icz ad sc̄tū Jaco b̄ū vel ad sc̄tū Petz vel ad aliq̄d aliud limē sc̄tōz ille ab oib⁹ his soluit si intraverit religionē. Subdit aliud documētū dicēs. si aliq̄s facit cōfessionē ille nō dz p̄dere secū p̄ccatē. sic q̄ diceret ille fuit mēd̄ cōpccās nōiando psonā nōie. s̄ dz notificare p̄fessoz p̄bitōem illi⁹ peccāt. qz tālis p̄bitio multotiens aggruat peccatū. vt si aliquis fecit incc̄sū cū ali

qua sibi non copulata matrimonialiter. vt cū sanguinea vel cū monia
li. Subdit vterius q ab illo dicitur excipiuntur pater mater. qz si filij pec
cant cum eis vel econuerso debet p di in pessione.

¶ Primo notādū q illi qui repetit crucē & voverūt ire ad scām frā vel
si sit eis hoc iniunctū pnia. tales tenent in ppa persona hoc votū. vel talē
pniam adimplere nisi obstaret rōnabile impedimētū. qz tūc ex licētia cō
fessoris pnt loco eoz alios mittere. & h̄ ēc p si illud impedimētū est ppetu
um. si at cēt trestitorū & nō diu durabile. tūc ipi dnt expectare donec illd
impedimētū cessauerit & tūc illā peregrinatōem met adimplere.

¶ Secōdo notādū. Ita dē q qui vult absolui a voto peregrinatōis p̄t absolui
ui per ingressum religionis Rō h̄m̄ p̄e qz meli⁹ ē penitere re p totū t̄p̄is
vite q̄ ad vñū annū. sed q intrat religionē cū t̄p̄e vite stāt in pnia. q̄ q̄s
bet soluti a voto peregrinatōis p ingressum religionis. qd̄ int̄dit l̄ra.

¶ Mercio notādū q aliquis faciens p̄fessionē non d̄z cōpeccatē manife
stare nisi p̄ditio sui cōpeccātis aggravat peccm̄. Vñ si aliq̄s facit incestus
cū sanguinea vel alia p̄sona cū q̄ fierent nuptie indebite. ibi p̄ditio com
peccātis aggravat peccm̄. & sic in tali casu p̄fites non d̄z alicuius nomen
exprimere simpliciter. sed solū conditionaliter. scz. dicat se fecisse peccm̄ cū
moniali. vel cū cōsanguinea sua. c̄c̄s̄.

¶ Ultimo notādū. ex quo hō satisfacere d̄z p̄ peccis suis: tūc sciēdū q bo
na sūt duplicia. qd̄a sunt simplr̄ mortua. qd̄a nō mortificāda. Bona sim
pl̄r̄ mortua sunt q̄ sūt in peccō mortali. qz hō ex̄ns in peccō mortali q̄uis
posuerit se ad mortis pericula. p̄t̄ r̄p̄m nō meret vitā etnā. S̄z dices
br̄is Aug⁹. & Boet̄ de solatōe p̄bie dicit q nullū malū manet impu
nitū & nullū bonū irremuneratū. & h̄ videt q hō in peccō ex̄ns faciens ali
qd̄ bonū opus meret aliqd̄. R̄s̄det q nullū bonū manet irremuneratū.
qz q̄uis illa bona nō p̄sunt illi p̄ vitā etnā t̄n̄ valēt illi ad impetrādū in
grām terrene sortis. i. p̄ bonis t̄galibus & p̄ minutōe t̄rene pene S̄z bo
na mortificāda sunt qn̄ aliquis est p̄fessus & facit bona opa. & al. quando
relabitur in peccm̄ tunc illa opera sunt mortificāda. quia per peccatum
mortificatur bona opa. & h̄mōi bona opera resurgunt quo ad vitā et̄ns
nā si peccm̄ dimiserit & penituerit. sed mortua simpliciter. nec p̄sunt nec
resurgunt quo ad vitā etnā.

Sacerdos indicādo peccm̄ scz p̄ p̄fessionē peccōris

Confessor nō mōstrādo scelus imo norādo

facetū p̄suetos

Est satis vrbānū solitos inquirere cursus

fo:amine .i. sp̄ntē

Ex antro trahere colubrem nimis est onerosum

ē cū discretōe in uestigāda peccā .i. auditor

Nō informator vicij tis sed speculator

.i. innocens dānate

Egros tu sanes sanos occidere noli

Summula Raymundi

venisset .i. peccatum
Sed non rasisset hominum scelus illud in usum
articulare esset
Scribere crudele nimis foret et viciosum
peccatum enorme scilicet sodomiticum
Hoc paucos homines quibus corrumpat absit
peccatum secundum ex scriptis secundum peccatoribus
Quod sit commune nimis est quod sit speciale
professore securus
Coram presbytero confunditur esset
secundo et eternaliter .i. iudicium
Quam coram mundo damnari iudice christo
secundo in presentia in futuro .i. peccata
Omne quod est quod erit tunc tua probra vi debet
secundo peccatores .i. dolor secundum dolor
Te grauis et grauior immo grauissimus illic
secundo peccatum .i. peccatum .i. recedat
Expectat nisi de facto citius respicias
secundo in tua conscientia secundum in facie
Atque tuis oculis sis qualiscumque videbis
secundo et gratia secundum pro nobis peccatoribus
Laus tibi sit christe qui tot tormenta subisti
¶ Hic auctor potest alia documenta dicere quod ipse professor in professione non debet
strare scelus peccatorum sed magis inquirere secundum debitum cursum .i. quod in professione debet
magis strigare confiteretur peccata sua peccata et huiusmodi factis euerbanum quod factis laboribus
et speret ex antro trahere sed magis debet esse spectatores auditores peccati quam informas
torvici. Deinde subdit dicere quod ipse confitetur debet oia sua peccata manifestare sacer
doti .i. tunc est confundi coram sacerdote quam coram omni populo in die iudicij .i. oia
quod est quod erat et quod erit tunc videbunt tua peccata .i. in die iudicij peccata vnicuique
manifestatur .i. ex propria conscientia det se iuste condemat .i. non respicias tutius de
tuo facto .i. post contritionem dimittit dominus peccata oia peccata sua .i. penitentia rema
nebit donec homo ea condigne luat huiusmodi seu in purgatorio. Subdit o christe
sit tibi laus et gloria quod tot tormenta subisti pro nobis peccatoribus .i. iuge nos pro tua
misericordia verum gaudis. ¶ Primo notandum quod sacerdos non debet indicare scelus
peccatoribus .i. huiusmodi vult quod professor non debet dicere peccata hominum .i. sed confitetur met debet confite
teri .i. sicut peccator peccauit peccata profecit .i. ita etiam ea ordinate confiteatur
pro populo .i. tunc peccator primo confiteatur de quibus sensibus .i. deinde de septem pec
catis mortalibus .i. sic de alijs secundum ordinem .i. ut patet in summa augustini de peni
tentijs .i. ibidem de prout hic in textu satis est ostensum quod graue est colubrem
seu serpentem trahere ex antro proprio .i. tunc sit strictus longum .i. ex quo elicitur
quod professor non debet monstrare peccata penitentis .i. sed magis debet inquirere illa

Summula Raymundi

que sunt fm cōem cursum. Etia ex istis vbi elicif q ipē sacerdos nō potest scire pctā consentiū in spēali. nisi pus ipē p̄fitear ipā pctā. et si tunc p̄fessor audit scelus p̄fidentiū. tunc debet hoc bene p̄siderare vt ipis penā p̄dignam p̄poy pctis iniungat. vltterius postq̄ ipē hō tacz dices se nō plura pctā p̄petraisse. tunc sacerdos potest licite dicere aliq̄ pctā querens nō p̄fite vtz fuit reus in istis peccatis. ita tamē q̄ ipemet ore suo p̄fiteat talia q̄ illi p̄fessor p̄dixit. qz ab remissionē pctōy req̄rit ous p̄fessio.

¶ Secō notandū. querit vtz homo teneat pctā venialia cōfiteri. Rōde tur quando homo dubitat de aliquo pctō an sit veniale vel mortale. tūc tenet p̄fiteri. vnde homo ad min⁹ semel in anno tenet p̄fiteri oia sua peccata simul tā venialia q̄ mortalia. Tē nota. q̄ pctā venialia multis modis delent. p̄mo p̄ generalem p̄fessionem post b̄monē. scōdo p̄ oīoem do minicam. tercio quādo hō pcutit se ad pectus cū cordis deuotōe. q̄rto p̄ p̄fessionē aque benedicte. q̄nto p̄ verā p̄ritōem. sexto p̄ b̄ndictōy epi. et. ¶ Tercio notandū. dubitatur vtrum peccata venialia puniant in inferno. Rōdet q̄ peccata venialia p se nō puniunt in inferno. sed p̄ accūs eo q̄ accūsaliū adiciunt et adherēt alijs pctis.

.i. pctā multa .i. luxurie
Rimina sunt plura carnis secreta. legentem
pturbet manifestare

Indoctū ne confundat ea scribere nolo
.i. gñal hoib⁹

Et quia cōmunis est omnibus iste libellus
.i. modo p̄ccādi simplicib⁹ reserare

Nolo vias turpes communibus hic aperire
intelligere vias merito

Scire tenentur eas licet omnis iure sacerdos
gnis hūani diabolus

Inuector carnis sathanas qz pluribus istam
pctis s̄ hō depmit maculas

Infecit maculis felix extorqueat istas
p̄fessor s̄ se talit

Inuestigato: caueat ne simplicitatem
hoim .i. ificiat hoim

Simpliciū frangat et corda fidelium ledat
.i. diuersas .i. spēs p̄tinet

Aultas luxuria radices protulit ex se
s̄ spēs .i. enucliare apte

Quas hic detegere formido tibi manifeste
.i. qdā fuit fm cursum nature naturā manifestare.

Quedā nature sunt quedā contra. reserare
pctōy modos .i. circūdet fragilē

Horū nolo vias scelus ne circūallat egrum

Summula Raymundi

Concedentibus autem: fecit mentem virtualem de peccato enormi. videlicet sodomitico. hic excusat se de peccato eorum peccatorum. Et potest diuidi in tres. primo facit quod dictum est. Secundo assignat causas que illa peccata non debent scribi diuulgari. dicens primo quod multa sunt peccata carnis occulta ne ista faciant confusionem lectoribus imperitis. tunc nolo ipsa scribere. quia iste libellus est conditus et visus omnino compositus. et nolo ipsas turpes vias luxurie assignare. tamen omnis sacerdos tenet istas vias scire. quia felix est illorum de penitentibus exquirere de quibus dicitur vicijs et maculis diabolicis. nam diabolus carnem inficit et cum sacerdos sic inuestigat de peccato de cauere non confundat simplicitatem simplicitatis hominum. et corda fidelium non confundat nec ledat. Unde luxuria multas habet species quas non audeo manifestare. quia quedam vicia luxurie sunt naturalia: et quedam contra naturam.

Quod notandum: quod autor specialiter intendit aliqua tractare de luxuria quod est peccatum mortale. et est inter omnia immundissimum. quia non solum maculat animam: immo maculat corpus. vnde ab ista luxuria multa mala trahuntur origine. ipsa enim luxuria est multum danosa. quia est delectatio momentanea amaritudo perpetua. per quam sensus debilitantur. intellectus obumbratur. propria caro confunditur. et tutum corpus destruitur.

Secundo notandum ex quo multe sunt species luxurie quas recitare periculosum esset. quia a tali recitatione simplices possunt trahere occasionem peccandi. et magister Raymundus omnes illas species renouit et omittit recitare nullum ponens tractatum speciale de eis vel partem principale sed incidet aliter in quibusdam metris docet modum in quem sacerdos debet se regere circa ista peccata in confessione: ut manifeste patet in littera. et inuicit in littera quedam distinctionem peccatorum illius luxurie. videlicet quedam sunt hominibus peccata naturalia. quedam contra naturam.

Tertio nota. magister in littera ponit vnum documentum. videlicet quod sacerdos a lege potest inuestigare talia peccata. sed tamen in tali inuestigatione non debet plane illa peccata betegere. ne vel sic simplices in vicijs informet. sed de peccatis eorum et relictis potest magis expresse interrogare ut convenientius possit penitentiam assignare inuicere. quia nullus medicus potest sanare vulnera nisi prius quantitate vulneris cum habet quantitate dispositioem cognoscatur et reformiter est de confessione. quia nullam penitentiam potest assignare nisi prius sciat quantitate et qualitate peccati.

criminosum

Ocia diuitie crapule potus viciosum

et hominem iam enumeratis et bona opera

Te faciunt. et ab his nisi cessas nil tibi profunt

modos ostendam. id est interiorius

Articulos paucos monstrabo. tu tamen intra

consideras diuersa vicia

Si sapias inuenias diffusa per omnia membra

maculat in nocte. scilicet illius pollutio

Polluitur quandoque caro. sed causa triplex est

mala cogitatio id est superfluitas et inquantum ad naturam retentiuam

Adens surpis crapula. natura superflua carnem

maculāt due pollutōes criminoſe
 Inſiciunt prime. non vltime ſunt vicioſe
 miſſam aliq̄ p̄max pollutioñū

Non inconfellus celebres dum pollu eris ſic
 p̄ſeſſorē h̄re non potes miſſam

Habueris ſi non habeas vel eū qui celebrat pro te
 ſ' bonū diuinū o ficiūm

Hac aliqui p̄ quod digne poſſis celebrare

CIn iſta pte magiſter aſſignat quaſdā cauſas in dncētes hmōi vicia. p̄ mo facit hoc. ſcdo ponit vnā diſtinctōem. ⁊ annectit quoddā documētū ibi (Polluit. ⁊c) Primo dicit ſic. ecia voluptateſ ⁊ etiā diuitie crapule ⁊ potatōes ſupflue reddūt hoiem vicioſum ⁊ niſi hō ceſſat ab iſt' nihil illi p̄ ſunt ſua bona opera. Subdit. ego mōſtrabo paucos articuloſ. q̄ſ ſi conſiderabis multa ex hiſ inuenias ⁊ diuerſa vicia. Subdit q̄ aliqñ ſit pollutio in nocte. ⁊ ſit p̄pter tres cauſas. p̄mo. p̄pter turpes cogitatōes habitas in die d̄ mulierib'. Secdo. p̄pter nimias crapulas. Tercio. p̄pter ſupfluitatē nature. q̄ forte virt' retentua eſt ita debilis q̄ nō p̄t retinere. ⁊ ſic natura ſagar purgat leiſam. ⁊ p̄medue pollutōes inducūt pctm̄. ſed ticia nō. Sz ſi talis pollutio p̄tingit p̄ſytero d̄ nocte tūc ſc̄qñi die non celebrat miſſaz niſi puſ p̄ſiteat vel aliq̄ ſerat ſeu faciat p̄pt qd̄ celebrare

Notandū. autor. puſ tetigit aliq̄ de luxuria. ⁊ illorum di' (poterit. uerſe poſſunt eē cauſe inducētes talia. vt q̄ poſſim' talia fugere cū malū non euitat niſi cognitū. ergo mgr̄ vult q̄ luxuria cauſet ex ocio delicioſi diuitijs crapuliſ ⁊ potationib' ſupfluiſ q̄ enumerata non ſunt vicia q̄ntū in ſe. ſed ſunt vicia q̄ntū ad penitētē. P̄mū viciū ē ocio. vn̄ d̄ cum ipſe ocioſus aliq̄ opari nō potet tunc peccatiſ inſiſtit. q̄ d̄ Floziſta. Ocia dant vicia. ⁊ ergo ſancti patreſ vitabāt ſp̄ ocia. q̄ p̄ o' onib' boniſ ſi monū buſ ⁊ aliſ hmōi opib' occupati fuerunt. ⁊ ab illo ocio cauſatur luxuria ⁊ rō natura. quia tpe ocij humidū qd̄ eſt materia luxurie nō p̄ſumit̄ tur. ergo inſtigat luxuriam ⁊ ſuſcitāt eam. vn̄ dilicie inducunt luxuriā ⁊ p̄ p̄ exp̄tentiā d̄ actib' ⁊ viſionib' delicioſiſ q̄ inducunt magnam luxuriā. Sed diuitie faciunt hoiem vicioſum. ⁊ hoc eſt intelligendū d̄ iſtiſ q̄ ſbutuntur diuitijs. ⁊ ergo d̄ p̄ſ. Multi perierūt p̄pt diuitias. ſiſt domūſ in euāgelio dicit. Sicut impoſſibile eſt camelū p̄ foramē ac' trāfire. ſic diuitē intrare regnū celoꝝ. ⁊ hoc etiā patet de diuite de quo loq̄t dñſ in euāgelio dicēſ. hō quidā erat diueſ ⁊ iduebat purpura q̄ petijt guttā aque porrigi de manu lazari ſup linguā ſuā. Tē crapule faciūt hoiem vicioſum. q̄ quādo venter delicat' cabariſ ſatiat tūc p̄tinue ad libidineſ laborat. Tē potatōneſ faciūt hoiem vicioſum. q̄ ebrietatē maxie viciat hoiē ⁊ ebri' dupliſi pena puniēd' ē vt d̄ p̄ſ. ij. ethicoꝝ. Et q̄ d̄ Ap̄lūſ. ſo brij eſtote ⁊ vigilate. crapule ⁊ potuſ inducunt luxuriā ex abūdantiā ſupfluoz humoꝝ q̄ humoꝝ luxuriā inducūt. **A**tem notandū. hō dilige ter d̄z cuſtodire ſenſuſ ſuoſ ne cū eiſ peccet. ne moꝝ p̄ ſeneſtrāſ q̄n̄z ſena ſuū ingrediat. q̄ d̄ ſc̄ptura. q̄ corp̄ ſenſuſ n̄ cuſtodit moꝝ. additū ſibi reſuat. q̄ q̄n̄z ſenſuſ ſunt porte moꝝ. hoc p̄z maxime. p̄ euā in q̄ om̄eſ

Summula Raymundi

quinq; sensus mors sbintrauit. Primo per visum. qz vidēdo esuz pomi acq̄siuit. Secdo p̄ auditum. qz p̄silijs diaboli acq̄siuit. Et s̄m ei? p̄siliuz acceperit. Tercio p̄ odoratū. qz p̄ eius esum ē oderatū infecta fuit. Quar to p̄ gustum. qz p̄ ip̄m gustum dei p̄ceptū infringebat. s̄l̄t̄ d̄r d̄ tactu. et h̄ dictum non est solum reptum in eua. sed in om̄ib; p̄ctōib; m̄di. naz q̄ cunq; d̄natur illi mors sbintrat p̄ oēs q̄nq; sensus. id maxime custodi endi sunt ne p̄ eos mors et̄na sbintrat.

¶ Item notandum. magister dicit q̄ triplex est pollutio carnis. vt p̄zin littera. et quādo sacerdos aliqua illay pollutionū fuerit infect? vel pollus tus. tunc nō debet celebrare missam nisi p̄us sit p̄fessor. et hoc b̄ctm̄ magi me est intelligendū d̄ p̄mis duabus pollutionib;. Sed t̄n̄ p̄pter reuerē tiam sacramenti. tūc et̄ā potest intelligi d̄ ecia. scz q̄ sit ex luxuritate na ture sed si quis confessorē non posset habere statim sequenti die. nec et̄ p̄ se celebrantē. tunc d̄z aliq̄o facere ad laudē dei. rō cui? dignificat ad ce lebiantū missam. et postea statim p̄fessore habito d̄z confiteri.

¶ Ultimo notandū. homo debet custodire cor suum ne aliq̄ cogitatioe peruersa maculetur: iuxta dictum sapientis. cum om̄ni custodia cor tu um custodi. quia. ab ip̄o vita procedit si bene custodiatur. si aut̄ custodia ab ip̄o trahitur mors intrat. et ergo d̄r beatus Augustin?. Si q̄s vult sal uari d̄z om̄ia illa vitare que alliciunt ip̄m ad p̄c̄m. vtputa ludi diuinit. et sic d̄ alijs. qz si a talibus non desistat a peccatis desistere non potest. vñd̄ Qū sancto sanctus eris. cū pueris puerteris.

Keter nature cursum vir cum muliere

Excedit propria varios modos coeundi

Quorum sunt mlti nec dimittuntur inulti

Ore modus proprio sceleris reus exprimat istos

Bandando lesor fieres et non medicina

Qualiter iste vel hec exurgitet vel agitetur

Luxuriis stimulis nisi conscius hic homo nescit

Ni sodomie ciues sunt hi molles reliquiq;

Sunt in exercitio carnis turpes et ab vsu

Descendunt. vir fit femina. femina quoq; fit vir

Vir per se peccat. peccat secum mulierq;

Bestiar ille suum corpus sed beluat illa
 Ista viri fit vir et hic mulier mulieris
 Provice sic vicem reddunt sic sexus vterq;
 Mortis in interitū cadit heu q̄ nemo ruina
 Morū cognoscit sternuntur vulnere ceco
 Semen vterq; necat nullo puero pariente
 Menstrua si tua sit vel forte puerpera cōiunx
 Hanc non cognoscas nec tangas tur piter illam
 Hi pueri inde nec tamen eis valet vxor
 Proticiunt semen alias nec et illud in agrum
 Quō curares quozū non vulnera scires
 Sufficit ecce pudor obstat procedere nolo
 Restat longa via satis est dictum sapienti
 Qui stimulos carnis nouerit vel quis numerauit

Letera committo confessorī sapienti

Hic determinat autor de peccatis enormib⁹ que p̄nt contingi hōib⁹
 in matrimonio vel etiā inter quēcunq; virū et mulierē. dicens q̄ null⁹ hō
 debet exercere cum muliere p̄ter cursum nature cōez. quia tales modi
 variātes cursum nature sunt multi q̄ non manebūt sine vindicta. et oia
 talia penitens debet reuelare sacerdoti ore suo pprio. qz null⁹ nouit talia
 melius nisi ipse qui ppetrauit illa. Deinde subdit rephendēdo sodomitas
 dicens. Vos ciues sodomite qui ex ceteris exercitia carnis vobis ē
 p̄bolendum. Subdit q̄ quilibet p̄ficiens semen ad locū indebitū. i. ad lo
 cum aliū q̄ in mulierem cadit in interitū mortis. et heu nemo p̄ḡscat rui
 nam illoz. Deinde declarat illa peccā sodomitica dicens q̄ tale peccm̄ so
 domiticum fit quādo femina coit cū femina et vir cū viro. vel homo cū
 animali irrationabili. qz in tali casu vir bestiar corpus suū et filr mulieris
 sic assumulant bestijs. et p̄tingit aliquotiens q̄ vir cū muliere mutant lo
 ca sua ita scz q̄ mulier obtinet locū viri. et vir obtinet locum mulieris. et
 in hoc facto ambo incurunt mortem quātum ad anima qz peccāt mor
 taliter. Deinde subdit alloquendo confessorē dicens. quomodo tu cō

Simula Raymundi

fessor potes sanare vulnera tibi non nota: qñ diceret nullo mō. Deñ ex
 cusat se autor dicens qylterius non est pcedendū in enaratoe talis pec
 cati qñis adhuc multa essent dicenda d talibus peccatis enormib⁹ ppt
 eoy enormitatē. tamē hec dicta sufficiunt sapienti. ¶ Tūc ibi (Mēstrua
 si tua) autor vult qvir non debet coire cum vxore sua mēstruo vel in pu
 erperio existente. qz si cognosceret eum & fetum produceret. talis aut fier
 ret leprosus. aut dformis. aut continua scabiosus. & pulchritudo mlier
 non prodest sibi quia qui talia faciunt non piciunt semē eoy in agy res
 tē sicut iudas fecit. q dicunt filij iude. Subdit autor: & respondit tacite qñ
 stioni. posse aliquis dicere quare non enariat autor: plura vicia cōtra na
 turā cū multa plura sunt. Respondet autor q p nimia verecundia plura
 enarare nequit nec vult magis ind dicerē. s; cōmittit hoc considerāduz
 Discreto confessori qui pfitētem dñuper instruere habet.

¶ Primo notandū q licet autor hic tangit aliquos modos abominabi
 les tamen manifeste nō debent recitari ne indocti eis informarent & ma
 lis occasio peccandi daretur. s; debz confessor considerare conditōes pfitē
 tētis h̄m hoc modū: & Discrete inquirere pfitentē.

¶ Sēdo notandū. Ista dē qvir p se peccat in se. Pro quo notandūz q ali
 quis peccat tripliciter scz. in deum. in primū. & in seipm. tunc aliquis pec
 cat i deum qñ facit contra eius precepta. In proximum peccat qñ aliqz
 hominum aliquē defauat vel innocentēz punit. S; in seipm peccat qñ
 aliquis nocet sibi ipi. scz q resecat vires corporis. & sic d alijs vt p; i luxuria
 ido dē brūs Paulus q ois fornicator: peccat i ppum suū corpus.

¶ Ultimo notandū. q quedā sunt peccata que fiunt p p̄cipiscētā natu
 rale in fornicationē. & quedā fiunt contra naturā. Vñ sciendū q p̄cēm p
 p̄cipiscētā carnalē in fornicatōe sit inter vixz mulierē h; curiusz natu
 re. s; tñ talis opatio est nobilissima cuz regulatim sit iuxta statuta m̄is
 ecclie. qd p; p Aristotilē dicentē. naturalissimū opm ē generare sibi sise
 Idem etiā dē. In naturalibus dñiderijs pauci peccant. S; p̄cēm p p̄cip
 piscētā inaturalē. i. p̄tra naturā sit qñ aliquis hō appetit exercere coitusz
 cū sibi non dputato. quia masculus mulieri est dputatus. & mulier ma
 sculo mō si contigerit qvir dñideraret exercere coitū cū viro vel cum be
 stia. tunc tale p̄cēm dē contra naturā ē p̄cēm sodomiticū & multū enor
 me & talis homo dē esse peior: bestia. vñd Aristō. in Ethicis. homo p̄ius
 peior: ē bestia.

tal' firmitas sanabil

Q species lepre nunq̄ curabilis aut vix

.i. fingere p̄cēm .i. ppono inimicus

Q speciale malum mors prompta domesticus hostis

.i. crudel' obit' hoim p̄cēoy .i. putredis

Q fera mors mortis scelerum scelus et fecis o sex

.i. dēstabil' neq̄cia s' hoim

Q detestanda rabies hōim nec in vsum

pessima putredo sup oiavicia

Q detestanda lues turpissima vex viciozum

In quos illa queas hos in fonteam iacis et illos
dglutj s° pctores .i. iferna mittj

Elbordes et sic viuos ad tartara ducis
.i. non loqntes

Tu mutos reddis quos inficis ora eorum
.i. claudis .i. pctis .i. xccūdia

Concludis nimis vicijis obstante pudore
s° ipoz .i. pctm diaboloz

Tu neceras hōim viciū sed demoniorum
cessit imitare hāc pestē

Dic homo quis mihi tibi dedit insidiari
.i. remittere .i. tā gnde pctm

Indulgere deus tibi vix debet seclus illud
.i. pulchritudo s° deifica s° spēm creauit

Decus o species hōim quam condidit ex se
oim rex in pnti .i. mqrere

Condit o ipe deus nunc expergiscere si te
s° pctis .i. pctoz illoz pniam

Ex his quem tetigit scelerum queras medicinam
cū diabol dānarj s° pēla

Nec cū demonibus pereas quia demonis hec sunt
s° sunt .i. pteuerādū

Crimina non hōim. restat non ergo morandum
.i. miser s° gnalia sis confessus

Te pudet infelix si crimina confitearis
s° pctis .i. iconfucta pgs

Plus cōmunibus et ad incōmunia transis
s° pctm icōmune .i. occiderj

Vix hoc vel nunq̄s dicis proprio cadis ense
s° pctm .i. occultas. s° tuo

Tu fetidum turpe sepelis in corde sepulchrum
facj. s° tue s° tu s° hōim s° tā vili sepulchro

Vile creas anime maledicte quis extrahet a te
s° hō .i. miser his enormib⁹ pctis

Es nimis infelix h⁹ qui furis agiteris
s° hōim. i. pond⁹ s° es

Quis lapidem tollit sub quo depressus. aut quis
.i. ḡra di adiuuāte s° enormi suscitabit

Tenisi volente deo tali de morte vocabit

bb ij

Summula Raymundi

^{s^c de ea} .i. vita actia. vita p^rēplatiua
Non surges nisi sint martaq; maria sorores

Coram p^rs^btero confuudi tutius esset

Quā coram mundo damnari iudice christo
cognoscat .i. p^rēoz ^{s^c veram}

Sentiat omnis hō peccans post contritōem
p^rē m p^ria

Q^d dñs culpā tollit sed pena manebit
^{s^c sufficientē in h^o mūdo in purgatorio}

Donec eam luat hic vel in igne futuro
^{s^c p^rēa oblita p^r q^d p^ria uō ē cōpleta in hoc mūdo.}

Illic qui purgat non est via certior ista

C In ista pte m^rg^r specialiter facit exclamatiōem p^rtra zodomitaz seu p^rtra peccatū zodomiticū dicēs. O spēs lepre z o grande z enorme p^rcēm tu vir vel nunq; es curabile. o spēale malū z mors hostis domesticus et crudelis mors hominū. o scelus omniū scelez. o immūdia oim immūsi dicitaz. o detestabilis rabies non deducēda in vium hōim. o sex oim vicis oz tu es lucis turpissima. tu em aliquos illaqueas. i. captiuas z eos absorbesz in pfunduz inferni iaces z illos quos inficis reddis surdos z mutos z ora eoz claudis rōne nimij pudoris. z tū nō eris dūtaxat vicijū hominū sed magis diaboloz. Subdit em quis dedit tibi insidiare hōibus. dñs gloriosus habet vir homini indulgere tale p^rcēm. Subdit vlteri^o. o decus hominū o spēs hūmana quā ipse de^o creator ex se creauit nūc expgisse. i. cogita si aliquid ex istis peccatis te m^rculauit. tūc q^ras medicinas desuper vt nō pereas cum dyabolo cōmoraris. q^r illa p^rēa sunt demonū. q^d nō debent morari in ipis hōibus. Subdit vlteri^o dicens. o miser p^rēoz re pudz confiteri peccata cōmunia. si ergo trāsīs ad incōmunia tu vir vel nunq; cōfitearis illa. z sic p^rio gladio interficis teipm. tu em hoc turpe p^rcēm z fetidum sepelis in corde tuo z facis aie vile sepulchz. q^s extrahet te ex illo sepulchzo quasi dicat nullus. z quis remouebit lapidē s^b quo es sepultus q^s reuocabit te a tali morte nisi deus cū de peccat^o plozas z penites Et tu nunq; resurges de istis peccatis nisi martaz maria. i. vita actia et p^remplatiua sint sorores tue. Subdit etiaz q^d omnis p^rēoz dz hoc scire q^d quis post p^ritōem z p^ressionē dñs tollit culpā: tū nō tollit penā donec peccator luat maliciam suam hic in p^rsenti vita vel in purgatorio

Primo notandū q^d autor p^rpat peccatū zodomiticū lepre. p^r aliq^s sili tudines. Prima est. q^r lepra inter oēs infirmitates excellentior est infirmitas. sic etiā int oia p^rctā p^rctū zodomiticū ē q^d sⁱ vñ d^o pessimis. Secūda: q^r sicut lepra est morib^o p^rtagiosus z venenosus. sic etiā p^rcēm zodomiticū est p^rtagiosum z venenosum. Mercia est. q^r sicut lepra difficulē curat. sic peccatū zodomiticū q^rntuz ad aiām difficulter p^r curari. Et illud p^rcēm est p^rmū de q^ruo: peccat^o q^d clamatāt de trā ad dñm deū p^r vindicta

¶ Un̄ sciēdū q̄ q̄ttuor s̄ p̄c̄a clamātia in celū. Primū est p̄c̄m zōdomicidii. r̄ ē illd̄ qd̄ v̄tra naturā laborat. et h̄ic p̄c̄o nihil ē graui⁹ vel turpius. r̄n̄ in leuitico scribit̄. **M**ascul⁹ cū masculo. nō cōmicebit in coitu. q̄ abominabile ē. Sc̄dm̄ p̄c̄m ē homicidiū. v̄n̄ legit̄ in **Gen̄. de Abel & Qayn.** **E**cce vox sanguinis fratris tui **Abel** clamat ad me de terra. **L**ecū e vox oppreloꝝ que clamat ad d̄m̄ deum. **D̄n̄** legitur in ecclesiasti⁹. **N**onne lachryme viduarum ad maxillas descēdunt. **Q**uartū est t̄m̄ eit vox fuozum clamās p̄ detēto premio. **U**n̄ bt̄us **Yacob⁹** in canonica sua. **E**cce merces operarioꝝ q̄ messuerūt regiones v̄ras. q̄ fraudati s̄t. **Y**ob clamāt. et clamor eoz in aures d̄m̄ intrabit. sic d̄ plurib⁹ alijs.

¶ Sec̄do notādū auctoꝝ ex s̄t̄ vult q̄ null⁹ h̄ōim̄ p̄t̄ ex illo p̄c̄o zodomitico resurgere nisi **Marta & maria** sint sorozes ei⁹. vbi p̄ **Martā** intelligit̄ vitā actiua. **M**arta **Marta** soll. **C**ira es. r̄. vitā actiua q̄ sit in bonis operib⁹. sc̄z in p̄n̄ia q̄ adimplet̄ per bona opa. idō si h̄ō vult resurgere a tali p̄c̄o zodomitico oportet q̄ h̄eat **Martā. i. vitā actiua.** **S**z p̄ **Mariā** intelligit̄ vitā p̄t̄platiua q̄ p̄sūt̄ in oī omb⁹ et in diuinis ipeculacionib⁹. et si q̄s vult resurgere a tali p̄c̄o oportet q̄ habeat illā sorozem sc̄z **Mariā.** Et dicūt doctozes q̄ vitā actiua fructuosior est. sed vitā p̄t̄platiua tutior et securior est. **D̄n̄** d̄r in **Euāgelio** **M**ariā optimaz p̄t̄ electā q̄ uon auferetur ab ea. i. vitā p̄t̄platiua.

¶ Tercio notādū: s̄t̄a d̄t q̄ d̄ns culpā tollit sed pena remanebit. h̄ est intelligēdū q̄ post p̄fessionē p̄c̄a confessā mutāt penā et̄nā in penā t̄palez q̄ p̄ p̄c̄o mortali eternalit̄ dānamur. sed q̄cito lumus cōfessit̄ hoc p̄c̄m mortale cum yrecundia et p̄tridōe tunc pena eternalis est mutata in penā t̄pale. idō d̄t s̄t̄a (sed pena manebit) et hoc ē q̄ aliqui dicunt licet peccata deleatur. t̄n̄ relique peccatoꝝ remanebūt.

¶ Ultimo notādū. q̄ lz adulteriū sit mai⁹ p̄c̄m q̄ simplex fornicatio t̄n̄ int̄ oia p̄c̄a luxurie p̄c̄m zodomitico qd̄ ē p̄tra naturā ē pessimū p̄c̄m q̄ ē abominabile. q̄ in illo p̄c̄o h̄ō bestiat tuū corp⁹. imo nō est diabolus in toto inferno inclusus q̄n̄ h̄ p̄c̄m abhorret. merito ḡ h̄ōies h̄ abhorret.

^{s̄ p̄c̄ozes}

Elix cōfessor et prudens hos tibi trado

Seruādos tua sit discretio quō quare

Cur quādo vel vbi per quos vel cū quibus ex quo

^{i. impone} ^{i. p̄ueniētā p̄niam}

Tu dicta penā cōdignam pro crimine simplex

^{s̄ h̄ōi} ^{s̄ p̄n̄ia}

Isti deberet alteri duplex grauis illis

^{i. meli⁹} ^{s̄ et̄nā} ^{i. p̄c̄o}

Est magis ad vitā talem de labe vocare

bb iij

Summiula Hamundi

^{s^c in inferno obiturū} ^{itez.}
Quā sic defunctū morturū viuere rursūm
^{.i. pctm̄ grāde delicti}
Nō scelus enorme viciū soluas sine papa
^{s^c sicut} ^{scz p̄isyl m̄ris}
Sacrilegus cleri p̄cussor siue parētum
^{s^c sui} ^{.i. feminay}
Occisor fratris puerorum vel mulierum
^{scz mediāte} ^{.i. gladio}
Ecclesie sancte violator igne vel ense
^{.i. luxuria} ^{scz cū p̄anguinea}
Aut coitu duplex incestus et omnis adulter
^{clarius} ^{infectos}
Plenus et doceant iūgatur et his homicida
^{faciēs feruriū} ^{scz cū sacro}
Periurus om̄i cū corpe cr̄i mate turpi
^{aliquid scādali}
Quid faciunt. isti penas ineunt grauiorēs
^{s^c excessores} ^{ad autoritatē papalē}
Tales vel similes rhomam vadūt nisi sexus
^{vl. pp̄t̄ mat^r icōueniēs} ^{pp̄t̄ iporētā}
Obstat femineus aut debilis aut senis etas
^{s^c platorū suorū}
Tūc ne d̄is p̄setur de cōsilio seniorum
^{s^c per p̄niam} ^{mag^s} ^{s^c pctm̄}
Punit ecclesia plus occulto manifestum
^{s^c trāsgressiōes. s^c p̄fessores}
Dictas qui possunt qui pape soluere soluant
^{s^c sacerdotes} ^{s^c casus p̄dictos} ^{.i. autoritate}
Quidā maiorum soluant hos clauē suorum
¶ In ista pte autor pōit remedia p̄tra illa iādicta dicens. O felix p̄u
des p̄fessor ego trado tibi illos pctōres ad sanādū a talib⁹ crunib⁹ q̄b⁹ aīa
eoy ē lesa. **¶** Esis discret⁹ d̄ circūstātijs agguātib⁹ illa pctā. et deīn iustiga
quō tale pctm̄ ē p̄petratū et q̄ntū sit ipm̄ et q̄l sit scm̄. et ubi. et cū q̄b⁹ ē perpe
tratū. et s̄m h̄ dictas adignā p̄niaz p̄ h̄m̄ oī pctis et crimib⁹ qz aliq̄b⁹ det̄ du
plex pena. et aliquib⁹ simplex. aliquib⁹ em̄ dat̄ pena facilis seu leuis et ali
q̄b⁹ grauis. mel⁹ em̄ ē a morte ad vitā reuocare q̄z ipi etnalit̄ dānarent
¶ Subdit tu q̄es simplex sacerdos n̄ debes aliq̄e soluere ab enormi p̄cō
sine papa. sicut ē viciū sacrilegi. p̄cussorū clericorū siue parētū. occisorū pue
rorū. maritorū. siue vxorū. vl̄ violatorū ecclie p̄ igne vl̄ gladiū vl̄ p̄ coitū. vl̄ h̄

Folio. cxxliii.

micida pium? et ille q turpe pctm ppetrauit cu eucharistia v' crismate sa
 cro. qz qcuqz talia comiserit dz tre ad dñz q' f' cu nisi fuerit n' sc' ryl' h'õ deo
 bis. qz tuc tu p'fessor h'm p'st'u sapiet'u poter'cu eis disp'sare. It' h'ns au'
 toutat' papale p't o's absolueret. ¶ Dico notad'u q' tot' p'fessione p'fessor
 dz in q're circums'trias pcti. qz circums'trie sepe agguat' pctm et allcuat' et h'z
 h' iugeda e' p'nia. ¶ Secdo notad'u. auctor h'm aliqs volēs reddere rōez q're
 p'fessor dz ee sollicit' circa p'fite' d' q' p' e' reuocare aliquē a pctis q' resu'
 scitare a mortuis. Rō p'z ex isto. qz maior e' mors aie q' corpis. g' maior e'
 resuscitatio aie a mortuis q' resuscitatio corpis. et h'm h' in l'ra dz stare vis
 uere. aliq' at' tere' h'nt credere. ¶ Tercio notand'u. q' aliqs p'stitut' in pctō
 enoum sicut e' sacrilegiu' p'st'le n' p't absolui nisi a papa v' lab aliq' gerere vi
 ce pape. tñ excipiūt hōies senes debiles et m'ieres q' pnt in patria absolui.
 bñmō s' i'st'faciat d' tali pctō. et q'libz in articulo mort' p't absolui a simplici
 sacerdote. tñ illi iugedū e' q' si p'ualuerit v' Papā p' absolutōe accedat. et.
 ¶ Ultio notad'u q' p' oi pctō iugeda e' p'nia occulta. Et rō e' qz ex p'nia
 pctōi publico in eodē crimie iugeda e' maior p'nia q' p' occulto. Rō est
 qz pctō public' n' solū p't malicia sua q'ntū ad se. imo et q'ntū ad alios q'
 bus ip'e p'bz māū exēplū. s'z pctō occult' solū p't malicia q'ntū ad se et nō
 .i. excoicatioe nullo mō sez officiu' misse (q'ntū ad alios.

In banno si sit nullo casu celebrabit

Drelbyter. hūc etiam sacris prohibemus inesse
s' ex'is   A diuinis officijs

Nil ex officio faciat totus logicus sit
s' eccl' e   exclusus   v' e' lex eccl'ie

Si sit ab ingressu suspensus seruet v'rest ius
s' sacerdos   s' diuinū officiu'

Nullus in ecclesiis interdictis celebrabit
pncipes   s' aliquo m'ti i'ti

Si dñi terze fuerint pro crimine clausi
s' sacerdoti   septimanā

Quiqz pebbomadā licet vniā dicere missam
.i. eucharistiā   p'scradū

Ad christi corpus infirmis consecrādum
s' in d'ict'   s' sacerdos

Omniibus exclusis et puatim legat horas
s' publice   s' pctā. publice

Baptizat pueros. scelus audit. visitat egros
s' publice. sacerdos suis p'p'is   .i. cel' at ab alijs

Prodicta et iste sue plebi. nec quid faciat plus
 bb   iiii

Summula ragnmundi

^{s^o sacerdotē} ^{s^o laicoꝝ}

Nunc et ad exequias veluti laicū licet ire
^{excōicata} ^{p̄ criminib⁹}

Bens inbānita pro labe sua benefactis
^{iuramēta fecerit} ^{scz q̄ velit satisfacere}

Is caret ecclesie nisi iurat iura tenere
^{p̄ncipis} ^{s^o eius}

Si comitis culpa fuerit p̄uincia tota
^{s^o sit} ^{s^o eius}

Interdic̄ta sacerdotes ei us tenant se
^{s^o corā eis} ^{valēt}

Sic vt nō celebrēt p̄uatim dicere possunt
^{s^o eis depudatas}

Moras canonicas absqz vocis auditu pro criminibus
^{s^o p̄ ca pere} ^{s^o excōicati}

Infirmus corpus dñi non si moriā tur
^{s^o in cimiterio} ^{scz extra cimiteriū}

Mos tumultant licite p̄nt alios sepelire
^{tp̄e interdicti}

Sermones factūt pueris baptisima ministrant
^{i. sp̄ fieri p̄} ^{tale sacramētū}

In nullo casu cōfessio fons prohibetur
^{septimana} ^{licet semel celebrare}

Semp in ebdomoda licet vnā dicere missam
^{ianuis clausis} ^{pp̄o nō p̄nt} ^{s^o pp̄o}

Inclusis foribus eiecta plebe. sed ilti
^{s^o p̄ditōe ecclesie}

Nō dabitur corpus dñi nisi sub speciali
^{trāsgressione} ^{pp̄a}

Ecclēsie forma prop̄o pro crimine si sit
^{s^o plebs} ^{excōicata} ^{s^o cautele}

Hec in bannita forte tres ecclesie sunt
^{s^o p̄ncipe}

Pro re cōiuncta aut filijs pendeat ex re
^{facta p̄ p̄nora} ^{i. inbētis}

Dignozis est prima cautela. secūda cauētis
^{s^o eadē} ^{s^o cautela}

Pro causa. sed posterior iurata fides est

Pro satisfaciendo eger si nil habet unde
satisfaciat .i. nec dignora nec fideiussoz

Soluat. nec pro ea quicqz sibi nulla negentur
e signat corp⁹ xpi .i. paupem excusat indigentia

Sacramenta. quia miserum defendit egestas
sacer mrimoniū baptismus corpus christi

Ordo. coniugium. fons. confirmatio panis
.i. sacra ecclie catholice

Uincio postrema. confessio sunt sacra septem
.i. p⁹ lib⁹ curis fesse potes sequētibz

Tribus ecclesiis presis in casibus istis

.i. si ē ita misera si vna depēdet ab alia .i. si p⁹ri⁹ sacerdos ē excōicat⁹

Si non hñs. pendens. si raro pastor adherens

.i. si p⁹ri⁹ p⁹byr⁹ deēderet addit vicino plebano

Si vte depositi. traditur vna tibi

Et ista ē alia p⁹ticula. in q̄ autor ondit quō sit tenēdū in loc⁹ interd⁹. Et
p⁹mo quō sacerdotes excōicati se regere dñt volēs q̄ null⁹ p⁹byr⁹ excōicat⁹
d⁹ celebrare diuinū officiū i excōicatiōe. nec d⁹ inesse diuio officio. s⁹ d⁹
se regere vt layc⁹ n̄ faciēdo q̄c⁹ ex officio sacerdotale. nec d⁹ intrare eccliaz si
fuerit suspēsus Tūc s⁹bit doctrinas d̄ loco interd⁹ dices. q̄ null⁹ p⁹byr⁹ er
d⁹ celebrare i eccliaz violat⁹ siue interd⁹. et si aliq̄ p⁹uincia tuerit interd⁹
p⁹ri⁹ dñz illi⁹ p⁹uincia tūc null⁹ p⁹byr⁹ d⁹ ibi diuina celebrare. tū q̄libz p⁹byr⁹
in hebdomata p̄t se⁹ celebrare vt p̄nciat corp⁹ dñicū. qd̄ si op⁹ ellet infirmis
possz ministrare. S⁹ t⁹ sacerdos horas canonicas d⁹ legere p̄uatim. s⁹ publice
p̄t p̄dicare. baptizare et p̄fessionē audire. Et si sacerdos tpe interd⁹ voluerit
intesse exequijs laicoz nō d⁹ intesse vt cleric⁹ s⁹ vt layc⁹. Subdit aliā do
ctrinā de interd⁹ volens qñ populus est excōicat⁹ p̄ p⁹ri⁹ criminibus
tūc tal⁹ p⁹pl⁹ d⁹ carere bñficijs eccliaz. nisi tūc fecerit iuramētū q̄ velle
satisfacere. sed si loc⁹ fuerit interd⁹ p̄pter crimē p̄ncipis siue dñi tre.
tūc sacerdotes in tali loco nō dñt celebrare sed p̄uatim horas canonicas
dicere p̄nt et p̄fessionem audire. et infirmis corp⁹ dñi ministrare. et si morian
tur p̄nt sepeliri extra cimiteriū. etiaz p̄nt b̄mocinari sacerdotes et p̄ueros
baptizare. qz in nullo cāu. phibetur baptismus aut p̄fessio. et semp in heb
domada licet sacerdoti ynā missam dicere clausis ianuis absente p̄plo. et
tali p̄plo nō d⁹ corp⁹ dñi dari. nisi s⁹ sp̄ali p̄bitōe. quia vel talis excomu
nicatio dependet a dño vel ex pte p̄pl⁹ tūc sp̄ p̄ cautionē sufficientem sa
ctā p̄ pignora vel p̄ fideiussores exinde iubetes q̄ p̄pl⁹ d⁹ satisfacere tūc
p̄t p̄plo ministrare corp⁹ christi. S⁹ si aliq̄s eēt pauper in cumulo q̄ non
haberet pignora vel fideiussores illi p̄pterea non d⁹ negari corp⁹ christi.
qz paup⁹tas non excusat eū. Tūc subdit enumerādo septē sacra q̄ patēt
in ista. Dehinc dicit q̄ vn⁹ sacerdos aliqñ p̄t duab⁹ vel plurib⁹ eccliaz cu
ratus fesse. p̄pter tres causas quax p̄ma est qñ vna ecclia est ita misera.
q̄ sacerdos de fructib⁹ eius nō p̄t se nutrire tūc idem sacerdos potest il
las ambas habere vel tres vel plures. Secūda causa. si vna ecclia habet

Summula Raymundi

dependentiā a reliqua. sic q̄yna eēt m̄f z reliq̄ filia: tūc vñ sacerdos iterū potest illas habere. Tercia causa est. si aliquis sacerdos cadet in irregu- laritate vel d̄graberet. sic q̄ non posset p̄esse sue ecclie. tunc alī plebanus vicinus et̄ p̄t h̄re eccliam ipsius d̄gradati cum sua ecclia.

¶ Primo notandū q̄ p̄sbyr̄ excoīcatus non d̄z se iungere diuinis offici- s. eodē mō si p̄sbyr̄ fuerit suspēsus ab officio suo. p̄t d̄ictum. p̄sum nō d̄z celebrare. q̄ alias curaret irregularitatē:

¶ Secōdo notandū. q̄ in d̄ictum est duplex. vnum est in p̄p̄o quando ca- put populi interdicitur cū adherētibus p̄violatōem ecclie. spoliū v̄l rāpi- nā. vel p̄ simile. z sic d̄icitur p̄p̄s ē interd̄ictus: hoc fieri p̄t dupl̄. s̄z au- toritate maiorē sc̄z minorē. q̄ si nephas eēt ita grande tunc p̄t in d̄ictū fieri q̄ p̄p̄o nihil debet vendi vel emi. nec d̄z p̄p̄s sepeliri i cimit̄is: s̄z ta- lis ca iemp d̄z esse criminalis p̄t quā lequatur tale in d̄ictum. Alio mō p̄p̄s potest interdici solum. z hoc sic q̄ non debeat vti diuinis. z illd̄ fit ius- tra autoritatē minorē. Aliud interd̄ictum fit quo ad locū. puta q̄ p̄p̄s in- terdicat tali loco. z in tali possunt fieri talia que autor̄ exp̄mit i l̄ra. s̄z d̄ ius- tre non d̄nt hoies sepeliri. z tale in d̄ictum est admissum p̄t iobediētiaz p̄ncipum. q̄ si ip̄e excoīcarentur non curarēt. z q̄ locus d̄z interdici. nā tūc a iudicis informant̄ vt faciant iusticiā: z tale interd̄ictū d̄z fieri q̄ p̄nci- pes p̄v̄m sine iusticia impugnant eccliam.

¶ Tercio notandū. autor̄ dicit q̄ q̄n locus est interd̄ictus tūc in illo null⁹ debet celebrare nisi in hebdomada semel. z hoc ē verū si p̄ncipes z eoz ab- herētes non appellat̄ a tali m̄dato. Quia aliquñ eps non h̄z legitimam causāz locū in d̄icere. z tūc p̄t fieri appellatio ad sup̄iorē ep̄m seu iudicēz Et tunc licite possunt celebrare adherētes appellatiōi.

¶ Quarto notandū. si t̄pe interd̄icti p̄tingerz aliquē intesse exequijs lai- eoz. tūc iure nō d̄z intesse tanq̄ cleric⁹. puta in religione dicēdo vigiliās. s̄z intesse d̄zvt laicus. **¶** Ultimo nota: q̄ excoīcatus non d̄z ab excoīcātōne absolui nisi p̄us satisfaciāt p̄ isto p̄ quo ē excoīcatus aut d̄ satisf̄actōe cau- rōem sufficiētē p̄stat. Et hoc fieri p̄t trib⁹ mōis vt p̄z in l̄ra. Et hoc itelli- gendū ē si d̄ satisf̄actōe ē potēs. si aut non p̄t satisf̄acere nihilomin⁹ est ab- soluedus z iacta d̄nt ei ministrari sicut docet l̄ra.

oim sc̄toz missam

cantas

¶ Inibus officium de sanctis dum canis. ip̄a

s̄ i tali missa

¶ Cantatur tamen prefatio quotidiana

.i. venit .i. die d̄nica .i. cōm memoratio

¶ Sic cadit in lucem domini requies animarum

s̄ die aiay trāspōnere

¶ Inferiam debes illam transferre secundam

s̄ aliq̄d

die aiay

¶ Si funus est presens non est transferre necesse

¶ Aliud ē capitulū penultimū toti⁹ libri: in q̄ d̄eterminat̄ d̄ eccl̄astico ordie Et p̄t diuidi in tot̄ p̄tes q̄t p̄quit d̄ocumēta d̄ eccl̄astico ordie. Pro p̄mo

ptervult qm celebrat missa: officium d omib' scis in die oim scdoꝝ tpe an
 nuī deputato. tūc ad illā missa: dꝝ dici pfatio q̄ridiana. Subiūgit q̄ cele
 brat missa: crastino post festū oim scdoꝝ si tal' dies ceciderit in die dñicā
 scz dies aiay. ita q̄ tal' dies oim scdoꝝ sit labbo: dies aiay i die p̄ria tūc tal'
 dies aiay dꝝ trāsseri ad scdam feriā primā: dꝝ pagi officiu: dñicā: et h̄
 est vey si fun⁹ nō fuerit p̄ns tūc ill' d festū aiay lapsūm idie dñicā dꝝ tran
 sseri. Sꝝ si funus est p̄ns tūc non dꝝ trāsseri. imo tūc ipa die dñicā p̄ria
 post festū oim scdoꝝ dꝝ celebrari festiuitas oim aiarum: et dimittat officio
 um dñicale vsqꝫ ad scdam feriam vel ad aliam feriā eiusdē septimane.

¶ Primo notandū. Ira dr. q̄ in die oim scdoꝝ dꝝ dici pfatio q̄ridiana. rō ē
 ista. qz in illa die celebratur festū sc̄re trinitatis: festū br̄e marie xginis: et
 oim scdoꝝ ac electoꝝ dei. si h̄ ad missam diceret pfatio i honore br̄e xginis
 tūc videret q̄ tm pageret officiu: d br̄e xgine. Et eodē mō dr d sc̄a trinita
 tes d alijs festiuitatib⁹. **¶** Secdo notandū q̄ illd dictū non solū est intellis
 sēdum d festo oim scdoꝝ. imo etiam vey est d alijs festiuitatib⁹ sc̄oꝝ exe
 pto die aploꝝ. sc̄e crucis: et br̄e xginis. qz quocunqꝫ die talia festa cecide
 rint sp̄ eoꝝ pfatio sp̄ealis ē dicēda. sꝝ in oib' alijs festiuitatib⁹ pfatio quoti
 diana ē dicēda. **¶** Tercio notandū. ex quo hic fit mentio d officio mor
 tuoꝝ. tunc q̄rit vñd hoc habuit initiū. Rñdetur q̄ habuit initiū ab apo
 stolis dꝝ in ysum fuit dductū p̄ b̄m ysidoy. Secdo q̄ritur. vbi habuit ini
 tiū officiu: mortuoꝝ an in nouo vel in veteri testamēto. Rñdet q̄ habuit
 it initiū in veteri testamēto. Et hoc dclarat triꝝ lꝝ. p̄m sic. legitur cū in
 Genesi. cū Jacob eēt mortuus tunc Iosephe fratres ei⁹ tulerunt et des
 planxerūt eum p̄ quattuor dies. et postea sepelierunt eum. Secdo dclara
 tur. quia legitur q̄ postqꝫ moyses fuit mortu⁹. tūc populus israhelitic⁹
 deplorauit eum per triginta dies. Tercio dclarat hoc autoritate sapientis
 qui dicit. luctus sapientis filij sunt septeꝫ dies. luctus autē filij stulti sunt
 sempiterni. et in eternum anima eius peribit. **¶** Tercio querit quō mor
 tuus sit sepeliendus. Respondetur q̄ illo modo quando aliquis tēbit ad
 mortem tunc poni debet super paleas. et manus eius super ventrē ad in
 star sancti martini. qui cum deberet mori petijt vt poneretur sup paleas
 propter humilitatem. et si tunc ille est clericus debet legi passio iup euz. si
 autem est laicus. tunc crux christi super eum ponatur vt eo facili⁹ icitef
 ad contritionem. Deinde quando mortur porrigatur illi lumen ad ma
 nus. in signum illius qz morientes pro nemie christi eternā videbit lucē
 Quando tunc mortuus est debent pullare campanā que sunt tube di.
 p̄ quas reueletur hominibus decessus illi⁹ hois. vt p̄ eo hoies oriēt: iuxta
 dictum apli. alter alteri⁹ onera portabit. Deind d debet lauari aqua mūda
 et aqua benedicta aspergi. ad dsignandū q̄ post confessionē p̄tritōez de
 hac vita ad vitam eternam trāsiturus est. Deind corpus portari dꝝ ad sep
 pulchrum. et si est laicus portatur a laicis. si cleric⁹ a clericis. et h̄. Ueñ
 debet poni ad sepulchrum. ita q̄ caput vertatur verius occidentē et pedes
 verius orientem. vt quasi tacendo adorat hunc qui est oriens et alto. De
 inde ponatur ad caput corporis mortui crux. quam maxime fugit dia
 boli. quia dñs noster Iesus christus in cruce vicit diabolū. et oem eius
 potestatem annihilauit.

Summula Hamptoni

scz. ntitas. pascha. pēthecoste. assumptio

In summis festis que quatuor esse memento

nulla cadavera mortuorum hominum sepelientur

Corpa non aliqua defunctorum tumultentur

.i. te deum gloria in excelsis domini

habent

Te. glo. nec aduentus. nec septuagesima seruentur

festum crucis festa marie festa apostolorum .i. te deum gloria

Lux et virgo suis festis et apostolus omne

credo canit festum michael .i. festum

Illud habent. nec cre. michael baptista iohannes

festum dedicatis

.i. cum festo marie virginis

Et terribilis christus cum virgine matre

festum magdalene

.i. festus. xij. apostolorum

Adagala cre. canit cum apostolis duodenis

apostolorum martiris

innotetum

Crede caret stephani festum simul et puerorum

.i. non canit credo in festo michael et non canit credo nisi venerit in dominica.

Non credit michael confessor virgogque martyr

festum sancti marci infra octavam pasche

festum

Adarcusi in hebdomada paschalem si cadit idem

de festo marco

.i. non ieiunatur

Collecta teneat ad missam. carnes comeduntur

circa ecclesiam

secundum consuetudinem

Sit circa templum processio reliquiarum

secundum sancti marci festum

nisi est dominicus dies

Si post octavam venerit. nisi sit domini lux

.i. ieiunamus

.i. qualiscumque sit illa dies

Carnes nos edimus lux qualiscumque sit illa

secundum in festo pasche ntitate christi in ascensione domini

Adilla resurrexi. puer atque viri galilei

secundum hodie ne longe in purificacione secunde dixit ad me

Festum palmarum. candelarum. domini lux

secundum illa officia in alijs diebus .i. illa ab ecclesia deputatis

Non decantari debent nisi tpe certo

secundum illi sacerdotes .i. lux statua ecclesie

Hoc faciunt qui plus obulū quam iura sequuntur

.i. cum festi ntitatis cadit in illo die

Queria sexta christo nato comeduntur

.i. causant hominibus leticie

Carnes hoc faciunt pietas et gaudia festi

Raymundi

147

^{s^e heretice} ^{scz p^{er}tra fidē}
Lebe sophista quia fallum preponis et inferes
^{s^e argumētū} ^{hmōi ordinatōez}

Nil valet ergo tuum tua nulla probatio contra
^{i. locū hūc in omīssione p^{er}uicti ieiunij}

Non gula nec venter comedunt sed sanctior ille
^{scz dñs dōs} ^{i. mādat}

Sanctus sanctorum sanctissimus hoc iubet esse

¶ Hic magister ponit aliud documentū seruandum in ordine ecclesiastico quod contingit circa sepulturas mortuorum quod in istis quattuor festiuitatibus scilicet in natiuitate christi in resurrectione ipsius in ascensione et in festo penthecostes non dicit sepeliri funera quia illi dies sunt dies gaudij leticie illa in natiuitate domini nostri iesu christi gaudere debemus quod pater in diuinis et vnicum filium ad incarnationem pro nostra redemptione misit. Et in festo pasche gaudere debemus quia filius eterni patris Iesus christus dominus noster nos sua passione liberauit ab inferis resurrexit. In festo autem ascensionis gaudere debemus quia christus filius dei carne assumpta per virtute sua super celos ascendit. in signum huius quod omnes homines precepta eius custodientes in celi gaudij leticia eternaliter exultabunt. In festo autem penthecostes gaudere debemus quia pater filium in diuinis deus et homo dignatus est nobis spiritum sanctum mittere. Ex quo ergo isti dies sunt dies exultationis ideo merito in istis diebus gaudere debemus quia in ipsis aliqua bona spiritualia cum magno gaudio suscipimus sed tumulare funera non est gaudium imo magis tristitia ideo si fuerint aliqua funera in his quattuor festiuitatibus non sunt tumulanda sed talis tumulatio in crastinum est seruanda. Item in missis defunctorum non dicit gloria in excelsis nec alleluia nec sequentia nec credo. Ratio huius est quia in illis quattuor festiuitatibus vocibus leticie exultationis et iocunditatis scilicet circa funera non sunt aliqua gaudia sed omnis tristitia et dolor et ad hoc designandum tunc missa defunctorum lamentabiliter celebratur et cantatur. Tunc ibi (Te glo. etc) ponit aliud documentum dicens. Te deum laudamus et gloria in excelsis in aduentu et in septuagesima usque ad festum pasche non cantatur. Tunc subdit quod in festiuitatibus beate virginis sancte crucis et omnium apostolorum cantatur. te deum laudamus et gloria in excelsis. Sed in die michaelis et iohannis baptiste credo non cantatur sed in die dedicationis templi et in die natiuitatis christi et in festiuitatibus virginis marie et in solennitatibus marie magdalene et in die sancte crucis et in solennitate omnium apostolorum et euangelistarum credo cantatur sed in festo martyrum non cantatur. Deinde dicit quod in die sancti stephani puerorum michaelis et sequenter omnium sanctorum confessorum virginum et martyrum credo non canitur hoc est verum nisi talia festa ceciderint in dominicum diem. nam tunc cantabit credo. Dehinc dicit si festum marce euangeliste ceciderit infra octauas pasche tunc illa memoria fit de eo nisi collecta dicatur ad missam et carnes ipsa die comeduntur et processio que fieri solet circa segetes fiat circa ecclesiam. Si vero venit post octauas pasche tunc vero illa die carnes non dicitur comedi nisi fuerit dominicus dies. De hinc subiungit aliam doctrinam dicens quod

Summula

dam sunt officia misse que nunq̄ debent legi siue cantari in āno nisi certis dieb⁹ q̄b⁹ talia festa sunt appropata. vt sunt ista officia resurrexi i festo pasche. puer natus in natiuitate domini. dominus dixit in nocte natiuitatis domini. Lux fulgebit in gallicantu eius foem festi. Viri galilei i festo ascensionis. Domine ne longe in die palmarum. Suscepimus de⁹ in die purificationis: Sed qui legunt ista officia extra tempus deputatuz illi plus diligunt pecuniā q̄ iusticiam ⁊ statuta ecclesie Quinta doctrina quādo festum natiuitatis cadit in sextam feriam tūc licituz ē comedere carnes ppter solennitatem diei⁹ gaudia festi. ergo nullus iophista debz contra hoc disputare. quia sua iophistria tantūmodo extat appentia Ut dicit Aristotiles in elencis q̄ quilibet iophista dī apparetur iocētificus ⁊ non vere sciēs. ⁊ ergo non debet aliquis replicare ptra hoc vt tūc comedatur carnes. q̄ sanctus sanctorum imo sanctissimus iubet hoc fieri. Et hoc non fit gratia gula: sed quia deus in sexta feria hoiez creauit. ⁊ eodē die ipm hominē redemit. videlz in sexta bona feria. ⁊ ergo quando festū natiuitatis domini Iesu christi in sexta feria venerit illa libertas pterogatūe hoibus confertur.

Notandū pmo per modum dubij a quo fit institutus aduentus christi. Respondetur q̄ a beato petro papa. Sz quando queritur sub quot septimanis respondetur sub quatuor: Sz quando queritur quare sb quatruor septimanis. Respondet ad designandum quadruplicē aduētum dñi nostri iesu christi. Primus aduētus ē in carne. ⁊ d̄ illo legitur in Euāgēlio Joannis vbi dī. Osanna fili dauid. Sed⁹ aduentus est in mēte vñ⁹ in Euāgēo Joānis legitur. Ad dñm veniem⁹ ⁊ māsiōne apd cum facies mus. Mercius aduētus ē in morte cuiuslibet hominis. d̄ quo legitur in Euāgēo Matth. vbi dī. Si sciret patfamilias qua hora tur venturus esset vigilaret vtiqz ⁊ non siceret domum suā p̄fodi. Quart⁹ aduētus ē ad iudicium vniuersale. d̄ quo cātat sancta mī ecclia. Ecce dñs veniet ⁊ oēs sancti eius cum eo. ⁊ erit in die illa lux magna. scz iustis.

Secdo notādum p modum dubij. quare in aduētū domini nō cātat⁹ Te deum. nec gloria in excelsis. Respondetur q̄ gloria in excelsis nō canitur i do ad designādum q̄ iste hymnus angelicus p̄mo fuit cantat⁹ in nocte natiuitatis christi. ⁊ iō omittitur vsqz ad diē natiuitatis vt tunc eoduoctuz solēnius cantetur Sz te deum iō omittitur quia soluz vñ⁹ tūc mur eo ad p̄sentes. sz in aduentu domini expectamus Jhm ch̄m aduenientem: Sz quare nō cantatur in septuagesima ⁊ quadagesima. Respondetur q̄ in istis festiuitatib⁹ fit memoria penitētiē ⁊ passiōis dñi. ⁊ sic tunc obtinetur omnia cātica letitię. sz illa p̄sata sunt cātica letitię. iō sancta ecclia omittit talia cātica letitię.

Vltimo notandū q̄ vltima doctrina dī Gilbertus q̄ dñs in fine anni nasci voluit vt ostēderet in vltima etate in di se vērux In sexta em̄ feria hominē plasmavit. p̄didit. ⁊ liberavit. iō p̄rogatua libertas huic di ei p̄cessa ē. vt si festū natiuitatis ceciderit in sexta feriā carnib⁹ vtamur: si tñ ex voto serijs feriis ⁊ sabbatinis carnes vitare. tunc etiā tali die vitare deberes. Et si aliq̄s sine voto in p̄ceptū hui⁹ festi mortalit̄ peccaret quia formā ecclie infringeret. Alia aut dubia nota sunt ex se.

Raymundi

Passio quando venit domini tunc gloria patri
scz iesu chri illd canticū
s^e ecclesia s^e in officio diuino
 Exceptis psalmis clerus dimittat vbiqz
s^e passione s^e phibere
 Gloria qua caneres patri si non inhiberem
s^e rñsoz ij. i. resumas
 Post versum repetas huic responsoria semp
scz canticū s^e dñi
 Te deum nec aduentus nec septuagesima seruans
i. agnus di s^e s^e miserere nobis
 In cena dñi agnoscentes sine pace
in collecta eiusdē misse nō flectātur genua
 Ad missam genua collecte flectere noli
s^e in bona qnta feria i. p̄sctra
 Dum cantas missam cene tunc confice binas
i. hostias s^e illaz s^e eccleie
 Oblatas dñi sumas vnam velut est mos
s^e p̄sctato s^e hostiā
 Cum toto calice. reliquam ponas vbi sanctos
i. lumine p̄cedente
 Sit locus. incensa candela tñ p̄eunte
hoc canticū scz in bona sexta feria
 Portando cantes hoc corpus. mane pacto
i. reportas s^e sacrm
 Officio toto reddas solemiter illud
s^e sacerdos i. altare
 Ferte super mensam calici domini quoqz vinum
iuxta ritū eccleie inclinabilis i. altare
 Infundas et aquam. tunc te curabis ad aram
erigēdum figurā crucifixi
 Post medium noctis ad tollendum crucifixum
vestib⁹ indutos scz dñe p̄basti
 Albis vestitos. psalmum lege domine probas
 Surgas atqz duas vel tres assumere micas
illd canticū sic dictū
 Hinc exurge canas versum deus auribus addas
s^e cū redolētia thuris
 Antiphonam repetes exalta crucem semel aut ter

Summula Raymundi

.i. ecclesiam .i. illā antiphonā

Ser circa templū cane cum rex glorie christe

Hec est alia particula in qua autor ponit alias doctrinas circa diuinū officium pagendas. quax pma est talis. Quando instat passio que est dñica qua cantatur iudica me deus. tunc sacerdos in diuino officio non debet cantare gloria patri nisi ad psalmos. sed ad responsoria et ad alia que solz cantari gloria tunc non debet cantari. imo post repetitōem responsorium debet resumit: Sed a bona quarta vsqz ad sabbatū pasche nec ad officium missę nec ad psalmos dicat gloria patri. ¶ Subdit aliā doctrinā d' aduētu et septuagesima dicens. In aduentu dñi in septuagesima nō cātā Te deū. nec gloria in excelsis. Et in missa que canitur in cena domini non cantatur. Agnus dei cū illa p̄clusionē bona nobis pacem: sed cū illa miserere nobis. Itē in collecta eiusdē missę n̄ flectant genua: in trib⁹ dieb⁹ non detur pat. qz pat tradita fuit iudeis. ¶ Tunc s̄bit qz sacerdos celebrans missam in bona quinta feria debet p̄secrare duas hostias vnā debet sumere illo die. reliquā dz referuare in crastinū. et debet eaz ponere ad locum sanctuariorū candela accensa p̄cedente. et cū portat cātat. h̄ corpus qd̄ pro vobis. et. sed crastino officio pacto p̄dictam hostiā sumat solē niter ferendo super altare. et sumat vnū aquā ad calicem p̄secrādo et pagendo s̄m statuta ecclesie. ¶ Tūc. ibi (Post mediū nocti) Subdit doctrinam de diuino officio in nocte pasche peragēdo. volēs qz in nocte pasche plebanus debet statim surgere post medium noctis assumere duos vs tres ministros indutos albis et legere istum psalmum Die p̄bati. quosa eto cantat. Surge quare obdormis domine. et. cū versu. De aurib⁹. repetēdo Surge. quofacto accedat cum thure et cū redolentia turis leuat crucifixum d̄ sepulchro circuitum faciens bis vel ter cantando deuote cum rex glorie christe. et. ¶ Pro quo Notandum. qz per hoc qz sacerdos debet surgere in medio noctis datur intelligi resurrectio dñi q̄ mediante trāsim⁹ ab etna dānatōe ad vitā etnā. Et p̄ albedinē vestis dant̄ intelligi angeli induti stola claritat̄ q̄ resurrectōez xpi annūciauerūt. Et p̄ redolētīā thuris intelligūt nra bona opa in qb⁹ debem⁹ resurgere cū xpo vt nre oīes sint acceptabiles in aspectu dei nos mediantib⁹ illis exaudiri mereamur a datore et gubernatore oim gentium. a quo celū et oia depēdent.

ordo totius anni cognoscit

Nalis scripto sub tali noscitur ordo

in illo tpe anni .i. p̄cipit
Septuagesima sic lege qz deus omnia mandat
 s̄ et tu lege cū h̄ in q̄uagesima s̄ libros
Quinqz libros moysi quos claudit passio christi
 passiois xpi .i. lamētōes
Tpe mesticie leges verba hieremie
 .i. in octauis pasche
Post pascha legimus quod lucas exemplificauit

.i. q. liber regū dz legi post p̄thecostē. videlicet in octava trinitatis

Post penthecosten regum liber exit in hostem
.i. vsqz ad kal. augusti .i. ab kal. augusti vsqz ad kalendas

Donec ad angustum. salomon tunc argue stultum
 septēbris legunt parabole salomonis

Der totum mensem. sapientia proferat ensem
.i. tali mēse .i. tales libros

Job lege septembri. tobiam. iudith. et hester
.i. in octobri .i. libz machabeoz .i. lege

Octobris mense machabeus atqz recensē
.i. dicta duodecim pphaz .i. in nouēbri

Verba prophetarum bis sex lege mense nouembri
.i. ad tale tps .i. ad locū decēbris

Donec ad aduentum domini veniesqz decēbris
.i. lege s̄ dñi illi pphē .i. inferijs

Profer in aduentu ysaie verba diebus
.i. post festū n̄t̄at̄ xpi ep̄las pauli .i. t̄mino hui⁹ libri

Post natale legas paulum. sic fine quiescas

Tertio est capitulū vltimū istius libri. in quo postq̄m̄ in p̄c̄b̄t̄i de
 terminauit d̄ eccl̄astico et diuio officio in missa ot̄ h̄uado. p̄n̄r̄ d̄c̄m̄iat d̄
 impositōibz hystoriaz p̄ circulū anni. Et illd̄ vltimū ca^m p̄t̄ diuidi in tot
 p̄tes q̄t̄ ponit documēta d̄ ip̄s̄itōibz hystoriaz p̄ circulū anni. p̄tes pate
 b̄nt in p̄cessu l̄re. P̄rio d̄r sic. ordo ip̄nēdi hystorias p̄ totū annū coḡsc̄it
 s̄b tali īc̄tu sequēti. quia post octauā epyphanie ip̄onunt ep̄le pauli cū
 hystoria d̄ne ne in furore. et legi^t vsqz ad septuagesimā. Subdit d̄ septua
 gesima et ponit sc̄dam hystoriā et d̄r sic. q̄ in septuagesima d̄nt legi quinqz
 libri moysi decātari cant̄ ist̄i. in p̄ncipio creauit deus celūz et terrā. Sed a
 septuagesima vsqz ad passiōē d̄ni sp̄ ip̄eales hystorie sunt ip̄onēde: s̄z t̄n̄
 sp̄ legunt̄ q̄nqz libri moysi vcteris testamēti. R̄ō est. qz illd̄ qd̄ dauid p̄ lō
 gū tps̄ añ natiuitatē christi p̄phetauit illd̄ paul⁹ in suis ep̄lis p̄cordauit e
 coordinauit. et post incarnatōem ad laudē et ad gl̄iam p̄dicauit. Subdit
 tps̄ mēst̄ice ponēs sc̄ciā hystoriā. scz q̄ tpe passiōis xpi. scz añ festum pas
 sche legunt̄ lamētatōes q̄s Jeremias apta et lamētabilis voc̄ lōgo tpe añ
 natiuitatē xpi passiōē ip̄i d̄plāxit et p̄phauit dicēs. plāgiteros. et Sub
 dit (Post pascha. et) vbi autor docet inuenire aliā hystoriaz. et vult q̄ in
 pascha legi^t om̄c̄. t̄m̄ d̄ die p̄ totā hebdomadā i^{tra} octauā pasche. s̄z post
 octauā vsqz ad festū p̄thecostes legi^t act⁹ Luce euāgelliste et aliorū ap̄toz
 Tūc s̄bdit q̄ post festū p̄thecostes p̄ totā hebdomadā agi^t d̄ sp̄it̄o
 Et in octaua p̄thecostes d̄ sc̄tā trinitate s̄l̄r p̄ totā hebdomadā. S̄z t̄nc
 in octaua trinitatis imponit̄ hystoria. d̄s eim̄ exauditor. et. Et legunt̄ li
 bri regū vsqz ad kl̄as augusti. Tūc d̄r in l̄ra (Salomō tūc argue stultuz)
 vbi docet imponere aliā hystoriā dicēs. Post kl̄as augusti vsqz ad kal.
 septēbris legunt̄ parabole salomonis. et tūc cāt̄ hystoria. in p̄ncipio añg

Summula Raymundi

ds fram faceret. Tunc s'boit (Tob lege) vbi docet nos iponere alia hystoria dicens. q' in septēbri cātatur d' sancto Job. scz si bona su scēpimus. Tunc s'boit (Octobris mēis) vbi docet iponere alia hystoria dicens. q' octobri legit lib' machabeoz. Et cātatur hystoria. Abapit dñs cor vrm Tunc s'boit (Verba pphaz) vbi auctor docet iponere alia hystoria dicens. a ka' nouebus legit ezechiel pphaz alij pphē duodecim. z cātatur hystoria Dibi dñm sedentē sup solia. Subdit. ab aduētu dñi legit i'ias pphā. z etiā cātatur vltimat' decima hystoria vsqz ad natiuitatē christi cum cātatis spēali b' suis. z singulis dieb' dñicis imponit vna noua hystoria in aduētu dñi

¶ Circa primā pte notādum. q' rō illius s'cē ē ista. qz tps passionis dñi plusqz alio tpe cū christo dolere debemus ipius mortē maxime honorādo cātādo. psalēdor s'ced. ecclesiam nudis pedib' intrādo. missas audiendo elemofinas danda. z p' filia p' d'ictis faciēdo. vt eo citius nob miser' parcatz ignoscat nra p'ca. Itē rō illius s'cē (salomō tūc argue stultū) ē ista qz sicut Dauid p'rariebat philisteis alij pphē p lege eoz pugnauerūt. sic z nos postq' spūscm recipimus debem' contra dyabolū pugre. z vicis ip' suis d'ictis dō viuere debemus. vt celestē curiā attingere mereamur

¶ Itē notādū circa illā pte (Verba pphaz) q' ezechiel vidit in spū q'z tuoz aialia. i. q' tuoz euāgelistas. q' q' tuoz: formis aialū d'pingunt. qz chri natiuitatē. passionē. resurrexōem. z ascēsiōem ore z scripto notificabant. Quā notādū Matheus d'pingitur s' forma hōis id. qz ipē plus tractat de hūanitate chri q' ali' euāgelista. puta d' e' natiuitate quo fuit incarnat' z hō factus. S' Lucas d'pingit s' spē bouis: qz recte s'cē bos ducit ad mactādum. sic lucas scribit passionē chri q' mactatus ē sicut bos. S' marc' d'pingitur s' forma leonis. qz leo h'z talē naturā. cū parit in mōte pullos suos mortuos trāsit ab eis: z p' triduum redit ad eos: sal' magnū rugitū ita q' resuscitant' z viuū surgūt a morte. sic ch' s' vniū surrēxit a mortuis. mō in arcus plus tractat d' resurrexōe chri q' aliq' alioz. S'z Iohes d'pingit sub spē aqle. qz aqila altius volat q' aliq' alia volucz. sic etiaz sanct' Iohes alt' volauit z multū plus tractauit d' diuinitate q' ali' euāgelista

¶ Itē notādū. Daniel xpm vēturū p' dicit. cū dicit. aspiciēs a lōge: similit' alij pphē xpm nasciturū p' dixerunt d' vrgine Marie. Vnd' canit sc'ca ecclesia. pphē dixerunt xpm nasci d' vrgine.

¶ Vltimo notādū. impō hystoriāz habet etiā p' alios vt in p'puto manu aliz ecclesiastico. z in q' plurib' alijs locis. q' h'c breuē d'icta su s'ficiūt d' hystorijs imponēdis p' circulū anni. ¶ At sic breuē p' d'ictioz cōpēdiū v' lucidē et clare v'ald' vtilit' docz pla nclaria circa sacra eccleie occurētia Et vocat summula Raymūdi: qz Raymūnd' ebidit z cōpilauit. z a p' b' v'bris canonicis eā extraxit. z etiā vocat summa paupm. qz paupib' p'posita ē q' nō p'nt studere iura p' d'ictū pecuniaz. Et si suas illa q' ego Raymūnd' p'fulo z p'fudo. z q' in h'ico sp'nis. tūc merer' videre dñm Ihu ch' m in sua maicestate summa. qui cum sua m're vrgine Maria singulis sup'ioz ciuib' in seculoz secula b'ndictus. Amē.

¶ Explicet summa Raymundi diligēter correctā et emēda. data. Impress. Delf. Anno dñi. MD. cccc. xcvij.

Tabula

150

Incipit tabula libri radiorū minoris mūdi. hoc est hōim.
et p̄cipue pauperū: quorū gratia hec summa est collecta.

Tabula statim intuentiū oculis (q̄ in ip̄a p̄tinent) manifestat. q̄ pro
p̄terve legitur? Exodi. xxxij. decalogi mādata in tabul̄ moysi tradidit d̄s
vt se ab illoz obſuātia (q̄n laterent) nullus excusaret. Sz fm̄ p̄m̄ t̄cō
d̄ aia. sicut corp̄is ocul̄ sine lumine nihil vidre p̄t. ita q̄ sine vitatis p̄mie
cognitōe ē q̄n noctue oculus noscer̄ intellect̄ nisi luminis fonte aspiciat
quez Raymund̄ in hac summa sinceriter manifestauit. Quare fm̄ sui
nōis interpretatōez radii hui⁹ mūdi appellat. Et ergo lucidi⁹ appareāt q̄sio
nesz dubitatōes in hoc libro tradite ponit tabula seq̄ns. In q̄ p̄mo po
nent̄ q̄sionesz notata. t̄ sc̄do quora cuiuslibet in quo talis posset inueni
ri questio. propter quod ē edita. Est ḡ p̄ma questio ista.

Sacra scriptura excellat oēs alias scientias	folio p̄mo
Sacra scriptura docerba	eod̄
Sacra scriptura inducit te inuitat ad patriā celestē	eod̄
Que scientie sunt p̄byter̄ necessarie	eod̄
Quattuor sunt cause hui⁹ libri	fo. ij.
Quis est titul⁹ libri	eod̄
Quid est sac̄m̄	eod̄
Quid est diuisio sac̄oz	eod̄
De quolibet sac̄o in p̄culari	eod̄
Que sac̄a sunt iterabilia t̄ que non	fo. iij.
De magnitudine eucharistie	eod̄
De figuris eucharistie	eod̄
Septem sunt sac̄a	fo. iij.
Quo sacramentorum est dignissimum	fo. v.
Ius canonicum est hic s̄biectum	eod̄
Quia h̄z multas p̄ozatiuas	fo. vj.
In q̄ lingua fuit celebrata p̄ma missa	fo. vij.
In q̄ vrute celebratur missa	eod̄
Eucharistia q̄o definitur	eod̄
Aliud est in eucharistia quod creditur cernitur	eod̄
Quo intelligitur q̄n d̄z. homo vidit corpus christi	eod̄
An aliquis sanguis christi māsit in terra	eod̄
Quare christus semel celebrauit: nunc sepius celebratur	fo. viij.
Utrum hostia in triduo eleuata fuisset adorāda	eod̄
Quis sacerdos magis peccat. an celebrās in p̄ctō vel similās se celebras re t̄ t̄n non celebrat.	eod̄m̄
Una collecta in summis festis d̄z	eod̄
Solus sacerdos p̄t celebrare	eod̄
Quid est sacerdos	eod̄
Quot sunt virtutes misse	eod̄
Angelus non potest celebrare	fo. ix.

Tabula

Irregularise exercitatus non p̄t celebrare	eodem
Sacerdos mortu⁹ e itez resuscitat⁹ p̄t celebrare	eodē
Utr de gradat⁹ climatic⁹ e ꝓcubinari⁹ p̄t celebrare	folio. x.
Utr missa p̄sint mortuis defunctis	eode
Quo bona opa valet ꝓ defunctis	eodē
Heretici qua opinione hnt d suffragijs	eod
In quo loco ē purgatorij	fo. xj
Que sunt illa suffragia q̄ p̄sint defunctis	eod
Quo differt pena purgatorij ab ifernali pena	eod
An pena purgatorij sit maior pena toti⁹ mudi	eod
An ignis purgatorij sit corporalis	eod
Utr purgatorij manebit post extremū iudiciū	eod
An missa celebrata ꝓyna aia iuuat plurib⁹	eod
An purgatorij sit ꝓs inferni	eod
Quare xps descēdit ad infernū	fo. xij
An defuit angelis i celo	eod
Hō implens ꝓniam in ꝓnti i futuro implebit	eod
Quare sacerdos d̄t bñs vobiscū. Quare d̄t orem⁹	eod
Quare collecta sequit kyrieleyson	eod
Quo sunt collecte ꝓcludēde	fo. xij.
Quo sunt cognoscēde ille ꝓcludēs	eod
Quare d̄t collecta	eod
Quis ē numer⁹ collectay in missa	fo. xij.
Casus ꝓtingētes in missa	eod
Quot sunt ordines	fo. xv.
Qui sunt casus qui impediunt a sacramento tam celebrantem q̄ com municantē.	eod
De preparatione calicis e beatōe illoy	fo. xvij
Quare in nouovino celebrat in festo trāsfignatōis	eod
Qui sunt casus ꝓtingentes circa preparatōem calicis	eod
Qualit̄ erit hostia disposita	fo. xvij.
De ritu figurat̄ materia altaris	fo. xix
Decanonez ei⁹ interpretatōez de mō ipm legēdi	fo. xx
De casib⁹ ꝓtingentib⁹ circa hostiā	eod
Quid faciet sacerdos si est venenum in calice vel aliquod aliud post con secratōem.	fo. xxj
Quātu valet missa deuote audiētī	eod
Si effunderet calix qd̄ agat	eod
An aqua in consecratōe annihilat̄	eod
An xps moueat in hostia cū alijs casib⁹	fo. xxij
Quare post eleuatōem eucharistie digiti sacerdotis celebrantis erūt cō iuncti.	fo. xxv
Quot missas p̄t celebrare sacerdos vno die	eod
Si sanguis congelat. Si sacerdos infirmat.	fo. xxvj
Si hostia est cruentata	eod
An de sp̄cta p̄t ꝓficere	eodem.

Vetula vendens corpus christi iudeis est cremāda	fo. xxvij.
Quid si hostia in eleuādo frāgat	eodem
Quid si sacerdos ante altare occiditur	eodem.
Quid si stercus auis cadat in calicē	eodē
Missa in die parasceues nec hz pncipiū nec finē	eodem
In die parasceues altaria sunt denudata	eodē
Sine pēdo debet esse qui vult recipere eucharistiā	fo. xxvij.
Quare ecclesia in .xl. diebus mortē xpi deplāgit	eodē
Quare passio sctōz celebrat cū gaudio. passio christi cū lachrymis.	eodē
An alicui denegabit corpus christi	eodē
Quare iudei admittunt ab ecclesia	fo. xxix.
Quibz nō dē dare corp' xpi. Quadrupl' sumit eucharistia	eodē
Parentibz vsu rōis vt pueri nō recipiēt hoc sacm	fo. xxx.
Que sunt vitāda post sumptōem corpis xpi	eodē
Quare d's post pascha plagauit romanos	eodem
Quis effectus sequit' ex sumptōe eucharistie	fo. xxxj.
Eucharistia quō p'sentabit infirmo	eodem
An hostia non consecrata possit porrigi	eodem.
Quō sacerdos peccat in p'serēdo canonē	fo. xxxij.
Tercia die infirmitatis suscipitur eucharistia	eodē.
In die dñica p'scraabit' Leprosus p't dare eucharistia	eodē.
Deuotus z mūdus suscipiet eucharistiā	eodem
Beata animalia non suscipiunt eucharistiā	eodem
Quādo hostie deficiūt sacerdos diuidat	fo. xxxiiij.
Sacerdos leprosus p't celebrare missam	eodem.
An hystriōr' iudici' s' dñic' iudeis dabit' eucharistia cū alijs casibz.	eo.
An excōicatis dabit' eucharistia	fo. xxxv.
Semel dabit' laicis infirmis in mēse. secus ē de religiosis	eodem
M' misesto peccatori non dabitur	eodem
Quare sub duplici specie consecraabit'	eodē.
An infirmo carēti vsu rōis dabit'	fo. xxxvj.
Mortuus non dabit' hoc sacm	eodem.
Quid si iudeus accedat ad eucharistiā cū christianis	eodē.
Mulieribusz latronibus penitētibus dabit'	eodem.
Quid de eucharistia q̄ euomitur	eodē
Quid si sacerdos dimittat hoc. pnomē meū	eodē.
Tpe necessitatis non ē celebrādū in ordio	fo. xxxvij.
Extremam. t. o q̄b' dāda ē. q̄n dāda ē. q̄ different dabit' sacerdotibus z	fo. xxxviii.
laicis. z in quibz p'ribz corpis dabit'	fo. xxxix.
An infirmus videt angelos pntes z iudicium	eodē.
Quotiens dabitur ynctio	eodē.
Intrās bellum nō p't mungi cum alijs q̄stionibus	eodem
Quare viā intrādi celū docebit sacerdos	fo. xl.
An p'cussus in tornamētis p't mungi	fo. xl.
An intrās bellum p't suscipere sacramēta	eodem
Licitū ē audire furesz latrones	

Tabula

Sacerdos an debeat gaudere de morte malefactoris	fo. xliij
Pro furib⁹ & latronib⁹ in facto occisis non est orandū	eodez.
Corp⁹ suspēsoꝝ p̄t admitti ad sepulcꝝ si penituerūt	eodez.
Clerici non scribant litteras pro vindicta sanguinis. Cum casibus alijs	fo. xliij.
bonis ibidem notatis:	fo. xliij
Definitio baptismi	eodem.
Triplex est baptismus	eodem.
Quod: ulex institutio baptismi	eodem.
Quis instituit. in quo loco fiet. quot sunt bona baptismi	eodem.
Baptizādo⁹s habebit tres patrinos	eodem.
Lathecimus & exorcismus p̄cedunt baptismu	fo. xliiij
Statim post exorcismū puulus baptizabitur	eodem.
Mulier in necessitate baptizat	eodem.
Tria sunt in baptismo	eodem.
Baptismus imprimi characterem	eodez
Christus est principalis causa baptismi. sacerdos instrumentalis	fo. xliiij.
Baptismus delet p̄cā in adulto	eodem.
Verba non interponant ad formā baptismi	eodem.
Requir̄ ad baptizantē cognitio x̄poꝝ forme baptismi p̄p̄ int̄cōz. eod.	eodem.
Paruulus baptizatur	eodem.
Paruulo p̄fertur gr̄a	fo. xlv.
Ad p̄firmatōem q̄qz requirunt	eodez
In p̄firmatōe tria notātur	eodez.
Non p̄firmat⁹ non p̄t p̄firmare	eodem.
An simplex sacerdos p̄t p̄firmare	eodem.
Confirmatio confert nouā gr̄am	fo. xlvj.
Baptismus non p̄t iterari	eodem.
Hoc p̄nomen ego non est de forma baptismi	eodem.
In omni lingua p̄t baptizari	eodem.
Loco (baptizo) non ponat̄ mergo	eodem.
Loco p̄nois (re) non p̄t poni p̄p̄iū nomen	fo. xlvij.
Homini p̄t poni in nominib⁹	eodem.
Intentio baptizātis est necessaria	eodem.
Questio de duobus pueris	eodem.
Baptismus p̄fertur equaliter a bono & malo ministro	fo. xlvij.
Abortiuus quid est	eodem.
Abortiuus dupl̄r generatur	eodem.
Muliere moriente in partu quid agēdum est	eodem.
Non baptizatus non sepelietur in cimiterio	fo. xlvij.
Forma baptismi non p̄t variari	eodem.
Quo forma eius sciat̄ & quotupliciter	fo. xlvij.
Tria requirunt̄ ad baptismū	eodez
Unus non p̄t immergere & alter baptizare	eodem.
Si duo p̄ferant̄ r̄ba vnus immergit	eodez
Iudeus & infidelis posset baptizare	eodem.
Diabolus non p̄t baptizare	eodem.

Aqua ē materia baptismatis	fo. l.
Triplex ē baptismus	eodē
Nullus p̄t seipm̄ baptizare	eod
Principalis ps pueri in egressu dz baptizari	eodē
Quo excidit vel non a m̄re	fo. l. j.
An baptizāndus immergi debeat	eod
Tria dātur in baptisinate	eodē
An vnus p̄t simul duos baptizare	eod
Ille de cui⁹ baptismo dubitat q̄o dz baptizari	fo. li. j.
Baptismus non iterabit	eod
Character baptismi non erat in ch̄o Iesu	eodē
Triplex ē fides baptizātis	eod
Iudei p̄sequunt̄ eccliam	eodē
Triplex ē baptism⁹ q̄o p̄t sufficere ad salutē	fo. li. j.
Quare baptismus fiet in aqua	fo. li. j.
In terra aere aut igne non p̄t fieri baptismus	eod
Dtz in sanguine aut in oleo baptizatur	eod
An in aqua alia liquore mixta ē baptizāndus	eod
Duo requiruntur ad baptismum	fo. l. v.
Tres sunt immersiones	eodē
Quid fiat q̄n baptizās p̄dat loquelā plata p̄te so: me	eod
Quare baptismus h̄z triplicē immersionē	eod.
Eucharistie sac̄m h̄z duplicem sp̄m	eodēz
Quo nōic heremosiroditus debet baptizari	eod
In confirmatione p̄t nomē imponi ⁊ variari	eodē
Triplex est cognatio sp̄ialis	fo. l. v. j.
Or̄ q̄bus sac̄ris causatur talis cognatio	eod
Inter leuātes non p̄trahit̄ cognatio sp̄ialis	eod
In confessione p̄trahit̄ aliq̄ affinitas	eod
Compatres p̄ quos non ē deuētum ab compaternitatē p̄t abinuitēz contrahere m̄rimoniū	fo. l. v. j.
Cognatio cōtrahit̄ in duobus sac̄ris	fo. l. v. j.
Et ponunt̄ ibidē casus impediētēs m̄rimoniū	eodē
Diaconus non p̄t dare corpus ch̄ri	fo. l. v. j.
Multiplex ordo ē necessarius	eod.
In ordine imp̄mitur character	eod
Et ē solum vnus. Ibidē	
Mulier mēstruosa q̄o se habeat ab vix	fo. li. j.
Quid ē mēstruum	eodēz
Vtrum mulier mēstruosa rebbere potest vix deb̄itum aut ab eo poss̄ sic petere	fo. l. j.
Mulier piendo patitur	eod
Mulier post p̄tum purgabitur	eod.
Mulier ante p̄tem communicabit	eod
Quo puulus nascitur ex vtero	fo. li. j.
Quid sunt sp̄salia.	eod.

Tabula

Verba contrahendi matrimonium sunt duplicata	fo. lxxij.
Ecclesia est duplex	eod.
Qui pnt contrahere sponsalia	eod.
An sponsaliati compellant ad matrimonium	fo. lxxij.
Sunt octo casus in quibus solunt sponsalia	fo. lxxij.
Dna inter sponsalia et matrimonium	eod.
De matrimonio eius quiditatez multis questionibus	fo. lxxij.
Duodecim casus sunt impediētes mrimoniū	eod.
Matrimonium est sacm	eod.
Matrimonium quot modis est illegitimum	fo. lxxij.
Prima vxore mortua pt contrahi cum secunda	fo. lxxij.
Tria festa impediunt matrimonium	fo. lxxij.
Mrimoniū est duplex. scz clādestinū manifestum	fo. lxxij.
In quibus vobis contrahitur matrimonium	fo. lxxij.
Totum est duplex. scz simplex et solemne	eod.
Simplex votū impedit sed non dirimit mrimoniū	eod.
Quid est consanguinitas Consanguinitas est duplex	fo. lxxij.
Triples est linea consanguinitatis	eod.
In quibus gradibus phibitum est pstrahere	eod.
Triples contrahitur affinitas	fo. lxxij.
Multa impediunt et dirimunt mrimoniū	eod.
Que consanguinitas fuit inter adam et euam	eod.
Utrq sacm matrimonij conferat gram	fo. lxxij.
Pueri illegitimi habent in se tres conditiones. scz sunt superbi. pomposi. h. lxxij.	fo. lxxij.
Crimen impedit matrimonium	eod.
Quo surdit muti contrahunt	eod.
Duplex est votum Simplex votum est duplex	fo. lxxij.
An vxor possit vouere	eod.
Non celebrat scdas nuptias vxor nisi mortuo vir cū qbusdā casibz. lxxij.	fo. lxxij.
De impediētibz executōem matrimonij	fo. lxxij.
An et quādo vxor pt ingredi religionem	fo. lxxij.
An papa possit dispēd. q vxor sine cōsensu viri possit ingredi religionē. lxxij.	fo. lxxij.
An rept apd mlierē coact ad pstrahēdū cū ea teneat mrimo ^m	eod.
An pueri sunt legitimi snia diuortij lata inter coniuges	eod.
Casus rex et regina non generant sed acceptant puer alienū in ple e po	fo. lxxij.
stea generant in octauo anno filii. qd illoz erit heres	eod.
An diaconus possit dimittere vxorem cōpulsū p epm	fo. lxxij.
An ambulans sup terā in calceis pmittit aliquā ducere e postea depo	fo. lxxij.
nit illā idē pmittit teneat illā recipere	fo. lxxij.
Mulier si stricta est quid agēdum est	eod.
Una psona non pt hēre plures vxores	fo. lxxij.
Matrimonium est significatm vnionis hūane nature cū diuina	eod.
Paganus habens plures vxores conuersus ad fidem bz illā tenere q pt	eod.
mo pueritur	fo. lxxij.
An mulier cognita ab alio in spē sui viri sit adultera	fo. lxxij.
Mulier leprosa aut infecta veneno tenet soluere debitū	fo. lxxij.

Tabula

153

Mulier leprosa non tenet cohabitare viro	cod.
Sponsalia solvuntur p lepram superveniens	cod.
Vir tenet muliere leprosa puidere de necessarijs	cod.
Impedimentum superveniens non solvit matrimonium	cod.
Quis dicitur piurus	So. lxxxij
Sponsalia firmata iuramento solvuntur p subsequens matrimonium	cod.
Matrimonium non debet fieri p coactionem	cod.
Votum solene impedit matrimonium contrahendum et dirimit matrimonium contractum	So. lxxxij
Abiurans puse postea committens tenet dupliciter penitere	cod.
Peccata que sunt confessata non reviviscunt	cod.
Iurans generaliter non tenet ad casum inopinatum	cod.
Mulier non potens continenter vivere non debet iurare continentiam	cod.
Iurans non velle reddere debitum viro debet cum timore reddere	cod.
Interdictum ecclesie interdum impedit sed non dirimit	cod.
Que sunt tria tempora prohibita in quibus non celebratur matrimonium	cod.
Iuramentum et votum presupponunt possibilitatem	cod.
Actus contractus per impubes revocare post annos pubertatis	So. lxxxv.
Copula carnalis revocat vxorem ex claustro	cod.
Quod masculus quando semina dicitur pubes	cod.
Conditio impedit matrimonium quo ad ignorantes	So. lxxxvj.
Servus contrahens cum libera non potest petere separationem	cod.
Libere scienter contrahens vel cognoscens ancillam contractam non potest separari ab ea.	cod.
Mulier tenet sequi virum	cod.
Per aspectum corporis probatur virginitas	cod.
Cognatio spiritualis superveniens non frangit matrimonium	So. lxxxvij.
Personam vouens debet esse libera	cod.
Votum quando diffinitur	So. lxxxvij.
Votum solene fit tripliciter	cod.
Ad votum tria requiruntur	cod.
Aliqui obligantur ad votum. aliqui non	cod.
Votum augmetat iuramentum	cod.
Ordinum alicuius sunt alicuius non sunt	cod.
Votum tripliciter potest in melius commutari	So. lxxxix.
In voto sunt tria notanda	cod.
Quis fit iudex clerici criminosi	cod.
Clericus non degradatus non debet publice puniri	cod.
Clericus ordinatus absque vxoris consensu est sibi restituendus	cod.
Irregularis postea excommunicatus si talis ordinatur ad sacros ordines degradatus	cod.
Vir potest ordinari cum consensu vxoris	cod.
Ante ordinationem iurabunt ambo in ges castitatem	So. xc.
Ordinatus per saltum est irregularis	cod.
Qui situs dicitur legitimi qui naturales	So. xcj.
Quo filij legitime nati	cod.

Tabula

Illegitimi ex triplici cā non pnt ordinari	eodē
Excōicatus: postea ordinatus puatur beneficio habito	eod
Excōicatus qui ordinat efficit irregularis	eod.
Excōicatus scient ordinatus ppetuo suspēditur	eod
Seruus ordinabitur cum consensu dñi	So. xci
Propter quos casus huius non ordinabitur	eod
Quo suo furtiue recipiente ordines quis dispensat	eod
Monachus fugiens claustrū est suspensus	eodē
Professus episcopus claustrum cogitur redire	So. cxlij
Triplex est bonum m̄mōnij	eod.
Triplex ē actus iugalis m̄mōnij	eod.
Cognoscēs sororē vxoris sue non p̄t petere debitum	eod
Mulier inhonesta non dz habitare in domo sacerdotis	So. cxliij.
Sacerdotes dñt s̄buenire pauperibus	eodē
Sacerdotes non debent ludere	eod
Sacerdotes debent studere q̄lia	So. cxlv
Sacerdotes curati custodiāt alias parochianorū diligēter	eod
Contractus m̄mōnij est sacerdotibus phibitus	eod
Q̄liens non dz vocare clamorose	So. cxvj.
Sacerdos nō dz exercere negocia secularia	eod
Q̄lerici non debent ducere corcas	So. cxvij
Q̄horrea quō diifinitur	eod
Q̄lerici con intrabunt tabernas	eod
Q̄leri debent vitare crapulā	eod
Sacerdos dz esse castus et cautus	eod.
Filij sacerdotū non succedunt in b̄n̄ficijs pat̄r suorū	So. cxviii
Quis dispensat cum talibus	eod
Q̄lericorū bona debent diuidi in q̄ttuor ptes	eod
Speciebus q̄ttuor sunt capienda bona aliena	So. cxix.
Ablatum dz restitui	eod
Lur dñt restitui. et q̄ntum et q̄ cito	So. c.
Sacerdos non dz manifestare furtū sibi p̄fessuz	So. q.
Quot modis manifestatur crimen p̄fessuz	eod
Q̄iens scienter furtum ē p̄iceps	So. cij.
Q̄t tenetur talis ad restitutiōem	eod.
Quid est pati naufragium	So. cij
Dñā inter naufragium. iacturā. ruinā. et diluuiū	eodē
Tria sunt ḡn̄a hōim que licit e possunt spoliari	eodē.
Rex inuente quō sunt restituende	eod
Quid agēdum est d̄ thesauro abscondito	So. ciiij
Damnatus ad mortem non p̄t facere aliquē actū legitimū	eod
Quō res ablata ē restituenda	So. cv.
Quā bellū est iustus et que sunt p̄ditōes ad hoc requisite	eod.
Q̄lericis non conuenit bellare	So. cvj.
Qui tenentur sequi ad bellum et qui non	So. cvij.
Quid de h̄ius captis	eodē.

Tabula

154

Quid est symonia	Ro. cxiiij
Triplex est munus	ead
Contra voluntatē collatoris non tenebitur bñficiū	Ro. cxix.
Patronus quō diffinitur	eadē
Patronus sit tribus modis	eadē
Patrono debetur aliquid honoris et oneris	ead
Ufus patronatus alienatur tribus modis	ead
Pater p̄t p̄sentare filiū ad beneficium	ead
Nullus p̄t p̄sentare seipm	ead
Quid fiet si sunt duo collatores clerici vel laici	ead
Pro ingressu religiōis an p̄t aliquid recipi	So. cx.
An cum symoniaco dispensatur	ead.
Pro ordinibus nihil dabit	eadē
Symoniace intrans claustrum exibat	ead.
Symonia cōmittitur duplr	ead
Sub mala conditōe non dz conferri ecclesia	Ro. cxj
Si p̄ sanguineo resignat symonia ē	ead.
Symonia est maximū p̄ccm	eadē.
Meretricibus et hystrionibus non dabit aliquid de patrimonio ch̄ri nec	ead.
debent sp̄uales tales locare	ead.
Ufura est duplex. scz. sp̄ualis et corporalis	Ro. cxij.
Ufura quō diffinitur	ead
Fructus cōputabunt in sortem	Ro. cxij.
Ufurarij tenent ad restitutōem	eadem
Manifestis usurarijs p̄hibent̄ officia	eadēz
Heredes tenent ad restitutōem usure	eadē
Ufurarij raptōres compantur	eadē.
Ufurarius vnus publicus alius puatus	Ro. cxiiij
An usura sit possibilis	eadēz
An mgr̄ dz accipe p̄ modū de lectionib⁹	eadē.
Pecunia p̄t ab aliquo recipi ad negotiandū licite	eadē
In traditōe aialii triplex ē contractus	So. cxv.
Mutuans pro magna pecuniā redimens pro parua pecuniā commit	So. cxvj.
tit usuram	ead.
Res usurarij perbita inuenta ab eo qui debet sibi usuram non est usura	ead.
rio restituenda	ead.
Concedens alicui pecuniā ab illum finem vt tpe necessitatis itex sibi	ead.
concedatur usura est	ead.
An cedens annonā antiquā alicui p̄ noua cōmittat usuram	ead.
An veteres denarios mutuas p̄ nouis cōmittit usurā	ead.
Triplex reuertere p̄t p̄uentionis cordis. locutōis. et opis	eadēz
Penitentia vñ dicitur	ead.
Penitentia an sit sac̄m	ead.
Quid est penitētia	Ro. cxvij.
Aleus duplex est	eadēz.
Penitentia p̄cedit ex dictamine iusticie	eadem.

Tabula

Deo cogitatiois corripet p̄tricio. or̄ cōfessio. opis satisfactio	cod.
Peccatoꝝ aliud actuale aliud originale	cod.
Penitētia alia canonica alia arbitraria	cod.
Quo t̄axat̄ ieiunū anni p̄ p̄nia	cod.
Per flatōem d̄i sp̄ialis gra	So. xvij.
Indulgentie solum valent cōfessioe cōtritis	cod.
Infirmus nō agēs p̄niam potest tamen a beo saluari hoc si bebi. a ha buerit contritōem	cod.
Nullus peccabit p̄pter spem venie	cod.
Homo dz confiteri corde. ore. r̄ ope	cod.
P̄nia serotina p̄dest	cod.
Ad agendū p̄niam quid nos mouet	Ro. cxix.
Quid si parochianus moriatur r̄ sepeliat̄ in claustro	cod.
Quāta dabit̄ plebano portio	od.
Sures latrones vsurarij nō sunt sepeliendi in cimiterio	cod.
Quid si fur latro. r̄c. non p̄nt loqui in extremitate	cod.
Sepultus in cimiterio vsurarius latro interficiens seipm r̄ sic de alijs si milibus d̄nt exhumari	cod.
Moriens in duello non sepelietur in cimiterio	Ro. cxx.
Peregrinus sepelitur vbi moritur	cod.
Sepultura p̄t quilibet eligere	cod.
Tria sunt que faciunt aliquē parochianū	cod.
Excōmunicatio quō deicribit̄	So. cxxi.
Excōmunicatiōnū alia maior alia minor	cod.
Casus q̄n aliquis incidit in excōmunicationem	cod.
Que sunt plone que p̄nt excōmunicatis cōmunicare	cod.
Occidere p̄r em vel mrem detestabilius est q̄ occidere vxorē	.cxxij
Excōmunicatus an possit intrare ecclesiam	Ro. cxxij.
Clericum pcutiens est excōicatus	cod.
Excōmunicato non p̄t quis cōmunicare comedendo	cod.
Clericū p̄t quis pcutere in casu sine excōicatione	Ro. cxxiiij.
Sacrilegiū quid est	cod.
Latroꝝ publicus spoliatoꝝ non gaudet emunitate	Ro. cxxv.
An religiosus pcutiens clericū tantū peniteat sicut laicus	cod.
An mulier pcutiens clericū cōmittit sacrilegium	cod.
An pcutiens rusticū credēs clericū sit excōicatus	cod.
Mestamētum quid est	cod.
Testamentū duobus modis fit	cod.
An mulieres p̄nt facere testamentū	cod.
Res testande sunt triplices	Ro. cxxvi.
An carens loquela possit detestari. r̄c.	cod.
An sacerdos possit detestari	cod.
Bigamus quō diffinitur	So. cxxvij.
Bigamia quot modis fit	cod.
Corrūpens virginē postea contrahēs cū eadē aut sit bigamus	cod.
Sacrilegium quid est	cod.

Sacilegij spēs quot sunt	eobez
Quid de clerico fortilego	So. cxxviii.
Faciens legere missam vt aliquis moriatur an sit fortilegus	eob
Habens obuiam leporum credens infortunium sibi fieri. an sit fortilegus	eob
Solutio maximus	eob
Mulier equitans sup bestiam an cōmittit fortilegiū	eob.
In p̄fessione sunt duo consideranda. cū qb̄ mlt̄a ibidē ponunt	.cxxx.
Medicus spiritualis et corporalis quō compantur	eob
An sacerdos posset manifestare p̄c̄m	eob.
Pnia alia est publica alia puata	No. cxxx.
Pnia solēnis fit p̄ p̄c̄is enormib̄	eob.
Solemnis pnia inducit irregularitatem	eob
Pnia agit totiens quotiens q̄s p̄c̄m cōmittit	eob
An monachi p̄nt audire p̄fessionem	eob
Quot modis dicitur p̄pus sacerdos	eobē
Propter ignorantia plebani p̄t ali⁹ eligi in p̄fessorem	eobē.
An laicus posset audire confessionē	Su. cxxx.
Quare laico est confitēdum	eobē
An p̄ scriptum vel nunciū aliquis posset confiteri	eobē
An p̄c̄a scita p̄usa a sacerdote sunt sibi confitenda	eobez
An simplex sacerdos p̄t absolvere extōmunicatū	eobē
A quibus p̄c̄is non p̄t simplex sacerdos absolvere	So. cxxxij.
P̄c̄m culpe p̄nece damni	eobē
Malū vtile est dupl̄	eobē.
An sacerdos posset audire confessionē sue amasie	eobē
Casus in quib̄ non tenet q̄s confiteri p̄prio sacerdoti	eobē.
Conditōes requisite ad confessionē que sunt	So. cxxxij.
Confessio p̄t iterari	eodem
Peccatū in deū. p̄ximū. et semetip̄m	eobē
Satisfactio triplex est	eobē
P̄c̄a mūdi reducunt ad supbiā. luxuriā. et auariciam	eobē
Confessio non d̄z reuelari ex tribus causis	No. cxxxv.
Quō sacerdos citatus ad iudicē posset reuelare p̄fessionem	eobez.
An sacerdos posset reuelare peccatum ex quo posset contingere pericula	eodem.
lum ciuitatis vel castri	eodem.
An heresim confessam posset reuelare	eodem.
Oppressorū puerorū pnia est iniungenda	So. cxxxvi.
Pro adulterio occulto non iniungēt publica pnia	eob
Quas p̄nias p̄nt facere mulieres	eobez
Beiuuiū tripl̄ soluit	eob
Homicidium est duplex	So. cxxxvi.
Quot modis cōmittit̄ homicidiū	eobez.
Notū terce sancte vel talis p̄nia obligat p̄sonā	So. cxxxviii
Per ingressum religionis quis absoluit a talis orō	eobē
Confitens non debet in sua confessione alterius peccata (nisi sub cōditōe)	manifestare.
	eobez

Tabula

Sunt bona mortua simplr mortificāda	eod.
Confitēs dz dicere sua pcca met	eod.
An hō teneatur venialia pcca confiteri	fo. cxix.
Luxuria q̄ mala est	eod.
Luxuria ex quibus causatur	fo. cxl.
Ocium diuitie delitie causant luxuriā	eodē
Custodia sensuum iuuat ad custodiā castitatis	eod
Carnis pollutio est triplex	eod.
Qor: custodiri dz a mala cogitatōe	eod.
Triplr aliquis peccat in deū pximum e seipm	fo. cxli.
Pcca aliq̄ sunt fm naturalē concupiscentiā	eod
Pccm zodomiticū comparatur lepre	fo. cxlii.
Quattuor sp̄ pcca clamātia in celum	fo. cxliij
Nullus hominuz potest ex zodomitico peccato resurgere nisi martha e maria sint sozores	eod.
Pcca confessa mutat penā eternā in penā tpaletm	eodē
Peccatum zodomie (qd̄ est contra naturam) est pessimum inf omnia pcca luxurie	eod.
In om̄i p̄fessione p̄fessor dz inquirere circumstācias pcc̄i	fo. cxliiij
Plus ē reuocare aliq̄e a pcc̄is q̄ resuscitare a mortuis	eod
Aliquis constitutus in pcc̄o enormi (sicut ē sacrilegium vel confimile) non p̄t absolui nisi a papa	eod
P̄o om̄i pcc̄o iniūgēda est p̄nia occulta	eod
P̄esbyter excōicatus non dz se ingerere diuinis officijs	fo. cxlv.
Quplex est interdictum	eod.
In loco interdicto nullus dz celebrare nisi in hebdomada sel	eod
Si tpe interdicti p̄tingeret aliq̄e intesse exequijs laicoz non dz intesse tāq̄ clericus sed tāq̄ laycus.	eod
Excōicatus nō dz ab excōicatōe absolui nisi pus satisfaciāt	eod
In festo oim sc̄toz dz dici p̄fatio quotidiana	fo. cxlvj
Illud dictū nō ē soluz intelligēdum d̄ festo oim sc̄toz	eod
Dñ officium mortuoz habuit initium	eodē
Quō mortuus sit sepeliēdus	eodē
A quo institutus est aduētus chr̄i	fo. cxlvij.
Quare in aduētū dñi non cātat Te beū. nec Glia in excels	eod
Dominus Iesus in fine anni nasci voluit vt ostēderet in yltia etate mūsi se v̄tūrum	eodē
Quid dat̄ intelligi p̄ hoc q̄ sacerdos in nocte dz surgere.	fo. cxlvij.
Tpe passionis chr̄i plus dolere debem⁹ q̄ alio tpe	fo. cxliij.
Ezechiel vidit in sp̄ū q̄ttuor aialia	eodē
Daniel chr̄m v̄tūrum p̄dixit	eod
Impositio hȳ touaz h̄r etiā p̄ alios	eodē.

Explicite Tabula questionum et Respon-
sabilium totius libri.

1850
1851
1852
1853
1854

